

Руслана СОДОМА (Ruslana SODOMA)
Павлина ДУБИНЕЦЬКА (Pavlina DUBYNETSKA)
Андрій САМІЛО (Andriy SAMILO)

**ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

**FINANCE, MONEY AND CREDIT:
THEORY AND PRACTICE**

За загальною редакцією Р.І.Содоми
EDITED BY R.I. SODOMA

**УСЕ ЩО ВИКЛАДЕНЕ У ЦЬОМУ ПОСІБНИКУ – ЦЕ ТВІЙ КАПІТАЛ, А ВСЕ ТЕ ЩО
ТИ ЗАПАМ'ЯТАВ – ВІДСОТОК НА НЬОГО**

**EVERYTHING STATED IN THIS MANUAL IS YOUR CAPITAL, AND EVERYTHING
YOU MEMORIZE IS THE INTEREST ON IT**

**ЛЬВІВ 2024
LVIV 2024**

УДК **338.22.234.72**
ББК

Рекомендовано вченою радою
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(Протокол **№ 9** від 18 грудня 2024 року)

Рецензенти:

Назарій ПОПАДИНЕЦЬ – доктор економічних наук, старший дослідник, Національний університет «Львівська політехніка».

Ірина ЧЕРЕВКО – доктор економічних наук, професор, Львівський національний університет природокористування

Андрій ДОМІНІК – полковник служби цивільного захисту, кандидат технічних наук, доцент, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Содома Р.І., Дубинецька П.П., Саміло А.В. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика (Finance, money and credit: theory and practice): *навчальний посібник* – Львів. ЛДУБЖД, 2024 – 650с.

ISBN **976-617-574-088-0**

У сучасному світі, де панують новітні глобальні тренди, вивчення теоретичних і практичних основ з фінансів є тим підґрунтям, на якому базується якісна підготовка здобувачів вищої освіти. Невизначеність та безпековість, асинхронність фінансових процесів, саме під таким кутом зору розкриваються у посібнику новітні фінансові знання.

Навчальний посібник за своєю структурою та змістом має значну навчально-методичну та практичну цінність, представлено різноманітні методи вивчення матеріалу, які включають кейси, практичні та інтерактивні завдання глосарій актуальних дефініцій, охоплено широкий спектр тем (українською та англійською мовами), включаючи практичні аспекти фінансової діяльності, грошовий, кредитний, валютний та фінансовий ринки, особливості функціонування центрального банку та комерційних банків та управління ризиками у міжнародному фінансовому просторі.

Матеріали навчального посібника становлять науковий і практичний інтерес як для здобувачів вищої освіти так і для широкого кола науковців, фахівців у сфері фінансів, банківської справи, місцевих органів самоврядування, топ менеджерів підприємств та практиків з фінансового менеджменту.

© Содома Р.І., Дубинецька П.П., Саміло А. В., 2024
© Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2024

UDC 338.22.234.72

BBK

**Recommended by the Academic Council
of the Lviv State University of Life Safety
(Minutes No. 9 of December 18, 2024)**

Reviewers:

Nazariy POPADYNETS – Doctor of Economics, Senior Researcher, Lviv Polytechnic National University.

Iryna CHEREVKO – Doctor of Economics, Professor, Lviv National University of Environmental Management

Andriy DOMINIK – Colonel of the Civil Protection Service, Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Lviv State University of Life Safety

Sodoma R.I., Dubynetska P.P., Samilo A.V. Finance, money and credit: theory and practice: textbook – Lviv. LDUBZHD, 2024 – 650p.

ISBN 976-617-574-088-0

In the modern world, where the latest global trends prevail, the study of theoretical and practical foundations of finance is the basis on which the high-quality training of higher education applicants is based. Uncertainty and security, asynchrony of financial processes, it is from this perspective that the latest financial knowledge is revealed in the manual.

The manual, in its structure and content, has significant educational, methodological and practical value, presents various methods of studying the material, which include cases, practical and interactive tasks, glossaries of current definitions, covers a wide range of topics (in Ukrainian and English), including practical aspects of financial activity, money, credit, currency and financial markets, the peculiarities of the functioning of the central bank and commercial banks, and risk management in the international financial space.

The materials of the textbook are of scientific and practical interest both for higher education students and for a wide range of scientists, specialists in the field of finance, banking, local governments, top managers of enterprises, and financial management practitioners.

© Содома Р.І., Дубинецька П.П., Саміло А. В., 2024
© Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2024

А

СОДОМА

Руслана Іванівна

кандидат економічних наук,
доцент, доцентка кафедри права
та менеджменту у сфері
цивільного захисту Львівського
державного університету безпеки
життєдіяльності

В

Т

ДУБИНЕЦЬКА

Павлина Петрівна

кандидат економічних наук,
доцент, доцентка кафедри права
та менеджменту у сфері
цивільного захисту Львівського
державного університету безпеки
життєдіяльності

О

Р

САМІЛО

Андрій Вікторович

полковник служби цивільного
захисту, кандидат юридичних наук,
доцент, начальник кафедри права та
менеджменту у сфері цивільного
захисту Львівського державного
університету безпеки
життєдіяльності

И

З

М

І

С

Т

ПЕРЕДМОВА	
PREFACE	
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ ГРОШЕЙ І ФІНАНСІВ	
1.1 Роль грошей в економічній системі: їх необхідність та сутність	
1.2. Фінанси як ключовий елемент економічної системи: їх роль та призначення	
1.3. Функції фінансів та їх важливість для розвитку економіки	
1.4. Функції грошей як важлива складова розвитку економіки та суспільства в цілому	
1.5. Форми грошей та їх функціональна еволюція в історії	
<i>Тематика самоконтролю</i>	
<i>Практичні завдання</i>	
SECTION 1. THE ESSENCE AND FUNCTIONS OF MONEY AND FINANCE	
1.1. The role of money in the economic system: its need and essence	
1.2. Finance as a key element of the economic system: their role and purpose	
1.3. The finance functions and their importance for economic development	
1.4. Functions of money as an important component of the development of the economy and society as a whole	
1.5. Forms of money and their functional evolution in history.	
<i>The topic of self-control</i>	
<i>Practical tasks</i>	
РОЗДІЛ 2. ГРОШОВИЙ ОБОРОТ І ГРОШОВІ ПОТОКИ. ГРОШОВИЙ РИНОК	
2.1 Економічна основа, організація та модель грошового обороту	
2.2 Функціонування грошових потоків. грошові агрегати. Грошово-кредитний мультиплікатор.	
2.3 Особливості функціонування, структура та інституційна модель грошового ринку	
2.4 Основні види та причини розвитку інфляції	

З

М

І

С

Т

Тематика самоконтролю

Практичні завдання

SECTION 2. CASH TURNOVER AND CASH FLOWS. MONEY MARKET

2.1 Economic basis, organization and model of cash flow

2.2 Functioning of cash flows. monetary aggregates. Monetary multiplier.

2.3 Features of the functioning, structure and institutional model of the money market

2.4. Main types and causes of inflation

The topic of self-control

Practical tasks

РОЗДІЛ 3. ФІНАНСОВИЙ РИНОК ТА ЙОГО СТРУКТУРА

3.1 Фінансовий ринок: сутність, структура, функції та роль в економіці

3.2 Характеристика сегментів фінансового ринку

3.3 Фінансові посередники на фондовому ринку. Фінансові піраміди

3.4 Фінансові деривативи

Тематика самоконтролю

Практичні завдання

SECTION 3. FINANCIAL MARKET AND ITS STRUCTURE

3.1 Financial market: essence, structure, functions and role in the economy

3.2 Characterization of financial market segments

3.3 Financial intermediaries in the stock market. Financial pyramids

3.4 Financial derivatives

The topic of self-control

Practical tasks

РОЗДІЛ 4. КРЕДИТ ТА КРЕДИТНИЙ РИНОК

1.1 Характеристика сутності, форм, видів та основних функцій кредиту

1.2 Оцінювання кредитоспроможності позичальника та порядок укладання кредитного договору

1.3 Структуризація та класифікація кредитного ринку

1.4 Менеджмент кредитного ризику

Тематика самоконтролю

З

Практичні завдання

SECTION 4. CREDIT AND THE CREDIT MARKET

4.1.Characterization of the essence, forms, types and main functions of credit

4.2.Assessing the borrower's creditworthiness and the procedure for concluding a loan agreement

4.3.Structuring and classification of the credit market

4.4. Credit risk management

The topic of self-control

Practical tasks

РОЗДІЛ 5. БАНКИ ТА НЕБАНКІВСЬКІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ УСТАНОВИ

5.1. Центральний та комерційні банки: види, операції та їх організаційна структура

5.2. Ліцензування, реєстрації та провадження діяльності банками та небанківськими фінансовими установами

5.3 Небанківські фінансові установи: специфіка їх діяльності та ризики

5.4 Управління фінансовою стійкістю банків. Безпека банківської діяльності

Тематика самоконтролю

Практичні завдання

SECTION 5. BANKS AND NON-BANKING FINANCIAL INSTITUTIONS

5.1 Central and commercial banks: types, operations and their organizational structure

5.2 Licensing, registration and conduct of activities by banks and non-banking financial institutions

5.3 Non-banking financial institutions: specificities of their activities and risks

5.4 Management of financial stability of banks. Security of banking activities.

The topic of self-control

Practical tasks

РОЗДІЛ 6. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СИСТЕМОЮ. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ

6.1 Управління фінансовою системою. Фінансовий контроль

6.2 Фінансова безпека держави

6.3 Еволюція світової валютної системи та структура валютних ринків.

М

І

С

Т

З

6.4 Міжнародні фінанси. типи і види міжнародних розрахунків.

Тематика самоконтролю

Практичні завдання

SECTION 6. FINANCIAL SYSTEM MANAGEMENT. INTERNATIONAL FINANCE

6.1 Financial system management. Financial control

6.2 Financial security of the state.

6.3 Evolution of the world monetary system and structure of foreign exchange markets.

6.4 International finance. types and types of international settlements.

The topic of self-control

Practical tasks

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

TERMINOLOGY DICTIONARY

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

LIST OF RECOMMENDED LITERATURE

М

І

С

Т

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ: теорія та практика (FINANCE, MONEY AND CREDIT: theory and practice), запрошує своїх читачів у цікаву подорож у світ фінансів. Ви отримаєте знання та основні інструменти для управління особистими фінансами для досягнення поставлених цілей у майбутньому. Структуру та зміст навчального посібника побудовано на основі реальної практики та сучасної теоретичної складової фінансів, грошей та кредиту. Навчальний матеріал є структурований за тематичним принципом і складається з шести тем (українською та англійською мовами), які є логічно завершеними та орієнтовані на ключові компетентності: заощаджувати; інвестувати; заробляти; позичати; витратити; захищати. До теоретичного навчального матеріалу додано приклади, які допоможуть глибше осягнути основні поняття та цікаві закономірності. Процес розв'язання тестів, завдань, кейсів покликаний сприяти вільному оперуванню фінансовими термінами і поняттями, сприяти розвитку логічного мислення, ефективному пошукові розв'язання поставлених завдань. Важливим також є графічне відображення у навчальному посібнику складного матеріалу у рисунках та таблицях, що полегшує його засвоєння. Ви отримаєте теоретичні знання щодо формування системи базових знань з теорії фінансів, грошей, кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового та фінансового ринків як теоретичної основи державної, монетарної, валютної, податкової та бюджетної політики, розвитку банківської справи та ринку фінансових послуг; формування спеціальних знань і практичних навичок з питань організації управління банками, небанківськими фінансово-кредитними установами та їх функціонування на макро- і мікроекономічному рівнях.

Метою навчального посібника є формування сучасного економічного мислення та системи знань щодо загальних закономірностей розвитку фінансових і грошово-кредитних відносин суспільства.

1

СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ ГРОШЕЙ І ФІНАНСІВ

*«Гроші можуть забезпечити матеріальну стабільність,
але справжнє багатство полягає в розумінні цінностей
та цілей, які ми прагнемо досягти за допомогою фінансів»*

1.2 РОЛЬ ГРОШЕЙ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ: ЇХ НЕОБХІДНІСТЬ ТА СУТНІСТЬ

1.6. ФІНАНСИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ: ЇХ РОЛЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ.

1.7. ФУНКЦІЇ ФІНАНСІВ ТА ЇХ ВАЖЛИВІСТЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

1.8. ФУНКЦІЇ ГРОШЕЙ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА В ЦІЛОМУ

1.9. ФОРМИ ГРОШЕЙ ТА ЇХ ФУНКЦІОНАЛЬНА ЕВОЛЮЦІЯ В ІСТОРІЇ

1.1. Роль грошей в економічній системі: їх необхідність та сутність

Суть грошей визначається їх походженням та є одним з найдавніших явищ у житті суспільства. Слово «**гріш**» походить від латинського «гроссус» – великий. Ще на первісних сходинках історії людства виникла потреба у грошах як засобі обміну. **Грошима були** різні, неподібні одні на одних предмети, такі як боби, какао, пір'я, мушлі, срібло, золото, паперові знаки. І лише окремі з них мали ознаки грошей, такі як збереження вартості, можливості використання як посередника при обміні та суспільне визнання. На території Київської Русі найбільш поширеним різновидом товарних грошей було хутро. Бажання щодо обміну вартостями не завжди збігалось у двох різних суб'єктів ринку, тобто спостерігалася не рівноцінність одного товару по відношенні до іншого (шкіра – зерно – сокира). Згодом учасники обміну переконувалися у тому, що існує такий продукт на ринку, який має найвищу споживчу вартість через стабільний попит. Тому цей продукт дуже легко обмінювався на інший, наприклад сіль – зерно – сокира. В даному випадку такий продукт виконує досить просту функцію грошей, оскільки є засобом обміну. Проте, згодом доцільним було замінити звичайні товари першої необхідності (худоба, сіль) на товари дорожочініші, які слугували прикрасами (перли, хутра), а в подальшому це були звичайні та благородні метали. Врешті роль грошей була передана нематеріальному носію, що сталося в середині ХХ ст. через демонетизацію золота.

Звичайно, виникнення та етапи розвитку грошей є досить тривалим еволюційним процесом, зумовлений стихійним розвитком товарного виробництва та обміну. Розглядаються такі дві концепції виникнення грошей: еволюційна і раціоналістична. Представники **раціоналістичної концепції** стверджували, що гроші виникли внаслідок згоди між людьми. На думку прихильників цієї концепції, створені державою гроші приймаються незалежно від їх металевого змісту, є умовними знаками, наділеними державною владою певною платіжною силою. На початковому етапі розвитку людського

суспільства відбувався безпосередній обмін товару на товар (бартер). Гроші здатні лише опосередковано задовольнити потреби людини, обмінявши на товари чи послуги.

Представники **еволюційної концепції** стверджували, що насправді гроші виникли в результаті еволюційного процесу, який, незалежно від волі людей, призвів до виділення із загальної маси деяких предметів, що зайняли особливе місце, тобто отримали можливість обмінюватись на будь-які інші блага, стали загальним еквівалентом. Воно є науково доведено, адже **гроші** є носієм суспільних відносин, **гроші** повинні постійно розвиватися як по суті так і за формами існування, **гроші** не можуть бути скасовані чи змінені угодою людей або рішенням держави поки існують адекватні грошам відносини.

За своїм місцем у товарному виробництві й обміні – **гроші** – це специфічний товар, що має властивість обмінюватись на будь-який інший товар, тобто є загальним вартісним еквівалентом.

Сучасні гроші є носієм купівельної спроможності і приймається як плата за надані послуги та придбані товари. Тому до грошей відносять банкноти, монети, банківські активи, боргові зобов'язання, а також товарні гроші, тобто споживчі товари, що можуть використовуватися як засіб обміну та платежу. Розвиток форм вартості походження грошей показано на рисунку 1.1.1.

Рис. 1.1.1. Розвиток форм вартості походження грошей

В процесі обігу гроші набувають особливої вартості, яка може існувати **відокремлено і паралельно** з внутрішньою вартістю того матеріалу, з якого вони виготовлені. При застосуванні у сфері **інвестування** гроші стають носієм капіталу, в зв'язку з чим виникає необхідність розрізняти гроші **як гроші і гроші як капітал**.

Гроші як гроші використовуються переважно для реалізації наявної споживчої вартості, тобто їх цільове призначення обмежується посередництвом в обміні.

Гроші як капітал використовуються для забезпечення зростання наявної вартості. Вони стають капіталом переважно при їх нагромадженні, зберіганні та продажу на грошовому ринку, оскільки це дає власнику грошей додатковий дохід у вигляді процента.

Сучасна економіка, як державна, так і персональна, нерозривно пов'язана з грошима. Розуміння сутності грошей та природи їх функцій допомагає

правильно використовувати доступні ресурси для досягнення мети.
Класифікація головних валют світу продемонстровано у таблиці 1.1.1.

Таблиця 1.1.1. – Класифікація головних валют світу

Назва валюти	Банкноти	Літерний код	Цифровий код	Назва держави	Прапор
Австралійський долар		AUD	036	Австралія	
				Тувалу	
				Кірибаті	
				Кокосові (Кілінг) острови	
				Науру	
				Острів Норфолк	
				Острів Різдва	
Євро		EUR	978	Австрія	
				Аландські острови	
				Андорра	
				Бельгія	
				Греція	
				Гваделупа	
				Естонія	
				Європейський Союз	
				Ірландія	
				Іспанія	
				Італія	
				Кіпр	
				Латвія	
				Литва	
Люксембург					

				Майотта	
				Мальта	
				Мартиніка	
				Монако	
				Нідерланди	
				Німеччина	
				Португалія	
				Реюньйон	
				Сан-Марино	
				Святий Престол (Держава-Місто Ватикан)	
				Сен-Бартелемі	
				Сен-П'єр і Мікелон	
				Словаччина	
				Словенія	
				Фінляндія	
				Франція	
				Французька Гвіана	
				Французькі Південні території	
				Чорногорія	
Долар США		USD	840	Бонайре, Сінт-Естатіус і Саба	
				Британська територія в Індійському	

				океані	
				Віргінські Острови (Британські)	
				Віргінські Острови (США)	
				Гаїті	
				Еквадор	
				Ґуам	
				Маршаллові Острови	
				Мікронезія, Федеративні Штати	
				Острови Теркс і Кайкос	
				Палау	
				Панама	
				Північні Маріанські острови	
				Пуерто-Рико	
				Сальвадор	
				Американське Самоа	
				США	
				Тимор-Лешті	
Азербайджан- ський манат		AZN	944	Азербайджан	
Лек		ALL	008	Албанія	
Аргентинське песо		ARS	032	Аргентина	
Багамський долар		BSD	044	Багами	
Конвертовна марка		BAM	977	Боснія і Герцеговина	

Бразильський реал		BRL	986	Бразилія	
Фунт стерлінгів		GBP	826	Велика Британія	
				Гернсі	
				Джерсі	
				Острів Мен	
Болівар		VEF	937	Венесуела	
Ларі		GEL	981	Грузія	
Домініканське песо		DOP	214	Домініканська Республіка	
Індійська рупія		INR	356	Бутан	
				Індія	
Єгипетський фунт		EGP	818	Єгипет	
Новий ізраїльський шекель		ILS	376	Ізраїль	
Ісландська крона		ISK	352	Ісландія	
Канадський долар		CAD	124	Канада	
Юань		CNY	156	Китай	
Швейцарський франк		CHF	756	Ліхтенштейн	
				Швейцарія	
Шведська крона		SEK	752	Швеція	
Єна		JPY	392	Японія	
Злотий		PLN	985	Польща	
Новий лей		RON	946	Румунія	
Саудівський ріал		SAR	682	Саудівська Аравія	
Сейшельська рупія		SCR	690	Сейшельські Острови	

Сербський динар		RSD	941	Сербія	
Сінгапурський долар		SGD	702	Сінгапур	
Бат		THB	764	Таїланд	
Туніський динар		TND	788	Туніс	
Турецька ліра		TRY	949	Туреччина	
Туркменський манат		TMT	934	Туркменістан	
Форинт		HUF	348	Угорщина	
Узбецький сум		UZS	860	Узбекистан	
Гривня		UAH	980	Україна	
Хорватська куна		HRK	191	Хорватія	
Чеська крона		CZK	203	Чехія	
Рупія Шрі-Ланки		LKR	144	Шрі-Ланка	
Руфія		MVR	462	Мальдіви	
Мексиканське песо		MXN	484	Мексика	
Молдовський лей		MDL	498	Молдова, Республіка	
Норвезька крона		NOK	578	Норвегія	
Дирхам ОАЕ		AED	784	Об'єднані Арабські Емірати	
Бальбоа		PAB	590	Панама	
Соль		PEN	604	Перу	
Ренд		ZAR	710	Південна Африка	

В Канаді у 1992 році були виготовлені перші зразки української гривні. А також у 1992 році були виготовлені перші українські монети на Луганському

заводі з виготовлення набоїв і на монетному дворі Італії. У 1994 році була введена в дію перша лінія з виготовлення банкнот на Банкнотній фабриці Національного банку України у м. Києві.

Протягом 2-16 вересня 1996 року в період грошової реформи, було введено в обіг національну валюту України – гривню (її назва походить від слова «гривна», яке за часів Київської Русі позначало нашійну прикрасу) - та її соту частку – копійку та визначено емісійним інститутом - Національний банк України. Також затверджено код валюти в цифрах – 980 та у літерах – UAH і скорочену назву – грн та графічний символ – ₴. Монети виготовляються на Банкотно-монетному дворі Національного банку України. На лицьовому боці (аверсі) розмінних монет номіналом 10 чи 50 копійок усіх років карбування розміщено зображення малого Державного герба України, обрамленого з обох боків орнаментом із двох дубових листків і двох колосків. Над гербом - напис УКРАЇНА, під гербом - рік карбування монети. На зворотному боці (реверсі) всіх розмінних монет у центрі розміщено цифрове позначення номіналу 10 чи 50, під ним - відповідний напис: КОПІЙОК. По периметру лицьовий та зворотний боки монети обрамлені суцільним опуклим кантом. Візуалізація та характеристика обігових монет та банкнот в Україні наведено в таблиці 1.1.2.

Таблиця 1.1.2 - Обігові монети та банкноти в Україні

Копійки та гривні	Характеристика
	<p>10 копійок Дата введення в обіг — 01.09.2014 Метал — низьковуглецева сталь з гальванопокриттям латунню Діаметр, мм — 16,3 Товщина монети, мм — 1,25 Вага, г — 1,7 Художник — Лопата Василь Роки карбування — 2014, 2015, 2016, 2019</p>

	<p style="text-align: center;">50 копійок</p> <p>Дата введення в обіг — 02.09.1996 Метал — низьковуглецева сталь з гальванопокриттям латунню Діаметр, мм — 23 Товщина монети, мм — 1,55 Вага, г — 4,2 Художник — Василь Лопата Роки карбування — 1992, 1994, 1995, 1996, 2001, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2013, 2014, 2015, 2016</p>
	<p style="text-align: center;">1 гривня зразка 2018 року</p> <p>Дата карбування — 2018 Дата введення в обіг — 27.04.2018 Метал — низьковуглецева сталь з гальванопокриттям нікелем Діаметр, мм — 18,9 Товщина монети, мм — 1,7 Вага, г — 3,3 Художник — Дем'яненко Володимир, Чайковський Роман Скульптор — Чайковський Роман На реверсі монети розміщено зображення великого князя київського Володимира Великого та круговий напис Володимир Великий. Роки карбування — 2018, 2019, 2020, 2021</p>
	<p style="text-align: center;">2 гривні зразка 2018 року</p> <p>Дата введення в обіг — 27.04.2018 Метал — низьковуглецева сталь з гальванопокриттям нікелем Діаметр, мм — 20,2 Товщина монети, мм — 1,8 Вага, г — 4 Художник — Дем'яненко Володимир, Чайковський Роман Скульптор — Чайковський Роман На реверсі розміщено зображення великого князя київського Ярослава Мудрого та круговий напис Ярослав Мудрий. Роки карбування — 2018, 2019, 2020, 2021</p>

	<p>5 гривень зразка 2018 року Дата введення в обіг — 20.12.2019 Метал — цинковий сплав із гальванічним покриттям нікелем Діаметр, мм — 22,1 Товщина монети, мм — 2,1 Вага, г — 5,2 Художник — Дем'яненко Володимир, Чайковський Роман Скульптор — Чайковський Роман На реверсі розміщено зображення гетьмана України Богдана Хмельницького та круговий напис «Богдан Хмельницький» Роки карбування — 2018 (зразок), 2019, 2020, 2021</p>
	<p>10 гривень зразка 2018 року Дата введення в обіг — 03.06.2020 Метал — цинковий сплав із гальванічним покриттям нікелем Діаметр, мм — 23,5 Товщина монети, мм — 2,3 Вага, г — 6,4 Художник — Дем'яненко Володимир, Чайковський Роман Скульптор — Чайковський Роман На реверсі розміщено зображення гетьмана України Іван Мазепа та круговий напис "Іван Мазепа". Роки карбування — 2018 (зразок), 2020, 2021</p>
	<p>Банкнота номіналом 1 гривня зразка 2006 року Дата введення в обіг — 22.12.2014 Основний малюнок лицьової сторони — портрет Володимира Великого Основний малюнок зворотної сторони — град Володимира у Києві Розмір, мм — 63 x 118 мм</p>
	<p>Банкнота номіналом 2 гривні зразка 2004 року Дата введення в обіг — 01.04.2013 Основний малюнок лицьової сторони — портрет Ярослава Мудрого Основний малюнок зворотної</p>

	<p>сторони — собор Святої Софії у Києві Розмір, мм — 63 x 118 мм</p>
	<p>Банкнота номіналом 5 гривень зразка 2004 року Дата введення в обіг — 01.07.2015 Основний малюнок лицьової сторони — портрет Богдана Хмельницького Основний малюнок зворотної сторони — церква в селі Суботові Розмір, мм — 63 x 118 мм</p>
	<p>Банкнота номіналом 10 гривень зразка 2006 року Дата введення в обіг — 11.04.2016 Основний малюнок лицьової сторони — портрет Івана Мазепи Основний малюнок зворотної сторони — Успенський собор Києво-Печерської лаври Розмір, мм — 66 x 124 мм</p>
	<p>Банкнота номіналом 20 гривень зразка 2018 року (пам'ятна банкнота до 30-річчя незалежності України) Дата введення в обіг — 19.11.2021 Основний малюнок лицьової сторони — портрет Івана Франка Основний малюнок зворотної сторони — Львівський оперний театр Розмір, мм — 69 x 130</p>
	<p>Банкнота номіналом 50 гривень зразка 2019 року (пам'ятна банкнота до 30-річчя незалежності України) Дата введення в обіг — 22.12.2021 Основний малюнок лицьової сторони — портрет Михайла Грушевського Основний малюнок зворотної сторони — зображення будинку Української Центральної Ради Розмір, мм — 72 x 136</p>

	<p>Банкнота номіналом 100 гривень зразка 2014 року Дата введення в обіг — 07.09.2021 Основний малюнок лицьової сторони — портрет Тараса Шевченка Основний малюнок зворотної сторони — зображення будівлі Київського національного університету імені Тараса Шевченка Розмір, мм — 75 x 142</p>
 	<p>Банкнота номіналом 200 гривень зразка 2019 року (пам'ятна банкнота до 30-річчя незалежності України) Дата введення в обіг — 19.11.2021 Основний малюнок лицьової сторони — портрет Лесі Українки Основний малюнок зворотної сторони — В'їзна вежа Луцького замку Розмір, мм — 75 x 148</p>
	<p>Банкнота номіналом 500 гривень зразка 2015 року (пам'ятна банкнота до 30-річчя незалежності України) Дата введення в обіг — 20.08.2021 Основний малюнок лицьової сторони — портретне зображення Григорія Сковороди Основний малюнок зворотної сторони — зображення будівлі Києво-Могилянської академії Розмір, мм — 75 x 154</p>
 	<p>Банкнота номіналом 1000 гривень зразка 2019 року (пам'ятна банкнота до 30-річчя незалежності України) Дата введення в обіг — 22.12.2021 Основний малюнок лицьової сторони — портрет Володимира Вернадського Основний малюнок зворотної сторони — Президія Національної академії наук України Розмір, мм — 75 X 160</p>

Гривня має сім основних захисних елементів: водяний; захисна нитка; мікротекст; суміщений; рельєфні елементи; знак для сліпих; кодовий малюнок.

Детально розглянемо основні захисні елементи на банкнотах номіналом 1000 грн та 500 грн.

Проти світла

1 Водяні знаки

Багатотоновий водяний знак – портретне зображення В. Вернадського та світлий елемент водяного знака – зображення цифрового позначення номіналу (розміщено горизонтально в правій нижній частині багатотонного водяного знака).

2 Захисна стрічка

Повністю занурена в товщу паперу захисна стрічка, на якій за допомогою збільшувального скла можна побачити зображення у прямому та перевернутому вигляді: «1000 ГРН», малий Державний Герб України (тризуб) і підкреслене цифрове позначення номіналу «1000».

3 Наскрізний елемент

Зображення цифрового позначення номіналу, усі елементи якого збігаються та доповнюють один одного під час розглядання банкноти проти світла.

При зміні кута нахилу банкноти

4 Елемент SPARK

Оптично-змінне зображення зі стилізованих фрагментів кристалічної решітки та рослинного орнаменту, що має кінетичний ефект. При зміні кута нахилу банкноти спостерігаються поступові переходи від золотистого кольору до нефритового.

5 Латентні зображення

Зображення цифрового позначення номіналу цифри видимі під час розглядання банкноти на рівні очей проти світла під гострим кутом.

- темні на світлому фоні – при розгляданні банкноти з довгої сторони;
- світлі на темному фоні – при розгляданні банкноти з короткої сторони.

6 «Вікна» захисна стрічка

Частково введена в товщу паперу захисна стрічка, що має кінетичний ефект. Містить зображення числового позначення номіналу та малого Державного Герба України. При зміні кута нахилу банкноти змінюється напрямок руху фонового зображення.

На дотик

7 Рельєфні елементи

Елементи зображень, шорсткість яких відчувається на дотик; для прикладу наведені збільшені зображення:

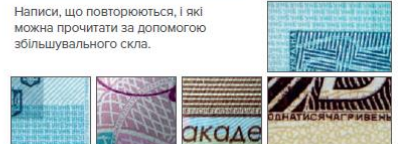
- а) написи та зображення;
- б) елемент для людей з послабленим зором;
- в) фрагмент портрета.

При збільшенні

8 Мікротексти

Написи, що повторюються, і які можна прочитати за допомогою збільшувального скла.

1. Водні знаки (видимі під час розглядання банкноти проти світла): багатотонний водний знак – зображення, утворене внутрішньою структурою паперу в різних тонах (світліших і темніших від паперу), що повторює портретне зображення Григорія Сковороди; світлий елемент водного знака – зображення цифрового позначення номіналу (розміщено вертикально в правій нижній частині багатотонного водного знака).

2. Елемент SPARK – оптично-змінне зображення розгорнутої книги, яке має кінематичний ефект. При зміні кута нахилу банкноти на днінках зображення спостерігаються поступові переходи від зеленого кольору до синього.

3. Захисна стрічка – повністю занурена в товщу паперу полімерна стрічка, на якій за допомогою збільшувального скла можна побачити зображення у прямому та перевернутому вигляді: "500 грн", елемент малого Державного Герба України (тризуб) і підкреслене цифрове позначення номіналу "500".

4. "Вікна" (частково введена в товщу паперу) захисна стрічка темно-сірого кольору з яскраво вираженим кінематичним ефектом. Стрічка містить зображення числового позначення номіналу та графічного знака гривні. При зміні кута нахилу банкноти змінюється напрямок руху фонового зображення стрічки.

5. Латентне зображення (зображення цифрового позначення номіналу): цифри видимі під час розглядання банкноти на рівні очей проти світла під гострим кутом: темні на світлому фоні – при розгляданні банкноти з довгої сторони, світлі на темному фоні – при розгляданні банкноти з короткої сторони.

6. Рельєсні елементи зображень – елементи зображень на лицьовому боці банкноти, що виконані спеціальним друком, шорсткість яких відчувається на дотик; для прикладу наведені збільшені зображення: а) написи та зображення; б) елемент для людей з послабленим зором; в) фрагмент портрета.

7. Наскрізний елемент – зображення цифрового позначення номіналу, усі елементи якого збігаються та доповнюють один одного під час розглядання банкноти проти світла.

8. Орловський друк – спеціальний вид друку, що забезпечує різкий перехід одного кольору в інший на елементах дизайну без їх розривів і зміщення.

9. Райдужний друк – спеціальний вид друку, що забезпечує поступовий перехід одного кольору в інший на елементах дизайну без їх розривів і зміщення.

10. Мікротекст – написи, що повторюються, і які можна прочитати за допомогою збільшувального скла.

11. Серійні номери виконані високим друком: горизонтальний номер – фарбою червоного кольору, вертикальний номер – шрифтом зі змінною висотою знаків фарбою чорного кольору.

12. Протикопіювальна сітка – зображення з тонких ліній різної геометричної форми, що під час копіювання або сканування банкноти відтворюється у вигляді муару.

Захисні волокна – хаотично розміщені в папері невидимі при денному світлі волокна, що під дією ультрафіолетових променів набувають червоно-зеленого свічення.

Захисна стрічка – ділянки повністю зануреної в товщу паперу полімерної стрічки, що під дією ультрафіолетових променів набувають жовтого та блакитного свічення.

Основні правила грошей:

- Перераховуйте гроші не відходячи від каси чи банкомату.
- Перевіряйте банкноти на наявність водяних знаків та інших засобів захисту.
- Не зберігайте значні кошти готівкою, носіть з собою тільки необхідну суму.

Зберігайте основні гроші на банківських рахунках, користуйтеся платіжною карткою.

Віддавайте перевагу безготівковим розрахункам, їх простіше контролювати.

Плануйте власні витрати, уникайте емоційних покупок.

Заощаджуйте частину доходу, щоб мати фінансову подушку.

Заощаджені гроші вкладайте в різні активи, не зберігайте більшу частину в готівці.

1.2. Фінанси як ключовий елемент економічної системи: їх роль та призначення.

Важливим є призначення фінансів для забезпечення належних умов щодо процесу за допомогою якого відбувається створення, розподіл й використання валового внутрішнього продукту в державі.

Роль фінансів найбільше проявляється у вирішенні соціальних проблем коли фонди фінансових ресурсів створюються для здійснення соціальних заходів як на рівні кожного громадянина для оплати соціальних потреб так і на рівні суб'єктів господарювання і держави в цілому.

Основне призначення фінансів полягає не тільки в забезпеченні грошових потреб країни чи окремих підприємств, але і у контролі за правильним використанням фінансових ресурсів шляхом формування грошових доходів і створення спеціальних фондів.

Економічній категорії «фінанси» притаманні такі особливості:

фінанси – грошова категорія, адже вони завжди мають грошову форму вираження. Формування доходів компанії чи держави, відрахування платежів у бюджетні та позабюджетні фонди, розподіл прибутку на підприємствах – це ті фінансові операції, для яких характерним є рух грошей у готівковій та безготівковій формах. Реальний рух грошей є обов'язковою умовою виникнення та існування фінансів, проте не всі грошові відносини, які є за

своїм змістом і складом значно ширші, можна вважати фінансовими, хоча всі фінансові відносини є грошовими.

☑ **фінанси – розподільна категорія**, адже виявляється через розподільчу функцію фінансів, здійснюється розподіл та перерозподіл вартості валового внутрішнього продукту. За допомогою фінансів відбувається виокремлення у складі виручки від реалізації продукції коштів для відшкодування матеріальних витрат, амортизаційних відрахувань, фонду оплати праці, прибутку, відрахувань на соціальне страхування тощо. Через податки та обов'язкові збори у розпорядження держави вилучається частина доходів суб'єктів господарювання і населення.

☑ **фінанси – ресурсотворююча категорія**, тому що фінансові відносини завжди пов'язані з формуванням та використанням фінансових ресурсів, тобто грошових коштів, які утворюються в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту. Фонди фінансових ресурсів створюються на підприємствах, у галузевих органах управління, а також на загальнодержавному рівні і використовуються за цільовим призначенням (фонд виплати дивідендів, фонд матеріального заохочення, резервний фонд, державні цільові фонди).

З урахуванням вищевикладеного можна дати таке визначення фінансів: **фінанси** – економічні відносини, що пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів

для виконання функцій держави та забезпечення умов розширеного відтворення з метою перерозподілу валового внутрішнього продукту (ВВП) та національного доходу (НД). Фінанси – це лише частина грошових відносин, які мають ознаки грошового чи розподільчого характеру та приймають вид фінансових ресурсів.

У процесі суспільного відтворення фінанси виражають грошові відносини, що виникають між:

- підприємствами у процесі придбання товарно-матеріальних цінностей, реалізації продукції та надання послуг;
- підприємствами і вищими організаціями при створенні централізованих фондів грошових ресурсів і їх розподілі;
- державою і підприємствами при сплаті ними податків до бюджету та фінансуванні витрат;
- державою і громадянами при внесенні ними податків;

- підприємствами, громадянами та цільовими позабюджетними фондами при сплаті платежів й отриманні ресурсів;
- підприємствами та комерційними банками в процесі розрахунків з постачальниками, одержання та повернення кредитів тощо;
- окремими ланками бюджетної системи (державний бюджет, місцеві бюджети, державний кредит тощо);
- органами майнового й особистого страхування, підприємствами, громадянами при сплаті страхових платежів і відшкодуванні збитків після настання страхових випадків.

1.3. Функції фінансів та їх важливість для розвитку економіки

Функції фінансів відтворюють призначення, роль фінансів та форми їх прояву. Переважна більшість вітчизняних науковців і практиків визнають, що фінансам притаманні дві основні функції **розподільча** та **контролююча**, проте деякі вчені стверджують, що фінансам притаманні й інші функції: регулююча, стимулююча, виробнича, відтворювальна, стабілізаційна тощо. Кожна фінансова операція визначає розподіл суспільного продукту та національного доходу, а також контроль за цим розподілом. Особливість розподільчої та контролюючої функції зображено на рисунках 1.3.1. та 1.3.3.

Рис. 1.3.1. – Особливість розподільчої функції фінансів

Розподільча функція проявляється у процесі розподілу валового внутрішнього продукту у вигляді утворення фондів грошових коштів та використання їх за цільовим призначенням.

Суб'єктами при фінансовому розподілі виступають:

- держава;
- юридичні особи (суб'єкти господарювання різних форм власності, рівня підпорядкування та місця знаходження);
- фізичні особи та домогосподарства;
- міжнародні організації та інші держави.

Об'єктами при фінансовому розподілу за допомогою фінансів є:

- валовий внутрішній продукт (вартість кінцевих продуктів, вироблених суспільством за певний період часу (рік);
- національне багатство (сукупність створених та нагромаджених благ, якими володіє суспільство, а також природні ресурси, залучені в економічний оборот). Національне багатство залучається у розподільні відносини лише у випадках стихійних катастроф, війни, форс-мажорних ситуаціях тощо;
- зовнішні надходження у вигляді фінансової допомоги, зовнішніх державних позик, іноземних інвестицій, а також інших міждержавних трансфертів від зарубіжних країн, міжнародних фінансових інституцій та іноземних юридичних і фізичних осіб.

Етапи реалізації розподільної функції фінансів включають:: первинний розподіл, перерозподіл, вторинний розподіл (рис. 1.3.2.)

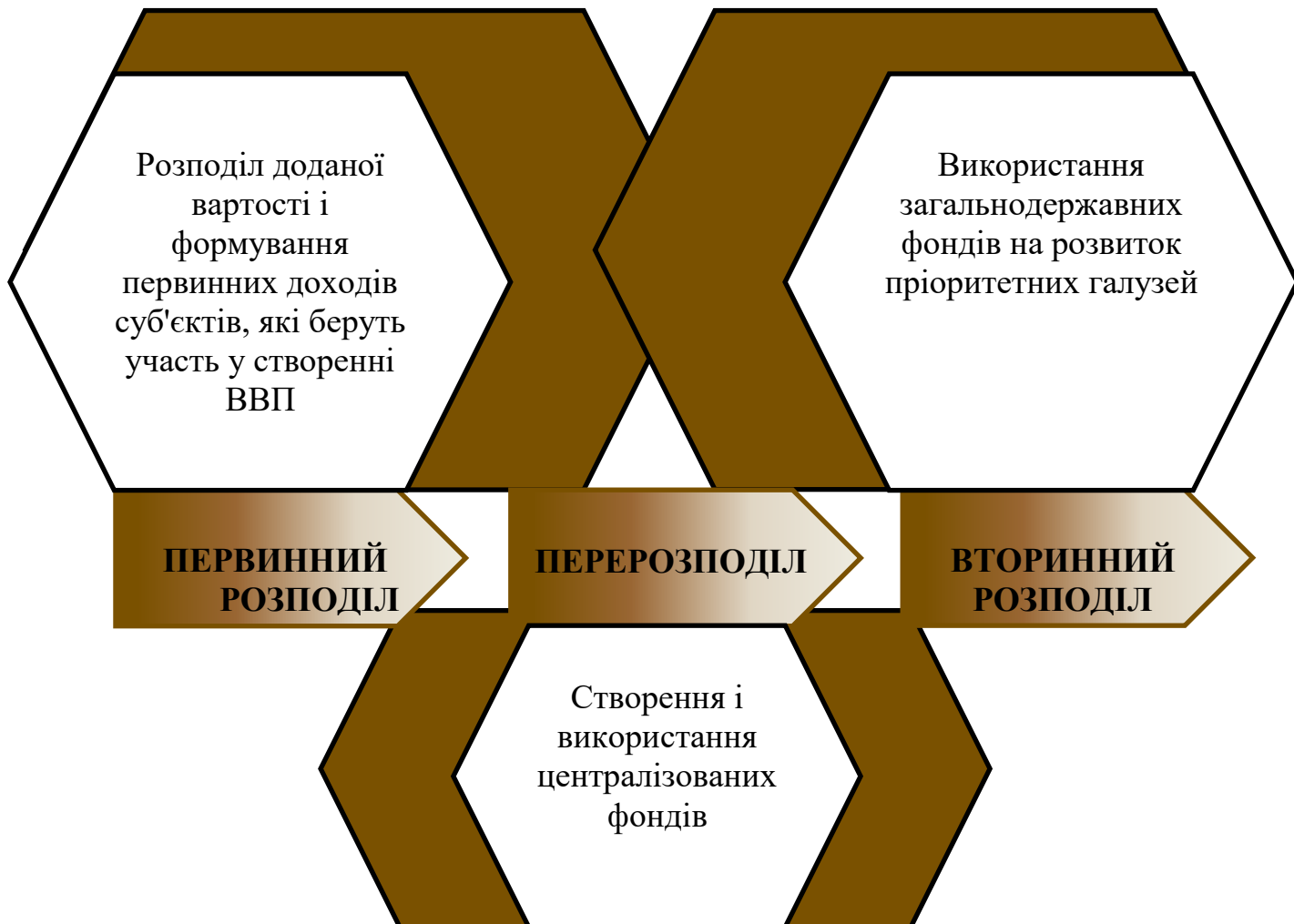

Рис. 1.3.2. – Етапи реалізації розподільної функції фінансів

Первинний розподіл – розподіл доданої вартості і формування первинних доходів суб'єктів, які беруть участь у створенні ВВП (заробітна плата – у фізичних осіб; прибуток – у юридичних осіб; прибуток державного сектору економіки – у держави).

Перерозподіл полягає у створенні й використанні централізованих фондів на загальнодержавному рівні (державний бюджет і державні цільові фонди), на місцевому рівні (місцеві бюджети), на корпоративному рівні (централізація частини доходів структурних підрозділів корпоративних об'єднань).

Вторинний розподіл передбачає використання загальнодержавних фондів на розвиток пріоритетних галузей (управління, економіка, оборона, соціальний захист тощо). Кінцевим результатом перерозподільного циклу є те, що одна частина перерозподілених грошових ресурсів через механізм

бюджетного фінансування знову переходить у сферу матеріального виробництва, щоб почати новий цикл первинного розподілу з подальшим перерозподілом, а інша частина – у сферу споживання (освіта, наука, культура, охорона здоров'я, державне управління, оборона тощо).

Участь фінансів у розподілі і перерозподілі створеної вартості, сприяють трансформації пропорцій, які виникають під час її первинного розподілу, в пропорції кінцевого використання.

Особливість розподільчої функції проявляється в забезпеченні кожного суб'єкта господарювання необхідними йому фінансовими ресурсами.

Рис. 1.3.3. – Особливість контролюючої функції фінансів

Контролююча функція має здатність забезпечувати контроль за дотриманням пропорцій в розподілі валового внутрішнього продукту, правильністю формування, розподілу та використання фінансових ресурсів держави і суб'єктів господарювання за їх цільовим призначенням, а також кількісно відображати рух грошових потоків. Таким чином суспільство отримує відомості про своєчасність надходження фінансових ресурсів у розпорядження різних суб'єктів господарювання та наскільки ефективно вони використовуються.

Суб'єктами при фінансовому контролі виступають:

- виконавчі органи управління, державні комітети;
- міністерства та відомства;
- податкові, кредитні установи та страхові організації;
- фінансові служби підприємств, організацій та установ;
- аудиторські фірми.

Об'єктами при фінансовому контролі є:

- грошові процеси при формуванні та використанні фінансових ресурсів на рівні держави;
- грошові процеси при формуванні та використанні фінансових ресурсів на рівні суб'єктів господарювання.

Предметами при фінансовому контролі є:

- прибуток;
- доходи, витрати;
- рентабельність;
- собівартість;
- податки, відрахування на різні цілі і в різні фонди.

Сферою фінансового контролю є практично всі операції, які здійснюються з використанням грошей, а в деяких випадках і без них (бартерні угоди тощо). **Інструментом** реалізації контрольної функції виступає фінансова інформація, що міститься в бухгалтерській, статистичній та оперативній звітності.

Весь спектр функцій фінансів є значно ширший, і до нього доречно буде додати функцію **стимулюючу** (регулюються фінансові потоки в економіці, темпи і рівень доходів, які є важливими у створенні ефективного мотиваційного механізму для майбутнього прогресу); **мобілізаційну** (необхідна кількість фінансових ресурсів для фінансування виробничого та соціального розвитку); **стабілізаційну** (забезпечення стабільних умов економічного та соціального розвитку).

Ефективна діяльність команди фінансової системи здійснює контроль щодо доходів та витрат у бюджетній системі при усіх етапах фінансового

планування.

Основними видами фінансового контролю є:

Загальнодержавний, що проводять органи державної влади та управління (податкові органи, казначейство, контрольно-ревізійні управління, міністерство фінансів та ін.).

Внутрішньогосподарський, який здійснюють фінансові служби підприємств та установ.

Незалежний, що виконують аудиторські фірми (рис. 1.3.4.).

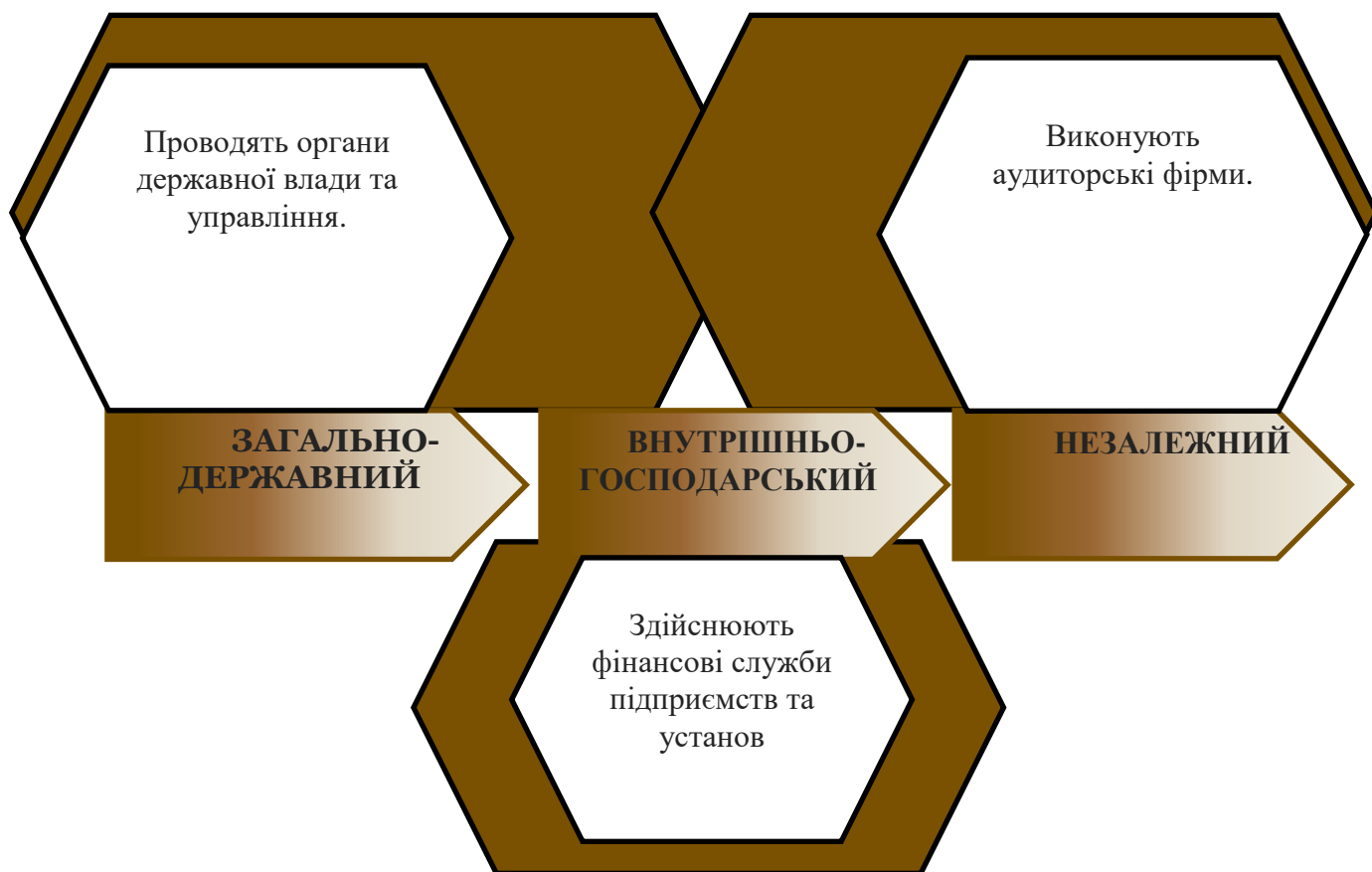

Рис. 1.3.4. – Види фінансового контролю

Отже, трансформація відбувається в тому випадку, коли здійснюється первинний розподіл та перерозподіл фінансів в пропорції кінцевого використання.

1.4 Функції грошей як важлива складова розвитку економіки та суспільства в цілому

Класична економічна теорія виділяє п'ять основних функцій грошей: гроші як міра вартості, гроші як засіб обігу, гроші як засіб платежу, гроші як засіб нагромадження, світові гроші (рисунок 1.4.1.)

Функції грошей

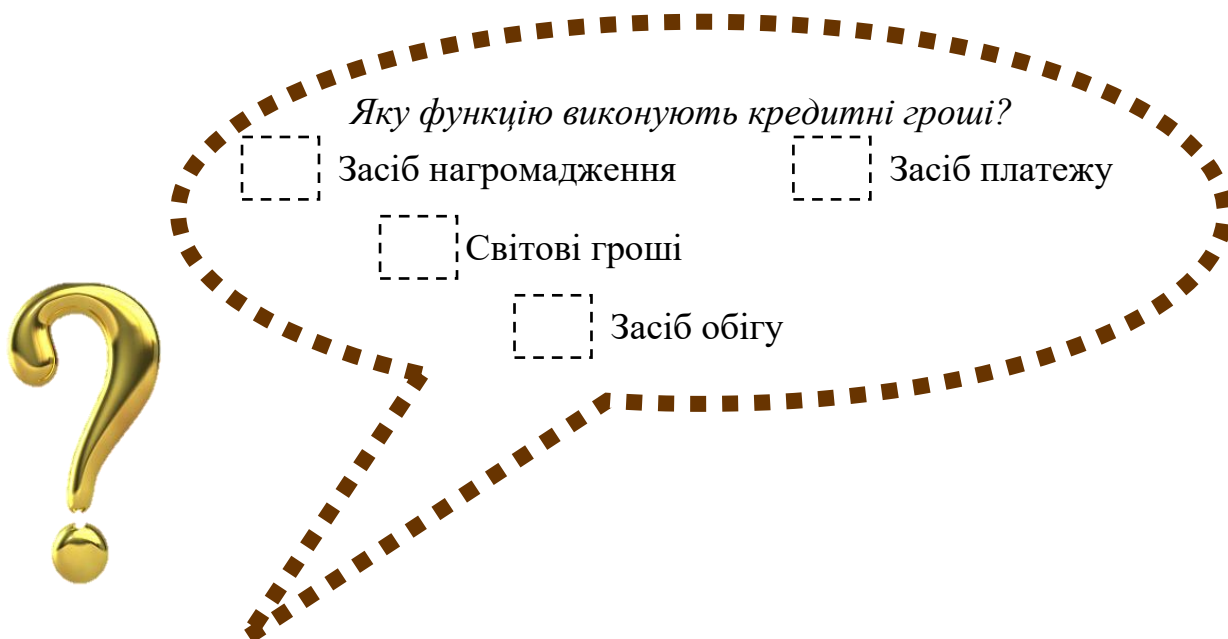

Рис 1.4.1. – Еволюція функцій грошей.

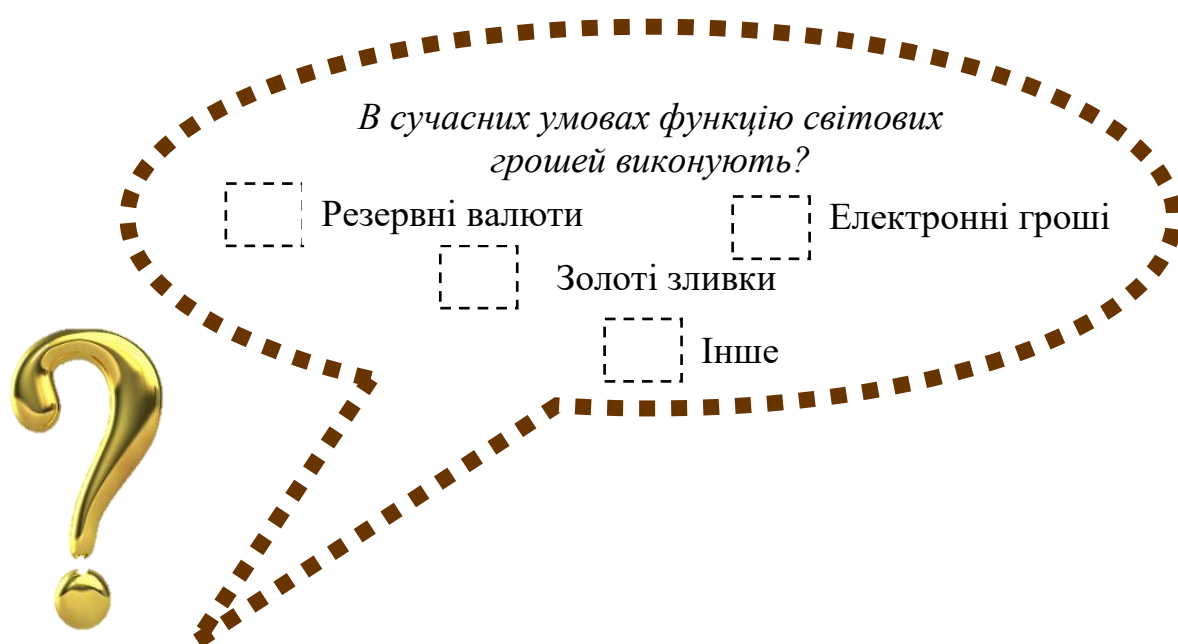
Розглядаючи функцію грошей як міри вартості, важливо те, що в основу масштабу цін закладено певну частку товарної вартості, згідно чого вимірюється вартість окремого товару і виражається у його ціні. Отже, вираження у грошах вартості товару є ціною. **Міра вартості** – це посередництво грошей при визначенні ціни за вартість товару, забезпечуючи співмірність та еквівалентність такого обміну. Грошовий вираз вартості товару – ціна, може мати лише той товар, який знаходиться у відносній формі вартості. А самі гроші ціни не мають, їх вартість визначається купівельною силою, що знаходить свій вираз у абсолютній кількості товарів, які можна придбати за дану грошову одиницю.

Вартість товару визначається за допомогою перетворення товару у реальні гроші шляхом його продажу (Т – Г (товар – гроші)) і наступного перетворення грошей у товар (Г – Т (гроші – товар)). У цьому процесі обміну гроші виконують роль посередника: Т – Г – Т (товар – гроші – товар). Як посередники гроші доводять товари до споживачів, а самі залишаються у сфері обігу, слугуючи наступним операціям обміну. **Гроші як засіб обігу** використовуються для купівлі товарів і послуг. У процесі обігу гроші виконують функції посередника (доставка товарів від виробника до споживача), об'єднання (коли весь процес обміну об'єднують в процес реалізації товарів), купівельної спроможності (коли гроші гнучким інструментом вибору якості чи кількості товарів та послуг, місця де здійснювати купівлю та засобів обігу). Важливим є також кількість грошей, що виконує функція засобу обігу та ті наслідки для економіки, якщо гроші не можуть нормально виконувати функцію засобу обігу.

Товари не завжди продають за готівку, а часто з відстроченням платежу, тобто в кредит. Гроші як засіб платежу мають специфічну форму руху: Т – З (товар – боргове зобов'язання), а через заздалегідь установлений строк: З – Г (боргове зобов'язання – гроші). За такого обміну немає зустрічного руху грошей і товарів, погашення боргового зобов'язання є кінцевою ланкою у процесі купівлі-продажу. А вручення продавцеві кредитного зняття породжує лише видимість платежу (уявний платіж), що не означає передачі реальної вартості у грошовій формі. **Як засіб платежу** гроші, які функціонують в системі боргових платежів у формі кредитних грошей (векселів, банкнот) і реальних грошей (золота, монет, паперових грошей), можуть діяти у випадках, коли немає безпосереднього обміну товарів на гроші і вони виступають у формі самостійної вартості. Функції грошей як засобу платежу необхідно пов'язати з аналізом їх ролі у підтриманні безперервності розширеного відтворення та ознаками функцій платежу і кредитних грошей, а також впливом на дану функцію кількості грошей в обігу.

Функція грошей як **засіб нагромадження** (або заощадження), проявляється тоді, коли гроші є фінансовим активом, тобто завжди існує прагнення до накопичення. Рішення щодо нагромадження, повинно мати вагоме підґрунтя надійності такого вкладення, можливість отримання доходу та мінімізація ризиків. Виконання грошима функції засобу нагромадження є важливою передумовою розвитку кредитних відносин, за допомогою яких стає можливим використання тимчасово вільних коштів, що утворюються в різних сферах господарства і населення для надання їх у позику підприємствам і організаціям інших галузей та окремим кредиторам.

Функція світових грошей на ринку узагальнює та опосередковує усі форми міжнародного обміну, є загальним платіжним засобом перенесення заощаджень з однієї країни в іншу та робить світові гроші загальною мірою вартості. Особливість міри вартості при цьому полягає у здатності світових грошей інтернаціональну вартість визначати безпосередньо через національний масштаб цін або ж опосередковано через валютні курси. **Світові гроші** – це комплексна функція, що використовуються у міжнародних розрахунках, повторює, по суті, усі функції, властиві грошам на внутрішньому ринку.

1.5 Форми грошей та їх функціональна еволюція в історії

Виникнення різних форм грошей пов'язано з тривалим розвитком функцій грошей і суспільного обміну. Розрізняють дві групи носіїв грошових властивостей: **повноцінних і неповноцінних**. Схема еволюції грошей показано на рисунку 1.5.1.

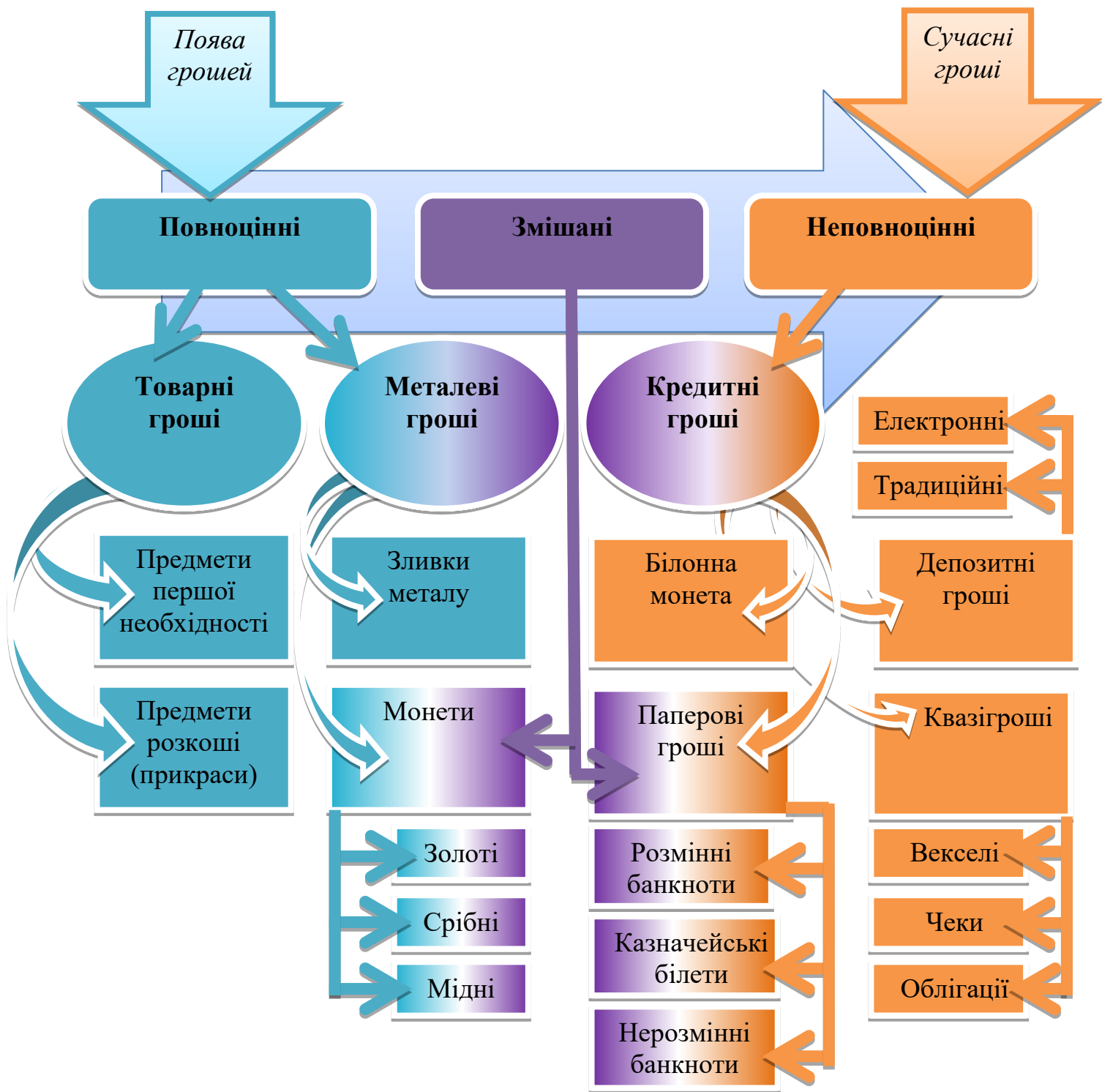

Рис. 1.5.1 Схема еволюції форм грошей

Повноцінні гроші – це грошові засоби, які мають вартість у самому собі та виготовлені з товару, мають однакову внутрішню вартість у сфері обігу. Вони адекватно відображають вартість товару, тому що обмін товару відбувається на основі порівнювання вартості грошового матеріалу з еквівалентною вартістю товару. Висхідною формою повноцінних грошей стали

товарні гроші.

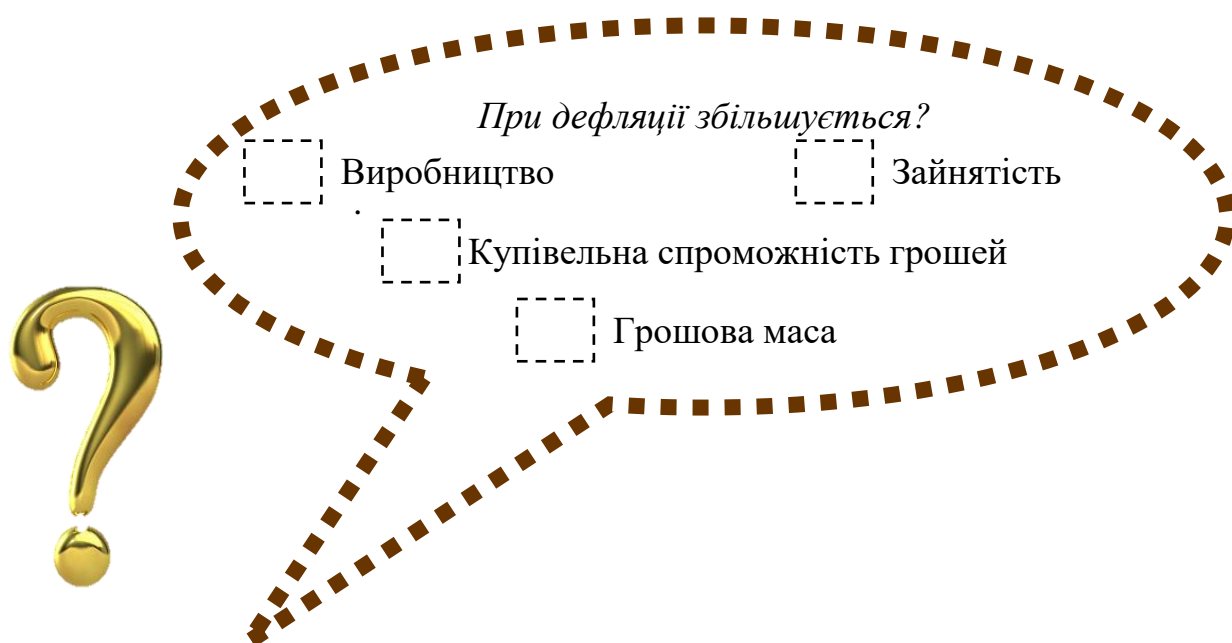
Товарні гроші як загальний еквівалент, використовуються як засіб обміну на інші товари, які мають мати загальну популярність та придатність до довготривалого зберігання, товарні гроші не використовуються як засіб платежу. Наприклад, у різні епохи роль товарних грошей виконували предмети першої необхідності (сіль, м'ясо, шкури, зерно) та предмети розкоші й прикраси (намисто, хутра та ін.). Такі товарні гроші також були використані в історії як зразки металевих монет, наприклад, золоті монети використовувалися для обміну на інші товари або послуги.

Змішані гроші – це гроші, якими користувалися в період переходу від повноцінних до неповноцінних грошей, коли грошова система була менш стабільною, оскільки гроші втрачали свою повноцінність та довіру споживачів. У таких умовах змішана форма грошей стала корисною, оскільки дала можливість споживачам використовувати різні форми грошей залежно від умов та обставин.

Металеві гроші – це монети різної форми та ваги, які виготовлені з металу (золота, срібла, міді, бронзи, нікелю, алюмінію та інших). В економіці металеві гроші мають встановлену номінальну вартість, яка відображає їх купівельну спроможність та використовуються як засіб платежу за товари та послуги, а також засіб обміну на іншу валюту, або як засіб інвестицій (зберігання). Лише з часом з'явилася найдосконаліша форма повноцінних грошей - кругла монета. В якості грошових металів золото і срібло функціонували в епоху золотого і срібного біметалізму, а наприкінці XIX ст. настала епоха золотого монометалізму.

Золотий монометалізм – це економічна система, в якій золото використовується як єдиний грошовий стандарт, що підтримує вартість валюти. У золотому монометалізмі золото має дві основні функції. По-перше, воно використовується як засіб виплати за товари та послуги. По-друге, воно є засобом зберігання вартості, оскільки його вартість зазвичай зберігається протягом тривалого періоду часу. По-друге, воно є засобом зберігання вартості,

оскільки його вартість зазвичай зберігається протягом тривалого періоду часу. Проте, з появою банківської системи та розвитком інших методів випуску грошей, золотий монометалізм став менш популярним та був замінений іншими грошовими системами. Водночас еволюційні процеси ускладнення й розширення товарного виробництва та ринкових відносин зумовили необхідність впровадження в обіг розмінних на золото паперових банкнот, які виявилися більш зручними і дешевшими засобами обміну. Внаслідок цього об'єктивно створилася основа для запровадження неповноцінних грошей.

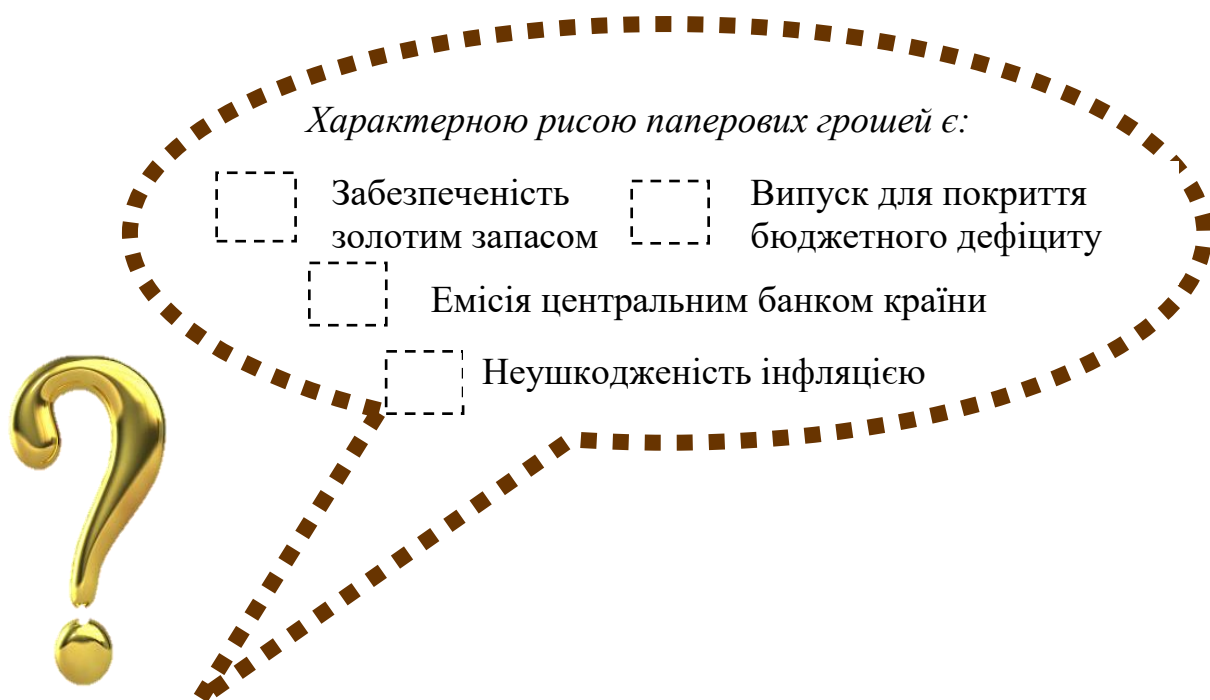

Неповноцінні гроші – це гроші, які не мають власної субстанціональної вартості. Основними їх формами є білонна (розмінна) монета, паперові гроші (казначейські зобов'язання), банківські зобов'язання (банкноти), депозитні вклади, квазігроші. Усі вони застосовуються як гроші лише тому, що, одержуючи їх як платежі, учасники ділових угод розраховують використати їх для майбутніх платежів. Довіра до цих форм грошей зумовила появу загальної назви – кредитні гроші.

Кредитні гроші – це гроші особливого типу, що не розмінні на золото, а в обіг випускаються центральним банком (НБУ) як банкноти. Надані на конкретні цілі кредитні гроші, згодом повертаються до банку, коли боржник погашає заборгованість. Термін перебування кредитних грошей в обігу

визначається матеріальним забезпеченням користування кредитом.

Білонна монета- це неповноцінна монета, виготовлена з металевого сплаву, який складається з декількох металів, купівельна спроможність яких перевищує вартість металу, що міститься в них. Цей сплав містить зазвичай мідь, нікель та цинк, а також можуть бути додані інші метали залежно від потреб. Вони також мають невисоку вартість виробництва порівняно з монетами з дорогоцінних металів, таких як золото та срібло. Як гроші білонна монета не може служити мірилом вартості, а лише відіграє роль засобу обігу і засобу платежу. У деяких країнах, білонні монети випускаються з номіналом нижче, ніж їх вартість виготовлення, що дозволяє державі зберегти витрати на заміну монет у циркуляції.

Паперові гроші – нерозмінні на метал знаки вартості, що випускаються державою для покриття бюджетних витрат і наділяються нею примусовим курсом та законодавчо закріпленим обов'язком приймати у всіх видах платежів. Потреба держави в покритті дефіциту бюджету спонукає до збільшення емісії паперових грошей.

Відмінності кредитних грошей від паперових

Епоха паперових грошей виникла на основі кредитних грошей. Кредитні гроші за час свого існування набули таких еволюційних форм: *векселя, банкноти, чека, депозитних і електронних грошей*. Історично, першою формою кредитних грошей став *вексель*.

Розмінні банкноти – класичні (*розмінні*) банкноти, дуже важливі в економіці, оскільки забезпечують розмін в проведенні торгових операцій, випуск таких банкнот дозволяється лише при умові наявності у емісійного банку металевого забезпечення (золотий запас банку). Ці банкноти зазвичай мають меншу кількість захисних елементів та безпекових функцій, ніж вищі номінали, що робить їх менш стійкими до підробки.

Казначейські білети – короткострокова державна облігація, випущена для покриття бюджетних витрат, без офіційного відсотка. Прибуток реалізується у вигляді різниці дисконтної ціни, за якою білет продається, і номінальною вартістю, за якою його викуповують у момент погашення.

Нерозмінні банкноти - це банкноти високого номіналу, які зазвичай не

використовуються для здачі в розрахунках, оскільки їх вартість занадто велика для цього, банківські білети, що не розмінюються на золото. Нерозмінні банкноти зазвичай мають більш складну систему захисних елементів та безпекових функцій, ніж розмінні банкноти, що робить їх більш стійкими до підробки та шахрайства. Нерозмінні банкноти можуть збільшувати вартість з часом, особливо в стані збереженості.

Квазігроші – це специфічні фінансові інструменти, які використовуються як заміна грошей у певних випадках в яких грошова суть істотно послаблена, вони не мають офіційного статусу законного платіжного засобу. Такі інструменти можуть бути виготовлені з металу, паперу, пластику або електронних даних. Прикладом квазігрошей можуть бути подарункові картки, бонусні бали, кредитні картки, чеки та інші інструменти. Поява і тривале використання їх є закономірним результатом еволюції форм грошей. Широкий розвиток “електронних грошей” може призвести до втрати чеком свого значення в обороті депозитних грошей і своєї ролі як виду квазігрошей.

Вексель – це оформлене боргове зобов'язання відповідного зразку, за яким одна сторона ділової угоди зобов'язується сплатити іншій певну суму грошей у вказаний (попередньо обумовлений) термін. Власникові векселя (векселедержателю) після настання строку платежу векселедавець, або за його наказом третя особа здійснює платіж. Економічна суть векселя полягає в тому, що він є цінним папером, а також згідно закону передбачено функціонування векселя виключно у документарній формі.

Чек – встановленої форми грошовий документ, який містить безумовний письмовий наказ банку власника поточного рахунку (чекодавця) про виплату певній особі названої в ньому суми грошей. Зокрема, чек переважно використовується для отримання готівки в банку, для забезпечення платежу у безготівкових формах розрахунків, в оплаті товарів, отриманні послуг або погашенні своїх боргових зобов'язань. При розрахунках чеками виникають економічні відносини між чекодавцем (підприємством або фізичною особою, яка здійснює платіж за допомогою чека та підписує його), банком-емітентом

(банк, що видав розрахунковий чек) та чекодержателем (підприємством або фізичною особою, яка є отримувачем коштів за чеком).

Облігація - це частина кредиту у виді боргової розписки, коли покупець автоматично стає кредитором, а продавець, який випустив бонд, — боржником (емітентом), який гарантує виплату вартості у встановлений термін. За користування чужими грошима він платить додаткову суму, окрім позиченої. Облігація (бонд) це борг, який Ви надаєте компанії.

Електронні гроші – умовна назва грошових засобів, які випускаються емітентом і зберігаються на цифрових носіях і використовуються їх власниками за допомогою електронної системи банківських послуг. Це абстрактні кредитні гроші, що обертаються не у формі паперових носіїв, а через впровадження до сфери розрахунків комп'ютерної техніки і сучасних систем зв'язку, як приклад гроші на електронних гаманцях. Управляти грошима у своєму гаманці користувач може за допомогою Інтернету або мобільного телефону. Крім того, користувачеві привласнюється секретний код (так званий ключ), яким підтверджується право доступу до електронного гаманця. Електронні гроші є найбільш економним і зручним носієм грошової функції, значно прискорюють безготівкові розрахунки. Фактично електронні гроші є зобов'язанням емітента забезпечити їх обмін на готівкові або безготівкові кошти. Основними компонентами функціонування системи електронних грошей є банківські автомати-касири, кредитові й дебетові картки, електронні системи розрахунків у торгівельній мережі, електронна система обслуговування вдома тощо. Електронні гроші безособові (при здійсненні операцій в межах ліміту) ідентифікується номер гаманця а не конкретна особа. Електронні гроші не збільшують загальну грошову масу, але прискорюють її обіг. В Україні емітувати електронні гроші можуть тільки банки. Вперше електронні гроші з'явилися в Японії. Перевагами використання електронних грошей є швидкість, зручність, анонімність платежів та можливість переказу мікроплатежів. Основні недоліки пов'язані з ймовірністю шахрайства щодо грошей, а також обов'язковою комісією при знятті готівки.

Депозитні гроші – це коли кожний суб'єкт грошових відносин може вільно вкласти гроші до банку (депозит) і здійснити ними необхідні операції, депозитні гроші не мають речового виразу та існують лише у вигляді записів на рахунках у банках. З метою розширення переваг депозитних грошей використовуються *дебетові картки* (надають власникові депозитного вкладу оперативну можливість здійснювати трансакційні операції з власного банківського рахунку та користуватися іншими послугами).

Віртуальні гроші – цифрові гроші, не забезпечені гарантіями держави, які випускаються і приймаються для оплати чи обміну лише за згодою спільноти користувачів. Приклад віртуальних грошей – **криптовалюти**, які випускаються за допомогою криптографії (шифрування за певним алгоритмом). Відмінність віртуальних грошей від електронних полягає в тому, що емітенти електронних грошей завжди обмінюють їх на державні гроші. Емітенти криптовалют не несуть ніяких зобов'язань щодо її обміну на державну валюту.

Кредитна картка – іменний грошовий оплатно-розрахунковий банківський документ, що видається вкладникові банку для безготівкової оплати придбаних ним товарів чи послуг. Вартість покупок обмежується кредитним лімітом, який банк встановлює індивідуально для кожного клієнта, а також кредитна картка має пільговий період (зазвичай до 90 днів). Умовою отримання кредитної картки є платоспроможність клієнта. Від операцій з кредитними картками банк отримує дохід, який складається з комісії при оплаті рахунків за відпущені товари, щорічної плати клієнтів за кредитні картки, якщо вона є, і відсотків за кредит, що надається власникові картки в межах ліміту кредитування. Банк в односторонньому порядку може зменшити кредитний ліміт за картою.

Тематика самоконтролю.

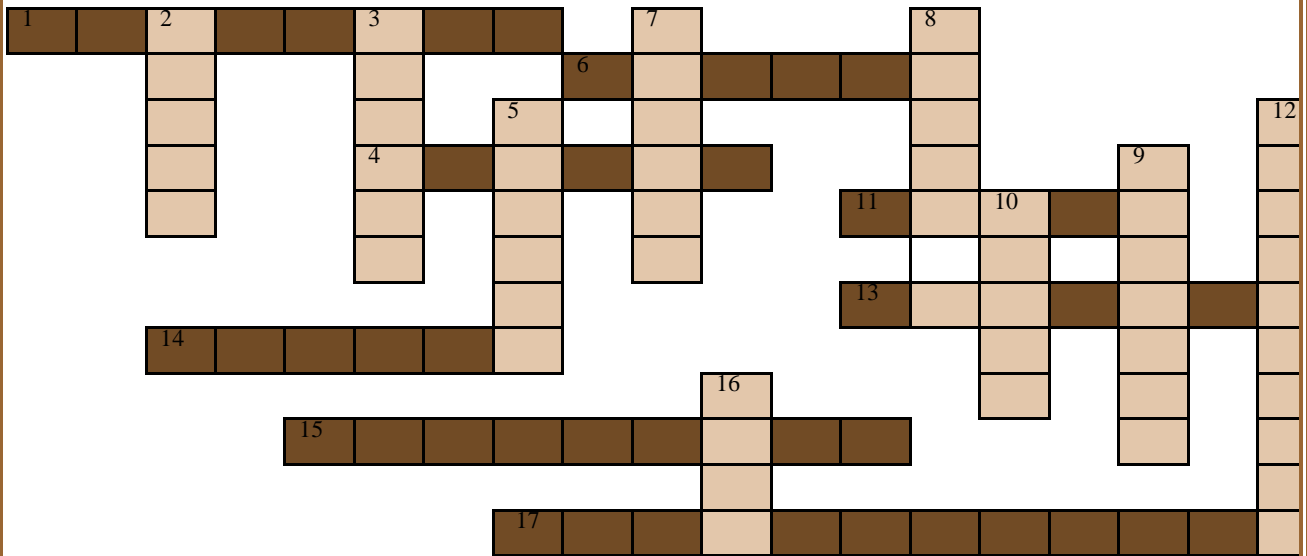
1. Основні постулати грошових теорій.
2. Гроші як гроші і гроші як капітал.
3. Економічна суть та походження грошей.
4. Розвиток форми грошей.

5. Функції грошей у національному обігу.
6. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин.
7. Взаємозв'язок розподільчої і контрольної функцій.
8. Теоретичні основи вчення про фінанси.
9. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями (грошима, ціною, кредитом, заробітною платою).
10. Форми фінансового забезпечення відтворювального процесу.
11. Взаємозв'язок між фінансами і грошима.
12. Недоліки бартерного обміну порівняно з грошовим.
13. Сучасні кредитні гроші та їх форми прояву.
14. Концепції походження грошей та їх характеристика.
15. Відмінності між паперовими і кредитними грошима та між паперовими і золотими грошима.
16. Взаємозв'язок функцій грошей та вплив на них зміни вартості грошей.
17. Роль грошей як інструмента регулювання економіки.
18. Основні положення монетарної теорії грошей.
19. Суть основних постулатів класичної кількісної теорії грошей.
20. Основні положення поглядів Д. Кейнса та їх вплив на розвиток кількісної теорії грошей.
21. Історія виникнення фінансів.
22. Моделі фінансових відносин у суспільстві.
23. Вклад М.І. Туган-Барановського у розвиток фінансової системи України.
24. Сучасний монетаризм як альтернативний напрям кількісної теорії грошей.

ЗАВДАННЯ

Кросворд

ПИТАННЯ

По горизонталі

1. Сума грошових ресурсів, яку треба заплатити, щоб придбати актив або інвестицію, називають
4. Як називається прямий безгрошовий обмін товарами або послугами?
6. Назвіть один з найбільш популярних дорогоцінних металів у світі?
11. Специфічний товар, що має властивість обмінюватись на будь-який інший товар, тобто є загальним вартісним еквівалентом.
13. Яка назва грошових засобів, що мають риси кількох різних форм грошей?
14. Випуск грошових коштів у грошовий потік (обіг) – це....
15. Нерозмінні на метал знаки вартості, що випускаються державою для покриття бюджетних витрат і наділяються нею примусовим курсом та законодавчо закріпленим обов'язком приймати у всіх видах платежів.
17. Гроші, які не мають власної субстанціональної вартості

По вертикалі

2. Яка валюта у Мальдівах?
3. Який інвестиційний актив має можливість зростати та знижуватися залежно від ринкових умов і попиту на цей метал?

5. Назва національної валюти в Україні.
7. Яку має назву грошовий знак, виготовлений з металу (відповідної ваги та форми), що використовується як засіб платежу.
8. Грошова одиниця країн: США, Канади, Австралії?
9. Економічні відносини, що пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів для виконання функцій держави та забезпечення умов розширеного відтворення з метою перерозподілу ВВП та НД.
10. Функція, в якій гроші є посередником в обміні товарів і забезпечують їх
12. Грошові кошти в безготівковій формі, що знаходяться на строкових депозитах і ощадних банківських рахунках, а також високоліквідні фінансові інструменти, що обертаються на ринку.
16. Грошова одиниця країн: Австрії, Італії, Іспанії?

ЗАВДАННЯ

Розрахуйте частку ВВП, згідно даних таблиці, та визначте до якої моделі перерозподілу ВВП через бюджет належать обрані для дослідження країни.

- Американська модель (25-30% ВВП);
- Західноєвропейська модель (35-45% ВВП);
- Скандинавська модель (50-60% ВВП).

Країна	ВВП, тис. грош. од	Зведений бюджет тис грош. од.	Розрахунок	Результат та відповідна модель
А	1 231 810 102,45	323 961 238,20	$\frac{323\,961\,238,20}{1\,231\,810\,102,45} \cdot 100\%$	26% американська
В	1 257 873 856,89	695 952 279,04	$\frac{695\,952\,279,04}{1\,257\,873\,856,89} \cdot 100\%$	55% скандинавська
С	2 157 644 455,71	909 048 781,67	$\frac{909\,048\,781,67}{2\,157\,644\,455,71} \cdot 100\%$	42% західно-європейська

ЗАВДАННЯ

Розрахуйте майбутню вартість депозиту, який у розмірі 65000 грн був вкладений на 3 роки на умовах 6 % річних.

Врахуйте чотири варіанти:

- 1) якщо відсотки нараховуються один раз на рік;
- 2) якщо відсотки нараховуються двічі на рік.
- 3) якщо відсотки нараховуються щомісячно;
- 4) якщо відсотки нараховуються вкінці терміну.

РОЗВ'ЯЗОК

Користуємося формулою визначення майбутньої вартості грошей:

$$FV = (PV \cdot (1+r)^n) - (((PV \cdot (1+r)^n) - PV) \cdot T)$$

де FV – майбутня вартість грошей
 PV – теперішня вартість грошей
 r – річна відсоткова ставка
 n – кількість періодів нарахування відсотків.
 T – ставка оподаткування за депозитами

Відсотки за депозитами оподатковуються за загальною ставкою 19,5%, у т. ч. податок на доходи — 18%, військовий збір — 1,5%.
 $(T = (FV - PV) \cdot 19,5\%)$

Отже,

$$FV_1 = (65000 \cdot (1+0,06)^3) - (((65000 \cdot (1+0,06)^3) - 65000) \cdot 0,195) = 74994,92 \text{ грн}$$

$$FV_2 = 65000 \cdot (1 + \frac{0,06}{2})^{3 \cdot 2} - (((65000 \cdot (1 + \frac{0,06}{2})^{3 \cdot 2}) - 65000) \cdot 0,195) = 75153,79 \text{ грн}$$

$$FV_3 = 65000 \cdot (1 + \frac{0,06}{12})^{3 \cdot 12} - (((65000 \cdot (1 + \frac{0,06}{12})^{3 \cdot 12}) - 65000) \cdot 0,195) = 75291,31 \text{ грн}$$

$$FV = (PV \cdot (1+r \cdot n)) - (((PV \cdot (1+r \cdot n)) - PV) \cdot T)$$

$$FV_4 = (65000 \cdot (1+0,06 \cdot 3)) - (((65000 \cdot (1+0,06 \cdot 3)) - 65000) \cdot 0,195) = 74418,50 \text{ грн}$$

ДЕПОЗИТНИЙ КАЛЬКУЛЯТОР

<https://bankchart.com.ua/servisy/kalkulyatory/dk/1095/1/65000/6/0>

Варіант 4

Днів у місяці: 30 Днів у році: 365

Поповнення враховуються: з 1-го числа 2-го місяця

Сума	Ставка, %
65000	6
Строк	Щоміс. поповнення
3 роки	0
РОЗРАХУВАТИ	

Результати розрахунку

Початкова сума вкладу	65 000,00
Сума всіх поповнень	0,00
Підсумкова сума вкладу на кінець терміну	65 000,00
Ставка податків з депозиту	19,5%
Загальна сума податків з депозиту	2 281,50

Підсумковий дохід за вирахуванням податків	9 418,50
Сума до видачі (вклад + % - податки)	74 418,50

	без податку	з податком
Загальний дохід початкової суми	11 700,00	9 418,50
Загальна сума доходу всіх поповнень	0,00	0,00
Загальний дохід: початкова сума + поповнення	11 700,00	9 418,50

ЗАВДАННЯ

Працівнику ЗВО у грудні 2022 року нараховано зарплату у розмірі 14529,02 грн. Податок з доходу фізичних осіб становить 18%, військовий збір – 1,5%, єдиний соціальний внесок - 22%. Розрахуйте суму, яку отримає працівник, та суму єдиного соціального внеску.

РОЗВ'ЯЗОК

Розрахуємо розмір податку на доходи фізичних осіб
 $14529,02 \cdot 18\% = 2615,22$ грн.

Розрахуємо розмір військового збору
 $14529,02 \cdot 1,5\% = 217,94$ грн.

В касі банку працівник отримає
 $14529,02 - 2615,22 - 217,94 = 11695,86$ грн

Нарахуємо на заробітну плату єдиний соціальний внесок
 $14529,02 \cdot 22\% = 3196,38$ грн.

ЗАРПЛАТНИЙ КАЛЬКУЛЯТОР

<https://finance.ua/ua/calc/salary>
 ЗАРПЛАТНИЙ КАЛЬКУЛЯТОР ОНЛАЙН

ЗАВДАННЯ

«Орієнтування».

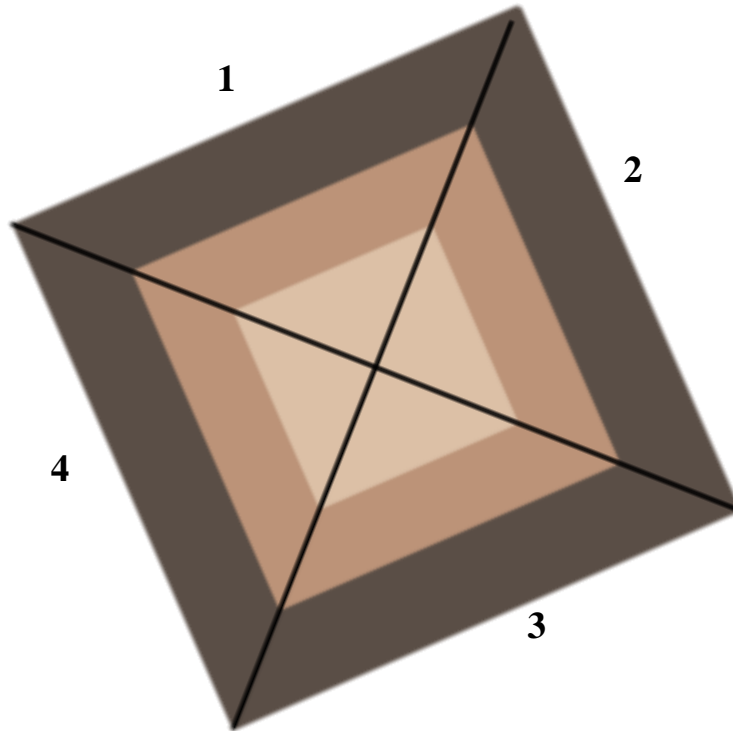
Прослідкуй за напрямком стрілок і знайди зашифровані слова.

Р	Е	→ ↓ ↑ ← ↓	К	А	→ ↓ ← ↑ →	О	Б	→ ← ↘ ↙ ↓
В	З	↓ ↑ ↓	Т	Р	↓ ↑	Т	Р	

ЗАВДАННЯ

Розгадай слова з трьох букв.

ПИТАННЯ

1. Грошовий документ з приписом сплатити зазначену суму з поточного рахунку.
2. 6-значний код, який використовується для ідентифікації банківських установ в Україні.
3. Розташований у верхній частині картки у вигляді мікропроцесора з безконтактним індикатором.
4. Біржовий маклер або спекулянт, що грає на підвищенні курсів цінних паперів і валют на ринку.

ЗАВДАННЯ

Якщо правильно розв'яжеш приклади (кожен результат - порядковий номер букви), тоді прочитаєш слово (подумай, що це означає).

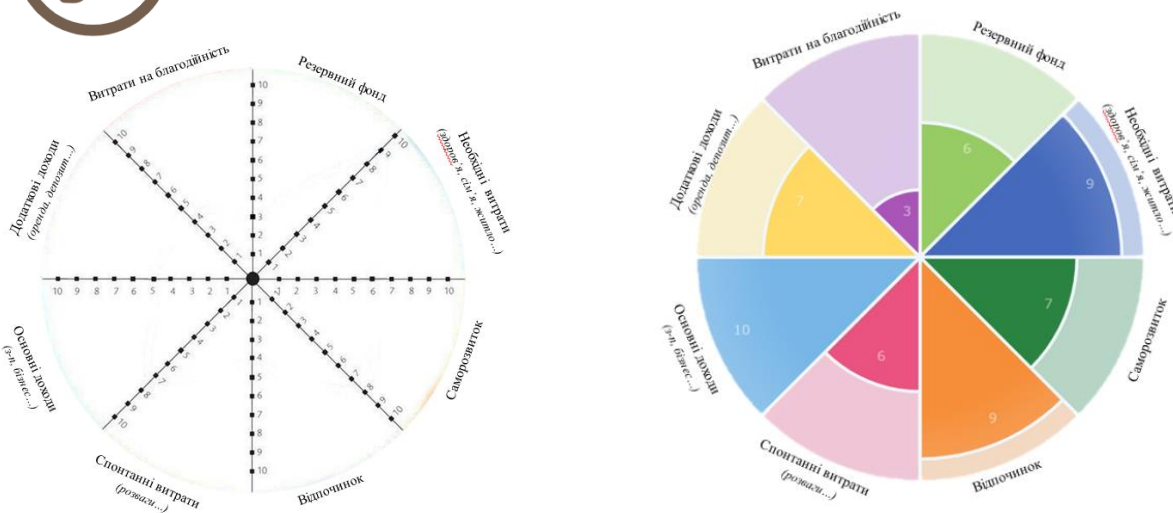
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ПРИКЛАДИ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ	БУКВИ
$\sqrt{(-9)^2} + \sqrt[3]{(-4)^3} =$	Р
$\sqrt{64 + 36} =$	К
$\sqrt{32} \cdot \sqrt{2} + \sqrt[3]{3} \cdot \sqrt[3]{9} =$	А
$\sqrt[5]{(-3)^{10}} =$	І
$(54 - 2) : 52 + 51^0 =$	И
$6^2 - \sqrt{576} =$	Ц
$\sqrt{25 - 9} =$	Е
$(\sqrt{19} - \sqrt{11}) \cdot (\sqrt{19} + \sqrt{11}) =$	Ф
$7^{12} : 49^6 =$	Д
$(1000+140) : 95 + 91^0 =$	І
$\sqrt{3} \cdot \sqrt{27} - \sqrt[3]{4} \cdot \sqrt[3]{2} =$	И
$13 - \sqrt{49} =$	С
$\sqrt{225 - 29} =$	Я
$81^5 : 3^{19} =$	В

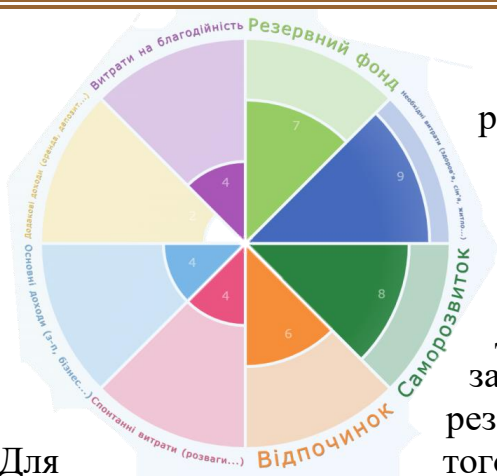
ЗАВДАННЯ

Сформуйте колесо особистого фінансового балансу

УМОВИ

Для частин (трикутників), та 10 проміжних позначок, кожен статтю доходу та витрат оцініть від 1 до 10, де 10 – це найвищий показник. Зробіть висновок, щодо доцільності певних витрат.

Ви давно хочете відпочити на морі, тому варто розпочати накопичувати гроші, щоб через пів року полетіти на відпочинок. Отже, сформуйте свій «особистий бюджет», та розділіть доходи та витрати за кожен місяць. Визначте, яку суму Вам потрібно відкласти на відпочинок, яким чином можна зменшити свої витрати, які додаткові варіанти заробітку Ви можете запропонувати, скільки доречно відкладати в резервний фонд, на благодійність та саморозвиток.

1

THE ESSENCE AND FUNCTIONS OF MONEY AND FINANCE

*«Money can provide material stability,
but true wealth lies in understanding the values
and goals we seek to achieve with our finances»*

1.1. THE ROLE OF MONEY IN THE ECONOMIC SYSTEM: ITS NEED AND ESSENCE

1.2. FINANCE AS A KEY ELEMENT OF THE ECONOMIC SYSTEM: THEIR ROLE AND PURPOSE.

1.3. THE FINANCE FUNCTIONS AND THEIR IMPORTANCE FOR ECONOMIC DEVELOPMENT.

1.4. FUNCTIONS OF MONEY AS AN IMPORTANT COMPONENT OF THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY AND SOCIETY AS A WHOLE.

1.5. FORMS OF MONEY AND THEIR FUNCTIONAL EVOLUTION IN HISTORY.

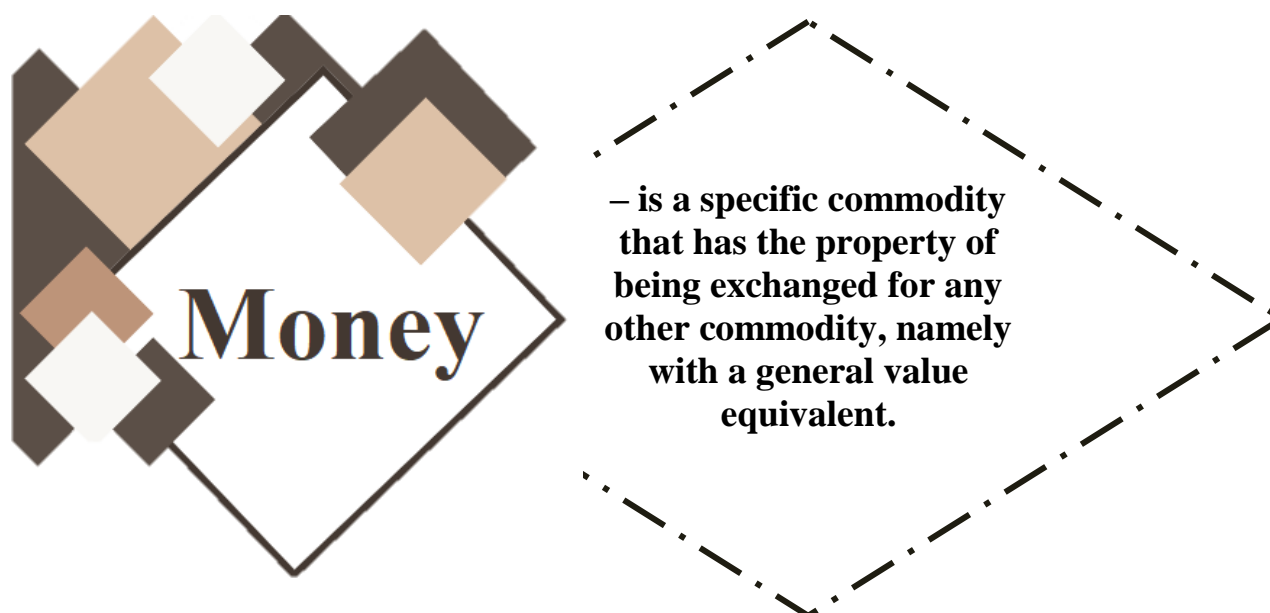
1.1. The role of money in the economic system: its need and essence

The essence of money is determined by its origin and is one of the oldest phenomena in the life of society. The word «**hrish**» comes from Latin «**grossus**» - big. The need for money as a medium of exchange arose at the early stages of human history. **Money was** different, dissimilar objects, such as beans, feathers, shells, silver, gold, paper signs. And only some of them had the characteristic of money, such as the preservation of value, the possibility of being used as a medium of exchange and social recognition. Fur was the most common type of commodity money on the territory of Kyivan Rus. The desire to exchange values did not always coincide with two different market subjects, to wit one product was not equal in value to another (leather – grain – axe). Over time, the participants of the exchange were convinced that there is a product on the market that has the highest consumer value due to stable demand. Therefore, this product was very easily exchanged for another, for example, salt - grain - ax. In this case, such a product performs a fairly simple function of money, as it is a means of exchange. . However, later on, it was expedient to replace ordinary essential goods (cattle, salt) with more precious goods that served as decorations (pearls, furs), and later it was ordinary and precious metals. In the end, the role of money was transferred to an immaterial medium, which happened in the middle of the 20th century. through the demonetization of gold.

Of course, the occurrence and stages of the development of money is a rather long evolutionary process caused by the spontaneous development of commodity production and exchange. The following two concepts of the origin of money are considered: evolutionary and rationalistic. Representatives of the **rationalist concept** argued that money arose as a result of agreement between people. According to the supporters of this concept, the money created by the state is accepted regardless of its metallic content, they are conventional signs endowed by the state authority with a certain payment power. At the initial stage of the development of human society, there was a direct exchange of goods for goods (barter). Money can only indirectly satisfy human needs by exchanging for goods or services.

Representatives of the **evolutionary concept** argued that money actually arose as a result of an evolutionary process that, regardless of the will of people, led to the selection of some items from the general mass, which took a special place, that is, received the opportunity to exchange for any other goods, became a general equivalent. It is scientifically proven, because **money** is the carrier of social relations, **money** must constantly develop both in substance and in terms of existence, **money** cannot be canceled or changed by the agreement of people or the decision of the state as long as there are adequate relations with money.

According to its place in commodity production and exchange, **money** is a specific commodity that can be exchanged for any other commodity, that is, it is a general value equivalent.

Modern money is a carrier of purchasing power and is accepted as payment for services rendered and goods purchased. Therefore, money includes banknotes, coins, bank assets, debt obligations, as well as commodity money, that is, consumer goods that can be used as a means of exchange and payment. The development of forms of the value of the origin of money is shown in figure 1.1.1.

Fig. 1.1.1. The development of forms of value of the origin of money

In the process of circulation, money acquires a special value, which can exist **separately** and in **parallel** with the intrinsic value of the material from which it is made. When used in the field of **investment**, money becomes a carrier of capital, which makes it necessary to distinguish between money **as money and money as capital**.

Money as money is used mainly for the realization of available consumer value, that is, its purpose is limited to mediation in exchange.

Money as capital is used to ensure growth in available value. They become capital mainly when they are accumulated, stored and sold on the money market, as this gives the owner of the money additional income in the form of interest.

The modern economy, both public and personal, is inextricably linked with money. Understanding the essence of money and the nature of its functions helps to

correctly use available resources to achieve the goal. The classification of the world's main currencies is shown in table 1.1.1.

Table 1.1.1. - Classification of the main currencies of the world

Currency name	Banknotes	Literative code	Digital code	Name State	Flag
Australian dollar		AUD	036	Australia	
				Tuvalu	
				Kiribati	
				Coconat(Keeling) Island	
				Nauru	
				Norfolk Island	
				Christmas Island	
Euro		EUR	978	Austria	
				Aland islands	
				Andorra	
				Belgium	
				Greece	
				Guadalupe	
				Estonia	
				European Union	
				Ireland	
				Spain	
				Italy	
				Cyprus	
				Latvia	
				Lithuania	

				Luxembourg	
				Mayote	
				Malta	
				Martinique	
				Monaco	
				Netherlands	
				Germany	
				Portugal	
				Reunion	
				San MARino	
				Holy See (City- State Vatican)	
				Saint Barthelemy	
				Saint Pierre and Miquelon	
				Slovakia	
				Slovenia	
				Finland	
				France	
				French Guyana	
				French South territory	
				Montenegro	
U.S. dollar		USD	840	Bonaire, Sint Eustatius and Saba	
				British territory in	

				India hhe ocean	
				Virgin Islands(British)	
				Virgin Islands (USA)	
				Haiti	
				Ecuador	
				Guam	
				Marshall Islands	
				Micronesia, Federated States	
				Turks Islands and Caicos	
				Palau	
				Panama	
				Northern Mariana Islands	
				Puerto Rico	
				Salvador	
				American Samoa	
				USA	
				Timor-Leste	
Azerbaijani manat		AZN	944	Azerbaijan	
Lek		ALL	008	Albania	
Argentinian peso		ARS	032	Argentina	
Bahamian dollar		BSD	044	Bahamas	
Convertible stamp		BAM	977	Bosnia and Herzegovina	
Brazilian real		BRL	986	Brazil	
Pound sterling		GBP	826	United Kingdom	

				Guernsey	
				Jersey	
				The Isle of man	
Bolivar		VEF	937	Venezuela	
Lari		GEL	981	Georgia	
Dominican peco		DOP	214	Dominican Republic	
Indian rupee		INR	356	Butane	
				India	
Egyptian pound		EGP	818	Egypt	
New Israeli shekel		ILS	376	Izrael	
Icelandic krona		ISK	352	Iceland	
Canadian dollar		CAD	124	Canada	
Yuan		CNY	156	China	
Swedish franc		CHF	756	Liechtenstein	
				Swizerland	
Swedish krona		SEK	752	Sweden	
Yen		JPY	392	Japan	
Zloty		PLN	985	Poland	
New lei		RON	946	Romania	
Saudi rial		SAR	682	Saudi Arabia	
Seychelles rupee		SCR	690	Seychelles Islands	
Serbian dinar		RSD	941	Serbia	
Singapore dollar		SGD	702	Singapore	

Bat		THB	764	Thailand	
Tunisian dinar		TND	788	Tunisia	
Turkish lira		TRY	949	Turkey	
Turkmen manat		TMT	934	Turkmenistan	
Forint		HUF	348	Hungary	
Uzbek Sum		UZS	860	Uzbekistan	
UAH		UAH	980	Ukraine	
Croatian kuna		HRK	191	Croatia	
Czech krona		CZK	203	Czech Republic	
Rupee of Sri Lanka		LKR	144	Sri Lanka	
Rufiya		MVR	462	Maldives	
Mexican peso		MXN	484	Mexico	
Moldovan Lei		MDL	498	Republic of Moldova	
Norwegian krona		NOK	578	Norway	
UAE dirham		AED	784	United Arab Emirates	
Balboa		PAB	590	Panama	
Sol		PEN	604	Peru	
Rand		ZAR	710	South Africa	

The first samples of the Ukrainian hryvnia were produced in Canada in 1992. Also, in 1992, the first Ukrainian coins were produced at the Lugansk cartridge manufacturing plant and at the Italian mint. In 1994, the first banknote production line was put into operation at the Banknote Factory of the National Bank of Ukraine in Kyiv.

During September 2-16, 1996, during the period of monetary reform, the national currency of Ukraine - the hryvnia (its name comes from the word "hryvnia",

which in the days of Kyivan Rus' denoted our neck ornament) - and its hundredth part - the kopeck, was introduced into circulation and defined as emission Institute - National Bank of Ukraine. Also approved is the currency code in numbers - 980 and in letters - UAH, abbreviated name - UAH and graphic symbol - ₴. Coins are produced at the Mint of the National Bank of Ukraine. On the front side (obverse) of exchange coins with a denomination of 10 or 50 kopecks of all years of minting, there is an image of a small State Coat of Arms of Ukraine, framed on both sides by an ornament of two oak leaves and two ears of corn. Above the coat of arms - the inscription UKRAINE, under the coat of arms - the year of coin minting. On the reverse side (reverse) of all changeable coins in the center there is a digital designation of the denomination of 10 or 50, below it - the corresponding inscription: KOIN. Along the perimeter, the obverse and reverse sides of the coin are framed by a continuous convex edging. Visualization and characteristics of circulating coins and banknotes in Ukraine are given in table 1.1.2.

Table 1.1.2 Circulating coins and banknotes in Ukraine

Kopecks and Hryvnias	Characteristic
	<p>10 Kopecks</p> <p>The date of introduction into circulation is 01.09.2014</p> <p>The metal is low-carbon steel with brass electroplating</p> <p>Diameter, mm — 16.3</p> <p>The thickness of the coin, mm — 1.25</p> <p>Weight, g — 1.7</p> <p>The artist is Lopata Vasyl</p> <p>Minting years — 2014, 2015, 2016, 2019</p>
	<p>50 kopecks</p> <p>The date of introduction into circulation is 02.09.1996</p> <p>The metal is low-carbon steel with brass electroplating</p> <p>Diameter, mm — 23</p> <p>The thickness of the coin, mm — 1.55</p>

	<p>Weight, g — 4.2 The artist is Vasyl Lopata Minting years — 1992, 1994, 1995, 1996, 2001, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2013, 2014, 2015, 2016</p>
	<p>1 Hryvnia of the 2018 model</p> <p>Mintage date — 2018 The date of introduction into circulation is 27.04.2018 The metal is low-carbon steel with nickel electroplating Diameter, mm — 18.9 The thickness of the coin, mm — 1.7 Weight, g — 3.3 Artist — Volodymyr Demyanenko, Roman Tchaikovsky The sculptor is Roman Tchaikovsky On the reverse of the coin there is an image of the Grand Duke of Kyiv Volodymyr the Great and the circular inscription Volodymyr the Great. Mintage years — 2018, 2019, 2020, 2021</p>
	<p>2 hryvnias of the 2018 model</p> <p>The date of introduction into circulation is 27.04.2018 The metal is low-carbon steel with nickel electroplating Diameter, mm — 20.2 The thickness of the coin, mm — 1.8 Weight, g — 4 Artist — Volodymyr Demyanenko, Roman Tchaikovsky The sculptor is Roman Tchaikovsky On the reverse there is an image of the Grand Duke of Kyiv Yaroslav the Wise and a circular inscription Yaroslav the Wise. Mintage years — 2018, 2019, 2020, 2021</p>

	<p style="text-align: center;">5 hryvnias of the 2018 model</p> <p>The date of introduction into circulation is 12.20.2019 The metal is a zinc alloy with a galvanic nickel coating Diameter, mm — 22.1 The thickness of the coin, mm — 2.1 Weight, g — 5.2 Artist — Volodymyr Demyanenko, Roman Tchaikovsky The sculptor is Roman Tchaikovsky On the reverse is the image of Hetman of Ukraine Bohdan Khmelnytskyi and the circular inscription "Bohdan Khmelnytskyi" Mintage years — 2018 (sample), 2019, 2020, 2021</p>
	<p style="text-align: center;">10 hryvnias of the 2018 model</p> <p>The date of introduction into circulation is 03.06.2020 The metal is a zinc alloy with a galvanic nickel coating Diameter, mm — 23.5 The thickness of the coin, mm — 2.3 Weight, g — 6.4 Artist — Volodymyr Demyanenko, Roman Tchaikovsky The sculptor is Roman Tchaikovsky On the reverse is the image of Hetman of Ukraine Ivan Mazepa and the circular inscription "Ivan Mazepa". Mintage years — 2018 (sample), 2020, 2021</p>
	<p style="text-align: center;">1 hryvnia banknote of the 2006 model</p> <p>The date of introduction into circulation is 12.22.2014 The main drawing on the front side is a portrait of Volodymyr Velykyi The main drawing of the reverse side is</p>

	<p>the city of Volodymyr in Kyiv Size, mm — 63 x 118 mm</p>
	<p>2 hryvnias banknote of the 2004 model</p> <p>The date of introduction into circulation is 04.01.2013 The main drawing on the front side is a portrait of Yaroslav Mydry The main drawing of the reverse side is the Saint Sophia Cathedral in Kyiv Size, mm — 63 x 118 mm</p>
	<p>5 hryvnias banknote of the 2004 model</p> <p>The date of introduction into circulation is 07.01.2015 The main drawing on the front side is a portrait of Bohdan Khmelnytskyi The main drawing of the reverse side is the church in the village of Subotov Size, mm — 63 x 118 mm</p>
	<p>10 hryvnias banknote of the 2006 model</p> <p>The date of introduction into circulation is 11.04.2016 The main drawing on the front side is a portrait of Ivan Mazepa The main drawing of the reverse side is the Dormition Cathedral of the Kyiv-Pechersk Lavra Size, mm — 66 x 124 mm</p>
	<p>20 hryvnias banknote of the 2018 model (commemorative banknote for the 30th anniversary of Ukraine's independence)</p> <p>The date of introduction into circulation is 11.19.2021 The main drawing on the front side is a portrait of Ivan Franko</p>

	<p>The main drawing of the reverse side is the Lviv Opera House Size, mm — 69 x 130</p>
	<p>50 hryvnias banknote of the 2019 model (commemorative banknote for the 30th anniversary of Ukraine's independence)</p> <p>The date of introduction into circulation is 12.22.2021 The main drawing on the front side is a portrait of Mykhailo Hrushevskyy The main drawing of the reverse side is the image of the building of the Ukrainian Central Rada Size, mm — 72 x 136</p>
	<p>100 hryvnias banknote of the 2014 model</p> <p>The date of introduction into circulation is 09.07.2021 The main drawing on the front side is a portrait of Taras Shevchenko The main drawing of the reverse side is the image of the Taras Shevchenko Kyiv National University building Size, mm — 75 x 142</p>
	<p>200 hryvnias banknote of the 2019 model (commemorative banknote for the 30th anniversary of Ukraine's independence)</p> <p>The date of introduction into circulation is 11.19.2021 The main drawing on the front side is a portrait of Lesya Ukrainka The main drawing of the reverse side is the entrance tower of the Lutsk castle Size, mm — 75 x 148</p>

	<p>500 hryvnias banknote of the 2015 model (commemorative banknote for the 30th anniversary of Ukraine's independence)</p> <p>The date of introduction into circulation is 08.20.2021</p> <p>The main drawing on the front side is a portrait of Hryhoriy Skovoroda</p> <p>The main drawing of the reverse side is the image of the building of the Kyiv-Mohyla Academy</p> <p>Size, mm — 75 x 154</p>
	<p>1000 hryvnias banknote of the 2019 model (commemorative banknote for the 30th anniversary of Ukraine's independence)</p> <p>The date of introduction into circulation is 12.22.2021</p> <p>The main drawing on the front side is a portrait of Volodymyr Vernadskyi</p> <p>The main drawing of the reverse side is the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine</p> <p>Size, mm — 75 X 160</p>

The hryvnia has seven main protective elements: water; protective thread; microtext; combined; relief elements; sign for the blind; code drawing.

Let's take a detailed look at the main security elements on 1,000 UAH and 500 UAH banknotes.

Проти світла

1 Водяні знаки

Багатотонний водяний знак – портретне зображення В. Вернадського та світлий елемент водяного знака – зображення цифрового позначення номіналу (розміщене горизонтально в правій нижній частині багатотонного водяного знака).

2 Захисна стрічка

Повністю занурена в товщу паперу захисна стрічка, на якій за допомогою збільшувального скла можна побачити зображення у пряму та перевернуту вигляді: «1000 ГРН», малий Державний Герб України (тризуб) і підкреслене цифрове позначення номіналу «1000».

3 Наскрізьний елемент

Зображення цифрового позначення номіналу, усі елементи якого збігаються та доповнюють один одного під час розглядання банкноти проти світла.

При зміні кута нахилу банкноти

4 Елемент SPARK

Оптично-змінене зображення зі стилізованих фрагментів кристалічної решітки та рослинного орнаменту, що має кінетичний ефект. При зміні кута нахилу банкноти спостерігаються поступові переходи від золотистого кольору до нефритового.

5 Латентне зображення

Зображення цифрового позначення номіналу: цифри видимі під час розглядання банкноти на рівні очей проти світла під гострим кутом:

- темні на світлому фоні – при розгляданні банкноти з довгої сторони;
- світлі на темному фоні – при розгляданні банкноти з короткої сторони.

6 «Вікна» захисна стрічка

Частково введена в товщу паперу захисна стрічка, що має кінетичний ефект. Містить зображення числового позначення номіналу та малого Державного Герба України. При зміні кута нахилу банкноти змінюється напрямок руху фонового зображення.

На дотик

7 Рельєфні елементи

Елементи зображень, шорсткість яких відчувається на дотик; для прикладу наведені збільшені зображення:

- а) написи та зображення;
- б) елемент для людей з послабленим зором;
- в) фрагмент портрета.

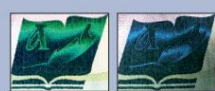
При збільшенні

8 Мікротексти

Написи, що повторюються, і які можна прочитати за допомогою збільшувального скла.

1. Водяні знаки (видимі під час розглядання банкноти проти світла): багатотонний водяний знак – зображення, утворене внутрішньою структурою паперу в різних тонах (світліших і темніших від паперу), що повторює портретне зображення Григорія Сковороди; світлий елемент водяного знака – зображення цифрового позначення номіналу (розміщене вертикально в правій нижній частині багатотонного водяного знака).

2. Елемент SPARK – оптично-змінене зображення розгорнутої книги, яке має кінетичний ефект. При зміні кута нахилу банкноти на ділянках зображення спостерігаються поступові переходи від зеленого кольору до синього.

3. Захисна стрічка – повністю занурена в товщу паперу полімерна стрічка, на якій за допомогою збільшувального скла можна побачити зображення у пряму та перевернуту вигляді: «500 ГРН», елемент малого Державного Герба України (тризуб) і підкреслене цифрове позначення номіналу «500».

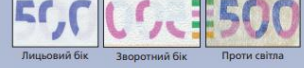
4. «Вікна» (частково введена в товщу паперу) захисна стрічка темного-сірого кольору з яскравим вираженим кінетичним ефектом. Стрічка містить зображення числового позначення номіналу та графічного знака гривні. При зміні кута нахилу банкноти змінюється напрямок руху фонового зображення стрічки.

6. Рельєфні елементи зображень – елементи зображень на лицьовому боці банкноти, що виконані спеціальним друком, шорсткість яких відчувається на дотик; для прикладу наведені збільшені зображення: а) написи та зображення; б) елемент для людей з послабленим зором; в) фрагмент портрета.

7. Наскрізьний елемент – зображення цифрового позначення номіналу, усі елементи якого збігаються та доповнюють один одного під час розглядання банкноти проти світла.

8. Орловський друк – спеціальний вид друку, що забезпечує різкий перехід одного кольору в інший на елементі дизайну без їх розв'язання і зміщення.

Basic rules of money:

- Transfer money without leaving the cash register or ATM.
- Check banknotes for watermarks and other security features.
- Do not keep large amounts of cash, carry only the necessary amount with you.
- Keep basic money in bank accounts, use a payment card.
- Prefer non-cash payments, they are easier to control.
- Plan your own expenses, avoid emotional purchases.
- Save part of your income to have a financial cushion.
- Invest the saved money in various assets, do not keep most of it in cash.

1.2. Finance as a key element of the economic system: their role and purpose.

It is important to allocate finances to ensure proper conditions for the process by which the creation, distribution and use of the gross domestic product in the state takes place.

The role of finance is most evident in solving social problems when funds of financial resources are created to implement social measures both at the level of each citizen to pay for social needs and at the level of economic entities and the state as a whole.

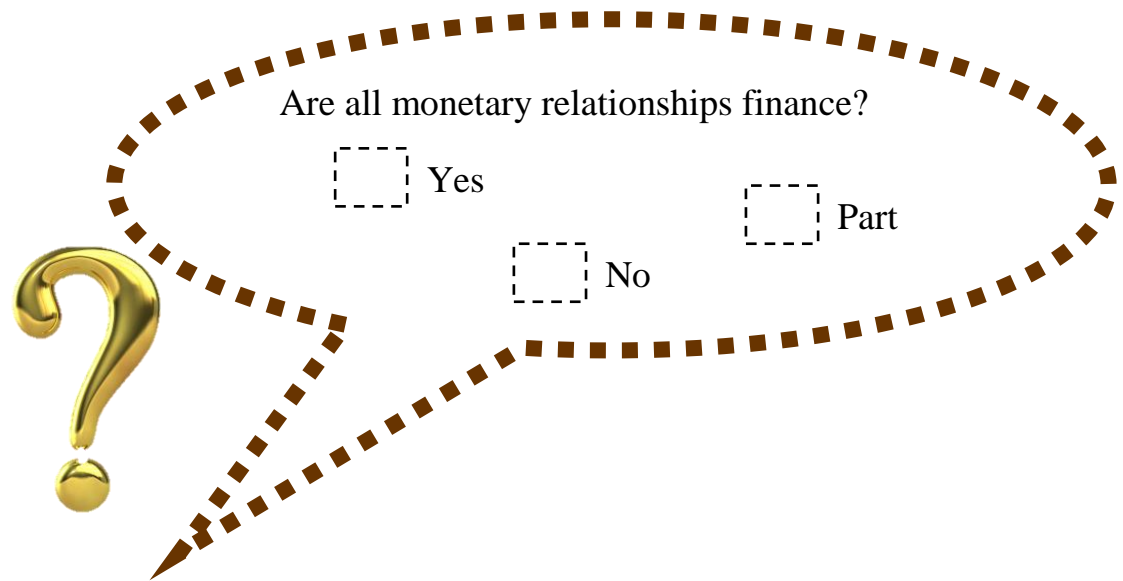
The main purpose of finance is not only to provision the monetary needs of the country or individual enterprises, but also to control the correct use of financial resources through the formation of monetary income and the creation of special funds.

The economic category «finance» has the following features:

finance is a monetary category, because it always has a monetary form of expression. The formation of company or state revenues, the deduction of payments to budgetary and extra-budgetary funds, the distribution of profits at enterprises are those financial operations that are characterized by the movement of money in cash and non-cash forms. The real movement of money is a necessary condition for the emergence and existence of finance, however, not all monetary relations, which are much broader in their content and composition, can be considered financial, although all financial relations are monetary.

finance is a distributive category, because it is revealed through the distributive function of finance, the distribution and redistribution of the value of the gross domestic product is carried out. With the help of finance, funds are allocated as part of the proceeds from the sale of products for the reimbursement of material costs, depreciation deductions, the wage fund, profit, deductions for social insurance, etc. Due to taxes and mandatory fees, a part of the income of business entities and the population is withdrawn at the disposal of the state.

☑ **finance is a resource-generating category**, because financial relations are always associated with the formation and use of financial resources, that is, money that is formed in the process of distribution and redistribution of the gross domestic product. Funds of financial resources are created at enterprises, in sectoral management bodies, as well as at the national level and are used for their intended purpose (dividend payment fund, material incentive fund, reserve fund, state trust funds).

Taking into account the above, it is possible to give the following definition of finance: **finance** is an economic relationship related to the formation, distribution and use of centralized and decentralized funds of money to perform the functions of the state and ensure the conditions of expanded reproduction for the purpose of redistributing the gross domestic product (GDP) and national income (NI). Finance is only a part of monetary relations that have signs of a monetary or distributive nature and take the form of financial resources.

are economic relations related to the formation, distribution and use of centralized and decentralized monetary funds for the performance of state functions and ensuring the conditions of extended reproduction for the purpose of redistribution of GDP and NI

In the process of social reproduction, finances express the monetary relations that arise between:

- by enterprises in the process of purchasing goods and materials, selling products and providing services;
- by enterprises and higher organizations when creating centralized funds of monetary resources and their distribution;
- by the state and enterprises when they pay taxes to the budget and finance expenses;
- by the state and citizens when they pay taxes;
- by enterprises, citizens and targeted extra-budgetary funds when paying payments and receiving resources;
- by enterprises and commercial banks in the process of settlements with suppliers, receiving and returning loans, etc.;
- individual links of the budget system (state budget, local budgets, state credit, etc.);

- by property and personal insurance bodies, enterprises, citizens when paying insurance payments and indemnifying losses after the occurrence of insurance events.

1.3. The finance functions and their importance for economic development.

The functions of finance reproduce the purpose, role of finance and the forms of its manifestation. The vast majority of domestic scientists and practitioners recognize that finance has two main functions: **distributive and controlling**, but some scientists claim that finance also has other functions: regulatory, stimulating, productive, reproductive, stabilizing, etc. Each financial transaction determines the distribution of social product and national income, as well as control over this distribution. The peculiarity of the distribution and control function is depicted in figures 1.3.1. and 1.3.3.

Fig. 1.3.1. - Peculiarities of the distributive function of finance

The distribution function is manifested in the process of distribution of the gross domestic product in the form of the formation of cash funds and their intended use.

Subjects in financial distribution are:

state;

legal entities (business entities of various forms of ownership, level of subordination and location);

individuals and households;

international organizations and other states.

The objects of financial distribution with the help of finance are:

gross domestic product (the value of final products produced by society for a certain period of time (year));

national wealth (a set of created and accumulated goods owned by society, as well as natural resources involved in economic turnover). National wealth is involved in distribution relations only in cases of natural disasters, war, force majeure situations, etc.;

external income in the form of financial aid, external state loans, foreign investments, as well as other interstate transfers from foreign countries, international financial institutions, and foreign legal entities and individuals.

The stages of implementation of distributive function of finance include: primary distribution, redistribution, secondary distribution (Fig. 1.3.2.)

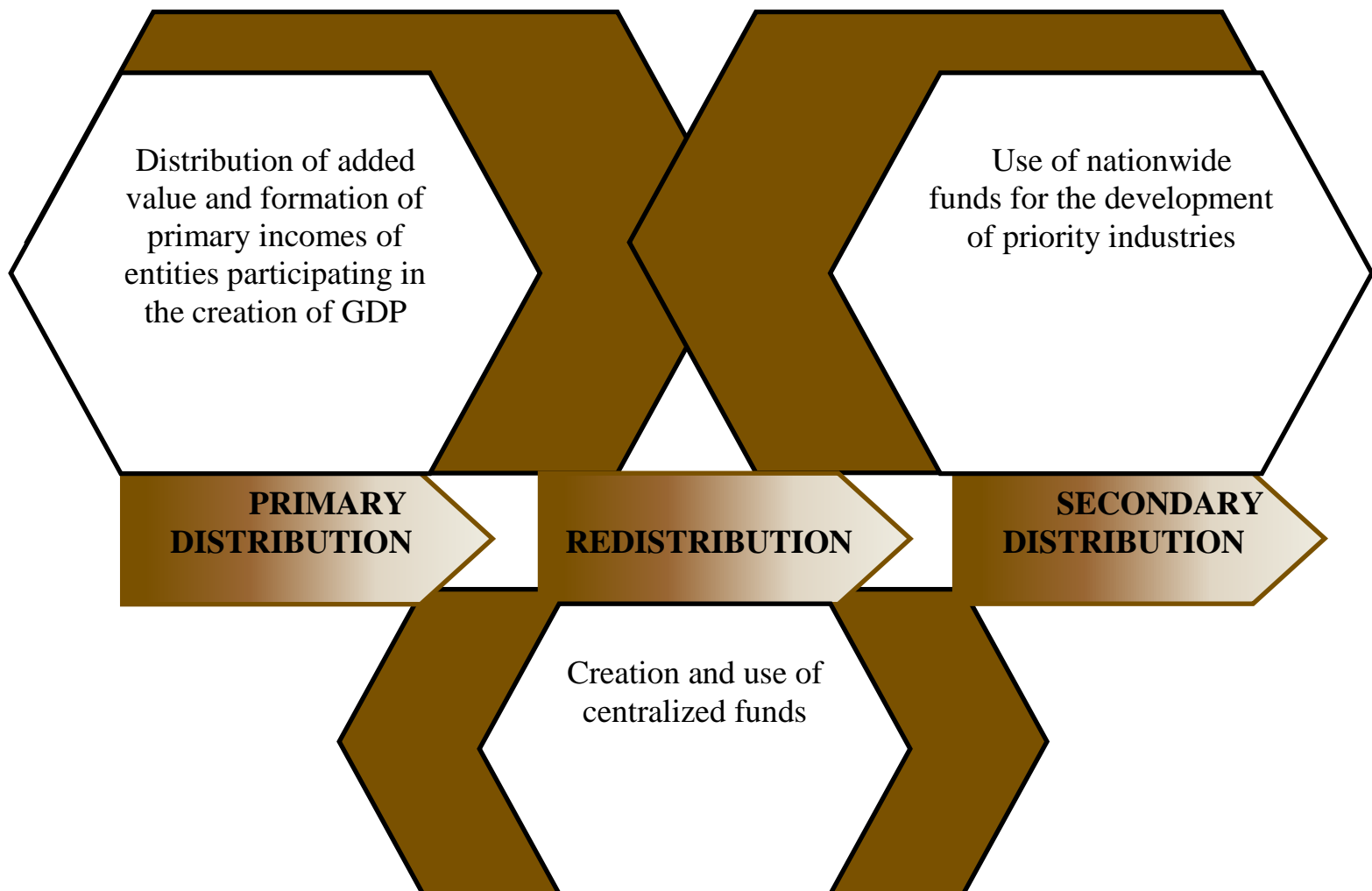

Fig. 1.3.2 - Stages of implementation of the distributive function of finance

Primary distribution - the distribution of added value and the formation of primary incomes of entities that participate in the creation of GDP (wages - for individuals; profit - for legal entities; profit of the public sector of the economy - for the state).

Redistribution consists in the creation and use of centralized funds at the national level (state budget and state special funds), at the local level (local budgets), at the corporate level (centralization of part of the income of structural units of corporate associations).

Secondary distribution involves the use of national funds for the development of priority sectors (management, economy, defense, social protection, etc.). The final result of the redistribution cycle is that one part of the redistributed monetary resources, through the mechanism of budget financing, again goes into the sphere of material production to start a new cycle of primary distribution with further

redistribution, and the other part goes into the sphere of consumption (education, science, culture, health care I, public administration, defense, etc.).

The participation of finance in the distribution and redistribution of the created value contributes to the transformation of the proportions that arise during its initial distribution into the proportion of final use.

The peculiarity of the distributive function is manifested in providing each business entity with the financial resources it needs.

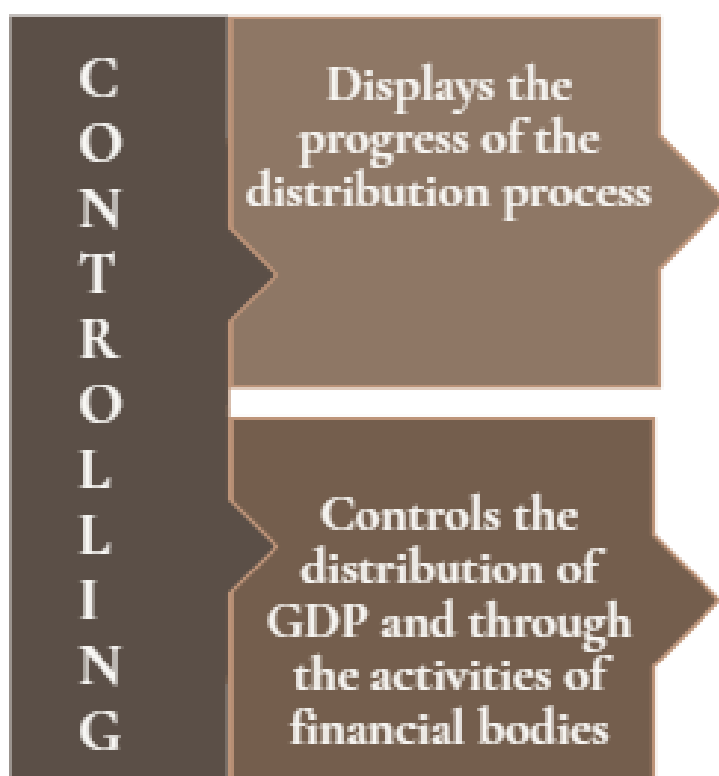

Fig. 1.3.3. - The peculiarity of the controlling function of finance

The controlling function has the ability to ensure compliance with the proportions in the distribution of the gross domestic product, the correctness of the formation, distribution and use of financial resources of the state and business entities for their intended purpose, as well as to quantitatively reflect the movement of cash flows. In this way, the society receives information about the timeliness of the receipt of financial resources at the disposal of various business entities and how effectively they are used.

Subjects under financial control are:

- ☑ executive management bodies, state committees;
- ☑ ministries and agencies;
- ☑ tax, credit institutions and insurance organizations;
- ☑ financial services of enterprises, organizations and institutions;
- ☑ audit firms.

Objects under financial control are:

- ☑ monetary processes in the formation and use of financial resources at the state level;
- ☑ monetary processes in the formation and use of financial resources at the level of economic entities.

Subjects of financial control are:

- ☑ profit;
- ☑ income, expenses;
- ☑ profitability;
- ☑ cost price;
- ☑ taxes, deductions for various purposes and to various funds.

The sphere of financial control is almost all operations that are carried out with the use of money, and in some cases without it (barter agreements, etc.). Financial information contained in accounting, statistical and operational reporting acts as a tool for implementing the control function.

The whole range of functions of finance is much wider, and it would be appropriate to add a **stimulating** function to it (financial flows in the economy, pace and level of income are regulated, which are important in creating an effective motivational mechanism for future progress); **mobilization** (the necessary amount of financial resources to finance industrial and social development); **stabilization** (ensuring stable conditions of economic and social development).

The effective operation of the financial system team carries out control over income and expenses in the budget system at all stages of financial planning.

The main types of financial control are:

Nationwide, carried out by state authorities and management (tax authorities, treasury, control and audit departments, the Ministry of Finance, etc.).

Internal, which is carried out by the financial services of enterprises and institutions.

Independent, performed by audit firms (Fig. 1.3.4.).

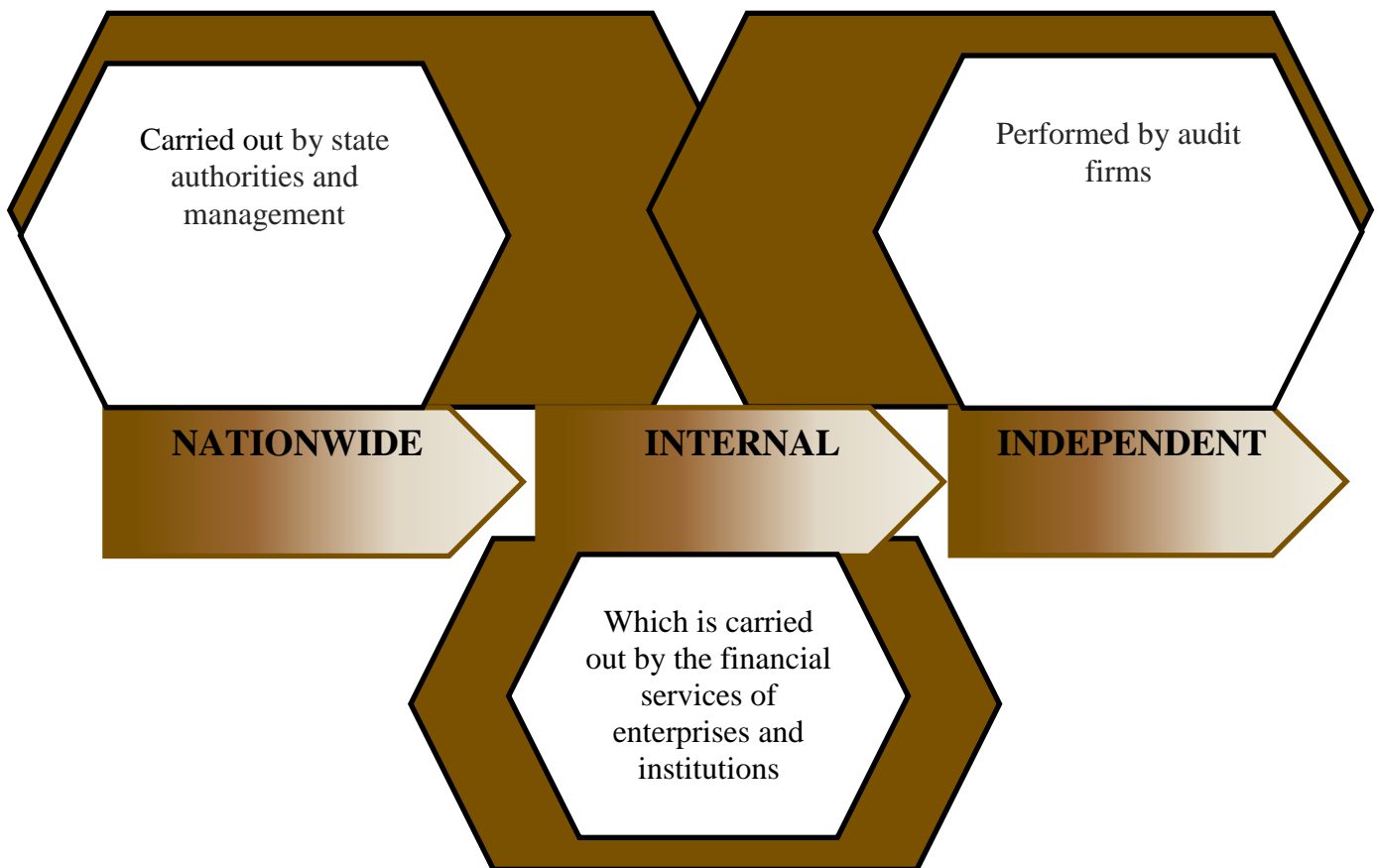

Fig. 1.3.4. - Types of financial control

Therefore, the transformation takes place in the case when the primary distribution and redistribution of finances is carried out in proportion to the final use.

1.4 Functions of money as an important component of the development of the economy and society as a whole

Classical economic theory distinguishes five main functions of money: **money as a measure of value, money as a means of circulation, money as a means of payment, money as a means of accumulation, world money** (Figure 1.4.1.)

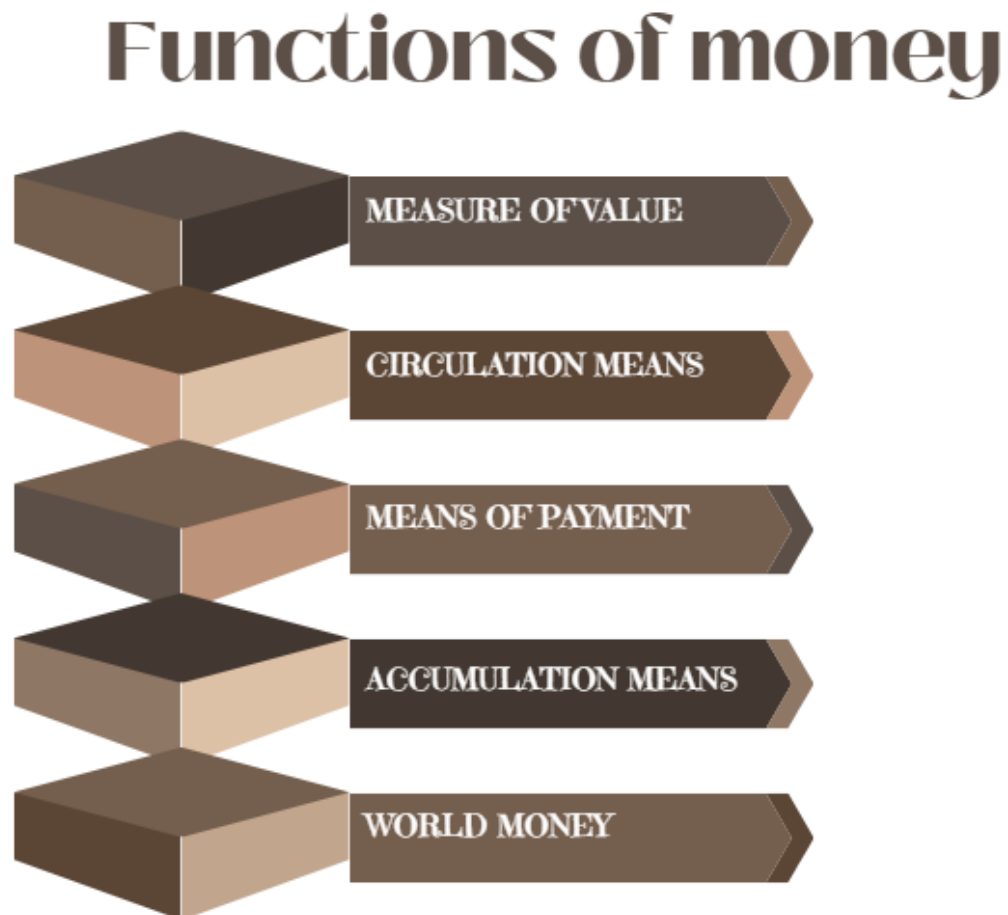

Fig 1.4.1. - Evolution of money functions

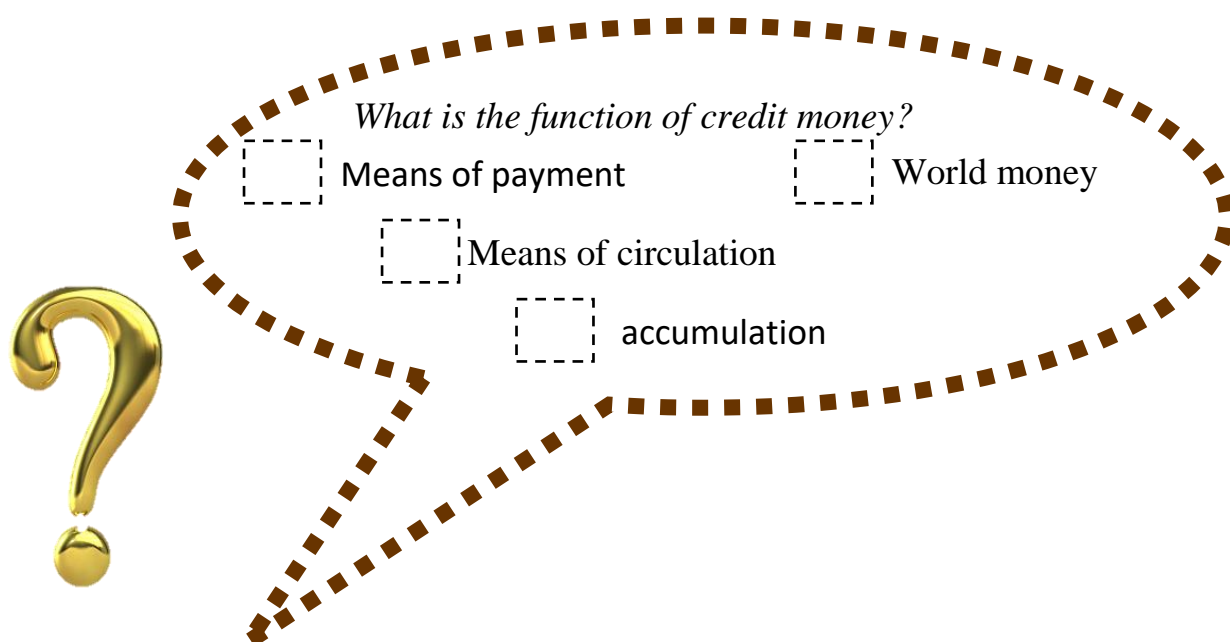
Considering the function of money as a measure of value, it is important that the price scale is based on a certain share of the commodity value, according to which the value of an individual commodity is measured and expressed in its price. **Therefore, the monetary expression of the value of the product is the price. The measure of value** is the mediation of money in determining the price for the value of the commodity, ensuring the commensurability and equivalence of such an exchange. The monetary expression of the value of the product is the price, which can only be a product that is in the relative form of value. And money itself has no price, its value

is determined by purchasing power, which finds its expression in the absolute number of goods that can be purchased for a given monetary unit.

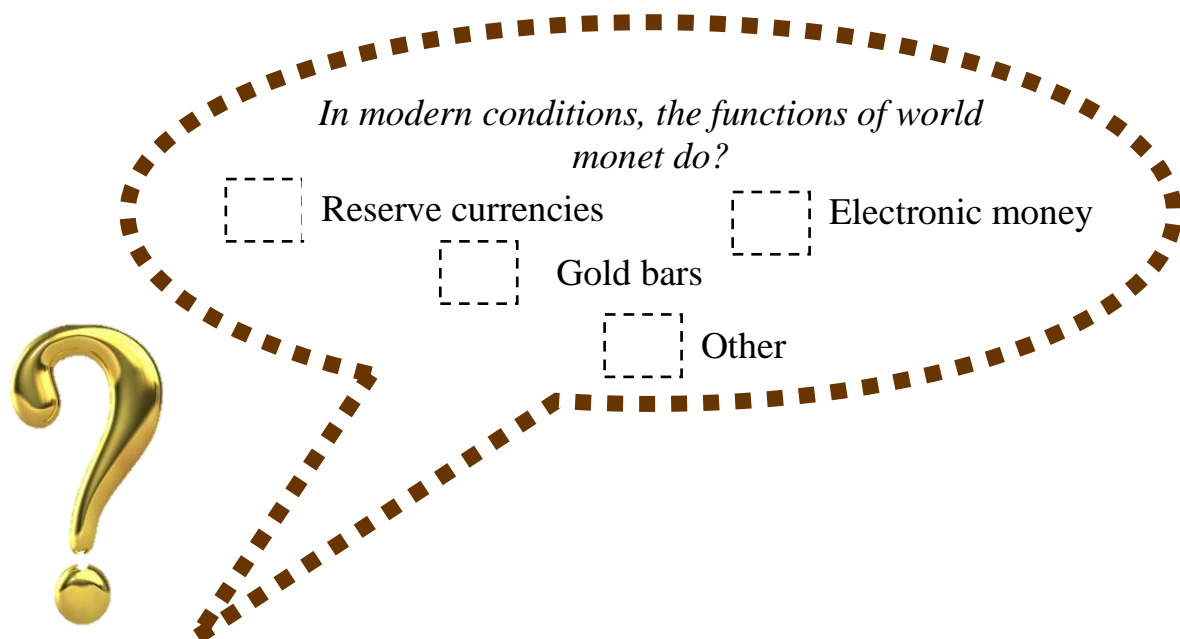
The value of the product is determined by converting the product into real money by selling it (G – M (goods – money)) and the subsequent conversion of money into goods (M – G (money – goods)). In this process of exchange, money plays the role of an intermediary: G - M - G (goods - money - goods). As intermediaries, money brings goods to consumers, and it itself remains in the sphere of circulation, serving the following exchange operations. **Money as a means of circulation** is used to buy goods and services. In the process of circulation, money performs the functions of an intermediary (delivery of goods from the producer to the consumer), association (when the entire process of exchange is combined into the process of sale of goods), purchasing power (when money is a flexible tool for choosing the quality or quantity of goods and services, places where to make purchases and means of circulation). Also important is the amount of money that performs the function of a medium of circulation and the consequences for the economy if money cannot properly perform the function of a medium of circulation.

Goods are not always sold for cash, but often with deferred payment, i.e. on credit. Money as a means of payment has a specific form of movement: G - O (goods - debt obligation), and after a predetermined period: O - M (debt obligation - money). With such an exchange, there is no counter movement of money and goods, repayment of the debt obligation is the final link in the process of buying and selling. And handing the credit instrument to the seller creates only the appearance of payment (imaginary payment), which does not mean the transfer of real value in monetary form. **As a means of payment**, money, which functions in the system of debt payments in the form of credit money (bills, banknotes) and real money (gold, coins, paper money), can act in cases where there is no direct exchange of goods for money and they act in the form of independent cost. The functions of money as a means of payment must be connected with the analysis of their role in maintaining the continuity of extended reproduction and the features of the functions of payment

and credit money, as well as the influence on this function of the amount of money in circulation.

The function of money as a **means of accumulation** (or savings) is manifested when money is a financial asset, that is, there is always a desire to accumulate. The decision to accumulate must have a strong basis for the reliability of such an investment, the possibility of receiving income and minimizing risks. Performance of money as a means of accumulation is an important prerequisite for the development of credit relations, with the help of which it becomes possible to use temporarily free funds generated in various spheres of the economy and the population to lend them to enterprises and organizations of other industries and individual creditors.

The market function of world money generalizes and mediates all forms of international exchange, is a common means of payment for transferring savings from one country to another, and makes world money a common measure of value. The peculiarity of the value measure is the ability of world money to determine the international value directly through the national scale of prices or indirectly through exchange rates. World money is a complex function used in international calculations, repeating, in fact, all the functions characteristic of money in the domestic market.

1.5 Forms of money and their functional evolution in history

The emergence of various forms of money is associated with the long-term development of the functions of money and social exchange. There are two groups of carriers of monetary properties: **full-fledged and inferior**. The scheme of the evolution of money is shown in figure 1.5.1.

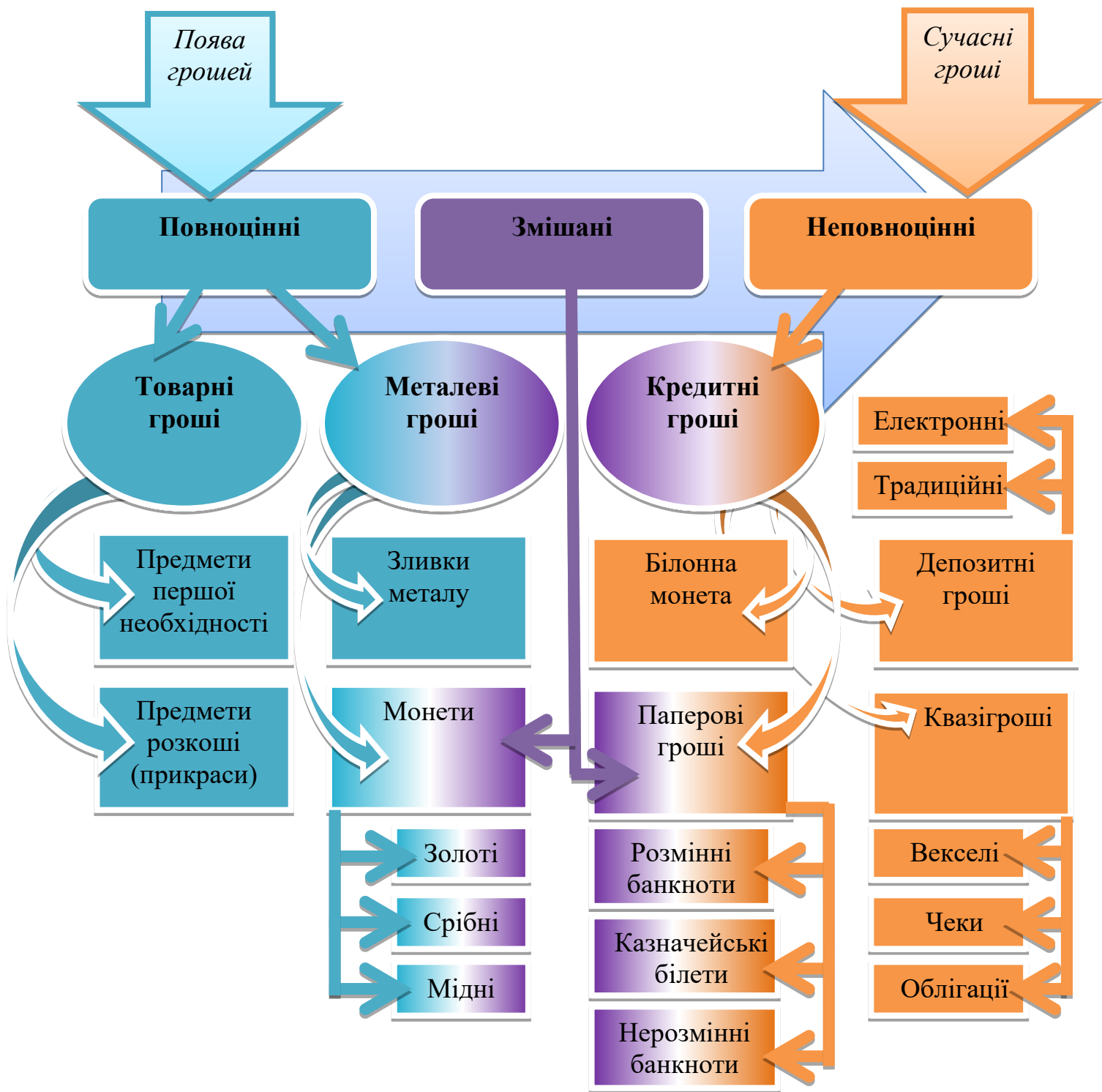

Fig. 1.5.1 Scheme of the evolution of forms of money

Full-valued money is money that has value in itself and is made of goods, and has the same intrinsic value in the sphere of circulation. They adequately reflect the value of the goods, because the exchange of goods takes place on the basis of equating the value of monetary material with the equivalent value of the goods. Commodity money became the ascending form of full-fledged money.

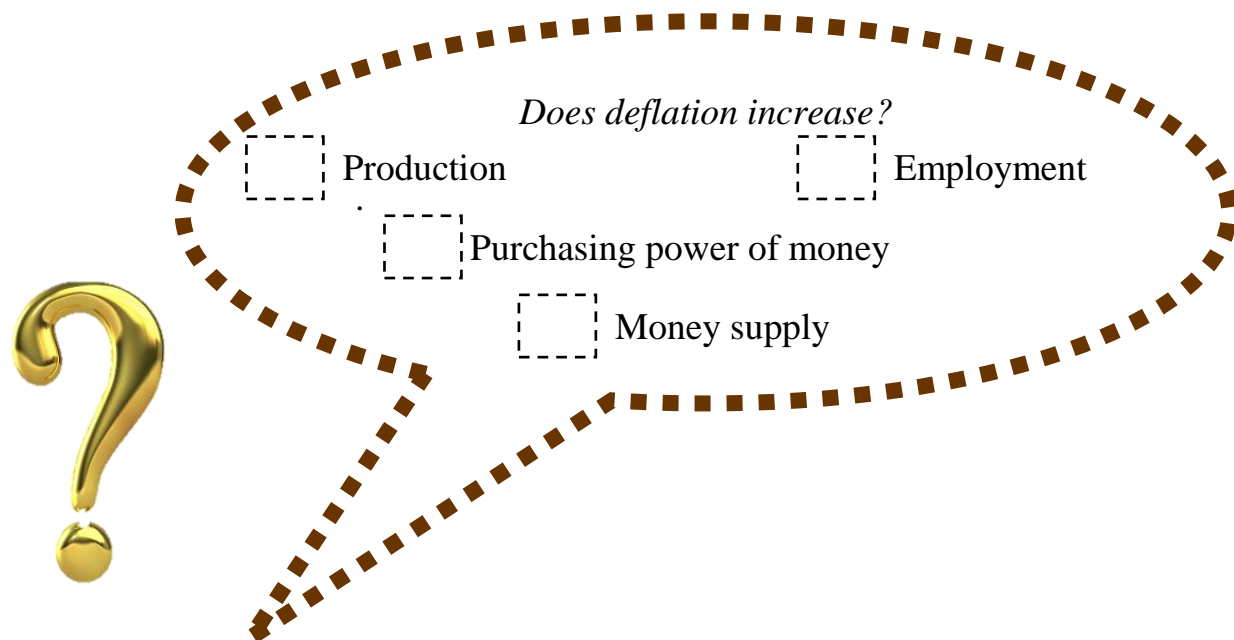
Commodity money, as a general equivalent, is used as a means of exchange for other goods, which should have general popularity and suitability for long-term storage, commodity money is not used as a means of payment. For example, in different eras, the role of commodity money was played by basic necessities (salt, meat, skins, grain) and luxury and decorative items (necklace, fur, etc.). Such commodity money has also been used historically as a model for metallic coins, for example, gold coins were used to exchange for other goods or services.

Mixed money is money that was used during the transition from full money to inferior money, when the monetary system was less stable as money lost its fullness and consumer confidence. In such conditions, a mixed form of money became useful, as it enabled consumers to use different forms of money depending on conditions and circumstances.

Metal money is coins of various shapes and weights, which are made of metal (gold, silver, copper, bronze, nickel, aluminum, and others). In the economy, metallic money has a fixed nominal value that reflects its purchasing power and is used as a means of payment for goods and services, as well as a means of exchange for another currency, or as a means of investment (storage). Only over time did the most perfect form of full-fledged money appear - a round coin. As monetary metals, gold and silver functioned in the era of gold and silver bimetallism, and at the end of the 19th century. the era of gold monometallism has arrived.

Gold monometallism is an economic system in which gold is used as a single monetary standard that supports the value of a currency. In gold monometallism, gold has two main functions. First, it is used as a means of payment for goods and services. Second, it is a store of value because its value is usually preserved for a long period of time. Secondly, it is a store of value because its value is usually preserved for a long period of time. However, with the advent of the banking system and the development of other methods of issuing money, gold monometallism became less popular and was replaced by other monetary systems. At the same time, the evolutionary processes of the complication and expansion of commodity production and market relations necessitated the introduction into circulation of paper banknotes

exchangeable for gold, which turned out to be more convenient and cheaper means of exchange. As a result, the basis for the introduction of inferior money was objectively created.

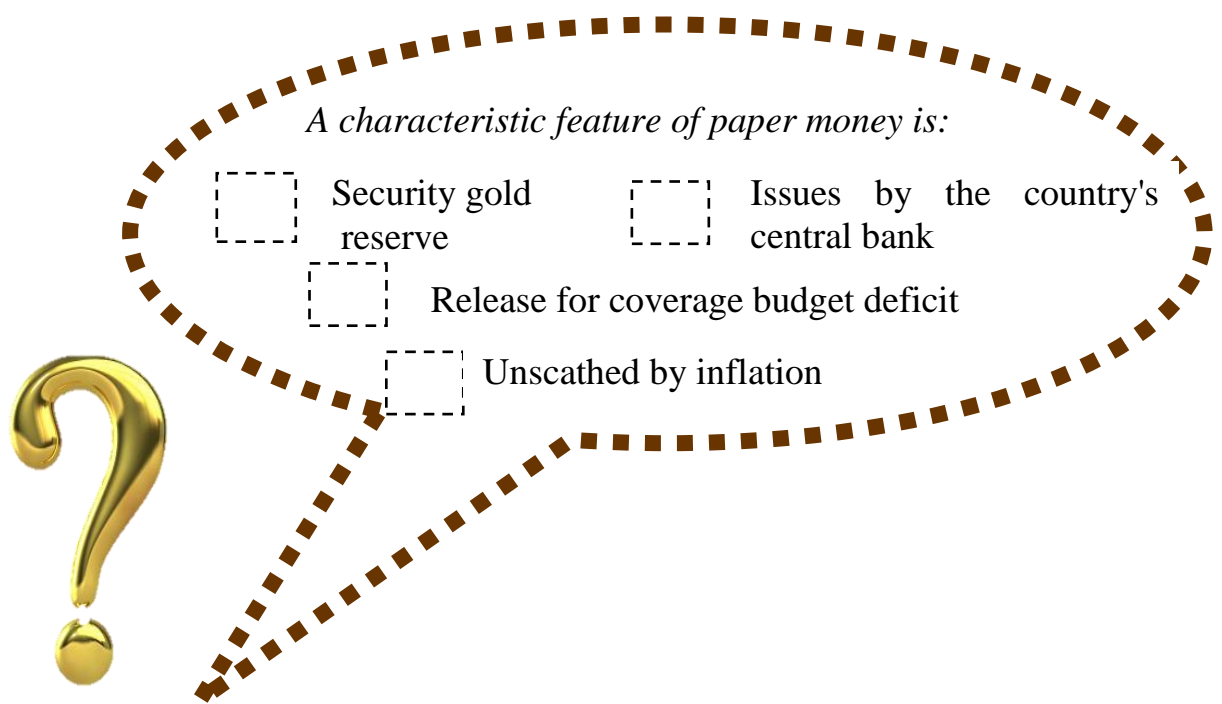

Inferior money is money that has no intrinsic value of its own. Their main forms are billon (exchange) coin, paper money (treasury obligations), bank obligations (banknotes), deposits, quasi-money. All of them are used as money only because, receiving them as payments, the participants in business transactions expect to use them for future payments. Trust in these forms of money led to the appearance of the common name - credit money.

Credit money is a special type of money that is not exchangeable for gold, but issued by the central bank (NBU) as banknotes. Credit money provided for specific purposes is later returned to the bank when the debtor repays the debt. The term of stay of credit money in circulation is determined by the material security of credit use.

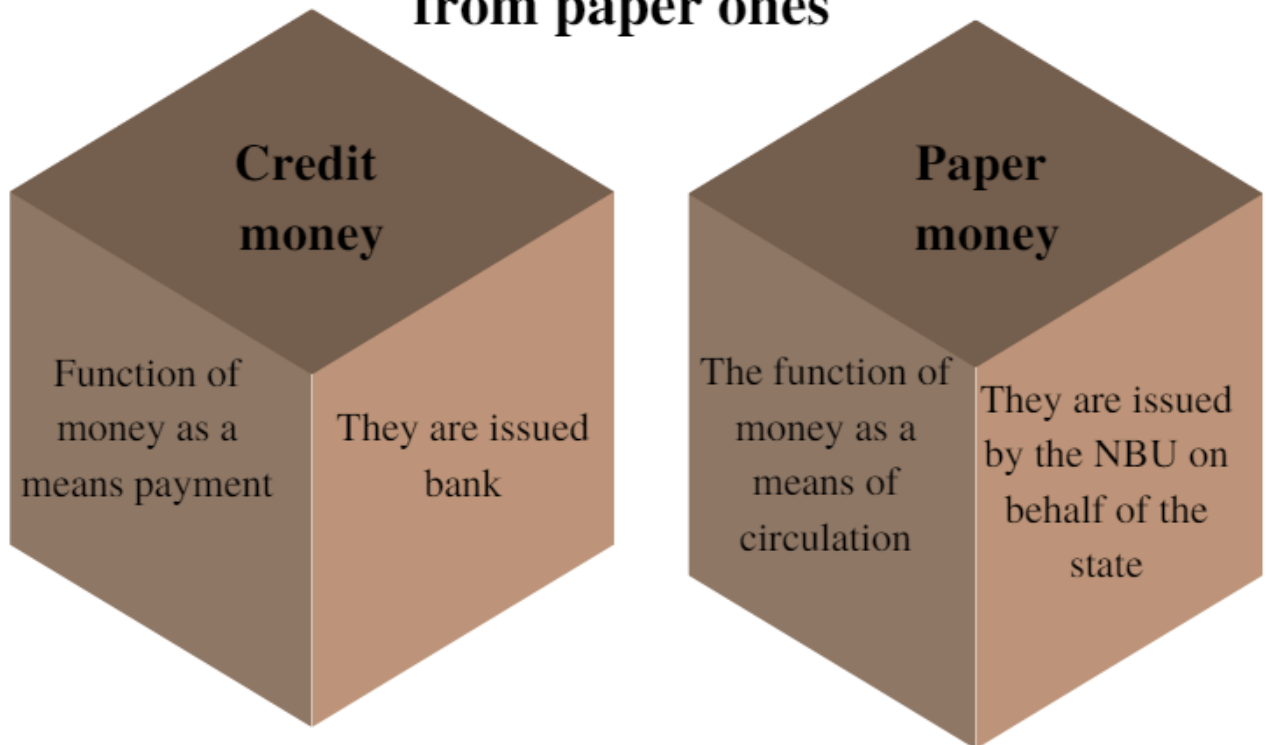
A bullion coin is an inferior coin made of a metal alloy consisting of several metals, the purchasing power of which exceeds the value of the metal contained in them. This alloy usually contains copper, nickel and zinc, and other metals may be added depending on the needs. They also have a low production cost compared to coins made of precious metals such as gold and silver. As money, the bullion coin

cannot serve as a measure of value, but only plays the role of a means of circulation and a means of payment. In some countries, bullion coins are issued with a denomination lower than their production cost, which allows the government to save the cost of replacing the coins in circulation.

Paper money is a token of value that cannot be exchanged for metal, issued by the state to cover budget expenses and endowed by it with a forced exchange rate and a legally established obligation to accept all types of payments. The state's need to cover the budget deficit leads to an increase in the issue of paper money.

Differences of credit money from paper ones

The era of paper money arose on the basis of credit money. During its existence, credit money acquired the following evolutionary forms: promissory note, banknote, check, deposit and electronic money. Historically, the first form of credit money was a promissory note.

Interchangeable banknotes are classic (exchange) notes, very important in the economy, as they provide exchange in trade transactions, the issuance of such banknotes is allowed only if the issuing bank has metal security (bank gold reserves). These banknotes typically have fewer security features and security features than higher denominations, making them less counterfeit-resistant.

Treasury tickets are a short-term government bond issued to cover budget expenditures, without official interest. Profit is realized in the form of the difference between the discount price at which the ticket is sold and the nominal value at which it is redeemed at maturity.

Non-convertible banknotes are high-denomination notes that are not usually used for settlement because their value is too high for that, banknotes that cannot be

exchanged for gold. Non-convertible banknotes usually have a more sophisticated system of security features and security features than non-convertible banknotes, making them more resistant to counterfeiting and fraud. Non-convertible banknotes can increase in value over time, especially in a state of preservation.

Quasi-money are specific financial instruments that are used as a substitute for money in certain cases in which the monetary essence is significantly weakened, they do not have the official status of legal tender. Such tools can be made of metal, paper, plastic or electronic data. Examples of quasi-money include gift cards, loyalty points, credit cards, checks, and other instruments. Their appearance and long-term use is a natural result of the evolution of forms of money. The widespread development of "electronic money" may lead to the check losing its importance in the circulation of deposit money and its role as a type of quasi-money.

A promissory note is a formalized debt obligation of the appropriate model, according to which one party to a business transaction undertakes to pay the other a certain amount of money within a specified (pre-arranged) term. To the owner of the promissory note (the holder of the promissory note) after the due date of payment, the drawer of the promissory note, or on his order, a third party makes a payment. The economic essence of a promissory note is that it is a security, and according to the law, the operation of a promissory note is provided exclusively in documentary form.

A check is a monetary document of the prescribed form, which contains an unconditional written order from the bank of the owner of the current account (cheque issuer) to pay a certain person the amount of money specified in it. In particular, a check is mainly used to receive cash from a bank, to ensure payment in non-cash forms of payments, to pay for goods, receive services or repay one's debts. When settling checks, economic relations arise between the issuer of the check (a company or a natural person who makes a payment by means of a check and signs it), the issuing bank (the bank that issued the settlement check) and the check holder (a company or natural person who is the recipient of funds under the check)).

A bond is a part of a loan in the form of a promissory note, when the buyer automatically becomes a creditor, and the seller who issued the bond becomes a

debtor (issuer), who guarantees payment of the value within the specified period. For using someone else's money, he pays an additional amount in addition to the borrowed amount. A bond is a debt that you give to a company.

Electronic money is a conventional name for money issued by the issuer and stored on digital media and used by their owners using the electronic banking services system. This is abstract credit money that circulates not in the form of paper media, but through the introduction of computer technology and modern communication systems into the sphere of calculations, as an example of money in electronic wallets. The user can manage the money in his wallet using the Internet or mobile phone. In addition, the user is assigned a secret code (the so-called key), which confirms the right to access the electronic wallet. Electronic money is the most economical and convenient medium of monetary function, significantly speeding up cashless payments. In fact, electronic money is the obligation of the issuer to ensure its exchange for cash or non-cash funds. The main components of the functioning of the electronic money system are bank teller machines, credit and debit cards, electronic payment systems in the trading network, an electronic service system at home, etc. Electronic money is impersonal (when carrying out transactions within the limit), the wallet number is identified, not a specific person. Electronic money does not increase the total money supply, but accelerates its circulation. Only banks can issue electronic money in Ukraine. Electronic money first appeared in Japan. The advantages of using electronic money are speed, convenience, anonymity of payments and the possibility of transferring micropayments. The main disadvantages are related to the possibility of money fraud, as well as a mandatory fee when withdrawing cash.

Deposit money is when each subject of monetary relations can freely put money into a bank (deposit) and use it to carry out the necessary operations, deposit money has no physical expression and exists only in the form of records in bank accounts. In order to expand the advantages of deposit money, debit cards are used (they provide the owner of the deposit deposit with an operational opportunity to carry out transaction operations from his own bank account and use other services).

Virtual money is digital money not guaranteed by the state, which is issued and accepted for payment or exchange only with the consent of the user community. An example of virtual money is cryptocurrencies that are issued using cryptography (encryption according to a certain algorithm). The difference between virtual money and electronic money is that the issuers of electronic money always exchange it for government money. Cryptocurrency issuers are under no obligation to exchange it for state currency.

A credit card is a nominal monetary payment and settlement bank document issued to a depositor's bank for non-cash payment of goods or services purchased by him. The cost of purchases is limited by the credit limit, which the bank sets individually for each client, and the credit card has a grace period (usually up to 90 days). A condition for obtaining a credit card is the client's ability to pay. The bank receives income from credit card transactions, which consists of a commission for paying invoices for goods sold, the annual customer fee for credit cards, if any, and interest on credit provided to the cardholder within the credit limit. The bank can unilaterally reduce the credit limit for the card.

The topic of self-control.

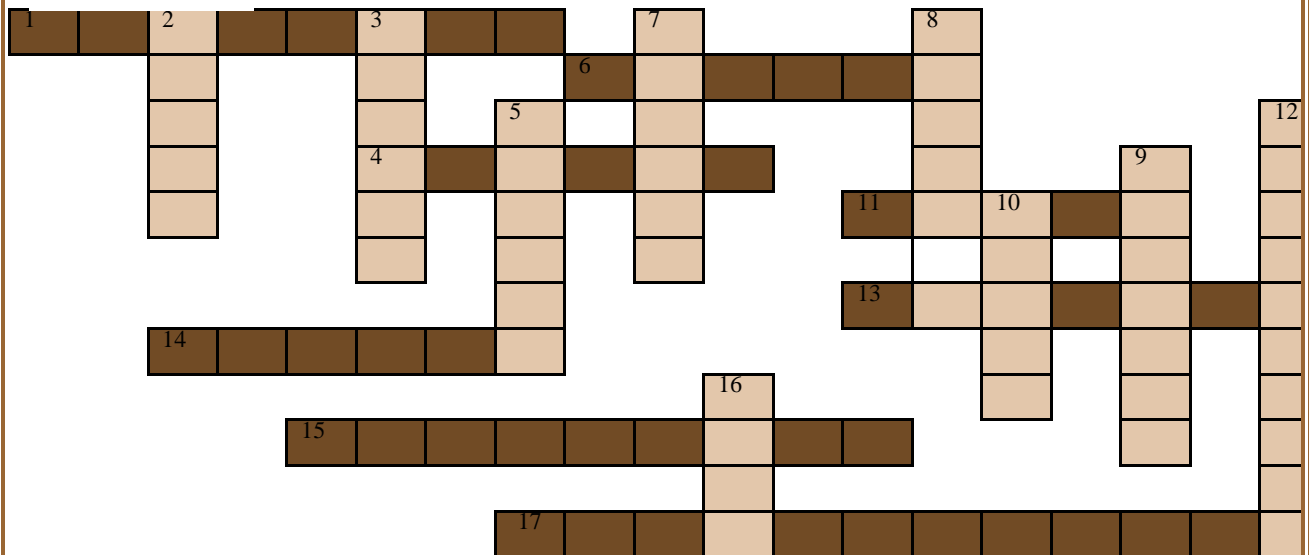
1. Basic postulates of monetary theories.
2. Money as money and money as capital.
3. Economic essence and origin of money.
4. Development of the form of money.
5. Functions of money in national circulation.
6. Financial resources as material carriers of financial relations.
7. Relationship of distribution and control functions.
8. Theoretical foundations of teaching about finance.
9. Relationship of finance with other economic categories (money, price, credit, wages).
10. Forms of financial support of the reproductive process.
11. The relationship between finance and money.

12. Disadvantages of barter exchange compared to monetary exchange.
13. Modern credit money and its forms of manifestation.
14. Concepts of the origin of money and their characteristics.
15. Differences between paper and credit money and between paper and gold money.
16. Interrelationship of the functions of money and the effect on them of changes in the value of money.
17. The role of money as a tool for regulating the economy.
18. Basic provisions of the monetary theory of money.
19. The essence of the main postulates of the classical quantitative theory of money.
20. The main provisions of the views of D. Keynes and their influence on the development of the quantitative theory of money.
21. The history of finance.
22. Models of financial relations in society.
23. Contribution of M.I. Tugan-Baranovsky in the development of the financial system of Ukraine.
24. Modern monetarism as an alternative direction of the quantitative theory of money.

TASK

Crossword

QUESTION

Horizontally

1. The amount of money that must be paid to purchase an asset or investment is called...
4. What is the name of direct cashless exchange of goods or services?
6. Name one of the most popular precious metals in the world?
11. A specific commodity that can be exchanged for any other commodity, i.e. is a general value equivalent.
13. What is the name of money that has features of several different forms of money?
14. The release of cash into the cash flow (circulation) is....
15. Non-convertible metal tokens of value issued by the state to cover budgetary expenses and endowed by it with a forced exchange rate and a legally established obligation to accept all types of payments.
17. Money that does not have its own substantial value

Vertically

2. What is the currency in the Maldives?
3. Which investment asset has the ability to increase and decrease depending on market conditions and demand for this metal?
5. The name of the national currency in Ukraine.

7. What is the name of a money sign made of metal (of the appropriate weight and shape), which is used as a means of payment.

8. Monetary unit of countries: USA, Canada, Australia?

9. Economic relations related to the formation, distribution and use of centralized and decentralized monetary funds for the performance of state functions and ensuring the conditions of expanded reproduction for the purpose of redistributing GDP and ND.

10. The function in which money is an intermediary in the exchange of goods and provides them

12. Non-cash funds in time deposits and savings bank accounts, as well as highly liquid financial instruments circulating on the market.

16. The monetary unit of the countries: Austria, Italy, Spain?

TASK

Calculate the share of GDP, according to the data in the table, and determine which model of GDP redistribution through the budget belongs to the countries selected for the study.

American model (25-30% of GDP);
Western European model (35-45% of GDP);
Scandinavian model (50-60% of GDP).

Country	GDP, thousand monetary units	Consolidated budget in thousand monetary units	Calculation	Result and corresponding model
A	1 231 810 102,45	323 961 238,20	$\frac{323\,961\,238,20}{1\,231\,810\,102,45} \cdot 100\%$	26% american
B	1 257 873 856,89	695 952 279,04	$\frac{695\,952\,279,04}{1\,257\,873\,856,89} \cdot 100\%$	55% scandinavian
C	2 157 644 455,71	909 048 781,67	$\frac{909\,048\,781,67}{2\,157\,644\,455,71} \cdot 100\%$	42% western European

TASK

Calculate the future value of a deposit of UAH 65,000 invested for 3 years at 6% per annum.

Consider four options:

1. if interest is accrued once a year;
2. if interest is compounded twice a year.
3. if interest is accrued monthly;
4. if interest accrues at the end of the term.

RESOLUTION

We use the formula for determining the future value of money:

$$FV = (PV \cdot (1+r)^n) - (((PV \cdot (1+r)^n) - PV) \cdot T)$$

where FV – is the future value of money

PV – is the present value of money

r – rate

n – is a number of interest accrual periods.

T – is a tax rate on deposit

Interest on deposits is taxed at a general rate of 19.5%, including income tax — 18%, military levy — 1.5%.

$$(T = (FV - PV) \cdot 19,5\%)$$

So,

$$FV_1 = (65000 \cdot (1+0,06)^3) - (((65000 \cdot (1+0,06)^3) - 65000) \cdot 0,195) = 74994,92 \text{ UAH}$$

$$FV_2 = 65000 \cdot (1 + \frac{0,06}{2})^{3 \cdot 2} - (((65000 \cdot (1 + \frac{0,06}{2})^{3 \cdot 2}) - 65000) \cdot 0,195) = 75153,79 \text{ UAH}$$

$$FV_3 = 65000 \cdot (1 + \frac{0,06}{12})^{3 \cdot 12} - (((65000 \cdot (1 + \frac{0,06}{12})^{3 \cdot 12}) - 65000) \cdot 0,195) = 75291,31 \text{ UAH}$$

$$FV = (PV \cdot (1+r \cdot n)) - (((PV \cdot (1+r \cdot n)) - PV) \cdot T)$$

$$FV_4 = (65000 \cdot (1+0,06 \cdot 3)) - (((65000 \cdot (1+0,06 \cdot 3)) - 65000) \cdot 0,195) = 74418,50 \text{ UAH}$$

DEPOSIT CALCULATOR

<https://bankchart.com.ua/servisy/kalkulyatory/dk/1095/1/65000/6/0>

Днів у місяці: 30 Днів у році: 365

Поповнення враховуються: з 1-го числа 2-го місяця

Сума	Ставка, %
65000	6
Строк	Щоміс. поповнення
3 роки	0
РОЗРАХУВАТИ	

Результати розрахунку

Початкова сума вкладу	65 000,00
Сума всіх поповнень	0,00
Підсумкова сума вкладу на кінець терміну	65 000,00
Ставка податків з депозиту ?	19,5%
Загальна сума податків з депозиту	2 281,50

Підсумковий дохід за вирахуванням податків	9 418,50
Сума до видачі (вклад + % – податки)	74 418,50

	без податку	з податком
Загальний дохід початкової суми	11 700,00	9 418,50
Загальна сума доходу всіх поповнень	0,00	0,00
Загальний дохід: початкова сума + поповнення	11 700,00	9 418,50

TASK

In December 2022, the employee of OED(overseas electoral district of Ukraine) was charged a salary in the amount of UAH 14,529.02. Personal income tax is 18%, military levy is 1.5%, single social contribution is 22%. Calculate the amount that the employee will receive and the amount of the single social contribution.

RESOLUTION

We will calculate the amount of income tax natural persons
 $14529,02 \cdot 18\% = 2615,22$ UAH
 We will calculate the amount of the military levy
 $14529,02 \cdot 1,5\% = 217,94$ UAH
 At the bank cash desk, the employee will receive
 $14529,02 \cdot 22\% = 3196,38$ UAH
 We will add single social contribution to the salary
 $14529,02 \cdot 22\% = 3196,38$ UAH

SALARY CALCULATOR

<https://finance.ua/ua/calc/salary>

ЗАРПЛАТНИЙ КАЛЬКУЛЯТОР ОНЛАЙН

TASK

“Orientation”.

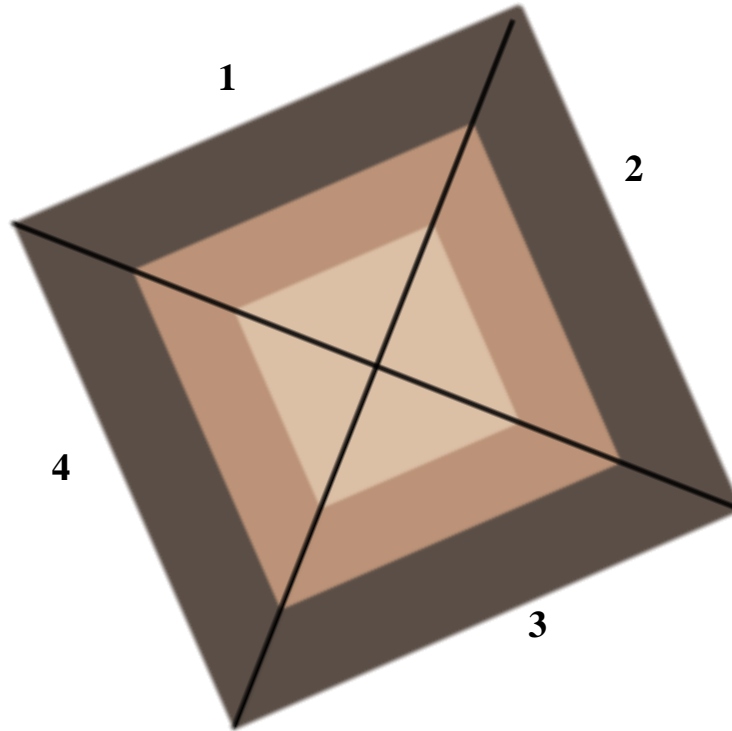
Follow the direction of the arrows and find the encrypted words

R	E	→	↓	↑	←	↓	K	A	→	↓	←	↑	→	O	B	→	←	↘	↙	↓
V	Z						T	R						T	R					

TASK

Solve three-letter words.

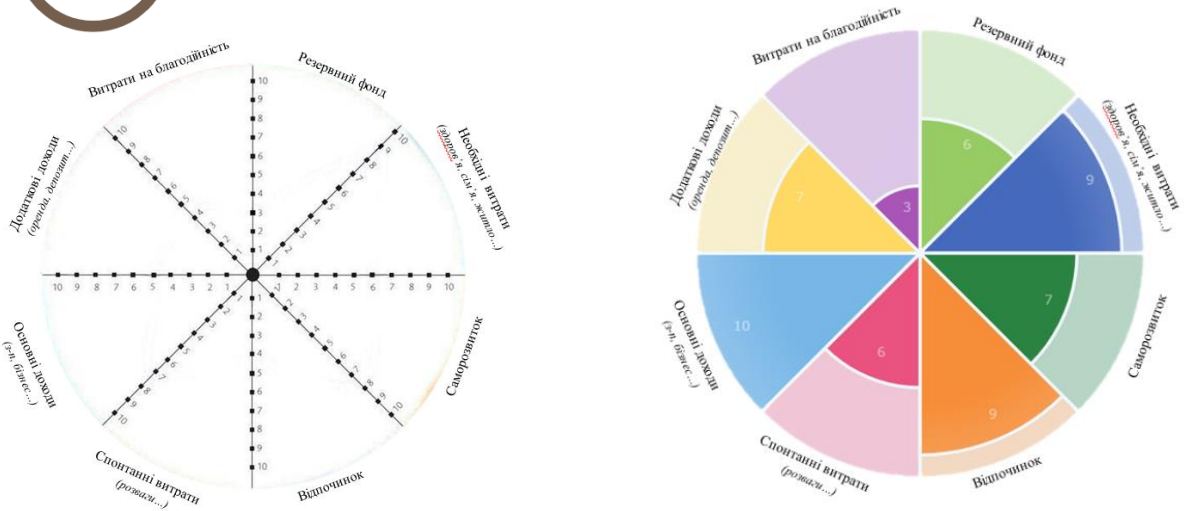
QUESTION

1. A monetary document with an order to pay the specified amount from the current account.
 2. 6-digit code used to identify banking institutions in Ukraine.
 3. Located in the upper part of the card in the form of a microprocessor with a non-contact indicator.
- A stock broker or speculator who plays on the increase in the rates of securities and currencies in the market.

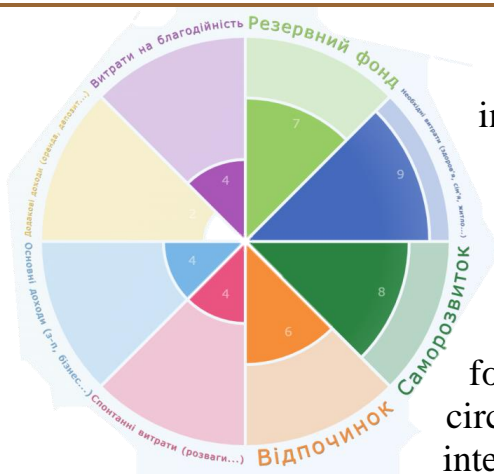
TASK

Create a personal financial balance wheel

CONDITIONS

You have long wanted to rest at sea, so you should start saving money so that you can fly on vacation in six months. So, create your "personal budget" and divide your income and expenses for each month. Determine how much you need to set aside for a vacation, how you can reduce your expenses, what additional income options you can offer, how much it is appropriate to set aside for a reserve fund, for charity and self-development. To do this, draw a circle and divide it into 8 equal parts (triangles) and 10 intermediate marks, rate each item of income and expenses from 1 to 10, where 10 is the highest indicator. Make a conclusion about the expediency of certain expenses.

2

ГРОШОВИЙ ОБОРОТ І ГРОШОВІ ПОТОКИ. ГРОШОВИЙ РИНОК

«Грошовий ринок відкриває можливості заробити гроші і забезпечити собі стабільність. Пам'ятайте, гроші не є ключем до щастя, проте, якщо проблему можна вирішити фінансово, то це не проблема, а лише витрати»

2.5 ЕКОНОМІЧНА ОСНОВА, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МОДЕЛЬ ГРОШОВОГО ОБОРОТУ

2.6 ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ. ГРОШОВІ АГРЕГАТИ. ГРОШОВО-КРЕДИТНИЙ МУЛЬТИПЛІКАТОР.

2.7 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ, СТРУКТУРА ТА ІНСТИТУЦІЙНА МОДЕЛЬ ГРОШОВОГО РИНКУ

2.8 ОСНОВНІ ВИДИ ТА ПРИЧИНИ РОЗВИТКУ ІНФЛЯЦІЇ

2.1 Економічна основа, організація та модель грошового обороту

Грошовий ринок, як і будь-який інший ринок, має за мету досягнення певного балансу між попитом і пропозицією на різні фінансові інструменти, зокрема на гроші.

Попит на гроші виступає як бажання економічних суб'єктів мати запас грошей у своєму розпорядженні на певний момент часу. Це бажання мати певну частину свого активного портфеля у формі грошей, які можна швидко та легко використати (ліквідні активи). Дж. М. Кейнс трактує попит на гроші, як **теорія переваги ліквідності**.

Попит на гроші залежить від таких факторів:

зміни в швидкості обертання грошей – чим більше швидкість обертання, тим менше треба грошей;

реального обсягу виробництва, - чим більше обсяг, тим більше необхідно грошей;

рівня цін, - чим вище рівень цін, тим більше треба грошей.

Попит на гроші з боку економічних суб'єктів поділяється на три типи мотивів: **транзакційний мотив** (економічні суб'єкти постійно відчують потребу в запасі грошей (в готівці) для здійснення поточних платежів); **мотив завбачливості** (суб'єкти економічних відносин бажають мати запас грошей як ресурс купівельної спроможності); **спекулятивний мотив** (економічні суб'єкти бажають мати в своєму розпорядженні певний запас грошей для перетворити їх у високодохідні фінансові інструменти, або у грошову форму).

Попит на гроші залежить від зміни обсягів виробництва, зміни абсолютного рівня цін, швидкості обігу грошей, чинника накопичення багатства, чинника інфляції та очікування на погіршення ринкової кон'юнктури. Попит на гроші формується як засоби обігу для здійснення угод та як засоби збереження вартості (попит на гроші як активи або спекулятивний попит).

Пропозиція грошей – це та кількість грошей, що знаходиться в

розпорядженні економічних суб'єктів, яку вони можуть спрямувати в оборот за сприятливих умов.

Чинники, які визначають зміну попиту на гроші, в кінцевому результаті формують межі зміни пропозиції грошей, залежать від:

Тінізації підприємницької діяльності;

Економічної залежності від готівки: чим бідніші суб'єкти, тим більше грошей у формі готівки;

Підвищенні облікової ставки;

Зміні норм обов'язкового резервування;

Зростання процентної ставки за депозитами;

Низька довіра до банків.

Змінювати масу грошей в обороті України може тільки банківська система. Збільшення чи зменшення відбувається через емісійну активність центральних та комерційних банків. За допомогою емісії готівки та безготівкових коштів збільшується наявність готівкових та безготівкових компонентів грошової маси. Важливо відзначити, що Національний банк України випускає як готівку, так і безготівкові гроші, а комерційні банки здійснюють емісію лише безготівкових коштів.

Емісія готівки є монопольним правом НБУ. Випуск готівки НБУ здійснюється через продаж її комерційним банкам (шляхом їх рефінансування, купівлею цінних паперів чи іноземної валюти).

Грошовий оборот – це рух грошових коштів в готівковій та безготівковій формах, що включає в себе всі транзакції, пов'язані з обміном товарів, послуг, активів та фінансовими операціями, які здійснюються грошовими коштами або їх еквівалентами. Грошовий оборот відображає рух грошей в економіці та є важливим показником для аналізу економічної активності та розвитку країни.

- це рух грошових коштів в готівковій та безготівковій формах, що включає в себе всі транзакції, пов'язані з обміном товарів, послуг, активів та фінансовими операціями, які здійснюються грошовими коштами або їх еквівалентами

Всі юридичні та фізичні особи, які приймають участь у формуванні, розподілі, обміні та використанні валового національного продукту, є суб'єктами грошового обороту:

☑ Сукупність суб'єктів, що забезпечують створення та реалізацію валового національного продукту - **підприємства**

☑ Група суб'єктів, що відповідають за розподіл та перерозподіл вартості національного доходу та продукту, впливаючи на їхнє використання та споживання - **державні структури**

☑ Сукупність суб'єктів грошового ринку, які діють як посередники, можуть виступати від свого імені та за свій рахунок на ринку - **фінансові посередники.**

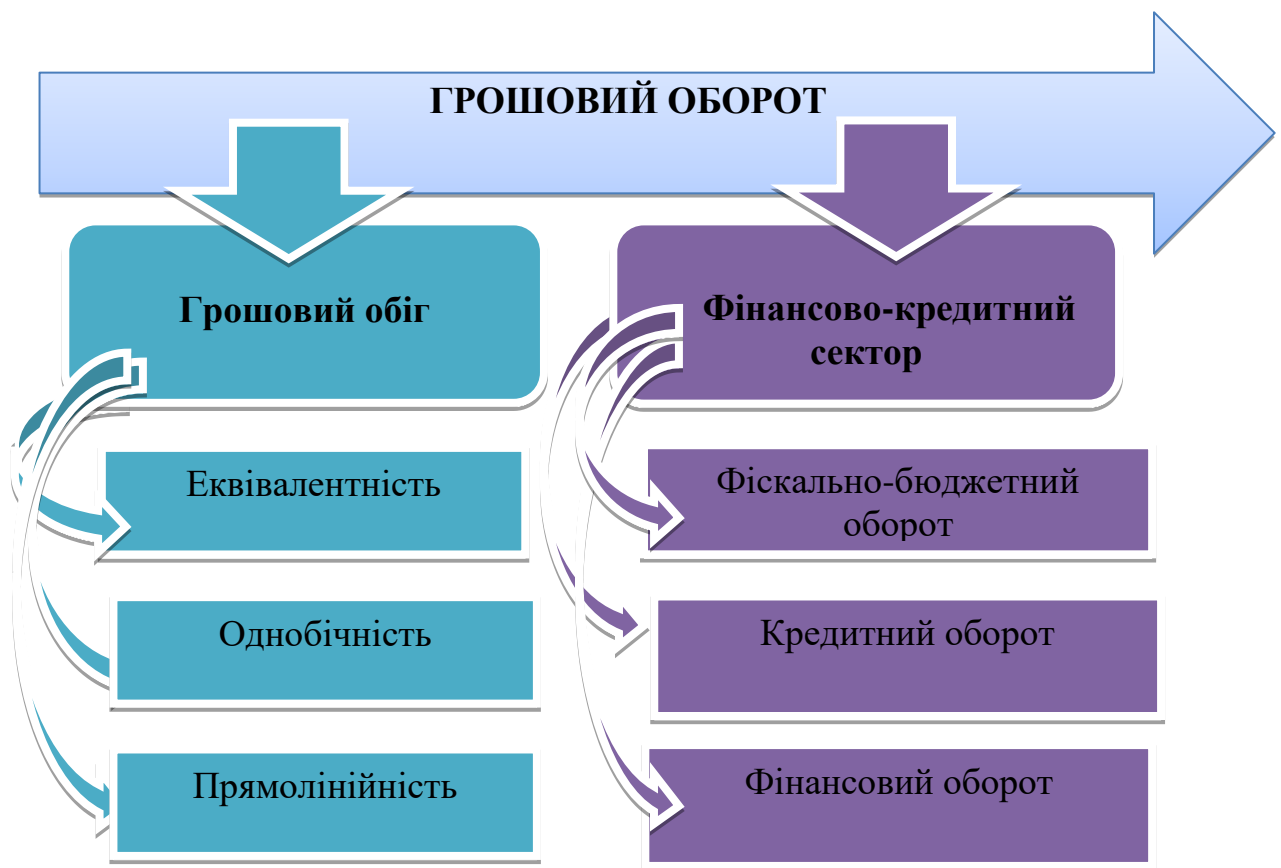
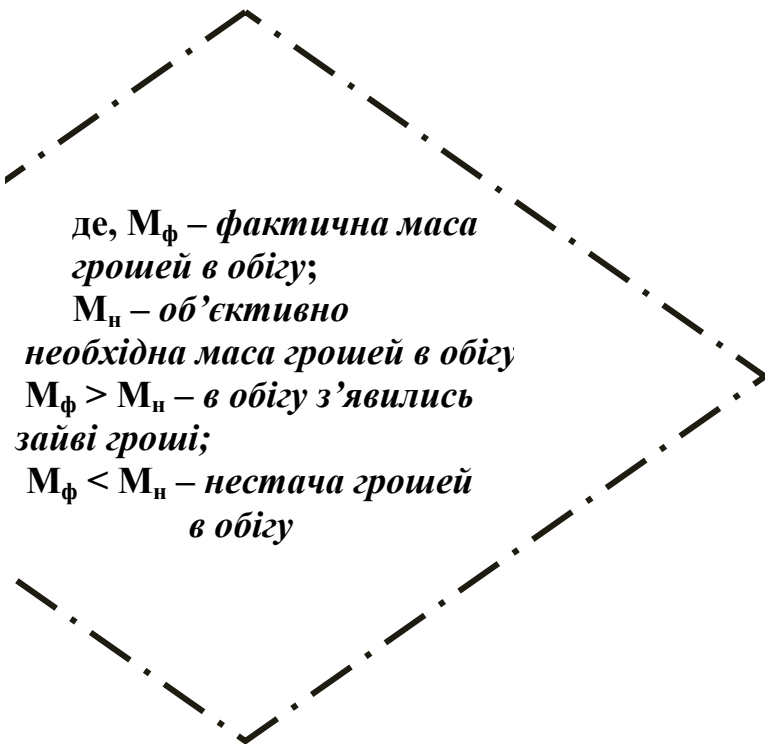
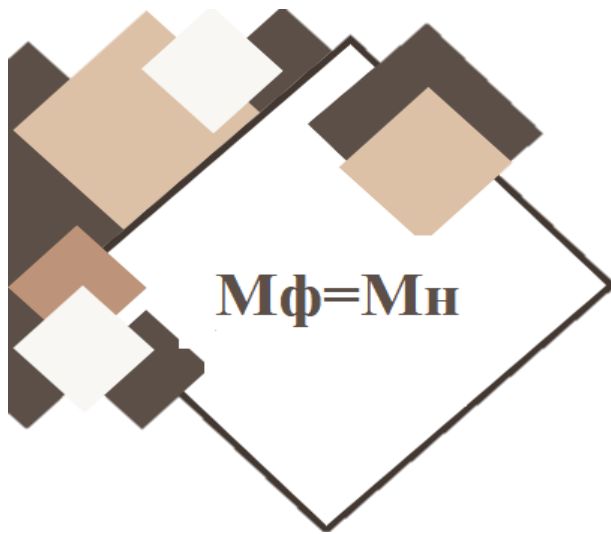

Рис.2.1.1 Сутність грошового обороту

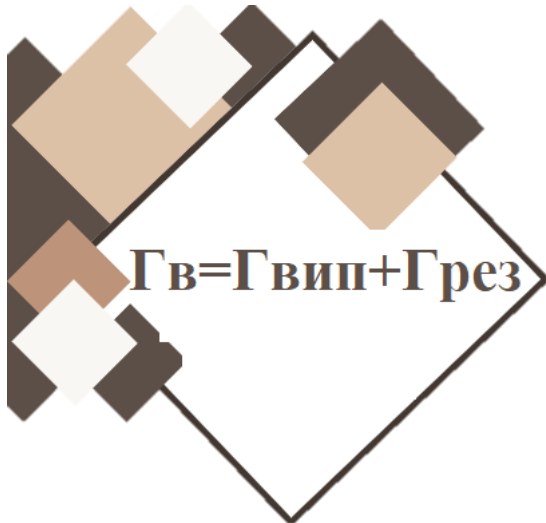
Всі складові грошового обороту тісно взаємопов'язані, внутрішньо переплітаються і доповнюють один одного в забезпеченні цілей розширеного відтворення. Водночас вони є самостійними явищами зі своїм особливим механізмом регулювання і специфічними можливостями впливу на процес відтворення.

Грошовий обіг – сектор грошового обороту, що обслуговує сферу обміну. Для руху грошей в даному секторі характерними є *еквівалентність* (оскільки замість грошей, які передає покупець продавцеві, одержуються продукти рівновеликої номінальної вартості), *однобічність* (оскільки одержані продавцем гроші не повинні повертатися до свого попереднього власника, вони безповоротно переходять у власність нового суб'єкта обороту); *прямолинійність* (що виявляється у постійному віддаленні грошей від того суб'єкта обороту, котрий використав їх для купівлі продуктів, оскільки наступний суб'єкт також витрачає їх для нових покупок). Для обігу необхідна лише обумовлена маса платіжних засобів.

Фінансово-кредитний сектор – сектор грошового обороту, пов'язаний з процесами розподілу валового національного продукту. Для даного сектора характерними є *фіскально-бюджетний оборот* (охоплює фінансові відносини, які зумовлюють відчуження певної частини доходів, суб'єктів господарювання у вигляді податків, штрафів, відрахувань та інших платежів в подальшому їх перерозподілі через бюджет та цільові фонди на користь держави), *кредитний оборот* (охоплює сферу перерозподільчих відносин, у якій власність суб'єктів господарювання не відчужується, а лише передається в тимчасове користування іншим особам, за що власник отримує дохід у вигляді відсотків або дивідендів), *фінансовий оборот* (сектор грошового обороту, який обслуговує купівлю-продаж цінних паперів).

Грошова (монетарна) база – включає сукупність зобов'язань центрального банку в національній валюті, що забезпечують зростання грошових агрегатів та кредитування економіки. Грошова база включає запаси всієї готівки, яка перебуває в обороті поза банківською системою та в касах банків, а також суму резервів комерційних банків на їх кореспондентських рахунках у центральному банку. Величину грошової бази можна визначити за формулою:

де $G_{\text{вип.}}$ – сума готівки випущеної центральним банком і не поверненої в його фонди;

$G_{\text{рез.}}$ – сума грошових коштів (резервів), які перебувають на кореспондентських рахунках банків у центральному банку.

Модель кругообороту доходів відображає рух доходів і витрат підприємства, домогосподарства, уряду, фінансових посередників через ринки (продуктів, ресурсів, грошовий ринок та світовий ринок).

Сукупність запасів грошей у всіх їх формах, які перебувають у розпорядженні суб'єктів грошового обороту в певний момент:

грошова маса

грошова база

грошовий агрегат M0

грошовий агрегат M1

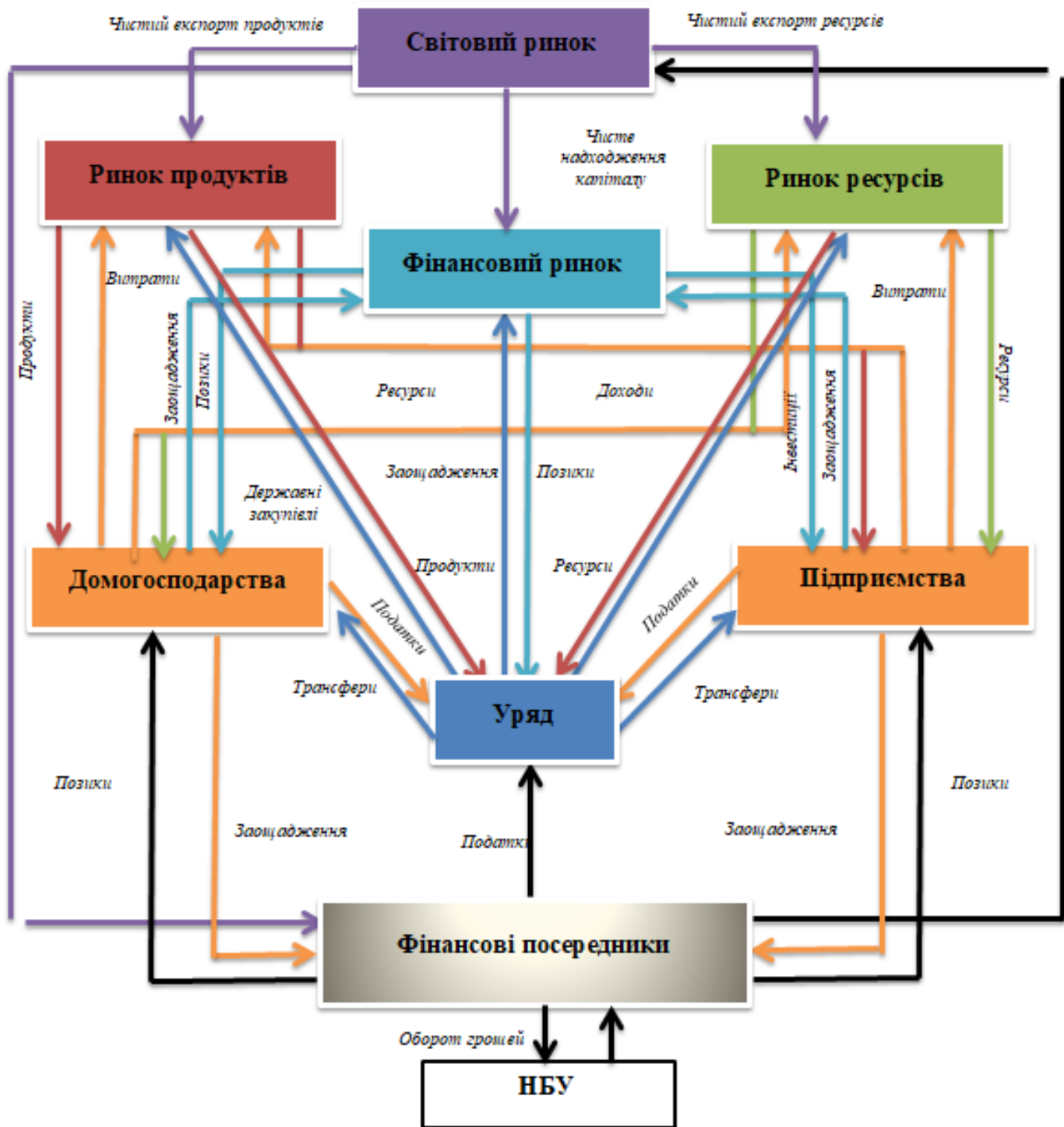

Рис.2.1.2 Модель кругообороту доходів і витрат

Модель кругообігу доходів і витрат демонструє потоки товарів, послуг, ресурсів та грошей, які циркулюють у економічній системі та ілюструє взаємодію між домогосподарствами, підприємствами, урядом, фінансовими посередниками. Основні елементи цієї моделі включають:

- Це **ринок продуктів**, де підприємства реалізують вироблені товари та надають послуги.

- На **ринку ресурсів** підприємства купують необхідні ресурси для виробництва, а домогосподарства пропонують ці ресурси, отримуючи за них доходи у вигляді заробітної плати, ренти, відсотків та прибутку.

- Це **фінансовий ринок**, де реалізуються фінансові активи, включаючи гроші, облігації, акції тощо. Домогосподарства, підприємства, уряд можуть зберігати, інвестувати або залучати кошти через фінансовий ринок.

- Це **світовий ринок**, де експорт та імпорт товарів і послуг, а також рух капіталу через кордони впливають на національну економіку, визначаючи рівень валютного курсу та стан платіжного балансу.

- Якщо грошовий ринок нерозвинений і не виконує належних йому функцій, то в процес балансування грошового обороту, змушений втручатися **центральний банк**.

Мобілізовані на грошовому ринку кошти фірм інвестують на розширення виробництва, для чого витрачають їх на купівлю необхідних матеріальних цінностей. Ці ринки взаємодіють між собою, створюючи комплексну систему обміну, яка забезпечує функціонування економіки

2.2 Функціонування грошових потоків. Грошові агрегати. Грошово-кредитний мультиплікатор.

Грошові потоки відображають рух грошей в економіці, включаючи їхнє створення, обіг та розподіл. Основні аспекти функціонування грошових потоків включають наступне:

☑ Створення грошей: Гроші можуть бути створені різними способами, такими як позики в банках або центральному банку, видання акцій, отримання прибутку від операцій, отримання платежів від клієнтів та інше. Створення грошей є важливою функцією для фінансової стабільності та розвитку економіки.

☑ Розподіл грошей: Після створення грошей вони розподіляються між різними суб'єктами економіки, такими як підприємства, домогосподарства, уряд та інші. Розподіл грошей відбувається через платежі за товари і послуги, виплати заробітної плати, податки, дивіденди, відсотки та інші фінансові операції.

☑ Обіг грошей: Гроші постійно обертаються в економіці через платежі та фінансові транзакції. Обіг грошей допомагає економіці функціонувати, дозволяючи суб'єктам здійснювати торгові операції та інвестувати.

☑ Керування грошовими потоками: Підприємства та організації важливо ефективно керувати грошовими потоками, щоб забезпечити свою фінансову стабільність та здатність виконувати свої фінансові зобов'язання. Керування грошовими потоками включає в себе прогнозування, планування та відстеження потоків грошей, щоб уникнути дефіцитів та максимізувати прибуток.

☑ Фінансовий аналіз: Грошові потоки також використовуються для фінансового аналізу. Аналіз грошових потоків допомагає оцінювати фінансову рентабельність, ліквідність та стабільність підприємства.

Коректне управління грошовими потоками допомагає забезпечити фінансову стабільність та здатність підприємств та організацій ефективно функціонувати на ринку.

Грошова маса існує у формі готівкових знаків (банкноти та розмінні монети), грошових коштів на банківських рахунках різних видів (депозитні рахунки), деяких видів цінних паперів (вексель, чек) та ін. Для визначення обсягу та структури грошової маси в банківській практиці застосовується відповідний набір грошових агрегатів.

Грошовий агрегат – це економічний показник, що використовується для вимірювання грошової маси в обігу, який різниться ступенем ліквідності та можливістю швидкого перетворення на платіжні засоби, що зберігають свою вартість. Він включає різні форми грошей, що перебувають у обігу, такі як

монети, банкноти, депозити на поточних рахунках, депозити на заощадженнях та інші легко доступні форми грошових активів.

Грошові агрегати використовуються для аналізу грошової політики, визначення масштабів грошового обігу в економіці та вивчення фінансової стабільності. Зміни в рівнях грошових агрегатів можуть впливати на інфляцію, кредитні ризики та загальну економічну ситуацію країни.

Зазвичай грошові агрегати поділяються на різні рівні в залежності від ліквідності та доступності грошей. Традиційно у практиці України визначаються і використовуються для цілей аналізу і регулювання чотири грошові агрегати: M_0 , M_1 , M_2 , M_3 .

Грошовий агрегат M_0 відображає масу готівки, яка перебуває поза банками, тобто на руках у фізичних осіб і в касах юридичних осіб (готівка в касах банків сюди не входить). Грошовий агрегат M_0 має найбільшу ліквідність. Його структурними елементами є: *монети*, що їх карбують державні установи; *скарбничі білети*, що є казначейськими зобов'язаннями, випуск яких пов'язаний з фінансуванням дефіциту державного бюджету (ця

форма грошей нині в Україні не використовується); *банкноти*, що являють собою різновид кредитних грошей, емісія яких здійснюється центральними банками (в Україні Національним банком України). Банкнота має загальну оборотність і, як і монета, абсолютну ліквідність.

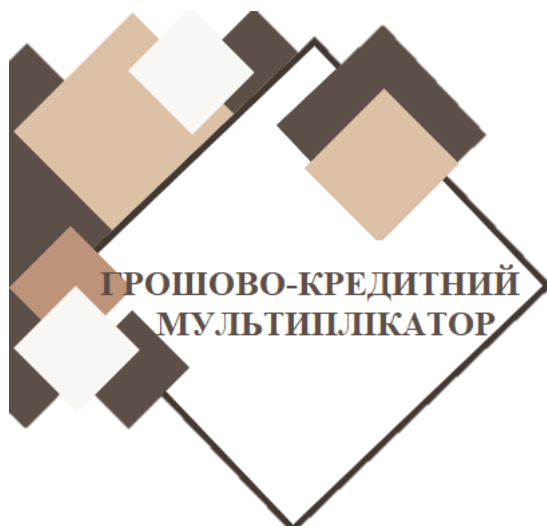
Грошовий агрегат M_1 включає гроші в агрегаті M_0 + вклади в банках, які можуть бути використані власниками негайно, без попередження банків, тобто запаси коштів на поточних рахунках та на ощадних рахунках до запитання. Його ще називають грошовою масою у вузькому розумінні. Структурними елементами грошового агрегату M_1 є *готівкові гроші (агрегат M_0) та трансакційні депозити* (вклади фізичних та юридичних осіб у комерційні банки й ощадні установи, кошти з яких можуть бути передані іншим особам у вигляді відповідних платежів, що здійснюються за допомогою чеків або електронних грошових переказів).

Грошовий агрегат M_2 це гроші в агрегаті M_1 + кошти на всіх видах строкових рахунків, кошти на рахунках капітальних вкладів та інших спеціальних рахунках. Його називають грошовою масою в широкому розумінні. Функціональні форми грошей агрегату M_2 використовуються не тільки як засіб обігу, але і як засіб нагромадження чи збереження купівельної спроможності. Його структурними елементами є *грошовий агрегат M_1 та строкові депозити*, що отримали назву “майже грошей” або “грошових активів”.

Грошовий агрегат M_3 охоплює гроші в агрегаті M_2 + цінні папери власного боргу банку (крім акцій). Ще нижча ліквідність у тих грошей, які клієнти зберігають на рахунках, відкритих для ведення банками довірчих операцій. Сукупність цих активів і грошового агрегату M_2 становить *грошовий агрегат M_3* .

Грошово-кредитний мультиплікатор (Money-Credit Multiplier) – це економічний показник, коефіцієнт збільшення (скорочення) надлишкових резервів банківської системи, який утворюється внаслідок процесу створення нових банківських депозитів (безготівкових грошей) у процесі кредитування клієнтів банками на основі додаткових вільних резервів, що надійшли до банку ззовні. Цей показник визначає зв'язок між базовою грошовою масою (грошові агрегати M0, M1, M2 тощо) і кількістю грошей, які циркулюють в економіці. Тобто кожна грошова одиниця, яка випускається одним комерційним банком створює кредитні резерви іншим банкам: другому, третьому і т.д. Формула грошово-кредитного мультиплікатора:

– це економічний показник, який утворюється внаслідок процесу створення нових банківських депозитів у процесі кредитування клієнтів банками на основі додаткових вільних резервів, що надійшли до банку ззовні.

Вкажіть варіант розміщення грошових агрегатів, розташованих у порядку зростання ліквідності:

M1, M2, M3, M0

M3, M2, M1, M0

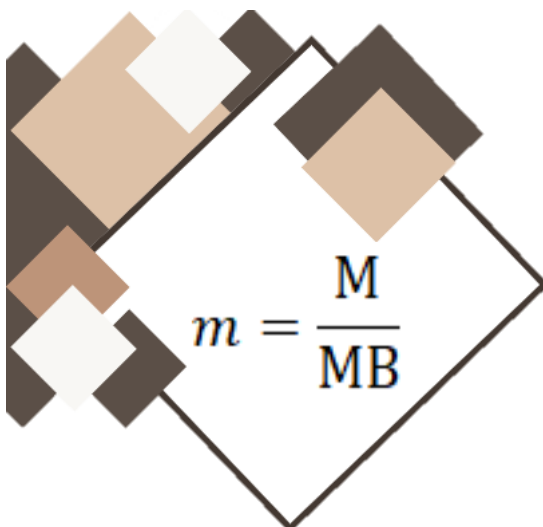
M0, M3, M2, M1

M0, M1, M2, M3

Основний сенс грошово-кредитного мультиплікатора полягає в тому, що він кратно примножує кількісні параметри грошової маси, тобто показує максимальну кількість нових кредитних грошей, яку може утворити кожна грошова одиниця (долар чи гривня) відповідно до проведених операцій на відкритому ринку. Формула визначення грошово-кредитного мультиплікатора:

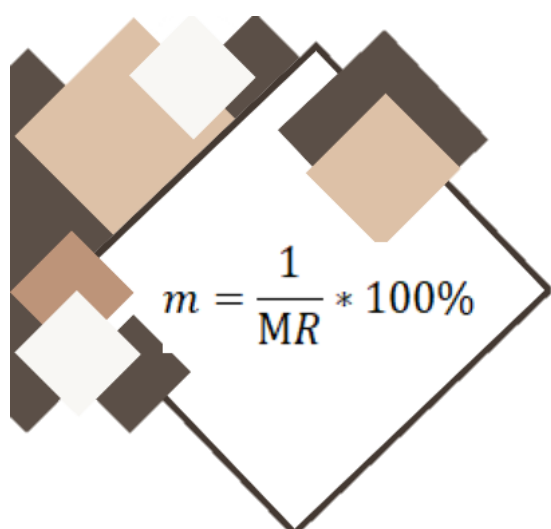

$$m = \frac{M}{MB}$$

де *m* - грошово-кредитний мультиплікатор;
M - грошова маса в обороті;
MB - грошова база.

Грошово-кредитний мультиплікатор важливий для розуміння впливу банківської системи на грошову політику і кредитування в економіці. Його

величина може змінюватися в залежності від резервних вимог, які встановлюються центральним банком, і може мати важливий вплив на загальний рівень грошей в обігу і економічну активність.

Ефект дії мультиплікатора постійно відтворюється тому, що втрачені резерви для одного банку створюють вільні кредитні ресурси іншого комерційного банку, тому банківська система загалом не втрачає їх, а створює надлишкові резерви. Резервний відсоток вказує на ту частину депозитів, яку банк має утримувати в резервах і не використовувати для кредитування. Це вимога, яку встановлює центральний банк для забезпечення стабільності фінансової системи та контролю інфляції. І розраховується за формулою:

$$m = \frac{1}{MR} * 100\%$$

де *m*- грошово-кредитний
мультиплікатор;
MR- норма обов'язкових
резервів.

Загальний банківський резерв - це сума грошових коштів, які є в даний момент у розпорядженні банку і не використані для активних операцій. Частину цього резерву банки повинні зберігати в грошовій формі і не використовувати для поточних потреб. Ця частина називається **обов'язковим резервом**. Різниця між загальним і обов'язковими резервами становить **вільний резерв** банку. Чим більший розмір вільного резерву, тим вищою є кредитоздатність банку.

Вільний резерв – це сукупність грошових коштів комерційного банку, які в даний момент є в розпорядженні банку і можуть бути використані ним для активних операцій.

Величина грошово-кредитного мультиплікатора залежить від:

- ☑ норми обов'язкового резервування;
- ☑ використання позичених коштів клієнтами банку для готівкових платежів, що припиняє процес мультиплікації і знижує його загальний рівень;
- ☑ зниження попиту на позички і зростання позичкового відсотка зменшує надання позик і формування депозитних вкладів у банках;
- ☑ зростання надходжень готівки на рахунки клієнта або продажу частини активів на міжбанківському ринку здатне збільшити розмір коефіцієнта мультиплікації.

2.3. Особливості функціонування, структура та інституційна модель грошового ринку

На грошовому ринку формується ціна короткострокових фінансових ресурсів. Здійснюючи операції на грошовому ринку, Національний банк впливає на вартість таких ресурсів. Це є важливим для ефективного функціонування монетарного трансмісійного механізму, завдяки якому рішення, що приймає Національний банк в монетарній сфері, впливають на цінові процеси в державі.

Грошовий ринок - це сектор фінансового ринку, де відбувається купівля та продаж грошей як специфічного товару, формуються попит, пропозиція та ціни на цей товар з метою перетворення його в інвестиції. Це сукупність грошових ресурсів країни, які постійно обмінюються через взаємодію попиту і пропозиції.

– це сектор фінансового ринку, де відбувається купівля та продаж грошей як специфічного товару, формуються попит, пропозиція та ціни на цей товар з метою перетворення його в інвестиції.

Гроші не є цільовим об'єктом ринкових відносин, ним виступають матеріальні блага - продукти праці та ресурси, які одним суб'єктам ринку потрібно продати, а іншим – купити. Покупці товарів, які віддають свої гроші, повністю втрачають право власності на них, оскільки одержують у власність еквівалентну вартість у товарній формі. З іншого боку, продавці товарів отримують у повну свою власність еквівалентну суму грошей і розпоряджаються нею без будь-якого зв'язку з проданими товарами. Тому такі ринки справедливо називають товарними, а не грошовими.

Передача коштів від одного учасника фінансового ринку до іншого стає доцільною лише у випадку, коли одна сторона має вільні кошти, які не потрібно витратити на придбання товарів, тоді як у іншій стороні відсутні кошти та не має матеріальних благ для їх продажу. Це переказ може мати форму прямої позики з обов'язком повернення грошей у визначений строк або придбання спеціальних фінансових інструментів, таких як облігації, акції, векселі, депозитні сертифікати тощо. Такий обмін коштів умовно можна назвати купівлею чи продажем.

Суб'єкти грошового ринку – це юридичні та фізичні особи, які активно взаємодіють, здійснюючи операції купівлі-продажу грошей, а саме комерційні

банки, Національний банк України, інвестиційні компанії, страхові установи, пенсійні фонди, державні органи, фінансові посередники та інші фінансові установи або особи, що здійснюють операції з грошовими ресурсами, обмін валюти, кредитування, інвестування та інші операції.

До *функцій грошового ринку* відносять:

- перерозподіл фінансових ресурсів в різні сектори економіки;
- емісія фінансових інструментів;
- ціноутворення на окремі види фінансових активів.

Враховуючи особливості грошового ринку, продаж грошей здійснюється шляхом їх передачі власниками контрагентам на тимчасове користування за допомогою спеціальних інструментів, які забезпечують збереження права власності, відновлення можливості розпорядження ними та отримання доходу у вигляді відсотків. Таким чином, покупка грошей представляє собою здобуття суб'єктами ринку певної суми грошей в обмін на ці інструменти, відомі як фінансові. Такий механізм має важливе значення для функціонування грошового ринку, оскільки ці інструменти забезпечують рух основного об'єкта - грошей. Ціна грошей має форму відсотка (процентного доходу) на позичені чи залучені кошти, що істотно відрізняє її від звичайної ціни на товарних ринках. Чим довше покупець користуватиметься одержаними грошима, тим більшою буде сума його процентних платежів.

Усі інструменти грошового ринку, за своєю природою, є зобов'язаннями покупців перед продавцями грошей. Вони можуть бути класифіковані на два типи: неборгові та боргові зобов'язання. *Неборгові зобов'язання* охоплюють зобов'язання, пов'язані із наданням права участі у керівництві діяльністю покупця грошей та у його прибутках, що забезпечує продавцю грошей не лише право власності, але й певний рівень розпорядження ними. Ці зобов'язання представлені у формі акцій. *Боргові зобов'язання* включають усі угоди, за якими покупець грошей зобов'язується повернути продавцю отриману суму та сплатити проценти. Ці зобов'язання оформлюють операції з купівлі-продажу грошей, де передбачено право розпорядження ними на певний період. Щоб

відновити це право перед продавцем грошей, необхідно повернути йому відповідну суму (готівкою або на його банківський рахунок). Боргові зобов'язання як інструменти грошового ринку, поділяють на: **депозитні зобов'язання** (продавці надають гроші покупцям за умови їх повернення та сплати процентів, і це стосується відкриття поточних та строкових рахунків, депозитні угоди, трастові вклади, тобто залучення коштів банками від клієнтів); **позичкові зобов'язання** (продавці грошей встановлюють обмеження на те, як покупці можуть використовувати ці кошти, такі умови відображені в кредитних угодах, облігаціях, бондах, векселях та інших подібних інструментах).

Для вивчення механізму функціонування грошового ринку важливе значення має його структуризація, яка проводиться за наступними критеріями:

☑ **за видами фінансових інструментів:** **ринок позичкових зобов'язань** (формується попит і пропозиція на позичковий капітал на умовах поверненості, строковості, цільового використання та платності); **ринок цінних паперів** (здійснюються емісія, купівля та продаж цінних паперів); **валютний ринок** (на якому гроші однієї країни використовують для купівлі валюти іншої країни, з метою обслуговування іноземних платежів).

☑ **за інституційними ознаками:** **фондовий ринок** (на якому можна укласти угоди купівлі-продажу акцій, облігацій та інших цінних паперів через фондову біржу і на позабіржовому ринку, з врахуванням фондових індексів, які характеризують зміну біржового курсу цінних паперів на певну дату) **ринок банківських кредитів** (це сфера ринкових відносин, де здійснюється рух позичкового капіталу банками на умовах повернення та платності, формується попит та пропозиція); **ринок небанківських фінансово-кредитних установ** (компанії та установи, які не є банками, надають кредити та інші фінансові послуги згідно встановлених умов).

☑ **за економічним призначенням ресурсів:** **ринок грошей** (купуються грошові кошти на короткий (до одного року) термін, стандартними операціями грошового ринку є операції з міжбанківського кредитування, з обліку комерційних векселів, операції на вторинному ринку з короткостроковими

державними зобов'язаннями, короткострокові вклади фінансово-кредитних інституцій у комерційних банках та кредити банків цим інституціям тощо); **ринок капіталів** (купаються грошові кошти на тривалий (більше одного року) термін, зокрема, банки емітують фінансові інструменти (акції, облігації) для нарощування власного капіталу, а також можуть купувати чужі фондові цінності для зберігання, інвестуючи тим самим своїх клієнтів).

Структуру грошового ринку продемонстровано на рисунку 2.3.1:

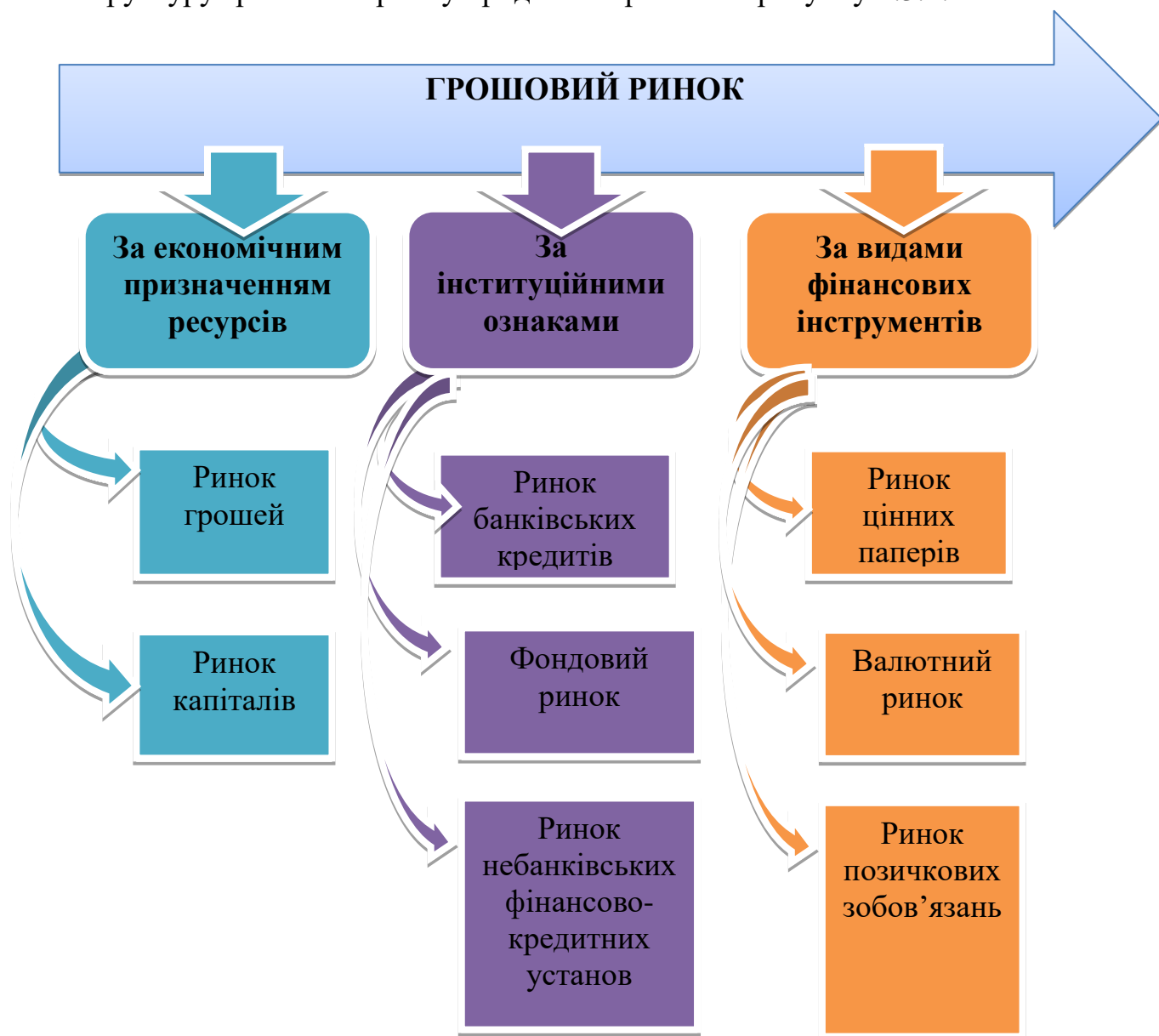

Рис. 2.3.1 Схема системної структуризації грошового ринку

Згідно даної схеми, між усіма елементами грошового ринку існує внутрішній взаємозв'язок, що підтверджує його внутрішню єдність.

Інституційна модель грошового ринку відображає взаємозв'язки між трьома групами економічних суб'єктів грошового ринку, тими, що заощаджують гроші; тими, що позичають гроші; та фінансовими посередниками.

Схематично інституційна модель грошового ринку показана на рисунку 2.3.2:

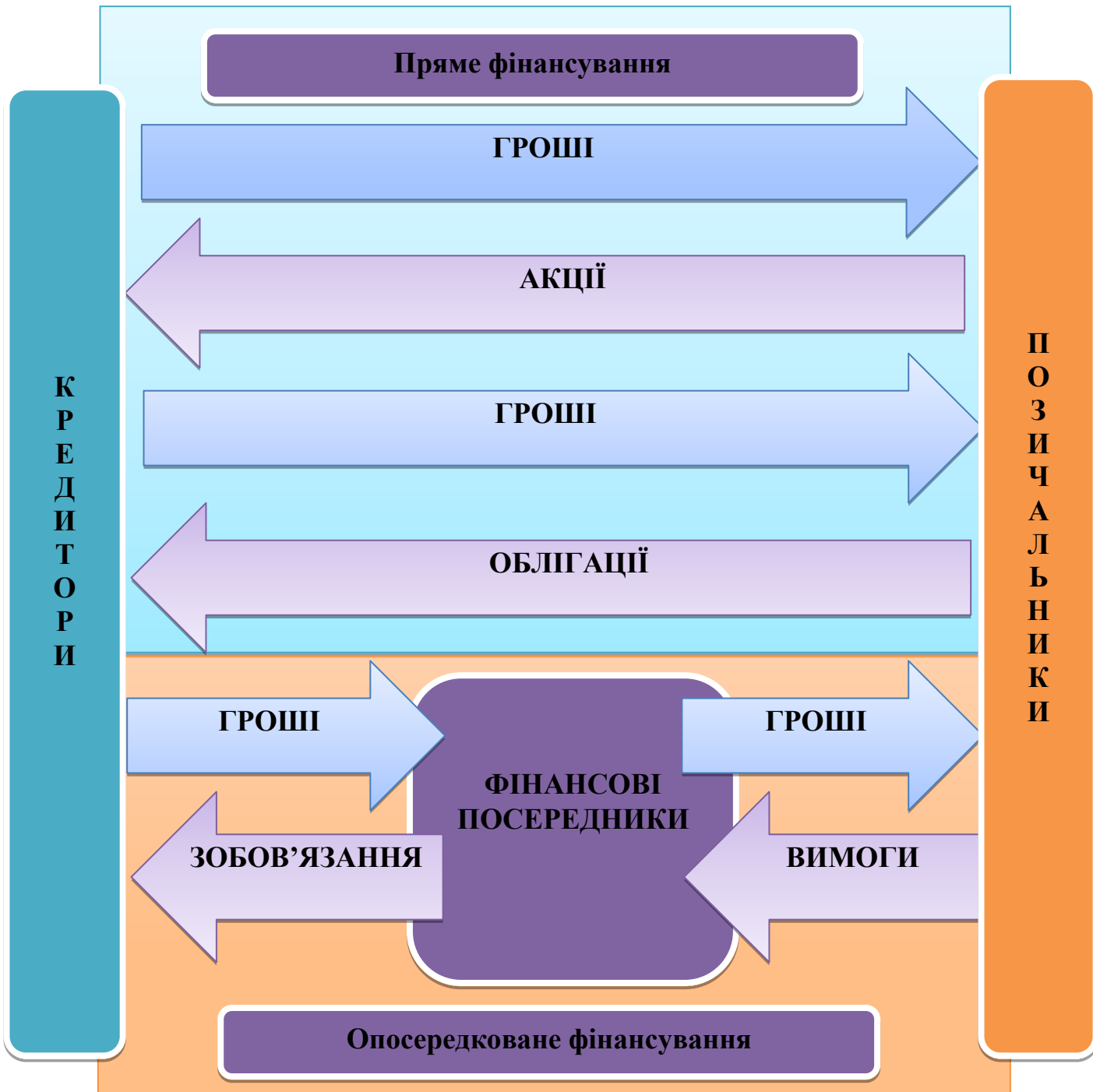

Рис. 2.3.2 Інституційна модель грошового ринку

Стрілки, що показують рух грошей, спрямовані від кредиторів до позичальників, а стрілки, що відображають рух інструментів, - від позичальників до кредиторів.

Канали фінансового ринку для руху грошових коштів від власників заощаджень до позичальників, поділяють на:

☑ **канали прямого фінансування** – це канали, якими гроші переходять безпосередньо від осіб, що надають кошти (кредитори), до осіб, що їх використовують (позичальники).

☑ **канали опосередкованого фінансування** – це канали, якими гроші переходять від власників заощаджень до позичальників, використовуючи для цього фінансових посередників чи посередницькі установи.

Фінансові посередники цього сектора активно діють у напрямі мобілізації грошових коштів у тих суб'єктів ринку, які їх заощадили, і цілеспрямовано розміщують їх серед тих суб'єктів, які мають потребу у додаткових грошах, допомагаючи тим самим швидше, зручніше і вигідно перемістити вільні гроші від кредиторів до позичальників.

2.4 Основні види та причини розвитку інфляції

Інфляція виступає фінансовим інструментом, який допомагає державі регулювати економіку. Якщо її рівень перевищує природний, доведеться вдаватися до регулюючих заходів, таких як скорочення щорічної емісії грошей, підтримка виробництва, регулювання доходів громадян, вартості товарів і послуг, скорочення і ліквідація дефіциту держбюджету.

Процес зростання цін в Україні, як країні, що розвивається є дуже помітний. Основною причиною інфляції є нарощування грошової маси при збереженні виробництва на попередньому рівні.

Інфляція не виникає раптово, а розвивається поступово як тривалий процес, який можна розділити на три етапи:

☑ на *першому етапі* темпи зростання цін відстають від темпів збільшення

грошової маси в обігу;

☑ на *другому етапі* темпи зростання цін значно випереджають темпи зростання грошової маси в обігу;

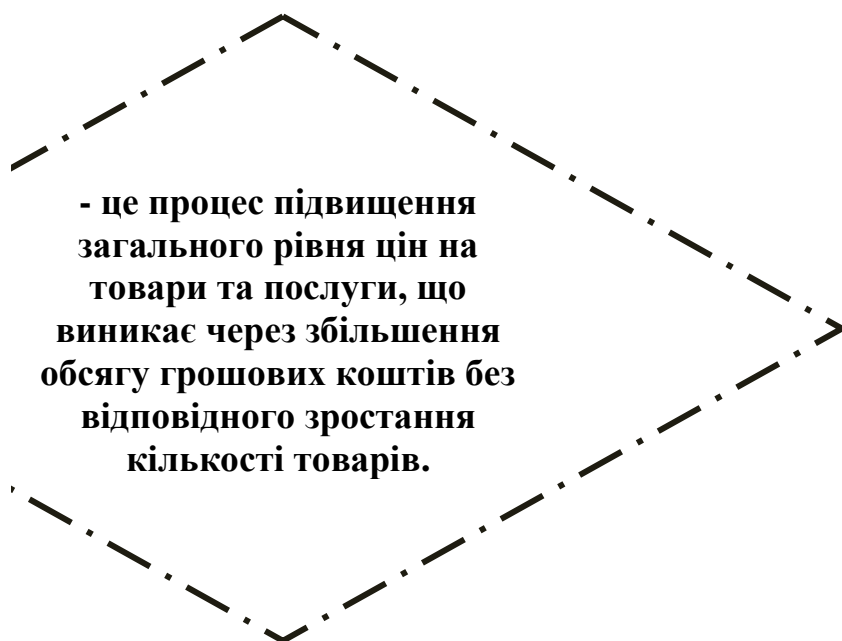
☑ на *третьому етапі* зростання цін набирає нерівномірного стрибкоподібного характеру, коли темпи зростання цін то випереджають темпи зростання грошової маси, то відстають від них.

В економічній науці сформувалися дві основні *концепції інфляції*:

☑ інфляція – знецінення нерозмінних на золото паперових грошей внаслідок переповнення каналів обігу грошовою масою (знецінення грошей в економіці);

☑ інфляція – загальне зростання цін на товари і послуги (скорочення купівельної спроможності грошових коштів).

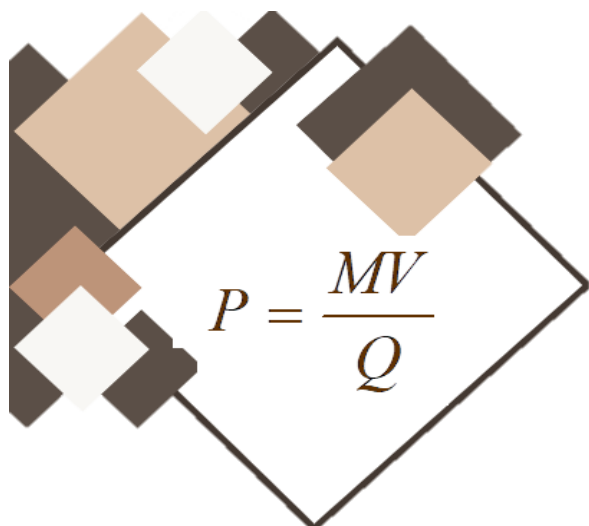
Інфляція – це процес підвищення загального рівня цін на товари та послуги, що виникає через збільшення обсягу грошових коштів без відповідного зростання кількості товарів. Це призводить до знецінення грошей, зменшення їх купівельної спроможності та загального підвищення вартості життя для споживачів. Інфляція вимірюється у відсотках по відношенню до попереднього періоду.

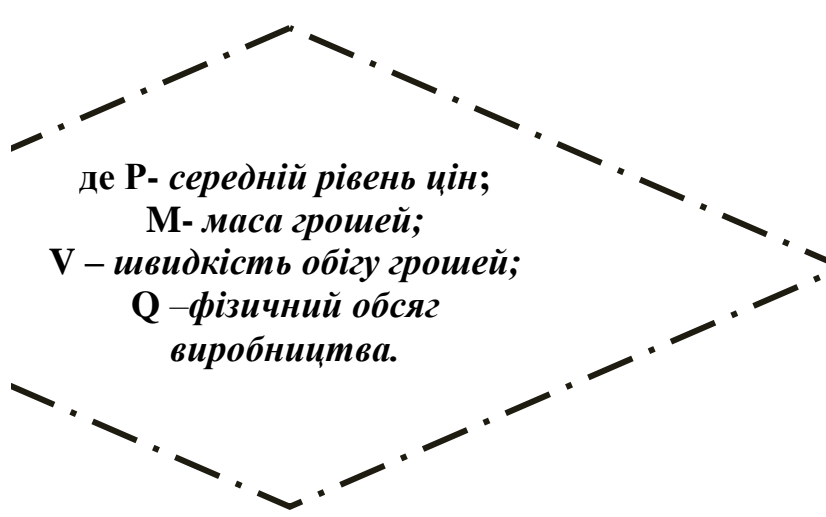

Важливим поняттям також є **індекс інфляції**. Він являє собою

економічний показник, що відображає загальне зростання в різних товарних категоріях.

У найбільш загальному вигляді причини інфляції можна вивести з формули “рівняння Фішера” $MV = PQ$.

$$P = \frac{MV}{Q}$$

де P - середній рівень цін;
 M - маса грошей;
 V - швидкість обігу грошей;
 Q - фізичний обсяг виробництва.

Ключовим чинником впливу на динаміку рівня цін є зміна маси грошей в обороті. Оскільки зміна M залежить від динаміки пропозиції грошей, то вважається, що вирішальним чинником інфляції є нарощування пропозиції грошей.

Існує і процес, протилежний інфляції. Він називається дефляція. **Дефляція** являє собою процес зниження рівня цін на товари та послуги. Вона негативно впливає на економіку держави. У більшості випадків при виникненні дефляції Нацбанк вживає відповідних заходів, які полягають в штучному знеціненні грошей. Дефляція робить негативний вплив на споживання. Населення в такій ситуації відмовляється від витрати грошей, адже через деякий час на цю ж суму можна буде придбати більше товарів. Описані вище обставини призводять до того, що Національні банки ведуть боротьбу з дефляцією, так і з дуже низьким рівнем інфляції. Основною проблемою є створення такого клімату в економіці, при якому вдасться забезпечити помірне зростання цін. Для цього і використовуються методи таргетування.

Таргетування інфляції - це стратегія управління кредитно-грошовою політикою, в ході якої Національний банк України встановлює мету по

досягненню конкретного рівня інфляції. Головна мета такого підходу – забезпечити стабільність цін на товари і послуги, щоб уникнути надмірного зростання цін або дефляції. У свою чергу це позитивно позначається на економіці і споживанні, так як населення активніше витрачає кошти, розуміючи, що в майбутньому вартість товарів зросте. Таргетування інфляції є одним із способів забезпечення макроекономічної стабільності. Центральний банк може встановити конкретний відсотковий рівень інфляції, який вважає прийнятним для економіки. Потім він використовує різні інструменти грошової політики, такі як зміна процентних ставок чи механізми купівлі-продажу облігацій, щоб досягти цього цільового рівня інфляції.

Більш того, збільшення розмірів ключової ставки здатне залучити додаткові інвестиції в економіку країни. Це відбувається, коли інвестиційні вкладення в країні знаходяться під захистом, а власники грошових коштів задоволені політичною й економічною ситуацією.

Для бізнесу важливо розуміти, який рівень інфляції в країні прогнозується. В ситуації невідомості компанії не стануть знижувати вартість своїх товарів, навіть якщо її темпи знаходяться на низькому рівні.

При грамотно проведеному таргетуванні спостерігається невелике зростання рівня цін. При цьому він утримується на величині, якої достатньо для стимулювання у населення фінансових витрат. Саме цим пояснюється ефективність таргетування: попит на товари стимулюється, однак бізнесменів наявний рівень інфляції не лякає.

Річний рівень інфляції розраховується як відношення різниці між індексом цін у поточному і попередньому році до індексу цін поточного року. При цьому індекси цін для стандартного споживчого кошика. Вона однакова для поточного і попереднього періодів часу.

Індекс цін являє собою відношення вартості кошика в поточному році до вартості в попередньому році. Зростання загального рівня цін в економіці розділяють на очікувана і неочікувана інфляції.

Очікувана інфляція може бути спрогнозована на різні періоди часу. Найчастіше вона безпосередньо залежить від заходів, що вживаються урядом, і є їх результатом

Неочікувана інфляція – для неї характерний раптовий стрибок цін. Різке зростання вартості робить негативний вплив на систему оподаткування, а також на грошовий обіг. Якщо при цьому у населення є певні інфляційні очікування, попит на різного роду товари зростає. Це неминуче спричиняє виникнення труднощів в економіці, а також спотворення реальної картини попиту на ринку.

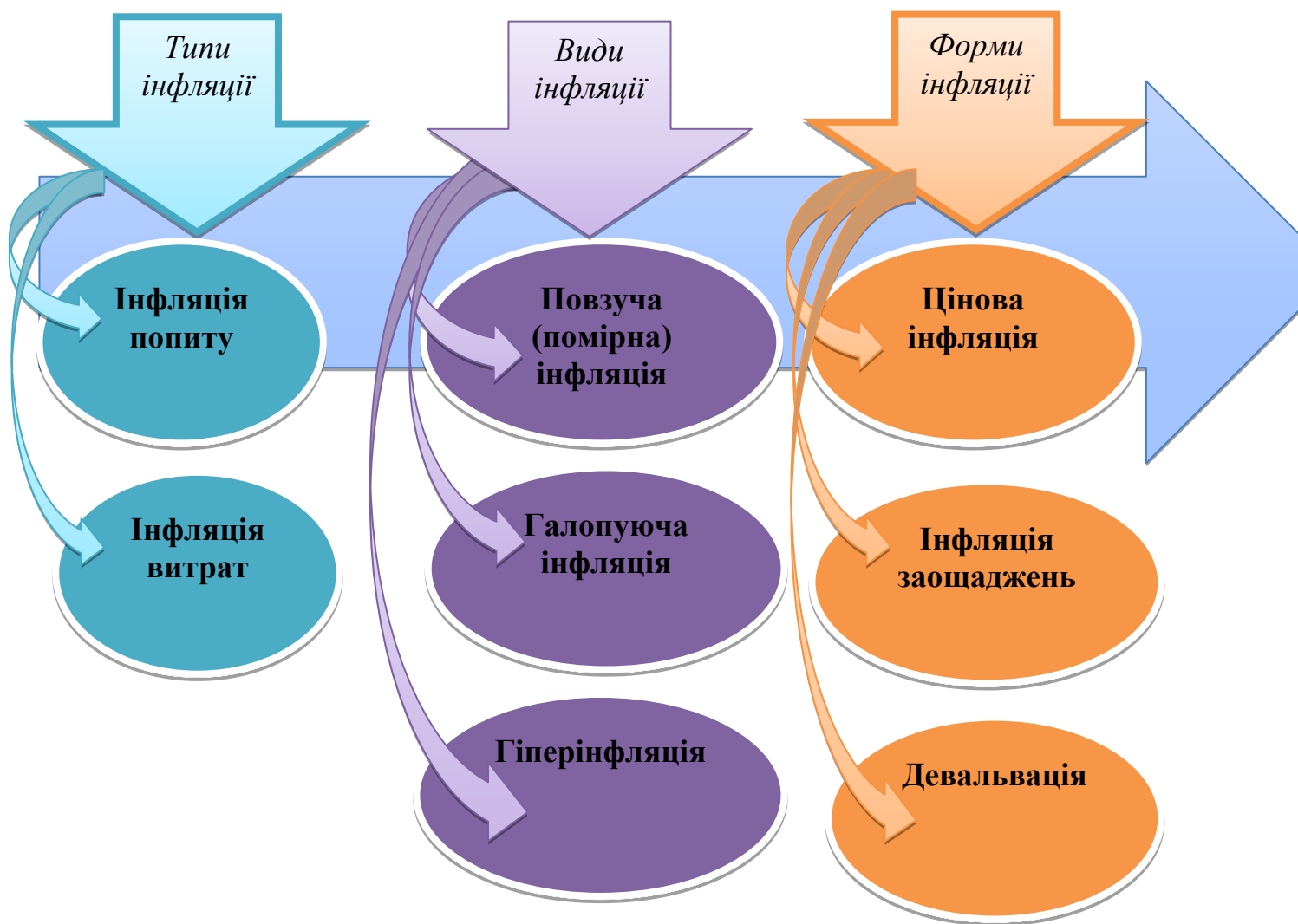

Рис. 2.4.1. Типи, види та форми інфляції.

Традиційно виділяють два основних *типи інфляції*. Розглянемо кожен з них докладніше.

Інфляція попиту - характеризується надмірним зростанням товарного попиту порівняно з пропозицією. Визначальним чинником цієї форми інфляції є зростання товарного попиту порівняно з його пропозицією, що може вести до підвищення цін на товари та послуги, якщо у відповідь не відбудеться підвищення пропозиції. Якщо у виробництві спостерігається повне завантаження, компанії не можуть відповісти збільшенням пропозиції на зростання попиту. При виникненні інфляції попиту спостерігається порушення рівноваги.

Причини *інфляції попиту*:

зростання обсягів державних замовлень, наприклад, на товари оборонного виробництва;

активна діяльність профспілок може призвести до збільшення зарплати і, як результат, до зростання купівельної спроможності населення;

зростання попиту на засоби виробництва в ситуації, коли виробничі потужності повністю завантажені, в економіці спостерігається повна зайнятість населення.

Інфляція пропозиції (витрат) - виникає внаслідок тиску на ціни, спричиненого зростанням виробничих витрат, що призводить до зростання собівартості продукції і, відповідно, до підвищення цін на товари і послуги. Це передусім зростання заробітної плати, витрат на енергетичні та сировинні ресурси, падіння продуктивності праці, посилення монополізації виробництва і ринку. Цей тип інфляції проявляється, коли ціни в економіці зростають у відповідь на зростання виробничих витрат. На практиці спостерігається змішання представлених типів. Вони переплітаються так, що відрізнити один від іншого часто буває непросто. Наприклад, підвищення зарплати можна віднести до інфляції не тільки попиту, але і витрат, якщо розглядати її з точки зору витрат в процесі виробництва.

Причини *інфляції пропозиції*:

вплив олігополій на процес ціноутворення;

збільшення вартості сировини та матеріалів;

☑ політика, що проводиться державою в економіці.

У міжнародній практиці (відповідно до темпів знецінення грошей) виділяють наступні *види інфляції*:

Повзуча (помірна) інфляція характеризується зростанням маси грошей в обороті з незначним зростанням цін (до 5%-10% на рік). При таких темпах зростання вона становить серйозної загрози для суспільства і звичного укладу життя більшості людей. У сучасній економічній теорії до такого явища прийнято ставитися як до позитивного процесу, який допомагає економічному розвитку, здійснюючи корекцію цін відповідно до мінливих умов попиту і пропозиції.

Галопуюча інфляція характеризується стрибкоподібним, нерівномірним зростанням цін (до 100% на рік). Підвищення цін стає непередбачуваним і не піддається регулюванню. Більшість договорів, що укладаються в державі з таким зростанням цін, враховує наявність інфляційних процесів. Незважаючи на це, при галопуючій інфляції економіка знаходиться в постійній напрузі. При галопуючій інфляції відсутній чіткий діапазон зміни рівня цін. Темпи зростання визначаються великою кількістю параметрів, таких як рівнем розвитку в державі, соціально-економічною структурою, механізмами, використовуваними для регулювання цінових процесів.

Гіперінфляція що характеризується надзвичайно високими темпами зростання цін – більш як 100% на рік. При таких темпах істотно погіршується добробут населення, поширюється бартер, порушуються фінансові та кредитні механізми. Якщо в економіці спостерігається гіперінфляція, страждає все населення. Таке економічне явище завдає серйозної шкоди навіть заможній частині суспільства. В кінцевому підсумку спостерігається руйнування національного господарства, різке збільшення грошової маси в обігу, посилений розвиток спекулятивних процесів, спад виробництва.

Форми інфляції виділяють:

Цінова інфляція – полягає в систематичному та тривалому зростанні рівня цін на товари і послуги в економіці.

Інфляція заощаджень – знецінення грошей проявляється у зростанні вимушених заощаджень при зафіксованих державних цінах і доходах. Заощадження, які не приносять прибутку чи не інвестовані в дохідні активи, втрачають свою реальну вартість через інфляцію.

Девальвація - знецінення національних грошей проявляється у зниженні їх курсу до іноземних валют. Девальвація може мати різні причини, включаючи намагання підтримати експорт або реакцію на економічні труднощі.

Слід розуміти, що вплив інфляції на різні сфери економіки вкрай неоднозначно. Можна виділити як плюси (+) інфляції, так і її мінуси (-). Перелік основних позитивних і негативних сторін інфляції представлений в таблиці нижче. Позитивні і негативні сторони інфляції.

Серед *плюсів* інфляції можна виділити наступні:

Інфляція виконує стимулюючі функції. При падінні вартості національної валюти ціна товарів, що ввозяться, істотно зростає, пов'язані з вітчизняними аналогами. Це стимулює споживачів купувати продукцію,

вироблену всередині країни. Іншими словами, здійснюється підтримка вітчизняних виробників.

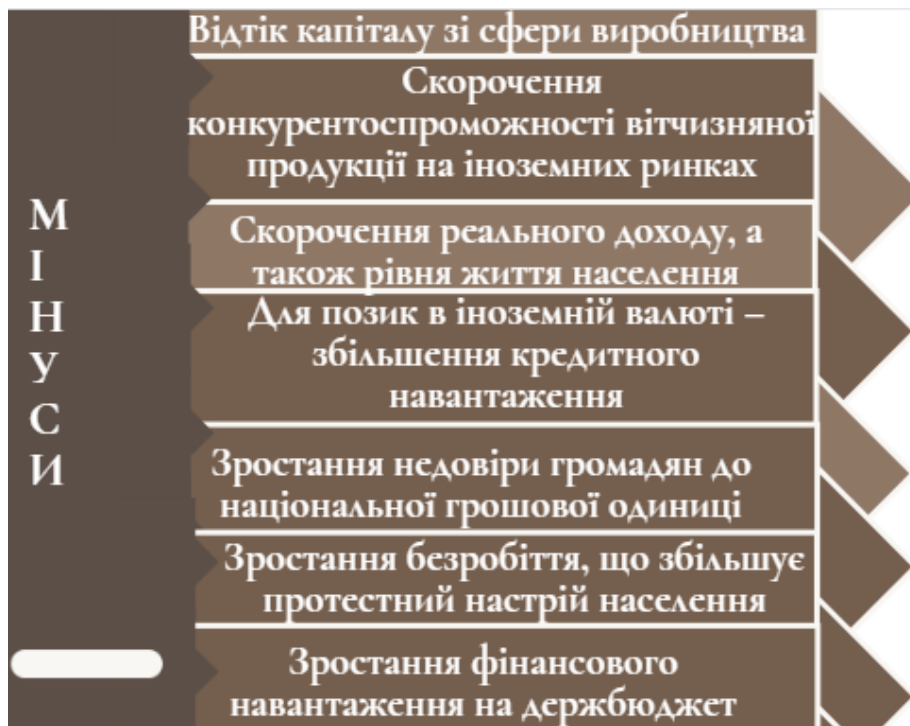
☑ Стимулювання попиту на дорогі товари тривалого споживання. В умовах інфляції населення не зацікавлене в накопиченнях, так як купівельна спроможність грошей зменшується. Тому громадяни активніше купують дорогі товари тривалого користування – автомобілі, нерухомість, велику побутову техніку.

☑ Зростання експорту. Це пов'язано з тим, що вартість вітчизняних товарів у перерахунку на міцніші іноземні валюти стає нижчою. Продукція отримує конкурентну перевагу на зовнішніх ринках. В результаті вітчизняні підприємства, у яких є труднощі зі збутом і суттєві запаси готових товарів, можуть розвантажити власні склади.

☑ Інфляція стимулює еволюцію бізнесу. Справа в тому, що слабкі компанії в періоди різкого зростання рівня цін не можуть впоратися з збільшується фінансовим навантаженням і ліквідуються. В той же час більш сильні організації можуть скористатися ситуацією і зайняти звільнену частину ринку. Більш того, у них з'являється досвід раціонального управління діяльністю в період кризи. Це допомагає їм відчувати себе впевненіше в подібних ситуаціях в майбутньому.

☑ Розвиток імпортозаміщення як на ринку в цілому, так і в окремих галузях. Розвиток вітчизняного виробництва пов'язаний із зростанням витрат на імпортовану сировину, компоненти, а також готову продукцію.

☑ Учасники ринку отримують можливість використовувати кредитні кошти з вигодою для себе. Це актуально, якщо позики оформляються в національній валюті, а ставка за ними є фіксованою.

Мінуси інфляції проявляються наступним чином:

☑ **Зростання фінансового навантаження на держбюджет, а також господарюючі суб'єкти.** Тільки так можна забезпечити необхідний обсяг імпорту товарів, які відносяться до категорії критичних.

☑ **Скорочення реального доходу, а також рівня життя населення.** Такі наслідки ведуть до зростання невдоволення громадян наявною в країні владою і Урядом. В першу чергу це актуально для осіб, які працюють у бюджетній сфері.

☑ **Труднощі у фізичних та юридичних осіб з обслуговуванням кредитів, які були оформлені в іноземній валюті.** В результаті зростає рівень проблемної заборгованості перед кредитними організаціями. Найбільш критичні такі наслідки для позик, отриманих із залученням гарантій уряду.

☑ **Зростання недовіри громадян до національної грошової одиниці.** В результаті цього може зростати попит населення на іноземні валюти. Це призводить до порушення балансу між іноземною валютою, що надходить в країну, і її витратами. У такій ситуації може виникнути дефіцит іноземної грошової одиниці, що спричиняє появу тіньового ринку і курсу. Це ще більше розкручує інфляційну спіраль.

☑ **В умовах зростаючої інфляції компанії змушені вживати заходів щодо скорочення витрат.** Одним із наслідків таких дій може стати скорочення працівників і перерозподіл їх службових обов'язків між іншими співробітниками. Це тягне зростання безробіття, а також зростання протестних настроїв в країні.

☑ **Можливий відтік грошових коштів з виробничих галузей.** Власники капіталу приймають рішення вкласти його в сфери посередництва споживчих товарів і послуг. У кризові часи саме тут зростає ймовірність отримання максимального доходу.

☑ **В умовах зростання загального рівня цін в економіці фінансові можливості виробничих компаній скорочуються.** Вони вже не можуть здійснювати модернізацію наявних потужностей. Це знижує рівень конкурентоспроможності вироблених товарів на зовнішніх ринках. Більш того, скорочується вартість компанії в цілому.

У результаті аналізу всіх плюсів і мінусів більшість фахівців у сфері економіки сходяться на думці: цей процес має позитивний вплив на економіку, коли його щорічний рівень не перевищує 5-6%, може контролюватися і прогнозуватися.

Важливо розуміти: інфляція відбивається як на економіці, так і на соціальній сфері. При цьому наслідки визначаються не тільки нюансах процесу, але і першопричинами, що викликали зростання загального рівня цін і скорочення купівельної спроможності національної валюти.

Найчастіше високий рівень інфляції робить негативний вплив на рівень життя населення держави. Найбільш чутливі до зростання загального рівня цін громадяни, дохід яких не підлягає індексації, а також ті, підвищення пенсій і заробітних плат яких відстає від темпів інфляції.

Негативні наслідки інфляції для соціальної сфери такі:

☑ **Зниження реального доходу.** Іншими словами, номінальної (тобто фактично одержуваної) грошової суми вистачає на меншу кількість товарів і

послуг, ніж можна було придбати раніше. Відповідно, скорочується купівельна спроможність.

☑ **Грошова маса перерозподіляється на користь більш забезпечених верств населення.** При наявності великого капіталу у громадянина з'являється можливість вкласти його в найбільш ліквідні об'єкти, в тому числі нерухоме майно, дорогоцінні метали, цінні папери. В результаті грошові кошти захищаються від впливу інфляції. Капітал не тільки зберігається, але і збільшується. На противагу забезпеченим менш фінансово захищені громадяни не зможуть робити такі вкладення. Навпаки, вони змушені розпродавати майно і переводити депозити.

☑ **Знецінення накопичень населення.** У загальній масі купівельна спроможність наявних заощаджень знижується.. Щоб уникнути цього, доведеться інвестувати наявні кошти.

Важливо розуміти, що населення не може передбачити рівень інфляції, а також нюанси її розвитку. Тому зростання рівня цін збільшує соціальну напругу. Це призводить до різних наслідків, в тому числі може посилити темпи інфляції.

Високий рівень інфляції також позначається і на економіці держави в цілому. Якщо темпи зростання цін невисокі (інфляція повзуча), це благотворно впливає на країну. Спостерігається пожвавлення економіки, що сприяє її розвитку.

Занадто високі темпи зростання рівня цін викликають протилежний ефект. Уряд нарощує емісію грошей, щоб покрити дефіцит бюджету, а також проіндексувати фіксовані виплати (пенсії та допомоги). Результатом таких заходів стає ще більше підвищення рівня цін.

Витрати інфляції проявляються наступним чином:

☑ **Спостерігається знецінення податкових відрахувань.** Формування оподаткованої бази здійснюється в одному часовому періоді, а сплата обов'язкових платежів до бюджету – вже в наступному. За цей час гроші знецінюються;

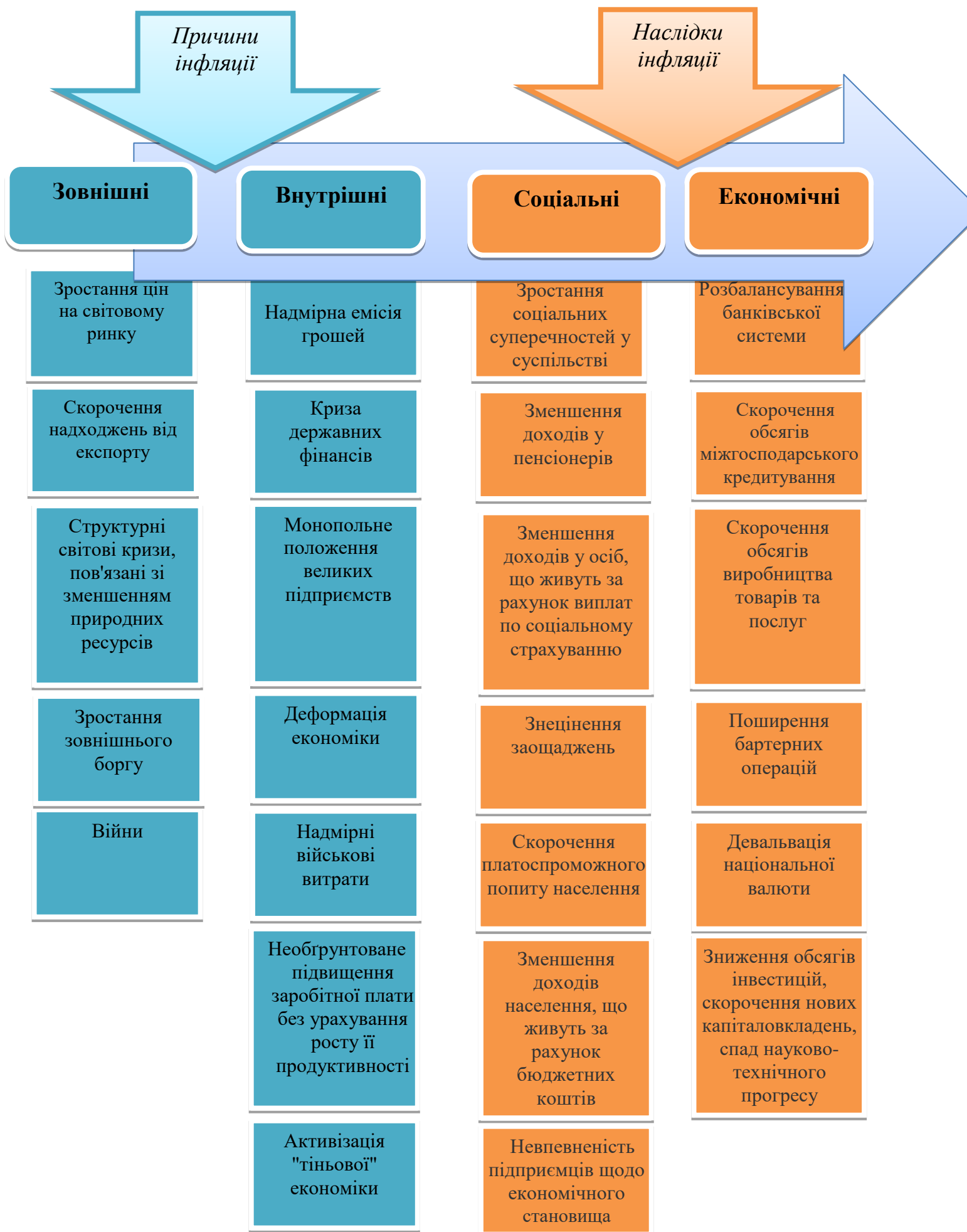
☑ *Уряд змушений збільшувати інтенсивність своєї роботи.* Йому доводиться займатися розробкою антиінфляційних заходів, а також діяти для стабілізації ситуації;

☑ *При розвитку інфляційних процесів посилюється розширення суспільства.* Поняття середнього класу розмивається в зв'язку з тим, що розмір капіталу забезпечених громадян збільшується↑, а незаможних – скорочується↓. Зрештою зростає соціальна напруга, а також невдоволення більшої частини населення країни;

☑ *Зміщується баланс імпорту та експорту.* У зв'язку зі зростанням цін зменшується↓ обсяг товарів, що вивозяться, А товарів, що ввозяться – навпаки, зростає. Результатом стає дефіцит платіжного балансу. У такій ситуації уряд може прийняти одне з двох рішень: провести девальвацію або використовувати золотовалютні резерви. Останні мають властивість закінчуватися, тому нерідко використовується саме зниження курсу національної валюти в порівнянні з іноземними. Таким чином, найчастіше девальвація та інфляція відбуваються одночасно.

☑ *Відбувається скорочення активності бізнесу.* Це призводить до зменшення надходжень до бюджету у формі податків. У такій ситуації уряд може змінити ряд нормативних актів, наприклад, зарахувати середні організації до великих. Таким способом воно намагається компенсувати недостатні податкові відрахування. Подібні дії називають прихованою конфіскацією податків. Перерахування в бюджет від компаній зростають незалежно від зростання прибутку.

Не проходять інфляційні процеси безслідно і для бізнесу. Особливо сильно від зростання рівня цін страждають дрібні і середні компанії. У зв'язку зі скороченням кількості вільних грошей у фізичних осіб змінюється пріоритетність напрямку витрат. В результаті деякі сфери бізнесу стикаються з відсутністю клієнтів. Це призводить до демпінгу.

Зовнішні причини інфляції обумовлені процесами, що відбуваються у світовій економіці. До них в першу чергу відносяться світові економічні кризи та інтернаціоналізація господарських зв'язків.

Світові економічні кризи здатні викликати інфляцію всередині окремої держави. Серйозний вплив світові кризи роблять на економіку тих країн, які занадто сильно залежать від імпорту.

Якщо в будь-якій країні спостерігається інфляція, це впливає на зміну вартості товарів всередині інших держав через ціни продукції, що ввозиться. З метою створення валютних резервів Нацбанк певної держави набуває грошові одиниці інших країн у комерційних банків. Для цих цілей здійснюється додаткова емісія національної валюти.

Внутрішні причини інфляції визначаються станом економіки конкретної держави.

Інфляційні очікування являють собою одну з основних передумов інфляції. Коли починається зростання вартості різних товарів, населення змінює свою поведінку відповідно до очікування продовження збільшення цін.

Щоб втекти від грошей, громадяни починають витратити їх в обсягах, що перевищують поточні потреби. В результаті попит стимулює пропозицію, що в кінцевому підсумку ще більше підстєбує зростання рівня цін.

Існує кілька способів покриття дефіциту державного бюджету. Якщо для цього використовуються позики Нацбанку, обсяг грошової маси в обігу різко збільшується. При цьому збільшення кількості грошей не підкріплюється зростанням кількості виробленої продукції. Це неминуче спричиняє подальше збільшення темпів інфляції.

Якщо спостерігається економічна криза, а також спад виробництва, рівень життя громадян в країні знижується. У такій ситуації уряд може прийняти рішення про підтримку населення за допомогою додаткового фінансування соціальної сфери.

Темпи інфляції можуть нарощуватися, якщо держава здійснює фінансові впливання в певні галузі. Це стосується тих сфер, які не дають необхідного економічного ефекту, наприклад, сільське господарство.

Нерідко інфляцію викликають різні структурні порушення в економіці. До них відносяться дисбаланс між попитом і пропозицією, заощадженнями та споживанням, дохідною і видатковою частинами державного бюджету та інші порушення.

Інфляція може зростати з багатьох причин:

☑ **Збільшення попиту.** Трапляється, що люди раптом починають купувати більше певних товарів. Наприклад, коли мобільні телефони стали доступними за ціною, всі захотіли користуватися стільниковим зв'язком. Стільникові оператори не встигали відразу підлаштуватися під високий попит: не вистачало вишок і вільних частот. Тому ціни на мобільний зв'язок були дуже

високими. Будь-який дефіцит викликає швидке зростання цін. Але коли в операторів з'явилися додаткові потужності, ціни стали знижуватися.

☑ **Скорочення пропозиції.** Дефіцит може виникнути і з іншої причини-якщо попит залишається тим же, але товарів і послуг стає менше. Це може статися через неврожай, обмеження на ввезення іноземних товарів, дій монополіста на якомусь ринку. Це теж прискорює зростання цін.

☑ **Ослаблення національної валюти.** Якщо курс іноземних валют зростає, то імпортні товари автоматично дорожчають. Це теж призводить до зростання інфляції.

☑ **Високі інфляційні очікування.** Коли люди і компанії чекають, що ціни будуть сильно рости, вони часто починають змінювати свою споживчу поведінку: купують товари про запас і менше зберігають. Адже логічніше купити сьогодні дешевше, ніж переплачувати завтра. Компанії зі свого боку починають підвищувати ціни на свою продукцію. Наприклад, виробник сиру чекає, що ціни на молоко зростуть. Щоб покрити свої майбутні витрати на сировину, він заздалегідь починає піднімати ціну на свій товар. Все це підстєбує інфляцію. Виходить замкнуте коло: всі чекають зростання цін і ціни ростуть саме тому, що люди цього чекають.

Висока інфляція – це завжди погано. І для економіки, і для бізнесу, і для фінансових ринків, і, звичайно, для жителів країни. Люди приймають очевидні фінансові рішення: позбавляються від грошей, витрачають їх якомога швидше, вкладаючи в цінні товари, нерухомість, купують іноземну валюту. Стає не вигідно робити заощадження, відкривати вклади, клієнти банків знімають гроші з рахунків. Особливо сильно інфляція б'є по бідних людей, які живуть на фіксовані доходи. Адже у більш заможних людей є способи повністю або частково захиститися від інфляції — наприклад, отримуючи відсотки за вкладом або інвестуючи на фінансовому ринку.

При низькій інфляції ціни ростуть дуже повільно, але все ж зростають. Коли кажуть, що інфляція знижується, це означає, що споживчий кошик дорожчає повільніше, ніж у минулі роки.

Кращий сценарій для економіки – стабільна невисока інфляція, при якій купівельна спроможність грошей зберігається. Вона дозволить планувати бюджети на довгий термін, збирати, інвестувати, запускати нові бізнес-проекти. Можливість будувати довгострокові плани-запорука розвитку економіки. Експерти вважають, що 4% на рік - оптимальний рівень інфляції для України. Він дозволяє промисловості розвиватися, а людям-планувати покупки і зберігати, не боячись знецінення своїх доходів і заощаджень.

Якщо в економіці тривалий час спостерігається інфляція, залишати заощадження в готівці стає абсолютно не вигідно. Капітал в таких умовах втрачає свою вартість щодня. Особливо гостро це проявляється, коли рівень зростання цін дуже високий. Варто дотримуватися принципів *диверсифікації*, тобто розподіляти наявний капітал між декількома активами. Це дозволить мінімізувати ризик, так як збитки від одного інструменту покриваються прибутком від іншого.

До варіантів для вкладень з метою зберегти заощадження від згубної дії інфляції відносяться:

☑ **Дорогоцінні метали** демонструють відносну стабільність вартості (в першу чергу це стосується зливків). Однак важливо розуміти: при високій інфляції частину накопичень можна втратити, навіть інвестувавши в цей актив. Вкладаючи капітал в дорогоцінні метали, необхідно враховувати, що аналіз минулих змін вартості не може гарантувати таких же змін у майбутньому. Тому нерозумно ґрунтуватися тільки на статистичних даних.

☑ **Придбання ломбардного золота.** Коливання його вартості не настільки значні, як біржові ціни на дорогоцінні метали. Ломбардне золото має високу ліквідність – в будь-який момент його можна обміняти на гроші в будь-якому ломбарді. Однак на короткостроковому тимчасовому періоді можна втратити частину вкладених коштів у зв'язку з різницею між ціною покупки і ціною продажу.

☑ **Інвестиційні монети** з дорогоцінних металів, їх варто купувати тільки на дуже тривалий термін. Для цих активів характерна занадто велика різниця

між вартістю покупки і продажу. В результаті при швидкій їх реалізації великий ризик зазнати серйозних збитків.

☑ **Інвестиції в нерухомість** в Україні вимагають від інвесторів високого рівня свідомості. Вірогідність скорочення вартості земельних ділянок вище, ніж квартир невеликої площі, розташованих у районах.

☑ **Вкладення у валюту.** Вони можуть здійснюватися в різних формах: придбання іноземних грошових одиниць в готівковій формі, відкриття депозитів у валюті. Ризик втрати вкладених коштів при такому варіанті інвестування також є.

Тематика самоконтролю.

1. Грошова база та компоненти, з яких вона складається.
2. Основна ідея закону кількості грошей для обігу, і які можуть бути наслідки в разі його порушення.
3. Банківські резерви та їх формування і використання.
4. Засоби платежу, що використовуються в сучасному грошовому обігу.
5. Суть та особливості використання електронних грошей.
6. Характеристика складових частин грошового ринку.
7. Основні мотиви попиту на гроші.
8. Суть і механізм формування пропозиції грошей.
9. Фактори, які визначають рівновагу на грошовому ринку.
10. Грошово-кредитна політика центрального банку, її цілі та інструменти.
11. Шляхи монетизації державного бюджету.
12. Інституційна модель грошового ринку.
13. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші.
14. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей.
15. Модель сукупного грошового обороту.
16. Структура грошового обороту з урахуванням типів платіжних засобів та їхнього значення в економічному контексті.

17. Поняття та складові маси грошей, що обслуговує грошовий оборот, базові гроші та грошові агрегати.
18. Швидкість обігу грошей та фактори, що її визначають.
19. Суть та вимоги стосовно закону кількості грошей, необхідних для проведення обороту відповідно до законодавства.
20. Особливості проведення грошової реформи в Україні.
21. Грошові реформи: необхідність та методи проведення.
22. Грошовий ринок України та перспективи його розвитку.
23. Грошовий оборот та грошові потоки в Україні.
24. Маса і швидкість обігу грошей.
25. Досвід організації грошового обігу в зарубіжних країнах.

ЗАВДАННЯ															
<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="font-size: 2em;">✓</div> <div>Кросворд</div> </div>															
													6		
									4						
									5						
			1				2			3					
												7			
		8													
9														11	
												10			12

ПИТАННЯ

По горизонталі

1. Якщо впродовж певного періоду часу рівень цін в економіці знижується, то це називається.....
3. Засіб грошового обігу та платежу, виготовлений з металу встановленої законом ваги і форми...
5. Орган, що здійснює регулювання грошового обігу...
7. Вид цінного паперу, що свідчить про визначену частку у статутному капіталі акціонерного товариства...
8. Економічний показник, який утворюється внаслідок процесу створення нових банківських депозитів у процесі кредитування клієнтів банками на основі додаткових вільних резервів, що надійшли до банку ззовні.
9. Високі темпи зростання цін – більш як 100% на рік, мають назву...
10. Різниця між процентними ставками, цінами товарів, курсами цінних паперів тощо...

По вертикалі

2. Процес підвищення загального рівня цін на товари та послуги, що виникає через збільшення обсягу грошових коштів без відповідного зростання кількості товарів....
4. Рух грошових коштів в готівковій та безготівковій формах, що включає в себе всі транзакції, пов'язані з обміном товарів, послуг, активів та фінансовими операціями, які здійснюються грошовими коштами або їх еквівалентами.....
6. Економічна теорія, згідно з якою сукупний обсяг продукту і рівень цін змінюються залежно від зміни пропозиції грошей...
11. Ринок, на якому здійснюється купівля та продаж грошей як специфічного товару.....
12. Економічний показник, що використовується для вимірювання грошової маси в обігу, який різниться ступенем ліквідності та можливістю швидкого перетворення на платіжні засоби, що зберігають свою вартість...

ЗАВДАННЯ

За даними таблиці здійснити розрахунок величини грошових агрегатів.

Показники	Значення показників	Грошові агрегати	Розрахунок	Результат
Готівка на руках у фізичних осіб	325 млрд грн	M0	325+91,3	416,3 млрд грн
Готівка в касах юридичних осіб (готівка в касах банків сюди не входить)	91,3 млрд грн	M1	416,3+124,4	540,7 млрд грн
Вклади в банках, які можуть бути використані власниками негайно	124,4 млрд грн	M2	540,7+331,3	872 млрд грн
Кошти на всіх видах строкових рахунків	331,3 млрд грн	M3	872+37,5	909,5 млрд грн
Цінні папери власного боргу банків	37,5 млрд грн	Грошова маса	Агрегат M3 охоплює всі форми грошей і являє собою грошову масу	909,5 млрд грн

ЗАВДАННЯ

Чому дорівнює грошово-кредитний мультиплікатор, якщо норма обов'язкових резервів становить 18%. Відповідь обґрунтуйте.

РОЗВ'ЯЗОК

Користуємося формулою для визначення величини грошово-кредитного мультиплікатора:

$$m = \frac{1}{MR} \cdot 100\%$$

де m – грошово-кредитний мультиплікатор;
 MR – норма обов'язкових резервів

Отже,

$$m = \frac{1}{18\%} \cdot 100\% = 5,56$$

Величина грошового мультиплікатора при нормі обов'язкових резервів у 18% становить 5,56.

ЗАВДАННЯ

Розрахуйте величину грошово-кредитного мультиплікатора, якщо відомо, що грошова база становить 382 млрд грн, а грошова маса 836 млрд грн. Відповідь обґрунтуйте.

РОЗВ'ЯЗОК

Користуємося формулою для визначення грошово-кредитного мультиплікатора:

$$m = \frac{M}{MB}$$

де m – грошово-кредитний мультиплікатор;
 M – грошова маса в обороті;
 MB – грошова база

Отже,

$$m = \frac{836}{382} = 2,19$$

Величина грошового мультиплікатора становить 2,19 грн.

ЗАВДАННЯ

Розрахуйте швидкість обігу грошей та дайте їй оцінку. Середній обсяг грошової маси готівкових та безготівкових грошей становив 382 млрд грн. Валовий внутрішній продукт 1488 млрд грн. З'ясуйте, які чинники впливають на швидкість обігу грошей та яка залежність швидкості обігу грошей від пропозиції грошової маси.

РОЗВ'ЯЗОК

За допомогою рівняння Фішера, визначимо швидкість обігу грошей:

$$MV=PQ$$

де M – кількість грошей в обігу;

V – швидкість обігу грошей;

P – ціна;

Q – обсяг продажів товарів і послуг

Отже,

$$V = PQ / M$$

$$V = 1488 / 382 = 3,9 \text{ млрд грн}$$

Швидкість обігу грошей становить 3,9 млрд грн.

ЗАВДАННЯ

Визначить необхідну грошову масу для обігу. Оборотність однієї грошової одиниці становить 10 об/рік. Кількість реалізованої продукції протягом року – 45900 тис одиниць, середня ціна одиниці продукції – 200 грн.

РОЗВ'ЯЗОК

За допомогою рівняння Фішера, визначимо швидкість обігу грошей:

$$MV=PQ$$

де M – кількість грошей в обігу;

V – швидкість обігу грошей;

P – ціна;

Q – обсяг продажів товарів і послуг

Отже,

$$M = PQ / V$$

$$M = 200 \cdot 45900 / 10 = 918000 \text{ грн}$$

Необхідна грошова маса становить 918000 грн

ЗАВДАННЯ

Обчисліть максимально можливе збільшення грошової маси в обороті, якщо норма обов'язкового резервування становить 11%. А також розрахуйте розмір нових кредитних ресурсів для банку, який користується коштами депозитів, за умови, що в комерційному банку їх розміщено на суму 50,2 млн грн.

РОЗВ'ЯЗОК

Кошти на кор. рахунках в НБУ:

$$50,2 \cdot 0,11 = 5,52 \text{ млн грн}$$

Нові кредитні ресурси:

$$50,2 - 5,52 = 44,68 \text{ млн грн}$$

Максимально можливе збільшення грошової маси в обороті розраховується через грошово-кредитний мультиплікатор:

$$\Delta M = \Delta R \cdot m,$$

де ΔR – приріст резервів, що спричинює процес грошово-кредитної мультиплікації;

m – грошово-кредитний мультиплікатор.

$$m = \frac{1}{MR} \cdot 100\%$$

де m – грошово-кредитний мультиплікатор;

MR – норма обов'язкових резервів

Отже,

$$m = \frac{1}{11\%} \cdot 100\% = 9,09$$

$$\Delta M = 50,2 \cdot 9,09 = 456,32 \text{ млн грн.}$$

Максимально можливе збільшення грошової маси в обороті – 456,32 млн грн.

ЗАВДАННЯ

Розрахуйте інфляційні нарахування та суму боргу з урахуванням інфляції за період 12.04.2022 -28.02.2024, враховуючи індекси інфляції цих періодів (за посиланням <https://calculator.in.ua/rates-inflation>). Сума на яку нараховуються санкції – 120000 грн.

РОЗВ'ЯЗОК

Розраховується за формулою:

$$\text{Інфляційні нарахування} = (\text{Сума боргу} \cdot \text{Сукупний індекс інфляції}/100\%) - \text{Сума боргу}$$

де Сума боргу – сума простроченого боргу;
Сукупний індекс інфляції – добуток щомісячних індексів за відповідний період.

У період з **12.04.2022** року по **28.02.2024** року індексація на суму **120 000,00 грн**

$$\begin{aligned} \text{Сукупний індекс інфляції} &= 103,10\% \times 102,70\% \times 103,10\% \times 100,70\% \times 101,10\% \times \\ &101,90\% \times 102,50\% \times 100,70\% \times 100,70\% \times \\ &100,80\% \times 100,70\% \times 101,50\% \times 100,20\% \times \\ &100,50\% \times 100,80\% \times 99,40\% \times 98,60\% \times \\ &100,50\% \times 100,80\% \times 100,50\% \times 100,70\% \times \\ &100,40\% \times 100,30\% = 124,565\% \text{ (за період} \\ &\text{Квітень 2022 - Лютий 2024)} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Інфляційні нарахування} &= (120\,000,00 \text{ грн} \times \\ &124,565\% / 100\%) - 120\,000,00 \text{ грн} = \\ &29\,477,93 \text{ грн} \end{aligned}$$

Період розрахунку	12.04.2022 - 28.02.2024
Враховано індекси інфляції за період	Квітень 2022 - Лютий 2024
Сукупний індекс інфляції	124,565%
Сума боргу	120 000,00
Сума боргу з урахуванням інфляції	149 477,93
Інфляційні нарахування	29 477,93

КАЛЬКУЛЯТОР ІНФЛЯЦІЙНИХ ВИТРАТ

<https://calculator.in.ua/web/inflation>

Показувати календар для вибору дати

Сума заборгованості

Сума на яку нараховуються санкції (Для розрахунку санкцій за тривалими зобов'язаннями)

120000 грн.

Дата початку розрахунку

Дата з якої виникла заборгованість

12.04.2022

28.02.2024

№ з/п	Документ	Дата	До сплати	Сплата	Сальдо
1		12.04.2022	120 000,00		120 000,00
Разом			120 000,00	0,00	120 000,00

Заборгованість за зобов'язаннями: **120 000,00 грн**

Дата подачі позову: 28.02.2024 року

Строк позовної давності: 3 роки

Застосована загальна позовна давність тривалістю у три роки відповідно до ч. 1 ст. 257 ЦК України.

Таблиця результату:

Період розрахунку	Враховано індекси інфляції за період	Сукупний індекс інфляції	Сума боргу	Сума боргу з урахуванням інфляції	Інфляційні нарахування
12.04.2022 - 28.02.2024	Квітень 2022 - Лютий 2024	124,565%	120 000,00	149 477,93	29 477,93
Разом				149 477,93	29 477,93

* Зведена таблиця індексів інфляції за розрахунковий період (квітень 2022 року - лютий 2024 року) за офіційними даними Державного комітету статистики України додається.
Сума збитків від інфляції: **29 477,93 грн**

ЗАВДАННЯ

«Чеклист: план заощаджень»

Складіть свій план заощаджень для вашого фінансового портфолію. План має відображати ваш рівень доходу, а також узгоджуватися з вашими фінансовими SMART-цілями (*Конкретні, Вимірні, Досяжні, Значимі, Обмежені у часі*).
Часові рамки вашого плану заощаджень слід розділити на три періоди: 1 рік від сьогодні (короткостроковий), 5 років (середньостроковий) та більше 10 років (довгостроковий).

УМОВА

1. Оцініть скільки грошей вам необхідно відкласти щомісяця для досягнення цілей (короткострокових, середньострокових та довгострокових), визначених вами, та враховуючи інформацію щодо очікуваного доходу.

2. Сформуйте свої реальні можливості накопичувати та заощадити.

3. Опишіть п'ять ймовірних перешкод на шляху до втілення ваших планів заощадження, які можуть поставити ваші фінансові цілі під загрозу.

4. Поясніть як можна подолати кожен з перешкод до досягнення Ваших цілей.

ОНЛАЙН ШАБЛони

Шаблони SMART-цілей:

<https://lucidspark.com/templates/smart-goals-template>

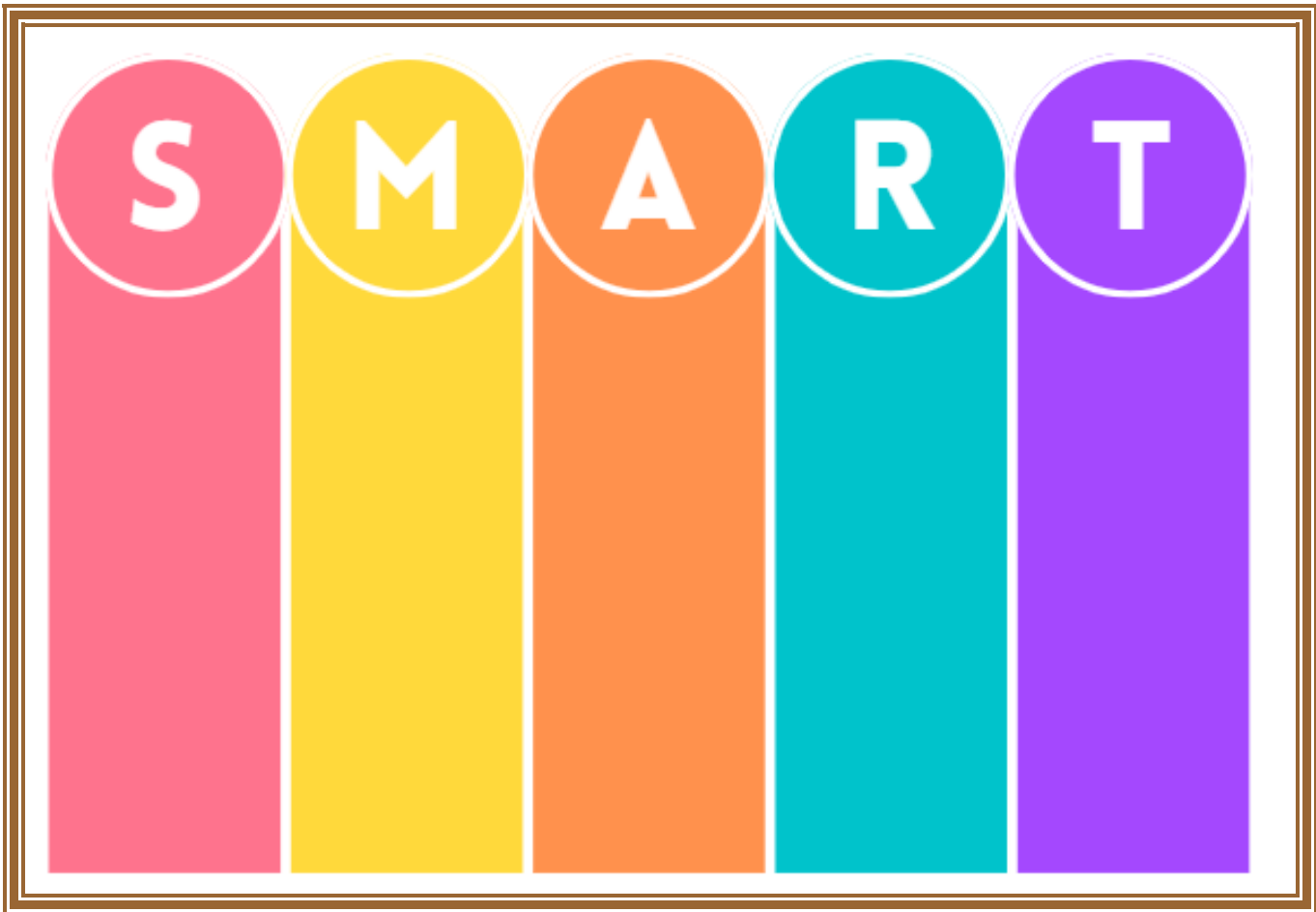
<https://www.typecalendar.com/smart-goals.html>

<https://creately.com/diagram/example/Mw3iYnvZif9/smart-goal-template>

	S	Specific (конкретна)	Ціль повинна бути чітко сформована, визначена, зрозуміла з конкретним результатом	У січні 2025 року взяти в оренду приміщення для відкриття власного бізнесу
	M	Measurable (вимірювана)	Можливість оцінити чи правильно Ви рухаетесь до своєї мети (з певною цифрою вимірювання)	Я буду заощаджувати 20% від будь-якого доходу протягом кожного місяця, щоб могли сформувати за рік стартовий капітал для майбутнього бізнесу
	A	Achievable (досяжна)	Мета має бути досяжною та реальною враховуючи Ваші можливості	Здавати в оренду квартиру, для отримання додаткового доходу
	R	Relevant (релевантна)	Мета має бути важливою та відображати Ваші основні бажання	Відкрити депозитний рахунок у банку з метою накопичення коштів
	T	Time-bound (обмежена в часі)	Чіткий термін для досягнення мети (детальний річний план)	Протягом 2024 року пройти навчальні курси з підприємництва та маркетингу та бути готовим відкрити власний бізнес

ЗАВДАННЯ

Сформуйте свій особистий бюджет (доходи / витрати) використовуючи для зручності таблицю Excel

A	B	C	D	E	F	G
1	Впишіть будь ласка свою оцінку	Коментар	оцінка в \$ в РІК	Коментар клієнта		Довідка \$міс
2	Річний активний (зп, бонуси...) дохід в дол США		36000	У разі якщо Клієнт не вказує свій дохід, ми приймаємо його рівним Витратам на життя. У будь якому випадку iRap дозволяє порахувати скільки потрібно заробити щоб покрити всі фінансові цілі.		$f_1 = C2/12$ 3000
3	Поточний рівень витрат ("нецільові", на життя)		24000	Без врахування Щорічні поточні цілі		2000 $f_2 = C3/12$
4	Кредити	оплати в місяць по кредитам				
5						
6	ФІНАНСОВІ ЦІЛІ:					
7	ЩОРІЧНІ ПОТОЧНІ ЦІЛІ:					
8	Медицина (ДМС або напряму лікарям)	на рік		Якщо не включено в загальні витрати "на життя"		
9	Допомога батькам	на рік		Якщо не включено в загальні витрати "на життя"		
10	Відпустки	на рік		Якщо не включено в загальні витрати "на життя"		
11	Страховання життя і нещасних випадків	на рік		Якщо не включено в загальні витрати "на життя"		
12	Страховання критичних хвороб (онко, серце)	на рік		Якщо не включено в загальні витрати "на життя"		
13	Страховання авто і життя	на рік		Якщо не включено в загальні витрати "на життя"		
14	Хоббі (якщо масштабні і не покриваються в витратах на життя)	на рік		Якщо не включено в загальні витрати "на життя"		
15	Всього поточні цілі	на рік до пенсії		Якщо не включено в загальні витрати "на життя"		
16						
17	КОРОТКО І СРЕДНЬО строкові (1-10 років)					
18	Додаткова освіта	разова сума, який рік?				
19	Власна справа - початковий капітал	разова сума, який рік?				
20	Купівля більшого житла для сім'ї	разова сума, який рік?				
21	Дитячий садок	на рік, 2-6 років		Якщо не включено в загальні витрати "на життя"		
22	Приватна шкопа	6-18 років, на рік				
23	Покупка авто	разова сума, який рік?				
24	Літня нерухомість з містом (дача, квартира на морі)	разова сума, який рік?				
25						
26	ДОВГОстрокові цілі (більше 10 років)					
27	Фінансова свобода (приватна пенсія)	кожен рік у віці XX - 80 років на 18 років	24000	Вік з якого не потрібно працювати за гроші, ?? років	60	$f_3 = C3$ 2000 $f_4 = C27/12$
28	Фонд вищої освіти дитини					
29	Соціальний проект чи Благодійний фонд					
30	Хоббі (якщо дуже масштабні і не покриваються в витратах на життя)					
31	Квартира дитини	разова сума				
32						$f_5 = C3 * 0,5$
33	Резервний фонд	покриття 6 міс витрат родини	12000	Те що під матрасом чи в банку рівня А+		
34						

	A	B	C	D	E	
1	<h1>ОСОБИСТИЙ МІСЯЧНИЙ БЮДЖЕТ</h1>					
2						
3						
4	ЗАПЛАНОВАНИЙ ЩОМІСЯЧНИЙ ДОХІД		Дохід 1		24 300,00 €	
5			Додатковий дохід		1 300,00 €	
6			Загальний щомісячний дохід		25 600,00 €	
7						
8	ФАКТИЧНИЙ ЩОМІСЯЧНИЙ ДОХІД		Дохід 1		26 000,00 €	
9			Додатковий дохід		3 300,00 €	
10			Загальний щомісячний дохід		29 300,00 €	
	G		H	I	J	K
1						
2						
3						
4	ПРОГНОЗОВАНИЙ БАЛАНС				$f_v = E6-J59$	
5	(різниця запланованого доходу й витрат)				-4 233,00 €	
6	ФАКТИЧНИЙ БАЛАНС				$f_v = E10-J61$	
7	(різниця фактичного доходу й витрат)				3 740,00 €	
8	РІЗНИЦЯ				$f_v = J6-J4$	
9	(різниця запланованих і фактичних значень)				7 973,00 €	
	A	B	C	D	E	F
12	ПОСЛУГИ		Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
13	Іпотека або оренда		0,00 €	0,00 €	0,00 €	
14	Номер телефону		150,00 €	250,00 €	-100,00 €	
15	Електроенергія		550,00 €	600,00 €	-50,00 €	
16	Газ		300,00 €	300,00 €	0,00 €	
17	Постачання води й водовідведення		250,00 €	250,00 €	0,00 €	
18	Кабельне ТБ		200,00 €	200,00 €	0,00 €	
19	Вивезення сміття		10,00 €	10,00 €	0,00 €	
20	Обслуговування або ремонт		23,00 €	0,00 €	23,00 €	
21	Матеріали		0,00 €	0,00 €	0,00 €	
22	Інші		0,00 €	0,00 €	0,00 €	
23	Проміжний підсумок				-127,00 €	
24						
25	ТРАНСПОРТ		Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
26	Плата за авто		0,00 €	0,00 €	0,00 €	
27	Автобус/таксі		250,00 €	500,00 €	-250,00 €	
28	Страховання		0,00 €	0,00 €	0,00 €	
29	Ліцензування		0,00 €	0,00 €	0,00 €	
30	Паливо		0,00 €	0,00 €	0,00 €	
31	Обслуговування		0,00 €	0,00 €	0,00 €	
32	Інші		0,00 €	0,00 €	0,00 €	
33	Проміжний підсумок				-250,00 €	

A	B	C	D	E	F
35	СТРАХУВАННЯ	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
36	Дім	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
37	Здоров'я	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
38	Життя	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
39	Інші	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
40	Проміжний підсумок			0,00 ₴	
41					
42	ХАРЧУВАННЯ	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
43	Продукти	5 000,00 ₴	7 000,00 ₴	-2 000,00 ₴	
44	Ресторани/кафе	1 000,00 ₴	1 700,00 ₴	-700,00 ₴	
45	Інші	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
46	Проміжний підсумок			-2 700,00 ₴	
47					
48	Домашні улюбленці	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
49	Їжа	800,00 ₴	800,00 ₴	0,00 ₴	
50	Медицина	1 400,00 ₴	0,00 ₴	1 400,00 ₴	
51	Грумінг	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
52	Іграшки	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
53	Інші	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
54	Проміжний підсумок			1 400,00 ₴	
55					
56	ДОГЛЯД	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
57	Медицина	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
58	Волосся/нігті	700,00 ₴	900,00 ₴	-200,00 ₴	
59	Одяг	10 000,00 ₴	6 000,00 ₴	4 000,00 ₴	
60	Хімчистка	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
61	Спортзал	2 000,00 ₴	0,00 ₴	2 000,00 ₴	
62	Експерсії тощо	0,00 ₴	150,00 ₴	-150,00 ₴	
63	Інші	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
64	Проміжний підсумок			5 650,00 ₴	
65					
	G	H	I	J	K
12	РОЗВАГИ	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
13	Вечірні виходи	500,00 ₴	1 000,00 ₴	-500,00 ₴	
14	Музичні платформи	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
15	Фільми	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
16	Концерти	0,00 ₴	300,00 ₴	-300,00 ₴	
17	Спортивні події	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
18	Театри	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
19	Інші	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
20	Інше	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
21	Інші	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
22	Проміжний підсумок			-800,00 ₴	
23					
24	БОРГИ	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
25	Особисті	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
26	На енергозбереження	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
27	Кредитна картка	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
28	Кредитна картка	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
29	Кредитна картка	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
30	Інші	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
31	Проміжний підсумок			0,00 ₴	

	G	H	I	J	K
33	ПОДАТКИ	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
34	На доходи	4 800,00 ₴	4 800,00 ₴	0,00 ₴	
35	На майно	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
36	Місцеві	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
37	Інші			0,00 ₴	
38	Проміжний підсумок			0,00 ₴	
39					
40	ЗАОЩАДЖЕННЯ АБО ІНВЕСТИЦІЇ	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
41	Пенсійний внесок	400,00 ₴	400,00 ₴	0,00 ₴	
42	Депозити	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
43	Інші	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
44	Проміжний підсумок			0,00 ₴	
45					
46	ПОДАРУНКИ Й ПОЖЕРТВИ	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
47	На благодійність 1	500,00 ₴	200,00 ₴	300,00 ₴	
48	На благодійність 2	1 000,00 ₴	200,00 ₴	800,00 ₴	
49	На благодійність 3	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
50	Проміжний підсумок			1 100,00 ₴	
51					
52	ЮРИДИЧНІ ПОСЛУГИ	Прогнозовані витрати	Фактичні витрати	Різниця	
53	Адвокат	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
54	Аліменти	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
55	Судові виплати	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
56	Інші	0,00 ₴	0,00 ₴	0,00 ₴	
57	Проміжний підсумок			0,00 ₴	
58					
59	ЗАГАЛЬНІ ЗАПЛАНОВАНІ ВИТРАТИ			29 833,00 ₴	
60					
61	ЗАГАЛЬНІ ФАКТИЧНІ ВИТРАТИ			25 560,00 ₴	
62					
63	ЗАГАЛЬНА РІЗНИЦЯ			4 273,00 ₴	
64					
65					

РЕКОМЕНДАЦІЯ

Онлайн-ресурси для створення коміксів

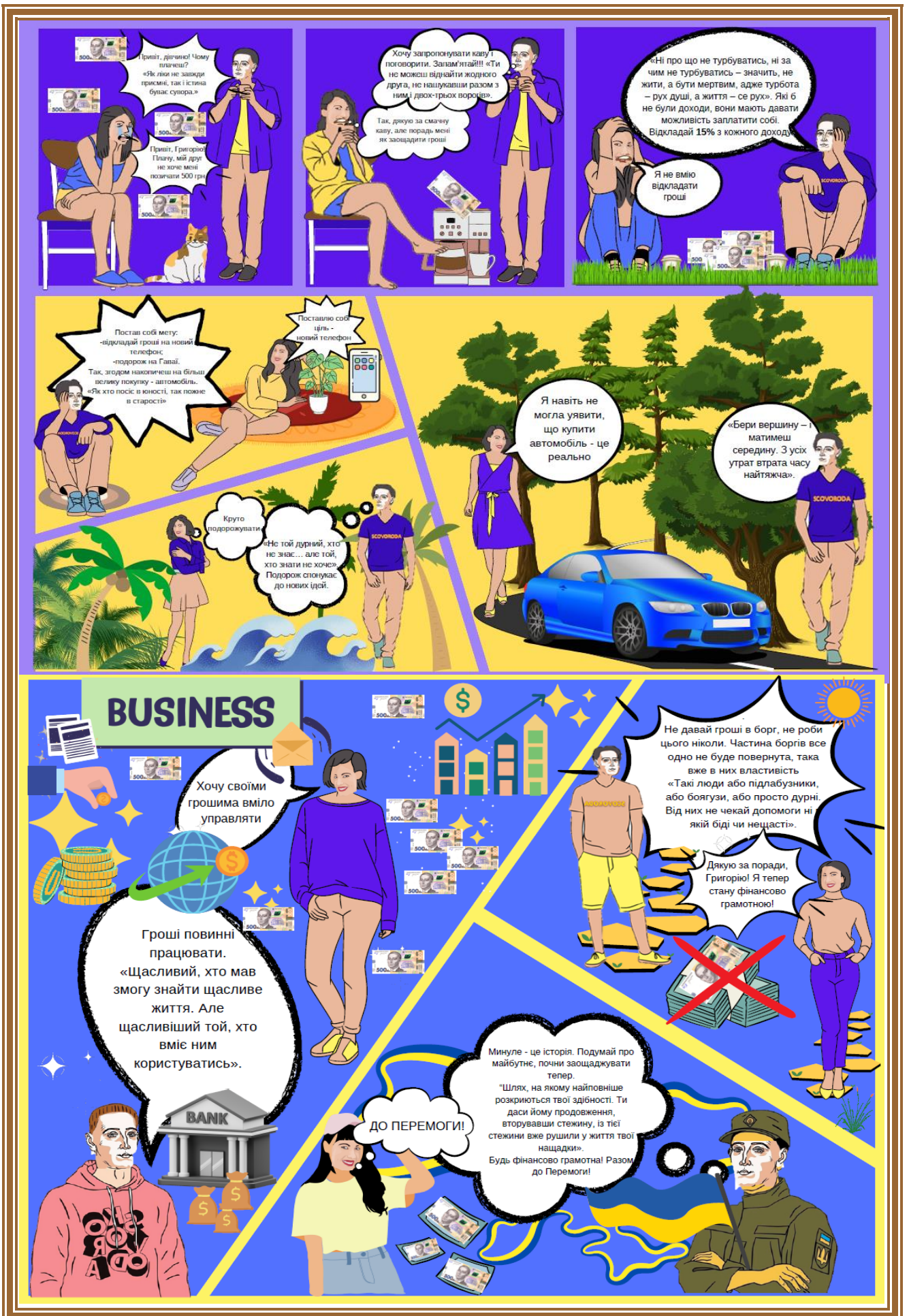

STORYBOARD - <https://www.storyboardthat.com/>

PIXTON - <https://www.pixton.com/welcome>

WRITE COMICS - <http://writecomics.com/>

CANVA - https://www.canva.com/uk_ua/stvoryty/komiksy/

Привіт, дівчино! Чому плачеш?
«Як людина заздрить привиди, так і стина буває сусоро.»
Привіт, Григорію! Плату, мій друже, не хоче мені позичити 500 грн.

Хочу запропонувати кафу поговорити. Запам'ятай!! «Ти не можеш відняти жодного друга, не набуваючи разом з ним і двоох-трех ворогів»
Так, друже за смачну кафу, але поради мені як заощадити гроші

«Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись – значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота – рух душі, а життя – се рух». Якби були доходи, вони мають давати можливість заплатити собі.
Відкладай 15% з кожного доходу.
Я не вмію відкладати гроші

Постав собі мету: відклади гроші на новий телефон, подорож на Гавай.
Так, згодом накопичеш на більш велику покупку – автомобіль.
«Як хто посів в конюсі, так пожне в старості»
Поставлю собі ціль – новий телефон

Я навіть не могла уявити, що купити автомобіль – це реально
«Бери вершину – матимеш середину. З усіх утрат втрата часу найтяжча»
Круто подорожувати
«Не той дурний, хто не знає... але той, хто знати не хоче»
Подорож спонукає до нових ідей.

BUSINESS

Хочу своїми грошима вміло управляти
Гроші повинні працювати. «Щасливий, хто мав змогу знайти щасливе життя. Але щасливіший той, хто вміє ним користуватись».
Не давай гроші в борг, не роби цього ніколи. Частина боргів все одно не буде повернута, така вже в них властивість «Такі люди або підлабузники, або боягузи, або просто дурні. Від них не чекай допомоги ні в якій біді чи нещасті».
Дякую за поради, Григорію! Я тепер стану фінансово грамотною!
Минуле – це історія. Подумай про майбутнє, почни заощаджувати тепер. «Шлях, на якому найповніше розкриються твої здібності. Ти даси йому продовження, втрутавши стежину, із тієї стежини вже рушили у життя твої нащадки». Будь фінансово грамотна! Разом до Перемоги!
ДО ПЕРЕМОГИ!

ЗАВДАННЯ

«Ребус».

На основі поданих картинок, розгадайте ребуси, та пригадайте визначення даних дефініцій.

РЕКОМЕНДАЦІЯ

Допоможи рідним навчитися сплачувати онлайн

Бережи свій час: сплачай онлайн коли і де тобі зручно

Онлайн-банкінг допоможе легко контролювати витрати

Сплачай безконтактно – це зручно, швидко та безпечно

Багато купуєш в інтернеті? Оформи віртуальну картку – це безпечніше

Тримай в секреті:

- пароль до онлайн-банкінгу
- коди банків та мобільних операторів
- три цифри на заслонці картки
- строк дії картки

Бережи картку та фінансовий номер. Це ключі до твоїх рахунків у банку

Готівка – добре, але карткою платити зручніше

Гроші на поточних рахунках в банку захищені Фондом гарантування вкладів

2

CASH TURNOVER AND CASH FLOWS. MONEY MARKET

*«The money market opens up opportunities to
to earn money and ensure stability.
Remember, money is not the key to happiness, but
if a problem can be solved financially,
then it is not a problem, but only an expense»*

2.3 ECONOMIC BASIS, ORGANIZATION AND MODEL OF CASH FLOW

2.4 FUNCTIONING OF CASH FLOWS. MONETARY AGGREGATES. MONETARY MULTIPLIER.

2.3 FEATURES OF THE FUNCTIONING, STRUCTURE AND INSTITUTIONAL MODEL OF THE MONEY MARKET

2.4. MAIN TYPES AND CAUSES OF INFLATION

2.1 Economic basis, organization and model of cash flow

The money market, like any other market, aims to achieve a certain balance between supply and demand for various financial instruments, including money.

The demand for money reflects the desire of economic agents to maintain a money reserve at a given time. It is the desire to have a certain part of one's active portfolio in the form of money that can be used quickly and easily (liquid assets). J.M. Keynes interprets the demand for money as **a theory of liquidity preference**.

The demand for money depends on the following factors:

changes in the velocity of money - the faster the velocity of money, the less money is needed;

real output - the higher the output, the more money is needed;

price level - the higher the price level, the more money is needed.

The demand for money by economic agents is divided into three types of motives:

transactional motive (economic entities constantly need a stock of money (in cash) to make current payments); ***prudence motive*** (economic entities want to have a stock of money as a resource of purchasing power); ***speculative motive*** (economic entities want to have a certain stock of money to turn it into highly profitable financial instruments or into cash).

The demand for money depends on changes in production, changes in the absolute price level, the speed of money circulation, the factor of wealth accumulation, the factor of inflation, and expectations of a deterioration in market conditions.. Demand for money is formed as a means of circulation for transactions and as a means of preserving value (demand for money as assets or speculative demand)

The money supply is the amount of money at the disposal of economic agents that they can put into circulation under favorable conditions.

The factors that determine changes in the demand for money, which ultimately shape the limits of changes in the supply of money, depend on:

Shadowing of business activities;

☑ Economic dependence on cash: the poorer the entities, the more money they have in cash;

☑ Increase in the discount rate;

☑ Changes in mandatory reserve requirements;

☑ Rising interest rates on deposits;

☑ Low confidence in banks.

Only the banking system can change the amount of money in circulation in Ukraine. The increase or decrease is due to the issuance activity of central and commercial banks. Issuance of cash and non-cash funds increases the availability of cash and non-cash components of the money supply. . It is important to note that the National Bank of Ukraine issues both cash and non-cash money, while commercial banks issue only non-cash money.

The NBU has a monopoly right to issue cash. The NBU issues cash by selling it to commercial banks (by refinancing them, buying securities or foreign currency).

Cash turnover is the movement of cash in cash and non-cash forms, including all transactions related to the exchange of goods, services, assets and financial transactions that are carried out in cash or cash equivalents. Cash turnover reflects the movement of money in the economy and is an important indicator for analyzing economic activity and development of the country.

- *is the movement of cash in cash and non-cash forms, including all transactions related to the exchange of goods, services, assets and financial transactions that are carried out in cash or cash equivalents.*

All legal entities and individuals involved in the formation, distribution, exchange, and use of gross national product are subjects of monetary circulation:

☑ The set of entities that ensure the creation and realization of gross national product – **enterprises**.

☑ A group of entities responsible for the distribution and redistribution of the value of national income and product, influencing their use and consumption - **government agencies**.

☑ A set of money market entities that act as intermediaries and can act on their own behalf and at their own expense in the market - **financial intermediaries**.

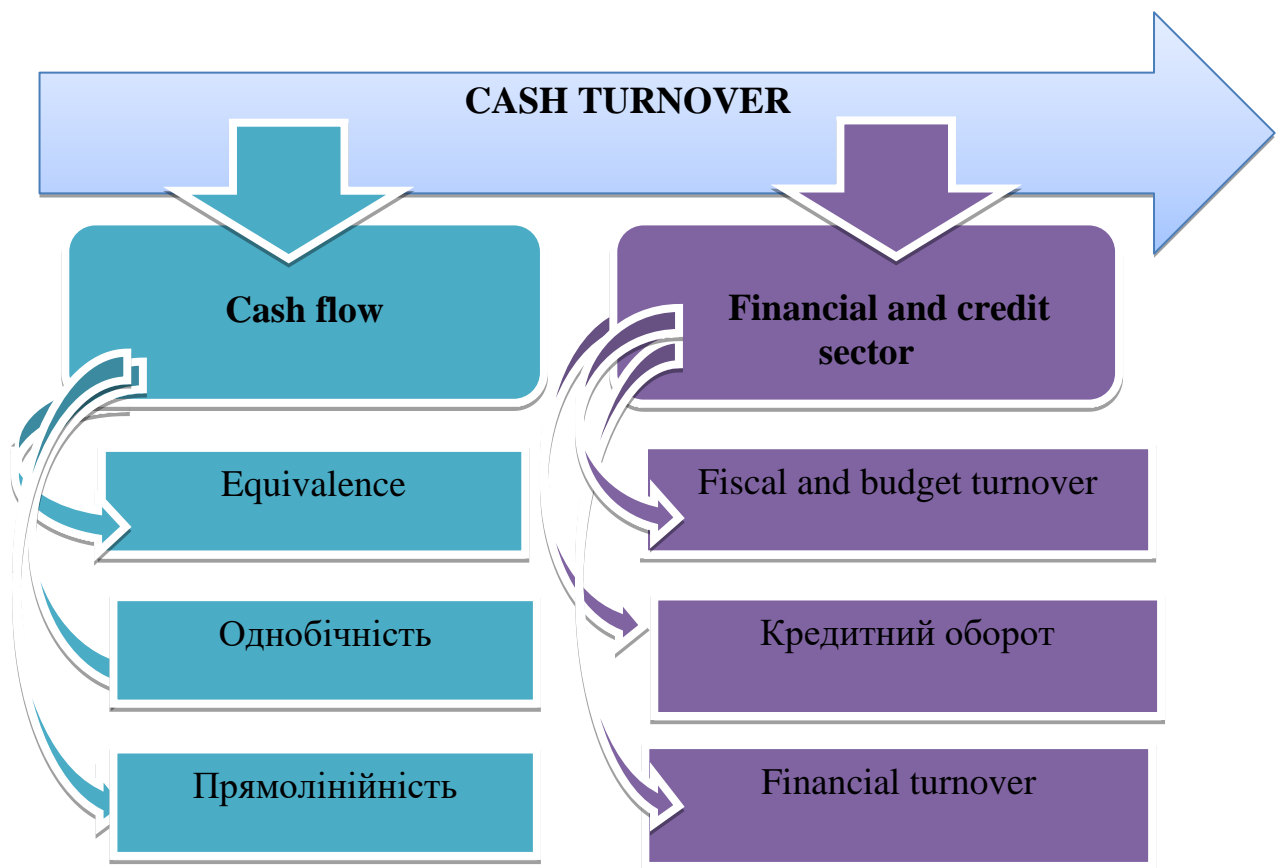
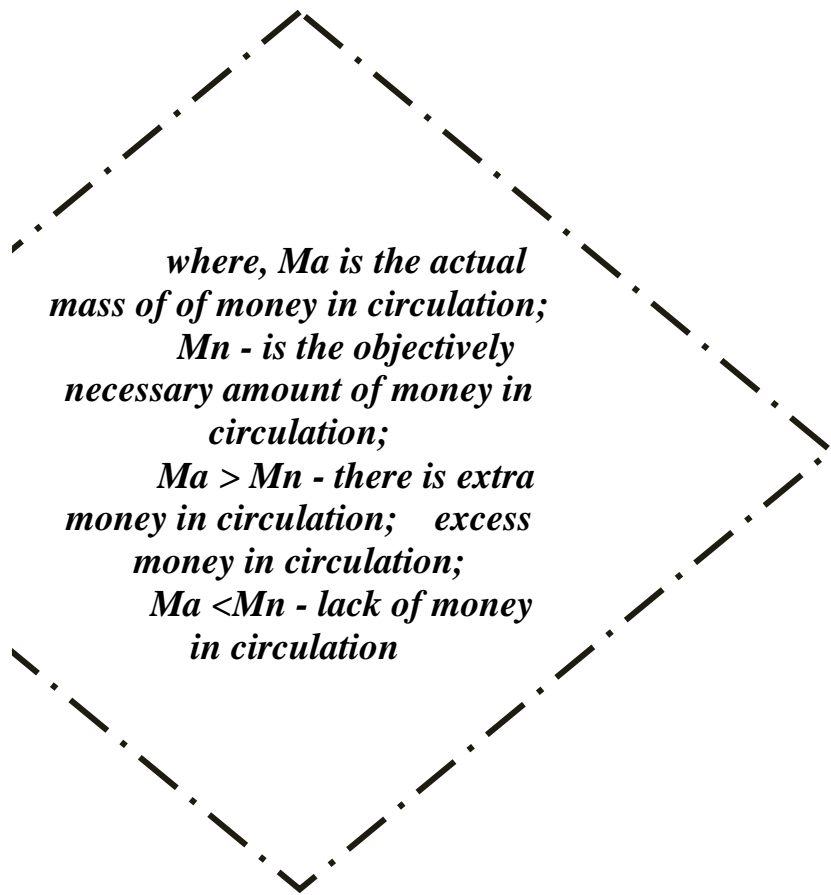
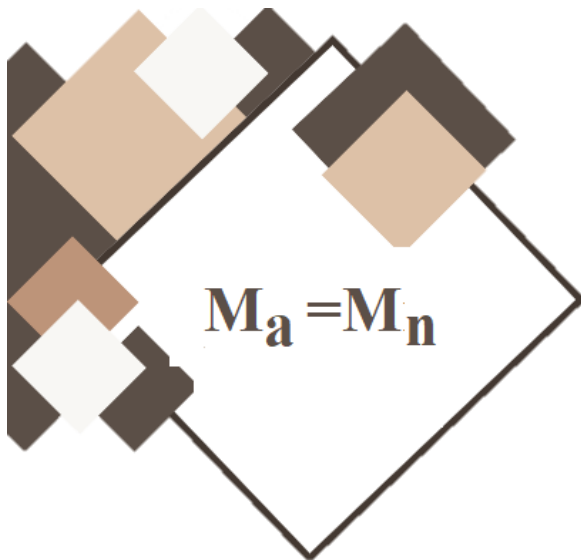

Fig. 2.1.1 The essence of cash turnover

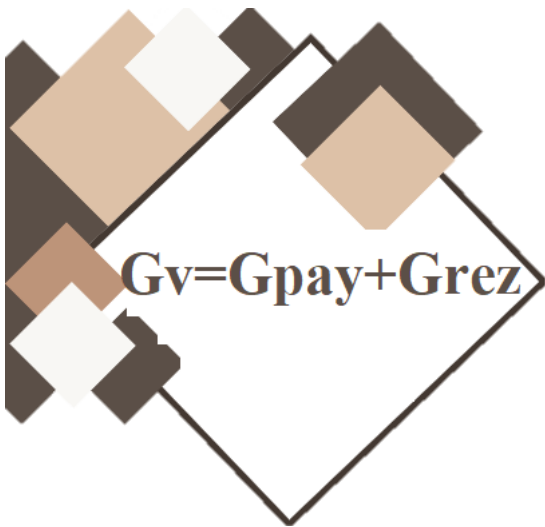
All components of the money turnover are closely interconnected, intertwine internally and complement each other in ensuring the goals of expanded reproduction. At the same time, they are independent phenomena with their own special mechanism of regulation and specific opportunities to influence the reproduction process.

Money circulation is a sector of money turnover that serves the sphere of exchange. The movement of money in this sector is characterized by equivalence (since instead of money transferred by the buyer to the seller, products of equal nominal value are received), one-sidedness (since the money received by the seller does not have to return to its previous owner, it irrevocably becomes the property of a new entity); **straightforwardness** (which is manifested in the constant removal of money from the entity that used it to buy products, since the next entity also spends it on new purchases). For circulation, only a certain mass of payment instruments is required.

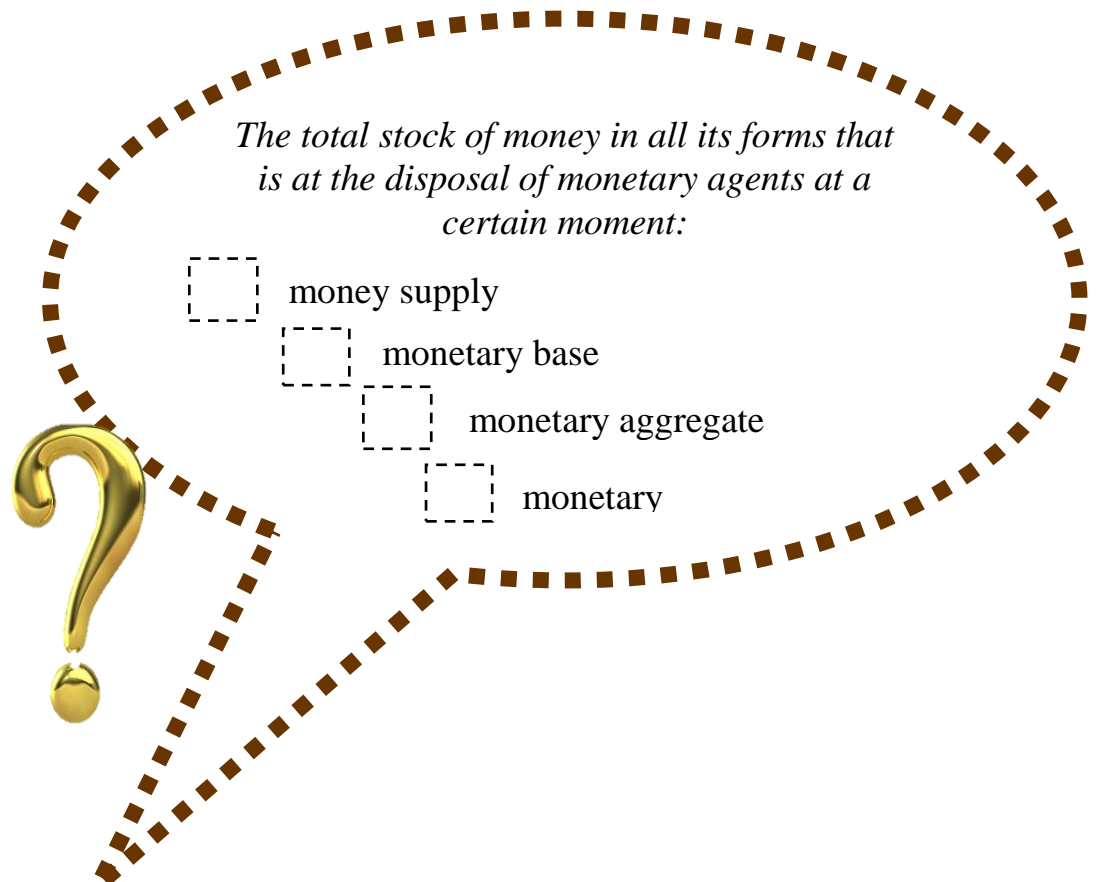
The financial and credit sector is the sector of money turnover associated with the processes of distribution of the gross national product. This sector is characterized by **fiscal and budgetary turnover** (covering financial relations that lead to the alienation of a certain part of income of business entities in the form of taxes, fines, deductions and other payments for their further redistribution through the budget and target funds in favor of the state), **credit turnover** (covers the sphere of redistributive relations in which the property of business entities is not alienated, but only transferred for temporary use to other persons, for which the owner receives income in the form of interest or dividends), **financial turnover** (the sector of money turnover that serves the purchase and sale of securities).

Monetary base - includes the total liabilities of the central bank in national currency that ensure the growth of monetary aggregates and lending to the economy. The monetary base includes stocks of all cash in circulation outside the banking system and at banks' cash desks, as well as the amount of reserves held by commercial banks on their correspondent accounts with the central bank. The size of the monetary base can be calculated using the following formula:

where $G_{pay.}$ is the amount of cash issued by the central bank and not returned to its funds;
 $G_{rez.}$ are the amount of cash (reserves) held on correspondent accounts of banks with the central bank.

The income cycle model reflects the flow of income and expenditures of enterprises, households, governments, and financial intermediaries through markets (products, resources, money market, and world market).

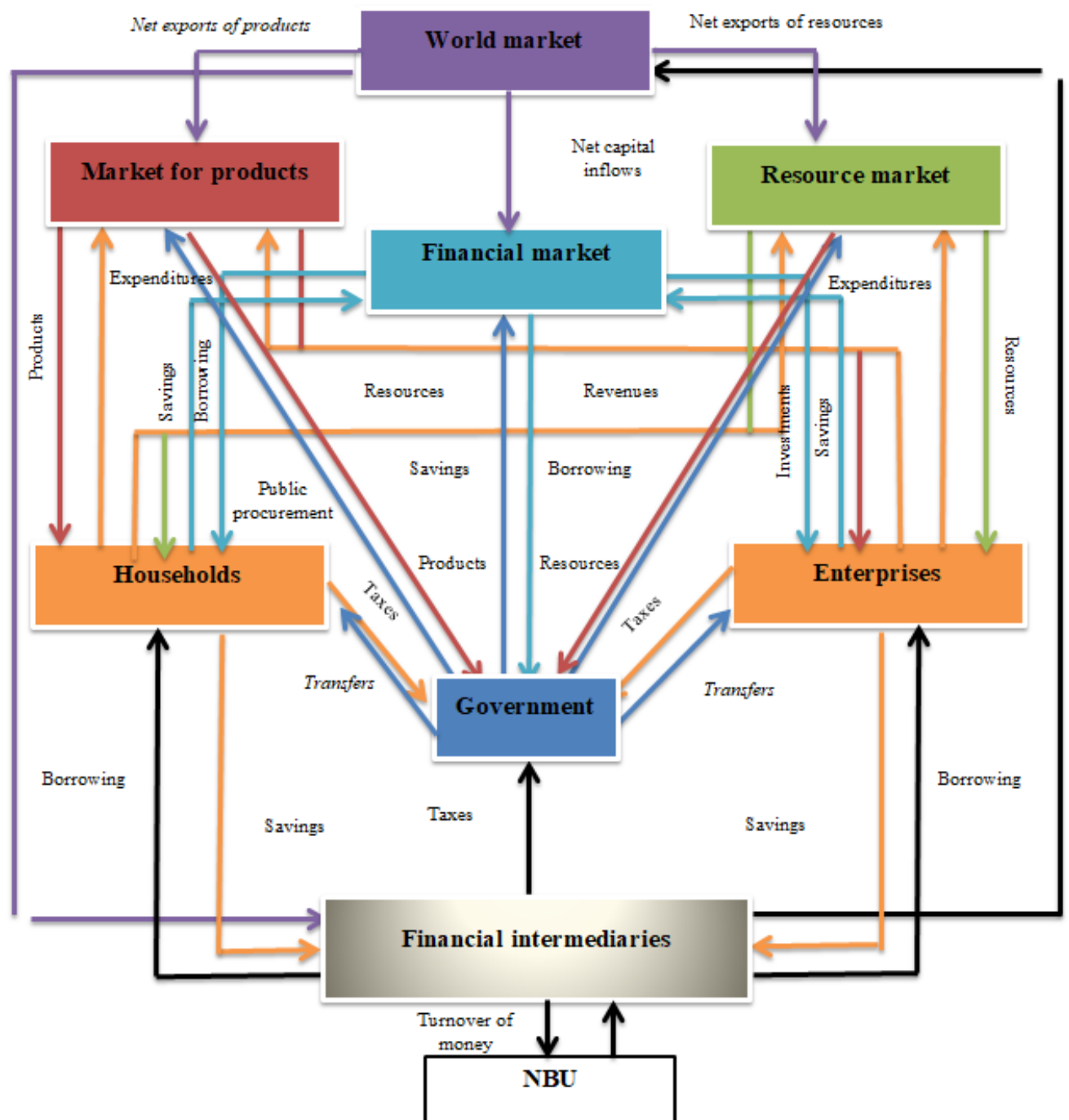

Fig. 2.1.2 Revenue and expense cycle model

The income and expenditure cycle model demonstrates the flows of goods, services, resources, and money that circulate in the economic system and illustrates the interaction between households, businesses, government, and financial intermediaries. The main elements of this model include:

- This is the **product market**, where enterprises sell their goods and services.

- In the **factor market**, firms buy inputs for production, and households supply these inputs and receive income in the form of wages, rents, interest, and profits.

- The **financial market** is where financial assets, including money, bonds, stocks, etc. are traded. Households, businesses, and governments can save, invest, or borrow money through the financial market.

- It is a **global market** where exports and imports of goods and services, as well as capital flows across borders, affect the national economy, determining the level of the exchange rate and the state of the balance of payments.

- If the money market is underdeveloped and does not perform its proper functions, the **central bank** is forced to intervene in the process of balancing the money turnover.

The funds mobilized in the money market are invested by firms to expand production, for which they spend them on the purchase of necessary material assets. These markets interact with each other, creating a comprehensive exchange system that ensures the functioning of the economy.

2.3 Functioning of cash flows. Monetary aggregates. Monetary multiplier.

Cash flows reflect the movement of money in the economy, including its creation, circulation and distribution. The main aspects of cash flows include the following:

☑ Money creation: Money can be created in a variety of ways, such as borrowing from banks or the central bank, issuing stock, making profits from operations, receiving payments from customers, and more. Money creation is an important function for financial stability and economic development.

☑ Distribution of money: Once money is created, it is distributed to various economic actors such as businesses, households, the government, and others. Money is distributed through payments for goods and services, wages, taxes, dividends, interest, and other financial transactions.

☑ Money circulation: Money is constantly circulating in the economy through payments and financial transactions. Money circulation helps the economy function by allowing entities to trade and invest.

☑ Cash flow management: It is important for businesses and organizations to manage cash flow effectively to ensure their financial stability and ability to meet their financial obligations. Cash flow management involves forecasting, planning, and tracking cash flows to avoid shortfalls and maximize profits.

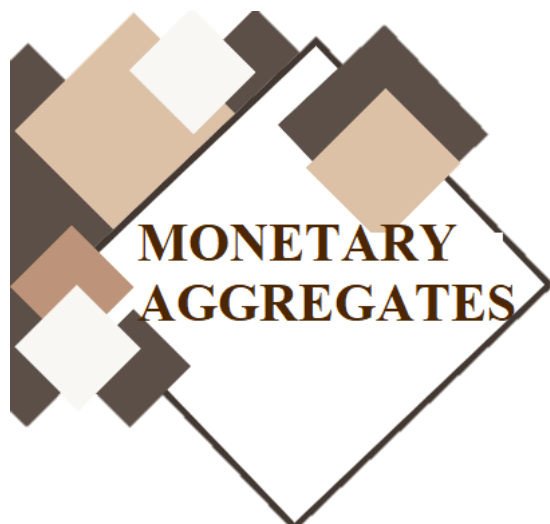
☑ Financial analysis: Cash flows are also used for financial analysis. Cash flow analysis helps to evaluate the financial profitability, liquidity, and stability of an enterprise.

Proper cash flow management helps ensure financial stability and the ability of businesses and organizations to operate effectively in the market.

The money supply exists in the form of cash (banknotes and coins), funds on bank accounts of various types (deposit accounts), certain types of securities (bills, checks), etc. In order to determine the volume and structure of the money supply, banking practice uses a set of monetary aggregates.

A monetary aggregate is an economic indicator used to measure the money supply in circulation, which varies in its degree of liquidity and ability to be quickly converted into means of payment that retain their value. It includes various forms of money in circulation, such as coins, banknotes, current account deposits, savings deposits, and other readily available forms of monetary assets.

Monetary aggregates are used to analyze monetary policy, determine the scale of money circulation in the economy, and study financial stability. Changes in the levels of monetary aggregates can affect inflation, credit risks and the overall economic situation of a country.

– is an economic indicator used to measure the money supply in circulation, which differs in the degree of liquidity and the ability to be quickly converted into means of payment that retain their value.

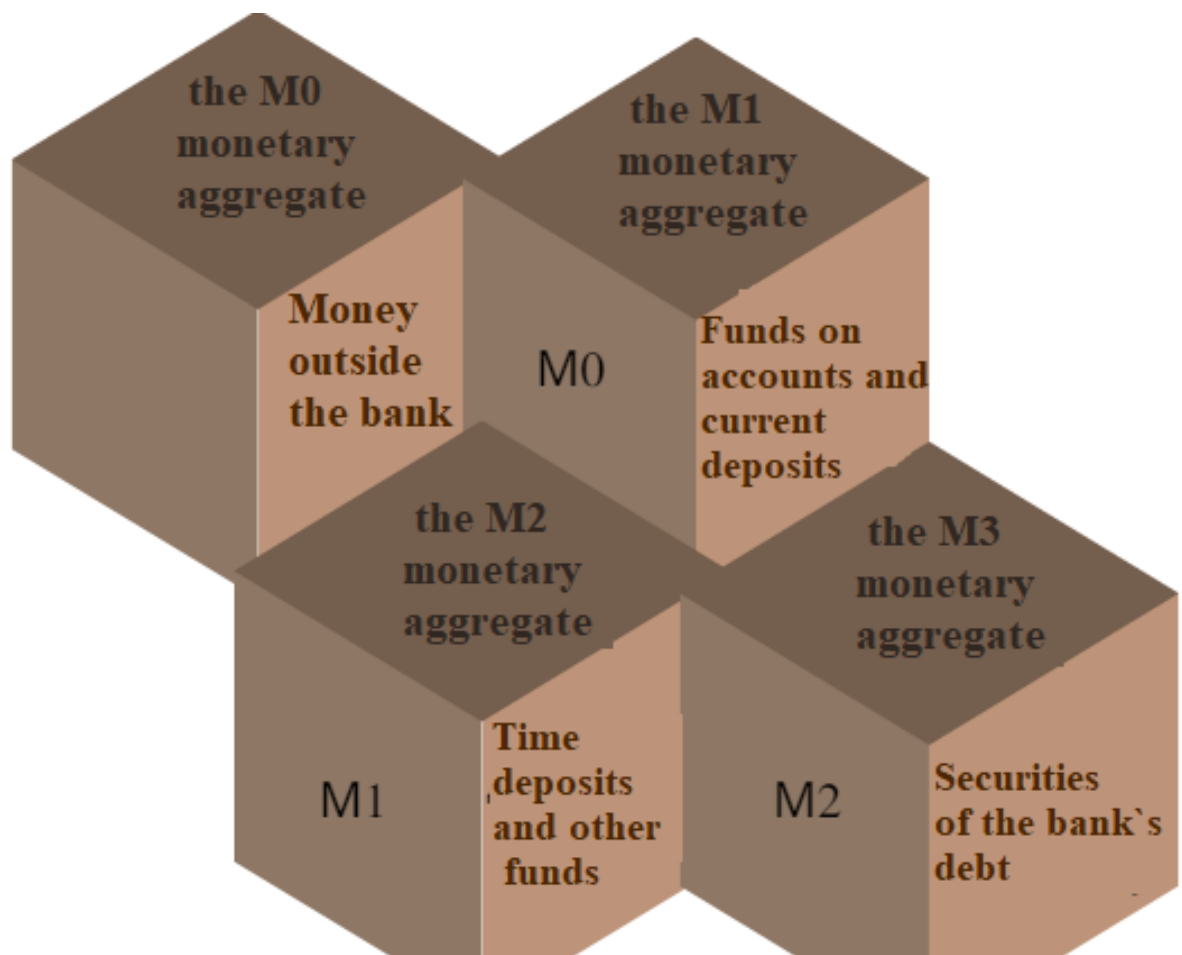
Monetary aggregates are usually divided into different levels depending on the liquidity and availability of money. Traditionally, in Ukraine, four monetary aggregates are defined and used for analysis and regulation purposes: **M0**, **M1**, **M2**, **M3**.

The M0 monetary aggregate reflects the amount of cash that is outside banks, i.e., in the hands of individuals and in the cash desks of legal entities (cash on hand at banks is not included). The **M0** monetary aggregate has the highest liquidity. Its structural elements are: **coins** minted by government agencies; **treasury bills**, which are treasury obligations issued to finance the state budget deficit (this form of money is not currently used in Ukraine); **banknotes**, which are a type of credit money issued by central banks (in Ukraine, the National Bank of Ukraine). A banknote has general circulation and, like a coin, absolute liquidity.

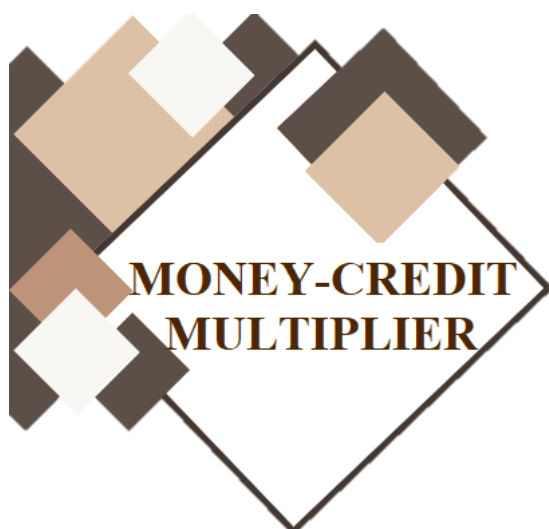
The M1 money aggregate includes money in the **M0** aggregate plus deposits with banks that can be used by their owners immediately, without warning, i.e., current account and demand savings account balances. It is also called money supply in the narrow sense. The structural elements of the **M1 monetary aggregate** are **cash (aggregate M0)** and **transaction deposits** (deposits of individuals and legal entities with commercial banks and savings institutions, which can be transferred to other persons in the form of corresponding payments made by checks or electronic money transfers).

The M2 monetary aggregate is the money in the **M1** aggregate plus funds on all types of time accounts, funds on capital deposit accounts, and other special accounts. It is called the money supply in the broadest sense. The functional forms of money in the **M2** aggregate are used not only as a means of circulation but also as a means of accumulating or preserving purchasing power. Its structural elements are **the M1 monetary aggregate and time deposits**, which are called “almost money” or “monetary assets”.

The M3 monetary aggregate includes money in the **M2** aggregate plus securities of the bank's own debt (excluding shares). The liquidity of the money that customers keep on accounts opened by banks for trust operations is even lower. The sum of these assets and the **M2** monetary aggregate is **the M3 monetary aggregate**.

The Money-Credit Multiplier is an economic indicator, a ratio of increase (decrease) in excess reserves of the banking system, which is formed as a result of the process of creating new bank deposits (non-cash money) in the process of lending to customers by banks on the basis of additional free reserves received by the bank from outside. This indicator determines the relationship between the base money supply (monetary aggregates M0, M1, M2, etc.) and the amount of money circulating in the economy. That is, each monetary unit issued by one commercial bank creates credit reserves for other banks: the second, third, etc. The formula for the monetary multiplier:

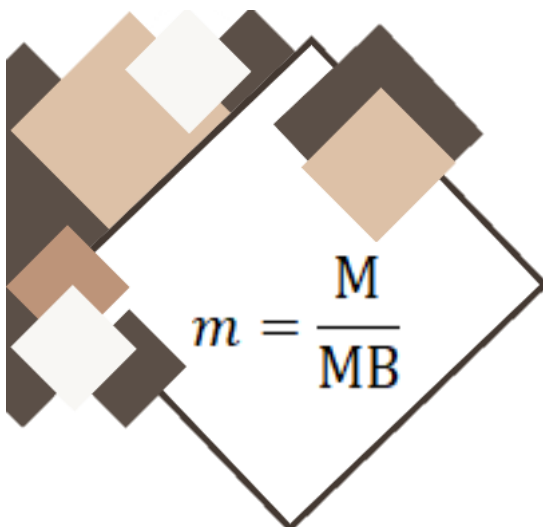
– is an economic indicator that is formed as a result of the process of creating new bank deposits in the course of lending to customers by banks on the basis of additional free reserves received by the bank from the outside.

Indicate the option of placing monetary aggregates in order of increasing liquidity:

- M1, M2, M3, M0
- M3, M2, M1, M0
- M0, M3, M2, M1
- M0, M1, M2, M3

The main meaning of the monetary multiplier is that it multiplies the quantitative parameters of the money supply, i.e., it shows the maximum amount of new credit money that can be created by each monetary unit (dollar or hryvnia) in accordance with the operations conducted on the open market. Formula for determining the monetary multiplier:

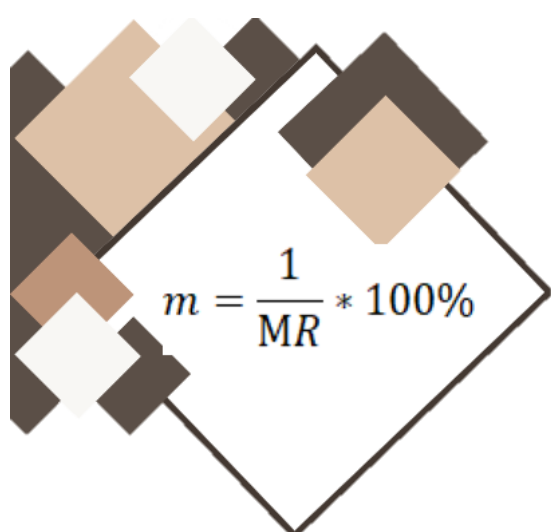

$$m = \frac{M}{MB}$$

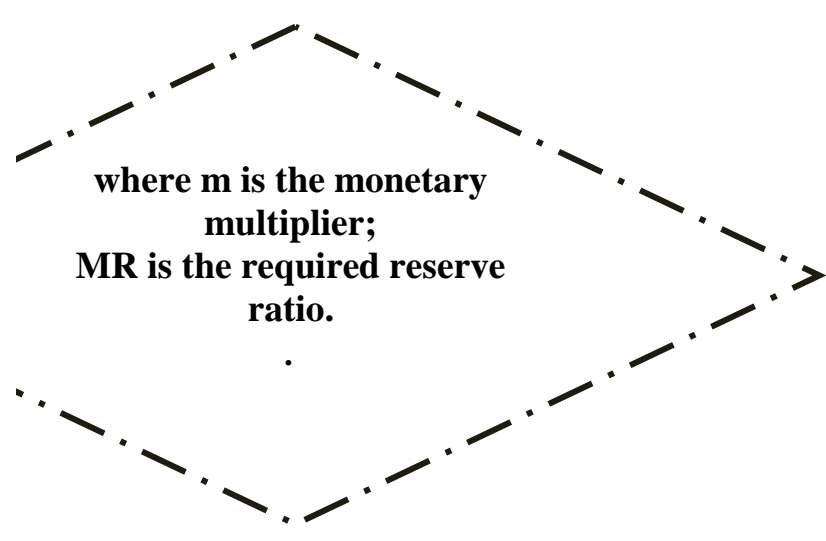
where **m** is the monetary multiplier;
M is the money supply in circulation;
MB - monetary base.

The monetary multiplier is important for understanding the impact of the banking system on monetary policy and lending in the economy. It can vary

depending on the reserve requirements set by the central bank and can have an important impact on the overall level of money in circulation and economic activity.

The multiplier effect is constantly reproduced because lost reserves for one bank create free credit resources for another commercial bank, so the banking system as a whole does not lose them but creates excess reserves. The reserve percentage indicates the portion of deposits that a bank must keep in reserves and not use for lending. This is a requirement set by the central bank to ensure the stability of the financial system and control inflation. It is calculated using the formula:

$$m = \frac{1}{MR} * 100\%$$

where **m** is the **monetary multiplier**;
MR is the **required reserve ratio**.

The general bank reserve is the amount of cash currently available to the bank and not used for active operations. Banks must keep a part of this reserve in cash and not use it for current needs. This part is called the obligatory reserve. The difference between total and required reserves is the bank's free reserve. The larger the free reserve, the higher the bank's creditworthiness.

Free reserve is the total amount of cash of a commercial bank that is currently available to the bank and can be used for active operations.

The value of the monetary multiplier depends on:

- ☑ Mandatory reserve requirements;
- ☑ use of borrowed funds by bank customers for cash payments, which stops the multiplication process and reduces its overall level;
- ☑ a decrease in demand for loans and an increase in lending interest reduces the provision of loans and the formation of deposits in banks;

☑ an increase in cash inflows to client accounts or the sale of some assets on the interbank market can increase the multiplier.

2.3. Functioning, structure and institutional model of the money market.

The money market sets the price of short-term financial resources. By conducting operations in the money market, the NBU influences the value of such resources. This is important for the effective functioning of the monetary transmission mechanism, through which the NBU's monetary decisions affect price developments in the country.

The money market is a sector of the financial market where money is bought and sold as a specific commodity, and where demand, supply, and prices for this commodity are formed in order to turn it into investments. It is a set of monetary resources of a country that are constantly exchanged through the interaction of supply and demand.

Money is not the target object of market relations; it is material goods - labor products and resources that some market participants need to sell and others need to buy. Buyers of goods who give their money away completely lose ownership of the goods, as they receive an equivalent value in the form of goods. On the other hand, sellers of goods receive full ownership of an equivalent amount of money and dispose of it without any connection to the goods sold. Therefore, such markets are rightly called commodity markets, not money markets.

The transfer of funds from one financial market participant to another becomes expedient only when one party has free funds that do not need to be spent on the purchase of goods, while the other party has no funds and no material goods to sell. This transfer may take the form of a direct loan with the obligation to repay the money within a certain period of time or the purchase of special financial instruments, such as bonds, shares, promissory notes, certificates of deposit, etc. Such an exchange of funds can be called a purchase or a sale.

Money market participants are legal entities and individuals that actively interact in the sale and purchase of money, including commercial banks, the National Bank of Ukraine, investment companies, insurance companies, pension funds, government agencies, financial intermediaries, and other financial institutions or individuals engaged in transactions with money resources, currency exchange, lending, investing, and other transactions.

The functions of the money market include:

- redistribution of financial resources to different sectors of the economy;
- issue of financial instruments;
- pricing of certain types of financial assets.

Given the peculiarities of the money market, money is sold by transferring it to counterparties for temporary use by its owners using special instruments that ensure the preservation of ownership, restoration of the possibility of disposing of it and earning interest. Thus, the purchase of money is the acquisition by market participants of a certain amount of money in exchange for these instruments, known

as financial instruments. Such a mechanism is important for the functioning of the money market, as these instruments ensure the movement of the main object - money. The price of money is in the form of interest (interest income) on borrowed or raised funds, which significantly differs from the usual price in commodity markets. The longer the buyer uses the money received, the higher the amount of interest payments will be.

By their nature, all money market instruments are obligations of buyers to sellers of money. They can be categorized into two types: non-debt and debt obligations. **Non-debt liabilities** include liabilities related to the right to participate in the management and profits of the buyer of money, which provides the seller of money not only with ownership but also with a certain level of control. These liabilities are represented by shares. **Debt obligations** include all agreements under which the buyer of money undertakes to return the amount received to the seller and pay interest. These obligations are formalized by transactions for the purchase and sale of money, which provide for the right to dispose of them for a certain period. In order to restore this right to the seller of money, it is necessary to return the corresponding amount to the seller (in cash or to his bank account). Debt obligations as money market instruments are divided into: **deposit liabilities** (sellers provide money to buyers on condition that they are repaid and interest is paid, and this includes opening current and term accounts, deposit agreements, trust deposits, i.e., banks raising funds from customers); **borrowing liabilities** (sellers of money set restrictions on how buyers can use these funds, such conditions are reflected in loan agreements, bonds, bonds, promissory notes, and other similar instruments).

To study the mechanism of the money market functioning, it is important to structure it according to the following criteria:

☑ **by type of financial instrument: debt market** (supply and demand for borrowed capital is formed on the terms of repayment, maturity, intended use and payment); **securities market** (issue, purchase and sale of securities); **foreign exchange market** (where money of one country is used to purchase the currency of another country to service foreign payments).

☑ **by institutional features: stock market** (where it is possible to conclude transactions for the purchase and sale of shares, bonds and other securities through the stock exchange and on the over-the-counter market, taking into account stock indices that characterize changes in the exchange rate of securities on a certain date) **bank loan market** (this is the area of market relations where banks move borrowed capital on the terms of repayment and payment, and where supply and demand are formed) **the market of non-bank financial institutions** (companies and institutions that are not banks provide loans and other financial services in accordance with the established conditions).

☑ **by the economic purpose of the resources: money market** (funds are purchased for a short term (up to one year), standard money market operations are interbank lending operations, commercial bills of exchange, secondary market operations with short-term government obligations, short-term deposits of financial and credit institutions in commercial banks and loans of banks to these institutions, etc.); **the capital market** (funds are acquired for a long term (more than one year), in particular, banks issue financial instruments (shares, bonds) to increase their own capital, and may also buy other people's stocks for safekeeping, thereby investing their clients).

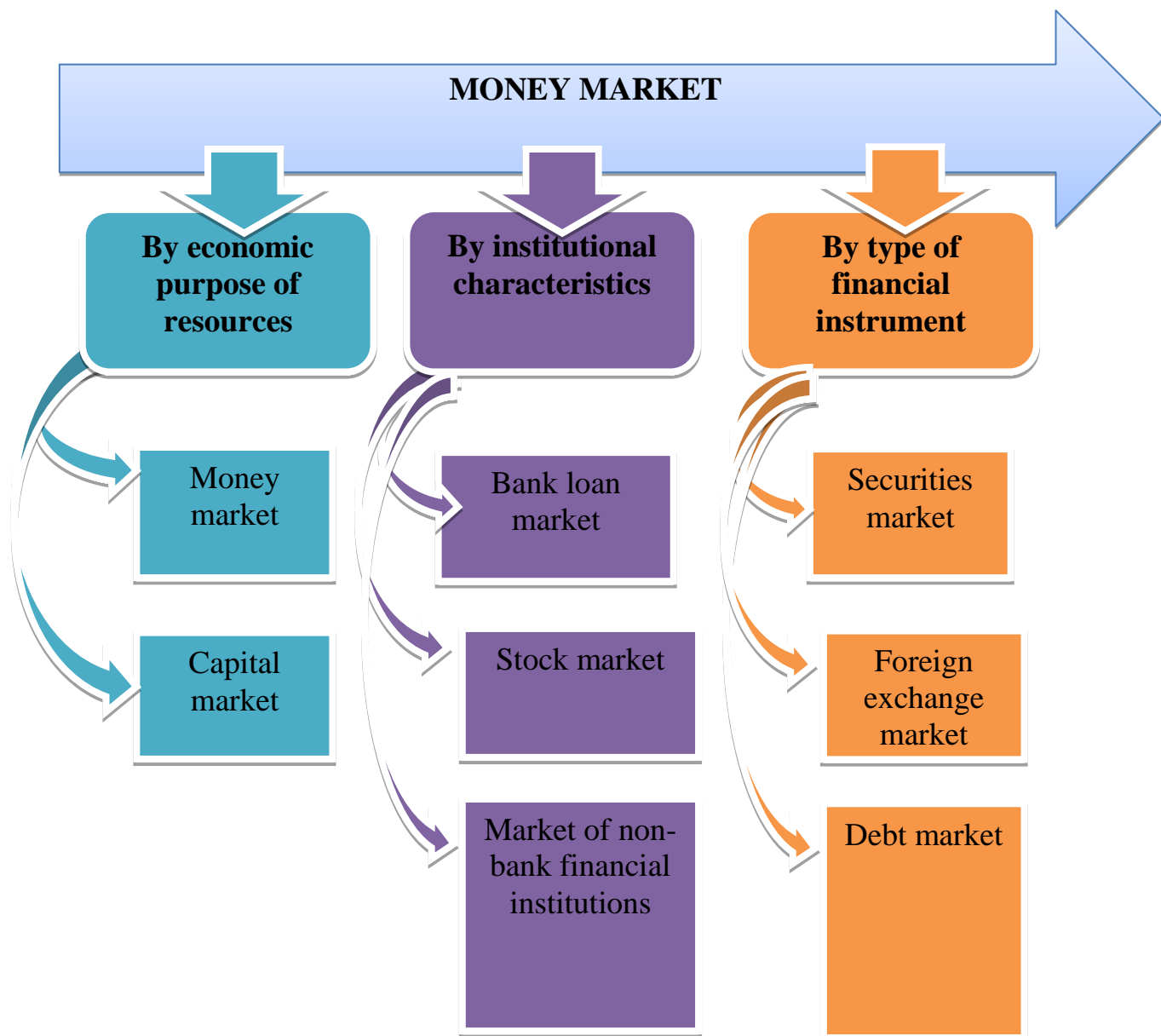

Fig. 2.3.1 Scheme of systemic structuring of the money market

According to this scheme, all elements of the money market are interconnected, which confirms its internal unity.

The institutional model of the money market reflects the interrelationships between three groups of economic actors in the money market: those who save money; those who borrow money; and financial intermediaries.

The institutional model of the money market is shown schematically in Figure 2.3.2:

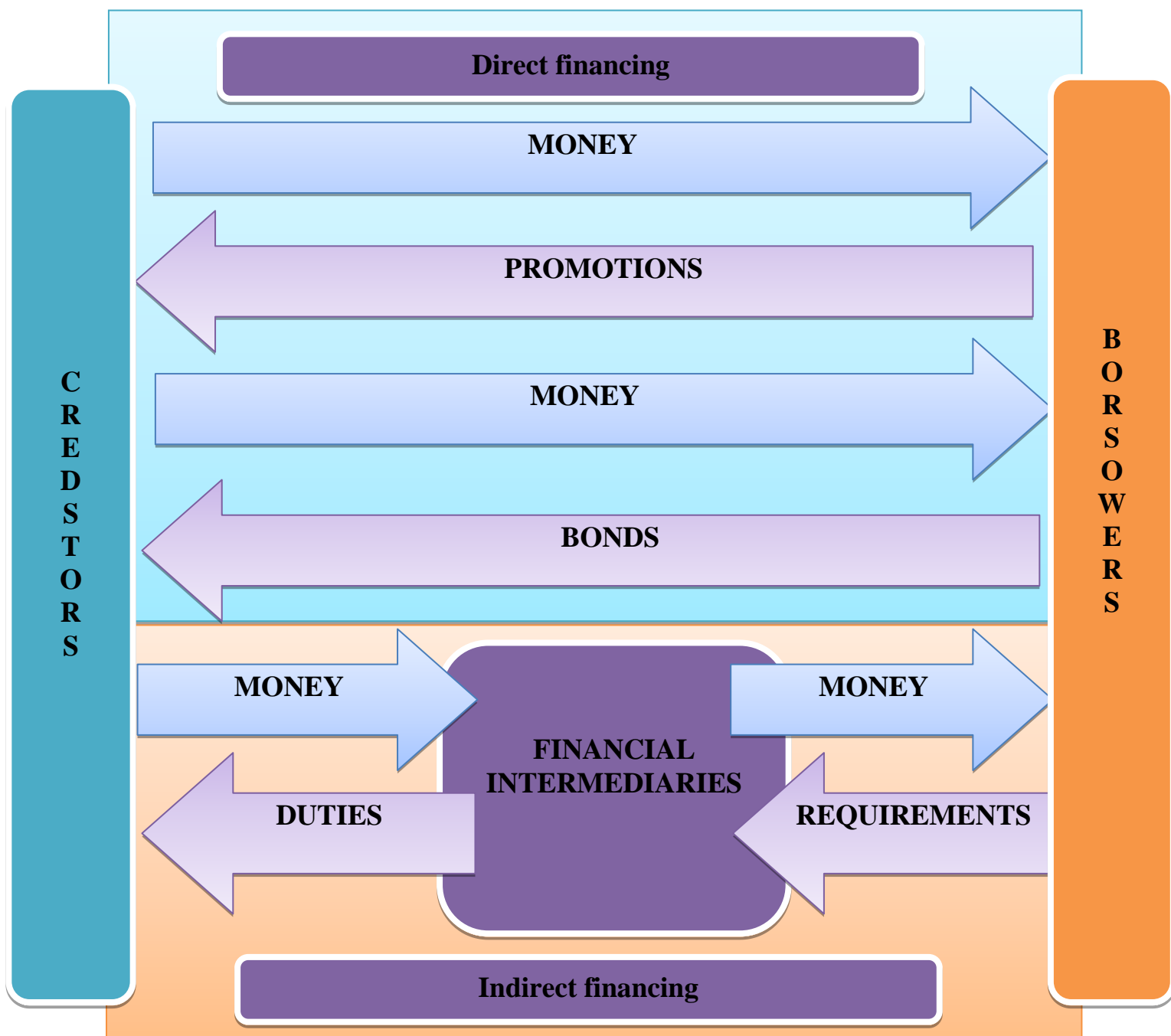

Fig. 2.3.2 Institutional model of the money markets

The arrows representing the flow of money are directed from lenders to borrowers, and the arrows representing the flow of instruments are directed from borrowers to lenders.

Financial market channels for the movement of funds from owners of savings to borrowers are divided into:

- ☑ **Direct financing channels** are the channels through which money flows

directly from those who provide funds (lenders) to those who use them (borrowers).

☑ **Intermediated finance channels** are the channels through which money flows from savers to borrowers, using financial intermediaries or intermediary institutions.

Financial intermediaries in this sector are active in mobilizing funds from those market participants who have saved them and purposefully place them among those who need additional money, thus helping to move free money from lenders to borrowers faster, more conveniently and profitably.

2.4 Main types and causes of inflation

Inflation is a financial instrument that helps the government regulate the economy. If its level exceeds the natural one, regulatory measures will have to be taken, such as reducing the annual issue of money, supporting production, regulating citizens' incomes, the cost of goods and services, and reducing and eliminating the state budget deficit.

The process of price growth in Ukraine as a developing country is very noticeable. The main cause of inflation is the increase in the money supply while maintaining production at the same level.

Inflation does not occur suddenly, but develops gradually as a long process that can be divided into three stages:

☑ At *the first stage*, the rate of price growth lags behind the rate of growth of the money supply;

☑ At the *second stage*, the rate of price growth significantly outpaces the rate of growth of the money supply in circulation;

☑ At *the third stage*, price growth becomes uneven and jumpy, with price growth rates sometimes outpacing and sometimes lagging behind money supply growth.

There are two main *concepts of inflation* in economic science:

☑ inflation is the depreciation of paper money that is not exchangeable for gold

as a result of overflowing circulation channels with money supply (depreciation of money in the economy);

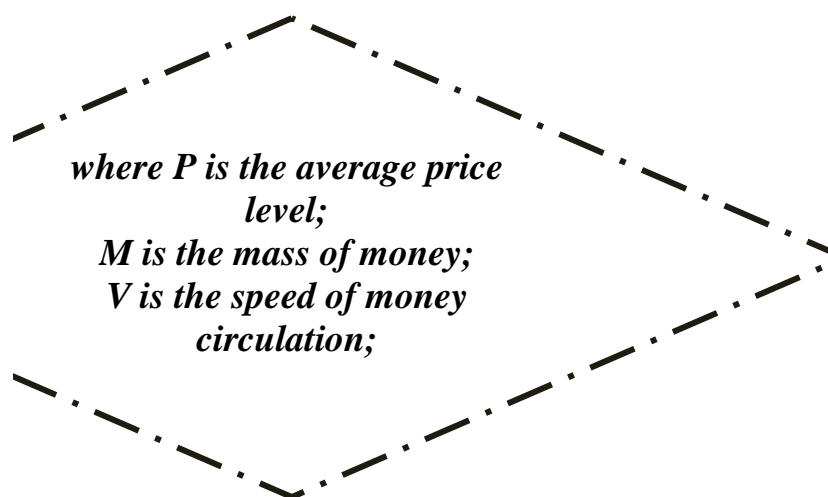
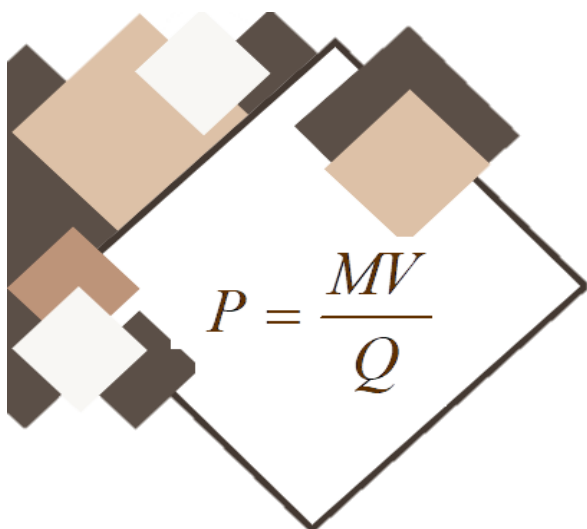
☑ inflation - a general increase in prices for goods and services (reduction in the purchasing power of money).

Inflation is the process of increasing the general price level of goods and services that occurs due to an increase in the volume of money without a corresponding increase in the quantity of goods. This leads to a depreciation of money, a decrease in its purchasing power and a general increase in the cost of living for consumers. Inflation is measured as a percentage of the previous period.

The inflation index is also an important concept. It is an economic indicator that reflects the overall growth in various product categories.

In the most general form, the causes of inflation can be derived from the Fisher equation $MV = PQ$.

The key factor influencing the dynamics of the price level is the change in the money supply. Since the change in M depends on the dynamics of money supply, it is believed that the decisive factor in inflation is the increase in money supply.

There is also a process opposite to inflation. It is called deflation. **Deflation** is the process of reducing the level of prices for goods and services. It has a negative impact on the economy. In most cases, when deflation occurs, the National Bank takes appropriate measures, which consist of artificially depreciating money. **Deflation has a negative impact on consumption.** In such a situation, people refuse to spend money, because after a while they can buy more goods for the same amount. The above circumstances lead to the fact that national banks are fighting both deflation and very low inflation. The main challenge is to create a climate in the economy that will ensure moderate price growth. Targeting methods are used for this purpose.

Inflation targeting is a monetary policy strategy where the National Bank of Ukraine sets a target for achieving a specific inflation rate. The main goal of this approach is to ensure the stability of prices for goods and services in order to avoid excessive price growth or deflation. In turn, this has a positive effect on the economy and consumption, as people spend more actively, realizing that the cost of goods will increase in the future. Inflation targeting is one of the ways to ensure macroeconomic stability. The central bank can set a specific percentage level of inflation that it considers acceptable for the economy. It then uses various monetary policy

instruments, such as changes in interest rates or bond buying and selling mechanisms, to achieve this target inflation rate.

Moreover, an increase in the key policy rate can attract additional investments into the country's economy. This happens when investment in the country is protected and money holders are satisfied with the political and economic situation.

It is important for businesses to understand what level of inflation is expected in the country. In a situation of uncertainty, companies will not reduce the cost of their goods, even if the rate is low.

With proper targeting, there is a slight increase in the price level. At the same time, it is kept at a level that is sufficient to stimulate financial spending by the population. This explains the effectiveness of targeting: the demand for goods is stimulated, but businessmen are not afraid of the current inflation rate.

The annual inflation rate is calculated as the ratio of the difference between the price index in the current and previous year to the price index of the current year. In this case, the price indices are for a standard consumer basket. It is the same for the current and previous time periods.

The **price index** is the ratio of the value of a basket of goods in the current year to the value in the previous year. The growth of the overall price level in the economy is divided into expected and unexpected inflation.

Expected inflation can be forecasted for different periods of time. Most often, it directly depends on the measures taken by the government and is the result of them.

Sudden **inflation** is characterized by a sudden jump in prices. A sharp rise in prices has a negative impact on the taxation system and on the money supply. If the population has certain inflationary expectations, the demand for various goods will increase. This inevitably causes difficulties in the economy and distorts the real picture of demand in the market.

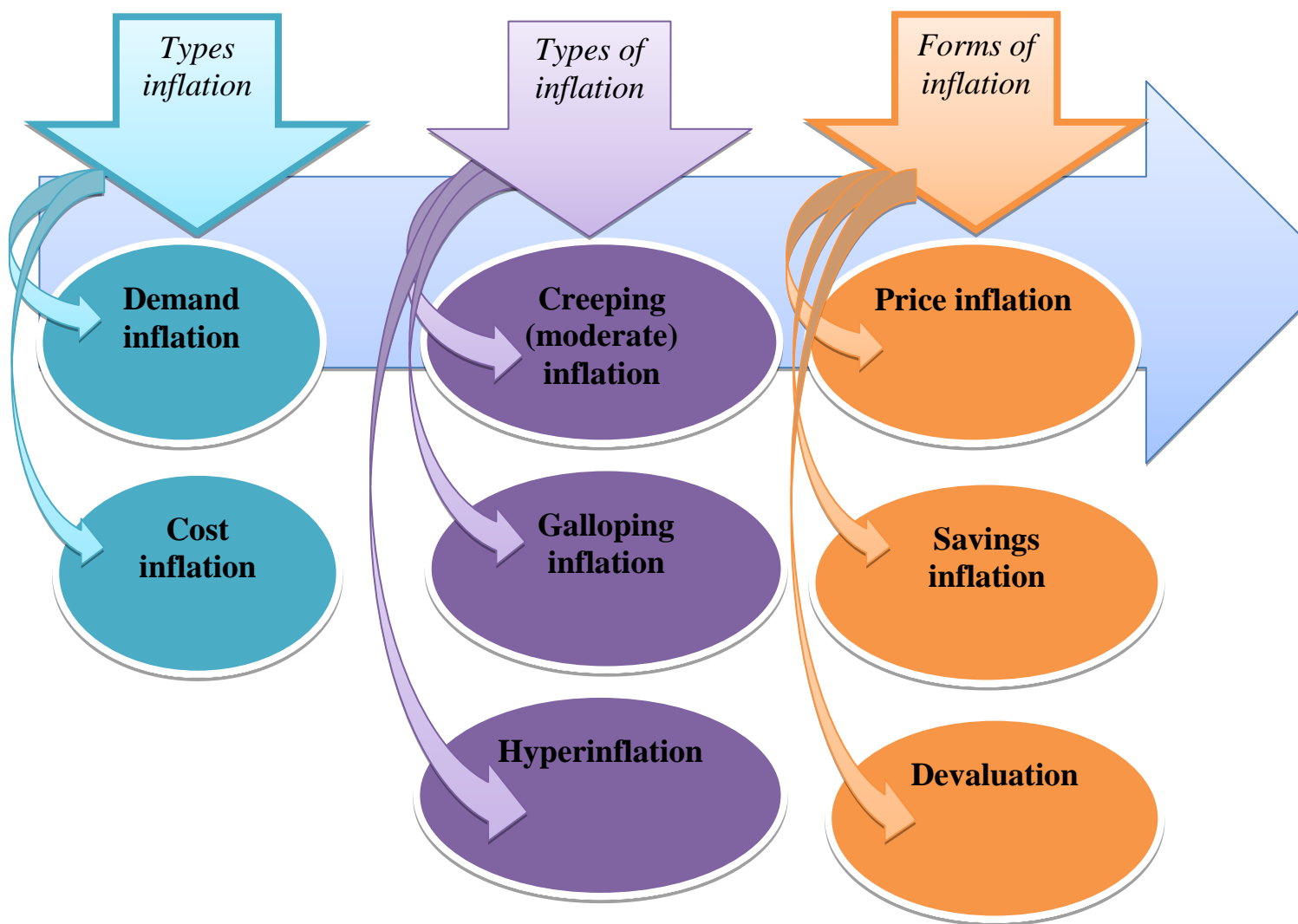

Fig. 2.4.1 Types, forms, and forms of inflation.

Traditionally, there are two main *types of inflation*. Let's take a closer look at each of them.

Demand inflation is characterized by excessive growth in commodity demand compared to supply. The determining factor in this form of inflation is an increase in commodity demand compared to supply, which can lead to higher prices for goods and services if there is no corresponding increase in supply. If production is at full capacity, companies cannot respond to rising demand by increasing supply. When demand inflation occurs, an equilibrium is disturbed.

Causes of *demand inflation*:

- ☑ an increase in government orders, for example, for defense goods;
- ☑ Active trade union activity can lead to an increase in wages and, as a result, an increase in the purchasing power of the population;
- ☑ increased demand for means of production in a situation where production capacities are fully utilized and the economy is at full employment.

Supply-side (cost) inflation is caused by pressure on prices caused by rising production costs, which leads to higher production costs and, consequently, higher prices for goods and services. This is primarily due to rising wages, energy and raw material costs, falling labor productivity, and increased monopolization of production and markets. This type of inflation occurs when prices in the economy rise in response to rising production costs. In practice, there is a mixture of these types. They are intertwined so that it is often difficult to distinguish one from the other. For example, wage increases can be attributed to not only demand inflation, but also cost inflation, if viewed from the perspective of costs in the production process.

Causes of *supply inflation*:

- ☑ the impact of oligopolies on the pricing process;
- ☑ Increased cost of raw materials and supplies;
- ☑ the policy pursued by the state in the economy.

In international practice, the following ***types of inflation*** are distinguished (according to the rate of money depreciation):

Creeping (moderate) inflation is characterized by an increase in the amount of money in circulation with a slight rise in prices (up to 5%-10% per year). At this rate of growth, it poses a serious threat to society and the way of life of most people. In modern economic theory, this phenomenon is generally regarded as a positive process that helps economic development by adjusting prices in line with changing supply and demand conditions.

Gallop ing inflation is characterized by a sharp, uneven rise in prices (up to 100% per year). Price increases become unpredictable and cannot be regulated. Most contracts concluded in a country with such price increases take into account the presence of inflationary processes. Nevertheless, with gallop ing inflation, the

economy is in constant tension. With galloping inflation, there is no clear range of changes in the price level. Growth rates are determined by a large number of parameters, such as the level of development in the country, the socio-economic structure, and the mechanisms used to regulate price processes.

Hyperinflation is characterized by extremely high rates of price growth - more than 100% per year. At such rates, the welfare of the population deteriorates significantly, bartering becomes widespread, and financial and credit mechanisms are disrupted. If the economy experiences hyperinflation, the entire population suffers. This economic phenomenon causes serious damage even to the wealthy part of society. As a result, there is a destruction of the national economy, a sharp increase in the money supply, increased development of speculative processes, and a decline in production.

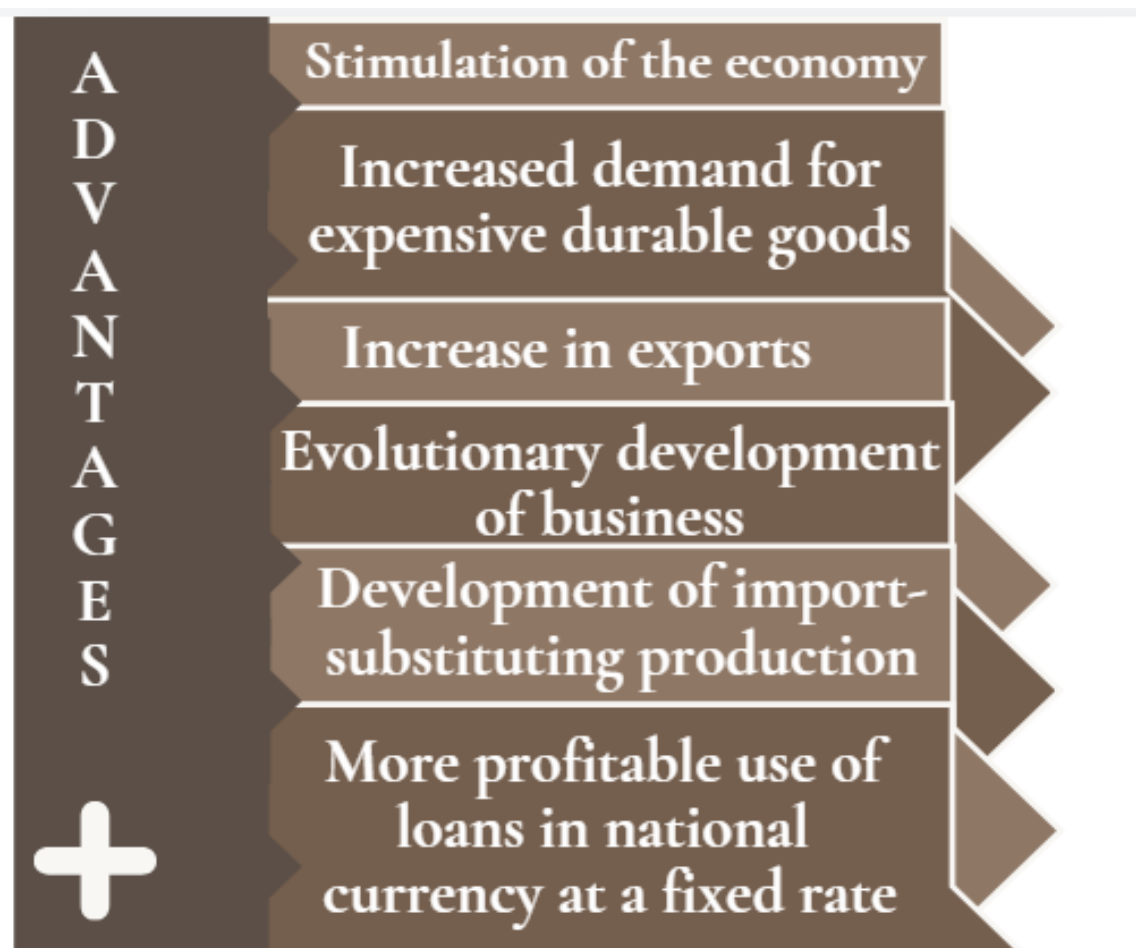
There are different *forms of inflation*:

Price inflation is a systematic and prolonged increase in the level of prices for goods and services in the economy.

Savings inflation - the depreciation of money is manifested in the growth of forced savings at fixed government prices and incomes. Savings that do not generate income or are not invested in profitable assets lose their real value due to inflation.

Devaluation - the depreciation of national money is manifested in a decrease in its exchange rate against foreign currencies. Devaluation can have various causes, including an attempt to support exports or a reaction to economic difficulties.

It should be understood that the impact of inflation on various sectors of the economy is extremely ambiguous. There are both pros (+) and cons (-) of inflation. A list of the main positive and negative aspects of inflation is presented in the table below. Positive and negative aspects of inflation.

Among the *advantages of* inflation are the following:

☑ **Inflation has a stimulating function.** When the value of the national currency falls, the price of imported goods rises significantly relative to their domestic counterparts. This encourages consumers to buy domestically produced goods. In other words, domestic producers are supported.

☑ **Stimulating demand for expensive durable goods.** In an inflationary environment, the population is not interested in saving, as the purchasing power of money is declining. Therefore, people are more likely to buy expensive durable goods, such as cars, real estate, and large household appliances.

☑ **Export growth.** This is due to the fact that the value of domestic goods in terms of stronger foreign currencies is becoming lower. The products gain a competitive advantage in foreign markets. As a result, domestic companies that have difficulty selling and have significant stocks of finished goods can unload their warehouses.

☑ **Inflation stimulates business evolution.** The fact is that weak companies in periods of sharp price increases cannot cope with the increasing financial burden and are liquidated. At the same time, stronger organizations can take advantage of the situation and occupy the vacant part of the market. Moreover, they gain experience in rational management of activities during a crisis. This helps them feel more confident in similar situations in the future.

☑ **Development of import substitution both in the market as a whole and in certain industries.** The development of domestic production is associated with rising costs for imported raw materials, components, and finished products.

☑ **Market participants are able to use credit funds to their advantage.** This is true if loans are issued in national currency and the interest rate is fixed.

The disadvantages of inflation are as follows:

☑ **Increased financial burden on the state budget and business entities.** This is the only way to ensure the necessary volume of imports of goods that are classified as critical.

☑ **Decline in real income and living standards.** These consequences lead to growing public dissatisfaction with the current authorities and the Government. This is especially true for people working in the public sector.

☑ **Individuals and legal entities are having difficulty servicing loans issued in foreign currency.** As a result, the level of non-performing loans to credit organizations is growing. The most critical consequences are for loans obtained with government guarantees.

☑ **Growing public distrust of the national currency.** As a result, the population's demand for foreign currencies may increase. This leads to an imbalance between the foreign currency coming into the country and its expenditures. In such a situation, there may be a shortage of foreign currency, which leads to the emergence of a shadow market and exchange rate. This further accelerates the inflationary spiral.

☑ **In the context of rising inflation, companies are forced to take measures to cut costs.** One of the consequences of such actions may be layoffs and redistribution of duties among other employees. This leads to an increase in unemployment and a rise in protest moods in the country.

☑ **There may be an outflow of funds from production industries.** The owners of capital decide to invest it in the intermediation of consumer goods and services. In times of crisis, it is here that the probability of maximizing profits increases.

☑ **As the overall level of prices in the economy rises, the financial capacity of manufacturing companies is shrinking.** They can no longer modernize their existing facilities. This reduces the level of competitiveness of manufactured goods in foreign markets. Moreover, the value of the company as a whole is decreasing.

After analyzing all the pros and cons, most economic experts agree that this process has a positive impact on the economy when its annual rate does not exceed 5-6%, and can be controlled and predicted.

It is important to understand that inflation affects both the economy and the social sphere. The consequences are determined not only by the nuances of the process, but also by the root causes that caused the rise in the general price level and the reduction in the purchasing power of the national currency.

Often, high inflation has a negative impact on the standard of living of the population. Citizens whose income is not subject to indexation, as well as those whose pension and salary increases lag behind inflation, are most sensitive to the growth of the general price level.

The negative effects of inflation on the social sphere are as follows:

☑ ***Decrease in real income.*** In other words, the nominal (i.e., the amount of money actually received) is enough to buy fewer goods and services than could have been purchased before. Accordingly, purchasing power is reduced.

☑ ***The money supply is redistributed in favor of wealthier segments of the population.*** If a citizen has a large capital, he or she can invest it in the most liquid assets, including real estate, precious metals, and securities. As a result, funds are protected from the effects of inflation. Capital is not only preserved but also increased. In contrast, less financially secure citizens will not be able to make such investments. On the contrary, they are forced to sell their property and transfer their deposits.

☑ ***Depreciation of household savings.*** In total, the purchasing power of available savings is declining. To avoid this, the available funds will have to be invested.

It is important to understand that people cannot predict the level of inflation and the nuances of its development. Therefore, rising prices increase social tensions. This leads to various consequences, including the possibility of an increase in inflation.

High inflation also affects the economy as a whole. If the rate of price growth is low (creeping inflation), it has a beneficial effect on the country. There is a revival of the economy, which contributes to its development.

Too high a rate of price growth has the opposite effect. The government increases the issue of money to cover the budget deficit and to index fixed payments (pensions and benefits). These measures result in an even greater increase in prices.

The costs of inflation are manifested as follows:

☑ ***There is an impairment of tax deductions.*** The tax base is formed in one time period, and mandatory payments to the budget are made in the next. During this time, money is depreciated;

☑ ***The government is forced to increase the intensity of its work.*** It has to develop anti-inflationary measures and act to stabilize the situation;

☑ ***The development of inflationary processes increases the stratification of society.*** The concept of the middle class is blurred as the amount of capital of wealthy citizens increases↑ and that of the poor decreases↓. As a result, social tensions and dissatisfaction among the majority of the country's population are growing;

☑ ***The balance of imports and exports shifts.*** As prices rise, the volume of exported goods decreases, while the volume of imported goods increases. The result is a balance of payments deficit. In such a situation, the government can make one of two decisions: devalue or use foreign exchange reserves. The latter tend to run out, so it is often the depreciation of the national currency against foreign currencies that is used. Thus, most often devaluation and inflation occur simultaneously.

☑ ***Business activity is declining.*** This leads to a decrease in budget revenues in the form of taxes. In such a situation, the government may change a number of regulations, for example, to classify medium-sized organizations as large ones. In this way, it tries to compensate for the lack of tax payments. Such actions are called hidden tax confiscation. Transfers to the budget from companies grow regardless of profit growth.

Inflationary processes do not pass without a trace for business. Small and medium-sized companies are particularly hard hit by rising prices. Due to the reduction in the amount of free money available to individuals, the priority of spending is changing. As a result, some businesses are facing a lack of customers. This leads to dumping.

*Reasons.
inflation*

*The effects of
inflation*

External

Internal

Social.

Economic

Rising prices in the global market

Excessive issue of money

Growing social contradictions in society

Unbalanced banking system

Reduction in export revenues

Public finance crisis

Decrease in income of pensioners

Reduction in inter-company lending

Structural global crises related to the decline of natural resources

Monopoly position large enterprises

Reduced income for people living on social security payments

Reduced production of goods and services

Growth of external debt

Deformation of the economy

Depreciation of savings

The spread of barter operations

Wars

Excessive military spending

Reduced effective demand of the population

Devaluation of the national currency

Unjustified salary increases without taking into account productivity growth

Decrease in the income of the population living on public funds

Decline in investment, reduction of new investments, decline in scientific and technological progress

Activation of the "shadow" economy

Uncertainty of entrepreneurs about the economic situation

External causes of inflation are driven by the processes taking place in the global economy. These primarily include global economic crises and the internationalization of economic relations.

Global economic crises can cause inflation within a single country. Global crises have a serious impact on the economies of those countries that are too dependent on imports.

If inflation is observed in any country, it affects the change in the value of goods within other countries through the prices of imported products. In order to create foreign exchange reserves, the National Bank of a particular country purchases monetary units of other countries from commercial banks. For this purpose, additional issue of national currency is carried out.

The internal causes of inflation are determined by the state of the economy of a particular country.

Inflation expectations are one of the main preconditions for inflation. When the cost of various goods begins to rise, the population changes its behavior in line with the expectation that prices will continue to rise.

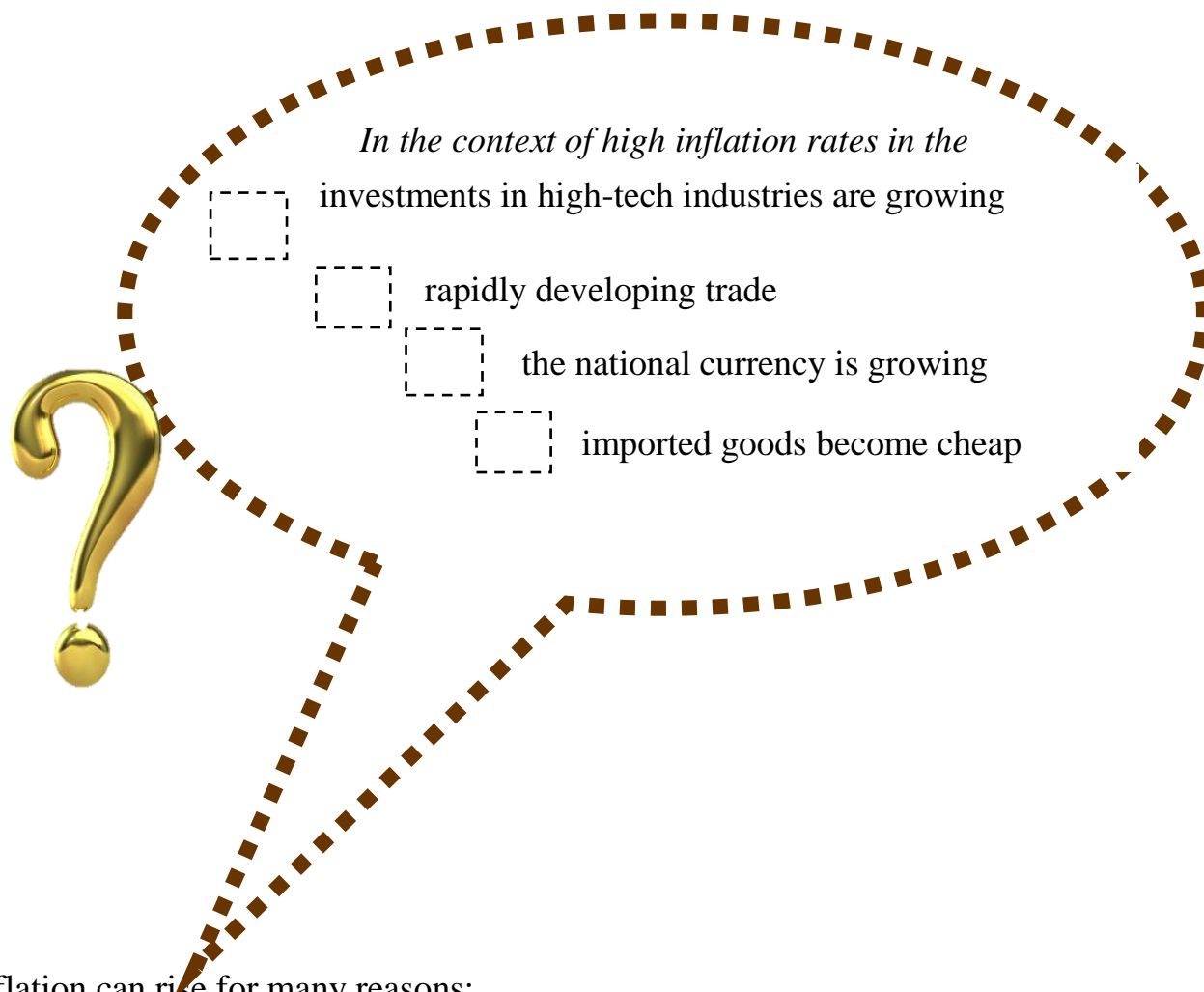
To escape from money, citizens begin to spend it in excess of their current needs. As a result, demand stimulates supply, which ultimately further drives up the price level.

There are several ways to cover the state budget deficit. If loans from the National Bank are used for this purpose, the amount of money in circulation increases dramatically. At the same time, the increase in the amount of money is not supported by an increase in the amount of output. This inevitably leads to a further increase in inflation.

If there is an economic crisis and a decline in production, the standard of living in the country declines. In such a situation, the government may decide to support the population with additional funding for the social sphere.

Inflation rates can increase if the government makes financial injections into certain sectors. This applies to those areas that do not produce the necessary economic effect, such as agriculture.

Inflation is often caused by various structural disturbances in the economy. These include an imbalance between supply and demand, savings and consumption, the revenue and expenditure sides of the state budget, and other disturbances.

Inflation can rise for many reasons:

☑ ***Increased demand.*** It happens that people suddenly start buying more of certain goods. For example, when cell phones became affordable, everyone wanted to use cellular communication. Cellular operators could not immediately adjust to the high demand: there were not enough towers and free frequencies. That's why mobile prices were very high. Any shortage causes prices to rise rapidly. But when the operators had additional capacity, prices began to decline.

☑ ***Reduction in supply.*** A shortage can also arise for another reason, if demand remains the same, but there are fewer goods and services available. This can happen

due to crop failures, restrictions on the import of foreign goods, or the actions of a monopolist in a market. This also accelerates price growth.

☑ **Weakening of the national currency.** If the foreign exchange rate rises, imported goods automatically become more expensive. This also leads to an increase in inflation.

☑ **High inflation expectations.** When people and companies expect prices to rise strongly, they often begin to change their consumer behavior: they buy goods for future use and save less. After all, it is more logical to buy cheaper today than to overpay tomorrow. Companies, for their part, are starting to raise prices for their products. For example, a cheese producer expects milk prices to rise. To cover its future raw material costs, it starts raising the price of its product in advance. All this spurs inflation. It's a vicious circle: everyone expects prices to rise, and prices rise precisely because people expect them to.

High inflation is always bad. For the economy, for business, for financial markets, and, of course, for the country's residents. People make obvious financial decisions: they get rid of money, spend it as quickly as possible, investing in valuable goods, real estate, and buy foreign currency. It becomes unprofitable to make savings, open deposits, and bank customers withdraw money from their accounts. Inflation hits poor people living on fixed incomes particularly hard. After all, wealthier people have ways to fully or partially protect themselves from inflation, for example, by earning interest on deposits or investing in the financial market.

Low inflation means that prices are growing very slowly, but they are still growing. When inflation is said to be declining, it means that the consumer basket is rising more slowly than in previous years.

The best scenario for the economy is stable, low inflation, where the purchasing power of money is preserved. It will allow us to plan budgets for the long term, save, invest, and launch new business projects. The ability to make long-term plans is the key to economic development. Experts believe that 4% per year is the optimal inflation rate for Ukraine. It allows the industry to develop and people to plan purchases and save without fear of depreciation of their income and savings.

If the economy has been experiencing inflation for a long time, it becomes completely unprofitable to keep savings in cash. Capital in such conditions loses its value every day. This is especially acute when the level of price growth is very high. It is worth following the principles of *diversification*, i.e. distributing available capital among several assets. This will minimize the risk, as losses from one instrument will be covered by profits from another.

Options for investing in order to protect savings from the harmful effects of inflation include:

☑ **Precious metals** demonstrate relative stability in value (primarily bullion). However, it is important to understand that with high inflation, you can lose part of your savings even if you invest in this asset. When investing in precious metals, it should be borne in mind that an analysis of past changes in value cannot guarantee the same changes in the future. Therefore, it is unwise to rely only on statistical data.

☑ **Purchase of pawn gold.** Fluctuations in its value are not as significant as exchange prices for precious metals. Bullion gold is highly liquid - it can be exchanged for money at any pawnshop at any time. However, in a short-term time period, you may lose part of your investment due to the difference between the purchase and sale prices.

☑ **Investment coins** made of precious metals, which should be bought only for a very long time. These assets are characterized by a large difference between the purchase and sale prices. As a result, if they are sold quickly, there is a high risk of suffering serious losses.

☑ **Investing in real estate** in Ukraine requires a high level of consciousness on the part of investors. Land plots are more likely to decline in value than small apartments located in neighborhoods.

☑ **Investments in foreign currency.** They can be made in various forms: purchase of foreign currency in cash, opening deposits in foreign currency. This investment option also carries a risk of losing the invested funds.

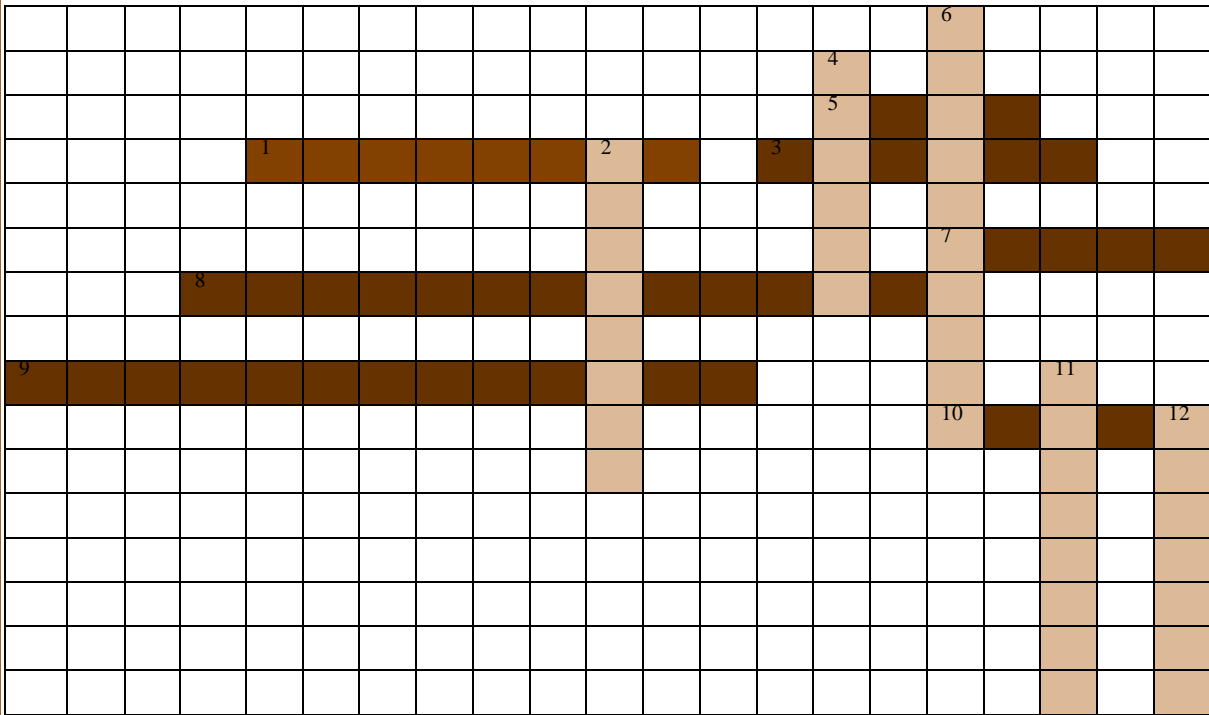
The topic of self-control.

1. Monetary base and its components.
2. The basic idea of the law of the amount of money in circulation and what the consequences may be in case of its violation.
3. Bank reserves, their formation and use.
4. Means of payment used in modern money circulation.
5. The essence and peculiarities of using electronic money.
6. Characterization of the money market components.
7. The main motives for the demand for money.
8. The essence and mechanism of money supply formation.
9. Factors that determine equilibrium in the money market.
10. Monetary policy of the central bank, its objectives and instruments.
11. Ways to monetize the state budget.
12. Institutional model of the money market.
13. Factors that determine changes in the demand for money.
14. Factors that determine changes in the money supply.
15. Model of aggregate cash turnover.
16. The structure of money turnover, taking into account the types of means of payment and their importance in the economic context.
17. The concept and components of the money supply, base money and monetary aggregates.
18. Velocity of money and factors that determine it.
19. The essence and legal requirements of the amount of money required to conduct a turnover in accordance with the law.
20. Peculiarities of monetary reform in Ukraine.
21. Monetary reforms: the need for and methods of implementation.
22. The money market of Ukraine and prospects for its development.
23. Cash turnover and cash flows in Ukraine.
24. Mass and speed of money circulation.
25. Experience in organizing cash circulation in foreign countries.

TASKS

Crossword puzzle

QUESTIONS.

Horizontally

1. *If the price level in an economy declines over a period of time, it is called a.....*
3. A means of money circulation and payment made of metal of the weight and shape prescribed by law...
5. The body that regulates monetary circulation...
7. A type of security that indicates a certain share in the authorized capital of a joint-stock company...
8. An economic indicator that is formed as a result of the process of creating new bank deposits in the course of lending to customers by banks on the basis of additional free reserves received by the bank from outside.
9. High price growth rates of more than 100% per year are called...
10. The difference between interest rates, commodity prices, securities rates, etc...

Vertically

2. The process of increasing the general level of prices for goods and services that occurs due to an increase in the amount of money without a corresponding increase in the quantity of goods....

4. Cash flow in cash and non-cash forms, which includes all transactions related to the exchange of goods, services, assets and financial transactions carried out in cash or cash equivalents.....

6. Economic theory according to which the aggregate volume of output and the price level change depending on changes in the supply of money...

11. A market where money is bought and sold as a specific commodity.....

12 An economic indicator used to measure the money supply in circulation, which differs in the degree of liquidity and the ability to be quickly converted into means of payment that retain their value...

TASKS

According to the table, calculate the size of monetary aggregates.

Indicators.	Values of indicators	Monetary aggregate	Calculation.	Result.
Cash in the hands of individuals	UAH 325 billion	M0	$325+91,3$	UAH 416.3 billion
Cash at the cash desks of legal entities (cash at the cash desks of banks is not included)	UAH 91.3 billion	M1	$416,3+124,4$	UAH 540.7 billion
Deposits with banks that are immediately available for use by their owners	UAH 124.4 billion	M2	$540,7+331,3$	UAH 872 billion
Funds on all types of term accounts	UAH 331.3 billion	M3	$872+37,5$	UAH 909.5 billion
Securities of banks' own debt	UAH 37.5 billion	Money supply	The M3 aggregate covers all forms of money and represents the money supply	UAH 909.5 billion

TASKS

What is the monetary multiplier if the rate of required reserves is 18%. Justify your answer.

SOLUTION

We use the formula to determine the value of the monetary multiplier:

$$m = \frac{1}{MR} \cdot 100\%$$

where m is the monetary multiplier;
 MR - required reserve ratio

So,

$$m = \frac{1}{18\%} \cdot 100\% = 5.56$$

The value of the money multiplier at the required reserve ratio of 18% is 5.56.

TASKS

Calculate the value of the monetary multiplier if it is known that the monetary base is UAH 382 billion, and the money supply is 836 billion UAH. Justify your answer.

SOLUTION

We use the formula to determine the monetary multiplier:

$$m = \frac{M}{MB}$$

where m is the monetary multiplier;
 M - money supply in circulation;
 MB - monetary base

So,

$$m = \frac{836}{382} = 2.19$$

The cash multiple is UAH 2.19.

TASKS

Calculate the speed of money circulation and estimate it. Average amount of cash and non-cash money supply money amounted to UAH 382 billion. Gross domestic product 1488 billion UAH. Find out what factors affect the speed of money circulation and what is the dependence of the speed of money circulation on the supply of money supply.

SOLUTION

Using the Fisher equation, let's determine the velocity of money:

$$MV=PQ$$

where M is the amount of money in circulation;

V is the speed of money circulation;

P is the price;

Q is the volume of sales of goods and services

So,

$$V = PQ / M$$

$$V = 1488 / 382 = \text{UAH } 3.9 \text{ billion}$$

The money turnover rate is UAH 3.9 billion.

TASKS

Determine the required money supply for circulation. The turnover of one currency unit is 10 times per year. Number of products sold during the year - 45900 thousand units, with an average unit price of UAH 200.

SOLUTION

Using the Fisher equation, let's determine the velocity of money:

$$MV=PQ$$

where M is the amount of money in circulation;

V is the speed of money circulation;

P is the price;

Q is the volume of sales of goods and services

So,

$$M = PQ / V$$

$$M = 200 \cdot 45900 / 10 = 918000 \text{ UAH}$$

The required money supply is UAH 918,000

TASKS

Calculate the maximum possible increase in the money supply in turnover if the mandatory reserve requirement is 11%.
And also calculate the amount of new credit resources for the bank, that uses the funds of deposits, provided that in UAH 50.2 million was placed with a commercial bank.

SOLUTION

Funds on correspondent accounts with the NBU:

$$50.2 \cdot 0.11 = \text{UAH } 5.52 \text{ million}$$

New credit resources:

$$50.2 - 5.52 = \text{UAH } 44.68 \text{ million}$$

The maximum possible increase in the money supply in circulation is calculated by monetary multiplier:

$$\Delta M = \Delta R \cdot m,$$

where ΔR is the increase in reserves that causes the process of monetary multiplication;

m is the monetary multiplier.

$$m = \frac{1}{MR} \cdot 100\%$$

where m is the monetary multiplier;

MR - required reserve ratio

So,

$$m = \frac{1}{11\%} \cdot 100\% = 9,09$$

$$\Delta M = 50.2 \cdot 9.09 = \text{UAH } 456.32 \text{ million.}$$

The maximum possible increase in the money supply in circulation is UAH 456.32 million.

TASKS

Calculate the inflationary charges and the amount of debt from adjusted for inflation for the period 12.04.2022 - 28.02.2024, Taking into account the inflation indices of these periods (by the link <https://calculator.in.ua/rates-inflation>). The amount to which the following are charged sanctions - UAH 120000.

SOLUTION

CALCULATOR OF INFLATIONARY COSTS

Calculated by the formula:

$$\text{Inflationary charges} = (\text{Debt amount} \cdot \text{Composite inflation index}/100\%) - \text{Debt amount}$$

where Debt amount is the amount of overdue debt;

The aggregate inflation index is the product of monthly indices for the respective period.

In the period from **12.04.2022** to **28.02.2024**, indexation in the amount of **UAH 120,000.00**

$$\begin{aligned} \text{Compound inflation index} &= 103.10\% \times 102.70\% \times 103.10\% \times 100.70\% \times 101.10\% \times \\ &101.90\% \times 102.50\% \times 100.70\% \times 100.70\% \times \\ &100.80\% \times 100.70\% \times 101.50\% \times 100.20\% \times \\ &100.50\% \times 100.80\% \times 99.40\% \times 98.60\% \times \\ &100.50\% \times 100.80\% \times 100.50\% \times 100.70\% \times \\ &100.40\% \times 100.30\% = 124.565\% \text{ (for the} \\ &\text{period April 2022 - February 2024)} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Inflation accruals} &= (\text{UAH} \\ &120,000.00 \times 124.565\% / 100\%) - \text{UAH} \\ &120,000.00 = \text{UAH } 29,477.93 \end{aligned}$$

<https://calculator.in.ua/web/inflation>

Calculation period	12.04.2022 - 28.02.2024
Inflation indices for the period were taken into account	04. 2022 – 02.2024
Composite inflation index	124,565%
Amount of debt	120 000,00
Debt amount adjusted for inflation	149 477,93
Inflationary accruals	29 477,93

TASKS

"Checklist: a savings plan"

Make your own savings plan for your financial portfolio. The plan should reflect your level of income, as well as to be consistent with your financial SMART goals (*Specific, Measurable, Achievable, Meaningful, Time-bound*). The time frame of your savings plan should be divided into three periods: 1 year from today (short-term), 5 years (medium-term), and more than 10 years (long-term).

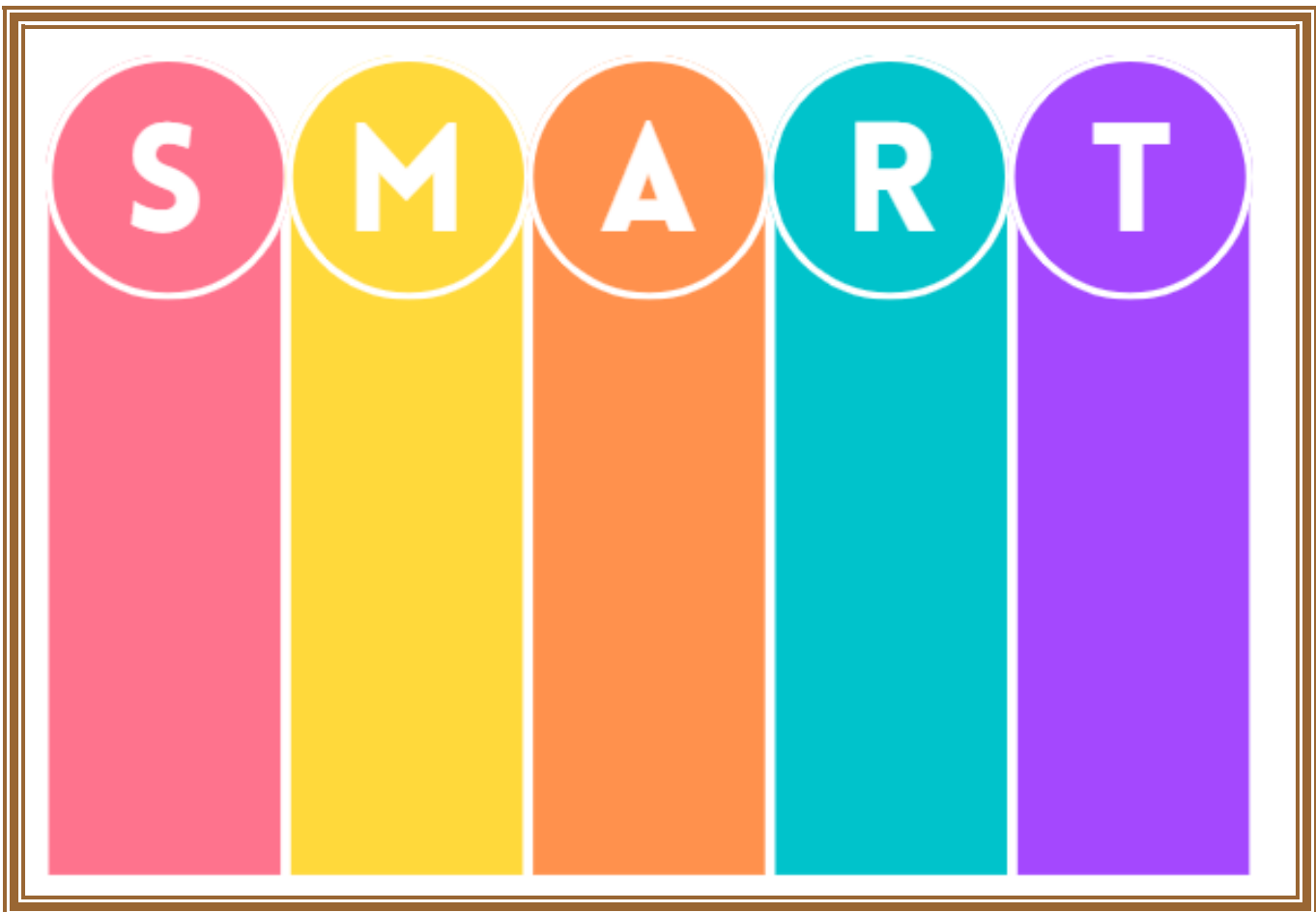
CONDITION

2. Estimate how much money you need to set aside each month to achieve the goals (short, medium, and long term) you have set for yourself and based on your expected income.
3. Build up your realistic capabilities to save and accumulate.
4. Describe five likely obstacles to your savings plans that could jeopardize your financial goals.
5. Explain how you can overcome each of the obstacles to achieving your goals.

ONLINE TEMPLATES

- SMART goal templates:**
- <https://lucidspark.com/templates/smart-goals-template>
- <https://www.typecalendar.com/smart-goals.html>
- <https://creately.com/diagram/example/Mw3iYnvZif9/smart-goal-template>

	S	Specific	The goal should be clearly defined and defined. Clear with a specific result	In January 2025, to rent a premise to start your own business.
	M	Measurable	Ability to assess whether you are moving towards your goal (with a specific measurement figure)	I will save 20% of any income during each month so that I can form a start-up capital for my future business in a year.
	A	Achievable	The goal should be achievable and realistic given your capabilities.	Rent an apartment to generate additional income.
	R	Relevant	The goal should be important and reflect your main desires.	Open a deposit account in a bank to accumulate funds.
	T	Time-bound	A clear deadline for achieving the goal (detailed annual plan)	In 2024, take entrepreneurship and marketing courses and be ready to start your own business

TASKS

Create your personal budget (income / expenses) using an Excel spreadsheet for convenience

	A	B	C	D	E	F	G
1	Please enter your estimate	Comment	valuation in \$ per	Client's comment		Reference \$/mo	
2	Річний активний (зп, бонуси...) дохід в дол США		36000	In the event that the Client does not indicate his/her income, we accept it equal to the Cost of Living. In any case, iPlan allows you to calculate how much you need to earn to cover all financial goals.		3000	$f_x = C2/12$
3	Поточний рівень витрат ("нецільові", на життя)		24000	Excluding Annual Current Goals		2000	$f_x = C3/12$
4	Кредити	оплати в місяць по кредитам					
5							
6	ФІНАНСОВІ ЦІЛІ:						
7	ЩОРІЧНІ ПОТОЧНІ ЦІЛІ:						
8	Medicine (VHI or directly to doctors)	per year		If not included in the total "living" costs			
9	Help for parents	per year		If not included in the total "living" costs			
10	Vacation	per year		If not included in the total "living" costs			
11	Life and Accident Insurance	per year		If not included in the total "living" costs			
12	Critical Illness Insurance (Cancer, Heart)	per year		If not included in the total "living" costs			
13	Auto & Home Insurance	per year		If not included in the total "living" costs			
14	Hobbies (if large-scale and not covered in living expenses)	per year		If not included in the total "living" costs			
15	Total Current Goals	per year until retirement		If not included in the total "living" costs			
16							
17	SHORT and MEDIUM term (1-10 years)						
18	Additional education	lump sum, what year?					
19	Own business - initial capital	lump sum, what year?					
20	Buying a larger home for a family	lump sum, what year?					
21	Kindergarten	per year, 2-6 years		If not included in the total "living" costs			
22	Private school	6-18 years, per year					
23	Buying a car	lump sum, what year?					
24	Summer real estate outside the city (summer cottage, apartment by the sea)	lump sum, what year?					
25							
26	Long-term goals (more than 10 years)						
27	Financial Freedom (Private Pension)	every year at the age of XX - 80 for 18 years	24000	Age from which you do not need to work for money, ?? Years	60	2000	$f_x = C27/12$
28	Children's Higher Education Fund						
29	Social project or Charitable foundation						
30	Hobbies (if very large-scale and not covered in living expenses)						
31	Apartment for a child	lump sum					
32							
33	Contingency fund	coverage of 6 months of family e:	12000	What is under the mattress or in the A+ level jar			$f_x = C33*0,5$
34							
35							

	A	B	C	D	E	F
35		INSURANCE	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference	
36		House	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
37		Health	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
38		Life	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
39		Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
40		Subtotal			0,00 €	
41						
42		FOOD	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference	
43		Products	5 000,00 €	7 000,00 €	-2 000,00 €	
44		Restaurants/cafes	1 000,00 €	1 700,00 €	-700,00 €	
45		Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
46		Subtotal			-2 700,00 €	
47						
48		PETS	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference	
49		Food	800,00 €	800,00 €	0,00 €	
50		Veterinarian	1 400,00 €	0,00 €	1 400,00 €	
51		Grooming	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
52		Toys	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
53		Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
54		Subtotal			1 400,00 €	
55						
	A	B	C	D	E	F
56		CARE	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference	
57		Medicine	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
58		Hair/Nails	700,00 €	900,00 €	-200,00 €	
59		Clothes	10 000,00 €	6 000,00 €	4 000,00 €	
60		Dry Cleaning	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
61		Sports Equipment	2 000,00 €	0,00 €	2 000,00 €	
62		Excursions, etc.	0,00 €	150,00 €	-150,00 €	
63		Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
64		Subtotal			5 650,00 €	
65						
	G	H	I	J	K	
		ENTERTAINMENT	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference	
		Evening outings	500,00 €	1 000,00 €	-500,00 €	
		Music Platforms	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Movies	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Concerts	0,00 €	300,00 €	-300,00 €	
		Sporting Events	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Theaters	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Subtotal			-800,00 €	
		DEBTS	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference	
		Personal	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		For energy saving	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Credit card	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Credit card	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Credit card	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
		Subtotal			0,00 €	

G	H	I	J	K
TAXES	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference	
On income	4 800,00 €	4 800,00 €	0,00 €	
On the property	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
Local	0,00 €	0,00 €	0,00 €	
Other			0,00 €	
Subtotal			0,00 €	

	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference
SAVINGS OR INVESTMENTS			
Pension contribution	400,00 €	400,00 €	0,00 €
Deposits	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Subtotal			0,00 €

	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference
GIFTS & DONATIONS			
For charity 1	500,00 €	200,00 €	300,00 €
For charity 2	1 000,00 €	200,00 €	800,00 €
For charity 3	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Subtotal			1 100,00 €

G	H	I	J	K
---	---	---	---	---

	Projected Expenses	Actual Expenses	Difference
LEGAL SERVICES			
Lawyer	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Alimony	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Court fees	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Other	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Subtotal			0,00 €

Total estimated expenses	29 833,00 €
Total actual expenses	25 560,00 €
Total difference	4 273,00 €

RECOMMENDATION

Online resources for creating comics

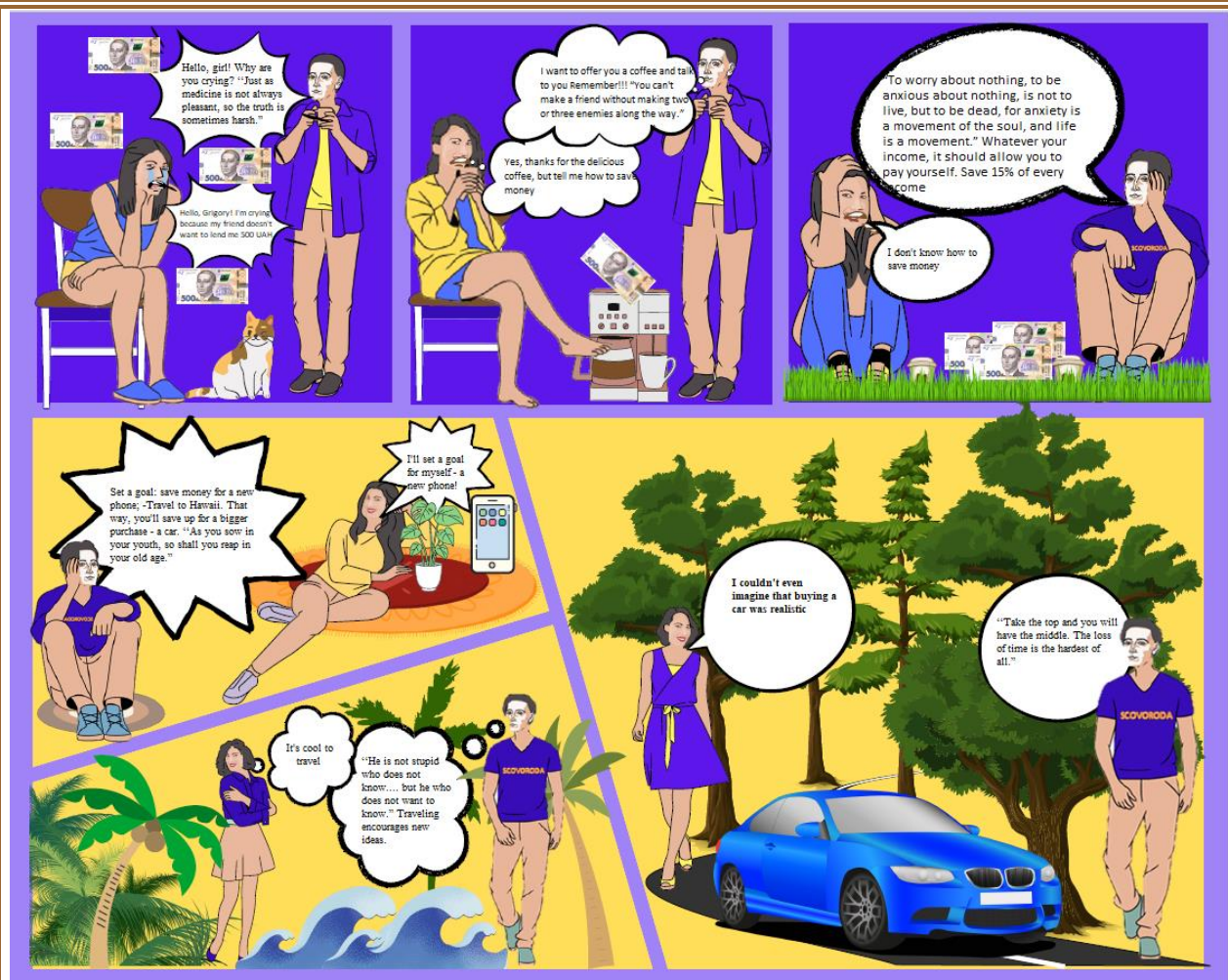

STORYBOARD - <https://www.storyboardthat.com/>

PIXTON - <https://www.pixton.com/welcome>

WRITE COMICS - <http://writecomics.com/>

CANVA - https://www.canva.com/uk_ua/stvoryty/komiksy/

RECOMMENDATION

Help your family learn how to pay online

Save your time: pay online whenever and wherever it is convenient for you

Online banking will help you easily control your expenses

Pay contactless - it's convenient, fast and safe

Do you buy a lot on the Internet? Apply for a virtual card - it's more secure

Keep a secret:
- password to online banking
- codes of banks and mobile operators
- three digits on the back of the card
- Card expiration date

Take care of your card and financial number. These are the keys to your bank accounts

Cash is good, but it is more convenient to pay with a card.

Money on current accounts in the bank is protected by the Deposit Guarantee Fund

TASKS

"Rebus.

Based on the pictures, solve the puzzles and recall the definitions of these terms.

З

ФІНАНСОВИЙ РИНОК ТА ЙОГО СТРУКТУРА

*«Не варто боятися великих витрат на фінансовому ринку,
а варто остерігатися маленьких доходів»*

3.3 ФІНАНСОВИЙ РИНОК: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ ТА РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ

3.4 ХАРАКТЕРИСТИКА СЕГМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

3.3 ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ. ФІНАНСОВІ ПІРАМІДИ

3.4 ФІНАНСОВІ ДЕРИВАТИВИ

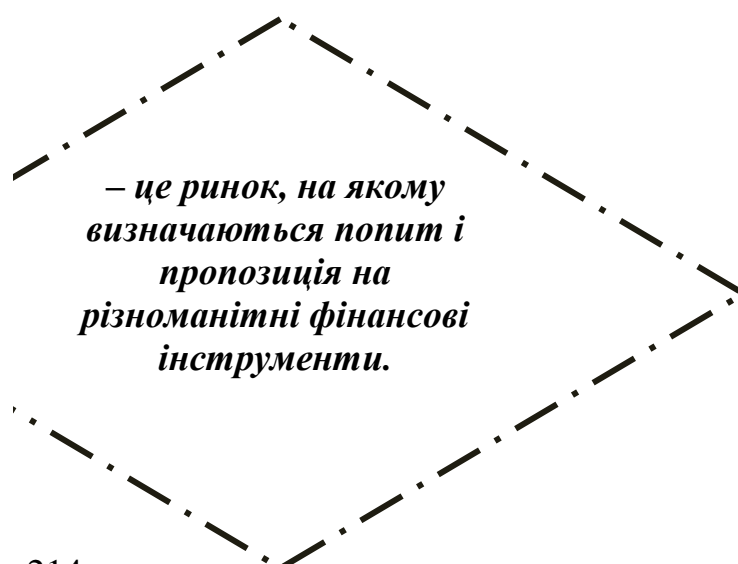
3.1 Фінансовий ринок: сутність, структура, функції та роль в економіці.

Для нормального розвитку економіки необхідна мобілізація тимчасово вільних коштів фізичних та юридичних осіб, їхній розподіл і перерозподіл на комерційній основі між різними секторами економіки. Ці процеси повинні здійснюватись на фінансових ринках.

На фінансовому ринку відбувається кругообіг капіталу, причому в одних суб'єктів господарювання утворюються заощадження, а інші відчувають необхідність у фінансових ресурсах для розширення своєї діяльності. Суб'єкти господарювання стикаються із фінансовим ринком коли шукають необхідні кошти або здійснюють інвестування тимчасово вільних коштів і отримують від цього додатковий прибуток.

Парадигма існуючих в Україні теорій та концепцій щодо дефініції «фінансовий ринок» має спільні ознаки в економічній літературі при визначенні наступних понятійних категорій – фінанси, фінансова система, підприємницькі й регіональні ґрунти, місцеві фінанси тощо.

Фінансовий ринок – це ринок, на якому визначаються попит і пропозиція на різноманітні фінансові інструменти. Фінансовий ринок є важливою складовою частиною фінансової системи в кожній країні, найбільша частина фінансових ресурсів акумулюється підприємцями на засадах їх купівлі-продажу.

Фінансовий ринок виконує критично важливу функцію в забезпеченні стабільності та розвитку економіки, сприяючи ефективному розподілу фінансових ресурсів між різними секторами.

Різна структура заощаджень дає різні інвестиційні можливості, саме тому й існує потреба в існуванні фінансового ринку. Учасники ринку мають вирішити питання щодо джерел капіталу та шляхів його вкладання, а фінансовий ринок стає ключовим інструментом для залучення необхідних коштів або інвестування тимчасово вільних ресурсів з метою отримання прибутку.

Існує різноманітність його трактувань терміну "фінансовий ринок" часто використовується в економічній літературі, проте, що викликає певну неоднозначність щодо змісту цього поняття. Це ускладнює структурування фінансового ринку, яка дає змогу визначити роль кожного його сегмента (грошового, валютного, фондового, кредитного, ринку фінансових послуг тощо) у загальній фінансовій системі, описати основні етапи їх розвитку та розглянути можливі шляхи їхньої подальшої еволюції.

Інтеграція фінансових ринків тісно пов'язана із різноманітними процесами на національних та міжнародних ринках. Важливу роль відіграють:

- зосередження діяльності учасників ринку в основних світових фінансових центрах;

- розвиток передових технологій, які підвищують ефективність диджиталізації фінансових ринків та покращують системи розрахунків між їх учасниками;

- зростання частки інституційних учасників, таких як інвестиційні та страхові компанії, пенсійні фонди тощо;

- доступ учасників до фінансових ринків різних рівнів, враховуючи законодавчі норми.

Кожна економічна категорія має свої принципи, за якими відбувається її побудова реального й ефективного функціонування. Принципи фінансового ринку визначають основні правила і механізми, що регулюють його функціонування та забезпечують ефективну взаємодію між учасниками ринку.

Вони стосуються як фінансового ринку в цілому, так і окремих його сегментів.

Принципи фінансового ринку

Принцип прозорості показує, що всі операції на фінансовому ринку мають бути доступними для всіх учасників ринку та для їх контролю та нагляду. Прозорість забезпечується шляхом регулярного розкриття інформації про діяльність компаній, цінні папери, курси валют тощо.

Принцип інноваційності полягає у сприянні розвитку нових фінансових інструментів, технологій та послуг, що дозволяють ринку адаптуватися до змін і зростати.

Принцип ліквідності є одним із ключових принципів, який передбачає можливість швидкого обміну фінансових активів на гроші без значних втрат їхньої вартості.

Принцип конкурентності полягає у забезпеченні рівних умов для всіх його учасників та умов контролю за дотриманням правил добросовісної конкуренції учасниками ринку. Відсутність монополій або обмеженого доступу до ринку сприяє справедливій конкуренції.

Принцип ефективності має забезпечувати ефективний розподіл фінансових ресурсів, щоб капітал спрямовувався на найбільш продуктивні проєкти у перспективні сфери національної економіки, та сектори економіки, що сприятиме забезпеченню прогресу та задоволенню життєвих потреб населення.

Принцип регулювання особливий є тим, що фінансовий ринок повинен бути регульованим як на національному, так і на міжнародному рівні для запобігання зловживанням, фінансовим кризам та стабілізації ринку. Це стосується механізмів правового захисту учасників ринку, особливо дрібних інвесторів, від шахрайства, маніпуляцій та інших ризиків. Створення надійно діючого механізму обліку і контролю, запобігання та профілактика зловживань і злочинності на фінансовому ринку і його сегментах.

Принцип доступності є дуже важливим, оскільки передбачає рівний доступ до фінансових ресурсів для всіх учасників ринку, включаючи малі та середні підприємства, індивідуальних інвесторів, недопущення монопольних проявів дискримінації прав і свобод суб'єктів ринку цінних паперів.

Сутність та роль фінансового ринку в економіці держави найбільш повно розкривається в його функціях. Функції поділяють на **загальні**, які характерні для всіх сегментів фінансового ринку і **спеціальні** (конкретні) - характеризують розвиток окремої сфери ринку. Основні функції фінансових ринків:

☑ **Акумуляція капіталу** – ринок забезпечує залучення капіталу для інвестицій у різні галузі економіки.

☑ **Перерозподіл ресурсів** – через фінансовий ринок здійснюється перерозподіл фінансових ресурсів від одних суб'єктів до інших (наприклад, від домогосподарств до підприємств).

☑ **Ціноутворення** – на ринку визначаються ціни на фінансові інструменти, що сприяє об'єктивному відображенню вартості активів.

☑ **Ліквідність** – ринок надає можливість швидкого обміну фінансових активів на гроші, забезпечуючи ліквідність інвестицій.

☑ **Моніторинг** – спостереженні за позичковим капіталом, його цільовим призначенням й використанням;

☑ **Захист від ризиків** — фінансовий ринок дає можливість хеджування ризиків за допомогою похідних інструментів (деривативів).

Фінансовий ринок відіграє кілька важливих функцій у політичній сфері, найперше через облігації та інші інструменти, уряди залучають кошти для фінансування бюджетного дефіциту, соціальних програм, інфраструктури та інші. Стабільні фінансові ринки сприяють економічному росту, що знижує рівень соціальної напруги і допомагає урядам зберігати політичну підтримку. Таким чином, фінансовий ринок є важливим інструментом, який уряди використовують для забезпечення економічної стабільності, впливу на внутрішню та зовнішню політику.

Фінансовий ринок виконує ключові функції в економічній сфері, адже формує ринкову ціну на акції, облігації та інші активи, що дозволяє визначати їхню справедливу вартість. Направляє фінансові ресурси від інвесторів до найбільш ефективних проектів і галузей, стимулюючи економічний розвиток. Пропонує інструменти для хеджування ризиків, таких як ф'ючерси та опціони, що знижує невизначеність для учасників ринку. Ці функції сприяють ефективному розподілу капіталу, стимулюють економічне зростання та підвищують стабільність економіки.

Функцій фінансового ринку у соціальній сфері сприяють розвитку бізнесу та підприємств через фінансові ринки створюючи нові робочі місця і підвищенню рівня зайнятості в суспільстві. Пропонуючи інструменти для інвестицій і збереження, фінансові ринки допомагають людям забезпечити довгострокову фінансову стабільність, включно з пенсійними накопиченнями. Таким чином, фінансовий ринок сприяє соціальній мобільності, підвищує добробут та сприяє більш рівномірному розподілу економічних можливостей у суспільстві.

Всю систему фінансових ринків можна представити як ринок капіталу, який поділяють на ринок власних капіталів, де об'єктом купівлі-продажу є акції,

облігації і ринок позикових капіталів, який включає ринок довгострокових позичкових капіталів і ринок грошей.

Таким чином, фінансовий ринок забезпечує платоспроможність фінансової системи, максимальне узгодження загальногосподарських процесів нагромадження та інвестування як за обсягом, так і структурно.

Фінансовий ринок можна поділити на первинний і вторинний. Первинний ринок виникає при емісії цінних паперів, і на ньому мобілізуються фінансові ресурси. На вторинному ринку ці ресурси перерозподіляються, тобто на вторинному ринку вони опиняються після того, як були вже продані на первинному.

У свою чергу, вторинний ринок поділяється на біржовий і позабіржовий. Біржовий ринок представлений фондовою біржею як особливим інституційно організованим ринком. На ньому обертаються цінні папери найвищого ґатунку та виконуються операції професійними учасниками. Фондова біржа виступає як торговельне, професійне, нормативне, технологічне ядро ринку цінних паперів та фінансового ринку. На позабіржовому ринку здійснюються операції з цінними папе-рами позафондової торгівлі. У цьому разі об'єктом купівлі-продажу стають цінні папери.

Процедура виключення цінних паперів з переліку цінних паперів, що торгуються на біржі називається...

лістинг; делістинг;
 емісія. андерайтинг;

Існує дві основні форми вторинного ринку цінних паперів – біржовий та позабіржовий, який виник як альтернатива біржі.

На **біржовому ринку** в розвинених країнах реалізується лише частина всіх цінних паперів. Біржовий ринок асоціюється з біржею як специфічно організованим ринком, який сприяє підвищенню рухливості капіталу та визначенню реальних ринкових цін на активи. Вплив біржового ринку на процеси, які відбуваються на всіх фондових ринках, доволі суттєвий, оскільки саме на біржовому ринку продаються найбільш якісні цінні папери. Цей ринок в основному є вторинним, оскільки переважно на ньому здійснюється торгівля раніше випущеними фінансовими активами. Біржовий ринок підлягає більш жорсткому державному регулюванню, що зменшує його гнучкість. На ньому присутній обмежений набір фінансових інструментів різних емітентів, і всі операції повинні відповідати чинним нормативно-правовим вимогам, що збільшує витрати на купівлю та продаж активів. Біржа дає свого роду гарантію, що ті, хто допущений до торгів, є надійними і платоспроможними партнерами. Інформація про те, які угоди і на яку суму було укладено на біржі, щодня оприлюднюється на сайті біржі і всі охочі можуть її побачити.

Первинна емісія цінних паперів здійснюється в основному на **позабіржовому ринку**. Вторинний продаж цінних паперів може відбуватися як на біржовому, так і на позабіржовому ринку. Брокери самостійно перевіряють тих, з ким мають справу. Як правило, вони працюють із невеликою кількістю перевірених партнерів (великими банками, брокерськими фірмами). Об'єктивною причиною існування позабіржового ринку є той факт, що багато фірм-емітентів не можуть із-за різних причин потрапити на біржу, так як показники їх діяльності не відповідають вимогам реєстрації на біржі. В сучасних умовах в позабіржовому обігу перебуває переважна частина всіх цінних паперів. Інформація про те, які угоди були укладені, і вартість цінних паперів не розголошується.

3.2 Характеристика сегментів фінансового ринку

На сьогодні визначити структуру фінансового ринку як набір чітко окреслених ринків із притаманними їм сегментами досить складно. Варто відзначити, що саме поняття «фінансовий ринок» викликає численні наукові дискусії і має різні трактування. Проте загально визнано, що основними об'єктами економічних взаємозв'язків між учасниками фінансового ринку є грошово-кредитні ресурси, цінні папери та валюта, які функціонують на кредитному, фондовому та валютному сегментах ринку. Ці сегменти можна розглядати як окремі складові фінансового ринку, оскільки вони об'єднують не лише фінансові активи, а й специфічні економічні відносини, що виникають навколо цих активів.

Основними учасниками фінансового ринку є:

☑ **Інститути нефінансового сектора** – це юридичні особи-резиденти, які займаються виробництвом товарів та наданням послуг, зокрема фінансових. До них належать промислові та аграрні підприємства, корпорації, установи та інші організації. Головними джерелами фінансування для нефінансових інститутів виступають банківські кредити, різні види позичок, облігації та акції.

☑ **Держава** – виступає на фінансовому ринку як позичальник, розміщуючи свої боргові зобов'язання на внутрішньому та зовнішньому ринках. Вона також здійснює важливу функцію регулювання фінансового ринку та пов'язана з економікою через податки, державні закупівлі та запозичення.

☑ **Населення** – грає роль інвестора на ринку, купуючи цінні папери або залучаючи кредити. У розвинених країнах приблизно 70% населення інвестує в різноманітні фінансові активи, а значна частина оформляє довгострокові кредити на житло та інші потреби.

☑ **Фінансові інститути** – представлені комерційними банками, кредитними спілками, пенсійними фондами, страховими та інвестиційними компаніями, біржами та іншими фінансовими установами.

Кожен сегмент фінансового ринку функціонує на основі загальних принципів, які забезпечують ефективність і стабільність системи, а також має власні специфічні правила, які відображають його особливості та цілі.

Слід зазначити, що наведена класифікація відображає поділ фінансового ринку і фінансових інструментів за найбільш суттєвими ознаками, які не можна вважати вичерпними. Фінансовий ринок досягає найбільшої ефективності, коли задіяні усі його складові: ринок грошей і валютний ринок, ринок кредитів, ринок цінних паперів, ринок фінансових послуг та ін.

На грошовому ринку формується ціна короткострокових фінансових ресурсів. Здійснюючи операції на грошовому ринку, Національний банк впливає на вартість таких ресурсів. Це є важливим для ефективного функціонування монетарного трансмісійного механізму, завдяки якому рішення, що приймає Національний банк в монетарній сфері, впливають на цінові процеси в державі.

На валютному ринку України здійснюються операції з купівлі/продажу безготівкової та готівкової іноземної валюти, а також банківських металів. Учасниками валютного ринку України є банки та небанківські установи, клієнти банків, а також Національний банк.

Регулятор здійснює операції на міжбанківському валютному ринку для покриття структурного дефіциту іноземної валюти та обмеження курсових коливань. Офіційний курс гривні до іноземних валют та курс банківських металів розраховується Національним банком.

Важливими властивостями фінансових ринків, що є підставою їх сегментації, є вид фінансово активу, організаційна форма, територіальна розповсюдженість, умови обертання фінансових активів, умови передачі фінансових активів у користування. Розглянемо детально класифікацію фінансових ринків на поданій схемі 3.2.1.

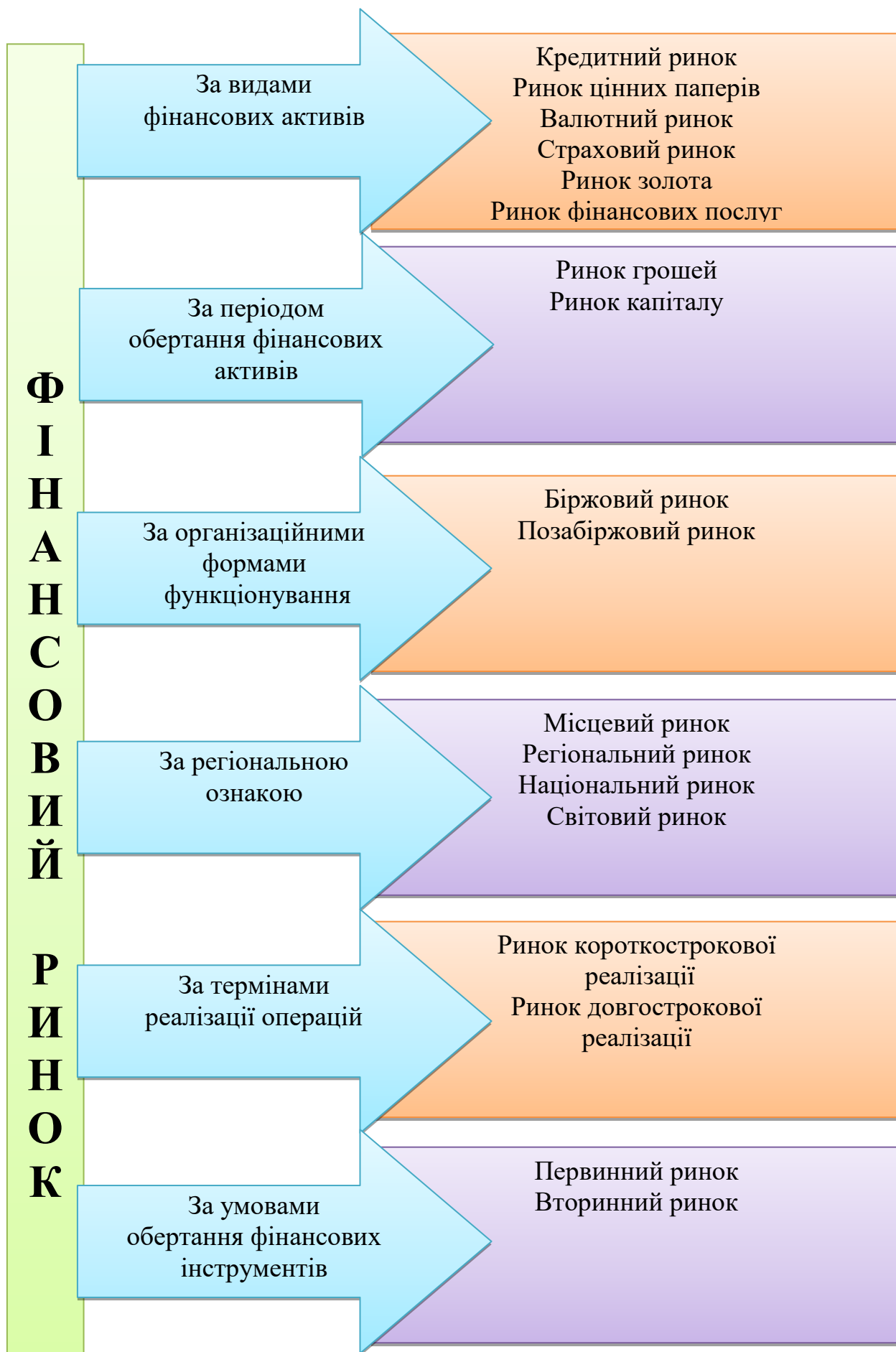

Рис 3.2.1. Класифікація фінансового ринку

Основними суб'єктами більшості сегментів фінансового ринку є:

☑ **емітенти** – суб'єкти, що випускають цінні папери в обіг. Це, як правило, юридичні особи (іноді й фізичні, якщо це передбачено законодавством), які розміщують цінні папери від свого імені та зобов'язуються виконувати умови випуску. До емітентів належать держави, комерційні підприємства, організації, фінансові установи тощо;

☑ **інвестори** – учасники, які вкладають власні кошти у діяльність інших суб'єктів ринку шляхом придбання фінансових активів для отримання прибутку. Залежно від певних характеристик, інвесторів можна поділити на індивідуальних, інституційних, стратегічних, портфельних, а також на внутрішніх та зовнішніх;

☑ **фінансові посередники** – велика група фінансових установ, що включає банки, небанківські й контрактні фінансові установи, інвестиційно-кредитні інститути. Вони залучають кошти від індивідуальних інвесторів, використовуючи їх для інвестицій або кредитування, а також надають посередницькі послуги у сфері операцій з цінними паперами та іншими фінансовими інструментами.

Структура фінансового ринку є різноманітною і охоплює широкий спектр фінансових інститутів і організацій, що виконують ключові функції на ринку як його учасники.

3.3. Фінансові посередники на фондовому ринку. Фінансові піраміди

Надавати фінансові послуги мають право фінансові установи на підставі відповідної ліцензії, виданої Регулятором, крім випадків, встановлених спеціальними законами, здійснюють такі види діяльності з надання фінансових послуг:

☑ банківську діяльність відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність";

діяльність із страхування відповідно до Закону України "Про страхування";

діяльність кредитної спілки відповідно до Закону України "Про кредитні спілки";

діяльність фінансової компанії відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»;

діяльність ломбарду відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»;

діяльність на ринках капіталу відповідно до Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" та інших спеціальних законів.

Юридичні особи можуть надавати фінансові послуги на підставі авторизації без набуття статусу фінансової установи у випадках, встановлених Законом.

Фінансові посередники здійснюють купівлю-продаж фінансових активів або надають супутні послуги. Основною функцією фінансового посередництва вважають перерозподіл вільних фінансових ресурсів, тобто розподіл фінансових ресурсів між галузями економіки через акумулювання коштів індивідуальних інвесторів, їх трансформацію і переміщення до споживачів. Найчастіше вільні грошові кошти існують у вигляді заощаджень у одних власників, а потреби в інвестиціях виникають у інших.

Фінансові посередники надають багато корисних послуг учасникам грошового ринку:

Сприяють зниженню вартості операцій при одночасному зростанні їхньої кількості

Об'єднують заощадження своїх клієнтів для здійснення великих інвестицій на первинному ринку

Диверсифікують ризик, що досить важко зробити окремим власникам заощаджень самотійно.

Кожен кредитор має можливість швидко розмістити вільні кошти в прибуткові активи, а позичальник – оперативно отримати додаткові кошти для вирішення виробничих або споживчих завдань і згодом так само швидко повернути їх. Для цього кредитору достатньо звернутися до будь-якого фінансового посередника та інвестувати кошти, а позичальнику – звернутися до того ж посередника і отримати позику. Посередники мають можливість сконцентрувати значну кількість невеликих заощаджень і спрямувати їх на фінансування великих, високодохідних операцій та проєктів.

До категорії фінансових посередників відносять банки та небанківські фінансово-кредитні установи (лізингові компанії, факторингові компанії, брокерські і дилерські компанії, страхові компанії, пенсійні фонди, фінансові компанії, ломбарди, кредитні спілки).

Банки – це установи, функцією яких (кредитування суб'єктів господарської діяльності та громадян за рахунок залучення коштів підприємств, установ, організацій, населення та інших кредитних ресурсів, касове і розрахункове обслуговування народного господарства, виконання валютних та інших банківських операцій).

Страхові компанії – це фінансові посередники, що спеціалізуються на наданні страхових послуг. Їх діяльність полягає у формуванні на підставі договорів з юридичними і фізичними особами спеціальних грошових фондів, з яких здійснюються виплати страхувальникам грошових коштів в обумовлених розмірах у разі настання певних подій (страхових випадків).

Пенсійні фонди – це фінансові посередники, які на договірній основі акумулюють кошти юридичних і фізичних осіб для здійснення пенсійних виплат після досягнення певного віку. Їхній механізм роботи нагадує страхування життя: внески накопичуються протягом тривалого часу, формуючи великий капітал. Знаючи строки виходу на пенсію, фонди можуть прогнозувати розміри виплат і розміщувати кошти в довгострокові дохідні активи, такі як корпоративні облігації, акції, державні цінні папери та довгострокові кредити.

Надійне управління ресурсами забезпечує успішне функціонування фондів і можливість виплати пенсій понад суми внесків.

Ломбарди – це фінансові посередники, які спеціалізуються на наданні позик населенню під заставу рухомого майна. Фінансові ресурси ломбардів формуються за рахунок внесків засновників, прибутків від їхньої діяльності та доходів від продажу заставленого майна. Вони також можуть залучати банківські кредити. Взаємовідносини між ломбардами та позичальниками оформляються через спеціальні документи (ломбардні квитанції), які визнаються угодою між сторонами, що дозволяє віднести ломбарди до категорії договірних фінансових посередників

Лізингові компанії – це фінансові посередники, які спеціалізуються на придбанні предметів тривалого використання, таких як транспортні засоби, обладнання та машини, і наданні їх в оренду фірмам-орендарям для виробничої діяльності. Орендарі поступово сплачують вартість предметів протягом визначеного терміну (5-10 років або більше). Лізингові угоди оформляються договорами оренди. Ресурси лізингових компаній формуються з власного капіталу та банківських кредитів. Особливістю лізингового посередництва є те, що кредитування здійснюється в товарній формі і має довгостроковий характер, що зручно для позичальників.

Факторингові компанії – це фінансові посередники, які спеціалізуються на купівлі права вимоги боргу у підприємств. Це право зазвичай стосується дебіторської заборгованості за поставлені товари, виконані роботи чи надані послуги. Коли настає строк платежу, факторингова компанія отримує оплату за цими рахунками. Операція оформляється через спеціальний договір між факторинговою компанією (фактором) та клієнтом, який продає свої вимоги.

Інвестиційні фінансові посередники – це фінансові посередники, які спеціалізуються на управлінні вільними коштами, призначеними для інвестицій. Вони спочатку залучають капітал від дрібних приватних інвесторів, випускаючи власні цінні папери, а потім інвестують ці кошти в акції інших компаній та державні цінні папери.

Фінансові компанії – це кредитно-фінансові установи, які спеціалізуються на наданні кредитів, зокрема споживчих та інвестиційних. Вони мобілізують кошти через продаж своїх цінних паперів і надають позики фізичним та юридичним особам для придбання товарів виробничого та споживчого призначення. Ці компанії займаються кредитуванням населення для роздрібних покупок, а також кредитують торгові організації під продаж товарів з відстрочкою платежу. До фінансових компаній також належать лізингові та факторингові компанії, які кредитують платіжні потреби своїх клієнтів.

Кредитні спілки – це кооперативні фінансові посередники, які спеціалізуються на наданні кредитів своїм членам. Вони обслуговують переважно підприємства малого та середнього бізнесу різних форм власності, фермерські й домашні господарства, а також фізичних осіб. Ресурси кредитних спілок формуються стягування з них спеціальних внесків, одержання доходів від поточної діяльності, через продаж паїв своїм членам, а також через одержання позичок у банках.

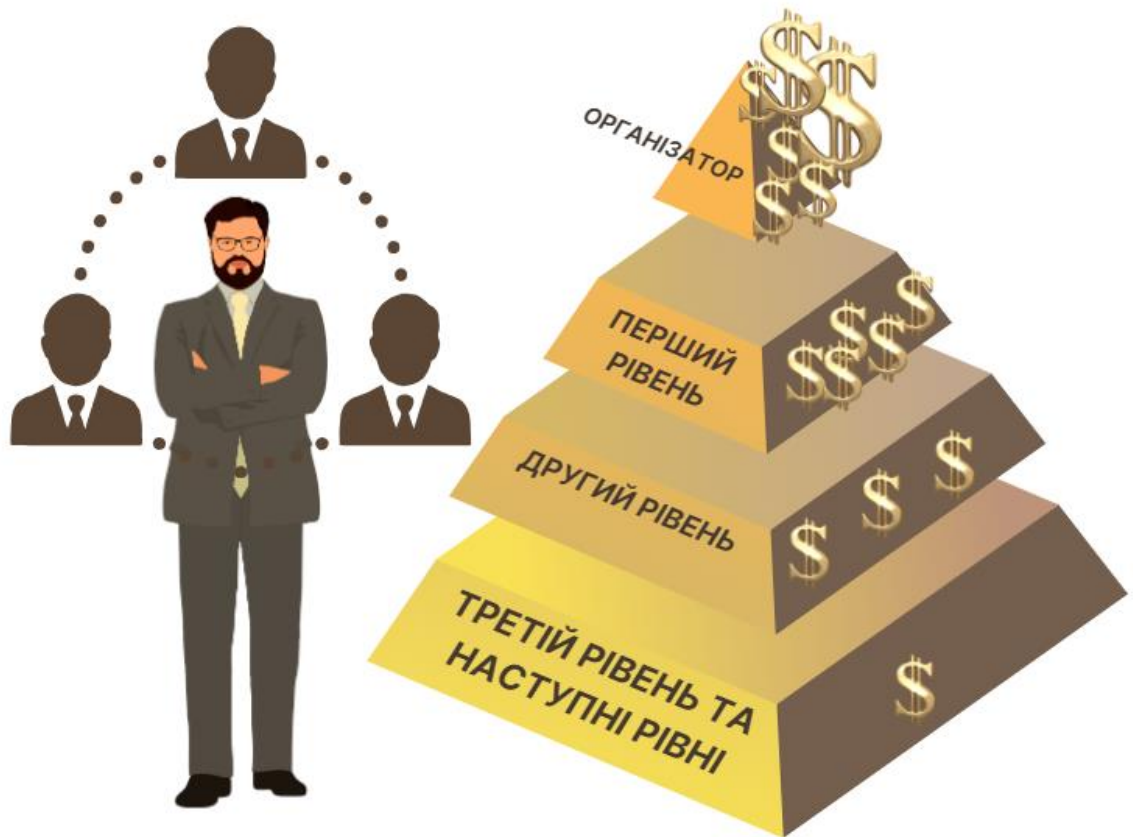
Фінансова піраміда – це шахрайська бізнес-модель, що використовує різні фінансові інструменти для створення та просування схеми взаємовідносин між її засновником і інвесторами. Суть моделі полягає в тому, що інвесторам обіцяється високий пасивний дохід, виплата якого залежить від залучення нових учасників до цієї схеми, часто за допомогою реклами. Перші учасники отримують дохід за рахунок коштів людей, які приєдналися до схеми пізніше, а не завдяки продажу послуги. У деяких випадках фінансові піраміди виникають через прорахунки у бізнес-проектах. Організатори піраміди реєструють акціонерне товариство або інвестиційну компанію, яка залучає кошти на певний проєкт.

*– це шахрайська бізнес-
модель, що використовує
різні фінансові
інструменти для
створення та просування
схеми взаємовідносин
між її засновником і
інвесторами.*

Схема працює до тих пір, поки є постійний приплив «інвесторів» та їхніх грошей. Чим пізніше інвестор вкладає гроші в піраміду, тим більше ризикує їх втратити. Коли нові люди перестають вкладати кошти – виплачувати дохід старим учасникам нічим, і піраміда валиться. Виплатити дохід усім учасникам неможливо. Отримати прибуток від фінансової піраміди можуть тільки її організатори і вкладники верхніх рівнів, а вкладники, які підключились останніми, неминуче втрачають свої гроші.

Основна характеристика фінансової піраміди – прибутковість постійно перевищує додану вартість, яку забезпечує бізнес-проект. Інвестиційні проекти з високою дохідністю завжди є ризиковими.

Характерні ознаки фінансової піраміди:

☑ **Надвисока прибутковість** – інвесторам обіцяють відсотки, які в десятки і сотні разів перевищують ставки за депозитами, за короткий період часу.

☑ **Ієрархічність**, при якій всі учасники знаходяться на певному рівні і повинні формувати свою групу, залучаючи нових вкладників. Наявність структури мережевого маркетингу, у якій виплата коштів відбувається за допомогою нових залучених учасників.

☑ **Непрозора діяльність**, інвестори не отримують ніякої інформації про реальну діяльність компанії, часто відсутність інформації пояснюють її конфіденційністю.

☑ **Агресивна реклама і пафосні презентації** з використанням психологічних методів впливу з демонстрацією життя у достатку. Для цього найчастіше використовують різні збори, на які запрошують усіх бажаючих під виглядом «лекції про інвестиції», і де ведеться інтенсивна психологічна обробка майбутніх жертв.

☑ **Невеликий початковий внесок**, сума якого дає можливість охопити велику кількість потенційних вкладників і уникнути судових позовів у випадку неповернення вкладу.

☑ **Рух коштів через криптовалюти та електронні гаманці**, через різні країни. Контактні номери кураторів теж знаходяться у різних країнах. Так, якщо вам заявляють, що ви за будь-яких обставин отримаєте свої 100–200% річних, — це фінансова піраміда.

☑ **Відсутність реєстрації та ліцензій**, дозволів на здійснення інвестиційної чи підприємницької діяльності.

Чим довше існує піраміда, і чим більше людей залучено, тим важче стає агітувати нових інвесторів. Крах піраміди настає тоді, коли надходження коштів від нових вкладників повністю припиняється. Якщо піраміда розвалюється, вкладникам вдається повернути не більше 15% від вкладених коштів.

Нацкомісія з цінних паперів та фондового ринку визначає і публікує на своєму офіційному сайті прийнятні ринкові практики, які не є фінансовими пірамідами, а також ознаки пірамід.

3.4 Фінансові деривативи.

Ринок цінних паперів об'єднує частину кредитного ринку: ринок інструментів позики або боргових зобов'язань і ринок інструментів власності, тобто цей ринок охоплює операції з випуску й обігу інструментів позики, інструментів власності, а також їх гібридів. З точки зору термінів дії фінансових інструментів фінансовий ринок розглядають як сукупність грошового ринку і ринку капіталів.

Фінансові деривативи – це інструменти, які передбачають укладання угод щодо купівлі-продажу фінансових активів у майбутньому. Їх можна розглядати як контракти, що створюються для перерозподілу фінансових ризиків, де

заздалегідь фіксуються всі умови щодо майбутніх операцій (купівля, продаж, обмін або випуск) з активом, який є предметом договору.

Біржовий ринок є системою економічних відносин між учасниками організованих торговельних майданчиків та суб'єктами фінансових і товарних ринків. Основною характеристикою сучасного біржового ринку є його фінансова спрямованість.

Фінансові деривативи сприяють розмежуванню можливостей використання інвестицій у часі, у різні фінансові активи, потоки платежів, що підвищує платоспроможність та ліквідність суб'єктів і забезпечує нові варіанти в страхуванні цінових ризиків.

Похідні фінансові інструменти репрезентують визначальну сферу діяльності на нинішньому строковому ринку. До них належать:

бездоганні фінансові похідні (ф'ючерс; опціон; своп; кеп, кепціон; флоо, флоорціон, флопціон; угода про майбутню процентну ставку); угода про майбутній валютний курс (forward foreign exchange contracts).

фінансові екзотичні похідні, що продовжують розвиватися;

фінансові комбіновані (комплексні, гібридні) похідні, широко репрезентовані на ринках;

власне строкові похідні фінансові інструменти – форвардні угоди;

основні похідні товарні інструменти (ф'ючерс на зерно; ф'ючерс на золото; ф'ючерс на каву; сировинний ф'ючерс (на нафту, метали); ф'ючерс на морські перевезення; товарний опціон; опціон на ф'ючерс на золото; опціон на ф'ючерс на зерно; сировинний своп (на нафту, метали); своп на золото).

Організаційна структура біржової діяльності продемонстрована у схемі 3.4.1.

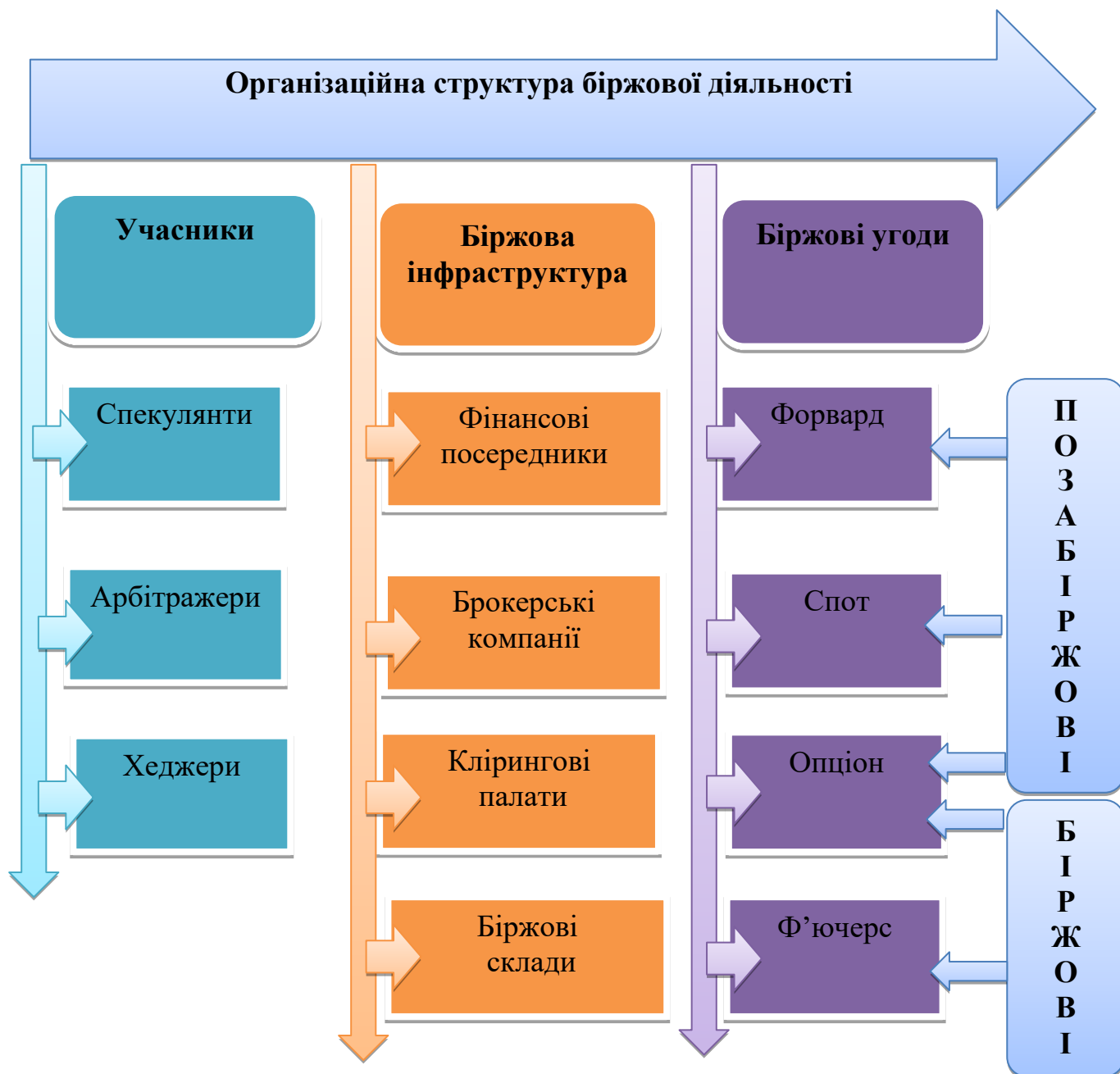

Рис. 3.4.1 Організаційна структура біржової діяльності.

Спекулянт – це інвестор у ризикові операції, який прагне отримати прибуток завдяки різниці в курсах фінансових інструментів, що може виникнути в часі. Спекулянти сприяють узгодженню цін для хеджерів, оскільки продавці прагнуть отримати максимальний дохід, тоді як покупці хочуть заплатити мінімальну ціну. Спекулянти забезпечують ліквідність ринку. Постійний потік заявок від спекулянтів у поєднанні із заявками від хеджерів дозволяє значно скоротити час на появу відповідних пропозицій купівлі та продажу, порівняно з ситуацією, де були б лише хеджери.

На ф'ючерських ринках спекулянти представлені двома основними видами: гравці на зниження та гравці на підвищення.

Гра на зниження здійснюється шляхом продажу спекулянтами ф'ючерських контрактів з метою їх наступного викупу по більш низькій ціні. Спекулянти, які здійснюють такі операції, називаються „ведмедами”.

Гра на підвищення здійснюється шляхом купівлі ф'ючерських контрактів з метою їхнього наступного продажу по більш високій ціні. Спекулянти цього типу називаються „биками”.

Спекулянти, що мають обсяг операцій менше певного визначеного рівня, називають дрібними. Розрізняють спекулянтів за методами ведення операцій, за стратегією і тактикою торгівлі. За цим критерієм виділяються:

позиційні спекулянти – утримують свою позицію протягом днів, тижнів, навіть місяців;

одноденні спекулянти – утримують позицію протягом одного дня торгів, очікуючи істотного руху цін протягом дня і дуже рідко переносять позицію на наступний день;

скальпери – протягом однієї торгової сесії укладають багато угод на купівлю і продаж з метою заробити гроші на незначних коливаннях цін.

спредери – використовують різницю цін на різні, але взаємозалежні ф'ючерські контракти.

Арбітражер – це особа, яка одночасно здійснює купівлю-продаж одного й того самого активу (або взаємопов'язаних активів у разі порушення між ними паритетних відносин) за різними цінами і на різних ринках, або на тому самому ринку, але в різний проміжок часу, з метою отримання прибутку.

Арбітражна операція є безризиковою й не потребує будь-яких інвестицій. Водночас, зміни в законодавстві, регулюванні та оподаткуванні можуть змусити арбітражера закрити позицію з втратою грошей.

Тобто арбітраж полягає в отриманні прибутку від гри на різних сегментах ринку:

☑ *«просторовий арбітраж»* – через доступ до різних сегментів ринку, як за географічним так і за галузевим спрямуванням;

☑ *«часовий / терміновий арбітраж»* – через гру на різниці процентних ставок, курсів валют на готівковому (спотовому) та ф'ючерсному сегментах ринку.

Хеджер – це особа, яка створює захист своїх фінансових активів від можливих фінансових втрат у майбутньому. Водночас ризик у зазначених угодах часто бере на себе спекулянт, діючи як контрагент хеджера.

Хеджування – це стратегія роботи з деривативами, спрямована на зниження ступеня невизначеності майбутньої динаміки цін і можливих збитків. Під час хеджування використовують один або кілька хеджувальних інструментів для повної або часткової компенсації змін справедливої вартості або потоку грошових коштів об'єкта.

Розрізняють *хедж продавця (короткий хедж)* мінімізація можливих збитків від зниження цін способом відкриття короткої ф'ючерсної позиції і *хедж покупця (довгий хедж)* спрямований на страхування від можливого збільшення цін та полягає у відкритті довгої позиції на ф'ючерсному ринку.

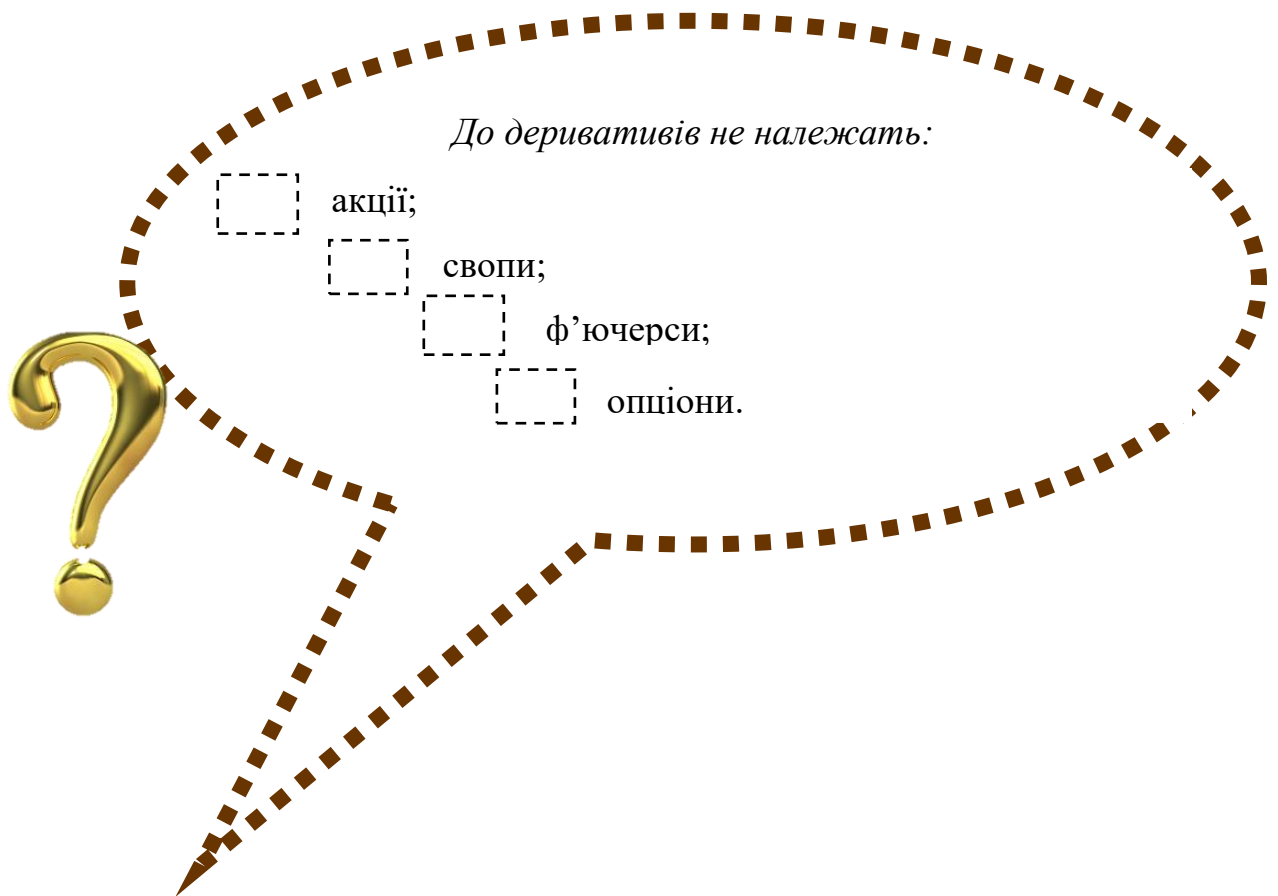
Фінансовий посередник – має статус юридичної особи, що на підставі ліцензії чи дозволу здійснює визначену законодавством посередницьку діяльність. До фінансових посередників належать суб'єкти банківської системи, небанківські фінансово-кредитні інститути та контрактні фінансові інститути.

Брокерські компанії – це фінансові посередники при проведенні торгових, біржових операцій, що діють за дорученням і за рахунок клієнтів. Вони виступають як посередники між інвесторами та ринками, допомагаючи здійснювати операції з фінансовими активами. У статуті брокерської компанії передбачено її право самостійно укладати посередницькі та інші договори, відкривати рахунки в банках, бути платником податку та інших обов'язкових платежів до бюджету. Брокерські компанії надають клієнтам платформу для торгівлі на фондових, товарних, валютних та інших біржах, а також надають

аналітичну інформацію, ринкові дослідження та рекомендації щодо інвестиційних стратегій

Клірингові палати – це фінансові установи, які виступають посередниками між покупцями та продавцями на ринках фінансових інструментів, таких як цінні папери, ф'ючерси або опціони, здійснюють безготівкові розрахунки через залік взаємних вимог. Кліринговою компанією може виступати як приватне, так і державне підприємство, яке надає послуги із зведення контрагентів між собою та вираховування компенсацій. Основна функція клірингової палати полягає у тому, щоб забезпечити своєчасне та надійне виконання зобов'язань учасників угод, мінімізуючи ризики неплатежів і невиконання контрактів. Клірингові палати надають учасникам ринку звіти про виконання та стан угод, забезпечують необхідну ліквідність, щоб уникнути затримок у розрахунках. Клірингові установи, щоденно проводять моніторинг стану рахунків контрагентів. До клірингової організації обов'язково входить комітет з ризиків, який і займається відстеженням можливих ризиків серед основних показників учасників клірингової угоди. Також клірингові установи створюють фонд, який складається з внесків контрагентів, завдяки чому скорочують час на розрахунковий період.

Біржові склади — це спеціалізовані склади, які використовуються для зберігання товарів, таких як метали, зерно, нафта та інші сировинні ресурси, що є об'єктом біржової торгівлі. Вони відіграють важливу роль в товарних біржових операціях, забезпечуючи зберігання та контроль якості товарів до моменту їх продажу або поставки за угодою.

Ф'ючерс – це стандартизований контракт, за яким дві сторони зобов'язуються купити або продати певний актив (товар, фінансовий інструмент) за фіксованою ціною в майбутньому. Ф'ючерсні контракти торгуються на біржах, і вони регламентують основні умови угоди, такі як дата поставки та кількість активу. Основною метою ф'ючерсів є хеджування ризиків або спекуляція на майбутніх змінах ціни активу. Угоди укладають через позабіржових посередників, які накопичують інформацію від різних клієнтів щодо котирувань та умов контрактів. Сторона, яка уклала контракт і позиція якої виявилася збитковою на момент його виконання, перераховує суму програшу на рахунок контрагента, позиція якого за цим контрактом виявилася виграшною.

Упродовж дії форвардного контракту розрізняють три *основні дати*:

дату угоди – дату, коли сторони підписують форвардний контракт;

☑ **дату платежу** – дату, на яку учасники домовляються здійснити операцію купівлі-продажу базового інструмента, це початок контрактного терміну;

☑ **дату погашення** – дату закінчення контрактного терміну.

Основна відмінність полягає в тому, що форвардний контракт – разова позабіржова угода між продавцем і покупцем, у той час як ф'ючерсний контракт – повторювана пропозиція, якою торгують на біржі.

Своп – це фінансовий дериватив або угода між двома сторонами, за якою вони обмінюються фінансовими потоками або зобов'язаннями за певними умовами протягом узгодженого періоду часу. Найбільш поширеними є процентні та валютні свопи. Характерна ознака свопа – це обов'язковість здійснення взаємного обміну на узгоджених умовах. Свопи є складними фінансовими інструментами, які використовуються переважно професійними учасниками ринків, такими як банки, корпорації та інституційні інвестори.

Основні функції свопів:

☑ **Хеджування ризиків** — допомагає компаніям та інвесторам зменшити валютні, процентні або кредитні ризики.

☑ **Зниження витрат** — дозволяє компаніям отримати доступ до вигідніших умов фінансування.

☑ **Спекуляції** — деякі учасники використовують свопи для отримання прибутку від змін процентних ставок, валютних курсів або цін на товари.

Опціон – це біржовий або позабіржовий контракт на право купівлі або продажу товару в майбутньому за ціною, визначеною в момент укладання угоди. Покупець опціону одержує право в заздалегідь визначений момент (період) виконати опціон або відмовитися від його виконання. Продавець опціону зобов'язаний прийняти вибір покупця. Крім того, **біржовий опціон** можна закрити проведенням зворотної угоди (як продавцеві, так і покупцеві).

Розрізняють два види опціонів:

☑ *опціон кол* – опціон на право купівлі. *Довгий кол-опціон* дає його власникові (покупцеві опціону) право, а не зобов'язання, придбати базовий актив за визначеною ціною впродовж певного періоду.

☑ *опціон пут* – опціон на право продажу. *Довгий пут-опціон* дає право його власникові (покупцеві опціону) продати базовий актив за ціною страйк на певному періоді до експірації.

Короткі опціони кол і пут описують протилежну, тобто коротку, позицію продавця опціону, який одержує зобов'язання виконати контракт завдяки проданому опціону впродовж певного часу до моменту його експірації.

Ф'ючерс – це тип похідних фінансових (або товарних) інструментів, біржовий строковий контракт, що містить однакові права та обов'язки учасників угоди на купівлю (продаж) у майбутньому за фіксованою в угоді ціною визначеного обсягу цінностей (товарів, цінних паперів, валюти та ін.).

Учасник ф'ючерсу може відмовитися від своїх прав та обов'язків (подібно до учасників опціону), лише «запустивши» контракт в обіг (зокрема, способом зворотної, «офсетної», угоди).

Ф'ючерсний контракт значно ліквідніший, ніж форвардний, тому що стандартизований за термінами, розмірами, має більш відпрацьовану технологію торгівлі й вимоги до учасників. Крім того, він надійніший, тому що підкріплений солідними гарантіями виконання. Будучи ліквідним, він може бути анульованим у будь-який час за допомогою офсетної (зворотної) угоди. Отже, щоб хеджувати ризик короткострокової небажаної зміни ціни базисного активу, не обов'язково чекати на завершення терміну виконання контракту.

Тематика самоконтролю.

1. Безпека на фондовому ринку.
2. Правове регулювання фінансового ринку.
3. Ринок цінних паперів.
4. Зміст і склад інфраструктури фінансового ринку.
5. Основи організації і діяльності фондової біржі.

6. Економічні цикли та фінансові ринки.
7. Державне регулювання ринку цінних паперів.
8. Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.
9. Ринок фінансових послуг.
10. Фондова біржа як вторинний ринок обігу цінних паперів.
11. Інструменти фінансового ринку.
12. Роль біржового та позабіржового ринку.
13. Первинний та вторинний фінансовий ринок.
14. Структура зарубіжних фінансових ринків.
15. Особливості розвитку фінансового ринку в Україні.
16. Економічна та правова природа цінного папера.
17. Основи функціонування міжнародного фінансового ринку.
18. Організація та функціонування ф'ючерсного ринку.
19. Історія розвитку міжнародних фондових бірж.
20. Індикатори фондового ринку – біржові індекси.
21. Ризики на фінансовому ринку.
22. Криптовалюти та їхнє місце у фінансовому ринку.
23. Глобалізація фінансових ринків.
24. Технології на фінансових ринках.
25. Міжнародний фінансовий ринок.

ЗАВДАННЯ

До кожного терміну доберіть єдиний правильний варіант визначення

№ п/п	Термін	№ п/п, що відповідає визначенню	Визначення
1	Опціон		організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами
2	Фондова біржа		ціна (курс, відсоткова ставка) товару, яку оголошує продавець або покупець і за якою вони згодні зробити купівлю або продаж.
3	Біржовий індекс		операція, що поєднує готівкову купівлю-продаж з одночасним укладанням контр угоди на певний термін
4	Своп		це похідний фінансовий інструмент, що засвідчує право придбати (продати) базовий актив на визначених умовах у майбутньому.
5	Котирування		це числові показники, що відображають стан фондового ринку в окремому фінансовому секторі або географічній зоні

ЗАВДАННЯ

На фондовому ринку пропонується до продажу облігація однієї компанії за ціною 1071 грн. Вона випущена строком на три роки, до погашення залишилося два роки. Її номінал при випуску визначений у розмірі 1300 грн. Процентні виплати по облігації здійснюються один раз на рік за ставкою 20 % до номіналу. З урахуванням ризику даного типу облігації норма її поточної доходності приймається в розмірі 25 % річних. Визначте поточну ринкову вартість облігації та її відповідність ціни продажу.

РОЗВ'ЯЗОК

Розраховується за формулою:

$$PV = \frac{20}{1+0,25} + \frac{20}{(1+0,25)^2} + \frac{1300}{(1+0,25)^2} = 860,8 \text{ (грн)}$$

За допомогою Microsoft Excel здійснити розрахунок.

ПС – приведена до поточного моменту вартість або загальна сума, яка на поточний момент рівноцінна ряду майбутніх платежів;

$$ПС(25 \% ; 2; - 20) + ПС(35 \% ; 2; ; - 1300) = 860,8 \text{ грн}$$

	A	B	C	D	E	F	G
	Ціна облігації (грн)	Норма поточної дохідності	Термін до погашення (роки)	Процентні виплати по облігації (%)	Номінал при випуску (грн)	Поточна ринкова вартість облігації	Разом
1							
2	1071	25%	2	-20	0		
3	1071	25%	2	0	-1300		

	A	B	C	D	E	F	G
	Ціна облігації (грн)	Норма поточної дохідності	Термін до погашення (роки)	Процентні виплати по облігації (%)	Номінал при випуску (грн)	Поточна ринкова вартість облігації	Разом
1							
2	1071	25%	2	-20	0		
3	1071	25%	2	0	-1300		

ПС

Ставка B2 = 0,25
 Кпер C2 = 2
 Плт D2 = -20
 Бс E2 = 0
 Тип = ЧИСЛО

= 28,8

	A	B	C	D	E	F	G
	Ціна облігації (грн)	Норма поточної дохідності	Термін до погашення (роки)	Процентні виплати по облігації (%)	Номінал при випуску (грн)	Поточна ринкова вартість облігації	Разом
1							
2	1071	25%	2	-20	0	28,80 ₴	
3	1071	25%	2	0	-1300		

ПС

Ставка B3 = 0,25
 Кпер C3 = 2
 Плт D3 = 0
 Бс E3 = -1300
 Тип = ЧИСЛО

= 832

	A	B	C	D	E	F	G
	Ціна облігації (грн)	Норма поточної дохідності	Термін до погашення (роки)	Процентні виплати по облігації (%)	Номінал при випуску (грн)	Поточна ринкова вартість облігації	Разом
1							
2	1071	25%	2	-20	0	28,80 ₴	
3	1071	25%	2	0	-1300	832,00 ₴	

СУММ

Число1 F2 = 28,8
 Число2 F3 = 832
 Число3 = ЧИСЛО

= 860,8

	A	B	C	D	E	F	G
	Ціна облігації (грн)	Норма поточної дохідності	Термін до погашення (роки)	Процентні виплати по облігації (%)	Номінал при випуску (грн)	Поточна ринкова вартість облігації	Разом
1							
2	1071	25%	2	-20	0	28,80 ₴	
3	1071	25%	2	0	-1300	832,00 ₴	860,80 ₴

Проаналізувавши поточну ринкову вартість облігації та ціну її продажу, бачимо, що по ній не можливий додатковий дохід у зв'язку із заниженою ринковою вартістю $(860,80 - 1071,00) = -210,2$ грн.

ЗАВДАННЯ

Облігація внутрішньої місцевої позики номіналом 1300 грн. реалізується за ціною 1071 грн. Погашення облігації передбачено через три роки. Норма поточної доходності по облігації такого типу становить 13 % річних. Визначте поточну ринкову вартість облігації та зіставте її з ціною продажу.

РОЗВ'ЯЗОК

Розраховується за формулою:

$$PV = \frac{1300}{(1+0,13)^3} = 900,97 \text{ (грн)}$$

За допомогою Microsoft Excel здійснити розрахунок.

ПС – приведена до поточного моменту вартість або загальна сума, яка на поточний момент рівноцінна ряду майбутніх платежів;
 $ПС(13\%; 3;; -1300) = 900,97 \text{ грн (в Excel)}$

	A	B	C	D	E	F
1	Ціна реалізації облігації (грн)	Норма поточної доходності	Термін до погашення (роки)	Процентні виплати по облігації (%)	Облігація внутрішньої місцевої позики номіналом (грн)	Поточна ринкова вартість облігації
2	1071	13%	3	0	-1300	

	A	B	C	D	E	F	ПС
1	Ціна реалізації облігації (грн)	Норма поточної доходності	Термін до погашення (роки)	Процентні виплати по облігації (%)	Облігація внутрішньої місцевої позики номіналом (грн)	Поточна ринкова вартість облігації	
2	1071	13%	3	0	-1300	C2:D2:E2	
3							= 900,965211

	A	B	C	D	E	F
1	Ціна реалізації облігації (грн)	Норма поточної доходності	Термін до погашення (роки)	Процентні виплати по облігації (%)	Облігація внутрішньої місцевої позики номіналом (грн)	Поточна ринкова вартість облігації
2	1071	13%	3	0	-1300	900,97 ₴

Зіставивши поточну ринкову вартість облігації з ціною продажу, бачимо, що остання завищена на $1071 - 900,97 = 170,03 \text{ тис. грн.}$

ЗАВДАННЯ

За облигацією номіналом 150 тис. грн, яка випущена на 6 років, передбачається такий порядок нарахування процентів: за перший рік – 5%, за другий рік – 10%, за третій рік – 20%, за наступні роки – по 25%, в останній рік – 30%. Розрахуйте майбутню вартість облигації за складною процентною ставкою.

РОЗВ'ЯЗОК

Розраховується за формулою:

$$S = 150 \times (1+0,05) \times (1+0,1) \times (1+0,2) \times (1+0,25)^2 \times (1+0,3) = 422,3 \text{ (тис грн)}$$

За допомогою Microsoft Excel здійснити розрахунок.

Функція БЗРАСПИС відповідає формулі розрахунку нарощеної суми за методом складних відсотків при використанні змінних ставок

	A	B	C
1	Роки	Нарахування процентів	Номінал облигації (тис грн)
2	1	5%	
3	2	10%	
4	3	20%	
5	4	25%	
6	5	25%	
7	6	30%	150
8	Майбутня вартість облигації		

	A	B	C		A	B	C
1	Роки	Нарахування процентів	Номінал облигації (тис грн)	1	Роки	Нарахування процентів	Номінал облигації (тис грн)
2	1	5%		2	1	5%	
3	2	10%		3	2	10%	
4	3	20%		4	3	20%	
5	4	25%		5	4	25%	
6	5	25%		6	5	25%	
7	6	30%	150	7	6	30%	150
8	Майбутня вартість облигації		=БЗРАСПИС(C2;B2:B7)	8	Майбутня вартість облигації		422,296875

9	БЗРАСПИС		
10	Початкове	C2	= 150
11	План	B2:B7	= {0,05;0,1;0,2;0,25;0,25;0,3}
12			= 422,296875
13			

ЗАВДАННЯ

Очікується, що щорічні доходи від реалізації проекту становитимуть 50 тис. грн. Необхідно розрахувати термін окупності проекту, якщо інвестиції до початку надходження доходів становитимуть 134 тис. грн, а норма дисконтування — 18,21 %.

РОЗВ'ЯЗОК

Розраховується за допомогою Microsoft Excel здійснити розрахунок. Функція КПЕР розраховує загальну кількість періодів виплат як єдиної суми вкладу (позики), так і для періодичних постійних виплат на основі постійної процентної ставки поточну (приведену до поточного моменту) вартість інвестиції (позики).

Потрібно визначити, через скільки років вартість очікуваних доходів буде дорівнювати величині інвестицій:

$$КПЕР(18,21\%; 50000; -134000) = 4$$

	A	B
1	Норма дисконтування	18,21%
2	Щорічні доходи	50000
3	Інвестиції	-134000
4	Термін окупності проєкту	

	A	B
1	Норма дисконтування	18,21%
2	Щорічні доходи	50000
3	Інвестиції	-134000
4	Термін окупності проєкту	32;B3
5		
6		

КПЕР

Ставка	B1	= 0,1821
Плт	B2	= 50000
Пс	B3	= -134000
Бс		= число
Тип		= число
		= 4,001884554

	A	B
1	Норма дисконтування	18,21%
2	Щорічні доходи	50000
3	Інвестиції	-134000
4	Термін окупності проєкту	4,0019

Термін окупності проєкту – 4 роки

«Розрахувати прибутковість трейдера»

Ролловер – це сума, яка нараховується або списується з вашого рахунку щодня залежно від процентних ставок і комісії, яку брокер стягує за утримання позиції протягом ночі.

УМОВА

Припустимо, трейдер купує 10 000 USD/JPY за ціною 131,90. Поточна ціна становить 132,07. Припустимо, що у трейдера доларовий рахунок і комісія 15 USD за мільйон (\$0,15 за 10К).

ОНЛАЙН КАЛЬКУЛЯТОР

<https://trading.biz/ua/kalkulator-prybutkovosti-treidera>

Калькулятор прибутковості трейдера

Account Currency	Account Leverage		
USD - US Dollar	1:100		
Rollover Policy			
Regular ☐ Advanced ☐ Premium ☐ Islamic Account ☐			
Side	Instrument	Amount (units)	Pip Amount
BUY ☐ SELL ☐	USD/JPY	10000	2058
Open Date	Open Price	Current Date	Current Price
06-Nov-24	132,07	17:06:52 GMT	152,65100
Trading commissions	Equity		
15 USD per mio	≥ 500 000 USD		
Net Deposit	Traded Volume		
≥ 500 000 USD	≥ 500 mio USD		
Margin requirement (1.0%)	Weekend margin requirement (3.3%)	Pip value	
100.00 USD	333.33 USD	0.66 USD	
Volume commission	Rollover	Total P&L	
0.15 USD	3.53 USD	1,351.55 USD	

Купив 10 000 USD/JPY, за що стягується комісія в розмірі 0,15 USD. Якщо трейдер триматиме позицію протягом ночі, то за кожну ніч він отримає невеликий кредит на свій рахунок, оскільки відсоткові ставки в доларах США вищі, ніж відсоткові ставки в ієні (може змінитися). Сума ролловера додається до прибутку за угодою.

«Розрахувати прибуток за опціоном»

1. Виберіть, чи ви купуєте кол-опцію чи пут-опцію.
2. Введіть дату закінчення опції. Це необов'язково, це не вплине на розрахунок. Введіть ціну страйк-ціни опції.
3. Введіть кількість контрактів опції. Це вплине на вартість і загальний прибуток.
4. Введіть ціну за акцію опції. Так зазвичай ціни опцій вказуються на фінансових веб-сайтах та торговельних платформах.
5. Загальна вартість розраховується автоматично. Загальна вартість кожного контракту - це ціна опції помножена на 100 акцій, оскільки контракти на опції на 100 акцій.

6. Введіть поточну ціну акції.
7. Вставте оцінену ціну акції на момент закінчення строку дії. Це цільова ціна, яку ви вважаєте, що акція може торгуватися до закінчення строку дії. Введіть різні оцінки, щоб побачити різні сценарії прибутку та збитку.
8. Очікувана зміна розраховується для вас. Це відсоткова та доларова різниця між оціненою майбутньою ціною акції та поточною ціною акції.
9. Загальний прибуток від опціону розраховується для вас і є прибуток у доларах, який ви отримуєте понад вартість. Він також показує відсоткову різницю між вашим прибутком і вартістю.

ОНЛАЙН КАЛЬКУЛЯТОР

<https://stockoptionscalculator.com/uk/>

Калькулятор акційних опціонів:
Розрахуйте свої інвестиційні прибутки

Виклик	Покласти
Термін дії: 2025-06-16	Термін дії: 2025-06-16
Ціна виконання: \$ 50	Ціна виконання: \$ 40
Контракти (100 акцій): 1	Контракти (100 акцій): 2
Ціна опціону: \$ 50	Ціна опціону: \$ 40
Загальна вартість: \$5,000.00	Загальна вартість: \$8,000.00
Поточна ціна акцій: \$ 60	Поточна ціна акцій: \$ 30
Очікувана ціна акцій при закінченні: \$ 110	Очікувана ціна акцій при закінченні: \$ 110
Очікувана зміна: 83.33333333333334%	Очікувана зміна: 266.6666666666663%
\$50.00	\$80.00
Загальний дохід від опціону: \$1,000.00 20%	Загальний дохід від опціону: -\$8,000.00 -100%

ЗАВДАННЯ

Розкрити алгоритм і визначити суму грошового доходу інвестиційного фонду «Івент», отриманого ним в результаті падіння курсу фунта стерлінгів.

1. Сума капіталу «Івент» – 10,0 млрд дол. США;
2. Валютні курси в період здійснення операцій:
 - 1 фунт стерлінгів – 1,50 дол. США,
 - 1 дол. США – 1,96 марки,
 - 1 німецька марка – 0,55 дол. США;
3. Курс фунта стерлінга відносно німецької. марки:
 - а) до падіння курсу фунта стерлінга – 2,88 марки;
 - б) після падіння курсу фунта стерлінга – 2,32 марки.

РОЗВ'ЯЗОК

1. Акумуляування необхідної для здійснення операцій суми грошей (власний капітал + залучені в провідних банках кошти) – 10.0 млрд дол. США;
2. Обмін доларів на марки
 $10,0 \text{ млрд дол. США} * 1,96 \text{ марки} = 19,60 \text{ млрд дол. США}$
3. Визначення величини падіння курсу фунта стерлінга
 $(2,88 - 2,32) / 2,88 = 0,19 * 100\% = 19\%$.
4. Визначення приросту грошової маси у марках після падіння курсу фунта стерлінга, млрд марок
 $19,60 * 0,19 = 3,72 \text{ млрд марок}$.
5. Обмін марок на долари для визначення приросту грошової маси в доларах після падіння курсу фунта
 $3,72 * 0,55 = 2,05 \text{ млрд дол. США}$

Отже, команда менеджерів інвестиційного фонду «Івент» в період падіння валютного курсу фунта стерлінга, забезпечила приріст доходу інвестиційному фонду в сумі 2,05 млрд дол. США.

3

FINANCIAL MARKET AND ITS STRUCTURE

*"There is no need to be afraid of high costs in the financial market,
and you should be wary of small incomes"*

3.3 FINANCIAL MARKET: ESSENCE, STRUCTURE, FUNCTIONS AND ROLE IN THE ECONOMY

3.4 CHARACTERIZATION OF FINANCIAL MARKET SEGMENTS

3.3 FINANCIAL INTERMEDIARIES IN THE STOCK MARKET. FINANCIAL PYRAMIDS

3.4 FINANCIAL DERIVATIVES

3.1 Financial market: essence, structure, functions and role in the economy.

The normal development of the economy requires the mobilization of temporarily free funds of individuals and legal entities, their distribution and redistribution on a commercial basis between different sectors of the economy. These processes should be carried out in financial markets.

The financial market is a circulation of capital, with some entities generating savings and others needing financial resources to expand their operations. Business entities engage with the financial market when they seek to raise funds or invest temporarily available funds and earn additional profit.

The paradigm of existing theories and concepts in Ukraine regarding the definition of "financial market" has common features in the economic literature when defining the following conceptual categories: finance, financial system, business and regional soil, local finance, etc.

A financial market is a market where supply and demand for various financial instruments are determined. The financial market is an important part of the financial system in every country, and most of the financial resources are accumulated by entrepreneurs on the basis of their purchase and sale.

The financial market performs a critical function in ensuring the stability and development of the economy by facilitating the efficient allocation of financial resources among various sectors.

Different savings structures provide different investment opportunities, which is why there is a need for a financial market. Market participants have to decide on the sources of capital and ways to invest it, and the financial market becomes a key tool for raising the necessary funds or investing temporarily free resources to generate profit.

There is a variety of interpretations of the term "financial market", which is often used in the economic literature, however, causing some ambiguity as to the content of this concept. This complicates the structuring of the financial market, which makes it possible to define the role of each of its segments (money, currency, stock, credit, financial services, etc.) in the overall financial system, describe the main stages of their development and consider possible ways of their further evolution.

Financial market integration is closely linked to various processes in national and international markets. An important role is played by:

- concentration of market participants' activities in major global financial centers;

- development of advanced technologies that increase the efficiency of digitalization of financial markets and improve settlement systems between their participants;

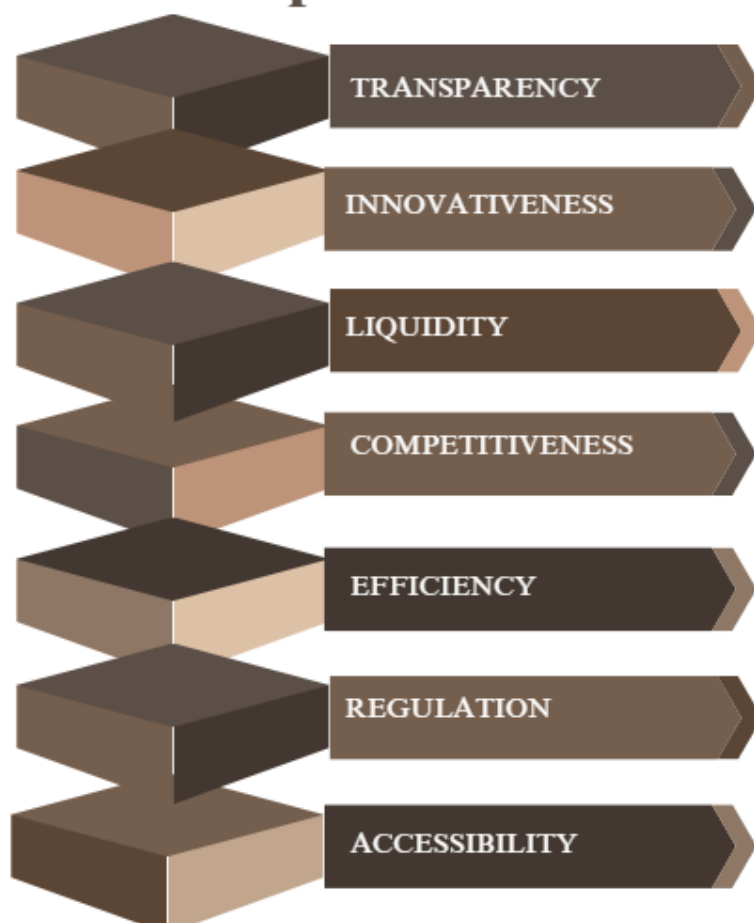
- Increasing the share of institutional participants, such as investment and insurance companies, pension funds, etc;

- access of participants to financial markets of different levels, taking into account legislative norms.

Each economic category has its own principles that guide its real and effective functioning. The principles of the financial market define the basic rules and mechanisms that regulate its functioning and ensure effective interaction between market participants. They apply to both the financial market as a whole and its

individual segments.

Principles of the financial market

The principle of transparency means that all transactions in the financial market should be accessible to all market participants and subject to their control and supervision. Transparency is ensured through regular disclosure of information about companies' activities, securities, exchange rates, etc.

The principle of innovation is to promote the development of new financial instruments, technologies and services that allow the market to adapt to changes and grow.

The liquidity principle is one of the key principles that provides for the ability to quickly exchange financial assets for money without significant losses in value.

The principle of competition is to ensure equal conditions for all market participants and conditions for monitoring compliance with the rules of fair competition by market participants. The absence of monopolies or limited access to the market promotes fair competition.

The principle of efficiency should ensure the effective allocation of financial resources so that capital is directed to the most productive projects in promising areas of the national economy and sectors of the economy, which will help ensure progress and meet the vital needs of the population.

The principle of regulation is special in that the financial market should be regulated both at the national and international level to prevent abuses, financial crises and market stabilization. This includes mechanisms for legal protection of market participants, especially small investors, from fraud, manipulation and other risks. Establishment of a reliable mechanism for accounting and control, prevention of abuse and crime in the financial market and its segments.

The principle of accessibility is very important, as it provides for equal access to financial resources for all market participants, including small and medium-sized enterprises and individual investors, and the prevention of monopolistic discrimination against the rights and freedoms of securities market participants.

The essence and role of the financial market in the economy of a state is most fully revealed in its functions. Functions are divided into **general** ones, which are characteristic of all segments of the financial market, and **special** (specific) ones, which characterize the development of a particular market area. The main functions of financial markets:

☑ **Capital accumulation** - the market provides capital for investment in various sectors of the economy.

☑ **Redistribution of resources** - the financial market is used to redistribute financial resources from one entity to another (e.g., from households to businesses).

☑ **Pricing** - the market determines the prices of financial instruments, which contributes to an objective reflection of the value of assets.

☑ **Liquidity** - the market provides an opportunity to quickly exchange financial assets for money, ensuring liquidity of investments.

☑ **Monitoring** is the observation of borrowed capital, its intended purpose and use;

☑ **Risk protection** - the financial market provides an opportunity to hedge risks with the help of derivative instruments (derivatives).

The financial market plays several important functions in the political sphere, primarily through bonds and other instruments, governments raise funds to finance budget deficits, social programs, infrastructure, and more. Stable financial markets promote economic growth, which reduces social tensions and helps governments maintain political support. Thus, the financial market is an important tool that governments use to ensure economic stability and influence domestic and foreign policy.

The financial market performs key functions in the economic sphere, as it forms the market price for stocks, bonds, and other assets, which allows determining their fair value. It directs financial resources from investors to the most efficient projects and industries, stimulating economic development. Offers risk hedging instruments such as futures and options, which reduces uncertainty for market participants. These functions facilitate the efficient allocation of capital, stimulate economic growth, and increase economic stability.

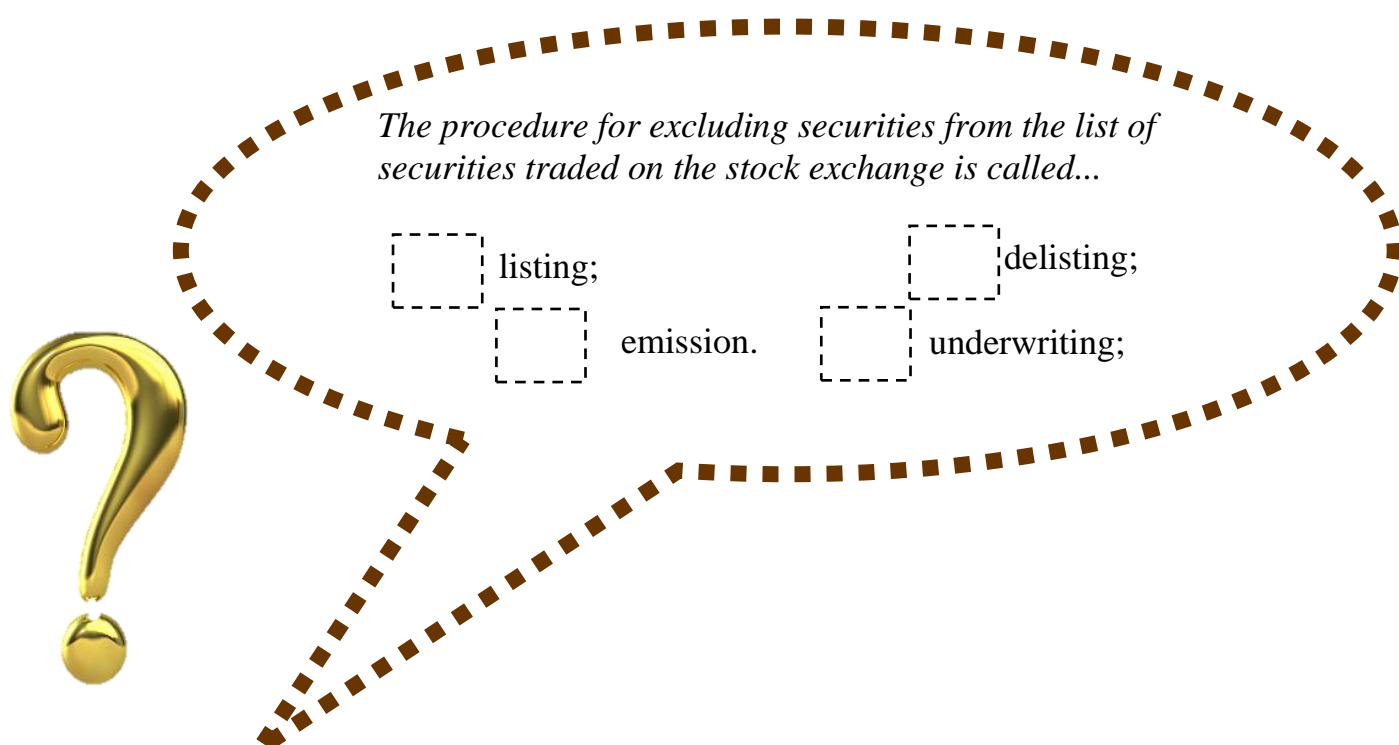
Financial market functions in the social sphere contribute to the development of businesses and enterprises through financial markets, creating new jobs and increasing the level of employment in society. By offering instruments for investment and savings, financial markets help people to ensure long-term financial stability, including retirement savings. In this way, the financial market promotes social mobility, increases welfare, and contributes to a more equal distribution of economic opportunities in society.

The entire system of financial markets can be represented as a capital market, which is divided into the equity market, where shares and bonds are traded, and the debt capital market, which includes the long-term debt capital market and the money market.

Thus, the financial market ensures the solvency of the financial system and the maximum coordination of the economy-wide processes of accumulation and investment, both in terms of volume and structure.

The financial market can be divided into primary and secondary markets. The primary market arises when securities are issued, and financial resources are mobilized there. In the secondary market, these resources are redistributed, i.e., they end up in the secondary market after they have already been sold in the primary market.

In turn, the secondary market is divided into exchange and over-the-counter markets. The exchange market is represented by the stock exchange as a special institutionally organized market. It is a market where the highest quality securities are traded and transactions are performed by professional participants. The stock exchange acts as the trading, professional, regulatory, and technological core of the securities and financial markets. The over-the-counter market is used for transactions with over-the-counter securities. In this case, securities are the object of purchase and sale.

There are two main forms of the secondary securities market: the exchange market and the over-the-counter market, which emerged as an alternative to the exchange.

In developed countries, only a fraction of all securities are traded **on the exchange market**. The exchange market is associated with the stock exchange as a specifically organized market that facilitates capital mobility and determines real market prices for assets. The impact of the stock exchange market on the processes taking place in all stock markets is quite significant, as it is the stock exchange market where the highest quality securities are traded. This market is mainly secondary, as it is mainly used to trade previously issued financial assets. The exchange market is subject to stricter government regulation, which reduces its flexibility. It offers a limited range of financial instruments from different issuers, and all transactions must comply with applicable regulatory requirements, which increases the cost of buying and selling assets. The exchange provides a kind of guarantee that those admitted to trading are reliable and solvent partners. Information on which transactions and for how much money were concluded on the exchange is published daily on the exchange's website and can be viewed by anyone.

The primary issue of securities is carried out mainly on the **over-the-counter market**. Secondary sales of securities can take place both on the exchange and over-the-counter markets. Brokers independently verify those with whom they deal. As a rule, they work with a small number of trusted partners (large banks, brokerage firms). The objective reason for the existence of the OTC market is the fact that many issuing companies cannot be listed on the stock exchange for various reasons, as their performance indicators do not meet the requirements for stock exchange registration. Today, the vast majority of all securities are traded over the counter. Information about the transactions and the value of the securities is not disclosed.

3.3 Characterization of financial market segments

Today, it is difficult to define the structure of the financial market as a set of clearly defined markets with their inherent segments. It is worth noting that the very concept of "financial market" is subject to numerous scientific discussions and has different interpretations. However, it is generally recognized that the main objects of economic relations between financial market participants are monetary resources,

securities and currency, which operate in the credit, stock and foreign exchange segments of the market. These segments can be viewed as separate components of the financial market, as they combine not only financial assets but also specific economic relations arising around these assets.

The main participants in the financial market are:

☑ ***Nonfinancial sector institutions*** are resident legal entities engaged in the production of goods and provision of services, including financial services. They include industrial and agricultural enterprises, corporations, institutions, and other organizations. The main sources of funding for nonfinancial institutions are bank loans, various types of borrowings, bonds, and shares.

☑ ***The state*** acts as a borrower in the financial market, placing its debt obligations on the domestic and foreign markets. It also performs an important function of regulating the financial market and is linked to the economy through taxes, public procurement, and borrowing.

☑ ***The population*** plays the role of an investor in the market by purchasing securities or taking out loans. In developed countries, approximately 70% of the population invests in various financial assets, and a significant portion takes out long-term loans for housing and other needs.

☑ ***Financial institutions*** - represented by commercial banks, credit unions, pension funds, insurance and investment companies, stock exchanges, and other financial institutions.

Each segment of the financial market operates on the basis of general principles that ensure the efficiency and stability of the system, and has its own specific rules that reflect its characteristics and goals.

It should be noted that the above classification reflects the division of the financial market and financial instruments by the most significant features, which cannot be considered exhaustive. The financial market is most efficient when all its components are involved: the money market and foreign exchange market, credit market, securities market, financial services market, etc.

The money market sets the price of short-term financial resources. By

conducting operations in the money market, the NBU affects the cost of such resources. This is important for the efficient functioning of the monetary transmission mechanism, which allows the NBU's monetary decisions to influence price developments in the country.

The foreign exchange market of Ukraine is used for the purchase and sale of non-cash and cash foreign currency and precious metals. Participants in the foreign exchange market of Ukraine include banks and non-bank institutions, bank customers, and the NBU.

The regulator conducts operations in the interbank foreign exchange market to cover the structural deficit of foreign currency and limit exchange rate fluctuations. The official hryvnia exchange rate to foreign currencies and the exchange rate for precious metals are calculated by the NBU.

The important properties of financial markets that form the basis for their segmentation are the type of financial asset, organizational form, geographic distribution, terms of circulation of financial assets, and terms of transfer of financial assets for use. Let us consider in detail the classification of financial markets in the diagram 3.2.1.

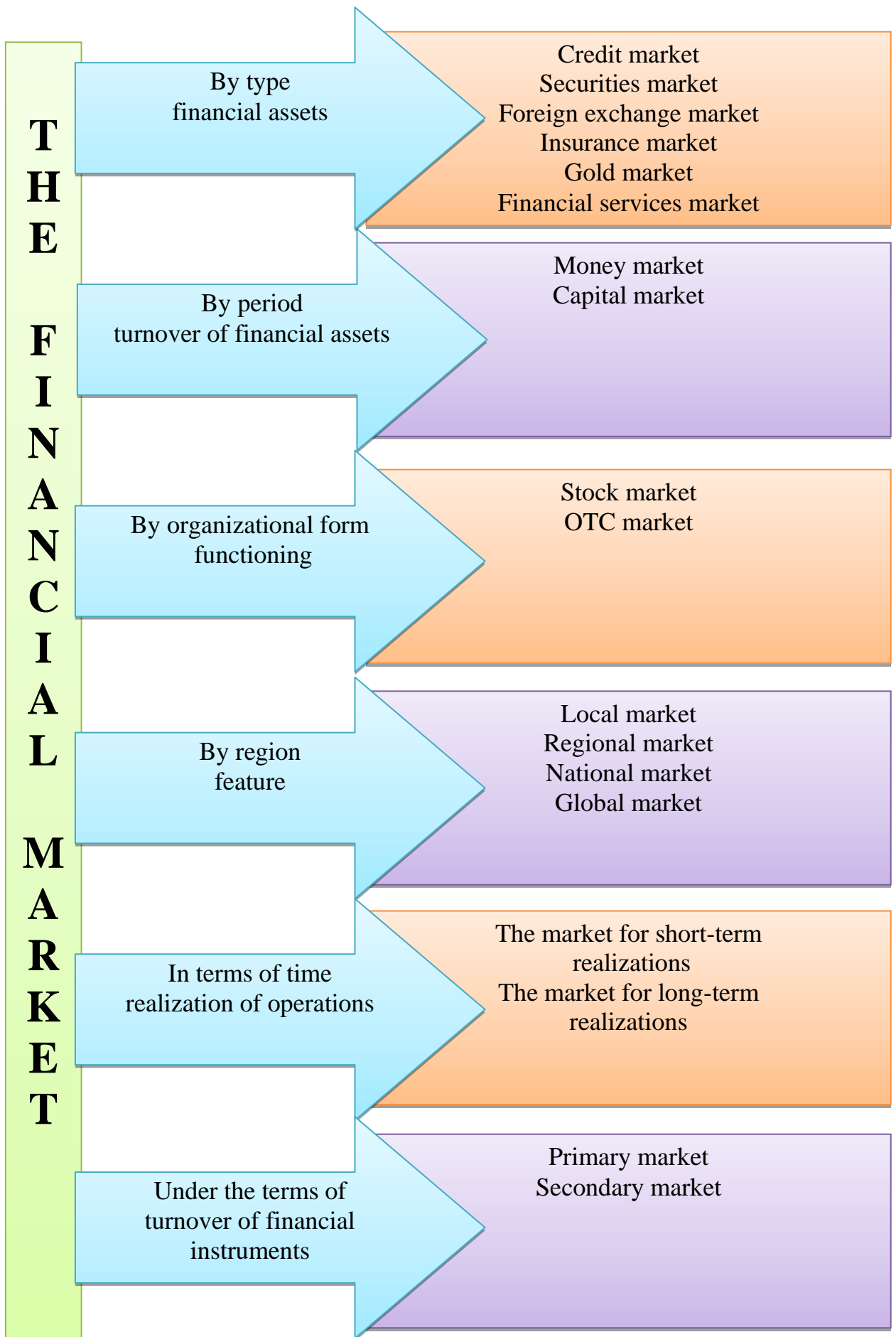

Figure 3.2.1. Classification of the financial market

The main players in most segments of the financial market are:

☑ **Issuers** - entities that issue securities into circulation. As a rule, these are legal entities (sometimes individuals, if provided for by law) that place securities on their own behalf and undertake to comply with the terms of issue. Issuers include states, commercial enterprises, organizations, financial institutions, etc;

☑ **Investors** - participants who invest their own funds in the activities of other market participants by purchasing financial assets for profit. Depending on certain characteristics, investors can be divided into individual, institutional, strategic, portfolio, and internal and external investors;

☑ **Financial intermediaries** are a large group of financial institutions, including banks, non-bank and contract financial institutions, and investment and credit institutions. They raise funds from individual investors, using them for investment or lending, and provide intermediary services in transactions with securities and other financial instruments.

The structure of the financial market is diverse and includes a wide range of financial institutions and organizations that perform key functions in the market as market participants.

3.3 Financial intermediaries in the stock market. Financial pyramids.

Financial institutions are entitled to provide financial services on the basis of an appropriate license issued by the Regulator, except in cases established by special laws, and carry out the following types of financial services activities:

☑ Banking activities in accordance with the Law of Ukraine "On Banks and Banking Activities";

☑ Insurance activities in accordance with the Law of Ukraine "On Insurance";

☑ Activities of the credit union in accordance with the Law of Ukraine "On Credit Unions";

☑ Activities of a financial company in accordance with the Law of Ukraine "On Financial Services and Financial Companies";

Pawnshop activities in accordance with the Law of Ukraine "On Financial Services and Financial Companies";

Operating in the capital markets in accordance with the Law of Ukraine "On Capital Markets and Organized Commodity Markets" and other special laws.

Legal entities may provide financial services on the basis of authorization without acquiring the status of a financial institution in cases established by the Law.

Financial intermediaries buy and sell financial assets or provide related services. The main function of financial intermediation is the redistribution of free financial resources, i.e. the distribution of financial resources between sectors of the economy through the accumulation of individual investors' funds, their transformation and transfer to consumers. Often, free funds exist in the form of savings for some owners, while others have investment needs.

Financial intermediaries provide many useful services to money market participants:

Help to reduce the cost of operations while increasing their number

Pool their clients' savings to make large investments in the primary market

They diversify risk, which is quite difficult for individual savings owners to do on their own.

Each lender has the opportunity to quickly invest free funds in profitable assets, and the borrower can quickly obtain additional funds to solve production or consumer problems and then return them just as quickly. To do this, the lender needs only to contact any financial intermediary and invest funds, and the borrower needs only to contact the same intermediary and obtain a loan. Intermediaries have the ability to concentrate a significant amount of small savings and direct them to finance large, high-yield operations and projects.

The category of financial intermediaries includes banks and non-bank financial institutions (leasing companies, factoring companies, brokerage and dealership companies, insurance companies, pension funds, financial companies, pawnshops, credit unions).

Banks are institutions whose functions include lending to business entities and individuals by attracting funds from enterprises, institutions, organizations, individuals and other credit resources, cash and settlement services to the national economy, and foreign exchange and other banking operations.

Insurance companies are financial intermediaries that specialize in providing insurance services. Their activities consist of forming special cash funds based on agreements with legal entities and individuals, from which they pay out money to policyholders in specified amounts in the event of certain events (insured events).

Pension funds are financial intermediaries that accumulate funds from legal entities and individuals on a contractual basis to make pension payments upon reaching a certain age. Their mechanism of operation is similar to life insurance: contributions are accumulated over time, forming a large capital. Knowing the timing of retirement, funds can predict the amount of payments and invest in long-term income-generating assets such as corporate bonds, stocks, government securities, and long-term loans. Sound resource management ensures the successful operation of the funds and the ability to pay out pensions in excess of the amount of contributions.

Pawnshops are financial intermediaries that specialize in providing loans to individuals secured by movable property. The financial resources of pawnshops are formed by contributions from their founders, profits from their activities, and income from the sale of pledged property. They may also attract bank loans. Relationships between pawnshops and borrowers are formalized through special documents (pawnshop receipts), which are recognized as an agreement between the parties, which allows pawnshops to be classified as contractual financial intermediaries

Leasing companies are financial intermediaries that specialize in acquiring durable items, such as vehicles, equipment, and machinery, and leasing them to tenant firms for production activities. Lessees gradually pay the cost of the items over a specified period of time (5-10 years or more). Leasing transactions are formalized by lease agreements. The resources of leasing companies are formed from equity and bank loans. The peculiarity of leasing intermediation is that lending is provided in the form of commodities and is long-term, which is convenient for borrowers.

Factoring companies are financial intermediaries that specialize in purchasing the right to claim debt from businesses. This right usually relates to receivables for goods delivered, work performed, or services rendered. When payment is due, the factoring company receives payment on these invoices. The transaction is formalized through a special agreement between the factoring company (factor) and the client who sells its claims.

Investment financial intermediaries are financial intermediaries that specialize in managing free funds intended for investment. They first raise capital from small private investors by issuing their own securities, and then invest these funds in other companies' stocks and government securities.

Financial companies are credit and financial institutions that specialize in providing loans, including consumer and investment loans. They mobilize funds through the sale of their securities and provide loans to individuals and legal entities for the purchase of goods for production and consumption. These companies lend money to households for retail purchases and provide loans to trade organizations for the sale of goods on a deferred basis. Financial companies also include leasing and factoring companies that lend to the payment needs of their clients.

Credit unions are cooperative financial intermediaries that specialize in providing loans to their members. They serve mainly small and medium-sized businesses of various forms of ownership, farms and households, as well as individuals. The resources of credit unions are formed by charging special fees from their members, generating income from current activities, selling shares to their members, and obtaining loans from banks.

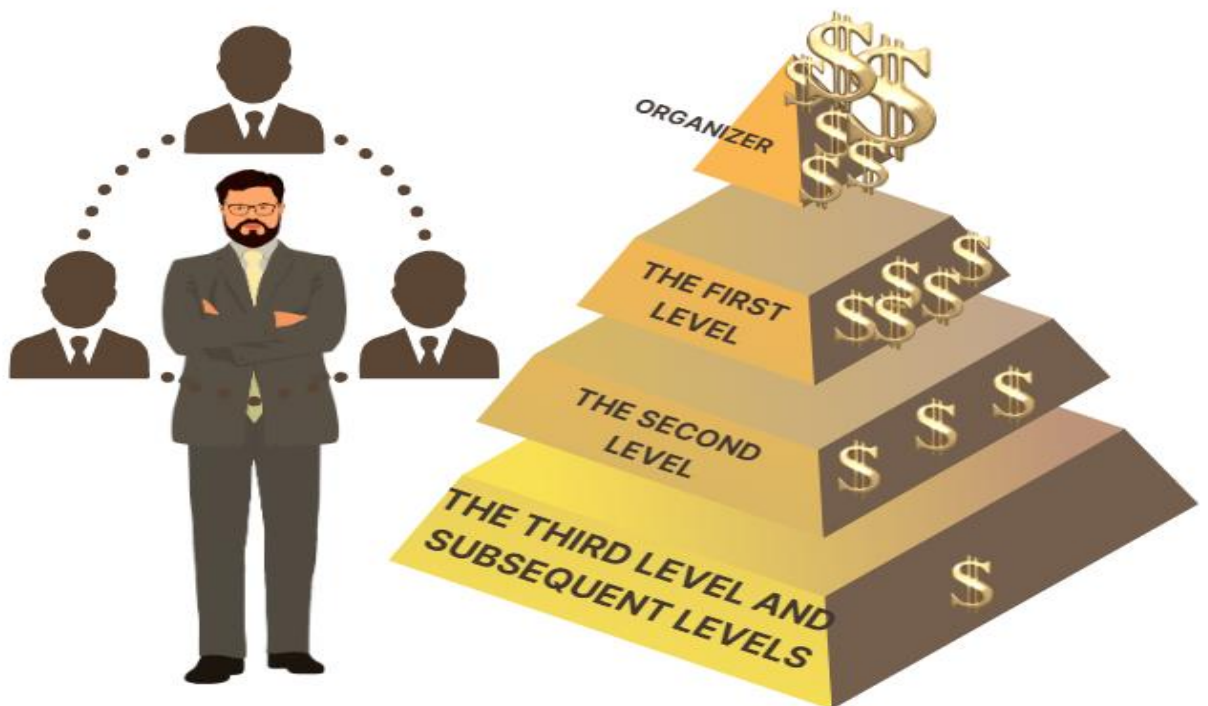
A **pyramid** scheme is a fraudulent business model that uses various financial instruments to create and promote a scheme of relationships between its founder and investors. The essence of the model is that investors are promised a high passive income, the payment of which depends on attracting new participants to the scheme, often through advertising. The first participants receive income from the funds of people who join the scheme later, rather than from the sale of the service. In some cases, pyramid schemes arise from miscalculations in business projects. The

organizers of the pyramid register a joint-stock company or investment company that raises funds for a specific project.

- is a fraudulent business model that uses various financial instruments to create and promote a scheme of relations between its founder and investors.

The scheme works as long as there is a constant inflow of "investors" and their money. The later an investor invests in a pyramid scheme, the more he or she risks losing money. When new people stop investing, there is nothing to pay the old members, and the pyramid collapses. It is impossible to pay income to all participants. Only its organizers and top-level investors can profit from a pyramid scheme, and the last to join inevitably lose their money.

The main characteristic of a pyramid scheme is that the profitability is constantly higher than the added value provided by the business project. Investment projects with high returns are always risky.

Characteristic signs of a pyramid scheme:

☑ **Ultra-high yields** - investors are promised interest rates that are tens or hundreds of times higher than deposit rates in a short period of time.

☑ **Hierarchy**, in which all participants are at a certain level and must form their own group by attracting new investors. The presence of a network marketing structure in which the payment of funds occurs with the help of newly attracted participants.

☑ **Non-transparent activities**, investors do not receive any information about the company's real activities, often the lack of information is explained by its confidentiality.

☑ **Aggressive advertising and pretentious presentations** using psychological methods of influence with a demonstration of a life of prosperity. For this purpose, various meetings are often used, to which everyone is invited under the guise of a "lecture on investments" and where intensive psychological processing of future victims is carried out.

☑ **A small initial deposit**, the amount of which makes it possible to reach a large number of potential depositors and avoid lawsuits in case of non-return of the deposit.

☑ **The movement of funds through cryptocurrencies and electronic wallets**, through different countries. The contact numbers of the curators are also located in different countries. So, if you are told that you will receive your 100-200% per annum under any circumstances, this is a pyramid scheme.

☑ **Lack of registration and licenses**, permits for investment or business activities.

The longer the pyramid exists and the more people are involved, the harder it becomes to recruit new investors. The collapse of the pyramid occurs when the flow

of funds from new investors stops completely. If the pyramid collapses, investors are able to get back no more than 15% of their investment.

The National Securities and Stock Market Commission defines and publishes on its official website acceptable market practices that are not pyramid schemes, as well as signs of pyramid schemes.

3.4 Financial derivatives.

The securities market unites a part of the credit market: the market for loan or debt instruments and the market for property instruments, i.e., this market covers transactions on the issue and circulation of loan instruments, property instruments, and their hybrids. From the perspective of the maturity of financial instruments, the financial market is viewed as a combination of the money market and the capital market.

Financial derivatives are instruments that provide for the conclusion of agreements on the purchase and sale of financial assets in the future. They can be viewed as contracts created to redistribute financial risks, where all terms and conditions of future transactions (purchase, sale, exchange or issue) with the asset that is the subject of the contract are fixed in advance.

The exchange market is a system of economic relations between participants of organized trading platforms and entities of financial and commodity markets. The main characteristic of the modern exchange market is its financial orientation.

Financial derivatives help to differentiate the possibilities of using investments over time, in different financial assets, and payment flows, which increases the solvency and liquidity of entities and provides new options for insuring price risks.

Derivatives represent a major area of activity in the current derivatives market. These include:

☑ impeccable financial derivatives (futures, options, swaps, caps, floors, floats, floortrades, flops, future interest rate agreements); future exchange rate agreements (forward foreign exchange contracts).

- ☑ financial exotic derivatives that continue to evolve;
- ☑ financial combined (complex, hybrid) derivatives that are widely represented in the markets;
- ☑ actual term derivative financial instruments - forward agreements;
- ☑ major derivative commodity instruments (grain futures; gold futures; coffee futures; commodity futures (oil, metals); sea freight futures; commodity option; gold futures option; grain futures option; commodity swap (oil, metals); gold swap).

The organizational structure of exchange activities is shown in Figure 3.4.1.

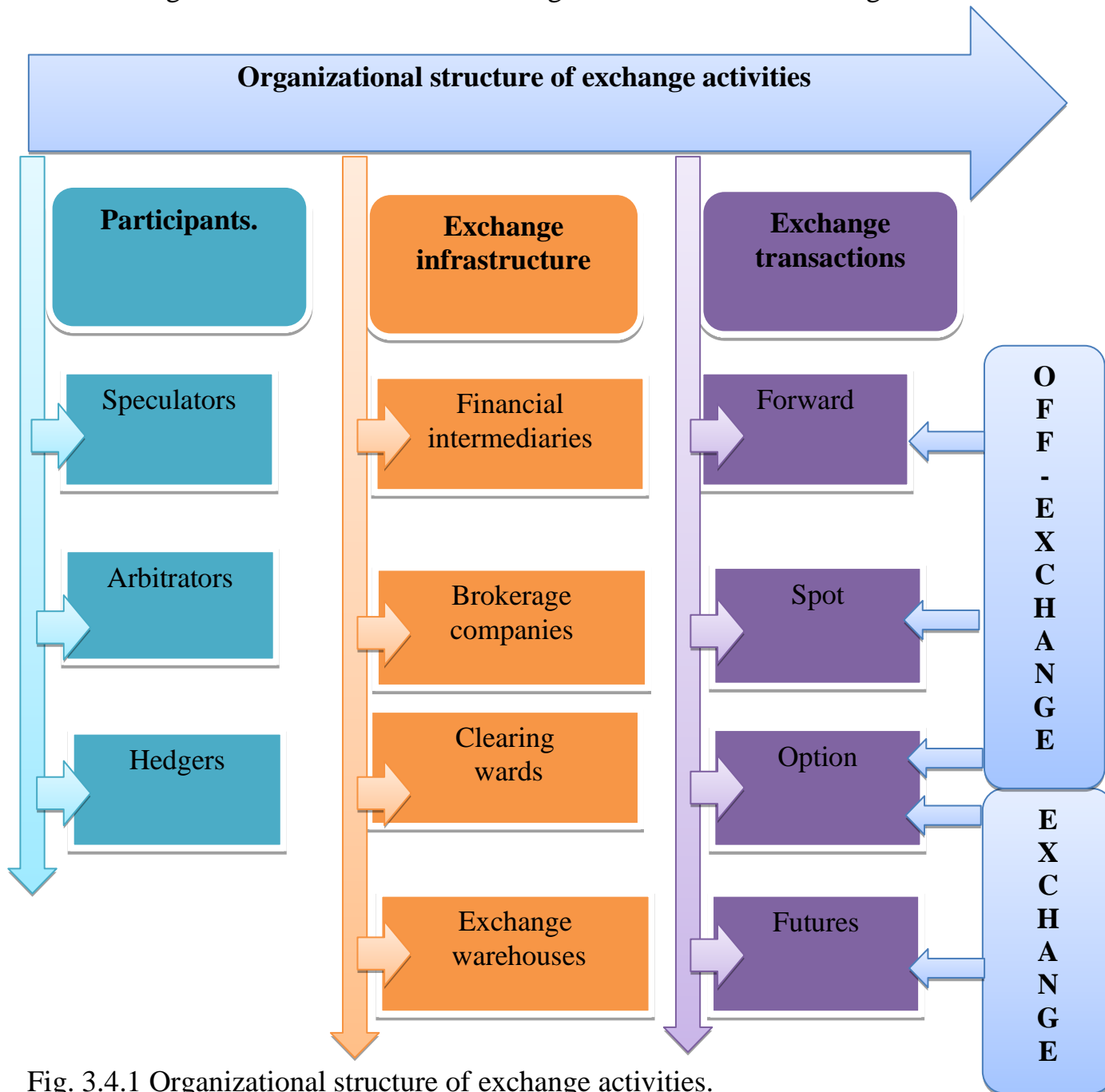

Fig. 3.4.1 Organizational structure of exchange activities.

A speculator is a risk investor who seeks to profit from differences in the exchange rates of financial instruments that may arise over time. Speculators facilitate price matching for hedgers, as sellers seek to maximize their profits while buyers seek to pay the lowest price. Speculators provide liquidity to the market. The constant flow of orders from speculators, combined with orders from hedgers, significantly reduces the time it takes for matching buy and sell orders to appear compared to a situation where there were only hedgers.

There are two main types of speculators in the futures markets: downside players and upside players.

A ***downside play*** is carried out by speculators selling futures contracts with the intention of buying them back at a lower price. Speculators who carry out such operations are called "***bears***".

A bull ***play*** is carried out by buying futures contracts with the intention of selling them at a higher price. Speculators of this type are called ***bulls***.

Speculators with a transaction volume less than a certain level are called small speculators. Speculators are distinguished by the methods of conducting transactions, strategy and tactics of trading. According to this criterion, there are:

☑ ***Position speculators*** - hold their position for days, weeks, even months;

☑ ***overnight speculators*** - hold a position for one day of trading, expecting significant price movements during the day and very rarely transfer the position to the next day;

☑ ***scalpers*** - during one trading session, they make many buy and sell transactions in order to make money on minor price fluctuations.

☑ ***spreaders*** - use the price difference of different but interrelated futures contracts.

An arbitrageur is a person who simultaneously buys and sells the same asset (or interrelated assets in case of violation of parity between them) at different prices and in different markets, or in the same market but at different times, in order to make a profit.

An arbitrage transaction is risk-free and does not require any investment. At the same time, changes in legislation, regulation, and taxation may force an arbitrageur to close a position with a loss of money.

In other words, arbitrage is about making a profit from playing in different market segments:

☑ *"spatial arbitrage"* - through access to different market segments, both geographically and by industry;

☑ *"time/term arbitrage"* - by playing on differences in interest rates and currency exchange rates in the cash (spot) and futures market segments.

A **hedger** is a person who creates protection for his or her financial assets against possible financial losses in the future. At the same time, the risk in these transactions is often assumed by a speculator acting as a counterparty to the hedger.

Hedging is a derivatives strategy aimed at reducing the degree of uncertainty of future price movements and possible losses. Hedging involves the use of one or more hedging instruments to fully or partially offset changes in the fair value or cash flows of an item.

A distinction is made between *a seller's hedge (short hedge)*, which minimizes possible losses from price declines by opening a short futures position, and *a buyer's hedge (long hedge)*, which is aimed at insuring against possible price increases and consists of opening a long position in the futures market.

A **financial intermediary** is a legal entity that carries out intermediary activities defined by law on the basis of a license or permit. Financial intermediaries include banking system entities, non-bank financial and credit institutions, and contractual financial institutions.

Brokerage companies are financial intermediaries in trading and exchange operations, acting on behalf of and at the expense of clients. They act as intermediaries between investors and markets, helping to conduct transactions with financial assets. A brokerage company's charter provides for its right to independently enter into intermediary and other agreements, open bank accounts, and pay tax and other mandatory payments to the budget. Brokerage companies provide

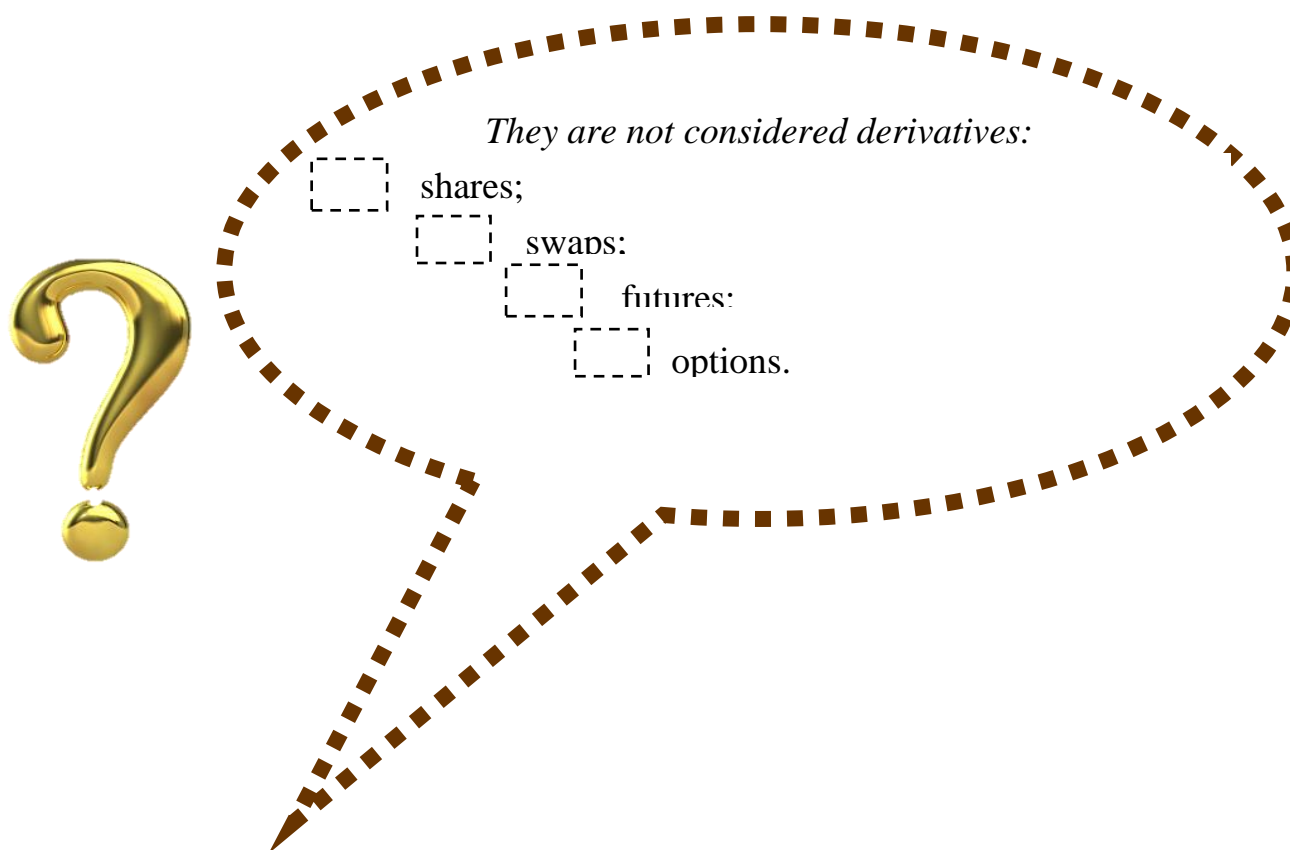
clients with a platform for trading on stock, commodity, currency and other exchanges, as well as provide analytical information, market research and recommendations on investment strategies

Clearing houses are financial institutions that act as intermediaries between buyers and sellers in the markets for financial instruments such as securities, futures, or options, and settle non-cash transactions through the offset of mutual claims. A clearing company can be either a private or state-owned enterprise that provides services for bringing counterparties together and calculating compensation. The main function of the clearing house is to ensure timely and reliable fulfillment of obligations of the parties to transactions, minimizing the risks of non-payment and non-performance of contracts. Clearing houses provide market participants with reports on the execution and status of transactions, and provide the necessary liquidity to avoid delays in settlements. Clearing organizations monitor the status of counterparty accounts on a daily basis. A clearing organization must include a risk committee, which monitors possible risks among the key indicators of the parties to the clearing transaction. Clearing institutions also create a fund consisting of counterparty contributions, which reduces the time for the settlement period.

Exchange warehouses are specialized warehouses used to store commodities, such as metals, grain, oil and other raw materials, which are traded on the exchange. They play an important role in commodity exchange operations, ensuring the storage and quality control of goods until they are sold or delivered under a contract.

A **futures** contract is a standardized contract under which two parties agree to buy or sell a specific asset (commodity, financial instrument) at a fixed price in the future. Futures contracts are traded on exchanges, and they regulate the main terms of the transaction, such as the delivery date and the quantity of the asset. The main purpose of futures is to hedge risks or speculate on future changes in the price of an asset. Contracts are concluded through OTC intermediaries that collect information from different clients regarding quotes and contract terms. The party that entered into the contract and whose position turned out to be unprofitable at the time of its

execution transfers the amount of the loss to the account of the counterparty whose position on the contract turned out to be profitable.

There are three *main dates* during the term of a forward contract:

- ☑ **transaction** date - the date when the parties sign a forward contract;
- ☑ **payment date** - the date on which the parties agree to execute the purchase and sale of the underlying instrument, which is the beginning of the contract term;
- ☑ **maturity** date - the date of expiration of the contractual term.

The main difference is that a forward contract is a one-time over-the-counter transaction between a seller and a buyer, while a futures contract is a recurring offer that is traded on an exchange.

A swap is a financial derivative or an agreement between two parties whereby they exchange financial flows or liabilities under certain conditions over an agreed period of time. The most common are interest rate and currency swaps. A characteristic feature of a swap is the obligation to make a mutual exchange on agreed terms. Swaps are complex financial instruments used primarily by professional market participants such as banks, corporations and institutional investors.

The main functions of swaps:

☑ **Risk hedging** - helps companies and investors reduce currency, interest rate, or credit risks.

☑ **Cost reduction** - allows companies to access more favorable financing terms.

☑ **Speculation** - some participants use swaps to profit from changes in interest rates, foreign exchange rates, or commodity prices.

An option is an exchange-traded or over-the-counter contract for the right to buy or sell a commodity in the future at a price specified at the time of the transaction. The buyer of an option has the right to exercise or refuse to exercise the option at a predetermined time (period). The option seller is obliged to accept the buyer's choice. In addition, **an exchange-traded option** can be closed by conducting a reverse transaction (both for the seller and the buyer).

There are two types of options:

☑ **call option** - a call option. A **long call option** gives its holder (the option buyer) the right, but not the obligation, to purchase the underlying asset at a specified price within a certain period.

☑ **put option** - an option to sell. A **long put option** entitles its holder (the option buyer) to sell the underlying asset at the strike price for a certain period before expiration.

Short call and put options describe the opposite, i.e. short, position of the option seller, who receives an obligation to fulfill the contract through the option sold within a certain time before its expiration.

A **futures contract** is a type of derivative financial (or commodity) instrument, an exchange-traded fixed-term contract containing the same rights and obligations of the parties to the transaction to buy (sell) a certain amount of assets (goods, securities, currency, etc.) at a price fixed in the contract.

A futures participant may waive its rights and obligations (similar to option participants) only by "launching" the contract into circulation (in particular, by way of a reverse, "offsetting" transaction).

A futures contract is much more liquid than a forward contract because it is standardized in terms of terms and size, and has a more developed trading technology and requirements for participants. It is also more reliable because it is backed by solid performance guarantees. Being liquid, it can be canceled at any time through an offset (reverse) transaction. Thus, to hedge the risk of short-term undesirable changes in the price of the underlying asset, it is not necessary to wait until the contract expires.

The topic of self-control.

1. Security in the stock market.
2. Legal regulation of the financial market.
3. Securities market.
4. Content and composition of financial market infrastructure.
5. Basics of organization and operation of the stock exchange.
6. Economic cycles and financial markets.
7. State regulation of the securities market.
8. Prospects for the development of the financial market in Ukraine.
9. Financial services market.
10. Stock exchange as a secondary market for securities.
11. Financial market instruments.
12. The role of the exchange and over-the-counter markets.
13. Primary and secondary financial markets.
14. The structure of foreign financial markets.
15. Peculiarities of the financial market development in Ukraine.
16. The economic and legal nature of the security.
17. Fundamentals of the international financial market.
18. Organization and functioning of the futures market.
19. History of the development of international stock exchanges.
20. Stock market indicators are stock market indices.
21. Risks in the financial market.

22. Cryptocurrencies and their place in the financial market.
23. Globalization of financial markets.
24. Technologies in financial markets.
25. International financial market.

TASKS			
 For each term, select the only correct definition			
No. p/n	Term.	No. of items corresponding to the definition	Definition.
1	Option		an organizationally formalized, permanently operating market where securities are traded
2	Stock exchange		price (exchange rate, interest rate) of a commodity announced by the seller or buyer and at which they agree to buy or sell.
3	Stock market index		a transaction that combines a cash purchase and sale with the simultaneous conclusion of a counterparty agreement for a certain period of time
4	Swap		A derivative <i>is a</i> financial instrument that certifies the right to purchase (sell) an underlying asset under specified conditions in the future.
5	Quotes		are numerical indicators that reflect the state of the stock market in a particular financial sector or geographic area

TASKS

A bond of one of the following companies is offered for sale on the stock market companies at a price of UAH 1,071. It is valid for three years, with two years left to maturity. Its face value at issue was set at UAH 1,300. Interest payments on the bonds are paid once a year at a rate of 20% to the face value. Taking into account the risk of this type of bond, its current rate of return is assumed to be 25 % per annum. Determine the current market value of the bond and its correspondence to the selling price.

SOLUTION

Calculated by the formula:

$$PV = \frac{20}{1+0,25} + \frac{20}{(1+0,25)^2} + \frac{1300}{(1+0,25)^2} = 860.8 \text{ (UAH)}$$

Use Microsoft Excel to make the calculation.

Present value is the value or total amount that is currently equivalent to a number of future payments;

$$PV(25\%; 2; - 20) + PS(35\%; 2; ; - 1300) = \text{UAH } 860.8$$

	A	B	C	D	E	F	G
1	Price of the bond (UAH)	Current yield rate	Term to maturity (years)	Interest payments on the bonds (%)	Nominal value at issue	Current market value of the bond	Total
2	1071	25%	2	-20	0		
3	1071	25%	2	0	-1300		

	A	B	C	D	E	F	G
1	Price of the bond (UAH)	Current yield rate	Term to maturity (years)	Interest payments on the bonds (%)	Nominal value at issue	Current market value of the bond	Total
2	1071	25%	2	-20	0		
3	1071	25%	2	0	-1300		

PV

Rate B2 = 0,25

Nper C2 = 2

Pmt D2 = -20

Fv E2 = 0

Type = Число = 28,8

	A	B	C	D	E	F	G
1	Price of the bond (UAH)	Current yield rate	Term to maturity (years)	Interest payments on the bonds (%)	Nominal value at issue	Current market value of the bond	Total
2	1071	25%	2	-20	0	28,80	
3	1071	25%	2	0	-1300		

PV

Rate B3 = 0,25

Nper C3 = 2

Pmt D3 = 0

Fv E3 = -1300

Type = Число = 832

	A	B	C	D	E	F	G
1	Price of the bond (UAH)	Current yield rate	Term to maturity (years)	Interest payments on the bonds (%)	Nominal value at issue	Current market value of the bond	Total
2	1071	25%	2	-20	0	28,80	
3	1071	25%	2	0	-1300	832,00	

SUM

Number 1 F2 = 28,8

Number 2 F3 = 832

Number 3 = Число = 860,8

	A	B	C	D	E	F	G	H
	Price of the bond (UAH)	Current yield rate	Term to maturity (years)	Interest payments on the bonds (%)	Nominal value at issue	Current market value of the bond		
1							Total	
2	1071	25%	2	-20	0	28.80		
3	1071	25%	2	0	-1300	832.00	860.80	
4								

After analyzing the current market value of the bond and its sale price, we see that no additional income is possible due to the bond's undervalued market value $(860.80 - 1071.00) = -210.2$ UAH.

TASKS

A UAH 1,300 local bond with a nominal value of UAH 1,300. is sold at a price of UAH 1,071. The bonds are to be redeemed by in three years. The current rate of return on a bond is as follows type is 13 % per annum. Determine the current market value of the bonds and compare it to the sale price.

SOLUTION

Calculated by the formula:

$$PV = \frac{1300}{(1+0,13)^3} = 900.97 \text{ (UAH)}$$

Use Microsoft Excel to make the calculation.

Present value is the value or total amount that is currently equivalent to a number of future payments;

$$PV(13\%; 3;; -1300) = \text{UAH } 900.97 \text{ (in Excel)}$$

	A	B	C	D	E	F
	Realized price of the bond (UAH)	Current yield rate	Term to maturity (years)	Interest payments on the bonds (%)	Local government bonds at par (UAH)	Current market value of the bond
1						
2	1071	13%	3	0	-1300	

	A	B	C	D	E	F
	Realized price of the bond (UAH)	Current yield rate	Term to maturity (years)	Interest payments on the bonds (%)	Local government bonds at par (UAH)	Current market value of the bond
1						
2	1071	13%	3	0	-1300	C2:D2:E2
3						

pv

Rate B2 = 0,13
 Nper C2 = 3
 Pmt D2 = 0
 Fv E2 = -1300
 Type = ЧИСЛО
 = 900,965211

	A	B	C	D	E	F
1	Realized price of the bond (UAH)	Current yield rate	Term to maturity (years)	Interest payments on the bonds (%)	Local government bonds at par (UAH)	Current market value of the bond
2	1071	13%	3	0	-1300	900.97

Comparing the current market value of the bond with the sale price, we see that the latter is overstated by UAH $1071 - 900.97 = 170.03$ thousand.

TASKS

For a bond with a nominal value of UAH 150 thousand issued for 6

The following procedure for calculating interest is provided: for the first year - 5%, for the second year - 10%, for the third year - 20%, for the years - 25%, in the last year - 30%. Calculate the future value bonds with a compound interest rate.

SOLUTION

Calculated by the formula:

$$S = 150 \times (1 + 0.05) \times (1 + 0.1) \times (1 + 0.2) \times (1 + 0.25)^2 \times (1 + 0.3) = 422.3 \text{ (thousand UAH)}$$

Use Microsoft Excel to make the calculation.

The FVCHEDULE function corresponds to the formula for calculating the accrued amount using the compound interest method when using variable rates

	A	B	C
1	Years	Interest accrual	Face value of bonds (UAH thousand)
2	1	5%	
3	2	10%	
4	3	20%	
5	4	25%	
6	5	25%	
7	6	30%	150
8	Future value of the bond		

	A	B	C		A	B	C
			Face value of bonds (UAH thousand)				Face value of bonds (UAH thousand)
1	Years	Interest accrual		1	Years	Interest accrual	
2		1		2		1	
3		2		3		2	
4		3		4		3	
5		4		5		4	
6		5		6		5	
7		6	150	7		6	150
8	Future value of the bond		FVSCHEDULE (C2;B2:B7)	8	Future value of the bond		422.296875
9	FVSCHEDULE						
10	Principal	C2	= 150				
11	Schedule	B2:B7	= {0,05;0,1;0,2;0,25;0,25;0,3}				
12			= 422,296875				
13							

TASKS

It is expected that annual revenues from the project will amount to UAH 50 thousand. It is necessary to calculate the term payback of the project, if the investment before the start of the income will amount to UAH 134 thousand, and the discount rate will be 18,21 %.

SOLUTION

Calculated at **using Microsoft Excel to make the calculation.**

The **NPER function** calculates the total number of periods of repayment of both a single deposit (loan) amount and, for periodic constant payments based on a constant interest rate, the current (present value) cost of the investment (loan).

It is necessary to determine how many years the value of expected income will be equal to the amount of investment:

$$NPER(18.21\%; 50000; -134000) = 4$$

	A	B
1	Discount rate	18.21%
2	Annual income	50000
3	Investments	-134000
4	Payback period of the project	

	A	B
1	Discount rate	18.21%
2	Annual income	50000
3	Investments	-134000
4	Payback period of the project	32:B3)
5		
6		

NPER	
Rate	B1 = 0,1821
Pmt	B2 = 50000
Pv	B3 = -134000
Fv	= число
Type	= число
	= 4,001884554

	A	B
1	Discount rate	18.21%
2	Annual income	50000
3	Investments	-134000
4	Payback period of the project	4.0019

The payback period of the project is 4 years

"Calculate trader's profitability"

A rollover is an amount that is credited or debited from your account on a daily basis depending on the interest rates and fees that the broker charges for holding a position overnight.

CONDITION

Let's say a trader buys 10,000 USD/JPY at a price of 131.90. The current price is 132.07. Let's assume that the trader has a dollar account and a commission of 15 USD per million (\$0.15 per 10K).

ONLINE CALCULATOR

<https://trading.biz/ua/kalkulator-prybutkovosti-treidera>

Trader's profitability calculator

Account Currency USD - US Dollar	Account Leverage 1:100	
Rollover Policy Regular ☒ Advanced ☐ Premium ☐ Islamic Account ☐		
Side BUY ☒ SELL ☐	Instrument USD/JPY	
Amount (units) 10000	Pip Amount 2058	
Open Date 06-Nov-24	Open Price 132.07	
Current Date 17:06:52 GMT	Current Price 152.65100	
Trading commissions 15 USD per mio	Equity ≥ 500 000 USD	
Net Deposit ≥ 500 000 USD	Traded Volume ≥ 500 mio USD	
Margin requirement (1.0%) 100.00 USD	Weekend margin requirement (3.3%) 333.33 USD	Pip value 0.66 USD
Volume commission 0.15 USD	Rollover 3.53 USD	Total P&L 1,351.55 USD

He bought 10,000 USD/JPY, for which a commission of 0.15 USD is charged. If the trader holds the position overnight, he will receive a small credit to his account for each night, as interest rates in USD are higher than interest rates in Yen (subject to change). The amount of the rollover is added to the profit on the trade.

"Calculate profit on an option"

1. Select whether you are buying a call or put option.
2. Enter the expiry date of the option. This is optional, it is not will affect the calculation. Enter the strike price of the option.
3. Enter the number of contracts of the option. This will affect the cost and total profit.
4. Enter the price per share of the option. This is how option prices are usually listed on financial websites and trading platforms.
5. The total value is calculated automatically. The total value of each contract is the option price multiplied by 100 shares, since option contracts are for 100 shares.
6. Enter the current share price.
7. Insert the estimated price of the stock at expiration. This is the target price you think the stock can trade at before expiration. Enter different estimates to see different profit and loss scenarios.
8. The expected change is calculated for you. This is the percentage and dollar difference between the estimated future price of a share and the current share price.
9. The total return on an option is calculated for you and is the dollar profit you make over the cost. It also shows the percentage difference between your profit and the cost.

ONLINE CALCULATOR

<https://stockoptionscalculator.com/uk/>

Calculator for stock options:
Calculate your investment returns

CALL	PUT
<p>Expiration Date: 2024-11-16</p> <p>Strike Price: \$ 50</p> <p>Contracts (100 Shares): 1</p> <p>Option Price: \$ 50</p> <p>Total Cost: \$5,000.00</p> <p>Current Stock Price: \$ 60</p> <p>Estimated Stock Price at Expiration: \$ 110</p> <p>Expected Change: 83.33333333333334%</p> <p>\$50.00</p> <p>Total Return on Option: \$1,000.00 20%</p>	<p>Expiration Date: 2024-11-16</p> <p>Strike Price: \$ 40</p> <p>Contracts (100 Shares): 1</p> <p>Option Price: \$ 40</p> <p>Total Cost: \$7,992.00</p> <p>Current Stock Price: \$ 30</p> <p>Estimated Stock Price at Expiration: \$ 110</p> <p>Expected Change: 266.6666666666663%</p> <p>\$80.00</p> <p>Total Return on Option: -\$7,992.00 -100%</p>

TASKS

Disclose the algorithm and determine the amount of cash income of the investment fund "Event", received by him as a result of a fall in the pound sterling exchange rate.

1. The amount of Event's capital is USD 10.0 billion. US DOLLARS;
2. Exchange rates during the period of transactions:
 - 1 pound sterling - 1.50 USD. US DOLLARS,
 - 1 USD. 1 USD is 1.96 marks,
 - 1 German mark - USD 0.55. US DOLLARS;
3. Pound sterling exchange rate against the Deutsche Mark:
 - a) before the pound sterling depreciation - 2.88 marks;
 - b) after the fall of the pound sterling - 2.32 marks.

SOLUTION

1. Accumulation of the amount of money required for operations (equity + funds raised from leading banks) - USD 10.0 billion. USD;
2. Exchange dollars for stamps
 $10.0 \text{ billion USD} \cdot 1.96 \text{ marks} = \text{USD } 19.60 \text{ billion. USD}$
3. Determining the amount of the pound sterling depreciation
 $(2,88 - 2,32) / 2,88 = 0,19 \cdot 100\% = 19\%$.
4. Determination of the growth of the money supply in marks after the fall of the pound sterling, billion marks
 $19.60 \cdot 0.19 = 3.72 \text{ billion marks.}$
5. Exchange marks for dollars to determine the growth of the money supply in dollars after the pound's depreciation
 $3.72 \cdot 0.55 = \text{USD } 2.05 \text{ billion. U.S. DOLLARS}$

Thus, the management team of the Event investment fund, during the period of the pound sterling exchange rate depreciation, provided an increase in income to the investment fund in the amount of USD 2.05 billion.

4

КРЕДИТ ТА КРЕДИТНИЙ РИНОК

«Кредит — це коли ви платите за те, що вже отримали. Добре мати гроші, щоб усе купити, але важливо час від часу перевіряти, чи не втратили ви те, що за гроші не купиш»

5.1 ХАРАКТЕРИСТИКА СУТНОСТІ, ФОРМ, ВИДІВ ТА ОСНОВНИХ ФУНКЦІЙ КРЕДИТУ

5.2 ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА ТА ПОРЯДОК УКЛАДАННЯ КРЕДИТНОГО ДОГОВОРУ.

5.3 СТРУКТУРИЗАЦІЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ КРЕДИТНОГО РИНКУ

5.4 МЕНЕДЖМЕНТ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ

4.1 Характеристика сутності, форм, видів та основних функцій кредиту

Кредитування є одним із ключових механізмів фінансування реального сектору, підтримки підприємництва та інновацій. Кредит є рухом позичкового капіталу, певна сума якого надається в позику за умови обов'язкового повернення і сплати відсотка за користування.

Існує безліч визначень поняття кредит. Термін «кредит» походить від латинського слова *credere*, що означає довіряти. Тобто основою кредитних взаємовідносин, що виникають між кредитором (той, хто надає цінність у борг) і позичальником (той, хто отримує цінність у борг), є довіра, що борг буде повернуто в повній сумі та в обумовлений термін.

Кредит – це економічні договірні відносини з приводу руху коштів між кредитором, позичальником за участі посередника, який може бути замінений договором застави, на умовах платності, забезпечення, строковості, цільового характеру та поверненості.

Кредит потребують не тому, що боржник бідний, а тому, що у нього внаслідок коливання кругообігу і обігу капіталу у певний час недостатньо

власних коштів, бо зберігати та нагромаджувати гроші про всяк випадок неефективно. Ресурси постійно повинні бути в обігу.

Кожна кредитна операція повинна відповідати таким принципам:

☑ **Повернення** – кожен кредит повинен бути повернений;

☑ **Строковість** – кожен кредит повинен бути повернений у встановлені строки;

☑ **Платність** – за користування кредитом стягується відповідна плата (проценти);

☑ **Забезпеченість** – кожен кредитор має право на захист своїх інтересів та недопущення збитків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальника;

☑ **Цільовий характер використання** – кредитні кошти повинні бути витрачені на конкретні цілі, зазначені у кредитному договорі.

Відсоткова ставка – це плата, яку отримує кредитор від позичальника за користування позиковими коштами, за фіксований проміжок часу.

У залежності від позиченої вартості доцільно розрізняти товарну, грошову і змішану (товарно-грошову) форми кредиту. Товарна форма кредиту історично передувала його грошовій формі. Можна припустити, що кредит існував до грошової форми вартості, коли при еквівалентному обміні використовувалися окремі товари (хутра, худоба та ін.). Можна відзначити, що там, де функціонує товарна форма кредиту, його рух часто супроводжується і грошовою формою кредиту. Змішана (товарно-грошова) форма кредиту часто використовується в економіці країн, що розвиваються, які розраховуються за грошові позики періодичними поставками своїх товарів. Проте, на сучасному етапі розвитку розрізняють лише товарну і грошову форми кредиту (залежно від об'єкта кредитування), а також різноманітні види кредиту залежно від суб'єктів кредитних відносин: банківський, державний, комерційний, міжнародний, споживчий.

☑ **Банківський кредит** – позичковий капітал банку в грошовій формі, що передається кредитором (банком) в тимчасове користування позичальнику

(фізичній чи юридичній особі або державі) які відчують потребу в кредиті (на розвиток виробництва, інвестиційну діяльність чи споживчі потреби), на умовах забезпечення, повернення у визначений строк, оплати та цільового використання.

☑ **Державний кредит** – коли позичальником є держава, а кредиторами - юридичні та фізичні особи. Його призначення – мобілізація грошових коштів для фінансування державних витрат. Для кредиторів цей кредит є формою заощадження або інвестування коштів у цінні папери, що дає їм додатковий дохід.

☑ **Комерційний кредит** – це товарна форма кредиту, що надається покупцям у вигляді відстрочки платежу за продані товари, надані послуги. Призначення комерційного кредиту – прискорення реалізації товарів і послуг, а також одержання додаткового прибутку у вигляді позичкового процента, який включено в ціну проданих товарів. Кредитні відносини оформляються у вигляді векселів – зобов'язань боржника сплатити кредитору зазначену суму у визначений термін. Комерційний кредит має короткостроковий характер (до року).

☑ **Міжнародний кредит** – це надання позичкових капіталів одних країн іншим у тимчасове користування на засадах платності, строковості, повернення. Суб'єктами цього кредиту є банки, фірми, держави, міжнародні валютно-кредитні організації. Міжнародний кредит залежно від того, хто є кредитором буває фірмовий, банківський, урядовий. Об'єктами кредитування є передані кредитором у тимчасове розпорядження позичальника товарні й валютні ресурси. Щодо об'єктів кредитування міжнародний кредит буває фінансовий і комерційний. У міжнародному обігу кредит виконує функцію нагромадження та перерозподілу позичкових капіталів між країнами для забезпечення потреб розширеного відтворення з метою отримання максимальних прибутків.

☑ **Споживчий кредит** – це кредит, який надається тільки в національній валюті фізичним особам даної країни на придбання споживчих товарів та

послуг і який погашається поступово. Цей кредит призначений для задоволення споживчих потреб населення. Між кредитором і позичальником можуть функціонувати посередники (наприклад, торгові організації).

Схема кредитних відносин у своїй структурі присутні інші сторони, крім кредитора і позичальника (рис.4.1.1).

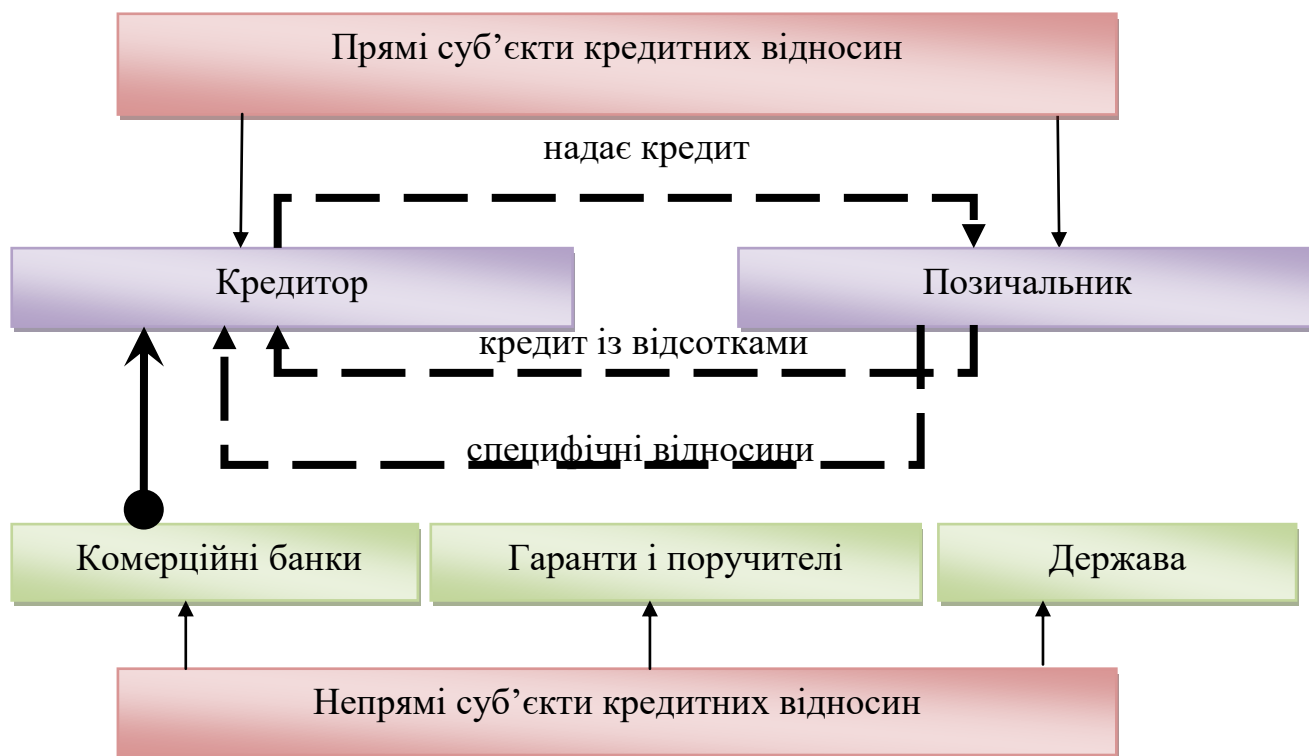
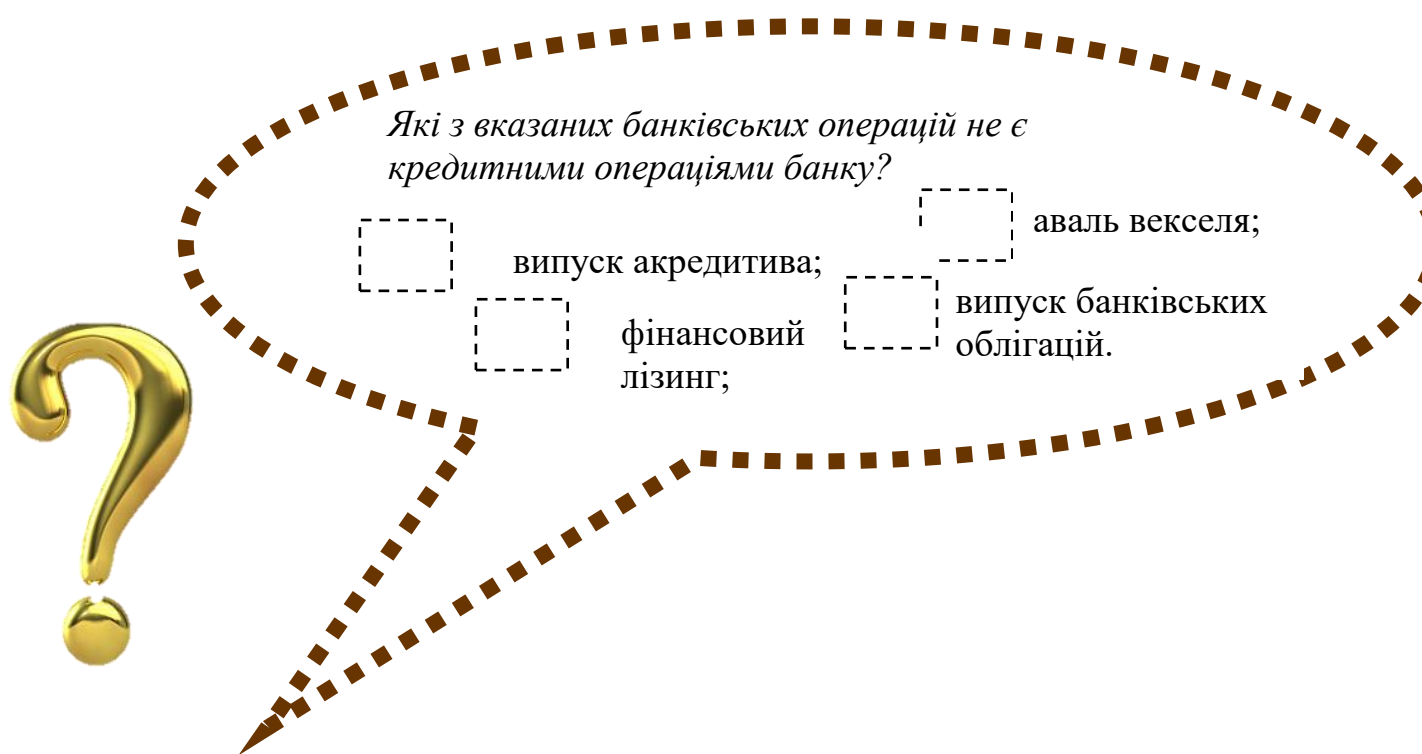

Рис 4.1.1. Схема кредитних відносин.

В економічній літературі обґрунтовується правомірність різних функцій, можна сказати, що кредит виконує функцію перерозподілу вартості у процесі відтворення. **Перерозподільча функція** кредиту полягає в тому, що тимчасово вільні кошти юридичних та фізичних осіб за допомогою кредиту передаються в тимчасове користування підприємств, господарських товариств і населення для задоволення їхніх виробничих або особистих потреб. Такий перерозподіл дає можливість прискорити залучення матеріальних ресурсів у виробниче і особисте споживання. Тому в цій функції перерозподіляються не тільки грошові кошти, а й матеріальні ресурси. Іншою функцією кредиту є створення ним нових грошей для грошового обігу – **антиципаційна (емісійна) функція**, яку виконує тільки банківський кредит. Методом кредитної експансії

(розширення кредиту) та кредитної рестрикції (звуження кредиту) регулюється кількість грошей в обігу, причому вилучення грошей з обігу за допомогою кредиту досягається значно важче, ніж їх випуск в обіг. **Контрольна функція** кредиту полягає в тому, що в процесі кредитного перерозподілу коштів забезпечується банківський контроль за діяльністю позичальника. Можливість такого контролю випливає з самої природи кредиту. Треба зазначити, що, вступивши у кредитні відносини, одержувач кредиту також має здійснювати контроль за своєю діяльністю, з тим, щоб своєчасно і повністю повернути кредитні ресурси.

Оскільки кредитування – це певний процес, що охоплює сукупність механізмів реалізації кредитних відносин, то воно має певний класифікатор,

за яким можна охарактеризувати його складові.

Найбільш прагматичною можна вважати класифікацію, в основу якої покладено такі ознаки банківських кредитів: термін використання; забезпечення; ступінь ризику; метод надання; спосіб повернення; строк повернення; характер визначення процента; спосіб сплати процента; кількість кредиторів; призначення.

Одну з найповніших класифікацій кредитів показано на рисунку 4.1.2.

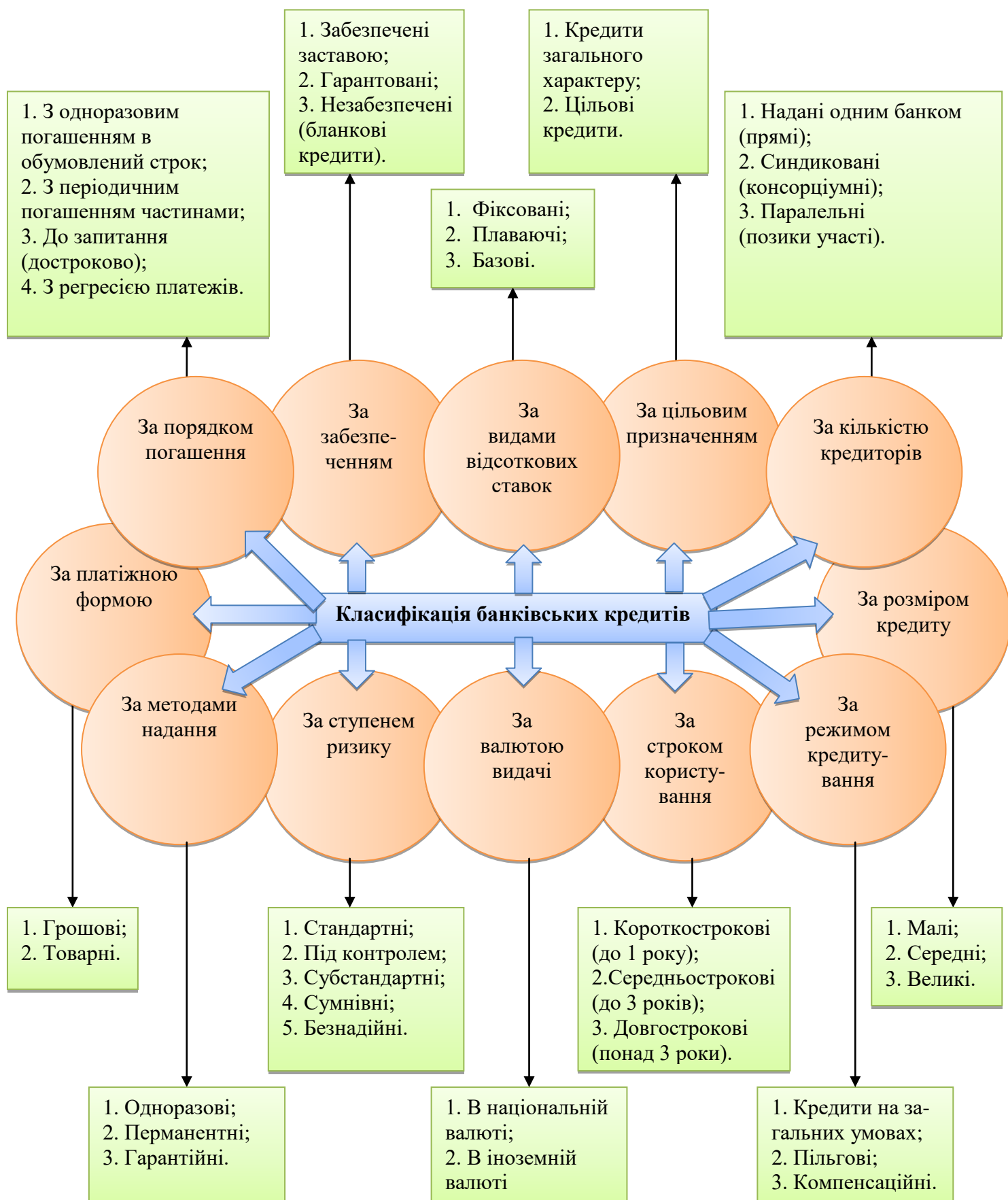

Рис. 4.1.2 Класифікація банківських кредитів.

За терміном використання розрізняють кредити:

Короткострокові кредити надаються на строк до одного року. В українській банківській практиці вони є найпоширенішими.

Середньострокові кредити надаються на період від одного до трьох років;

Довгострокові – надаються більше ніж на три роки. Суттєвої різниці між середньостроковими і довгостроковими кредитами немає, тому банки України не виділяють їх окремо, хоча в країнах Заходу існує певне їх відокремлення.

За методом надання розрізняють банківські кредити, які клієнти одержують: одноразово, перманентно, гарантовано.

Одноразові кредити (у разовому порядку) – рішення про видачу яких приймається банком окремо за кожним кредитом на підставі заяви та інших документів клієнта.

Гарантійні кредити – з попередньо обумовленою датою видачі; з видачею у міру виникнення в ній потреби. Сутність гарантованої позичкової операції полягає у наданні банком зобов'язання надати клієнту кредит при виникненні у нього потреби у визначеному розмірі протягом обумовленого терміну (як правило, кварталу).

Перманентні кредити (відповідно до відкритої кредитної лінії) надаються банками у міру виникнення у клієнтів потреби в межах розміру відкритої кредитної лінії, шляхом безпосередньої оплати з кредитного рахунку розрахункових документів клієнта (доручень, чеків та інших) без погодження з банком розміру окремих кредитів і документального їх оформлення.

Невідновлювальна кредитна лінія (кредитна лінія з лімітом видачі) – дозволяє позичальнику отримувати грошові кошти в межах встановленого ліміту. Кількість і граничний розмір траншів обговорюється з банком, проте, вибравши загальний ліміт видачі, позичальник уже не зможе розраховувати на додаткове фінансування, навіть за умови повного погашення заборгованості.

Відновлювана кредитна лінія (кредитна лінія з лімітом заборгованості або револьверна) – варіант, при якому позичальник має право отримувати будь-яку

кількість траншів, але в межах встановленої банком суми одноразової заборгованості. Для отримання траншу після вибору всієї цієї суми, необхідно повністю або частково погасити поточну заборгованість. **Змішана кредитна лінія** (відновлювальна лінія з лімітом видачі та лімітом заборгованості) – об'єднує в собі параметри двох вищеописаних продуктів. За період дії договору позичальник має право отримати певну суму, при цьому одноразова заборгованість не повинна перевищувати встановленого ліміту.

За забезпеченням розрізняють такі види кредитів:

Забезпечені кредити – кредити, забезпечені нерухомістю, товарами, документами, цінними паперами, золотом та іншими цінностями як заставою.

Гарантовані кредити – кредити, забезпечені банками чи іншими поручителями (третіми особами).

Незабезпечені (бланкові) кредити становлять невелику частку у позичковому портфелі банків. Вони можуть надаватися при високому ступені довіри банку до позичальника, їх розмір, як правило, обмежується власним капіталом банку. Бланкові кредити надаються тільки під зобов'язання позичальника погасити позику із застосуванням підвищеної відсоткової ставки надійним позичальникам, які мають стабільні джерела погашення кредиту і перевірений авторитет у банківських колах. Найчастіше бланковий кредит надається інсайдерам банку, причому його розмір обмежується певною часткою банківських акцій, що належать інсайдеру.

У процесі класифікації за ступенем кредитного ризику виділяються такі групи кредитних операцій:

«Стандартні» кредитні операції – це операції, за якими кредитний ризик є незначним і становить 2 % чистого кредитного ризику.

«Під контролем» – це кредитні операції, за якими кредитний ризик є незначним, але може збільшитися внаслідок виникнення несприятливої для позичальника ситуації та становить 5 % чистого кредитного ризику.

«Субстандартні» кредитні операції – це операції, за якими кредитний ризик є значним, надалі може збільшуватись і становить 20 % чистого

кредитного ризику, а також є ймовірність несвоєчасного погашення заборгованості в повній сумі та в строки, що передбачені кредитним договором.

«Сумнівні» кредитні операції – це операції, за якими виконання зобов'язань з боку позичальника/контрагента банку в повній сумі (з урахуванням фінансового стану позичальника та рівня забезпечення) під загрозою, імовірність повного погашення кредитної заборгованості низька і становить 50 % чистого кредитного ризику.

«Безнадійні» кредитні операції – це операції, імовірність виконання зобов'язань за якими з боку позичальника/контрагента банку (з урахуванням фінансового стану позичальника та рівня забезпечення) практично відсутня, ризик за такими операціями дорівнює сумі заборгованості за ними.

За кількістю кредиторів є ті, які надані одним банком, консорціумні та паралельні:

Надані одним банком (прямі) – це найпоширеніші кредити, які надаються одним банком позичальнику, без посередників.

Синдіковані кредити (консорціумні) надаються банківським консорціумом, в якому один з банків виконує роль менеджера, збирає з банків-учасників необхідну для клієнта суму ресурсів, складає з позичальником кредитну угоду і надає позичку. Банк-менеджер розподіляє також процентний дохід від кредитної операції між банками – учасниками консорціуму. За операції, що пов'язані з таким кредитуванням, банк-менеджер отримує відповідну грошову винагороду. Метою консорціумного кредиту є концентрація кредитних ресурсів, забезпечення гарантії повернення великих кредитів, диверсифікація кредитного ризику при кредитуванні великих проєктів.

Паралельні кредити (позики участі) передбачають участь у їх наданні декількох банків, але кожний банк окремо оформляє кредит клієнту на однакових погоджених умовах. Повернення кредиту та сплата процентів здійснюються позичальником кожному банку-кредитору окремо.

За розміром кредиту класифікують на:

Малі кредити (мікрокредити) – це кредити, що надаються банками на невеликі суми, які зазвичай використовуються для покриття поточних потреб фізичних осіб, дрібних підприємств або підприємців. Сума таких кредитів є незначною порівняно з загальною кредитною політикою банку і може мати спрощені умови оформлення та погашення. Також такий кредит можна взяти у макрофінансових організацій (далі МФО) через мережу Інтернет.

Середні кредити – це кредити середнього розміру, які зазвичай використовуються для розширення бізнесу, придбання основних засобів або покриття значніших потреб клієнтів. Середні кредити можуть передбачати детальний аналіз фінансового стану позичальника та більш комплексні умови щодо погашення.

Великі кредити – це значні за сумою кредити, що надаються для масштабних проєктів, таких як будівництво, модернізація виробництва або великих інвестицій. Великі кредити потребують ретельного аналізу фінансової спроможності позичальника, забезпечення заставою та, як правило, мають більш жорсткі умови щодо контролю за використанням та погашенням. При наданні позичальнику кредиту в розмірі, що перевищує 10 відсотків власного капіталу ("великі кредити"), комерційний банк повідомляє про кожний такий випадок Національному банку.

За цільовим призначенням кредити поділяють:

Кредити загального характеру – це кредити, які надаються без обов'язкового визначення конкретної мети їх використання. Позики загального призначення зазвичай мають спрощену процедуру оформлення та можуть мати вищу відсоткову ставку порівняно з цільовими кредитами, оскільки кредитор бере на себе більший ризик.

Цільові кредити – це кредити, які надаються на конкретні, заздалегідь визначені цілі. Кошти, отримані за такою позикою, можуть бути використані лише на певні витрати, які були узгоджені з кредитором. Приклади цільових позик включають кредити на купівлю автомобіля, житла, оплату навчання або медичних послуг. Зазвичай такі кредити мають нижчу відсоткову ставку

порівняно з позиками загального призначення, оскільки вони пов'язані з меншими ризиками для кредитора.

За режимом кредитування, виділяють:

Кредити на загальних умовах – це кредити, які надаються відповідно до стандартних умов банку, без надання пільг чи особливих переваг. Процентні ставки, терміни та інші умови таких кредитів визначаються загальною кредитною політикою банку і є однаковими для всіх клієнтів, що відповідають вимогам банку.

Пільгові кредити – це можливість отримати позику з вигідними умовами та зниженою процентною ставкою. Їх можуть субсидувати уряди або державні програми. Пропозиція діє для певних категорій громадян і її метою є вирішити певне соціальне питання частково за рахунок держави.

Компенсаційні кредити – це кредити, які надаються для покриття тимчасових розривів у грошових потоках позичальника або для забезпечення безперервності діяльності, коли тимчасово відсутні необхідні кошти. Метою компенсаційного кредиту є забезпечення фінансової стійкості позичальника у періоди нестачі обігових коштів.

За валютою видачі кредити надаються як у національній, так і в іноземній валюті у порядку, визначеному чинним законодавством та нормативними актами Національного банку України.

Кредити у національній валюті – це кредити, які надаються в офіційній валюті країни (наприклад, гривня в Україні), вони є менш ризикованими для позичальника щодо валютних коливань, оскільки повернення здійснюється в тій самій валюті, що й доходи більшості клієнтів.

Кредити в іноземній валюті – це кредити, які надаються в іноземній валюті (наприклад, долари США або євро), такі кредити несуть ризик валютних коливань для позичальника, оскільки сума погашення залежатиме від поточного обмінного курсу.

За порядком погашення є такі різновиди:

Одноразовим платежем здійснюється повернення одноразових короткострокових позичок, які опосередковують поточну виробничу діяльність підприємця. Для банківської практики України це найпоширеніший спосіб розрахунків щодо боргів банкам.

З періодичним погашенням частинами – це щомісячні платежі рівними частинами протягом всього строку дії кредитного договору.

Кредити до запитання (достроково), на вимогу кредитора стягуються позички у тих випадках, коли клієнт порушує принципи кредитування, зокрема цільовий характер, строковість або не виконує умови кредитної угоди щодо звітності та іншої обов'язкової інформації, що має надаватися банку.

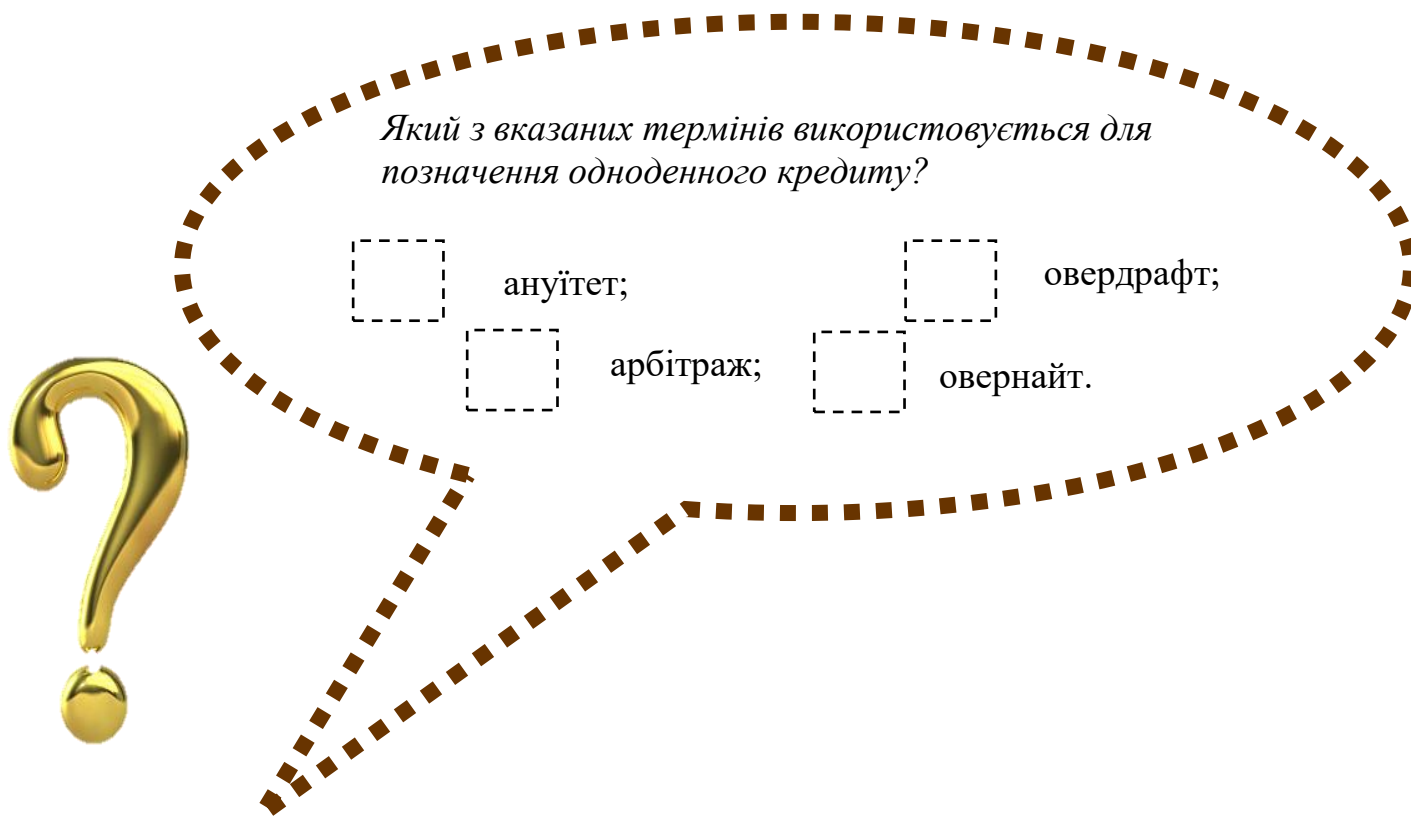
З регресією платежів повертаються кредити, які видані під гарантію, поручительство або інше боргове зобов'язання третьої особи.

Банківські кредити бувають за характером визначення процента, як:

Фіксована процентна ставка застосовується за згодою сторін (банку і позичальника) і є незмінною протягом усього строку кредитного договору та не може бути збільшено кредитодавцем в односторонньому порядку.

Плаваюча процентна ставка є засобом зменшення ризику банківських втрат, відсоток може змінюватися залежно від певних чинників, залежно від умов нестабільної економіки, значних темпів інфляції і при довгостроковому кредитуванні. У цих ситуаціях відповідно до кредитної угоди процентна ставка періодично переглядається і прив'язується, як правило, до облікової ставки центрального банку з урахуванням ситуації на кредитному ринку.

Базова ставка банку – річна відсоткова ставка банку, яку він визначає як розмір плати у відсотках за різноманітні види його кредитів.

Банку забороняється вимагати від клієнта придбання будь-яких товарів чи послуг від банку або спорідненої чи пов'язаної з ним особи як обов'язкову умову надання цих послуг (крім надання пакета банківських послуг). Банк не має права вносити зміни до укладених з клієнтами договорів в односторонньому порядку, якщо інше не встановлено договором або законом. Клієнт має можливість відмовитися від отримання рекламних матеріалів засобами дистанційних каналів комунікації.

4.2 Оцінювання кредитоспроможності позичальника та порядок укладання кредитного договору.

Усі кредитні операції здійснюються кредитними установами на власний ризик. Основний ризик, з яким стикається кредитор – це ризик неповернення кредиту через невиконання позичальником своїх зобов'язань.

Кредитна історія – це досьє про всі поточні та сплачені кредити позичальника, яке містить інформацію про те, наскільки сумлінно та вчасно

погашалась заборгованість. Кредитна історія відображає дисципліну погашення кредитів позичальником та містить інформацію щодо поручительства.

– досьє про всі поточні та сплачені кредити позичальника, яке містить інформацію про те, наскільки сумлінно та вчасно погашалась заборгованість.

Перед тим, як видати кредит, фінансові установи перевіряють кредитну історію потенційного позичальника. Оцінка кредитної історії є одним із основних факторів під час ухвалення рішення щодо видачі кредиту. Це дозволяє фінансовій установі зрозуміти, наскільки сумлінно особа буде виконувати взяті на себе зобов'язання.

Бюро кредитних історій – юридична особа, яка надає послуги з формування та зберігання кредитних історій, складання кредитних звітів і формування кредитних рейтингів. Дані до них передають банки, МФО, страхові, лізингові й інші фінансові компанії. Таким чином вони діляться інформацією між собою, щоб допомагати один одному знизити ризики, уникнути проблем з неповерненням кредитів. В Україні зареєстровані сім бюро кредитних історій, з яких активними учасниками ринку нині є п'ять: ПрАТ "Перше всеукраїнське бюро кредитних історій", ТОВ "Бюро кредитних історій "Українське кредитне бюро", ТОВ "Українське бюро кредитних історій", ПрАТ "Міжнародне бюро кредитних історій" і ТОВ "Онлайн бюро кредитних історій". Доступ до кредитних історій мають власник кредитної історії та установи, які мають відповідну згоду від власника.

Кредитори звертають увагу насамперед на наявність прострочок по кредиту. Саме на підставі поганої кредитної історії фінансова установа може відмовити потенційному клієнту у видачі кредиту, попри гарні доходи. Але відсутність кредитів також має значення. Кредитору важливо знати, чи є потенційний клієнт активним користувачем кредитних послуг. Оскільки за відсутності кредитної історії кредитору важко оцінити, як особа буде справлятися з кредитним навантаженням.

При виборі кредитної схеми позичальнику варто звернути увагу на наступні умови:

схема погашення кредиту (класична чи ануїтетна) – від цього фактора залежить погашення кредиту щомісяця зменшуючи суму виплат або рівними частинами на протязі всього періоду кредитування;

одноразова комісійна винагорода банку – від цього залежить скільки позичальник заплатить за отримання кредиту в перший місяць;

щомісячна комісійна винагорода банку – від цього залежить на скільки збільшаться щомісячні виплати банку, тому що комісійна винагорода береться крім відсотків;

відсоток власного початкового внеску – від цього залежить яку мінімальну суму позичальник повинен мати, щоб отримати кредит;

щомісячний підтверджений дохід – від цього залежить яку максимальну суму зможете отримати позичальник.

Тільки на підставі результатів ретельної аналітичної роботи банк робить висновки про здатність клієнта повертати борги, а отже, і про можливість укладення з ним кредитної угоди.

Чим вище кредитний рейтинг, тим вища вірогідність погодження кредиту. Чіткої межі не існує, оскільки кожен кредитор визначає власні порогові значення кредитного рейтингу, які залежать від типу та умов кредитування.

Умовно шкалу можна поділити наступним чином:

0 – дефолт, кредитування не доступне;

0 – 250 балів (клас «Д»): дуже низький рейтинг, отримати кредит дуже складно,

адже ні основна сума кредиту, ні проценти по ній не будуть повернуті;

250 – 350 балів (клас «Г»): низький рейтинг, кредитування доступне лише на дрібні суми, короткі терміни та під великі відсотки;

350 – 450 балів (клас «В»): середній рейтинг, кредитування можливе, але розраховувати на великі суми та вигідні умови не варто;

450 – 550 балів (клас «Б»): високий рейтинг, отримати кредит можна відносно швидко та комфортно;

550 – 700 балів (клас «А»): дуже високий рейтинг, доступні великі суми та лояльні умови кредитування.

Фінансовий стан позичальника (юридичної особи) банк оцінює (за показниками платоспроможності (ліквідності), фінансової стійкості, рентабельності) в кожному випадку укладання договору про здійснення кредитної операції, а надалі – не рідше одного разу на три місяці, а якщо позичальником є банк – не рідше ніж один раз на місяць (таблиця 4.2.1).

Таблиця 4.2.1 – Критерії класифікації фінансової діяльності для юридичних осіб-позичальників (в т.ч. банків)

Клас	Фінансова діяльність	Критерії позичальника
А	Добра	☒ економічні показники відповідають встановленим межам; ☒ бездоганна ділова репутація й кредитна історія; ☒ банки-позичальники виконують економічні нормативи; ☒ аргументований висновок: фінансова діяльність і в подальшому здійснюватиметься на високому рівні.
Б	Наближена до класу А	☒ низька вірогідність тривалого утримування фінансового стану на високому рівні; ☒ встановлено потенційні (хоча ще не наявні) недоліки, які загрожують достатньому надходженню коштів задля обслуговування боргу; ☒ відносна стабільність отримання позитивного результату від фінансової діяльності позичальника.
В	Задовільна. Вимагає ретельного	☒ моніторинг зарахування коштів й фактична платоспроможність позичальника вказують на ймовірність затримки погашення кредитної

	контролю	заборгованості цілком й у встановлені кредитним договором терміни; ☒ існує потенційна можливість щодо оздоровлення фінансового стану; ☒ забезпечення є ліквідним, жодних сумнівів щодо справедливості його вартісної оцінки немає, документація про заставу майна є вірною та коректною
Г	Нестабільна	☒ суттєва частка економічних показників нижче мінімальних значень; ☒ відслідковується нестабільність на протязі року; ☒ ймовірний ризик великих збитків; ☒ вельми низька імовірність неподільного погашення кредитної заборгованості, а також відсотків; ☒ стан забезпечення є проблемним (сумнівна документація щодо застави та/або ступеня його ліквідності); ☒ даний клас охоплює позичальників (контрагентів) банку, проти яких відкрито справу про банкрутство.
Д	Незадовільна	☒ у позичальника визначено збитки; ☒ фінансово-економічні показники не відповідають нормативним значенням; ☒ відсутня ліквідна застava під кредитну операцію; ☒ відсутня або близько нуля ймовірність погашення заборгованості банку; ☒ даний клас налічує позичальників (контрагентів) банку, які визнані банкрутами у порядку, визначеному законодавством.

При оцінюванні фінансового стану позичальника фізичної особи мають бути враховані:

- соціальна стабільність (наявність нерухомості, постійної роботи, цінних паперів, рухомого майна);
- сімейний стан клієнта;
- вік та здоров'я клієнта;
- доходи і витрати клієнта;
- інтенсивність користування банківськими позичками у минулому та своєчасність їх погашення і процентів за ними, а також користування іншими банківськими послугами;
- зв'язки клієнта у діловому світі (його репутація) тощо (таблиця 4.2.2).

Таблиця 4.2.2 – Критерії класифікації фінансової діяльності для фізичних осіб-позичальників (в т.ч. банків)

Клас	Фінансова діяльність	Критерії позичальника
А	Добра	<ul style="list-style-type: none"> ☒ отриманий чистий дохід значно перевищує розрахункові суми лімітів погашення кредиту та відсотків; ☒ стійка ймовірність утримання даного співвідношення на протязі функціонування кредитної угоди; ☒ враховано умову, коли обсяг, якість та ліквідність застави є достатньо високою за кредитами на термін більше одного року; ☒ у позичальника підтверджена висока особиста кредитоспроможність та він є носієм безперечної довіри; ☒ відсутні будь-які факти затримки щодо повернення кредитів та процентів згідно кредитних угод.
Б	Наближена до класу А	<ul style="list-style-type: none"> ☒ низька вірогідність тривалого утримування належної платоспроможності позичальника на високому рівні; ☒ ймовірні тенденції щодо евентуального погіршення фінансового стану; ☒ виконується умова, коли обсяг, якість та ліквідність застави є достатньо високою за кредитами на термін більше одного року.
В	Задовільна. Вимагає ретельного контролю	<ul style="list-style-type: none"> ☒ комплексні розміри доходів та витрачань позичальника підтверджують досягнення граничної межі, а відтак скорочення можливостей розрахунку за боргом; ☒ перехід на нову роботу (особливо з погіршенням умов праці), збільшення розмірів зобов'язань позичальника, сприяє підвищенню ймовірності невчасного та/або нецілого погашення кредиту й відсотків; ☒ виконується умова, коли обсяг, якість та ліквідність застави є достатньо високою задля розрахунку за поточними платежами й відсотками за кредитами на термін більше одного року.
Г	Нестабільна	<ul style="list-style-type: none"> ☒ з визначеною періодично стикаються з проблемою вчасної сплати основної суми боргу й процентів з причини нестабільності доходів позичальника та/або збільшення витрат або/та зобов'язань; ☒ отриманого чистого доходу позичальника у певні проміжки часу є недостатньо задля розрахунку за

		поточними платежами й відсотками за кредитами; ☒ застава за кредитом є проблемною (низька ліквідність чи замалий її розмір).
Д	Незадовільна	☒ замало доходів задля розрахунку за поточними платежами й відсотками за кредитами; ☒ бракує ліквідної застави за кредит; ☒ майже відсутня змога розрахуватися за боргами по кредиту та відсотками, навіть використовуючи заставне забезпечення.

Процес банківського кредитування складається з певних етапів, початковим є розгляд заявки клієнта на отримання кредиту. Позичальник звертається до банку з обґрунтованим клопотанням, до якого додаються певні документи. У сукупності це має назву «кредитна заявка».

Кредитний працівник банку проводить попередню бесіду з потенційним позичальником, ураховуючи інформацію, що є в кредитній заявці. Ця бесіда має суттєве значення для принципового рішення про кредитування. Вона дає можливість спеціалісту банку з'ясувати багато важливих деталей, пов'язаних з майбутнім кредитом. Зокрема, сформулювати думку щодо клієнта, оцінити професійну підготовленість керівництва позичальника, визначити перспективу його розвитку.

Якщо попередня бесіда спеціаліста банку з клієнтом пройшла успішно, починається наступний (другий) етап процесу кредитування. Він полягає у вивченні кредитоспроможності потенційного позичальника й оцінюванні ризику за майбутнім кредитом.

Банк здійснює глибоке і ретельне вивчення фінансового стану позичальника й оцінює його можливість і здатність повернути позичку. Враховуючи велику значущість оцінки кредитоспроможності позичальника і ступеня ризику кредитної операції, в установах банків створені спеціальні підрозділи.

Третій етап процесу кредитування полягає у підготовці до складання кредитної угоди. Він можливий за умови позитивного для клієнта завершення

попереднього етапу, тобто оцінювання кредитоспроможності і ризику. Цей етап ще називають структуруванням позички.

Видача і повернення кредиту може здійснюватися різними способами: одноразово, різними частками протягом періоду дії кредитної угоди, шляхом проведення поточних грошових операцій позичальника через позичковий рахунок. Тому одним з елементів структурування майбутньої позички є чітке визначення порядку її надання і повернення.

Після закінчення роботи щодо структурування позички банк приступає до переговорів з клієнтом про укладання кредитної угоди.

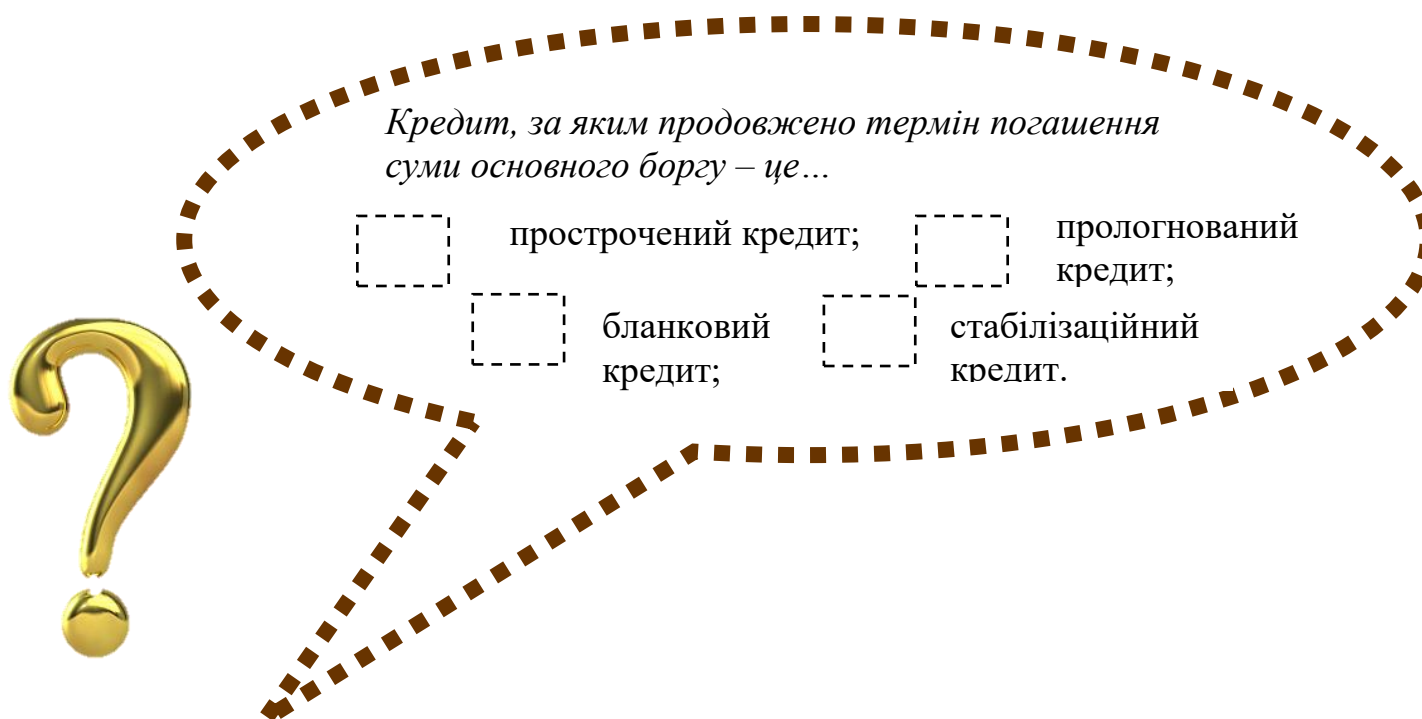
Кредитна угода – головний юридичний документ, котрий обумовлює права, обов'язки та відповідальність сторін, тобто позикодавця (кредитора) і позичальника. Причому основні положення кредитної угоди розробляються кредитором і погоджуються з позичальником. У кредитній угоді передбачаються: мета, сума і строк позички, умови і порядок її надання і погашення, форми забезпечення зобов'язань клієнта за кредитом, процентна ставка, порядок внесення плати за позичку, обов'язки, права і відповідальність сторін щодо надання і погашення кредиту, перелік документів і періодичність їх подання банку й інші умови процесу кредитування. Тому потенційному позичальникові слід детально ознайомитися з усіма позиціями кредитної угоди, ретельно їх проаналізувати, а відтак і приймати рішення щодо доцільності його підписання.

– це головний юридичний документ, котрий обумовлює права, обов'язки та відповідальність сторін, тобто позикодавця (кредитора) і позичальника.

Договори про надання послуг кредитором і третіми особами та зміни до них укладаються у письмовій формі (у паперовому вигляді або у вигляді електронного документа, створеного згідно з вимогами, визначеними Законом України "Про електронні документи та електронний документообіг", а також з урахуванням особливостей, передбачених Законом України "Про електронну комерцію"). Кожна сторона договору отримує по одному примірнику договору з додатками до нього. Примірник договору, що належить споживачу, має бути переданий йому невідкладно після підписання договору сторонами.

Після визначення й узгодження всіх параметрів майбутньої кредитної угоди складається відповідний висновок щодо кредиту. Цей документ подається на розгляд кредитного комітету (комісії). У разі позитивного рішення цього органу відбувається підписання кредитної угоди представником керівництва банківської установи і клієнтом.

Видача позички оформляється розпорядженням кредитного відділу операційному відділу установи банку (рис. 4.2.1).

Згідно з Цивільним кодексом України, статтею 546 та діючою практикою, виконання зобов'язання може забезпечуватися неустойкою,

порукою, гарантією, заставою, притриманням, завдатком, правом довірчої власності.

Рис 4.2.1. Процес банківського регулювання

Виділимо чотири етапи формування кредитних відносин підприємств з банками:

☑ перший – моніторинг банку, який здійснює відділ маркетингу. Результати моніторингу дають підстави банкові встановлювати кредитні відносини;

☑ другий – встановлення кредитних відносин. Відповідно до кредитної політики банку, результатів моніторингу, видів і форм кредиту, відсоткової ставки (відсоткова ставка є платою за користування фінансовими ресурсами банку (позиченим капіталом)), методів кредитування укладається кредитна угода. Між кредитором і позичальником виникають економічні відносини;

☑ третій – процес кредитування. Встановлений вид кредитування є основним елементом кредитних відносин між аграрними підприємствами та банками;

☑ четвертий – повернення кредиту. Своєчасне повернення кредиту підтверджує кредитоспроможність позичальника та зміцнює кредитні відносини.

4.3 Структуризація та класифікація кредитного ринку

Кредитний ринок поєднує безліч кредиторів та позичальників, між якими виникають кредитні відносини. Перспективи відновлення кредитного ринку можливі через впровадження реформ, стабілізацію фінансової системи, залучення інвестицій, розвиток технологій та співпраця між державними органами, банками та міжнародними фінансовими інституціями.

Кредитний ринок – це кредитні відносини між суб'єктами економіки на національному і міжнародному рівнях з метою руху різних форм кредиту, рух якого забезпечують банки та небанківські фінансово-кредитні інститути.

– це кредитні відносини між суб'єктами економіки на національному і міжнародному рівнях з метою руху різних форм кредиту, рух якого забезпечують банки та небанківські фінансово-кредитні інститути.

На кредитному ринку можна виокремити такі категорії позичальників: уряд, великі і середні компанії, підприємства малого бізнесу, фізичні особи,

громадські організації, домашні господарства тощо. Усі вони є суб'єктами кредитного ринку, а їх активність визначає розвиток ринку на визначеному етапі економічного циклу.

Всі структурні частини кредитного ринку тісно пов'язані між собою і часто перетинаються, адже вони відображають єдиний цілісний механізм функціонування. Класифікація кредитного ринку зображено на рисунку 4.3.1.

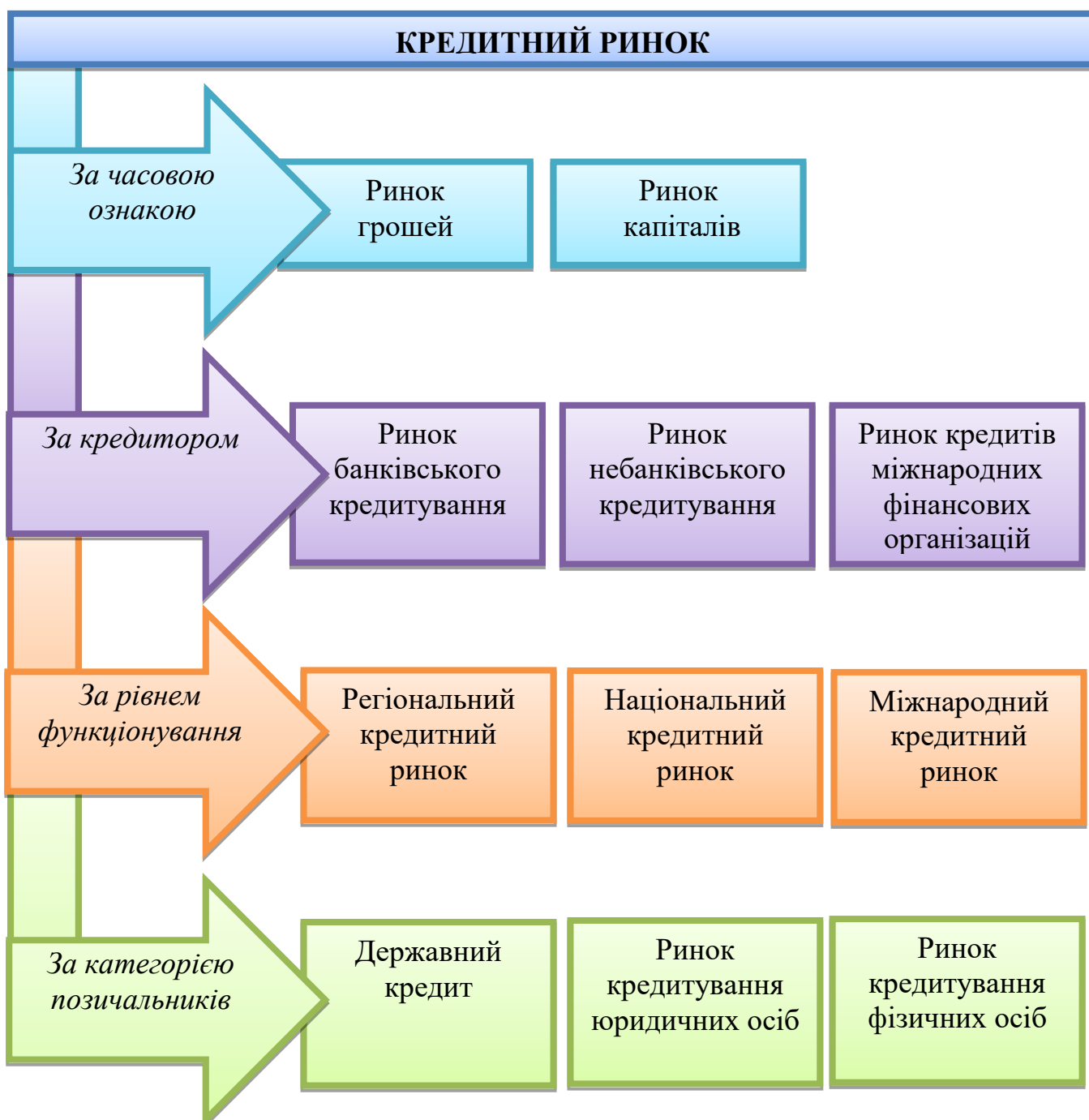

Рис. 4.3.1 Класифікація кредитного ринку

Структуризація кредитного ринку проводити за такими ознаками:

- за часовою ознакою;
- за видом установи-кредитора;
- за рівнем функціонування;
- за категоріями позичальників.

За регіональною приналежністю варто розрізняти кредитні ринки, які функціонують на різних рівнях світового господарства: на мегарівні – світовий або міжнародний кредитний ринок; на макрорівні – національний ринок; на локальному рівні – регіональний ринок.

Банківське кредитування здійснюється із застосуванням таких позичкових рахунків: простий, спеціальний, контокорентний.

Простий рахунок – це рахунок, який використовується для надання банківських кредитів у найпоширенішій формі. На цьому рахунку може бути лише дебетове (активне) сальдо. Кожна операція з видачі або погашення кредиту оформляється відповідними документами, такими як платіжне доручення від клієнта або розпорядження кредитного відділу банку операційному відділу.

Спеціальний позичковий рахунок – це рахунок, який банк використовує в особливих випадках, зокрема при наданні кредиту позичальнику під заставу векселів. Погашення заборгованості на спеціальному позичковому рахунку може здійснюватися як за платіжними дорученнями позичальника, так і через зарахування коштів від боржників позичальника за векселями. Банк має право стягнути заборгованість за таким рахунком у будь-який момент без попереднього повідомлення клієнта, якщо це передбачено умовами кредитної угоди.

Контокорентний рахунок – це активно-пасивний рахунок, на якому обліковуються всі операції банку з клієнтом. На ньому відображаються, з одного боку (за дебетом), заборгованість банку і всі платежі з рахунку за дорученням клієнта, а з іншого (за кредитом) – надходження коштів у банк від платників, у вигляді вкладів, повернення позичок тощо.

Уряд повинен сприяти створенню сприятливих умов для кредитування,

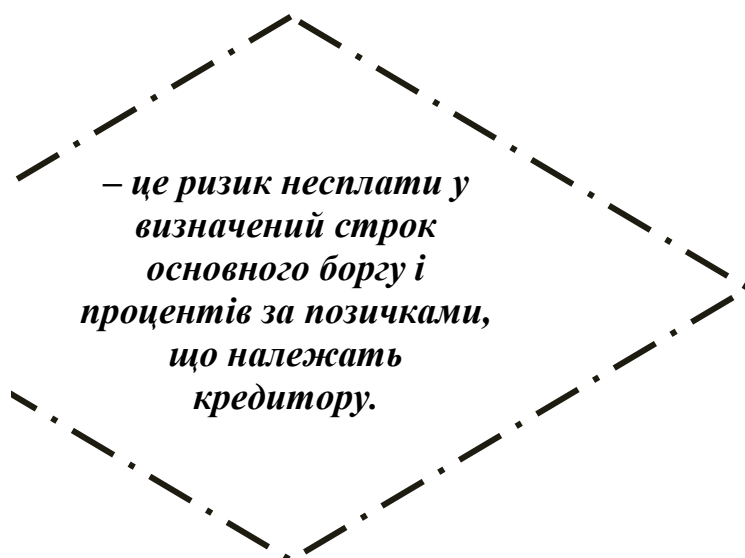
розробляти програми підтримки підприємств та забезпечувати стабільність економічного середовища.

4.4 Менеджмент кредитного ризику

Ризиком можна управляти, використовуючи різноманітні методи, які дозволяють в певній мірі прогнозувати ризикову ситуацію і, відповідно, вчасно здійснювати заходи щодо мінімізації його ступеня.

Кредитний ризик пов'язаний з тим, що фінансові можливості емітента (юридичної особи, що випускає цінні папери) зменшуються настільки, що він буде не в змозі виконувати свої фінансові зобов'язання (сплачувати доходи у формі дивідендів, відсотків, погашати свої цінні папери).

Кредитний ризик – це ризик несплати у визначений строк основного боргу і процентів за позичками, що належать кредитору.

При визначенні кредитного ризику необхідно враховувати такі фактори, як:

- репутація;
- можливість;
- капітал;
- умови;
- застава.

Репутація полягає у бажанні і рішучості позичальника погасити свої зобов'язання перед банком. Репутацію позичальника банкір може визначити тільки тоді, коли він достатньо добре через особисті стосунки вивчив клієнта.

Можливість – це здатність позичальника отримати гроші за своїми активними операціями і конкретними проектами, що будуть прокредитовані, ефективно керувати грошовими потоками, для забезпечення повного і своєчасного погашення кредитної заборгованості і процентів по ній.

Капітал. Цей фактор означає, що потенційний позичальник повинен мати певну суму власного капіталу, яка буде використана в проєкті, що кредитуватиметься. Позичальник мусить розділити кредитний ризик з банком. Частка власного капіталу позичальника у фінансуванні проєкту традиційно становить близько 30 % його вартості, 70 % вартості проєкту банк кредитує.

Умови. Згідно з цим фактором банкір мусить добре знати стан місцевої, регіональної і національної економіки, а також умови господарювання позичальника, здійснювати їх періодичний огляд і прогнозування.

Застава. Надійне забезпечення кредиту у формі застави може подолати слабкість інших параметрів кредитної угоди. Однак банкіру необхідно звертати увагу на якість застави, її юридичне оформлення, співвідношення між вартістю застави і позички і як часто ця вартість змінюється.

Банк проводить перегляд кредитів (кредитного портфелю) не пізніше ніж через один рік з дати видачі кредиту та в подальшому - не рідше ніж один раз на рік.

Банк здійснює на регулярній основі **стрес-тестування** кредитного ризику для різних короткострокових та довгострокових стрес-сценаріїв, що можуть реалізуватися як для банку, так і для ринку в цілому, з метою виявлення причин можливого підвищення кредитного ризику та оцінки відповідності результатів здійснення стрес-тестування встановленому банком рівню ризик-апетиту до кредитного ризику.

Ризик-апетит до кредитного ризику – це зміни в результатах діяльності Банку, які Банк готовий прийняти відповідно до його бізнес моделі та

стратегічних цілей, це обмеження щодо кредитного ризику, згідно з якими Банк має діяти під час впровадження своєї діяльності та стратегії, кількісний показник ризик-апетиту до кредитного ризику за своє суттю визначає максимальний обсяг збитків від подій кредитного ризику протягом наступних 12 місяців.

Одним із напрямів розробки ефективних управлінських заходів щодо кредитних ризиків є їх класифікація (рис. 4.4.1).

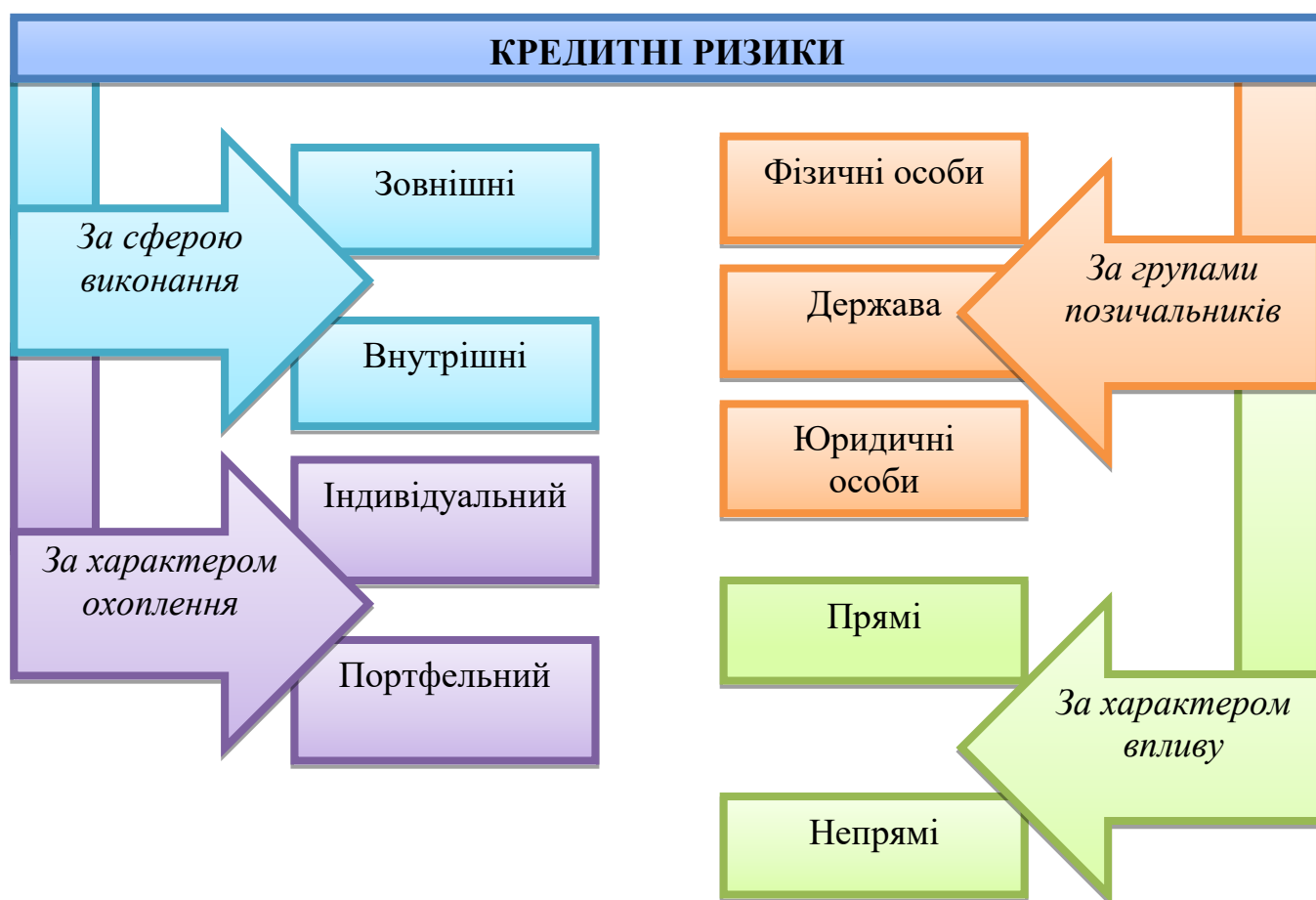

Рис. 4.4.1. Класифікація кредитних ризиків.

У банківській практиці застосовуються певні заходи, спрямовані на мінімізацію втрат від кредитного ризику, а саме:

- лімітування;
- дотримання нормативів кредитного ризику;
- диверсифікація;
- вивчення й оцінювання кредитоспроможності позичальника;

- отримання від клієнтів достатнього і якісного забезпечення;
- оперативність при стягненні боргу;
- страхування;
- визначення кредитної політики;
- підтримання оптимальної структури заборгованості за кредитами;
- формування резервів.

Карта ризиків є основою для визначення структури та змісту кредитних ризиків, а також їх місця в системі ризиків.

Таблиця 4.4.1. – Карта кредитних ризиків

Клас ризиків	Категорія ризиків	Підкатегорія
Індивідуальні кредитні ризики	Ризик дефолту	Ризик позичальника
		Ризик емітента
		Ризик кореспондента
		Ризик дебітора
	Ризик кредитного спреду	Ризик кредитного спреду за операціями з борговими цінними паперами
		Ризик кредитного спреду за кредитними операціями
	Ризик розрахунків	Ризик розрахункових систем
		Ризик неотримання зустрічного платежу/поставки
Передрозрахунковий ризик	Ризик втрат через невиконання зобов'язань контрагентом або клієнтом, коли розмір втрат залежить від переважаючих ставок або курсів на ринку.	
Ризик країни		
Трансфертний ризик		
Портфельні кредитні ризики	Ризики концентрації	Ризики географічних регіонів
		Ризики галузевої концентрації/видів економічної діяльності
		Ризики продуктової концентрації
		Ризики концентрації пов'язаних осіб
		Ризики концентрації за групами контрагентів
		Ризики концентрації за видами забезпечення
		Ризики концентрації за сумами вкладень

	Ризики концентрації за валютами вкладень
	Ризики концентрації за строками вкладень
	Ризики концентрації за іншими ознаками
	Ризики концентрації за бізнеслініями
	Ризики концентрації за продуктами
	Ризики концентрації за бізнеслініями
	Ризики концентрації за групами пов'язаних контрагентів
	Ризики концентрації за фінансовими установами
	Ризики концентрації за іншими ознаками

Банк дотримується наступних основних принципів управління кредитним ризиком:

☑ **ефективність** – процес управління, що забезпечує об'єктивну оцінку розміру кредитних ризиків Банку та повноту заходів щодо управління кредитним ризиком з оптимальним використанням фінансових ресурсів, персоналу та інформаційних систем Банку;

☑ **своєчасність** – процес управління кредитними ризиків, що забезпечує своєчасне виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль, звітування та пом'якшення кредитних ризиків на всіх організаційних рівнях;

☑ **структурованість** – система управління кредитним ризиком, що передбачає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління кредитним ризиком між усіма структурними/відокремленими підрозділами та працівниками Банку, та їх відповідальність згідно з таким розподілом;

☑ **розподіл обов'язків** – забезпечення уникнення ситуації, за якої одна особа здійснює повний контроль над функцією чи видом діяльності Банку;

☑ **усебічність та комплексність** – охоплення всіх видів діяльності Банку на всіх організаційних рівнях та у всіх його структурних чи відокремлених підрозділах, оцінка взаємного впливу ризиків;

☑ **пропорційність** – створення ефективної системи управління кредитним ризиком, що відповідає бізнес-моделі банку, його системі системній важливості, а також рівню складності операцій, що здійснюються Банком;

☑ **незалежність** – свобода від обставин, що становлять загрозу для неупередженого виконання Службою управління ризиками своїх функцій;

☑ **конфіденційність** – недопущення отримання інформації, що не підлягає оприлюдненню, особами, у яких немає повноважень на її отримання;

☑ **обізнаність** – наявність та доведення, з метою дотримання керівниками Банку та іншими працівниками Банку вимог щодо управління Банком кредитним ризиком.

Кредитні канікули – це перенесення сплати боргу на інший термін, тобто це відтермінування здійснення платежів за кредитом, а саме відтермінування боргу, а не його прощення. Відтермінування може стосуватися сплати "тіла" кредиту та/або нарахованих відсотків залежно від пропозицій фінансової установи. У кожній фінансової установи свої умови кредитних канікул. Їх запровадження під час воєнного стану є правом, а не обов'язком фінансової установи.

На період дії воєнного стану та упродовж трьох місяців після його припинення або скасування банки, небанківські фінансові установи та колекторські компанії під час врегулювання простроченої заборгованості зобов'язані дотримуватися додаткових вимог щодо етичної поведінки, зокрема не взаємодіяти за власною ініціативою зі споживачем, що належить до захищеної категорії, та з його близькими особами.

До категорії захищених осіб віднесено:

☑ військовослужбовці Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, які проходять військову службу на території України;

військовослужбовці, які стали особами з інвалідністю внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, чи внаслідок захворювання після їхнього звільнення із військової служби, пов'язаного з проходженням військової служби;

члени сімей військовослужбовців, які загинули, померли чи пропали безвісти;

особи, які перебувають у полоні або з якими втрачено зв'язок, зниклих безвісти.

При банківському кредитуванні значну увагу слід приділяти ризикам, які можуть виникати у процесі окремої кредитної операції. При цьому ризики кредитної діяльності банку можуть мати значний вплив на фінансову стійкість банківської установи.

Тематика самоконтролю.

1. Принципи організації кредитних відносин.
2. Загальні передумови формування кредитних відносин.
3. Банківський кредит – основна форма кредиту.
4. Комерційний кредит та перспективи його розвитку в Україні.
5. Споживчий кредит та перспективи його розвитку в Україні.
6. Державний кредит та його розвиток в Україні.
7. Комерційний та вексельний кредит.
8. Стадії та закономірності руху кредиту.
9. Кредитні відносини в умовах інфляції.
10. Процент за кредит: сутність, види, економічні межі та фактори зміни ставки процента.
11. Функції кредиту та їх класифікація.
12. Роль кредиту в розвитку економіки.
13. Кредит під заставу цінних паперів.
14. Вексельний кредит.
15. Відмінності лізингу та кредиту.

16. Принципи банківського кредитування.
17. Ризик кредитної угоди.
18. Забезпечення безпеки надання кредиту.
19. Освоєння програми «Клієнт—Інтернет—Банк» (iFOBS).
20. Визначення кредитоспроможності юридичної особи з використанням інтернет-програми та Excel.
21. Основні критерії класифікації кредиту
22. В яких формах функціонують комерційний, банківський, споживчий, державний та міжнародний кредити?
23. Механізм банківського кредитування
24. Позичковий відсоток та його функції.
25. Роль кредиту в ринковій економіці

ЗАВДАННЯ																																																																																																																																																																																																																															
 <p style="text-align: center;">Кросворд</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"><tbody><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td></td><td>3</td><td></td><td></td><td>4</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>5</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td>11</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>2</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>6</td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td>9</td><td></td><td></td><td>7</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td>8</td><td></td><td></td><td>10</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></tbody></table>																										1		3			4										5									11																						2					6						9			7												8			10																																																																																																																										
																										1		3			4																																																																																																																																																																																																
																									5																																																																																																																																																																																																						
																		11																																																																																																																																																																																																													
																								2					6																																																																																																																																																																																																		
																			9			7																																																																																																																																																																																																									
																		8			10																																																																																																																																																																																																										

ПИТАННЯ

По горизонталі

3. Фінансова установа, що надає кредити?
5. Період, протягом якого кредит має бути повернутий?
7. Суб'єкт підприємницької діяльності, який функціонує на підставі одержаної ліцензії та здійснює страхову діяльність.
8. Спеціалізована кредитна установа, яка надає короткотермінові позики під заставу особистого майна позичальника.
11. Плата за користування кредитом....

По вертикалі

1. Надання кредитором позикових коштів для фіз. осіб на купівлю транспортного засобу.
2. Кошти й матеріальні цінності, що надаються кредитором у користування позичальнику на певний строк та під відсоток.
4. Договір, що закріплює умови кредиту
6. Вексельна порука (зобов'язання, гарантія)
8. Вид фінансових послуг, форма фінансової оренди для придбання основних засобів підприємствами та інших товарів.
9. Вид кредиту для покупки нерухомості....
10. Щось, що необхідно повернути.....

ЗАВДАННЯ

Розмір кредиту, що дорівнює 375000 грн. , отриманого фірмою на термін 12 місяців. Сума повернення кредиту – 500 000 грн. Визначити просту процентну ставку кредиту. Аналогічно здійснити розрахунок, якщо термін змінити з 12 місяців на 24 місяці.

РОЗВ'ЯЗОК

Розраховується процентну ставку кредиту (термін 12 місяців):

$$i = \frac{500000 - 375000}{375000 \times \left(\frac{12}{12}\right)} = 0,3333$$

$$0,3333 \times 100\% = 33,33\%$$

Розраховується процентну ставку кредиту (термін 24 місяців):

$$i = \frac{500000 - 375000}{375000 \times \left(\frac{24}{12}\right)} = 0,1667$$

$$0,1667 \times 100\% = 16,67\%$$

ЗАВДАННЯ

Розрахуйте величину відсотків та загальну суму боргу за наданим кредитом у розмірі 160000 грн, терміном на 12 місяці, річна відсоткова ставка – 15%.

РОЗВ'ЯЗОК

Розраховуємо загальну суму боргу:

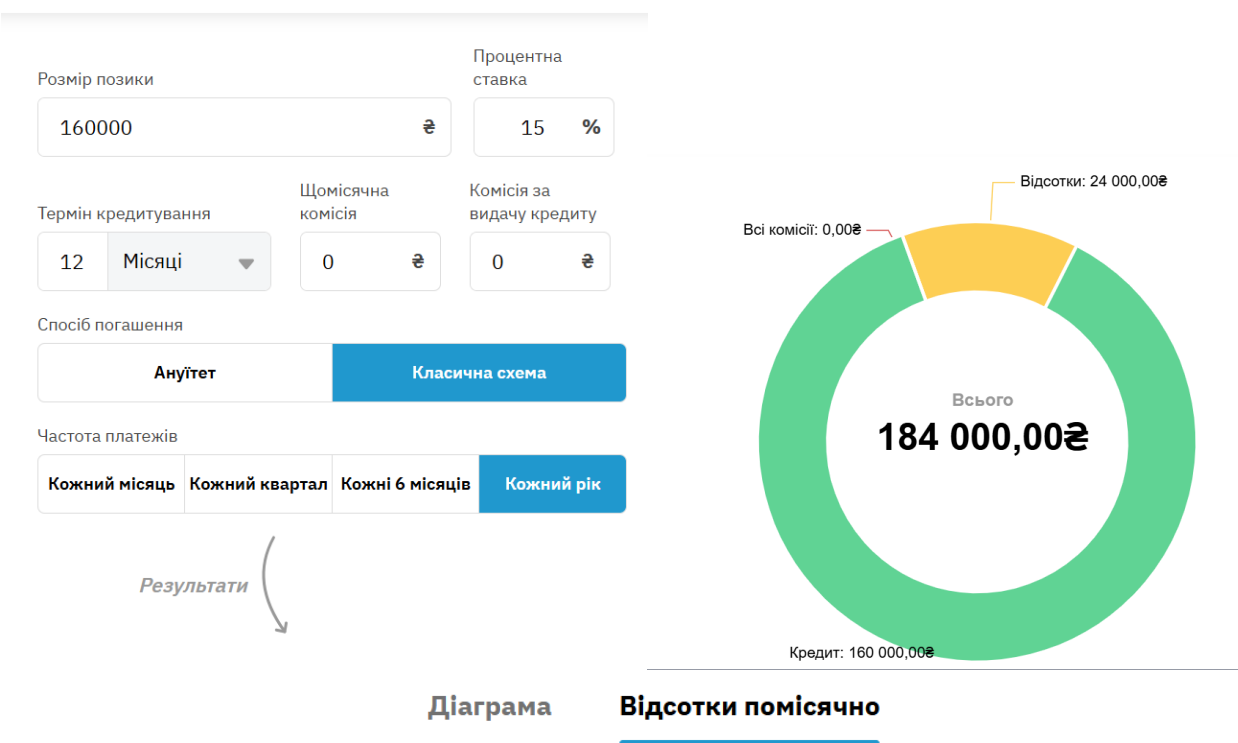
$$160000 \times \left(1 + \frac{15\% \times 12}{100\% \times 12}\right) = 184000 \text{ грн}$$

Розрахуємо процентні платежі (величину відсотків):

$$184000 - 160000 = 24000 \text{ грн}$$

КАЛЬКУЛЯТОР ІНФЛЯЦІЙНИХ ВИТРАТ

<https://financer.com.ua/kalkulyatory/pogashennya/>

Дата	Тіло кредиту	Відсотки	Платежі	Залишок боргу
лист., 2025	160 000,00€	24 000,00€	184 000,00€	0,00€

ЗАВДАННЯ

Згідно поданої таблиці розрахувати бальну оцінку фінансового стану позичальника – фізичної особи.

Показники	Значення	Бали	Результат
Матеріальний стан позичальника			
Доходи позичальника за основним місцем роботи Д = місячний оклад позичальника К = сума кредиту/кількість місяців до погашення кредиту	$Д > \text{або} = 2 * К$	125	
	$2 * К > Д > \text{або} = К$	100	
	$К > Д > \text{або} = 0,5 * К$	50	
	$0,5 * К > Д$	0	
Інші доходи позичальника (за неосновним місцем роботи) І = середньомісячний додатковий дохід за останні 6 місяців	$І > \text{або} = Д$	100	
	$Д > І > \text{або} = 0,5 Д$	75	
	$0,5 Д > І > \text{або} = 0,25 Д$	50	
	$0,25 Д > І$	25	
Доходи чоловіка або дружини позичальника за основним місцем роботи ДД = місячний дохід чоловіка чи дружини за основним місцем роботи	$ДД > \text{або} = Д$	50	
	$Д > ДД > \text{або} = 0,5 Д$	25	
	$0,5 Д > ДД$	0	
Інші доходи чоловіка чи дружини позичальника ІД = середньомісячний додатковий дохід чоловіка чи дружини за останні 6 місяців	$ІД > \text{або} = Д$	25	
	$Д > ІД$	0	
Наявність власної нерухомості	Вартість квартири чи будинку більше або дорівнює сумі (залишку) кредиту	50	
	Вартість квартири чи будинку менше суми (залишку) кредиту	25	

	Відсутність будь-якої нерухомості	-50	
Наявність автомобіля	Вартість автомобіля більше або дорівнює сумі (залишку) кредиту	25	
	Вартість автомобіля менше суми (залишку) кредиту	10	
Наявність інших активів (цінні папери, грошові кошти на рахунках у банку, інше.)	Вартість активів більше або дорівнює сумі (залишку) кредиту	25	
	Вартість активів менше суми (залишку) кредиту	10	
Соціальна стабільність			
Сімейний стан позичальника	одружений (заміжня)	50	
	не одружений (не заміжня)	0	
Наявність постійного місця роботи позичальника	так	50	
	ні	-50	
Стаж роботи на останньому місці роботи	до 3 місяців	0	
	від 3 до 12 місяців	25	
	більш 12 місяців	50	
Частота зміни постійного місця роботи за останні 3 роки	до 1 разу	50	
	більш 1 разу	0	
Наявність постійного місця роботи у чоловіка чи	так	25	
	ні	-25	

дружини			
Наявність дітей	так	50	
	ні	0	
Освіта	вища	50	
	середня	0	
Вік позичальника	від 22 до 27 років	50	
	від 28 до 45 років	75	
	від 46 до 55 років	50	
Кредитна історія			
Наявність погашених кредитів за останні три роки	кредитами банку не користувався	0	
	кредит і відсотки були погашені своєчасно	50	
	кредит та відсотки погашалися з відстрочкою до 30 днів	-25	
	кредит та відсотки погашалися з відстрочкою понад 30 днів	-100	
Наявність діючих кредитів в банку (кожен кредит розглядається окремо)	є кредити в інших банках	-50	
	є кредити які погашаються за графіком (якщо такий є), також є протерміновані відсотки	-100	
Репутація позичальника			
Наявність нарікань з боку податкових органів до позичальника та членів його сім'ї	так	-25	
	ні	0	
Наявність судимостей позичальника та членів сім'ї	так	-150	
	ні	0	

позичальника			
Наявність рекомендацій, порук третіх осіб	так	25	
	ні	0	
Оцінка кредитного інспектора за результатами спілкування з клієнтом			
Кредитний інспектор проводить співбесіду з позичальником, за результатами якої висловлює власну думку щодо платоспроможності клієнта.	Кредитний інспектор виставляє власну оцінку позичальнику	від –100 до 0 балів	
Забезпечення			
Високоліквідне забезпечення, гарантії чи поручительство третіх осіб.	на суму не нижче 150 % суми кредиту та відсотків за кредит	300	
	на суму 100- 149 % суми кредиту та відсотків за кредит	200	
	на суму 50-99% суми кредиту та відсотків за кредит	75	
	на суму нижче 50 % суми кредиту та відсотків за кредит	0	
*Клас позичальника визначається в залежності від кількості набраних балів за результатами проведеної оцінки			
Клас позичальника		Бали	Результат
Клас «А» Позичальник надійний		550 і більше	
Клас «Б» Позичальник з мінімальним ризиком		450 – 549	
Клас «В» Позичальник з середнім ризиком		350 – 449	

Клас «Г» Позичальник з високим ризиком

250 –
349

Клас «Д» Позичальник з повним ризиком

Менше
250

Використовуючи комп'ютерну програму FinSt@n на основі бухгалтерського балансу підприємства оцінити фінансовий стан та кредитоздатність позичальника-юридичної особи.

Завантажуємо в дану програму «Баланс», окремо дані щодо Активів підприємства, окрема вкладка, щодо Пасивів підприємства та окремо вкладка Ф2 «Звіт про фінансові результати». На основі даних здійснюється розрахунок коефіцієнтів, формується клас позичальника та ступінь ризику при наданні кредиту, а також пропонується мінімальна відсоткова ставка за даним кредитом.

	A	B	C	E	F	G	H
1	Кредит	грн.					
2	процентна ставка	17%					
3	Дата остаточного погашення	18.04.2026	№ балансового рахунку на якому обліковується кредит на звітну дату				
4	Заборгованість	100 000,00	позабалансові зобов'язання,				
5	Позабалансові зобов'язання, що вимагають формування резерву	0,00	що не вимагають формування резерву		Позичальник має джерело надходження виручки в ін іземній валюті		
6			ЯКЩО прострочений		Доп. Данні для мультивалютного кредиту		
7	РАЗОМ	100 000,00	Пені та штрафи (вказані в одновому порядку)		100 000,00	Заборгованість у національній валюті	
8	Сума процентів за кредитом	34 000,00	Прострочені доходи		0,00	Заборгованість у іноземній валюті	
9	Всього	134 000,00	Дата віднесення на рахунок прострочених				
10			Дата віднесення на рахунок сумнівних				
11	Показник	Вид оцінки	Значення показника (%)		Сума за угодою (в тій валюті, в якій надлягає кредит)		
12	Коефіцієнт співвідношення заборгованості за кредитами та власного (акціонерного) капіталу (Гринг)	попередня оцінка фінансу	6		Валюта кредиту		
13		поточна оцінка фінансу	1		Сума заборгов. по балансовому рахунку на звітну дату у валюті кредиту		
14		Г Р И Н Г	1		Нараховані але не сплачені доходи (не прострочені)		
15					Сума нарахованих прострочених доходів до 31 дня		
16		ГРОШОВИЙ ПОТІК	тис.грн.				
17	Середньомісячні надходження на рахунок позичальника протягом трьох останніх місяців (за винятком кредитних коштів) (тис.грн.) (Ном)		4267,633333		Сума нарахованих прострочених доходів понад 31 день		
19	Щомісячні умовно-постійні зобов'язання позичальника (адміністративно-господарські витрати, податкові платежі тощо) (тис.грн.) (Зм)		1875,311333		Сума нарахованих сумнівних доходів		
21	Сума інших зобов'язань перед кредитором, що мають бути виконані у грошовій формі з рахунку позичальника, крім сум зобов'язань, строк погашення яких перевищує строк дії кредитної угоди (за даними останнього балансу) (тис.грн.) (Зп)		366233		Сума несплачених доходів на відповідному позабалансовому рахунку		
23	Сума кредиту та процентів за ним (тис.грн.) (Ск)		134,00		Заходи щодо повернення кредитів (за кадами)		
25	Кількість місяців дії кредитної угоди (n)		36		по прострочених		
27	Кількість днів в звітному періоді * (N)		365		по сумнівних		
28	(приймається для визначення КоВ)						
30	* При здійсненні оцінки фінансу приймається 365 днів						
	Середньозважена кількість років дії довгострокових						

	A	B	C	D	E	F	G	H
2	Кредитна історія							
3								
4	№ з/п	Назва показника	Скорочена назва	Характеристика показника				
5	1	2	3	4				
6				погашено в строк				
7	1	Погашення кредитів	Пк			Реєстраційний номер в державному реєстрі прав власності рухомого майна/ реєстр. ном. в єдин. реєстрі заборони відчуження нерухомого майна		
8	2	Сплата відсотків за користування кредитом	Св	сплачено своєчасно		Дата останньої перевірки наявності заставленого майна		
9	Наявність рахунків						Переглянута оціночна (ліквідна) вартість заставленого майна	
10		Тривалість користування рахунками у Банку	Нр	в іншому банку		Дата переоцінки заставленого майна		
11	Показники забезпечення						Номер договору застави	
12	№ з/п	Назва показника	Скорочена назва	Характеристика показника		Дата укладання договору застави		
13	1	2	3	4		Вид забезпечення кредиту		
14								
15		Місцезнаходження об'єкта застави (для нерухомості)	Мз	4		Місцезнаходження заставленого майна		
16		Вид майна (для рухомого майна та майнових прав)	Вм			Вид застави (за кодами)		
17	*	Комбінований вид забезпечення	Кзб			Назва заставленого майна		
18	* Комбінований вид забезпечення застосовується в разі якщо в заставу надається нерухоме і рухоме майно або нерухоме майно з різним місцезнаходженням або різні види рухомого майна. Значення показника Кзб розраховується як середньоарифметичне значення відповідних оцінок показників Мз та Вм						Одиниця виміру застави	
19							Кількість одиниць заставленого майна	
20							№ договору страхування заставленого майна	
21							Дата укладання договору страхування заст. майна	
4	Показник		Характеристика показника		Оцінка			
5								
6	Аналіз проекту		дуже добрий		50			
7	Питома вага власних коштів у вартості кредитного проекту		25-30%		19			
8	Наявність державної підтримки		не має		7			
9	Термін існування підприємства (рік)		9,00		21			
10	Специфіка діяльності		1		20			
11	Професіоналізм керівництва (здатність керувати бізнесом)		дуже добра		26			
12	Рівень готовності будівництва нерухомості		100%		0			
13	Завантаженість орендної площі		100%		0			
14	Стратегічне значення підприємства		Стратегічне значення підприємства		0			
15							(грн.)	
16	Вид забезпечення		Вартість забезпечення		1	Вартість забезпечення з урахуванням коефіцієнтів, що використовуються при розрахунку резерву		
17	Гарантії Кабінету Міністрів України				100%	0,00		
18	Гарантії урядів країн категорії "А"				100%	0,00		
19	Гарантії міжнародних багатосторонніх банків				100%	0,00		
20	Гарантії банків з рейтингом не нижче ніж "інвестиційний клас", забезпечені гарантії банків України				100%	0,00		
21	Застава майнових прав на грошові депозити, іменних депозитних сертифікатів, випущених банком-кредитором у валюті, що відповідає валюті наданого кредиту, або ВКБ				100%	0,00		
22	Застава майнових прав на грошові депозити, іменних депозитних сертифікатів, випущених банком-кредитором у валюті, що є відмінною від валюті наданого кредиту				90%	0,00		
23	Застава банківських металів				80%	0,00		
24	Застава державних цінних паперів				100%	0,00		
25	Застава недержавних цінних паперів				40%	0,00		
26	Застава нерухомого майна, що належить до житлового фонду за кредитами в гривнях				70%	0,00		
27	Застава нерухомого майна, що належить до житлового фонду за кредитами в іноземній валюті				50%	0,00		
28	Застава іншого нерухомого майна		1 200 000,00		50%	600 000,00		
29	Застава майнових прав на майбутнє нерухоме майно, що належить до житлового фонду (береться до розрахунку протягом 2 років з дати отримання кредиту)				50%	0,00		
30	Застава рухомого майна, дорогоцінних металів		0,00		50%	0,00		
31	Застава інших майнових прав		0,00		30%	0,00		
32	Всього					600 000,00		

№	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	
32	Довгострокова кредиторська заборгованість (Розділ III Пасиву)												
33						0,0	для типу позичальника ІЗ СЕЗОННИМ ВИРОБНИЦТВОМ						
35	Сума балів оцінки фінансового стану (S1)					891							
36	* Виконання бюджету (%) (Бд)					0,0	мінімальна ставка для цього терміну (без риз.к/а)					13,00%	
38	Фінансовий стан (клас)					1	клас А						
39	Сума балів оцінки					891							
40	кредитного ризику (S)					РОЗРАХУНКОВИЙ РЕЗЕРВ (грн.)						0,00	
41	Категорія кредиту за ступенем ризику					1	стандартний						
42	Стан обслуговування боргу					ДОБРИЙ	Відхилення суми розрахункового та фактично сформованого резерву, (-) недофор., (+) перефор. (грн.)					0,00	
43	I. Оцінка фінансового стану												
44	№ пор.	Назва показника	Скорочена назва показника	Теоретичне значення	Розрахункове значення			Оцінка			Коротка характеристика		
45					01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024			
46	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
47	Показники платоспроможності												
48	1	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	КЛ1	не менше 0,2	0,11	0,24	0,57	2	5	6			
49	2	Коефіцієнт поточної ліквідності	КЛ2	не менше 0,5	0,58	0,53	0,93	76	76	79			
50	3	Коефіцієнт загальної ліквідності	КЛ	не менше 2,0	11,16	23,63	29,96	79	79	79			
51	4	Коефіцієнт співвідл. ліквід. та необоротних активів	Ка	не менше 0,5	0,04	0,02	0,03	-1	-1	-1			
52	Показники фінансової стійкості												
53	5	Коефіцієнт незалежності	КН	не більше 1,0	0,04	0,02	0,02	88	88	88			
54	6	Коефіцієнт маневреності	КМ	не менше 0,5	0,42	0,44	0,49	8	8	8			
55	7	Коефіцієнт автономності	Кав	не менше 0,5	0,96	0,98	0,98	106	106	106			
56	8	Коефіцієнт забезпечення власн. оборотними засоб.	Кзв	не менше 0,2	10,24	22,77	29,14	20	20	20			
57	9	Коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом та довгостроковими пасивами	Кдп	не менше 1,0	X	X	X	0	0	0			
58	Показники ліквідності та рентабельності												
59	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	
60	Показники кредитної історії												
61		Назва показника	Скорочена назва	Оцінка			Коротка характеристика						
62	27	Погашення кредитів	Пк	88									
63	28	Сплата відсотків за користування кредитом	Св	88									
64	29	Аналіз кредитного проекту (бізнес-плану)	АП	50									
65	30	Рівень готовності будівництва нерухомості	РГ	0									
66	31	Завантаженість орендної площі	Зоп	0									
67	32	Питома вага власних коштів у вартості кредитного проекту	Вк	19									
68	33	Наявність державної підтримки	ДП	7									
69	34	Професіоналізм керівництва	ПК	26									
70	35	Термін існування підприємства	Т	21									
71	36	Специфіка діяльності	Сд	20									
72	37	Місце знаходження об'єкта застави (для нерухомості)	Мз	4									
73	38	Вид майна (для рухомого майна та майнових прав)	Вм										
74	38	Стратегічне значення підприємства для держави або регіону	Сзп	0									
75	Загальний показник оцінки фінансового стану				S1	x		888	895	891			
76	Клас позичальника				x	x		клас А	клас А	клас А	1		
77	* Виконання бюджету (%)				Бд	план	факт	% викон.					
78	* Клас позичальника - органу державного управління				x	x	x	x	клас Д				
79	5												
80	II. Оцінка якості забезпечення												
81	№ пор.	Назва показника		Оцінка	Коротка характеристика								
82	1.	Якість забезпечення кредиту (ЗК)		100									
83	2.	Сума балів оцінки кредитного ризику		996	x								
84	3.	Значення кредитного ризику		0,095									
85	4.	Категорія кредиту за ступенем ризику		1	стандартний								
86	5.	Сума балів оцінки кредитного ризику позичальника - органу державного управління		100	x								
87	6.	Значення кредитного ризику позичальника - органу державного управління		0,909									
88	7.	Категорія кредиту за ступенем ризику позичальника - органу державного управління		5	безнадійна								
89	* Визначається при здійсненні оцінки фінансового стану позичальника - органу державного управління												

5341296

ЗАВДАННЯ

Ілля хоче придбати автомобіль Opel Insignia 2017 року випуску вартість якого – 656000грн., тому вирішив взяти кредит у банку на термін – 48 місяців, з фіксованою процентною ставкою – 15%, та сплатою комісії власними коштами у розмірі 0,5% від суми кредиту. Власний внесок Іллі становить 30% від ціни за автомобіль. Страхування КАСКО – 10% від вартості автомобіля щорічно. Ануїтетний метод погашення кредиту. Визначте платежі на користь страхової компанії та платежі на користь банку (сума кредиту та відсотки за ним).

РОЗВ'ЯЗОК

Розраховується суму кредиту:
 $656000 \times \left(\frac{100\% - 30\%}{100\%} \right) = 459200 \text{ грн}$

Одноразова комісія 0,5% розраховується так:

$$459200 \times \frac{0,5\%}{100\%} = 2296 \text{ грн}$$

Визначаємо щомісячний ануїтетний платіж:

$$459200 \times \left(\frac{(1 + \frac{15\%}{100\% \times 12})^{48} \times \frac{15\%}{100\% \times 12}}{(1 + \frac{15\%}{100\% \times 12})^{48} - 1} \right) = 12779,88 \text{ грн}$$

Загальна сума ануїтетних платежів за 48 місяців (4 роки):

$$12779,88 \times 48 = 613434,22 \text{ грн}$$

Розрахуємо процентні платежі:

$$613434,22 - 459200 = 154234,22 \text{ грн}$$

Отже, банку позичальник повинен заплатити:

$$2296 + 154234,22 = 156530,23 \text{ грн}$$

Страхові премії за чотири роки:

$$656000 \times \frac{(10\%)}{100\%} \times 4 = 262400 \text{ грн}$$

Позичальник поверне банку тіло кредиту - 459200 грн; комісію – 2296 грн та проценти - 154234,22 грн. Разом = 615730,24 грн

Платежі на користь страхової компанії за весь період = 262400 грн

КАЛЬКУЛЯТОР ОНЛАЙН

Кредитний калькулятор

<https://talan.bank.gov.ua/korysne/cal/c/calc-credit>

Кредитний калькулятор

Ціна товару (наприклад, телевізору, машини, квартири) грн
 Власні кошти (заощадження) грн
 Строк кредитування місяці
 Відсоткова ставка за кредитом % річних
 Разова комісія %
 Щомісячна комісія грн
 Метод погашення кредиту

Очистити

Порахувати

Сума кредиту
459 200,00 грн

Місяць	Заборгованість за кредитом, грн	Погашення кредитом, грн	Відсотки за кредитом, грн	Комісії, грн	Виплата в місяць, грн
1	459 200,00	7 039,88	5 740,00	2 296,00	15 075,88
2	452 160,12	7 127,88	5 652,00	0,00	12 779,88
3	445 032,24	7 216,98	5 562,90	0,00	12 779,88
4	437 815,26	7 307,19	5 472,69	0,00	12 779,88
5	430 508,07	7 398,53	5 381,35	0,00	12 779,88
6	423 109,54	7 491,01	5 288,87	0,00	12 779,88
7	415 618,53	7 584,65	5 195,23	0,00	12 779,88
8	408 033,88	7 679,46	5 100,42	0,00	12 779,88
9	400 354,42	7 775,45	5 004,43	0,00	12 779,88
10	392 578,97	7 872,64	4 907,24	0,00	12 779,88
11	384 706,33	7 971,05	4 808,83	0,00	12 779,88
12	376 735,28	8 070,69	4 709,19	0,00	12 779,88
13	368 664,59	8 171,57	4 608,31	0,00	12 779,88
14	360 493,02	8 273,72	4 506,16	0,00	12 779,88
15	352 219,30	8 377,14	4 402,74	0,00	12 779,88
16	343 842,16	8 481,85	4 298,03	0,00	12 779,88
17	335 360,31	8 587,88	4 192,00	0,00	12 779,88
18	326 772,43	8 695,22	4 084,66	0,00	12 779,88
19	318 077,21	8 803,91	3 975,97	0,00	12 779,88
20	309 273,30	8 913,96	3 865,92	0,00	12 779,88
21	300 359,34	9 025,39	3 754,49	0,00	12 779,88
22	291 333,95	9 138,21	3 641,67	0,00	12 779,88
23	282 195,74	9 252,43	3 527,45	0,00	12 779,88
24	272 943,31	9 368,09	3 411,79	0,00	12 779,88
25	263 575,22	9 485,19	3 294,69	0,00	12 779,88
26	254 090,03	9 603,75	3 176,13	0,00	12 779,88
27	244 486,28	9 723,80	3 056,08	0,00	12 779,88
28	234 762,48	9 845,35	2 934,53	0,00	12 779,88
29	224 917,13	9 968,42	2 811,46	0,00	12 779,88
30	214 948,71	10 093,02	2 686,86	0,00	12 779,88
31	204 855,69	10 219,18	2 560,70	0,00	12 779,88
32	194 636,51	10 346,92	2 432,96	0,00	12 779,88
33	184 289,59	10 476,26	2 303,62	0,00	12 779,88
34	173 813,33	10 607,21	2 172,67	0,00	12 779,88

35	163 206,12	10 739,80	2 040,08	0,00	12 779,88
36	152 466,32	10 874,05	1 905,83	0,00	12 779,88
37	141 592,27	11 009,98	1 769,90	0,00	12 779,88
38	130 582,29	11 147,60	1 632,28	0,00	12 779,88
39	119 434,69	11 286,95	1 492,93	0,00	12 779,88
40	108 147,74	11 428,03	1 351,85	0,00	12 779,88
41	96 719,71	11 570,88	1 209,00	0,00	12 779,88
42	85 148,83	11 715,52	1 064,36	0,00	12 779,88
43	73 433,31	11 861,96	917,92	0,00	12 779,88
44	61 571,35	12 010,24	769,64	0,00	12 779,88
45	49 561,11	12 160,37	619,51	0,00	12 779,88
46	37 400,74	12 312,37	467,51	0,00	12 779,88
47	25 088,37	12 466,28	313,60	0,00	12 779,88
48	12 622,09	12 622,10	157,78	0,00	12 779,88
РАЗОМ	459 200,00	154 234,23	2 296,00	0,00	615 730,24

Усього сплачено за кредитом
615 730,24 грн

У тому числі сплачено процентів та комісій
156 530,23 грн

Страховання КАСКО

<https://hotline.finance.ua/kasko>

Варіант: Opel, Модель: Insignia, Рік випуску: 2017, Ціна авто: 16000 \$

Авто не в кредиті Авто зареєстровано в Україні і не використовується в транспорті

Страхування КАСКО → Opel, Insignia, 2017, 16000 \$

Компанії: Покриття в ЄС

Оптимальне КАСКО - покриття всіх основних ризиків + воєнні ризики

12 опцій **10%** -2148 грн **від 26 686 €**

- ✓ Нові частини після ДТП
- ✓ Дія страховки в Україні, Європі, країнах СНД (крім Росії, Білорусії, Грузії та Туреччини)
- ✓ Виплата протягом 7 днів
- ✓ Виплата без довідки із поліції до 80 000 грн
- ✓ Дистанційне врегулювання через чат-бот або СТО
- ✓ Ремонт на офіційному СТО
- ✓ Середній тариф - 4,3% від вартості авто
- ✓ Покриття воєнних ризиків в межах 10% від страхової суми

Покриття в ЄС

94 відділення в містах України

Всі страхові опції

Майте питання?

ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Кредит у сумі 150 000 грн, виданий під 26 % річних, погашається звичайними щомісячними платежами 15380 грн. Розрахуйте термін погашення кредиту.

Завдання 2. Банк видав кредит у розмірі 250000 грн на 3 роки під 21 % річних. Кредит виданий на початку року, а погашення починається в кінці року рівними платежами. Потрібно визначити величину щорічного погашення кредиту.

Завдання 3. Фірмі через 24 місяці буде потрібно 200 000 грн. Початковий внесок у сумі 10000 грн. і щомісячно по 5700 грн. Розрахуйте яким повинен бути відсоток інвестиційного ресурсу, щоб отримати вкінці двох років необхідну суму.

Завдання 4. Бізнесмен звертається до банку за кредитом на суму 300000 грн на 12 місяців за умови періодичних виплат 35000 грн. протягом року в кінці кожного місяця. Визначити процентну ставку позики.

РОЗВ'ЯЗОК

Значення аргументів

Метод нарахування %	КПЕР	СТАВКА
Щороку	N	K
Що півроку	N*2	K - 2
Щоквартально	N*4	K - 4
Щомісячно	N*12	K - 12
Щоденно	N*365	K - 365

де N – кількість років, а K – річна відсоткова ставка.

Завдання 1.

За допомогою Microsoft Excel здійснити розрахунок.

КПЕР – обчислює кількість періодів, потрібних для погашення суми позики
Термін, за який кредит буде повністю погашено:

$$КПЕР(26 \% / 12; - 15380; 150000) = 11 \text{ місяців.}$$

	A	B	
1	Сума кредиту	150000	
2	Щомісячні платежі	-15380	
3	Процентна ставка	26%	
4	Кількість місяців у році	12	
5	КПЕР		

	A	B	КПЕР
1	Сума кредиту	150000	
2	Щомісячні платежі	-15380	
3	Процентна ставка	26%	
4	Кількість місяців у році	12	
5	КПЕР	=B4;B2:B1)	

Ставка	= B3/B4	= 0,021666667
Плт	= B2	= -15380
Пс	= B1	= 150000
Бс		= число
Тип		= число
		= 11,07455714

	A	B	C
1	Сума кредиту	150000	
2	Щомісячні платежі	-15380	
3	Процентна ставка	26%	
4	Кількість місяців у році	12	
5	КПЕР	11	

Завдання 2.

За допомогою Microsoft Excel здійснити розрахунок.

ПЛТ – виплата, яка здійснюється кожний період і не змінюється за весь час

Виплати.

$$\text{ПЛТ}(21\%; 3; -250000;;0) = 74,35 \text{ тис. грн.}$$

	A	B	C
1	Сума кредиту	-250000	
2	Процентна ставка	21%	
3	Термін (місяці)	3	
4	Сума погашення		

	A	B	ПЛТ
1	Сума кредиту	-250000	
2	Процентна ставка	21%	
3	Термін (місяці)	3	
4	Сума погашення	=B2:B3:B1)	

Ставка B2 = 0,21
 Кпер B3 = 3
 Пс B1 = -250000
 Бс = число
 Тип = число
 = 120543,8747

	A	B
1	Сума кредиту	-250000
2	Процентна ставка	21%
3	Термін (місяці)	3
4	Сума погашення	120543,875

Завдання 3.

За допомогою Microsoft Excel здійснити розрахунок.

СТАВКА – процентна ставка за період.

$$\text{СТАВКА}(24; -5700; -10000; 200\ 000) = 2,4\%$$

	A	B	C
1	Необхідна сума інвестицій	200000	
2	Початковий вклад	-10000	
3	Щомісячні поповнення вкладу	-5700	
4	Термін (місяці)	24	
5	СТАВКА		

	A	B	СТАВКА
1	Необхідна сума інвестицій	200000	
2	Початковий вклад	-10000	
3	Щомісячні поповнення вкладу	-5700	
4	Термін (місяці)	24	
5	СТАВКА	=СТАВКА(B4	

Кпер B4 = 24
 Плт B3 = -5700
 Пс B2 = -10000
 Бс B1 = 200000
 Тип = число
 = 0,024077137

	A	B
1	Необхідна сума інвестицій	200000
2	Початковий вклад	-10000
3	Щомісячні поповнення вкладу	-5700
4	Термін (місяці)	24
5	СТАВКА	0,024

$0,024 \times 100\% = 2,4\%$ за місяць

$2,4\% \times 12$ місяців = 28,8% (річна ставка)

Завдання 4.

За допомогою Microsoft Excel здійснити розрахунок.

СТАВКА – процентна ставка за період.

СТАВКА (12; -35000; 300 000) = 5,6%

	A	B
1	Сума кредиту	300000
2	Періодичні виплати	-35000
3	Термін (місяці)	12
4	СТАВКА	

	A	B
1	Сума кредиту	300000
2	Періодичні виплати	-35000
3	Термін (місяці)	12
4	СТАВКА	=СТАВКА(B3
5		
6		

СТАВКА

Кпер B3 = 12
Плт B2 = -35000
Пс B1 = 300000
Бс = число
Тип = число
= 0,055986666

	A	B
1	Сума кредиту	300000
2	Періодичні виплати	-35000
3	Термін (місяці)	12
4	СТАВКА	0,056

Річна відсоткова ставка $5,6\% \times 12 = 67,2\%$

ЗАВДАННЯ

«Ребус».

На основі поданих картинок, розгадайте ребуси, та пригадайте визначення даних дефініцій.

РЕКОМЕНДАЦІЯ

Кредитний онлайн-договір = паперовому

Підписав – виконуй умови угоди!

Отримуєш зарплатну картку, а нав'язують ще й кредитну?

Маєш право відмовитися

Отримуєш мікrokредит частинами?

Увага!

1. Розмір відсотків для кожної з частин мікrokредиту
2. Коли і скільки потрібно платити
3. Розмір штрафів та комісії!

Ви маєте право відмовитися від кредиту,

без пояснень причини

На це є 14 календарних днів з дати оформлення

Мікrokредит можна оформити швидко, а сплачувати довго

Перед підписанням кредитного договору звертайте увагу на:

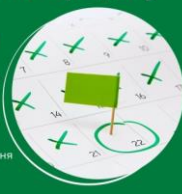
- повну ставку
- графік платежів
- штрафи у разі прострочення

Не пропускайте платежі по кредиту

через необачність:

- стежте за графіком платежів
- оберіть зручний спосіб погашення
- враховуйте терміни зарахування коштів

4

CREDIT AND THE CREDIT MARKET

«Credit is when you pay for something you have already received. It's good to have money to buy everything, but it's important to check from time to time whether you have lost something that money can't buy»

4.5. CHARACTERIZATION OF THE ESSENCE, FORMS, TYPES AND MAIN FUNCTIONS OF CREDIT

4.6. ASSESSING THE BORROWER'S CREDITWORTHINESS AND THE PROCEDURE FOR CONCLUDING A LOAN AGREEMENT

4.7. STRUCTURING AND CLASSIFICATION OF THE CREDIT MARKET

4.8. CREDIT RISK MANAGEMENT

4.1 Characterization of the essence, forms, types and main functions of credit

Lending is one of the key mechanisms for financing the real sector and supporting entrepreneurship and innovation. A loan is a movement of borrowed capital, a certain amount of which is lent on condition of mandatory repayment and payment of interest for use.

There are many definitions of credit. The term "credit" comes from the Latin word *credere*, which means to trust. In other words, the basis of the credit relationship between the lender (the one who lends value) and the borrower (the one who receives value) is trust that the debt will be repaid in full and on time.

A loan is an economic contractual relationship regarding the movement of funds between a lender and a borrower with the participation of an intermediary, which may be replaced by a pledge agreement, on the terms of payment, security, maturity, purpose and repayment.

A loan is needed not because the debtor is poor, but because, due to fluctuations in capital turnover and circulation, he or she does not have enough of his or her own

funds at a given time, because it is inefficient to save and accumulate money just in case. Resources must be in constant circulation.

Each credit transaction must comply with the following principles:

☑ **Repayment** - every loan must be repaid;

☑ **Maturity** - each loan must be repaid within the established terms;

☑ **Fee** - a fee (interest) is charged for using the loan;

☑ **Security** - each creditor has the right to protect its interests and prevent losses from non-repayment due to the borrower's insolvency;

☑ **Purposeful nature of use** - loan funds must be spent for specific purposes specified in the loan agreement.

The interest rate is the fee that a lender receives from a borrower for using borrowed funds for a fixed period of time.

Depending on the value borrowed, it is advisable to distinguish between commodity, monetary and mixed (commodity-monetary) forms of credit. The commodity form of credit historically precedes its monetary form. It can be assumed that credit existed before the monetary form of value, when certain goods (furs, livestock, etc.) were used in equivalent exchanges. It can be noted that where the commodity form of credit is in place, its movement is often accompanied by the monetary form of credit. The mixed (commodity-monetary) form of credit is often used in the economies of developing countries, which pay for monetary loans by periodic deliveries of their goods. However, at the present stage of development, only commodity and monetary forms of credit are distinguished (depending on the object of credit), as well as various types of credit depending on the subjects of credit relations: bank, state, commercial, international, and consumer.

☑ **Bank loan** means a bank's borrowed capital in cash transferred by a lender (bank) for temporary use to a borrower (individual, legal entity or state) in need of a loan (for production development, investment activities or consumer needs), on the terms of collateral, repayment within a specified period, payment and intended use.

☑ **A government loan** where the borrower is the state and the lenders are legal entities and individuals. Its purpose is to mobilize funds to finance government

spending. For creditors, this loan is a form of saving or investing in securities, which gives them additional income.

☑ **A commercial loan** is a commodity form of credit granted to customers in the form of deferred payment for goods sold or services rendered. The purpose of a commercial loan is to accelerate the sale of goods and services and to generate additional profit in the form of borrowing interest, which is included in the price of goods sold. Credit relations are formalized in the form of promissory notes, which are obligations of the debtor to pay the creditor a specified amount within a certain period of time. Commercial loans are short-term (up to one year).

☑ **An international loan** is the provision of borrowed capital from one country to another for temporary use on the basis of payment, maturity, and repayment. The subjects of this credit are banks, firms, states, and international monetary and credit organizations. Depending on who the lender is, international loans can be corporate, bank, or government. The objects of lending are the commodity and currency resources transferred by the lender to the borrower for temporary use. As for the objects of lending, international credit is divided into financial and commercial. In international circulation, credit performs the function of accumulating and redistributing borrowed capital between countries to meet the needs of expanded reproduction in order to maximize profits.

☑ **A consumer loan** is a loan granted only in the national currency to individuals in a given country for the purchase of consumer goods and services and repaid gradually. This loan is intended to meet the consumer needs of the population. Intermediaries (e.g., trade organizations) may function between the lender and the borrower.

The scheme of credit relations in its structure includes other parties besides the lender and the borrower (Fig. 4.1.1).

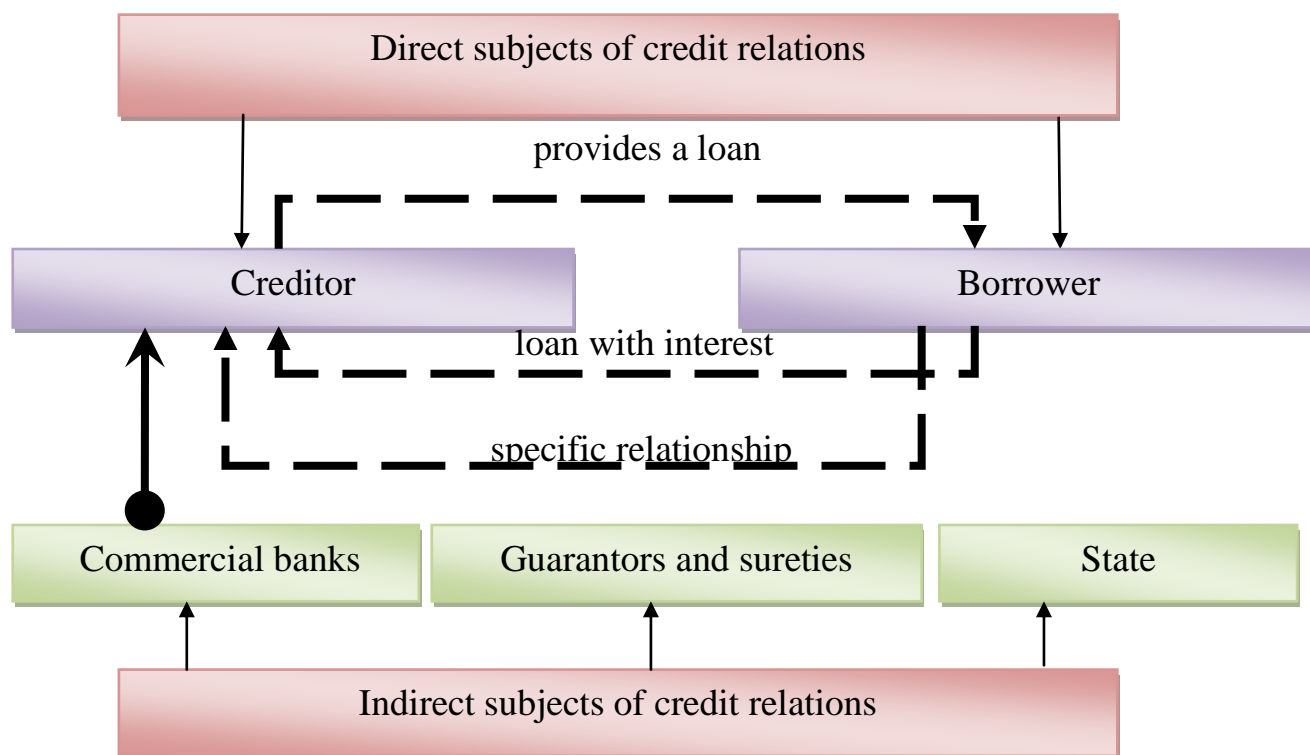
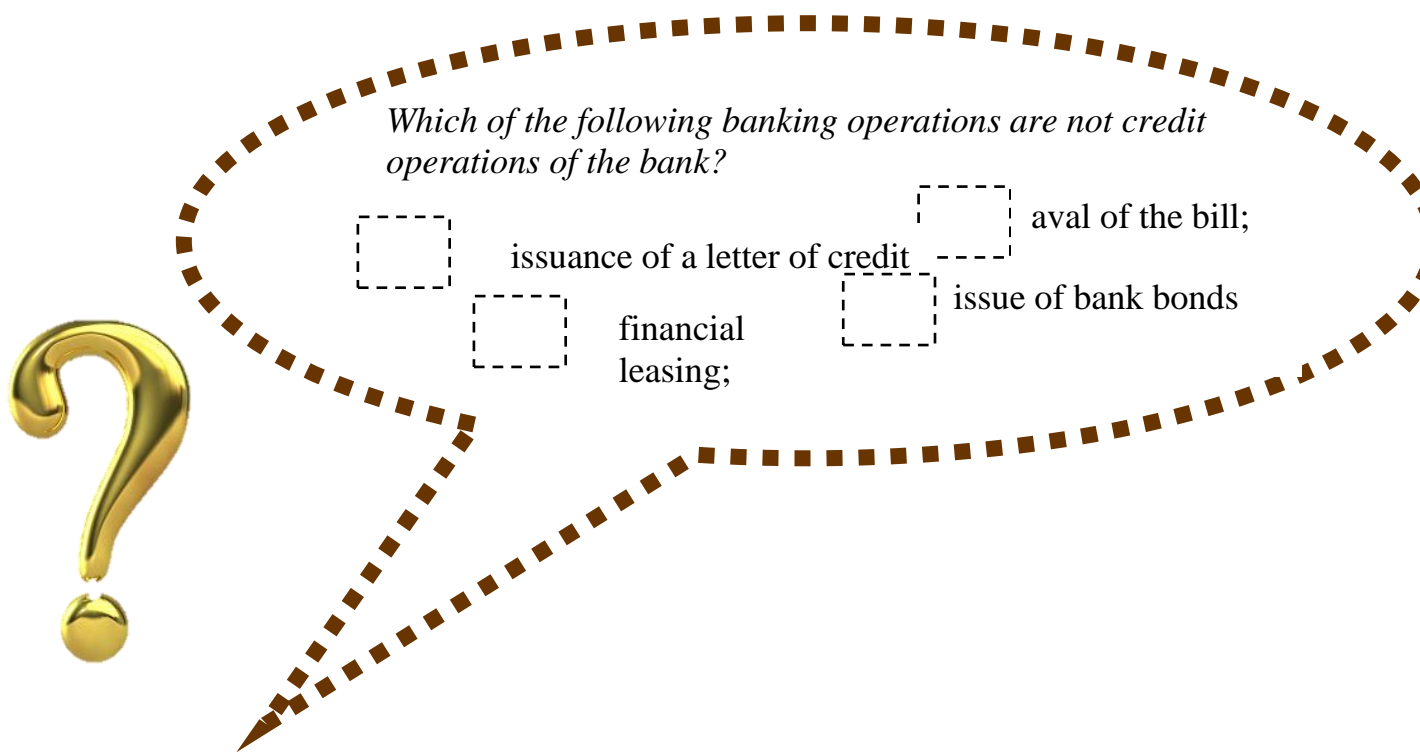

Figure 4.1.1. Scheme of credit relations.

The economic literature substantiates the legitimacy of various functions, and it can be said that credit performs the function of redistribution of value in the process of reproduction. *The redistributive function of credit* is that temporarily free funds of legal entities and individuals are transferred by means of credit for temporary use by enterprises, business entities and households to meet their production or personal needs. This redistribution makes it possible to accelerate the involvement of material resources in production and personal consumption. Therefore, this function redistributes not only money but also material resources. Another function of credit is the creation of new money for money circulation - the *anti-circumvention (emission) function*, which is performed only by bank credit. Credit expansion (credit extension) and credit restriction (credit contraction) regulate the amount of money in circulation, and it is much more difficult to withdraw money from circulation with the help of credit than to put it into circulation. The *controlling function of credit* is that in the process of credit redistribution of funds, bank control over the borrower's activities is ensured. The possibility of such control stems from the very nature of credit. It

should be noted that, having entered into a credit relationship, the recipient of a loan must also exercise control over its activities in order to timely and fully repay the loan.

Since lending is a certain process that encompasses a set of mechanisms for implementing credit relations, it has a certain classifier that can be used to characterize its components.

The most pragmatic classification is based on the following features of bank loans: term of use; collateral; risk level; method of granting; method of repayment; repayment period; nature of interest determination; method of interest payment; number of creditors; purpose.

One of the most comprehensive loan classifications is shown in Figure 4.1.2.

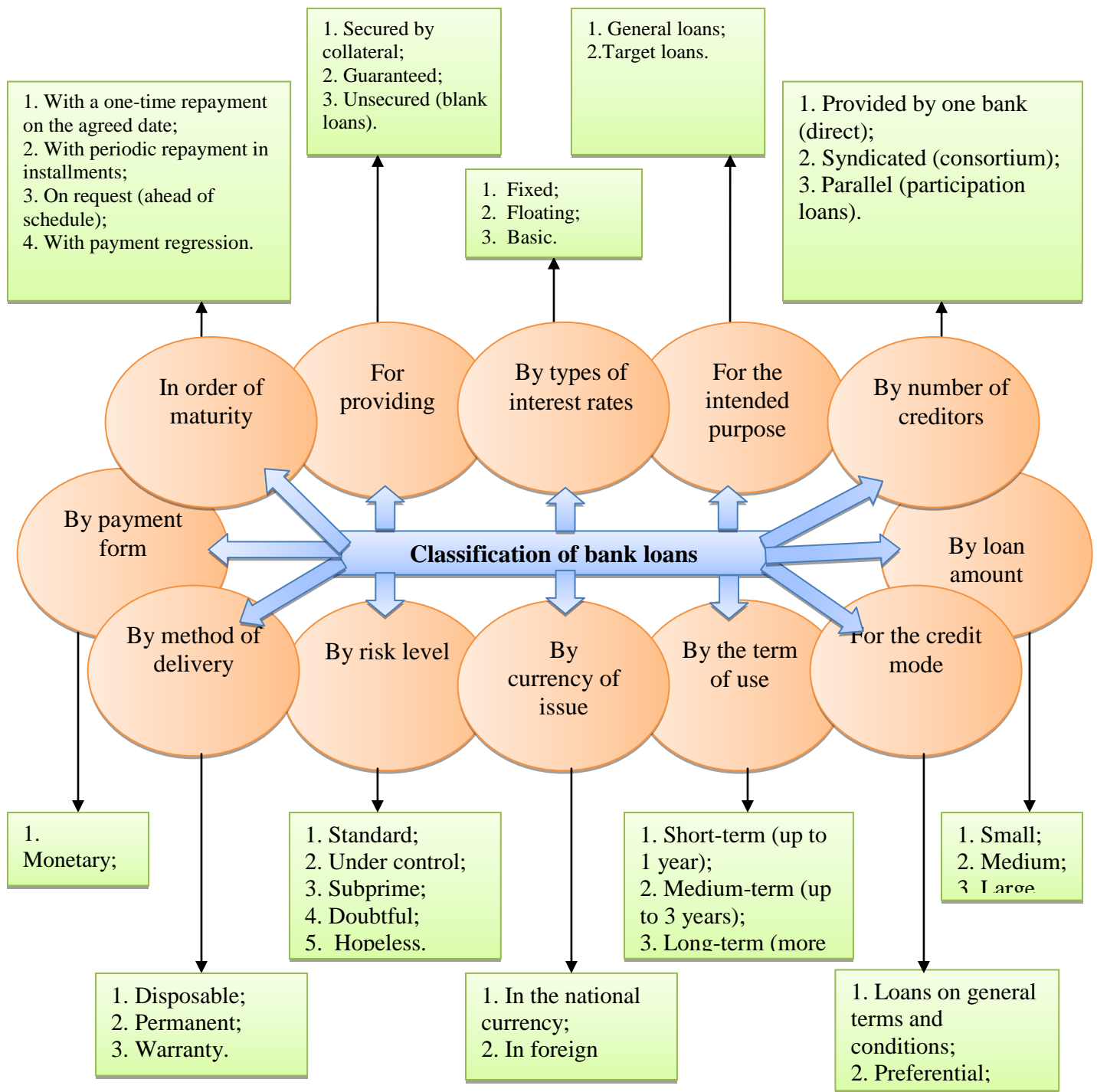

Figure 4.1.2 Classification of bank loans.

Loans are distinguished by the term of use:

Short-term loans are granted for a term of up to one year. They are the most common in Ukrainian banking practice.

Medium-term loans are granted for a period of one to three years;

Long-term loans are granted for more than three years. There is no significant difference between medium-term and long-term loans, so Ukrainian banks do not separate them, although in Western countries there is a certain degree of separation.

According to the method of granting, bank loans are distinguished between one-time, permanent, and guaranteed.

One-time loans (on a one-time basis) - the decision to issue such loans is made by the bank separately for each loan on the basis of the application and other documents of the client.

Guaranteed loans - with a pre-determined disbursement date; disbursed as needed. The essence of a guaranteed loan transaction is that the bank undertakes to provide a loan to a customer in a certain amount within a specified period (usually a quarter) if the customer needs it.

Permanent loans (under an open credit line) are granted by banks as and when customers need them within the amount of the open credit line, by direct payment from the customer's credit account of settlement documents (orders, checks, etc.) without approval of the amount of individual loans and their documentary execution. A **non-revolving credit line** (credit line with a disbursement limit) allows the borrower to receive funds within the established limit. The number and maximum size of tranches is negotiated with the bank, but once the total disbursement limit is set, the borrower will no longer be able to count on additional financing, even if the debt is fully repaid. A revolving **credit line** (credit line with a debt limit or revolving credit line) is an option in which the borrower has the right to receive any number of tranches, but within the amount of one-time debt set by the bank. To receive a tranche after choosing this entire amount, it is necessary to fully or partially repay the current debt. A **mixed credit** line (revolving line with a disbursement limit and a debt limit) combines the parameters of the two products described above. During the term of the agreement, the borrower is entitled to receive a certain amount, while the one-time debt should not exceed the established limit.

The following types of loans are distinguished by their collateral:

Secured loans are loans secured by real estate, goods, documents, securities, gold and other valuables as collateral.

Guaranteed loans are loans secured by banks or other guarantors (third parties).

Unsecured (blanket) loans account for a small share of the banks' loan portfolio. They may be granted when the bank has a high degree of confidence in the borrower, and their amount is usually limited by the bank's own capital. Blanket loans are granted only against the borrower's obligation to repay the loan at a higher interest rate to reliable borrowers with stable sources of repayment and proven credibility in banking circles. Most often, blanket loans are granted to bank insiders, and their size is limited to a certain share of bank shares owned by the insider.

In the process of classification by credit risk, the following groups of credit transactions are distinguished:

"Standard" credit exposures are those for which credit risk is insignificant and amount to 2% of net credit risk.

"Controlled" credit exposures are those for which the credit risk is insignificant, but may increase as a result of an unfavorable situation for the borrower and amount to 5% of net credit risk.

"Substandard" credit exposures are those for which the credit risk is significant, may increase in the future and amounts to 20% of net credit risk, and there is a possibility of untimely repayment in full and within the terms stipulated in the loan agreement.

"Doubtful" credit transactions are transactions where the fulfillment of obligations by the borrower/counterparty of the bank in full (taking into account the financial condition of the borrower and the level of collateral) is at risk, the probability of full repayment of the loan debt is low and amounts to 50% of the net credit risk.

"Bad" credit exposures are exposures for which there is virtually no likelihood of the borrower/counterparty (taking into account the borrower's financial condition and level of collateral) fulfilling its obligations, and the risk on such exposures is equal to the amount of the outstanding debt.

In terms of the number of lenders, there are those provided by a single bank, consortium and parallel lenders:

Single-bank loans (direct) are the most common loans provided by a single bank to a borrower without intermediaries.

Syndicated loans (consortium loans) are provided by a banking consortium in which one of the banks acts as a manager, collects the amount of resources required by the client from the participating banks, draws up a loan agreement with the borrower and disburses the loan. The manager bank also distributes the interest income from the loan transaction among the banks participating in the consortium. The bank manager receives a corresponding fee for the transactions related to such lending. The purpose of a consortium loan is to concentrate credit resources, provide a guarantee of repayment of large loans, and diversify credit risk when lending to large projects.

Parallel loans (participation loans) involve several banks, but each bank issues a loan to the client separately on the same agreed terms and conditions. The borrower repays the loan and pays interest to each lending bank separately.

Loans are classified by loan size into:

Small loans (microloans) are loans granted by banks in small amounts, usually used to meet the current needs of individuals, small businesses or entrepreneurs. The amount of such loans is insignificant compared to the bank's overall lending policy and may have simplified terms and conditions of disbursement and repayment. Such loans can also be obtained from macrofinancial institutions (hereinafter referred to as MFIs) via the Internet.

Medium loans are medium-sized loans that are typically used to expand a business, purchase fixed assets, or meet larger customer needs. Medium-sized loans may involve a detailed analysis of the borrower's financial position and more complex repayment terms.

Large loans are large loans granted for large-scale projects, such as construction, modernization of production facilities, or large investments. Large loans require a thorough analysis of the borrower's financial capacity, collateral, and usually have

stricter conditions for monitoring use and repayment. When granting a loan to a borrower in an amount exceeding 10 percent of its equity ("large loans"), a commercial bank must report each such case to the NBU.

Loans are divided by purpose:

General-purpose loans are loans that are granted without a specific purpose for their use. General purpose loans usually have a simplified processing procedure and may carry a higher interest rate than purpose loans because the lender assumes a higher risk.

Targeted loans are loans that are granted for specific, pre-determined purposes. The funds received under such a loan can only be used for certain expenses that have been agreed upon with the lender. Examples of purpose loans include loans to buy a car, buy a house, pay for education or medical services. They usually carry a lower interest rate than general purpose loans because they involve less risk for the lender.

According to the lending regime, they are distinguished:

Loans on general terms are loans granted in accordance with the bank's standard terms and conditions, without any privileges or special advantages. The interest rates, terms and other conditions of such loans are determined by the bank's general credit policy and are the same for all customers who meet the bank's requirements.

Concessional loans are an opportunity to get a loan with favorable terms and a reduced interest rate. They can be subsidized by governments or government programs. The offer is valid for certain categories of citizens and its purpose is to solve a certain social issue partially at the expense of the state.

Compensatory loans are loans provided to cover temporary gaps in the borrower's cash flows or to ensure the continuity of operations when the necessary funds are temporarily unavailable. The purpose of a compensation loan is to ensure the financial stability of the borrower in times of shortage of working capital.

Loans are disbursed in both national and foreign currencies in accordance with the procedure established by the applicable laws and regulations of the National Bank of Ukraine.

Local currency loans are loans disbursed in the official currency of the country (e.g., hryvnia in Ukraine) and are less risky for the borrower in terms of currency fluctuations, as repayment is made in the same currency as the income of most customers.

Foreign currency loans are loans disbursed in a foreign currency (e.g. USD or EUR), which expose the borrower to currency fluctuations as the repayment amount will depend on the current exchange rate.

There are the following types by maturity:

A single payment is made to repay one-time short-term loans that mediate the current production activities of an entrepreneur. In Ukrainian banking practice, this is the most common method of settling debts to banks.

With periodic installment repayments - these are monthly payments in equal installments throughout the term of the loan agreement.

Loans on demand (early repayment), at the request of the lender, are repaid when the client violates the lending principles, in particular, the purpose, maturity or fails to comply with the terms of the loan agreement regarding reporting and other mandatory information to be provided to the bank.

Loans issued under a guarantee, suretyship, or other debt obligation of a third party are repaid **with payment regression**.

Bank loans can be classified according to the nature of the interest rate, as:

The fixed interest rate is applied by agreement of the parties (the bank and the borrower) and remains unchanged throughout the term of the loan agreement and cannot be increased by the lender unilaterally.

A floating interest rate is a means of reducing the risk of bank losses; the interest rate may vary depending on certain factors, including unstable economic conditions, high inflation and long-term lending. In these situations, the interest rate is periodically reviewed in accordance with the loan agreement and is usually linked to the central bank discount rate, taking into account the credit market situation.

The bank's **prime rate** is the annual interest rate that the bank determines as a percentage of the fee for various types of its loans.

Which of the following terms is used to refer to a one-day loan?

annuity;

overdraft;

arbitration;

overnight.

The bank is prohibited from requiring the client to purchase any goods or services from the bank or a related or affiliated person as a mandatory condition for the provision of these services (except for the provision of a package of banking services). The bank has no right to unilaterally amend the agreements concluded with customers, unless otherwise provided by the agreement or the law.

The client may refuse to receive advertising materials by means of remote communication channels.

4.2 Assessment of the borrower's creditworthiness and the procedure for concluding a loan agreement.

Credit institutions carry out all lending transactions at their own risk. The main risk faced by the lender is the risk of non-repayment of the loan due to the borrower's failure to fulfill its obligations.

A **credit story** is a dossier on all current and paid loans of a borrower that contains information on how well and timely the debt was repaid. The credit history reflects the borrower's loan repayment discipline and contains information on

guarantees.

- a dossier on all current and repaid loans of the borrower, which contains information on how well and timely the debt was repaid.

Before granting a loan, financial institutions check the credit history of a potential borrower. Credit history assessment is one of the main factors when making a decision to grant a loan. It allows a financial institution to understand how conscientiously a person will fulfill their obligations.

A credit bureau is a legal entity that provides services for the formation and storage of credit histories, compilation of credit reports, and formation of credit ratings. Banks, MFIs, insurance, leasing, and other financial companies provide data to them. In this way, they share information with each other to help each other reduce risks and avoid problems with loan defaults. There are seven registered credit bureaus in Ukraine, of which five are currently active market participants: PJSC First Ukrainian Bureau of Credit Histories, LLC Ukrainian Credit Bureau, LLC Ukrainian Bureau of Credit Histories, PJSC International Bureau of Credit Histories and LLC Online Bureau of Credit Histories. Access to credit histories is granted to the owner of the credit history and institutions that have the appropriate consent from the owner.

Lenders pay attention primarily to loan delinquencies. It is on the basis of a poor credit history that a financial institution may refuse to grant a loan to a potential client, despite good income. But the absence of loans also matters. It is important for a lender to know whether a potential client is an active user of credit services. In the absence of a credit history, it is difficult for a lender to assess how a person will cope with the credit load.

When choosing a loan scheme, the borrower should pay attention to the following conditions:

☑ ***loan repayment scheme (classic or annuity)*** - this factor determines the repayment of the loan on a monthly basis by reducing the amount of payments or in equal installments throughout the entire loan period;

☑ ***a one-time bank fee*** - this determines how much the borrower will pay for the loan in the first month;

☑ ***monthly bank commission*** - this determines how much the monthly payments to the bank will increase, since the commission is taken in addition to interest;

☑ ***the percentage of the down payment*** - this determines the minimum amount the borrower must have to get a loan;

☑ ***monthly verified income*** - this determines the maximum amount the borrower can receive.

Only on the basis of the results of thorough analytical work does the bank draw conclusions about the client's ability to repay debts, and therefore about the possibility of entering into a loan agreement with him.

The higher the credit rating, the higher the likelihood of loan approval. There is no clear cut limit, as each lender determines its own credit rating thresholds, which depend on the type and terms of the loan.

The scale can be divided as follows:

0 - default, no credit is available;

0 - 250 points (class D): very low rating, it is very difficult to get a loan, because neither the principal nor the interest on the loan will be repaid;

250 - 350 points (class "D"): low rating, lending is available only for small amounts, short terms and at high interest rates;

350 - 450 points (class B): an average rating, lending is possible, but you should not count on large amounts and favorable terms;

450 - 550 points (class B): high rating, you can get a loan relatively quickly and comfortably;

550 - 700 points (class A): very high rating, large amounts and loyal lending terms are available.

The bank assesses the financial condition of the borrower (legal entity) (by indicators of solvency (liquidity), financial stability, profitability) in each case of concluding a loan agreement, and subsequently - at least once every three months, and if the borrower is a bank - at least once a month (Table 4.2.1).

Table 4.2.1 - Criteria for classifying financial activities for legal entities-borrowers (including banks)

Class.	Financial activities	Borrower criteria
A	Good.	<ul style="list-style-type: none"> ☒ economic indicators meet the established limits; ☒ impeccable business reputation and credit history; ☒ borrowing banks comply with economic standards; ☒ a reasoned conclusion: financial activities will continue to be carried out at a high level.
B	Close to class A	<ul style="list-style-type: none"> ☒ low probability of maintaining a high level of financial position for a long time; ☒ Potential (though not yet existing) deficiencies have been identified that threaten the adequate flow of funds for debt service; ☒ relative stability of obtaining a positive result from the borrower's financial activities.
B	Satisfactory. Requires careful monitoring	<ul style="list-style-type: none"> ☒ monitoring of the crediting of funds and the actual solvency of the borrower indicate the likelihood of a delay in repayment of the loan debt in full and within the terms set out in the loan agreement; ☒ there is a potential opportunity to improve the financial condition; ☒ the collateral is liquid, there are no doubts about the fairness of its value, and the documentation on the pledged property is correct and complete
Г	Unstable	<ul style="list-style-type: none"> ☒ a significant share of economic indicators are below the minimum values; ☒ instability is observed throughout the year; ☒ the risk of large losses is likely; ☒ a very low probability of non-separable repayment of loan debt and interest; ☒ the condition of the collateral is problematic (questionable documentation regarding the collateral and/or

		the degree of its liquidity); ☒ This class covers borrowers (counterparties) of the bank against whom bankruptcy proceedings have been initiated.
Д	Unsatisfactory	☒ the borrower has incurred losses; ☒ financial and economic indicators do not meet the regulatory requirements; ☒ there is no liquid collateral for the loan transaction; ☒ there is no or close to zero probability of repayment of the bank's debt; ☒ This class includes borrowers (counterparties) of the bank that have been declared bankrupt in accordance with the procedure established by law.

When assessing the financial condition of an individual borrower, the following should be taken into account:

social stability (availability of real estate, permanent employment, securities, movable property);

marital status of the client;

age and health of the client;

client's income and expenses;

the intensity of the use of bank loans in the past and the timeliness of their repayment and interest, as well as the use of other banking services;

the client's connections in the business world (their reputation), etc. (Table 4.2.2).

Table 4.2.2 - Criteria for classifying financial activities for individual borrowers (including banks)

Class.	Financial activities	Borrower criteria
A	Good.	☒ the net income generated significantly exceeds the estimated amounts of the loan and interest repayment limits; ☒ a stable probability of maintaining this ratio over the life of the loan agreement; ☒ the condition that the volume, quality, and liquidity of collateral is sufficiently high for loans with a maturity of more than one year was taken into account; ☒ the borrower has a proven high personal creditworthiness and is a carrier of unquestionable trust; ☒ there are no facts of delays in repayment of loans and

		interest under loan agreements.
Б	Close to class A	☒ low probability of maintaining the borrower's solvency at a high level for a long time; ☒ probable trends in the eventual deterioration of the financial condition; ☒ the condition is met when the volume, quality and liquidity of collateral is sufficiently high for loans with a maturity of more than one year.
В	Satisfactory. Requires careful monitoring	☒ the borrower's comprehensive income and expenditures confirm that the debt ceiling has been reached, and thus the ability to pay off the debt has been reduced; ☒ transition to a new job (especially with deteriorating working conditions), an increase in the borrower's liabilities, and a higher likelihood of late and/or incomplete repayment of the loan and interest; ☒ the condition is met when the amount, quality and liquidity of collateral is sufficiently high to cover current payments and interest on loans for more than one year.
Г	Unstable	☒ with a certain periodicity face the problem of timely payment of principal and interest due to the instability of the borrower's income and/or an increase in expenses and/or liabilities; ☒ the borrower's net income at certain periods of time is insufficient to cover current payments and interest on loans; ☒ the collateral for the loan is problematic (low liquidity or too small).
Д	Unsatisfactory	☒ insufficient income to meet current payments and interest on loans; ☒ Lack of liquid collateral for the loan; ☒ there is almost no possibility of paying off loan debts and interest, even using collateral.

The bank lending process consists of certain stages, the first of which is the consideration of a client's loan application. The borrower applies to the bank with a substantiated application, to which certain documents are attached. Collectively, this is known as a loan application.

A bank loan officer conducts a preliminary interview with a potential borrower, taking into account the information contained in the loan application. This conversation is essential for a fundamental lending decision. It allows the bank's specialist to find out many important details related to the future loan. In particular, it

allows them to form an opinion about the client, assess the professional qualifications of the borrower's management, and determine the prospects for its development.

If the preliminary conversation between the bank's specialist and the client is successful, the next (second) stage of the lending process begins. It involves examining the creditworthiness of a potential borrower and assessing the risk of a future loan.

The Bank carries out a deep and thorough study of the borrower's financial condition and assesses its ability and capacity to repay the loan. Given the great importance of assessing the borrower's creditworthiness and the degree of risk of a loan transaction, special units have been established in the banks' branches.

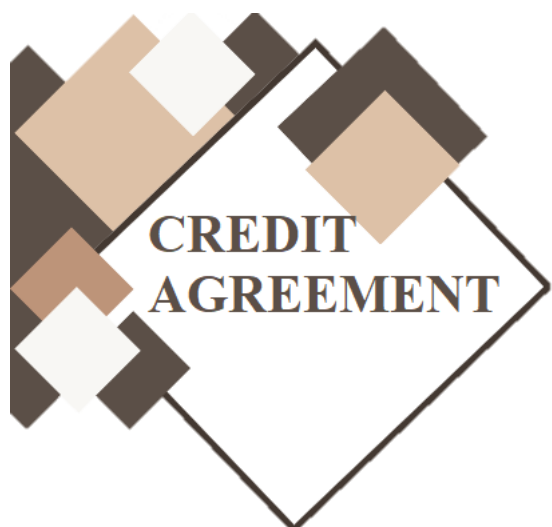
The third stage of the lending process involves preparing for the loan agreement. It is possible only if the client has completed the previous stage, i.e., the creditworthiness and risk assessment, in a positive way. This stage is also called loan structuring.

Loans can be disbursed and repaid in various ways: as a lump sum, in various installments over the term of the loan agreement, or through the borrower's current cash transactions via a loan account. Therefore, one of the elements of structuring a future loan is to clearly define the procedure for its disbursement and repayment.

Once the loan structuring work is completed, the bank starts negotiating a loan agreement with the client.

A loan agreement is the main legal document that stipulates the rights, obligations and liabilities of the parties, i.e. the lender (creditor) and the borrower. The main provisions of the loan agreement are developed by the lender and agreed with the borrower. The loan agreement provides for the purpose, amount and term of the loan, terms and procedure for its disbursement and repayment, forms of collateral for the client's loan obligations, interest rate, procedure for making loan payments, duties, rights and responsibilities of the parties with respect to the disbursement and repayment of the loan, list of documents and frequency of their submission to the bank, and other terms of the lending process. Therefore, a potential borrower should

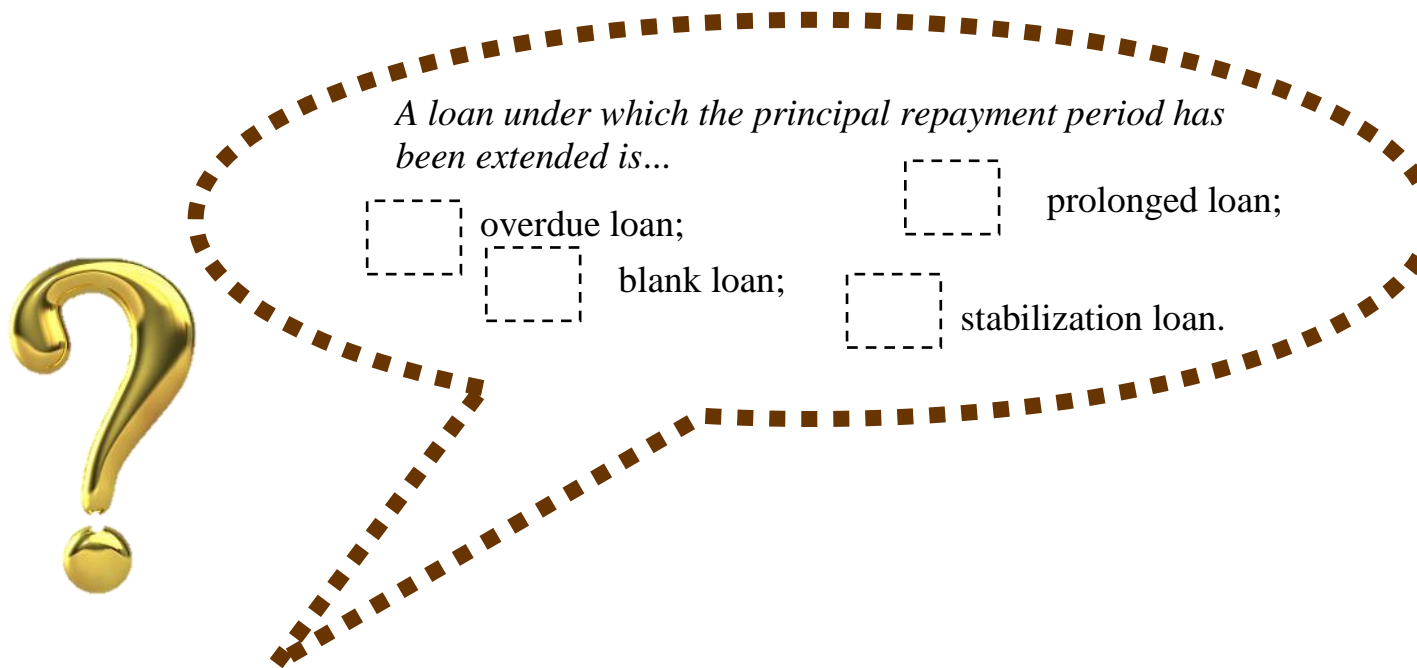
familiarize himself or herself with all the provisions of the loan agreement, carefully analyze them, and then decide whether to sign it.

- is the main legal document that stipulates the rights, obligations and responsibilities of the parties, i.e. the lender (creditor) and the borrower.

Service agreements between the lender and third parties and amendments thereto shall be concluded in writing (in paper form or in the form of an electronic document created in accordance with the requirements set forth in the Law of Ukraine "On Electronic Documents and Electronic Document Management" and taking into account the specifics provided for by the Law of Ukraine "On Electronic Commerce"). Each party to the agreement shall receive one copy of the agreement with its annexes. The copy of the agreement belonging to the consumer must be handed over to him/her immediately after the parties sign the agreement.

After all the parameters of the future loan agreement are determined and agreed upon, a loan opinion is drawn up. This document is submitted to the credit committee (commission) for review. If this body makes a positive decision, the loan agreement is signed by a representative of the banking institution's management and the client.

The loan is issued by an order of the credit department to the operational department of the bank's institution (Fig. 4.2.1).

Pursuant to Article 546 of the Civil Code of Ukraine and current practice, performance of an obligation may be secured by a penalty, surety, guarantee, pledge, retention, deposit, or trust deed.

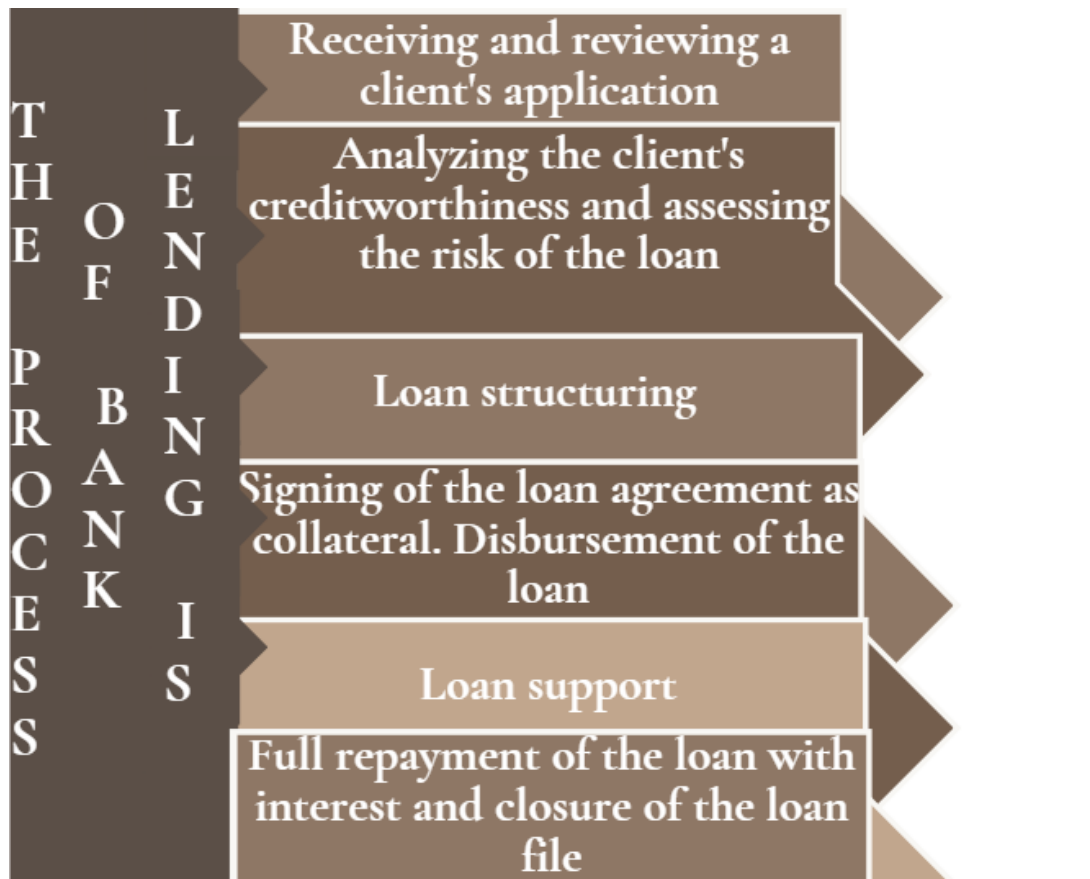

Figure 4.2.1. The process of banking regulation

There are four stages in the formation of credit relations between companies and banks:

☑ The first is the bank's monitoring by the marketing department. The results of the monitoring give the bank grounds to establish credit relations;

☑ The second is the establishment of credit relations. According to the credit bank policy, monitoring results, types and forms of credit, interest rate (interest rate is a payment for the use of financial resources bank (borrowed capital)), and lending methods, a loan agreement is concluded. Economic relations arise between the lender and the borrower;

☑ third, the lending process. The established type of lending is the main element of credit relations between agricultural enterprises and banks;

☑ fourth - loan repayment. Timely repayment of the loan confirms the borrower's creditworthiness and strengthens the credit relationship.

4.3 Structuring and classification of the credit market

The credit market brings together many lenders and borrowers who enter into credit relationships. Prospects for the credit market recovery are possible through the implementation of reforms, stabilization of the financial system, attraction of investments, development of technologies and cooperation between government agencies, banks and international financial institutions.

The credit market is a credit relationship between economic entities at the national and international levels for the purpose of flowing various forms of credit, which is provided by banks and non-bank financial and credit institutions.

- is a credit relationship between economic entities at the national and international levels for the purpose of moving various forms of credit, the movement of which is provided by banks and non-bank financial and credit institutions.

The credit market can be divided into the following categories of borrowers: the government, large and medium-sized companies, small businesses, individuals, non-governmental organizations, households, etc. All of them are credit market participants, and their activity determines the development of the market at a certain stage of the economic cycle.

All structural parts of the credit market are closely interconnected and often overlap, as they reflect a single, integrated mechanism of functioning. The classification of the credit market is shown in Figure 4.3.1.

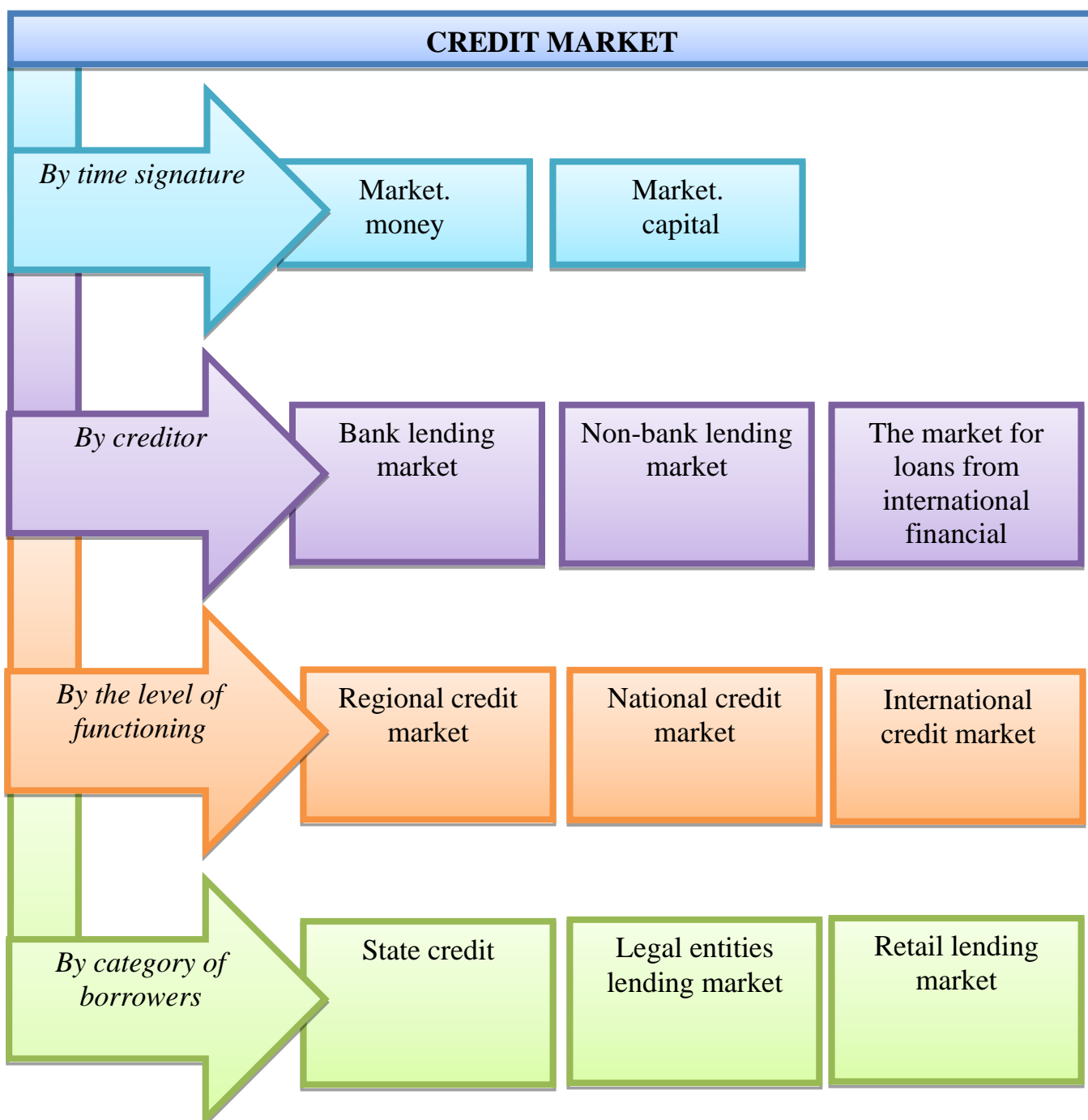

Figure 4.3.1 Classification of the credit market

The credit market should be structured according to the following criteria:

- ☑ by time;
- ☑ by type of lending institution;
- ☑ by the level of functioning;
- ☑ by categories of borrowers.

By region, it is worth distinguishing between credit markets that operate at different levels of the global economy: at the mega-level, the global or international

credit market; at the macro-level, the national market; and at the local level, the regional market.

Bank lending is carried out using the following loan accounts: simple, special, and correspondent accounts.

A simple account is an account used for granting bank loans in the most common form. This account can only have a debit (active) balance. Each loan disbursement or repayment transaction is documented by the relevant documents, such as a payment order from the client or an order from the bank's credit department to the operations department.

A special loan account is an account used by a bank in special cases, in particular when granting a loan to a borrower secured by promissory notes. Repayment of debt on a special loan account may be made both by payment orders of the borrower and by crediting funds from the borrower's debtors under promissory notes. The Bank has the right to collect the debt on such an account at any time without prior notice to the client, if it is provided for by the terms of the loan agreement.

A counterparty account is an asset and liability account that records all transactions between a bank and a customer. It reflects, on the one hand (debit), the bank's debt and all payments from the account on behalf of the client, and, on the other hand (credit), the receipt of funds from payers, in the form of deposits, loan repayments, etc.

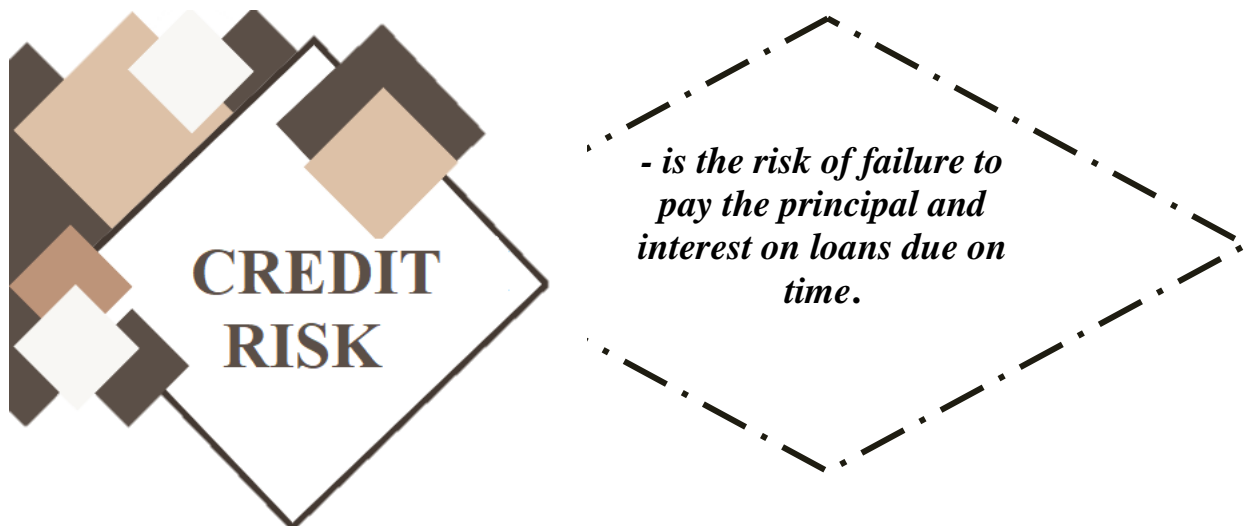
The government should promote favorable conditions for lending, develop programs to support businesses, and ensure the stability of the economic environment.

4.4 Credit risk management

Risk can be managed using a variety of methods that allow to predict the risk situation to a certain extent and, accordingly, take timely measures to minimize its degree.

Credit risk is associated with the risk that the financial capabilities of the issuer (legal entity issuing securities) decrease to the extent that it will not be able to fulfill its financial obligations (pay income in the form of dividends, interest, and redeem its securities).

Credit risk is the risk that a lender will not be able to pay principal and interest on loans due when due.

When determining credit risk, the following factors should be taken into account:

- reputation;
- opportunity;
- capital;
- conditions;
- pledge.

Reputation is the borrower's willingness and determination to repay his or her obligations to the bank. A banker can determine a borrower's reputation only when he or she has gotten to know the client well enough through personal relationships.

Capacity is the borrower's ability to receive money for its active operations and specific projects to be financed, to effectively manage cash flows, to ensure full and timely repayment of loan debt and interest on it.

Capital. This factor means that a potential borrower must have a certain amount of equity that will be used in the project to be lent. The borrower must share the

credit risk with the bank. The share of the borrower's equity in project financing is traditionally about 30% of its cost, with the bank lending 70% of the project cost.

Conditions. According to this factor, the banker must be well aware of the state of the local, regional and national economy, as well as the borrower's business conditions, and periodically review and forecast them.

Collateral. Reliable loan collateral in the form of collateral can overcome the weakness of other parameters of a loan agreement. However, the banker needs to pay attention to the quality of the collateral, its legal registration, the ratio between the value of the collateral and the loan, and how often this value changes.

The Bank reviews loans (loan portfolio) no later than one year after the date of loan disbursement and thereafter at least once a year.

The Bank regularly performs *stress testing of* credit risk for various short-term and long-term stress scenarios that may occur both for the Bank and the market as a whole in order to identify the causes of possible increase in credit risk and assess the compliance of the stress testing results with the level of risk appetite for credit risk set by the Bank.

Risk appetite for credit risk is the changes in the Bank's performance that the Bank is willing to accept in accordance with its business model and strategic goals, it is the credit risk limits that the Bank must act in accordance with in the implementation of its activities and strategy, a quantitative indicator of risk appetite for credit risk essentially determines the maximum amount of losses from credit risk events over the next 12 months.

One of the areas for developing effective management measures for credit risks is their classification (Figure 4.4.1).

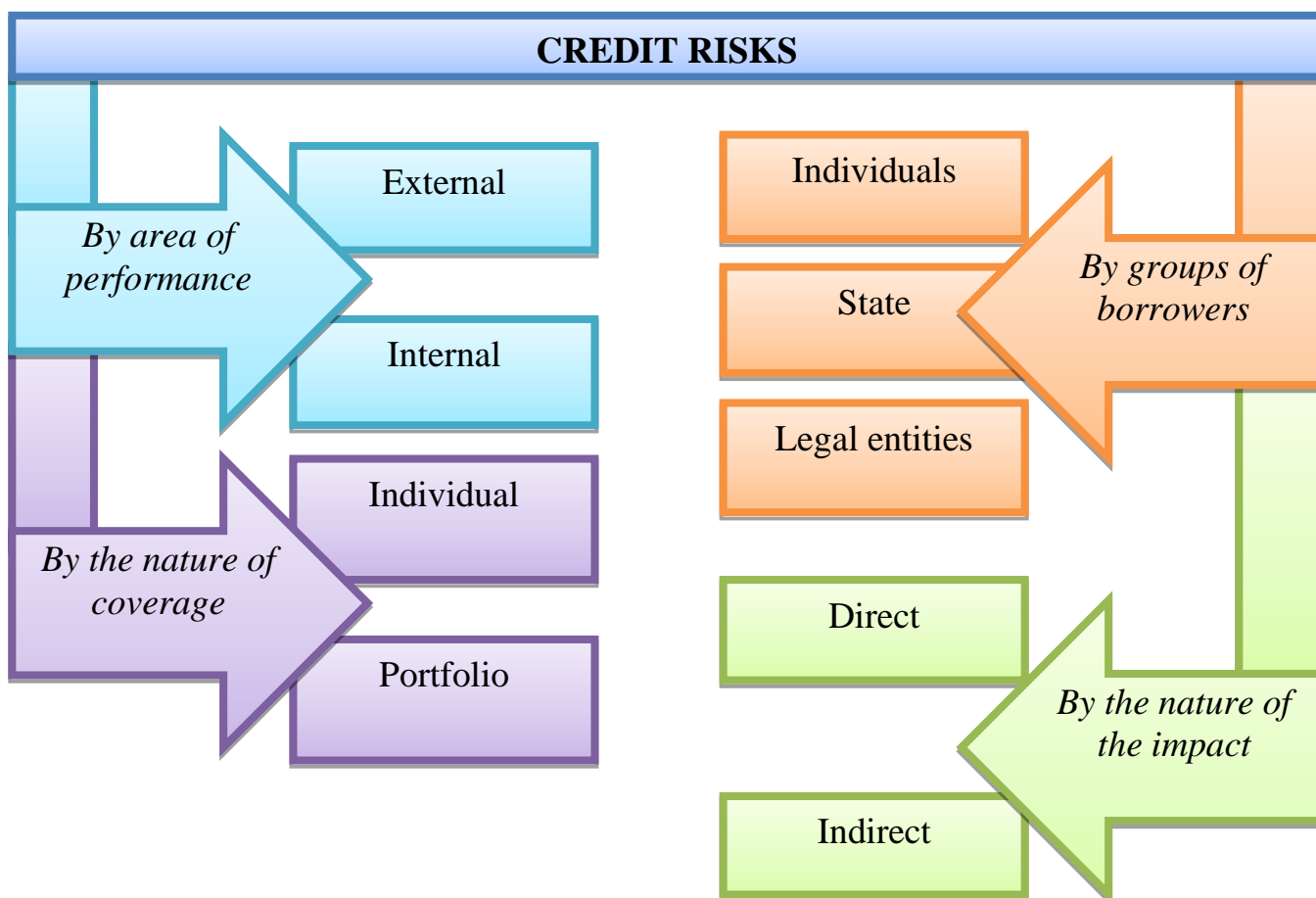

Fig. 4.4.1 Classification of credit risks

In banking practice, certain measures are used to minimize losses from credit risk, namely:

- ☑ limitation;
- ☑ compliance with credit risk standards;
- ☑ diversification;
- ☑ studying and assessing the borrower's creditworthiness;
- ☑ obtaining sufficient and high-quality collateral from customers;
- ☑ efficiency in debt collection;
- ☑ insurance;
- ☑ determining the credit policy;
- ☑ maintaining an optimal structure of loan **indebtedness**;
- ☑ formation of reserves.

The risk map is the basis for determining the structure and content of credit risks, as well as their place in the risk system.

Table 4.4.1 - Credit risk map

Risk class	Risk category	Subcategory
Individual credit risks	Risk of default	Borrower risk
		Issuer risk
		Correspondent's risk
		Debtor risk
	Credit spread risk	Credit spread risk on transactions with debt securities
		Credit spread risk on lending transactions
	Settlement risk	Settlement systems risk
		Risk of failure to receive counterpayment/delivery
	Pre-settlement risk	The risk of losses due to the failure of a counterparty or customer to fulfill its obligations, when the amount of losses depends on prevailing market rates or exchange rates.
Country risk		
Transfer risk		
Portfolio credit risks	Concentration risks	Geographic region risks
		Risks of sectoral concentration/type of economic activity
		Risks of product concentration
		Related party concentration risks
		Concentration risks by groups of counterparties
		Concentration risks by type of collateral
		Concentration risks by amount of deposits
		Concentration risks by currency of investments
		Concentration risks by maturity of investments
		Risks of concentration on other grounds
		Concentration risks by business line
		Concentration risks by product
		Concentration risks by business line
		Concentration risks by groups of related counterparties

The Bank adheres to the following key principles of credit risk management:

☑ **efficiency** - a management process that ensures an objective assessment of the Bank's credit risk exposure and completeness of credit risk management measures with optimal use of financial resources, personnel and information systems of the Bank;

☑ **timeliness** is a credit risk management process that ensures timely identification, measurement, monitoring, control, reporting and mitigation of credit risks at all organizational levels;

☑ **structured** - a credit risk management system that provides for a clear distribution of functions, responsibilities and authorities for credit risk management among all structural/separate divisions and employees of the Bank, and their responsibility in accordance with such distribution;

☑ **segregation of duties** - ensuring that a situation where one person exercises full control over a function or activity of the Bank is avoided;

☑ **Comprehensiveness and complexity** - coverage of all types of the Bank's activities at all organizational levels and in all its structural or separate divisions, assessment of the mutual impact of risks;

☑ **proportionality** - creation of an effective credit risk management system that is consistent with the bank's business model, its systemic importance, and the level of complexity of the operations performed by the Bank;

☑ **independence** - freedom from circumstances that pose a threat to the impartial performance of the Risk Management Service's functions;

☑ **confidentiality** - preventing persons who are not authorized to receive information that is not subject to disclosure from obtaining it;

☑ **Awareness** - availability and communication of the requirements for the Bank's credit risk management to the Bank's managers and other employees in order to ensure compliance with the requirements.

Loan holidays are the postponement of debt repayment to another date, i.e., it is a deferral of loan payments, namely, a deferral of debt, not its forgiveness. The deferral may relate to the payment of the loan principal and/or accrued interest, depending on the financial institution's offer. Each financial institution has its own terms and conditions for loan repayment holidays. Their introduction during martial law is a right, not an obligation, of the financial institution.

For the period of martial law and for three months after its termination or cancellation, banks, non-bank financial institutions and collection companies are required to comply with additional requirements for ethical behavior when settling overdue debts, including not to interact on their own initiative with a consumer belonging to a protected category and with his or her close relatives.

He is classified as a protected person:

servicemen of the Armed Forces of Ukraine, other military formations and law enforcement agencies of special purpose established in accordance with the laws of Ukraine, the State Special Transport Service, the State Service for Special Communications and Information Protection of Ukraine, who are on military service in Ukraine;

servicemen who became disabled as a result of a disease related to military service or as a result of a disease after their discharge from military service related to military service;

family members of military personnel who were killed, died or went missing;

persons held in captivity or with whom contact has been lost, missing persons.

When lending to banks, considerable attention should be paid to the risks that may arise in the course of a single loan transaction. At the same time, the risks of the bank's lending activities may have a significant impact on the financial stability of the banking institution.

The topic of self-control.

26.Principles of organization of credit relations.

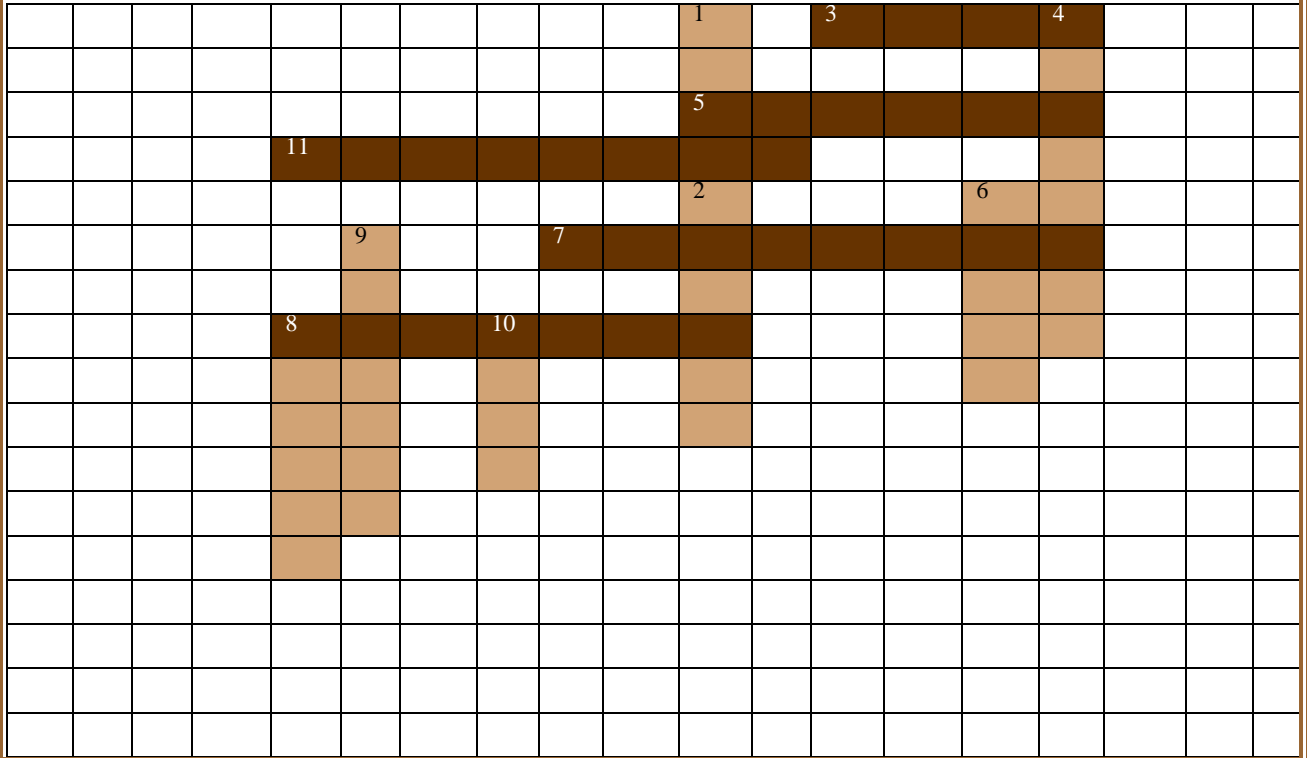
27.General prerequisites for the formation of credit relations.

28. A bank loan is the main form of credit.
29. Commercial credit and prospects for its development in Ukraine.
30. Consumer credit and prospects for its development in Ukraine.
31. State credit and its development in Ukraine.
32. Commercial and promissory note loans.
33. Stages and patterns of credit flow.
34. Credit relations in the context of inflation.
35. Credit interest: essence, types, economic limits and factors of interest rate changes.
36. Credit functions and their classification.
37. The role of credit in economic development.
38. Loan secured by securities.
39. Bill credit.
40. Differences between leasing and credit.
41. Principles of bank lending.
42. Credit agreement risk.
43. Ensuring the security of the loan.
44. Mastering the Client-Internet Banking program (iFOBS).
45. Determining the creditworthiness of a legal entity using an online program and Excel.
46. Main criteria for loan classification
47. What are the forms of commercial, bank, consumer, government, and international loans?
48. Bank lending mechanism
49. Loan interest and its functions.
50. The role of credit in a market economy

TASKS

Crossword puzzle

QUESTIONS.

Horizontally

3. Financial institution providing the loan?
5. What is the period during which the loan must be repaid?
7. A business entity that operates on the basis of a license and carries out insurance activities.
8. A specialized credit institution that provides short-term loans secured by the borrower's personal property.
11. Fee for using the loan....

Vertically

1. A lender provides loans to individuals for the purchase of a vehicle.
2. Funds and tangible assets provided by the lender for use by the borrower for a certain period of time and at interest.
4. Agreement setting out the terms of the loan
6. Bill of exchange guarantee (obligation, guarantee)
8. Type of financial services, form of financial lease for the purchase of fixed assets by enterprises and other goods.

9. Type of loan for real estate purchase....
 10. Something that needs to be returned.....

TASKS

The amount of the loan equal to UAH 375,000 received by the company for a period of 12 months. The loan repayment amount is 500 000 UAH. Determine the simple interest rate of the loan. Calculate the same way if the term is changed from 12 months for 24 months.

SOLUTION

Calculates the interest rate of the loan (12-month term):

$$i = \frac{500000 - 375000}{375000 \times \left(\frac{12}{12}\right)} = 0.3333$$

$$0,3333 \times 100\% = 33.33\%$$

Calculates the interest rate of the loan (24-month term):

$$i = \frac{500000 - 375000}{375000 \times \left(\frac{24}{12}\right)} = 0.1667$$

$$0,1667 \times 100\% = 16.67\%$$

TASKS

Calculate the amount of interest and the total amount of debt on the loan. a loan in the amount of UAH 160000 for a period of 12 months, annualized interest rate - 15%.

SOLUTION

Calculate the total amount of debt:

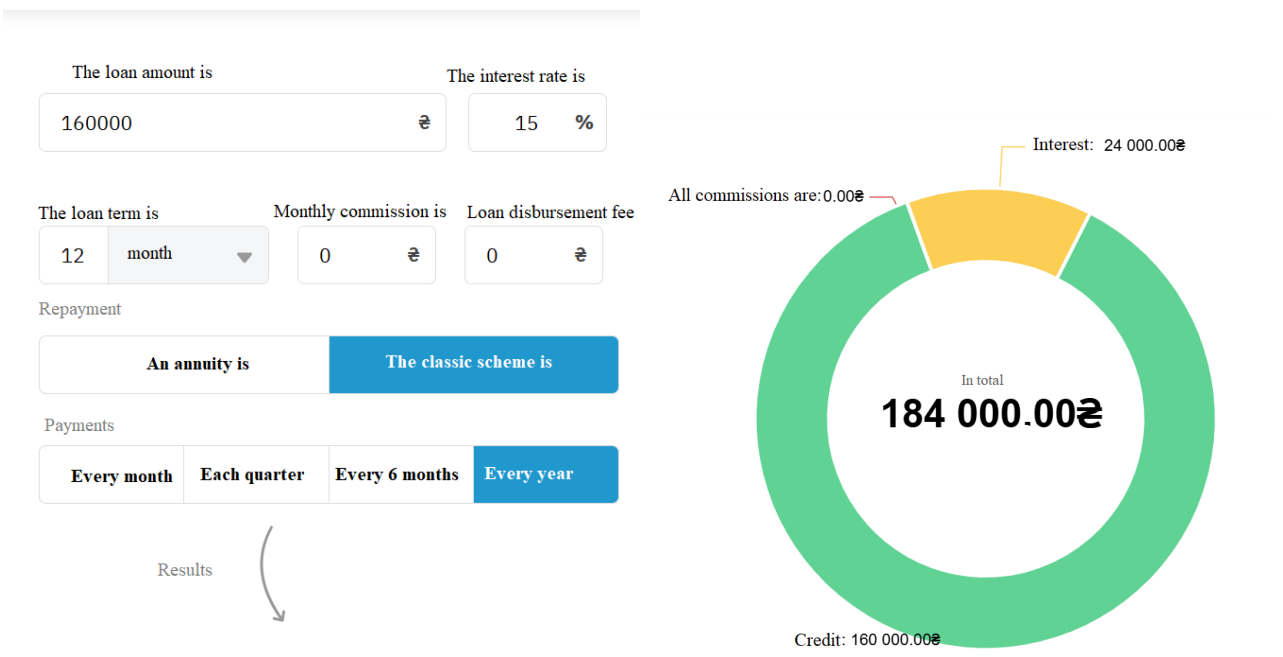
$$160000 \times \left(1 + \frac{15\% \times 12}{100\% \times 12}\right) = 184000 \text{ UAH}$$

Let's calculate interest payments (the amount of interest):

$$184000 - 160000 = 24000 \text{ UAH}$$

CALCULATOR OF INFLATIONARY COSTS

<https://financer.com.ua/kalkulyatory/pogashennya/>

Date	The body of the loan is	Interest	Payments	The balance of the debt is
11.2025	160 000.00₴	24 000.00₴	184 000.00₴	0.00₴

TASKS

According to the table below, calculate the score the financial condition of the individual borrower.

Indicators.	Meaning.	Points.	The result.
The financial condition of the borrower			
The borrower's income at the main place of work D = monthly salary of the borrower K = loan amount/number of months to maturity	$D \geq 2 * K$	125	
	$2 * K > D \geq K$	100	
	$K > D \geq 0.5 * K$	50	
	$0.5 * K > D$	0	

Other income of the borrower (at a secondary job) I = average monthly additional income for the last 6 months	And $\geq D$	100	
	$D > I \geq 0.5 D$	75	
	$0.5 D > I \geq 0.25 D$	50	
	$0.25 D > I$	25	
Income of the borrower's spouse at the main place of work DD = monthly income of the husband or wife at the main place of work	$DD \geq D$	50	
	$D > DD \geq 0.5 D$	25	
	$0.5 D > DD$	0	
Other income of the borrower's spouse EI = average monthly additional income of the spouse for the last 6 months	$ID \geq D$	25	
	$E > ID$	0	
Owning your own real estate	The value of the apartment or house is greater than or equal to the amount (balance) of the loan	50	
	The cost of an apartment or house is less than the loan amount (balance)	25	
	Absence of any real estate	-50	
Availability of a car	The cost of the car is greater than or equal to the amount (balance) of the loan	25	
	The cost of the car is less than the amount (balance) of the loan	10	
Availability of other assets (securities, cash on bank accounts, etc.)	The value of assets is greater than or equal to the loan amount (balance)	25	
	The value of assets is less than the loan	10	

	amount (balance)		
Social stability			
Marital status of the borrower	married (married)	50	
	single (not married)	0	
The borrower has a permanent job	yes	50	
	no	-50	
Length of service at the last job	up to 3 months	0	
	from 3 to 12 months	25	
	more than 12 months	50	
Frequency of changes in permanent employment over the past 3 years	up to 1 time	50	
	more than 1 time	0	
The spouse has a permanent job	yes	25	
	no	-25	
Presence of children	yes	50	
	no	0	
Education	higher	50	
	average	0	
Age of the borrower	from 22 to 27 years old	50	
	from 28 to 45 years old	75	
	from 46 to 55 years old	50	
Credit story			
Repayment of loans over the past three years	did not use bank loans	0	
	the loan and interest were repaid on time	50	
	the loan and interest were repaid with a grace period	-25	

	of up to 30 days		
	the loan and interest were repaid with a delay of more than 30 days	-100	
Availability of existing loans in a bank (each loan is considered separately)	loans from other banks	-50	
	there are loans that are repaid according to the schedule (if any), and there is overdue interest	-100	
Reputation of the borrower			
If the tax authorities have complaints against the borrower and his family members	yes	-25	
	no	0	
Criminal record of the borrower and borrower's family members	yes	-150	
	no	0	
Availability of recommendations and guarantees from third parties	yes	25	
	no	0	
Credit inspector's assessment based on the results of communication with the client			
The loan officer conducts an interview with the borrower and expresses his or her opinion on the client's ability to pay.	The loan officer makes his own assessment of the borrower	from -100 to 0 points	
Provisioning.			
Highly liquid collateral, guarantees or sureties from third parties.	in the amount of not less than 150% of the loan amount and interest on the loan	300	
	in the amount of 100-149% of the loan amount and interest on the loan	200	
	in the amount of 50-99% of the loan amount and	75	

	interest on the loan		
	for an amount below 50% of the loan amount and interest on the loan	0	

*The borrower's class is determined depending on the number of points scored based on the results of the assessment

Class. borrower	Points.	The result.
Class "A" The borrower is reliable	550 and more	
Class "B" Borrower with minimal risk	450 - 549	
Class B Medium risk borrower	350 - 449	
Class "D" High risk borrower	250 - 349	
Class D Full risk borrower	Less than 250	

Using the FinSt@n computer program, assess the financial condition and creditworthiness of a legal entity borrower based on the company's balance sheet.

We load into this program the "Balance Sheet", with separate data on the company's assets, a separate tab for the company's liabilities, and a separate tab F2 "Statement of Financial Performance". Based on the data, we calculate the coefficients, form the borrower class and the degree of risk when granting a loan, and offer the minimum interest rate for this loan.

	A	B	C	E	F	G	H
1	Кредит	грн.					
2	процентна ставка	17%					
3	Дата остаточного погашення	18.04.2026	Не балансового рахунку на якому обліковується кредит на звітну дату				
4	Заборгованість	100 000,00	позабалансові зобов'язання,				
5	Позабалансові зобов'язання, що вимагають формування резерву	0,00	0,00		Позичальник має джерело надходження виручки в іноземній валюті		
6			ЯКЩО прострочений		Доп. Данні для мультивалютного кредиту		
7	РАЗОМ	100 000,00	0,00		100 000,00		
8	Сума процентів за кредитом	34 000,00	0,00		0,00		
9	Всього	134 000,00	Дата віднесення на рахунок прострочених				
10			Дата віднесення на рахунок сумнівних				
11	Показник	Вид оцінки	Значення показника (%)		Сума за угодою (в тій валюті, в якій надається кредит)		
12	Коефіцієнт співвідношення заборгованості за кредитами та власного (акціонерного) капіталу (Гринг)	попередня оцінка фінансу	8		Валюта кредиту		
13		поточна оцінка фінансу	1		Сума заборгов. по балансовому рахунку на звітну дату у валюті кредиту		
14		Г Р И Н Г		1		Нараховані але не сплачені доходи (не прострочені)	
15						Сума нарахованих прострочених доходів до 31 дня	
16	ГРОШОВИЙ ПОТІК		тис. грн.				
17	Середньомісячні надходження на рахунок позичальника протягом трьох останніх місяців (за винятком кредитних коштів) (тис.грн.) (Ном)		4267,633333		Сума нарахованих прострочених доходів понад 31 день		
19	Щомісячні умовно-постійні зобов'язання позичальника (адміністративно-господарські витрати, податкові платежі тощо) (тис.грн.) (Зм)		1875,311333		Сума нарахованих сумнівних доходів		
21	Сума інших зобов'язань перед кредиторами, що мають бути виконані у грошовій формі з рахунку позичальника, крім сум зобов'язань, строк погашення яких перевищує строк дії кредитної угоди (за даними останнього балансу) (тис.грн.) (Зп)		366233		Сума несплачених доходів на відповідному позабалансовому рахунку		
23	Сума кредиту та процентів за ним (тис.грн.) (Ск)		134,00		Заходи щодо повернення кредитів (за кодами)		
25	Кількість місяців дії кредитної угоди (п)		36		по прострочених		по сумнівних
27	Кількість днів в звітному періоді * (N)		365				
28	* Приймається для визначення Коб						
30	* При здійсненні оцінки фінансу приймається 365 днів						
	Середньозважена кількість років дії довгострокових						
	●		ПО		сумнівних		
	doubtful						

№ з/п	Назва показника	Скорочена назва	Характеристика показника		
Кредитна історія					
1	Погашення кредитів	Пк	погашено в строк	Реєстраційний номер в державному реєстрі прав власності рухомого майна/ реєстр. ном. в єдин. реєстрі заборони відчуження нерухомого майна	
2	Сплата відсотків за користування кредитом	Св	сплачено своєчасно	Дата останньої перевірки наявності заставленого майна	
Наявність рахунків					
	Тривалість користування рахунками у Банку	Нр	в іншому банку	Дата переоцінки заставленого майна	
Показники забезпечення					
№ з/п	Назва показника	Скорочена назва	Характеристика показника	Номер договору застави	Дата укладання договору застави
1	Місцезнаходження об'єкта застави (для нерухомості)	Мз	4	Місцезнаходження заставленого майна	
	Вид майна (для рухомого майна та майнових прав)	Вм		Вид застави (за кодами)	
*	Комбінований вид забезпечення	Кзб		Назва заставленого майна	
* Комбінований вид забезпечення застосовується в разі якщо в заставу надається нерухоме і рухоме майно або нерухоме майно з різним місцезнаходженням або різні види рухомого майна. Значення показника Кзб розраховується як середньарифметичне значення відповідних оцінок показників Мз та Вм				Одиниця виміру застави	Кількість одиниць заставленого майна
				№ договору страхування заставленого майна	Дата укладання договору страхування заст. майна

Показник	Характеристика показника	Оцінка	
Аналіз проекту	дуже добрий	50	
Литова вага власних коштів у вартості кредитного проекту	25-30%	19	
Наявність державної підтримки	не має	7	
Термін існування підприємства (рік)	9,00	21	
Специфіка діяльності	1	20	
Професіоналізм керівництва (знатність керувати бізнесом)	дуже добра	26	
Рівень готовності будівництва нерухомості	100%	0	
Завантаженість орендної площі	100%	0	
Стратегічне значення підприємства	Стратегічне значення підприємства	0	
(грн.)			
Вид забезпечення	Вартість забезпечення	l	Вартість забезпечення з урахуванням коефіцієнтів, що використовуються при розрахунку резерву
Гарантії Кабінету Міністрів України		100%	0,00
Гарантії урядів країн категорії "А"		100%	0,00
Гарантії міжнародних багатосторонніх банків		100%	0,00
Гарантії банків з рейтингом не нижче ніж "інвестиційний клас", забезпечені гарантії банків України		100%	0,00
Застава майнових прав на грошові депозити, іменних депозитних сертифікатів, випущених банком-кредитором у валюті, що відповідає валюті наданого кредиту, або ВКВ		100%	0,00
Застава майнових прав на грошові депозити, іменних депозитних сертифікатів, випущених банком-кредитором у валюті, що є відмінною від валюти наданого кредиту		90%	0,00
Застава банківських металів		80%	0,00
Застава державних цінних паперів		100%	0,00
Застава недержавних цінних паперів		40%	0,00
Застава нерухомого майна, що належить до житлового фонду за кредитами в гривнях		70%	0,00
Застава нерухомого майна, що належить до житлового фонду за кредитами в іноземній валюті		50%	0,00
Застава іншого нерухомого майна	1 200 000,00	50%	600 000,00
Застава майнових прав на майбутнє нерухоме майно, що належить до житлового фонду (береться до розрахунку протягом 2 років з дати отримання кредиту)		50%	0,00
Застава рухомого майна, дорогоцінних металів	0,00	50%	0,00
Застава інших майнових прав	0,00	30%	0,00
Всього			600 000,00

Всього

In

32	Довгострокова кредиторська заборгованість (Розділ III Пасиву)				0,0	для типу позичальця ІЗ СЕЗОННИМ ВИРОБНИЦТВОМ					
35	Сума балів оцінки фінансового стану (S1)				891						
36	* Виконання бюджету (%) (Бд)				0,0	мінімальна ставка для цього терміну (без риз.к/а)					13,00%
38	Фінансовий стан (клас)				1	клас А					
39	Сума балів оцінки				891						
40	кредитного ризику (S)									РОЗРАХУНКОВИЙ РЕЗЕРВ (грн.)	0,00
41	Категорія кредиту за ступенем ризику				1	стандартний					
42	Стан обслуговування боргу				ДОБРИЙ					Відхилення суми розрахункового та фактично сформованого резерву, (-) недофор., (+) перефор. (грн.)	0,00

I. Оцінка фінансового стану

№ пор.	Назва показника	Скорочена назва показника	Теоретичне значення	Розрахункове значення			Оцінка			Коротка характеристика
				01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	
Показники платоспроможності										
1	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	КЛ1	не менше 0,2	0,11	0,24	0,57	2	5	6	
2	Коефіцієнт поточної ліквідності	КЛ2	не менше 0,5	0,58	0,53	0,93	76	76	79	
3	Коефіцієнт загальної ліквідності	КП	не менше 2,0	11,16	23,63	29,96	79	79	79	
4	Коефіцієнт співвідн. ліквід. та необоротних активів	Ка	не менше 0,5	0,04	0,02	0,03	-1	-1	-1	
Показники фінансової стійкості										
5	Коефіцієнт незалежності	КН	не більше 1,0	0,04	0,02	0,02	88	88	88	
6	Коефіцієнт маневреності	КМ	не менше 0,5	0,42	0,44	0,49	8	8	8	
7	Коефіцієнт автономності	Кав	не менше 0,5	0,96	0,98	0,98	106	106	106	
8	Коефіцієнт забезпечення власн. оборотними засоб.	Кзв	не менше 0,2	10,24	22,77	29,14	20	20	20	
9	Коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом та довгостроковими пасивами	Кдп	не менше 1,0	X	X	X	0	0	0	

total

Показники ліквідності та рентабельності

№	Назва показника	Скорочена назва	Оцінка	Коротка характеристика
Показники кредитної історії				
27	Погашення кредитів	Пк	88	
28	Сплата відсотків за користування кредитом	Св	88	
29	Аналіз кредитного проекту (бізнес-плану)	АП	50	
30	Рівень готовності будівництва нерухомості	РГ	0	
31	Завантаженість орендної площі	Зоп	0	
32	Питома вага власних коштів у вартості кредитного проекту	Вк	19	
33	Наявність державної підтримки	ДП	7	
34	Професіоналізм керівництва	ПК	26	
35	Термін існування підприємства	Т	21	
36	Специфіка діяльності	Сд	20	
37	Місцезнаходження об'єкта застави (для нерухомості)	Мз		
37	Вид майна (для рухомого майна та майнових прав)	Вм	4	
38	Стратегічне значення підприємства для держави або регіону	Сзп	0	
	Загальний показник оцінки фінансового стану	S1	x	888 895 891
	Клас позичальника	x	x	клас А клас А клас А
	* Виконання бюджету (%)	Бд	план факт % викон.	
	* Клас позичальника - органу державного управління	x	x x x	клас Д

5341

II. Оцінка якості забезпечення

№ пор.	Назва показника	Оцінка	Коротка характеристика
1	Якість забезпечення кредиту (ЗК)	100	
2	Сума балів оцінки кредитного ризику	996	x
3	Значення кредитного ризику	0,095	
4	Категорія кредиту за ступенем ризику	1	стандартний
5	Сума балів оцінки кредитного ризику позичальника - органу державного управління	100	x
6	Значення кредитного ризику позичальника - органу державного управління	0,909	
7	Категорія кредиту за ступенем ризику позичальника - органу державного управління	5	безнадійна

* Визначається при здійсненні оцінки фінансового стану позичальника - органу державного управління

TASKS

Ilya wants to buy a 2017 Opel Insignia which cost UAH 656,000, so he decided to take out a loan from a bank for a term of 48 months, with a fixed interest rate of 15%, and payment of a fee at our own expense in the amount of 0.5% of the loan. Ilya's own contribution is 30% of the price of the car. CASCO insurance - 10% of the cost of the car annually. Annuity method of loan repayment. Determine payments to the insurance company and payments to the bank (loan amount and interest).

SOLUTION

The loan amount is calculated:

$$656000 \times \left(\frac{100\% - 30\%}{100\%} \right) = 459200 \text{ UAH}$$

A one-time fee of 0.5% is calculated as follows:

$$459200 \times \frac{0,5\%}{100\%} = 2296 \text{ UAH}$$

Determine the monthly annuity payment:

$$459200 \times \left(\frac{(1 + \frac{15\%}{100\% \times 12})^{48} \times \frac{15\%}{100\% \times 12}}{(1 + \frac{15\%}{100\% \times 12})^{48} - 1} \right) = \text{UAH } 12779.88$$

Total amount of annuity payments for 48 months (4 years):

$$12779.88 \times 48 = 613434.22 \text{ UAH}$$

Let's calculate interest payments:

$$\text{UAH } 613434.22 - 459200 = \text{UAH } 154234.22$$

So, the borrower has to pay the bank:

$$2296 + 154234.22 = 156530.23 \text{ UAH}$$

Insurance premiums for four years:

$$656000 \times \frac{(10\%)}{100\%} \times 4 = 262400 \text{ UAH}$$

The borrower will repay the loan principal of UAH 459,200, the commission of UAH 2,296, and interest of UAH 1,542,34.22. Total = UAH 615730.24

Payments to the insurance company for the entire period = UAH 262400

ONLINE CALCULATOR

Credit calculator

<https://talan.bank.gov.ua/korysne/calc/calc-credit>

Кредитний калькулятор

Ціна товару (наприклад, телевізору, машини, квартири) грн
 Власні кошти (заощадження) грн
 Строк кредитування місяці
 Відсоткова ставка за кредитом % річних
 Разова комісія %
 Щомісячна комісія грн
 Метод погашення кредиту

Сума кредиту
459 200,00 грн

Місяць	Заборгованість за кредитом, грн	Погашення кредиту, грн	Відсотки за кредитом, грн	Комісії, грн	Виплата в місяць, грн
1	459 200,00	7 039,88	5 740,00	2 296,00	15 075,88
2	452 160,12	7 127,88	5 652,00	0,00	12 779,88
3	445 032,24	7 216,98	5 562,90	0,00	12 779,88
4	437 815,26	7 307,19	5 472,69	0,00	12 779,88
5	430 508,07	7 398,53	5 381,35	0,00	12 779,88
6	423 109,54	7 491,01	5 288,87	0,00	12 779,88
7	415 618,53	7 584,65	5 195,23	0,00	12 779,88
8	408 033,88	7 679,46	5 100,42	0,00	12 779,88
9	400 354,42	7 775,45	5 004,43	0,00	12 779,88
10	392 578,97	7 872,64	4 907,24	0,00	12 779,88
11	384 706,33	7 971,05	4 808,83	0,00	12 779,88
12	376 735,28	8 070,69	4 709,19	0,00	12 779,88
13	368 664,59	8 171,57	4 608,31	0,00	12 779,88
14	360 493,02	8 273,72	4 506,16	0,00	12 779,88
15	352 219,30	8 377,14	4 402,74	0,00	12 779,88
16	343 842,16	8 481,85	4 298,03	0,00	12 779,88
17	335 360,31	8 587,88	4 192,00	0,00	12 779,88
18	326 772,43	8 695,22	4 084,66	0,00	12 779,88
19	318 077,21	8 803,91	3 975,97	0,00	12 779,88
20	309 273,30	8 913,96	3 865,92	0,00	12 779,88
21	300 359,34	9 025,39	3 754,49	0,00	12 779,88
22	291 333,95	9 138,21	3 641,67	0,00	12 779,88
23	282 195,74	9 252,43	3 527,45	0,00	12 779,88
24	272 943,31	9 368,09	3 411,79	0,00	12 779,88
25	263 575,22	9 485,19	3 294,69	0,00	12 779,88
26	254 090,03	9 603,75	3 176,13	0,00	12 779,88
27	244 486,28	9 723,80	3 056,08	0,00	12 779,88
28	234 762,48	9 845,35	2 934,53	0,00	12 779,88
29	224 917,13	9 968,42	2 811,46	0,00	12 779,88
30	214 948,71	10 093,02	2 686,86	0,00	12 779,88
31	204 855,69	10 219,18	2 560,70	0,00	12 779,88
32	194 636,51	10 346,92	2 432,96	0,00	12 779,88
33	184 289,59	10 476,26	2 303,62	0,00	12 779,88
34	173 813,33	10 607,21	2 172,67	0,00	12 779,88

35	163 206,12	10 739,80	2 040,08	0,00	12 779,88
36	152 466,32	10 874,05	1 905,83	0,00	12 779,88
37	141 592,27	11 009,98	1 769,90	0,00	12 779,88
38	130 582,29	11 147,60	1 632,28	0,00	12 779,88
39	119 434,69	11 286,95	1 492,93	0,00	12 779,88
40	108 147,74	11 428,03	1 351,85	0,00	12 779,88
41	96 719,71	11 570,88	1 209,00	0,00	12 779,88
42	85 148,83	11 715,52	1 064,36	0,00	12 779,88
43	73 433,31	11 861,96	917,92	0,00	12 779,88
44	61 571,35	12 010,24	769,64	0,00	12 779,88
45	49 561,11	12 160,37	619,51	0,00	12 779,88
46	37 400,74	12 312,37	467,51	0,00	12 779,88
47	25 088,37	12 466,28	313,60	0,00	12 779,88
48	12 622,09	12 622,10	157,78	0,00	12 779,88
РАЗОМ	459 200,00	154 234,23	2 296,00	615 730,24	615 730,24

Усього сплачено за кредитом
615 730,24 грн

У тому числі сплачено процентів та комісій
156 530,23 грн

<https://hotline.finance/ua/kasko>

Виробник: Opel, Модель: Insignia, Рік випуску: 2017, Ціна авто (€): 16000

Автомобіль зареєстровано в Україні і не використовується в такси

Страхування КАСКО → Opel, Insignia, 2017, 16000 \$

Компанія: Покриття в ЄС

Оптимальне КАСКО - покриття всіх основних ризиків + воєнні ризики

12 опцій 10% ~ 2148 грн від 26 686 €

У програмі Ваш кешбек Ціна поліса

- Нові частини після ДТП
- Дія страховки в Україні, Європі, країнах СНД (крім Росії, Білорусі), Грузії та Туреччині
- Виплата протягом 7 днів
- Виплата без довідки із поліції до 80 000 грн
- Дистанційне врегулювання через чат-бот або СТО
- Ремонт на офіційному СТО
- Середній тариф - 4,3% від вартості авто
- Покриття воєнних ризиків в межах 10% від страхової суми

Покриття в ЄС

94 відділення в містах України

Майте питання?

TASKS

Task 1. A loan in the amount of UAH 150,000 issued at 26 % per annum, repayable in regular monthly installments of UAH 15380. Calculate the loan repayment period.

Problem 2. The bank issued a loan of UAH 250000 for 3 years under the following conditions
21 % per annum. The loan was issued at the beginning of the year, and repayment begins at the end of the year in equal installments. Determine the amount of annual loan repayment.

Problem 3: A firm needs UAH 200,000 in 24 months. The down payment is 10,000 UAH and monthly payments are 5,700 UAH. Calculate what percentage of the investment resource should be to get the required amount at the end of two years.

Problem 4. A businessman applies to a bank for a loan in the amount of 300000 UAH for 12 months with periodic payments of 35000 UAH during the year at the end of each month. Determine the interest rate of the loan.

SOLUTION

The meaning of arguments

Accrual method %.	KPER	BET
Every year	N	K
Every six months	N*2	K - 2
Quarterly	N*4	K - 4
Monthly	N*12	K - 12
Daily	N*365	K - 365

where N is the number of years and K is the annual interest rate.

Task 1.

Use Microsoft Excel to make the calculation.

APR - calculates the number of periods required to repay the loan amount
The term for which the loan will be fully repaid:

$$KPI(26 \% / 12; - 15380; 150000) = 11 \text{ months.}$$

	A	B	
1	Сума кредиту	150000	
2	Щомісячні платежі	-15380	
3	Процентна ставка	26%	
4	Кількість місяців у році	12	
5	КПЕР		

	A	B	
1	Сума кредиту	150000	
2	Щомісячні платежі	-15380	
3	Процентна ставка	26%	
4	Кількість місяців у році	12	
5	КПЕР	B4:B2:B1)	
6			

		КПЕР			
Ставка	B3/B4		=	0,021666667	
Плт	B2		=	-15380	
Пс	B1		=	150000	
Бс			=	число	
Тип			=	число	
			=	11,07455714	

	A	B	C
1	Сума кредиту	150000	
2	Щомісячні платежі	-15380	
3	Процентна ставка	26%	
4	Кількість місяців у році	12	
5	КПЕР		11

PLT is a payment that is made every period and does not change during the entire payment period.

$$PLT(21 \% ; 3; - 250000;;0) = 74.35 \text{ thousand UAH.}$$

	A	B	C
1	Сума кредиту	-250000	
2	Процентна ставка	21%	
3	Термін (місяці)	3	
4	Сума погашення		
5			

	A	B
1	Сума кредиту	-250000
2	Процентна ставка	21%
3	Термін (місяці)	3
4	Сума погашення	B2:B3;B1)
5		
6		

Плт	
Ставка	B2 = 0,21
Кпер	B3 = 3
Пс	B1 = -250000
Бс	= число
Тип	= число
	= 120543,8747

	A	B
1	Сума кредиту	-250000
2	Процентна ставка	21%
3	Термін (місяці)	3
4	Сума погашення	120543,875
5		
6		

Task 3.

Use Microsoft Excel to make the calculation.

RATE - the interest rate for the period.

$$\text{RATE}(24; -5700; -10000; 200\ 000) = 2.4\%$$

	A	B	C
1	Необхідна сума інвестицій	200000	
2	Початковий вклад	-10000	
3	Щомісячні поповнення вкладу	-5700	
4	Термін (місяці)	24	
5	СТАВКА		
6			

	A	B
1	Необхідна сума інвестицій	200000
2	Початковий вклад	-10000
3	Щомісячні поповнення вкладу	-5700
4	Термін (місяці)	24
5	СТАВКА	=СТАВКА(B4
6		

СТАВКА	
Кпер	B4 = 24
Плт	B3 = -5700
Пс	B2 = -10000
Бс	B1 = 200000
Тип	= число
	= 0,024077137

	A	B
1	Необхідна сума інвестицій	200000
2	Початковий вклад	-10000
3	Щомісячні поповнення вкладу	-5700
4	Термін (місяці)	24
5	СТАВКА	0,024
6		

$0.024 \times 100\% = 2.4\%$ per month
 $2.4\% \times 12$ months = 28.8% (annualized rate)

Task 4.

Use Microsoft Excel to make the calculation.

RATE - the interest rate for the period.

RATE (12; -35000; 300 000) = 5.6%

	A	B	C
1	Сума кредиту	300000	
2	Періодичні виплати	-35000	
3	Термін (місяці)	12	
4	СТАВКА		

	A	B
1	Сума кредиту	300000
2	Періодичні виплати	-35000
3	Термін (місяці)	12
4	СТАВКА	=СТАВКА(B3
5		
6		

СТАВКА

Кпер B3 = 12
Плт B2 = -35000
Пс B1 = 300000
Бс = ЧИСЛО
Тип = ЧИСЛО
= 0,055986666

	A	B
1	Сума кредиту	300000
2	Періодичні виплати	-35000
3	Термін (місяці)	12
4	СТАВКА	0,056

Annualized interest rate $5.6\% \times 12 = 67.2\%$.

TASKS

«Rebus»

Based on the pictures, solve the puzzles and recall the definitions of these terms.

RECOMMENDATION

Online loan agreement

Signed - Follow the terms of the agreement!

You receive a payroll card

They impose a credit card

You have the right to refuse

Отримуєш мікrokредит частинами?

Застіть:

1. Розмір відсотків для кожної з частин мікrokредиту
2. Коли і скільки потрібно платити
3. Розмір штрафів та комісії

Ви маєте право відмовитися від кредиту,

без пояснень причини

На це є 14 календарних днів з дати оформлення

Мікrokредит можна оформити швидко,

а сплачувати довго

Перед підписанням кредитного договору звертайте увагу на:

- повну ставку
- графік платежів
- штрафи у разі прострочення

Не пропускайте платежі по кредиту

через необачність:

- стежте за графіком платежів
- оберіть зручний спосіб погашення
- враховуйте термини зарахування коштів

5

БАНКИ ТА НЕБАНКІВСЬКІ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНІ УСТАНОВИ

«Банк – це не просто місце збереження грошей, а ваш партнер у досягненні фінансових цілей та мрій. Обирайте фінансову установу, яка вірить у ваші можливості так само, як і ви»

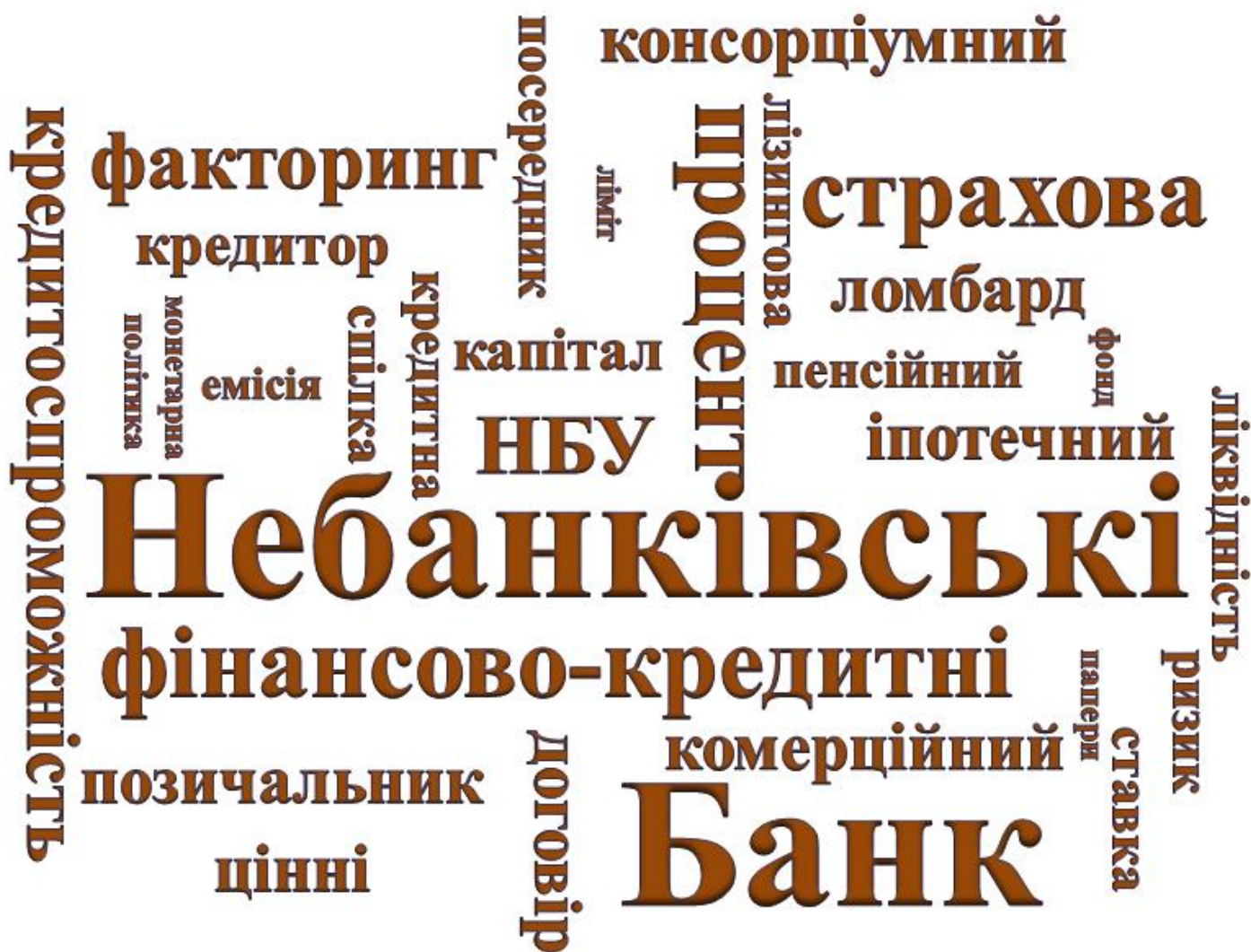

5.1 ЦЕНТРАЛЬНИЙ ТА КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ: ВИДИ, ОПЕРАЦІЇ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА

5.2 ЛІЦЕНЗУВАННЯ, РЕЄСТРАЦІЇ ТА ПРОВАДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКАМИ ТА НЕБАНКІВСЬКИМИ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ

5.5 НЕБАНКІВСЬКІ ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ: СПЕЦИФІКА ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РИЗИКИ.

5.6 УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВ. БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

5.1 Центральний та комерційні банки: види, операції та їх організаційна структура

Центральним банком України є *Національний банк України*, особливий центральний орган державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України «Про Національний банк України» та іншими законами України. Місцезнаходження Ради Національного банку України, Правління Національного банку України та центрального апарату Національного банку – місто Київ. Відповідно до Конституції України *основною функцією Національного банку України* є забезпечення стабільності грошової одиниці України – гривні.

Національний банк України має статутний капітал, що є державною власністю у розмірі 10 мільйонів гривень. Розмір статутного капіталу може бути збільшений за рішенням Ради Національного банку України. Джерелами формування статутного капіталу Національного банку України є частина його прибутку до розподілу, а при необхідності – Державний бюджет України.

Національний банк України виконує такі основні функції:

- визначає та проводить грошово-кредитну політику;
- монопольно здійснює емісію національної валюти України;
- здійснює емісію цифрових грошей Національного банку, визначає порядок їх випуску, зберігання та погашення;
- виступає кредитором останньої інстанції для банків і організує систему рефінансування;
- встановлює для банків правила проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна;
- визначає напрями розвитку сучасних електронних банківських та платіжних технологій;
- здійснює державне регулювання на платіжному ринку;

здійснює банківське регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі (на ринках небанківських фінансових послуг та за юридичними особами публічного права;

здійснює погодження статутів банків і змін до них, ліцензування банківської діяльності;

веде Державний реєстр банків, створює та веде Кредитний реєстр Національного банку України, веде Державний реєстр фінансових установ, Державний реєстр страхових та перестрахових брокерів;

представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах;

здійснює валютне регулювання;

забезпечує накопичення та зберігання золотовалютного резерву;

аналізує та прогнозує динаміку макроекономічних, грошово-кредитних, валютних та фінансових показників, у тому числі складає платіжний баланс;

організовує та здійснює перевезення валютних та інших цінностей;

визначає порядок використання електронного підпису у банківській системі України та на ринках небанківських фінансових послуг;

здійснює державне регулювання та нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

та інші...

Національний банк для забезпечення своєї діяльності та виконання визначених цим Законом функцій має право створювати підприємства, установи, відокремлені підрозділи (філії та представництва в Україні, а також представництва Національного банку за кордоном). Національний банк, його підприємства, установи, відокремлені підрозділи (філії та представництва в Україні, а також представництва Національного банку за кордоном) мають печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Основні види операцій Національного банку України:

надає кредити банкам для підтримки ліквідності за ставкою не нижче ставки рефінансування Національного банку;

надає кредити Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на умовах, визначених нормативно-правовими актами Національного банку;

здійснює дисконтні операції з векселями і чеками в порядку, визначеному Національним банком;

відкриває власні кореспондентські та металеві рахунки в закордонних банках і веде кореспондентські рахунки банків;

купує та продає валютні цінності з метою монетарного регулювання;

виконує операції по обслуговуванню державного боргу, пов'язані із розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходу за ними;

веде особові рахунки працівників Національного банку;

веде рахунки Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

веде рахунки у національній валюті Центрального депозитарію цінних паперів (крім рахунків у цінних паперах) та клірингових установ;

та інші...

Банк – це фінансовий посередник між підприємствами, установами чи окремими особами, має статус юридичної особи, який згідно своєї правоздатності акумулює грошові кошти та інші нагромадження, надає кредити юридичним та фізичним особам за рахунок залучення коштів організацій, населення та інших кредитних ресурсів, здійснює касово-розрахункове обслуговування клієнтів, емісію грошей (НБУ) і цінних паперів, операції з векселями, іноземною валютою, золотом, коштовними каміннями, надає конституційні та інформаційні послуги, виконує інші банківські операції з метою отримання прибутку та стабілізації грошової одиниці даної країни.

Банківська система України є дворівневою, перший рівень – НБУ, на другому рівні – інші банки (комерційні банки).

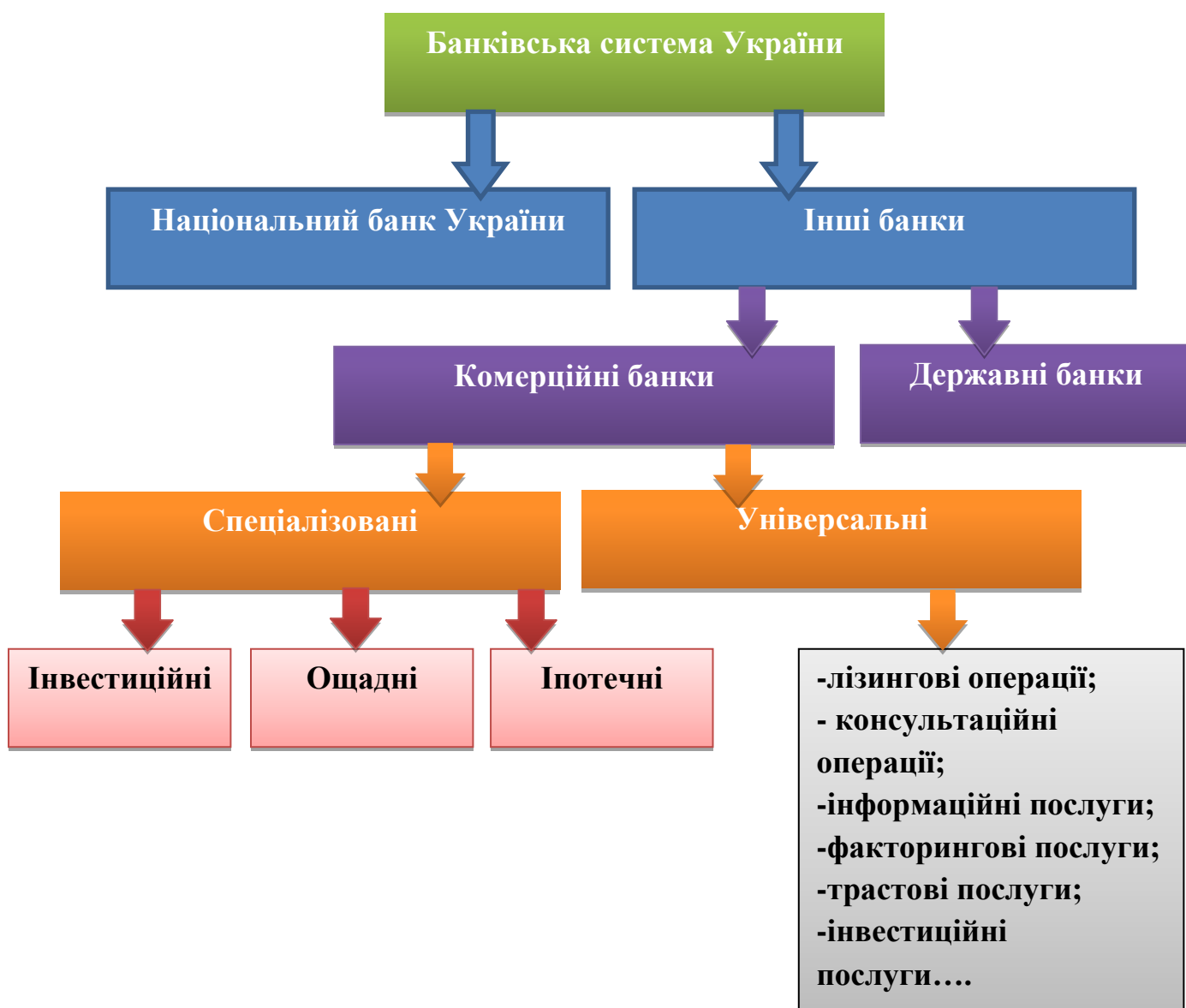

Рис. 5.1.1. Банківська система України

Основна мета комерційного банку – це отримання прибутку. Світова практика виробила **два принципи побудови** комерційних банків:

принцип сегментування, коли банківська діяльність обмежена певним видом операцій чи сектором грошового ринку;

принцип універсальності, коли будь-які обмеження щодо діяльності банків на грошовому ринку знімаються.

Банки мають право самостійно володіти, користуватися та розпоряджатися майном, що перебуває у їхній власності. Банк має повне найменування українською та іноземною мовою (іноземними мовами), а також може мати скорочене найменування українською та іноземною мовою (іноземними мовами). Найменування банку має містити слово "банк", а також вказівку на організаційно-правову форму банку. Слово "банк" та похідні від нього дозволяється використовувати у назві лише тим юридичним особам, які зареєстровані Національним банком України як банк і мають банківську ліцензію. Банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства або кооперативного банку.

До банківських послуг належать:

залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню, від необмеженого кола осіб;

відкриття та ведення поточних (розрахункових, кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу);

надання коштів та банківських металів у кредит за рахунок залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від власного імені, на власних умовах та на власний ризик.

Банк має право надавати також такі фінансові послуги:

фінансовий лізинг;

факторинг;

надання гарантій;

торгівля валютними цінностями;

☑ фінансові послуги, що надаються в межах професійної діяльності на ринках капіталу;

☑ фінансові платіжні послуги.

У процесі своєї діяльності банки виконують активні, пасивні та позабалансові операції. Пасивні операції полягають у залученні банками ресурсів (джерел фінансування). Суть активних операцій полягає у вкладенні коштів. Позабалансові операції не пов'язані з безпосереднім рухом коштів, а тому до певного часу не значаться у балансі, аж поки не знайдуть відображення в прибутках чи збитках банку (наприклад, консультативні послуги, операції комісійного характеру). **Базові операції банку:** залучення депозитів; надання кредитів; розрахунково-касове обслуговування клієнтів.

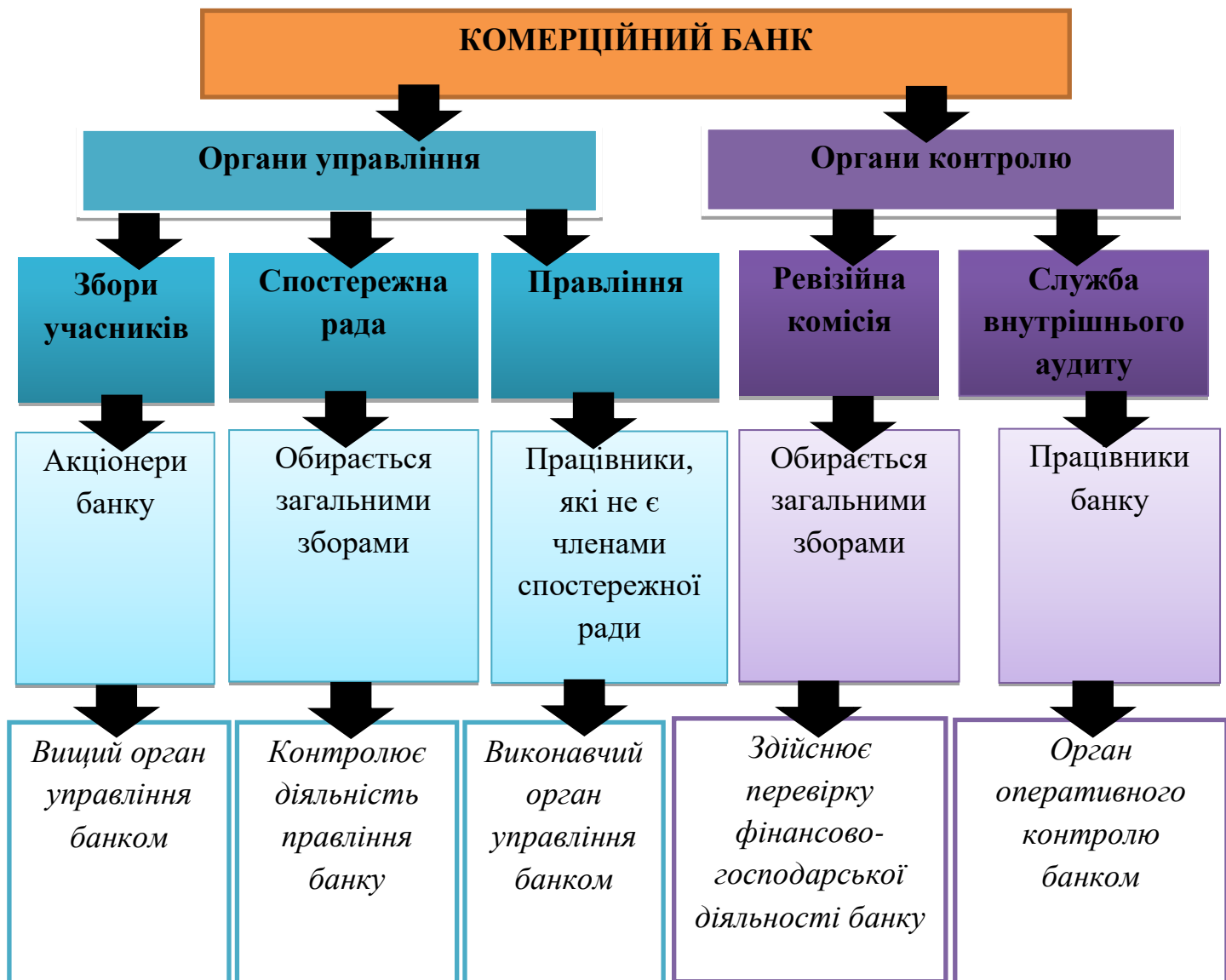

Рис. 5.1.2 Організаційна структура комерційного банку

Найвищим органом комерційного банку є **збори акціонерів**. Вони здійснюють загальне керівництво діяльністю банку, визначають мету та стратегію його розвитку, приймають статут і зміни до нього, затверджують звітність, розподіляють прибуток, приймають усі важливі рішення (наприклад, про відкриття філій, купівлю власних акцій, затвердження певних угод на певну, як правило, значну суму).

Загальне керівництво діяльністю банку здійснює **рада банку** (спостережна рада банку), яка контролює діяльність правління банку, а також виконує інші функції, делеговані загальними зборами. Кількісний склад ради банку визначається статутом банку, але не може становити менше п'яти осіб. Виконавчим органом банку є **правління банку**, або інший орган, передбачений статутом. Правління вирішує всі питання, пов'язані з поточною діяльністю банку, крім тих, що належать до компетенції загальних зборів і ради банку. Очолює правління голова, який має заступників (менеджерів, що очолюють структурні підрозділи банку). Голова правління несе персональну відповідальність перед акціонерами за результати діяльності банку.

Контрольним органом банку є **ревізійна комісія**, яка складається з членів-акціонерів або учасників банку. Комісія перевіряє фінансово-господарську діяльність правління за дорученням загальних зборів, ради або акціонерів, що володіють у сукупності понад 10 % голосів. Її засідання проводяться за необхідністю, але не рідше одного разу на рік. Комісія складає висновки щодо звітності банку, без яких загальні збори не мають права затверджувати цю звітність.

Державний банк – це банк, 100 відсотків статутного капіталу якого належить державі. Державний банк може існувати лише у формі акціонерного товариства. Єдиним акціонером державного банку є держава.

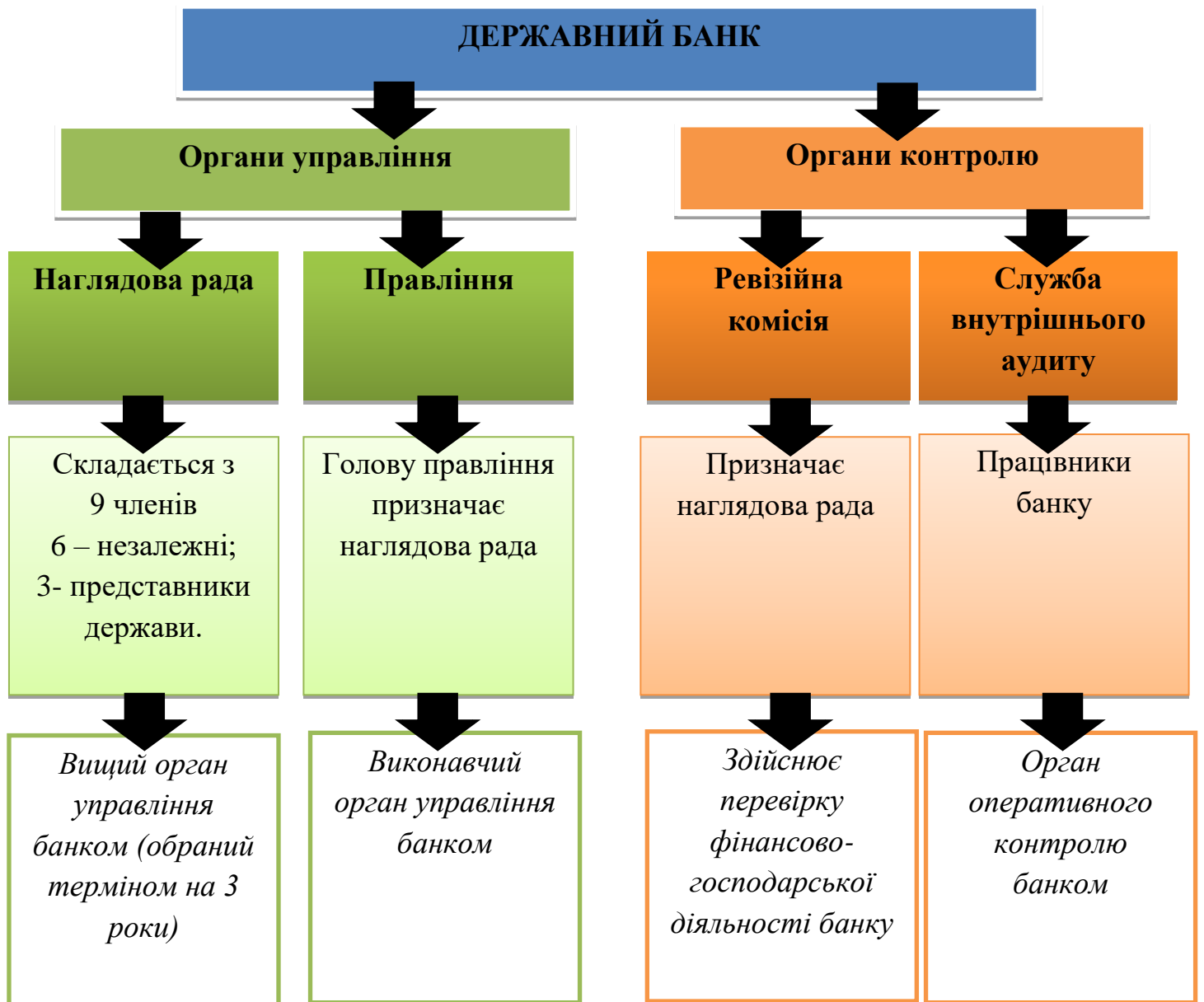

Рис. 5.1.3 Організаційна структура державного банку

Органами управління державного банку є наглядова рада державного банку та правління державного банку.

Наглядова рада є колегіальним органом управління державного банку, що в межах своєї компетенції здійснює управління державним банком, а також контролює та регулює діяльність виконавчого органу державного банку з метою виконання стратегії розвитку державного банку. Наглядова рада державного банку, діючи в інтересах державного банку відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність», здійснює захист прав вкладників, кредиторів та держави як акціонера.

Наглядова рада державного банку складається з *дев'яти членів*, з яких шість членів є незалежними, а три члени є представниками держави. Один представник держави у наглядовій раді державного банку призначається вищим органом за поданням Президента України, один – за поданням Кабінету Міністрів України та один – за поданням профільного Комітету Верховної Ради України, до предметів відання якого належать питання банківської діяльності. Строк повноважень наглядової ради державного банку становить *три роки*. Наглядову раду державного банку очолює голова, який обирається наглядовою радою державного банку з числа її незалежних членів.

Наглядова рада державного банку в обов'язковому порядку утворює комітет з питань аудиту, комітет з питань ризиків та комітет з питань призначень та винагород посадовим особам.

Виконавчим органом державного банку, що здійснює поточне управління діяльністю державного банку, є *правління державного банку*. Голова та члени правління державного банку призначаються та звільняються з посади наглядовою радою державного банку за пропозицією комітету наглядової ради державного банку з питань призначень та винагород посадовим особам. Строк повноважень голови та членів правління державного банку визначається статутом державного банку та не може перевищувати *п'ять років* із правом призначення на новий строк за результатами конкурсного відбору.

Суб'єкт управління державного банку зобов'язаний здійснювати моніторинг наявних або потенційних загроз національній безпеці України та у випадку їх виявлення вживати заходів для нейтралізації їх впливу на діяльність банку. У разі набуття державою права власності на 100 відсотків акцій банку положення цієї статті починають застосовуватися до такого банку через один рік після набуття державою права власності на 100 відсотків акцій банку. Члени наглядової ради такого банку, обрані до початку застосування до нього положень цієї статті, здійснюють свої повноваження протягом строку, на який вони були обрані, якщо їх повноваження не були припинені відповідно до закону, але не більше трьох років з моменту призначення.

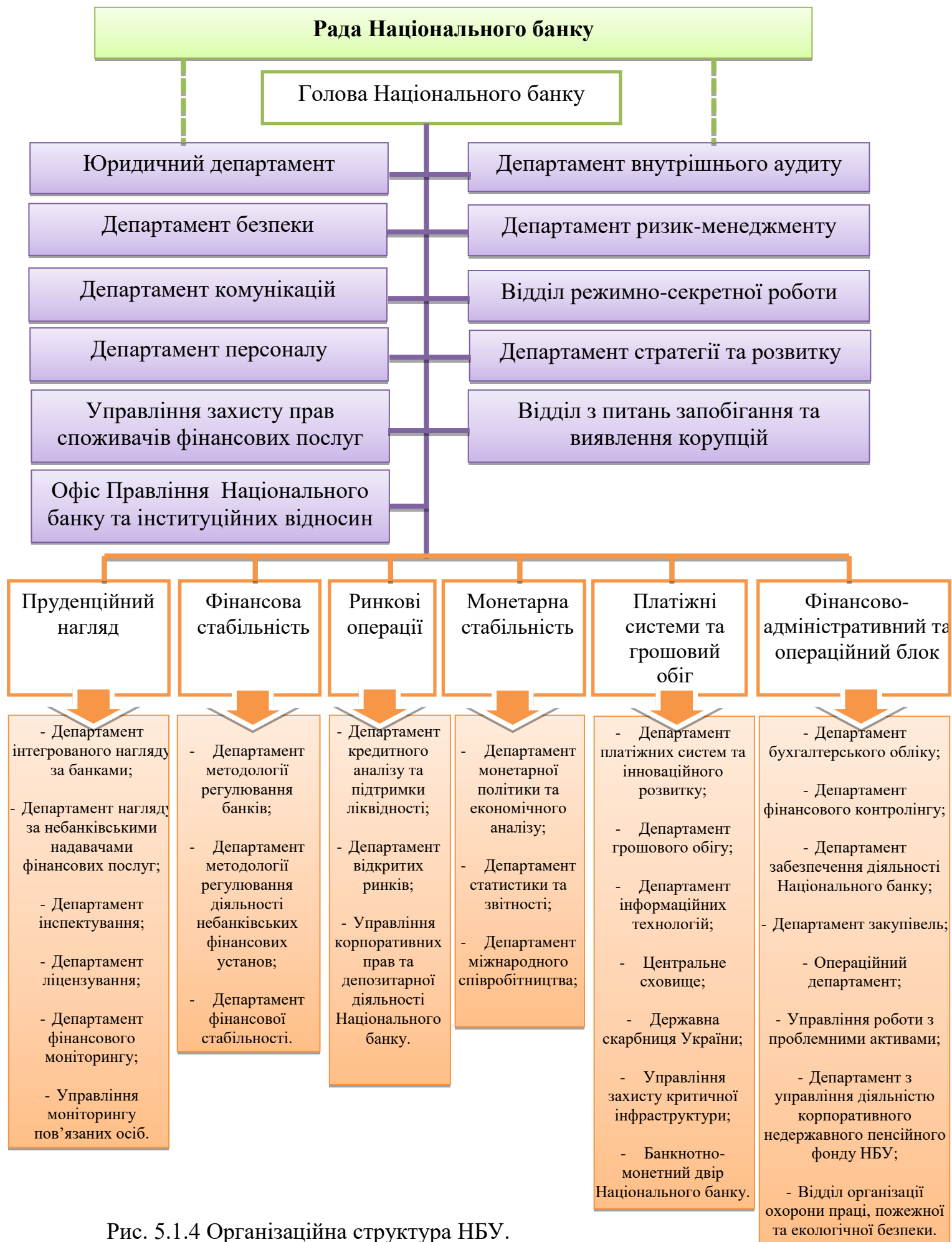

Рис. 5.1.4 Організаційна структура НБУ.

До складу *Ради Національного банку* входять члени Ради Національного банку, призначені Верховною Радою України та Президентом України. Верховна Рада України призначає **чотирьох членів** Ради Національного банку шляхом прийняття відповідної постанови. Президент України призначає **чотирьох членів** Ради Національного банку шляхом видання відповідного указу. Голова Національного банку, який призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України, входить до складу Ради Національного банку за посадою. Членом Ради Національного банку може бути особа, яка є громадянином України, постійно проживає в Україні, має повну вищу освіту у галузі економіки, фінансів чи права або науковий ступінь у галузі економіки, фінансів чи права та яка має не менше 10 років досвіду роботи в органі законодавчої влади або на керівних посадах в інших органах державної влади, державних органах, що забезпечують формування та реалізацію державної фінансової, економічної чи правової політики, або на керівних посадах у міжнародних фінансових організаціях, або на керівних посадах у банку, або наукової роботи за фінансовою, економічною чи правовою тематикою, а також яка здатна за своїми діловими, моральними якостями та станом здоров'я обіймати цю посаду, за умови що відомості про таку особу відсутні у Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Строк повноважень членів Ради Національного банку – **сім років**, крім Голови Національного банку, який входить до складу Ради Національного банку на строк здійснення ним повноважень за посадою. Одна й та сама особа не може бути призначена членом Ради Національного банку більше ніж на два строки поспіль. Голова Ради Національного банку обирається Радою Національного банку зі свого складу строком на три роки. Головою Ради Національного банку не може бути обрано Голову Національного банку.

Рада Національного банку утворює *Аудиторський комітет* з метою оцінки надійності та результативності системи внутрішнього контролю в Національному банку, повноти та достовірності річної фінансової звітності

Національного банку. До складу Аудиторського комітету, крім членів Ради Національного банку, можуть входити незалежні експерти.

Голова Національного банку призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України строком на **сім років**. Одна й та сама особа не може бути Головою Національного банку більше ніж два строки поспіль. Головою Національного банку може бути особа, яка є громадянином України, постійно проживає в Україні, має повну вищу освіту у галузі економіки чи фінансів або науковий ступінь у галузі економіки чи фінансів та яка має не менше 10 років досвіду роботи в органі законодавчої влади або на керівних посадах в інших органах державної влади та державних органах, що забезпечують формування та реалізацію державної фінансової, економічної чи правової політики, або на керівних посадах у міжнародних фінансових організаціях, або на керівних посадах у банку, або наукової роботи за фінансовою, економічною чи правовою тематикою, а також яка здатна за своїми діловими, моральними якостями та станом здоров'я обіймати цю посаду, за умови що відомості про таку особу відсутні у Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Голова Національного банку має **шістьох заступників**, у тому числі одного першого заступника, які призначаються на посади та звільняються з посад Радою Національного банку за поданням Голови Національного банку.

Гривня (банкноти і монети) як національна валюта є єдиним законним платіжним засобом на території України, приймається усіма фізичними і юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України за всіма видами платежів, а також для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви та для виконання платіжних операцій. Цифрові гроші Національного банку як електронна форма грошової одиниці України є законним платіжним засобом на території України, приймається фізичними і юридичними особами для проведення платіжних операцій та розрахунків виключно у випадках, передбачених законодавством України.

Національний банк є зберігачем державного золотого запасу, а також дорогоцінних металів, дорогоцінних каменів, інших коштовностей. Виключне право введення в обіг (емісія) гривні і розмінної монети, організація їх обігу та вилучення з обігу належить Національному банку. Емісія цифрових грошей Національного банку здійснюється виключно в безготівковій формі відповідно до Закону України "Про платіжні послуги".

5.2 Ліцензування, реєстрації та провадження діяльності банками та небанківськими фінансовими установами.

Національний банк здійснює ліцензування банківської діяльності з метою забезпечення прозорості банківської системи.

Ліцензування банків – це порядок видачі комерційним банкам, які набули статусу юридичної особи, дозволу на здійснення певних або всіх банківських операцій. Банк має право здійснювати банківську діяльність лише після отримання банківської ліцензії.

Особа, уповноважена засновником (засновниками) юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, для погодження статуту цієї юридичної особи подає до Національного банку України разом із заявою про погодження статуту такі документи:

1) протоколи зборів засновників та установчих зборів, договір про створення банку або рішення про створення державного банку;

2) статут банку;

3) копії документів, визначених Національним банком України, необхідних для ідентифікації самого засновника та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння істотною участю у банку;

4) документи, визначені Національним банком України, що містять інформацію про:

- відповідність ділової репутації засновника, а для засновника – юридичної особи – також і членів виконавчого органу та/або наглядової ради та всіх осіб,

через яких здійснюватиметься опосередковане володіння істотною участю в юридичній особі, яка має намір здійснювати банківську діяльність, установленим Національним банком України вимогам;

- відповідність фінансового стану засновника - юридичної особи, майнового стану засновника – фізичної особи, а також фінансового/майнового стану всіх осіб, які здійснюватимуть опосередковане володіння істотною участю в юридичній особі, яка має намір здійснювати банківську діяльність, установленим Національним банком України вимогам;

- наявність у засновника (засновників) достатньої кількості власних коштів для здійснення заявленого внеску до статутного капіталу, джерела походження таких коштів;

5) документи, що засвідчують повну сплату засновниками внесків до статутного капіталу;

6) відомості про структуру власності самої юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, та засновника, що набуває істотної участі в ній, відповідно до вимог Національного банку України;

7) відомості за формою, встановленою Національним банком України, про асоційованих осіб засновника – фізичної особи;

8) відомості за формою, встановленою Національним банком України, про юридичних осіб, у яких засновник – фізична особа є керівником та/або контролером;

8¹) відомості за формою, встановленою Національним банком України, про пов'язаних із банком осіб;

9) копію тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій;

10) висновок (попередній висновок) Антимонопольного комітету України стосовно концентрації та/або дозвіл Антимонопольного комітету України на концентрацію у випадках, передбачених законодавством України;

11) копію платіжного документа про внесення плати за погодження статуту банку, розмір якої встановлюється Національним банком України.

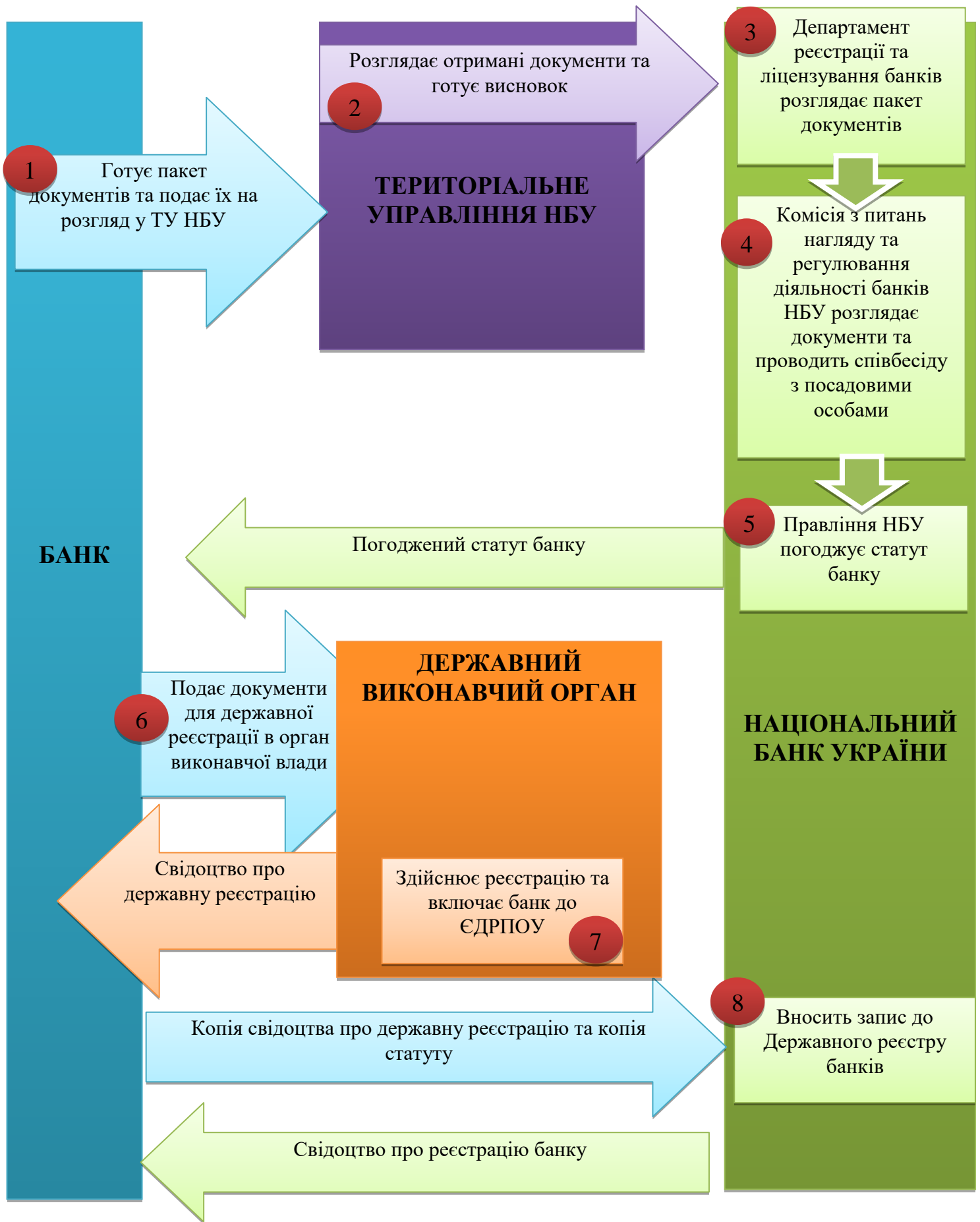

Рис 5.2.1 Порядок державної реєстрації банку.

Національний банк України приймає рішення про погодження статуту або про відмову в погодженні статуту не пізніше **тримісячного строку** з дня подання повного пакета документів.

Національний банк України має право вимагати, а засновник (засновники) юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, а також особи, які набудуть істотну участь у цій юридичній особі після її державної реєстрації, інші особи, які мали або мають правовідносини з особою, якої стосується запит, зобов'язані надати Національному банку України додаткову інформацію, документи та пояснення, необхідні для уточнення чи перевірки наданих відповідно до вимог цієї статті документів чи інформації або для підтвердження виконання встановлених законодавством України вимог.

Юридична особа, яка має намір здійснювати банківську діяльність, зобов'язана **протягом року** з дня державної реєстрації подати Національному банку України в порядку, визначеному цим Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України, документи для отримання банківської ліцензії.

Національний банк України протягом **двох робочих днів** з дня прийняття рішення про видачу банківської ліцензії вносить відповідний запис до Державного реєстру банків та надає банку витяг з Державного реєстру банків про видачу банківської ліцензії. Національний банк України розміщує інформацію про видані банківські ліцензії на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку України у визначеному ним порядку.

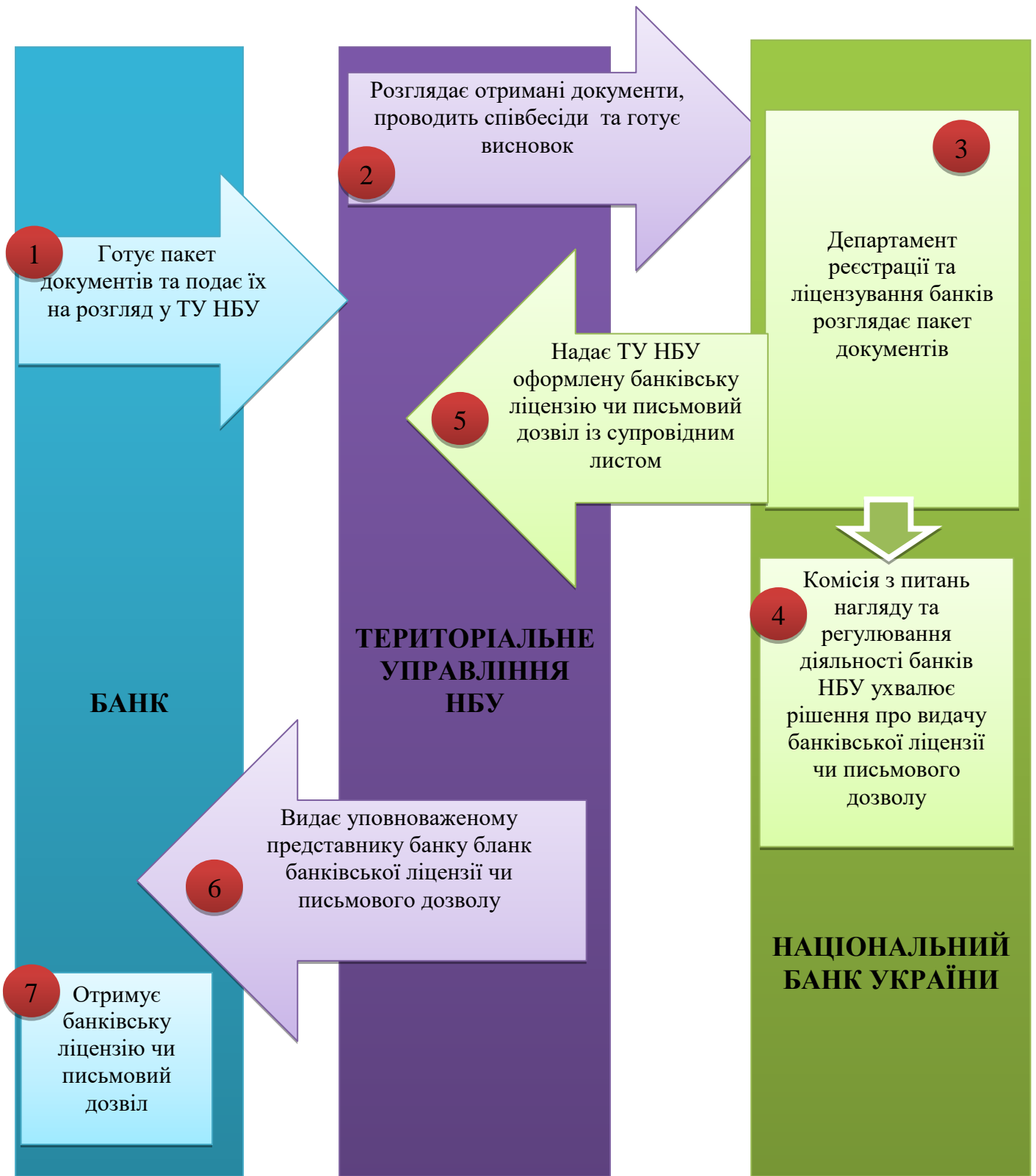

Рис 5.2.2. Порядок ухвалення рішення про видачу банку банківської ліцензії чи письмового дозволу.

Банківські послуги дозволяється надавати виключно банку, до таких послуг належать:

1) залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню, від необмеженого кола осіб;

2) відкриття та ведення поточних (розрахункових, кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу);

3) надання коштів та банківських металів у кредит за рахунок залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від власного імені, на власних умовах та на власний ризик.

Банк має право надавати також такі фінансові послуги:

фінансовий лізинг;

факторинг;

надання гарантій;

торгівля валютними цінностями;

фінансові послуги, що надаються в межах професійної діяльності на ринках капіталу.

фінансові платіжні послуги.

Банк, крім надання фінансових послуг, має право здійснювати також діяльність щодо:

зберігання цінностей (у тому числі щодо обліку і зберігання цінних паперів та інших коштовностей, конфіскованих (заарештованих) на користь держави) або надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа;

здійснення операцій з готівкою, інкасації коштів та перевезення валютних цінностей;

надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг;

надання послуг адміністратора за випуском облігацій.

Банк самостійно встановлює процентні ставки та комісійну винагороду за надані послуги, якщо інше не передбачено законом.

Керівники банку, головний ризик-менеджер, головний комплаєнс-менеджер, керівник підрозділу внутрішнього аудиту та особи, які мають істотну участь у банку, зобов'язані протягом усього часу, упродовж якого вони зберігають свій статус або мають істотну участь у банку, відповідати вимогам Закону України «Про банки і банківську діяльність», інших законів України та нормативно-правових актів Національного банку України.

Банк зобов'язаний повідомити Національний банк України про відкриття відокремленого підрозділу та про зміни в діяльності відокремленого підрозділу банку у визначених Національним банком України випадках. Відокремлений підрозділ банку має право розпочати свою діяльність через **10 днів** після повідомлення банком Національного банку України про відкриття такого відокремленого підрозділу.

Українські банки мають право створювати (у тому числі шляхом придбання) дочірні банки, філії чи представництва на території інших держав після отримання дозволу Національного банку України. Для відкриття дочірніх банків, філій або представництв українських банків на території інших держав пред'являються такі самі вимоги, які встановлені для відкриття філій чи представництв банків на території України, за умови надання Національним банком України дозволу на здійснення інвестиції за кордон у зв'язку із створенням філії чи представництва банку на території іншої держави. Дочірній банк, філія чи представництво українського банку на території іншої держави реєструються відповідно до вимог законодавства цієї держави

Мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, а також мінімальний розмір статутного капіталу банку не може бути меншим 200 мільйонів гривень.

Формування та збільшення статутного капіталу банку здійснюються за рахунок грошових внесків, крім випадків, передбачених законом про

Державний бюджет України на відповідний рік, Законом України "Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України" та Законом України "Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків" протягом строку їх дії. Грошові внески для формування та збільшення статутного капіталу банку резиденти України здійснюють у гривні, а нерезиденти - в іноземній вільно конвертованій валюті або у гривні. Наявність збитків у банку не є перешкодою для збільшення статутного капіталу банку.

Банк має право надавати банківські та інші фінансові послуги (крім послуг у сфері страхування), а також здійснювати іншу діяльність, визначену в законодавстві, як у національній, так і в іноземній валюті.

Ліцензування небанківських фінансових установ - Національний банк видає ліцензії учасникам небанківського фінансового ринку з метою регулювання їх діяльності, створення належного конкурентного середовища на ринках фінансових послуг та забезпечення умов для захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг.

Національний банк України також видає ліцензії учасникам небанківського фінансового ринку з метою регулювання їх діяльності, створення належного конкурентного середовища на ринках фінансових послуг та забезпечення умов для захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг.

Національний банк видає ліцензії небанківським фінансовим установам на:

- здійснення діяльності зі страхування;
- здійснення діяльності кредитної спілки ;
- здійснення діяльності фінансової компанії ;
- здійснення діяльності ломбарду ;
- здійснення валютних операцій;
- здійснення валютних операцій в частині торгівлі валютними цінностями у готівковій формі.

Включення фінустанов до реєстрів одночасно з видачею ліцензій, рішення щодо ліцензування та реєстрації ухвалюється впродовж **30 робочих днів** із дня отримання повного пакета документів від фінансової установи.

Ліцензійні умови визначають порядок видачі Національним банком ліцензій на такі фінансові послуги:

залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;

фінансовий лізинг;

надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;

факторинг;

надання гарантій;

послуги у сфері страхування.

Особи, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги (крім операторів поштового зв'язку), можуть отримати виключно ліцензію на фінансовий лізинг.

Національний банк здійснює реєстрацію- авторизацію -сертифікацію:

реєстрацію колекторських компаній;

реєстрацію страхових та перестрахових брокерів;

авторизацію осіб, які мають право здійснювати актуарну діяльність у сфері страхування, та осіб, які можуть виконувати обов'язки відповідального актуарія;

сертифікацію осіб на право здійснення тимчасової адміністрації небанківських фінансових установ.

Ділова репутація – один із показників надійності установи. Оцінка ділової репутації здійснюватиметься в разі подання пакета документів для отримання ліцензії, погодження набуття або збільшення істотної участі, погодження на посади керівників надавача фінансових послуг, у разі реєстрації та ліцензування філії страховика-нерезидента в Україні, а також протягом строку дії ліцензії надавача фінансових послуг.

Важливо, що фізична або юридична особа, щодо якої є окремі ознаки небездоганної ділової репутації, має право подати до Національного банку клопотання про незастосування до неї виявленої ознаки.

Фінансовий стан небанківської фінустанови свідчить про її платоспроможність та здатність належним чином виконувати зобов'язання перед клієнтами. Загальні вимоги до фінансового стану такі:

перевищення власного капіталу над мінімальним статутним капіталом (крім кредитних спілок та страховиків);

підтвердження джерел походження коштів для формування статутного капіталу (крім кредитних спілок);

наявність фінансових ресурсів для реалізації бізнес-плану (для страховиків та кредитних спілок);

дотримання обов'язкових критеріїв, нормативів та інших вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами, визначених актами з питань регулювання ринків фінансових послуг;

дотримання умов забезпечення платоспроможності (для страховиків). Професійна придатність керівників та власників небанківських фінустанов – передумова для надання якісних послуг.

Національний банк також має право ухвалити рішення про проведення тестування або співбесіди з керівником, головним бухгалтером об'єднаної кредитної спілки чи страховика для визначення його відповідності вимогам щодо ділової репутації та професійної придатності.

З 1 липня 2020 року Національний банк перейняв на себе функції регулятора ринку небанківських фінансових послуг: страхових, лізингових, факторингових компаній, кредитних спілок, ломбардів та інших фінансових компаній.

5.3 Небанківські фінансові установи: специфіка їх діяльності та ризики.

Небанківські фінансово-кредитні установи відіграють роль фінансових посередників на грошовому ринку, акумулюючи заощадження та інвестуючи їх

у дохідні активи, такі як цінні папери та кредити. Їхня діяльність має багато спільного з банками, адже вони працюють у секторі опосередкованого фінансування, формують ресурси через випуск боргових зобов'язань, хоч і менш ліквідні, ніж банківські. Як і банки, вони розміщують ресурси в дохідні активи, створюючи власні вимоги до інших суб'єктів, хоча і більш ризиковані.

Проте, відмінності посередницької діяльності небанківських фінансово-кредитних установ від банків істотно відрізняється, адже спеціалізація небанківських посередників здійснюється в залежності від характеру залучення вільних грошових коштів кредиторів, а також від додаткових послуг, які надають фінансові посередники своїм кредиторам.

Розглянемо в загальних рисах механізм посередницького функціонування основних видів небанківських фінансово-кредитних установ.

Страхові компанії (страховики) – це фінансові посередники, що спеціалізуються на наданні страхових послуг, тобто за рахунок підприємств, організацій, населення формують цільові фонди грошових коштів та здійснюють виплати з них при настанні певних подій (страхових випадків).

Страхові компанії умовно поділяються на компанії страхування життя і компанії страхування майна та від нещасних випадків. Методи роботи у них

однакові: продаючи страхові поліси, вони мобілізують певні суми коштів, які розміщують у дохідні активи. З доходів від цих активів вони покривають свої операційні витрати, одержують прибутки. З мобілізованих коштів ці компанії створюють резерви для виплати відшкодувань при настанні страхових випадків. Відмінність між ними полягає в способах розміщення мобілізованих коштів у дохідні активи.

Страхові компанії у розвинутих країнах мобілізують величезні фінансові ресурси і є головними постачальниками довгострокових капіталів на грошовому ринку. Крім довгострокових цінних паперів, вони можуть вкладати свої ресурси в іпотечні позики, в довгострокові позики під заставу нерухомості тощо.

Основні принципи страхування:

☑ **Конкурентність** – це забезпечення державою страхувальникам і страховикам право вільно обирати види страхування та рівні умови для ведення діяльності. Водночас створюються сприятливі умови для розвитку страхового ринку, що сприяє реалізації права юридичних і фізичних осіб на ефективний страховий захист.

☑ **Страховий ризик** – це можлива подія або група подій, на випадок яких укладається страховий договір, конкретний об'єкт страхування або вид відповідальності. Часто страховий ризик розглядають як розподіл між страховиком і страхувальником негативних економічних наслідків у разі настання страхового випадку.

☑ **Страховий інтерес** – це коли власники будинків, автомобілів або складних виробничо-технічних об'єктів прагнуть захистити свої фінансові вкладення від можливих втрат через природні катаклізми, нещасні випадки, крадіжки тощо, а також у забезпеченні захисту матеріальних інтересів на випадок втрати життя або здоров'я – свого чи працівників.

☑ **Співстрахування і перестрахування.** Страховик може брати на своє утримання обмежені за розміром ризику. Ці межі визначаються наявністю в компанії страхових фондів. **Співстрахування** – це укладення одного спільного договору страхування для певного об'єкта між кількома страховиками. У такому договорі обов'язково зазначаються умови, що регламентують права та обов'язки кожного страховика. Позитивною стороною є можливість страховиків об'єднувати ресурси для покриття великих ризиків, зберігаючи страховий портфель. Серед недоліків можна виділити складність оформлення договору та процедур виплати страхового відшкодування. **Перестрахування** – це процес, за якого страховик (цедент або перестраховальник) передає частину своїх ризиків, пов'язаних з виконанням зобов'язань перед страхувальником, іншому страховикові або спеціалізованому перестраховику на умовах, визначених договором. Водночас страховик, який уклав договір перестрахування, зберігає повну відповідальність перед страхувальником відповідно до умов основного страхового договору. Різниця між співстрахуванням і перестрахуванням полягає в тому, що в першому випадку поділяється відповідальність за ризик між страховиками, а при перестрахуванні вся відповідальність перед страхувальником зберігається за страховиком, так званим **цедентом**, який, у свою чергу, перестраховує частину цієї відповідальності в іншого страховика або професійного перестраховика.

☑ **Максимальна сумлінність** – це тоді, коли страхування можливе лише за умов високого рівня довіри між страховиком і страхувальником. Обидві сторони зобов'язані відкрито ділитися інформацією, що стосується об'єкта страхування. Збір даних здійснюється шляхом заповнення спеціальних заяв-анкет або через усні співбесіди. У разі відсутності необхідної інформації або її приховування страховик має право відмовити в укладенні договору.

☑ **Франшиза** – це визначена договором страхування частина збитків, яка в разі страхового випадку не підлягає відшкодуванню страховиком. Вона може бути визначена у вигляді певної грошової суми або у відсотках до всієї страхової суми. Розрізняють умовну та безумовну франшизу. *Умовна франшиза* – це визначена сума, у межах якої перестраховальник звільняється від обов'язку виплати страхового відшкодування за оригінальним договором за умови, що розмір збитку не перевищує цю суму. *Безумовна франшиза* – частина збитку, що не відшкодовується перестраховальником при виплаті страхового відшкодування за оригінальним договором. Такі поліси поширені при страхуванні автотранспорту та деяких інших об'єктів.

☑ **Суброгація** – це передання страхувальником страховикові права на стягнення заподіяної шкоди з третіх (винних) осіб у межах виплаченої суми.

☑ **Контрибуція** – це право страховика звернутися до інших страховиків, які за проданими полісами несуть відповідальність перед одним і тим самим конкретним страхувальником, з пропозицією розділити витрати з відшкодування збитків.

☑ **Диверсифікація** - це територіальне та галузеве розосередження страхових ризиків, чим краще це здійснено, тим менше ймовірність одночасного настання страхових подій, які можуть суттєво вплинути на фінансову стабільність компанії. Сьогодні страховики можуть інвестувати кошти в банківські депозити, цінні папери та нерухомість.

☑ **Страхові відшкодування в межах реально завданих збитків.** Деякі підприємства, намагаючись знизити витрати, встановлюють занижені страхові суми, які додатково піддаються впливу інфляційних процесів. За окремими

видами обов'язкового страхування встановлено ліміти виплат, що також обмежує повне відшкодування збитків. Страхіві відшкодування можуть здійснюватися як перерахуванням належних коштів на рахунок страхувальника (застрахованого) або вигодонабувача, чи оплатою витрат на ремонт пошкодженого страхового об'єкта, відновленням об'єкта, або заміною знищеного, пошкодженого або викраденого предмета на новий відповідник. В Україні переважає найпростіша форма відшкодування – кошти перераховують на рахунок страхувальника або видають йому чек на отримання готівки.

Страхіві брокери – юридичні особи або громадяни, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності, та здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку від свого імені на підставі доручень страхувальника або страховика.

Коли особа страхує майно від ризику, то робить компанії відрахування, розмір яких прямо пропорційний імовірності настання ризикової події. Якщо ризик реалізується, то страховик покриває обумовлену суму збитків. У випадку з воєнними ризиками стандартна теорія ймовірностей не працює. Коли починаються воєнні дії, імовірність зазнати шкоди працює за трохи іншими законами. Розмір страхових внесків має бути набагато більшим. При цьому кількість страховиків, які хочуть брати участь у такому страхуванні, набагато менша. Ймовірність реалізації воєнного ризику в країні де йдуть бої, наближається до 100%.

Ломбарди – це небанківські фінансові установи, виключними видами діяльності яких є надання на власний ризик фінансових кредитів за рахунок власних або залучених коштів, під заставу рухомого майна на визначений строк і під проценти Їхній капітал формується за рахунок внесків засновників, доходів від операційної діяльності та коштів, отриманих від продажу заставленого майна.

Лізингові компанії – це фінансові установи, які спеціалізуються на придбанні предметів тривалого користування, таких як транспорт, обладнання та машини, з подальшою передачею їх в оренду підприємствам для

використання у виробничих процесах. Фінансові ресурси таких компаній формуються за рахунок власного капіталу та залучення банківських кредитів.

Фінансовий лізинг - вид правових відносин, за якими лізингодавець зобов'язується відповідно до договору фінансового лізингу на строк та за плату, визначені таким договором, передати лізингоодержувачу у володіння та користування як об'єкт фінансового лізингу майно, що належить лізингодавцю на праві власності та набуте ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем, або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов, а також які передбачають при цьому додержання принаймні однієї з ознак (умов) фінансового лізингу.

Оперативний лізинг - операція юридичної чи фізичної особи (лізингодавця/орендодавця), за якою лізингодавець/орендодавця передає іншій особі (лізингоодержувачу/орендарю) основні засоби, придбані або виготовлені лізингодавцем/орендодавцем, на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом.

Колекторські компанії – це небанківські фінансові установи, які відповідно до закону мають право надавати кошти у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту, та/або послуги з факторингу), включені до реєстру колекторських компаній, які в інтересах кредитодавця (первісного кредитора) та/або нового кредитора (у разі заміни первісного кредитора) відповідно до договору з таким кредитодавцем та/або новим кредитором мають право здійснювати врегулювання простроченої заборгованості.

Факторингові компанії – це фінансові установи, які спеціалізуються на придбанні права вимоги боргу у компаній. Зазвичай такі права представлені дебіторськими рахунками за поставлену продукцію, виконані роботи чи надані послуги. Після завершення строків оплати ці рахунки погашаються безпосередньо факторинговою компанією. Згідно нових вимог, ліцензії небанківських фінустанов на факторинг переоформлюватимуть на ліцензії на діяльність фінансової компанії, в межах якої здійснюватимуть авторизацію на

надання фінансової послуги з факторингу. Якщо небанківська фінустанова планує надання послуг торгового факторингу, вона може зберегти ліцензію, але буде зобов'язана привести свою діяльність у відповідність до нових вимог для факторингових компаній. факторингові компанії зможуть поєднувати надання послуг факторингу з наданням низки інших послуг як фінансових (фінансовий лізинг, надання гарантій та коштів у кредит, крім надання відповідних послуг споживачам), так і нефінансових (ведення обліку дебіторської заборгованості, супроводження роботи з дебіторами, пред'явлення до сплати грошових вимог). Це дасть змогу компаніям надавати своїм клієнтам ширший перелік послуг, не втрачаючи в їх якості. передбачається запровадити реєстрацію відступлень права вимоги за договорами в публічному реєстрі. Це, з-поміж іншого, дасть змогу знизити ризик шахрайства під час здійснення факторингової діяльності та наблизить український факторинг до кращих міжнародних практик.

Кредитні спілки – це фінансові установи, створені на засадах кооперації з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових та інших послуг, передбачених Законом України «Про кредитні спілки», а також здійснення іншої діяльності, визначеної цим Законом, за рахунок об'єднання грошових внесків членів кредитної спілки та інших визначених цим Законом джерел.

Фінансові компанії – це юридичні особи, метою створення яких є здійснення діяльності з надання фінансових послуг на підставі відповідної ліцензії. Не є фінансовими установами надавачі супровідних послуг, які одночасно не надають також фінансові послуги, незалежні фінансові посередники, що надають послуги з видачі фінансових гарантій в порядку та на умовах, визначених Митним кодексом України, а також інші особи, які отримали ліцензію на здійснення діяльності з надання фінансових послуг без набуття статусу фінансової установи.

Для розвитку фінансових ринків потрібно створювати ліквідні фінансові інструменти; дерегуляцією низькоризикових сегментів небанківських фінансових послуг; регулювати страхову діяльність відповідно до Solvency II;

забезпечити правове регулювання страхових посередників; створити на законодавчому рівні необхідні передумови для розвитку кредитних спілок та надання послуг фінансового лізингу; розширити системи гарантування на виплати з накопичувального страхування та вклади учасників кредитних спілок.

Стабільність національної економіки вимагає функціонування ефективного ринку фінансових послуг, ключовим завданням якого є об'єднання різних форм мобілізації, акумуляції та перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів в сферу інвестиційної діяльності.

Використовуючи ризик-орієнтований підхід як механізм запобігання легалізації кримінальних доходів чи фінансування тероризму та попередження здійснення ризикової діяльності, фінансова установа самостійно визначає відповідні показники та перелік клієнтів, до яких не застосовуються посилені заходи з фінмоніторингу. Національний банк зі свого боку перевіряє здатність побудованої всередині фінансових установ системи належно виявляти, контролювати та управляти ризиками, пов'язаними з відмиванням чи фінансуванням тероризму, зокрема спроможність фінустанов забезпечити своєчасне виявлення підозрілих операцій клієнтів.

5.4 Управління фінансовою стійкістю банків. Безпека банківської діяльності.

Головна мета банківського регулювання і нагляду – безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів. Національний банк здійснює функції банківського регулювання і нагляду на індивідуальній та консолідованій основі за діяльністю банків та банківських груп у межах та порядку, передбачених законодавством України. Службовцям Національного банку забороняється розголошувати інформацію, що становить державну таємницю, банківську таємницю або іншу конфіденційну інформацію, яка стала відома їм у зв'язку з виконанням службових обов'язків, і

в разі припинення роботи в Національному банку, крім випадків, передбачених законодавством України.

Ліквідність банку – це здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати). Банківська діяльність піддається ризику ліквідності, ризику недостатності надходжень грошових коштів для покриття їх відпливу, тобто ризику того, що банк не зможе розрахуватися в строк за власними зобов'язаннями у зв'язку з неможливістю за певних умов швидкої конверсії фінансових активів у платіжні засоби без суттєвих втрат.

У зв'язку з цим банки повинні постійно управляти ліквідністю, підтримуючи її на достатньому рівні для своєчасного виконання всіх прийнятих на себе зобов'язань з урахуванням їх обсягів, строковості й валюти платежів, забезпечувати потрібне співвідношення між власними та залученими коштами, формувати оптимальну структуру активів із збільшенням частки високоякісних активів з прийнятним рівнем кредитного ризику для виконання правомірних вимог вкладників, кредиторів і всіх інших клієнтів.

Фінансова стійкість банку – це здатність фінансово-кредитної установи забезпечувати стабільність своєї діяльності, ефективно функціонувати в умовах ринкової конкуренції та виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, партнерами та інвесторами. Вона визначається такими ключовими показниками, як структура і обсяг власних коштів, рівень дохідності та прибутковості, рентабельність власного капіталу, дотримання нормативів ліквідності, ефективність управління активами, а також здатність створювати додаткову вартість.

Управління фінансовою стійкістю комерційних банків здійснюється:

на макрорівні, головним чином, шляхом впливу Національного банку України на діяльність комерційних банків,

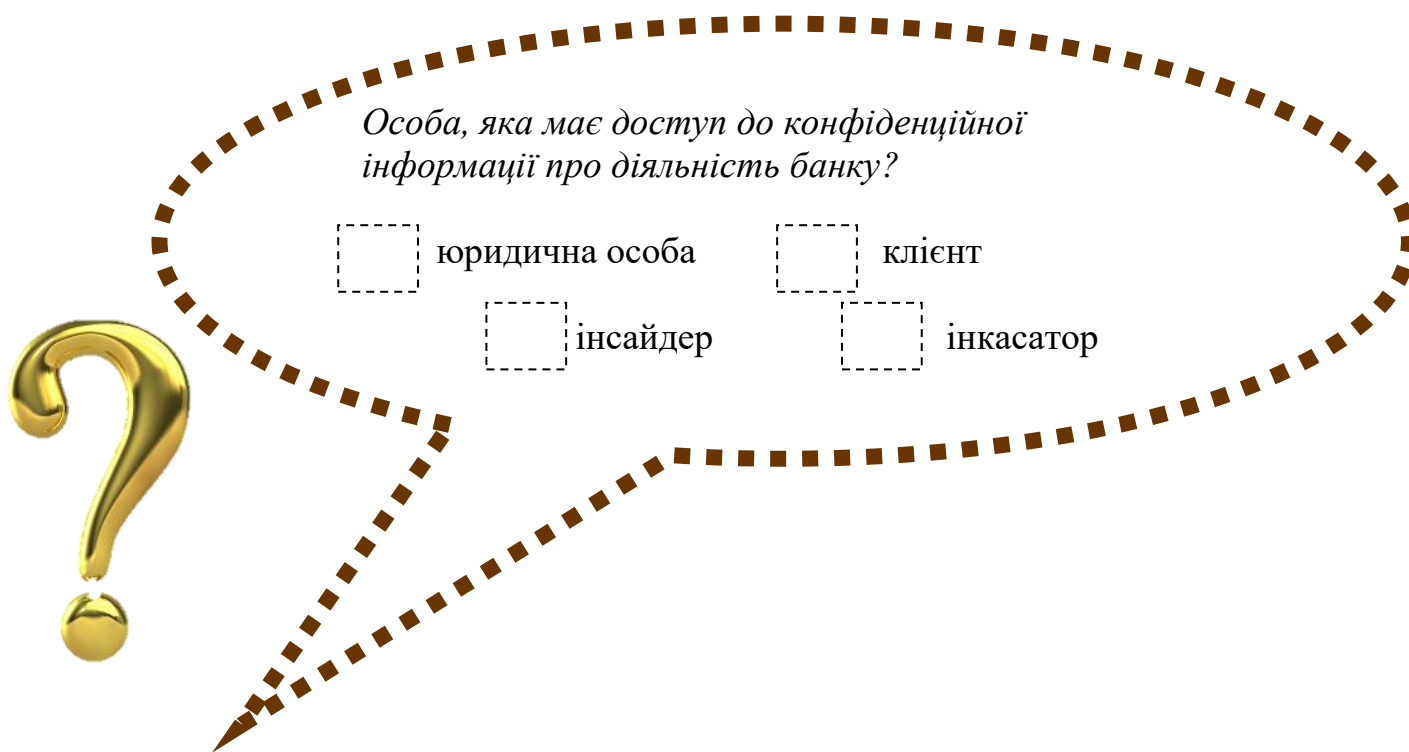
☑ на мікрорівні – через саморегулювання власної фінансової стійкості комерційним банком.

Таблиця 5.3.1 – Показники прибутковості банку

Показник	Формула розрахунку
ROA – прибутковість банківських активів	$ROA = \frac{\text{ЧП}}{A} \times 100\%$
	<i>ЧП – чистий прибуток (збиток); А – активи банку.</i>
ROE – прибутковість акціонерного капіталу банку	$ROE = \frac{\text{ЧП}}{K} \times 100\%$
	<i>ЧП – чистий прибуток (збиток); К – капітал банку;</i>
SPRED – чистий спред	$SPRED = \frac{\text{ПД}}{A} \times 100\% - \frac{\text{ПВ}}{\text{П}} \times 100\%$
	<i>ПД – процентні доходи; ПВ – процентні витрати; П – пасиви банку за якими стягуються проценти А – дохідні активи банку.</i>
ЧПМ – чиста процентна маржа	$\text{ЧПМ} = \frac{\text{ПД} - \text{ПВ}}{A} \times 100\%$
	<i>ПД – процентні доходи; ПВ – процентні витрати; А – активи банку.</i>

Національний банк України регулює діяльність комерційних банків, встановлюючи вимоги щодо мінімального розміру капіталу, нормативів (капіталу, ризику, інвестування, розпорядження валютною позицією), нормативів обов'язкового резервування коштів банківською системою.

Облікова ставка Національного банку України – один із монетарних інструментів, за допомогою якого Національний банк України встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів.

Згідно міжнародної практики принципів і стандартів видано Інструкцію про порядок регулювання діяльності банків в Україні, дія якої поширюється на всі банки України незалежно від форм власності, з метою забезпечення стабільної діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності. Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" та Закону України "Про банки і банківську діяльність" Національний банк України визначає порядок розрахунку пруденційних нормативів, що є обов'язковими до виконання всіма банками:

Таблиця 5.3.2 – Методика розрахунку нормативів

Нормативи		Формула для розрахунку
Н1 – норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (не менше 200 млн грн)	Нормативи капіталу	$PK = OK1 + DK2 - B$
Н_{к1} – норматив достатності капіталу 1 рівня (не менше 7%)		$N_{K1} = \frac{K1}{CE} \times 100\%$
Н_{ок1} – норматив достатності основного капіталу 1 рівня (не менше 7,6%)		$N_{OK1} = \frac{OK1}{CE} \times 100\%$

Н_{PK} – норматив достатності регулятивного капіталу (<i>не менше 10%</i>)		$H_{PK} = \frac{PK}{CE} \times 100\%$ $CE = KP + OP \times 10 + PP \times 10 + Pi - HKP$
LCR_{BB} – норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (<i>не менше 100%</i>)	Нормативи ліквідності	$LCR_{BB} = \frac{A}{ЧВ} \times 100\%$
LCR_{IB} – норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за іноземними валютами (<i>не менше 100%</i>)		$LCR_{BB} = \frac{A_i}{ЧВ_i} \times 100\%$
NSFR – норматив коефіцієнта чистого стабільного фінансування (<i>не менше 80%</i>)		$NSFR = \frac{ASF}{RSF-HKP} \times 100\%$
Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (<i>не більше 25%</i>)	Нормативи кредитного ризику	$H7 = \frac{Зс}{PK} \times 100\%$
Н8 – норматив великих кредитних ризиків (<i>не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу</i>)		$H8 = \frac{Зв}{PK} \times 100\%$
Н9 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (<i>не більше 25%</i>)		$H9 = \frac{Зін}{K1+K2+П} \times 100\%$
Н11 – норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (<i>не більше 15%</i>)	Нормативи інвестування	$H11 = \frac{Кін}{PK} \times 100\%$
Н12 – норматив загальної суми інвестування (<i>не більше 60%</i>)		$H12 = \frac{СКін}{PK} \times 100\%$
Пояснення		
PK – регулятивний капітал банку; CE – сукупна експозиція під ризиком;		

КР – сукупний розмір активів, зважених за ступенем кредитного ризику;
ОР – мінімальний розмір операційного ризику;
РР – мінімальний розмір ринкового ризику;
Р_і – сукупний розмір різниць, які виникають унаслідок переміщення фінансових інструментів до банківської або торгової книги та зменшують розмір загальних вимог до капіталу;
НКР – непокритий кредитний ризик;
К1 – капітал 1 рівня;
К2 – капітал 2 рівня;
ОК1 – основний капітал 1 рівня;
ДК2 – додатковий капітал 2 рівня;
В – відвернення;
Зс – сума всіх вимог банку до контрагента або групи пов'язаних контрагентів та всіх фінансових зобов'язань, наданих банком щодо контрагента або групи пов'язаних контрагентів;
А – високоліквідні активи за всіма валютами;
ЧВ – чистий очікуваний вплив грошових коштів за всіма валютами;
А_і – високоліквідні активи за іноземними валютами;
ЧВ_і – чистий очікуваний вплив грошових коштів за іноземними валютами;
Зв – сума всіх великих кредитних ризиків щодо контрагентів, груп пов'язаних контрагентів, усіх пов'язаних із банком осіб;
Зін – сукупна сума всіх вимог банку до пов'язаних із банком осіб та суми всіх фінансових зобов'язань, наданих банком щодо пов'язаних із банком осіб;
П – величина перевищення нормативу Н9;
Кін – розмір коштів, які інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою;
СКін – розмір коштів, що інвестуються на придбання акцій (паїв/часток) та інвестиційних сертифікатів будь-якої юридичної особи;
ASF – обсяг наявного стабільного фінансування;
RSF – обсяг необхідного стабільного фінансування;
НКР – величина непокритого кредитного ризику.

Банківська безпека – це стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечуються реалізація основних інтересів, пріоритетних цілей банків, захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов їх функціонування.

- це стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечуються реалізація основних інтересів, пріоритетних цілей банків, захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов їх функціонування.

Основні принципи банківської безпеки:

☑ **законність** (заходи, які забезпечують безпеку банку, базуються на чинних законах України, постановах Кабінету Міністрів, указах Президента України, нормативних актах Національного банку, вимогах документів місцевих органів влади та статуту банку);

☑ **самостійність і відповідальність** (підрозділи безпеки банку повинні мати у своєму розпорядженні всі необхідні засоби для ефективного розв'язання поставлених перед ними завдань, повноваження осіб і підрозділів банківської безпеки суворо регламентуються нормативними актами банків);

☑ **економічна доцільність** (заходи безпеки не повинні призводити до погіршення умов діяльності та стану банку, перешкоджати реалізації його інтересів; витрати на проведення заходів безпеки мають бути адекватними ефективності останніх);

☑ **компетентність** (виконання заходів безпеки повинно здійснюватися грамотно, на високому професійному рівні, базуватися на об'єктивних даних, не обмежувати права і не ображати гідності громадян);

☑ **цілеспрямованість** (заходи безпеки здійснюються у суворій відповідності до завдань, які вирішує банк і виконуються згідно з затвердженою його керівництвом комплексною програмою безпеки);

☑ **координація і взаємодія** (служба безпеки банку координує зусилля всіх його установ і підрозділів щодо виконання заходів безпеки; з цією метою встановлює необхідні зв'язки з підрозділами банку і зовнішніми організаціями);

☑ **конфіденційність** (усі заходи безпеки проводяться на конфіденційній основі, без їх розголошення; про результати виконання заходів безпеки інформується керівництво банку і за його рішенням інші особи, робота яких пов'язана з необхідністю володіння відповідною інформацією).

Вид безпеки – це сукупність ознак, які характеризують готовність банку протистояти загрозам його діяльності. Серед видів безпеки банку можна виділити:

особисту безпеку – здатність кожного працівника банку протистояти загрозам його здоров'ю, життю і професійній діяльності на основі оволодіння нормами і правилами безпечної поведінки;

колективну безпеку – здатність підрозділів банку забезпечувати ефективний режим роботи в умовах дії різноманітних дестабілізуючих факторів;

економічну безпеку – стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантований захист його фінансових і матеріальних ресурсів, здатність адекватно і без істотних втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації;

інформаційну безпеку – стан, за якого забезпечується необхідний рівень інформованості його керівництва, персоналу, а також зовнішнього середовища та ефективний захист усіх видів інформації від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Основними функціями Департаменту безпеки НБУ є організація, здійснення, координація та контроль щодо заходів з питань:

запобігання, виявлення та припинення правопорушень у НБУ (крім корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень);

організація, здійснення, координація та контроль щодо заходів з питань:

охорони об'єктів НБУ, цінностей, що зберігаються на них, а також спеціальних вантажів під час їх перевезення НБУ,

мобілізаційної підготовки та цивільного захисту в НБУ;

участь у реалізації заходів із забезпечення кадрової та фінансово-економічної безпеки НБУ;

розроблення та реалізація політики інформаційної безпеки НБУ; управління ризиками інформаційної безпеки;

організація та координація робіт щодо розвитку технологій і систем захисту інформації, запровадження в інформаційну інфраструктуру НБУ та банківську систему України новітніх методів захисту інформації, необхідних для якісного та своєчасного виконання функцій, покладених на НБУ;

організація кіберзахисту в банківській системі України та у сфері переказу коштів;

забезпечення реалізації НБУ функції державного регулювання у сфері електронних довірчих послуг у банківській системі України відповідно до законодавства України;

забезпечення формування та реалізації НБУ державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури щодо банків, інших осіб, що здійснюють діяльність на ринках фінансових послуг, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює НБУ, платіжних організацій, учасників платіжних систем, операторів послуг платіжної інфраструктури відповідно до законодавства України.

Підрозділ безпеки у банку створюється відповідно до сфер, напрямку його діяльності, завдань безпеки та форм її організації.

Тематика самоконтролю.

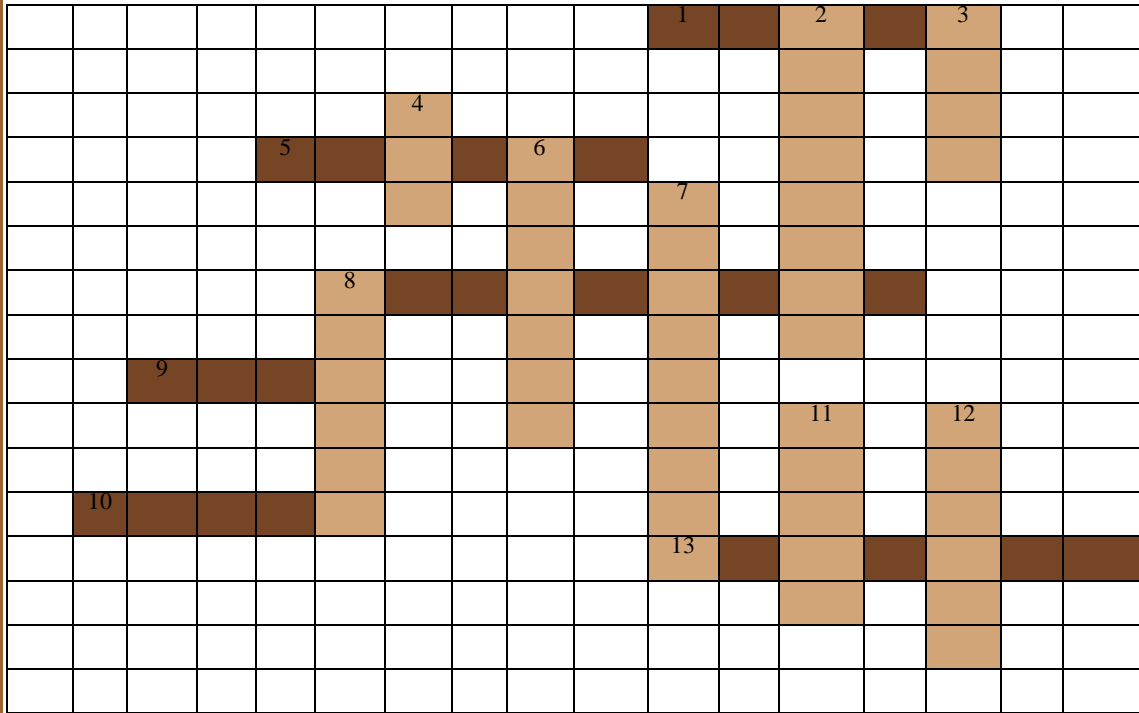
1. Національний банк України: становлення та розвиток.
2. Сутність комерційного банку, походження та розвиток в Україні.
3. Види комерційних банків, специфіка діяльності: банківські операції та послуги.
4. Пасивні операції комерційних банків, їх види та зміст.
5. Активні операції комерційних банків, їх види та зміст.
6. Виникнення та призначення центральних банків.
7. Статус та функції центрального банку.
8. Грошово-кредитна політика НБУ.
9. Основи організації та функції банківської системи.
10. Фінансово-кредитні установи небанківського типу.
11. Кредитні системи зарубіжних країн.
12. Операції центрального банку, їх зміст.
13. Небанківські фінансово-кредитні установи, їх види, функції, операції.
14. Відмінність інвестиційних фондів від фінансових компаній.

15. Рівень розвитку небанківських фінансових посередників в Україні.
16. Спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів: страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, фінансові компанії, кредитні спілки, ломбарди.
17. Розрахунково-касове обслуговування банками юридичних та фізичних осіб.
18. Стабільність комерційного банку, його ліквідність, механізм забезпечення.
19. Економічне призначення центрального банку в ринковій економіці.
20. Призначення фінансового посередництва.
21. Особливості побудови банківської системи в Україні.
22. Стабільність банків та механізм її забезпечення.
23. Забезпечення безпеки надання кредиту.
24. Забезпечення безпеки роботи банків із пластиковими платіжними засобами.
25. Діяльність банків у боротьбі з легалізацією доходів, отримання злочинним шляхом.
26. Різниця спеціалізованого банку від небанківської фінансово-кредитної установи.
27. Специфічні ознаки банківської системи які відрізняють її від інших подібних систем.
28. Прибутковість банку і показники її вимірювання.

ЗАВДАННЯ

Кросворд

ПИТАННЯ

По горизонталі

1. Грошове покарання як стягнення з винного певної суми.
5. Регулярна грошова виплата (у розрахунку на місяць), яка призначається у встановленому державою порядку як захід матеріального забезпечення певних категорій осіб.
8. Фінансова комісійна операція, при якій клієнт переуступає дебіторську заборгованість.
9. Кредитно-фінансова установа, яка здійснює грошові розрахунки, акумулює грошові кошти та інші цінності, надає кредити...
10. Грошова одиниця США?
13. Взаємозалік вимог і зобов'язань у торгових розрахунках.

По вертикалі

2. Юридична чи фізична особа, постійно зареєстрована або яка проживає у цій країні.
3. Кошти або матеріальні цінності, що мають цільове призначення, використовуються з певною метою.
4. Офіційна валюта Японії.

6. Вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном.
7. Фінансова установа, яка має відповідну ліцензію на здійснення діяльності із страхування.
8. Банк або інша фінансова установа, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції.
11. Вид цінних паперів, що являє собою свідоцтво про власність на визначену частку статутного (складеного) капіталу.
12. Форма фінансової оренди для придбання основних засобів підприємствами.

ЗАВДАННЯ

Здійснити порівняльну характеристику кількості банків та їх діяльності в Україні протягом 2020-2024 років за даними таблиці.

Назва показника	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення
Кількість діючих банків	73	71	67	63	62	84,93% (-15,07%)
з них: з іноземним капіталом	33	33	29	27	26	78,79% (-21,21%)
у т. ч. зі 100% іноземним капіталом	23	23	22	19	19	82,61% (-17,39%)
Доходи банків (млн грн)	250171	273863	357549	446804	420653	168,15% (+68,15%)
Витрати банків (млн грн)	210445	196488	335628	364124	295099	140,23% (+40,23%)
Чистий прибуток/збиток (млн грн)	39727	77376	21921	82680	125554	316,04% (+216,04%)

ЗАВДАННЯ

За даними таблиці проаналізувати прибутковість банку «Перемога». Здійснити розрахунок прибутковості банківських активів (ROA), прибутковості акціонерного капіталу банку (ROE), чистої процентної маржі (ЧПМ).

РОЗВ'ЯЗОК

Показник	Чистий прибуток (збиток)	Активи банку	Капітал банку	Процентні доходи	Процентні витрати
Значення показника (млн грн)	2511,99	241275,62	26487,41	28993	9940
ROA	$ROA = \frac{2511,99}{241275,62} \times 100\%$ <p>ROA = 1,04% (Банк достатньо доотримує грошових одиниць чистого прибутку на одиницю активів, адже показник в межах (0,75% – 1,5%).)</p>				
ROE	$ROE = \frac{2511,99}{26487,41} \times 100\%$ <p>ROE = 9,48% (Нормативне значення 10%-20%, даний показник позначається на результатах отримання кількості грошових одиниць чистого прибутку на одиницю капіталу)</p>				
ЧПМ	$ЧПМ = \frac{28993 - 9940}{2511,99} \times 100\%$ <p>ЧПМ = 7,89% (Оптимальним значенням показника є 4,5 %, вище оптимального свідчить про позитивну процентну політику банку)</p>				

ЗАВДАННЯ

За допомогою лізингового калькулятора онлайн розрахувати приблизну вартість використання лізингу, вибрати схему виплати лізингових платежів і залишкову вартість майна за якою можливо придбати майно після закінчення договору лізингу. Тобто яку суму грошових коштів у який період часу Вам

необхідно буде виплачувати лізингодавцю і за якою залишковою вартістю ви зможете придбати майно після закінчення дії договору лізингу. Термін лізингу (це термін погашення від 60% до 90% початкової вартості об'єкта лізингу в залежності від домовленості між лізингодавцем і лізингоодержувачем).

УМОВА

Базові умови

Термін лізингу	24 місяців
Вартість об'єкта лізингу	100000 грн
Лізинговий відсоток	10 % річних (ануїтетна схема нарахуван ня)
Первинний внесок за об'єкт	50 %
Одноразова комісія	1 %
Амортизація (місячна)	3.33 %

ЛІЗИНГОВИЙ КАЛЬКУЛЯТОР

<https://fin-calc.org.ua/ua/lease/calculate/>

Калькулятор

Тип об'єкта лізингу:

Термін лізингу: місяців

Вартість об'єкта лізингу: грошових одиниць

Лізинговий відсоток: % річних

Первинний внесок: %

Одноразова комісія: %

Амортизація (місячна): %

прискорена амортизація

Ануїтетна схема нарахування відсотків

Стандартна схема нарахування відсотків

ПОРАХУВАТИ

Підсумкові значення, грошових одиниць

Щомісячна сума виплат : 1836.93

Разом сума виплат : 95086.43

в тому числі % : 6524.72

вартість об'єкта : 87561.71

комісії : 1000.00

Залишок вартості об'єкта : 12438.29

Схема лізингових виплат

Місяць	Вартість об'єкту	Погашення вартості об'єкта	Винагорода лізингодавця	Комісії	Виплати на місяць
1	100000,00	51420,27	416,67	1000,00	52836,93
2	48579,73	1432,10	404,83	0,00	1836,93
3	47147,63	1444,04	392,90	0,00	1836,93
4	45703,59	1456,07	380,86	0,00	1836,93
5	44247,52	1468,21	368,73	0,00	1836,93
6	42779,31	1480,44	356,49	0,00	1836,93
7	41298,87	1492,78	344,16	0,00	1836,93
8	39806,10	1505,22	331,72	0,00	1836,93
9	38300,88	1517,76	319,17	0,00	1836,93
10	36783,12	1530,41	306,53	0,00	1836,93
11	35252,71	1543,16	293,77	0,00	1836,93
12	33709,55	1556,02	280,91	0,00	1836,93
13	32153,52	1568,99	267,95	0,00	1836,93
14	30584,54	1582,06	254,87	0,00	1836,93
15	29002,47	1595,25	241,69	0,00	1836,93
16	27407,22	1608,54	228,39	0,00	1836,93
17	25798,68	1621,95	214,99	0,00	1836,93
18	24176,74	1635,46	201,47	0,00	1836,93
19	22541,28	1649,09	187,84	0,00	1836,93
20	20892,19	1662,83	174,10	0,00	1836,93
21	19229,35	1676,69	160,24	0,00	1836,93
22	17552,66	1690,66	146,27	0,00	1836,93
23	15862,00	1704,75	132,18	0,00	1836,93
24	14157,25	1718,96	117,98	0,00	1836,93
Разом		87561,71	6524,72	1000,00	95086,43
Залишок		12438,29			

ЗАВДАННЯ

Розрахуйте майбутню пенсію, якщо поставити ціль отримувати більше 20 000 грн. пенсії з 65 до 85 років за вирахуванням інфляції 5%, то стратегій заощадження виглядатимуть наступним чином.

РОЗВ'ЯЗОК

Спрогнозувати пенсію, використовуючи для зручності таблицю Excel

	A	B
2	Ваш поточний вік, років	37
3	Доходи в місяць в грн	40000
4	Вік виходу на пенсію, років	65
5	Очікуваний вік дожиття, років	85
6	% від місячного доходу, який ви будете відкладати	20%
7	Вже накопичено капіталу на сьогодні	0
8	Бажана щомісячна пенсія, грн	20000
9		
10	Середньорічна номінальна дохідність ваших інвестицій в грн	7,00%
11	Темп росту вашого щомісячного доходу, % рік	9,6%
12	Інфляція	5,0%
13		
	A	B
17	Ви витрачаєте тільки відсотки, основну суму не чіпаєте	
18	Ваша середньомісячна пенсія в грн	24021
19		
20	Ви накопите в поточних цінах до пенсії, грн	6 423 514
21		
22	будете відкладати в місяць (грн):	8000
23	будете відкладати в рік (грн):	96000
24		

КАЛЬКУЛЯТОР ПЕНСІЙ

<https://simeinyi-budzhet.ua/nederzhavni-pensiini-fondy/>

Ваш вік зараз

4 | Ж

37

Коли ви хочете вийти на пенсію

65

Щомісячний внесок, грн.

8000

Скільки років ви хочете отримувати пенсію

20

Очікувана прибутковість (%)

3

ВИ ЗАРАЗ РІВЕНЬ ЖИТТЯ НА ПЕНСІЇ ВИ У 65 РОКІВ

Харчування
Рахунки і комунальні
Здоров'я
Допомога сім'ї
Спорт
Розваги / ресторани
Подорожі
Нерухомість / авто

Ваша майбутня пенсія **24025** грн./міс.

ЗАВДАННЯ

Здійснити розрахунок окремих банківських нормативів на основі даних АТ КБ «Приватбанк».

РОЗВ'ЯЗОК

Нормативи капіталу

<i>Показник</i>	<i>Регулятивний капітал</i>	<i>Капітал 1 рівня</i>	<i>Основний капітал 1 рівня (ОК1)</i>	<i>Сукупна експозиція під ризиком</i>
Значення показника (тис грн)	62 162 886	62 162 886	62 162 886	388 459 199
Н1	Н1=ПК Н1=62 162 886 (тис грн)			
НК1	$Н_{К1} = \frac{62\,162\,886}{388\,459\,199} \times 100\% = 16\%$			
НОК1	$Н_{ОК1} = \frac{62\,162\,886}{388\,459\,199} \times 100\% = 16\%$			
НРК	$Н_{РК} = \frac{62\,162\,886}{388\,459\,199} \times 100\% = 16\%$			

Нормативи ліквідності

<i>Показник</i>	<i>Високоліквідні активи за всіма валютами</i>	<i>Чистий очікуваний відплив грошових коштів за всіма валютами</i>	<i>Високоліквідні активи за іноземними валютами</i>	<i>Чистий очікуваний відплив грошових коштів за іноземними валютами</i>
Значення показника (тис грн)	279867597,64	83856531,40	28236756,63	10062534,36

LCR_{BB}	$\text{LCR}_{\text{BB}} = \frac{279867597,64}{83856531,40} \times 100\%$						
LCR_{IB}	$\text{LCR}_{\text{BB}} = \frac{28236756,63}{10062534,36} \times 100\%$						
Нормативи кредитного ризику							
Показник	Регулятивний капітал	Капітал 1 рівня	Капітал 2 рівня	Сума всіх великих кредитних ризиків	Сума всіх вимог банку до контрагента	Сукупна сума всіх вимог банку	Величина перевищення нормативу Н9
Значення показника (тис грн)	62162886	62162886	0	500	3931100	7000	1
Н7	$\text{Н7} = \frac{3931100}{62162886} \times 100\% = 6,32\%$						
Н8	$\text{Н8} = \frac{500}{62162886} \times 100\% = 0,00\%$						
Н9	$\text{Н9} = \frac{7000}{62162886+0+1} \times 100\% = 0,01\%$						
Нормативи інвестування							
Показник	Регулятивний капітал	Розмір коштів, які інвестуються на придбання акцій (будь-якої юридичної особи)		Розмір коштів, які інвестуються на придбання акцій (за кожною установою)			
Значення показника (тис грн)	62 162 886	39697		26856			

H11	$H11 = \frac{26856}{62\,162\,886} \times 100\% = 0,04\%$
H12	$H12 = \frac{39697}{62\,162\,886} \times 100\% = 0,06\%$

ЗАВДАННЯ				
	Розрахувати страхове відшкодування для різних варіантів збитків відповідно до даних, наведених у таблиці.			
РОЗВ'ЯЗОК				
<i>Страхова сума, тис. грн</i>	100	170	260	300
<i>Безумовна франшиза, %</i>	10	20	35	15
<i>Умовна франшиза, %</i>	20	35	20	25
<i>Збитки страхувальника тис. грн у разі різних випадків</i>	30	40	60	130
Безумовна франшиза, %	<i>Розрахуємо розмір безумовної франшизи:</i>			
	$100\,000 \times 0,1 = 10\,000 \text{ грн}$	$170\,000 \times 0,2 = 34\,000 \text{ грн}$	$260\,000 \times 0,35 = 91\,000 \text{ грн}$	$300\,000 \times 0,15 = 45\,000 \text{ грн}$
	<i>Страхове відшкодування (сплачують відповідно до розміру збитків із вирахуванням безумовної франшизи)</i>			
	$30\,000 - 10\,000 = 20\,000 \text{ грн}$	$40\,000 - 34\,000 = 6\,000 \text{ грн}$	$60\,000 < 91\,000$ – не відшкодують	$130\,000 - 45\,000 = 85\,000 \text{ грн}$
Умовна франшиза, %	<i>Розрахуємо розмір умовної франшизи</i>			

$$100\ 000 \times 0,2 = 20\ 000 \text{ грн}$$

$$170\ 000 \times 0,35 = 59\ 500 \text{ грн}$$

$$260\ 000 \times 0,2 = 52\ 000 \text{ грн}$$

$$300\ 000 \times 0,25 = 75\ 000 \text{ грн}$$

Страхове відшкодування (якщо збитки менші за франшизу, страхового відшкодування не сплачують; якщо більші – сплачують відповідно до розміру збитку):

Відшкодується повністю 30000 грн

40000 < 59500 – не відшкодується

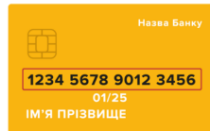
Відшкодується повністю 52000 грн

Відшкодується повністю 130 000 грн

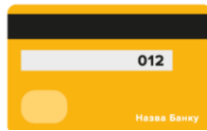
РЕКОМЕНДАЦІЯ

Повідомляти можна тільки 16-значний номер картки

НИКОМУ НЕ КАЖІТЬ трьохзначний номер на звороті картки

Фінансовий номер телефону

Фінансовий номер телефону – це номер, який прив'язаний до банківських рахунків.

На цей номер надходять:

- коди підтвердження операцій
- паролі від банків
- інформація про баланс коштів на рахунках

ЯК НЕ СТАТИ ЖЕРТВОЮ КІБЕРЗЛОЧИНЦІВ

2021 © Українська міжбанківська Асоціація членів платіжних систем «ЕМА»

Захисти акаунти двічі

Встанови сильний пароль та двоетапну аутентифікацію всюди, де можливо (Грухи, Insta, Facebook, пошта, Viber, WhatsApp, Telegram, пошта, Viber...).

Не юзай один пароль усюди. Два – теж замало. Кожному сервісу – свій, окремий і унікальний, паролі!

Легкі гроші

Ігноруй навязливу рекламу легкого заробітку. Не переходь за посиланнями від незнайомих в мейлах, месенджерах та соцмережах.

Захисти свої пристрої

Регулярно оновлюй програми на компі та мобільні застосунки. Не забувай і про версію операційної системи. Розробники самі повідомляють про оновлення, – дотримуйся їхніх рекомендацій. Не підключайся до невідомих вайфаїв.

Зроби собі окрему картку

Для оплати в Інтернет оформи окрему платіжну картку з мінімальним балансом або віртуальну.

Захисти свої дані

Під час вводу даних на сайті звертай увагу на його адресу. Шахраї часто створюють сайти-клони і крадуть там логіни, паролі, карткові дані... і гроші. Повна копія, але адреса інша. Схожа, але трохи інша.

Контролюй інфу

Усе, що потрапляє у мережу, залишається там назавжди. Не варто публікувати про себе все! Заборони відмічати себе на фото. Адреса, телефон, дані платіжної картки, паспорт, інформація щодо покупок та подорожей... Усе може бути використано злочинцями, щоб підібрати спосіб атаки на тебе.

Дивись, куди тицяєш

Отримав посилання? – не поспішай клікати! Перевір відправника, текст і сам гіперлінк. Шахраї розсилають шкідливі посилання для зараження пристроїв вірусом або викрадення персональних даних та секретних карткових реквізитів.

Безкоштовний сир буває лише в мишоловці

Не вір обіцянкам призів і знижок від блогерів і зірок. Перш ніж ввести дані своєї платіжної картки у форму оплати, вивчи адресу сайту, загули його назву та перевір, коли сайт був створений. Якщо сайту кілька місяців – з великою ймовірністю, він шахрайський. Якщо повідомляють, що ти виграв багато грошей або коштовний приз, та для їх отримання потрібно «лише сплатити комісію», – це пастка!

Спитай у тих, хто вже спробував

Спитай у людей, яким ти довіряєш, що вони думають про нову гру, перш ніж грати в неї або завантажити.

Особисте тримай при собі

Не ділись особистими фото та відео з людьми, з якими спілкуєшся лише онлайн. Твої фото можуть бути використані проти тебе.

Не розголошуй персональні дані!

Не розголошуй в соціальних мережах персональну інформацію про себе і свою сім'ю (вік та дату народження, паспортні дані, номер телефону, адресу проживання, номер школи, дані банківських карток). Будь-які прохання завантажити файли та встановити програми мають розцінюватися як підозрілі.

Блокуй хейтерів

Блокуй відправників неприємних для тебе повідомлень. Не соромся скаритися адміністрації соцмереж на образливі пости та коментарі, це – анонімно.

Хто ти, «френд»?

У соцмережах додавай у друзі лише тих, кого знаєш особисто, або тих, кого особисто знають твої друзі. Не довіряй незнайомцям у мережі! Фото, обличчя на аватарці, ім'я, вік та стать твого віртуального друга можуть бути несправжніми і вигаданими.

5

BANKS AND NON-BANK FINANCIAL AND CREDIT INSTITUTIONS

«A bank is not just a place to save money, but your partner in achieving financial goals and dreams. Choose a financial institution that believes in your capabilities as much as you do»

5.1 CENTRAL AND COMMERCIAL BANKS: TYPES, OPERATIONS AND THEIR ORGANIZATIONAL STRUCTURE

5.2 LICENSING, REGISTRATION AND CONDUCT OF ACTIVITIES BY BANKS AND NON-BANK FINANCIAL INSTITUTIONS

5.3 NON-BANK FINANCIAL INSTITUTIONS: SPECIFICS OF THEIR ACTIVITIES AND RISKS

5.4 MANAGEMENT OF FINANCIAL STABILITY OF BANKS. BANKING SECURITY

5.1 Central and commercial banks: types, operations and their organizational structure

The Central Bank of Ukraine is *the National Bank of Ukraine*, a special central body of state administration, the legal status, tasks, functions, powers and principles of organization of which are determined by the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine" and other laws of Ukraine. The seat of the Council of the National Bank of Ukraine, the Board of the National Bank of Ukraine and the central office of the National Bank of Ukraine is the city of Kyiv. According to the Constitution of Ukraine, *the main function of the National Bank of Ukraine* is to ensure the stability of the currency of Ukraine – the hryvnia.

The National Bank of Ukraine has an authorized capital, which is state property, in the amount of UAH 10 million. The amount of the authorized capital may be increased by the decision of the Council of the National Bank of Ukraine. The sources of formation of the authorized capital of the National Bank of Ukraine are part of its profit before distribution, and, if necessary, the State Budget of Ukraine.

The National Bank of Ukraine performs the following basic functions:

- determines and conducts monetary policy;
- monopolizes the issue of the national currency of Ukraine;
- issues digital money of the NBU, determines the procedure for its issuance, storage, and redemption;
- acts as a lender of last resort for banks and organizes a refinancing system;
- establishes for banks the rules for conducting banking operations, accounting and reporting, protection of information, funds and property;
- determines the directions of development of modern electronic banking and payment technologies;
- carries out state regulation in the payment market;
- carries out banking regulation and supervision on an individual and consolidated basis (in the markets of non-bank financial services and legal entities under public law);

coordinates the charters of banks and amendments to them, licensing banking activities;

maintains the State Register of Banks, creates and maintains the Credit Register of the National Bank of Ukraine, maintains the State Register of Financial Institutions, the State Register of Insurance and Reinsurance Brokers;

represents the interests of Ukraine in the central banks of other states, international banks and other credit institutions;

carries out currency regulation;

ensures the accumulation and storage of gold and foreign exchange reserves;

analyzes and forecasts the dynamics of macroeconomic, monetary, currency and financial indicators, including the balance of payments;

organizes and carries out transportation of currency and other valuables;

determines the procedure for using electronic signatures in the banking system of Ukraine and in the markets of non-bank financial services;

carries out state regulation and supervision in the field of prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of proliferation of weapons of mass destruction;

and others...

In order to ensure its activities and perform the functions defined by this Law, the National Bank has the right to establish enterprises, institutions, and separate subdivisions (branches and representative offices in Ukraine, as well as representative offices of the National Bank abroad). The National Bank, its enterprises, institutions, and separate subdivisions (branches and representative offices in Ukraine, as well as representative offices of the National Bank abroad) shall have a seal with the image of the State Emblem of Ukraine and its name.

The main types of operations of the National Bank of Ukraine:

provides loans to banks to maintain liquidity at a rate not lower than the NBU's refinancing rate;

grants loans to the Deposit Guarantee Fund on the terms determined by the NBU's regulations;

carries out discount transactions with bills and checks in accordance with the procedure determined by the NBU;

opens its own correspondent and metal accounts in foreign banks and maintains correspondent accounts of banks;

buys and sells currency values for the purpose of monetary regulation;

performs public debt servicing operations related to the placement of government securities, their redemption and payment of income on them;

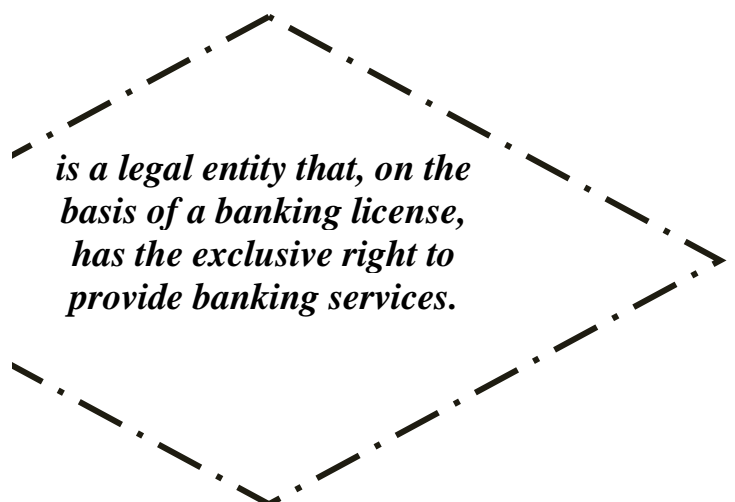
maintains personal accounts of NBU employees;

maintains the accounts of the Deposit Guarantee Fund;

maintains accounts in the national currency of the Central Securities Depository (except for securities accounts) and clearing institutions;

and others...

A bank is a financial intermediary between enterprises, institutions or individuals, has the status of a legal entity, which, according to its legal capacity, accumulates funds and other accumulations, provides loans to legal entities and individuals by attracting funds from organizations, the population and other credit resources, provides cash and settlement services to customers, issues money (NBU) and securities, transactions with bills, foreign currency, gold, provides constitutional and information services, performs other banking operations in order to make a profit and stabilize the currency of a given country.

The banking system of Ukraine is two-tier, the first level is the NBU, and the second level is other banks (commercial banks).

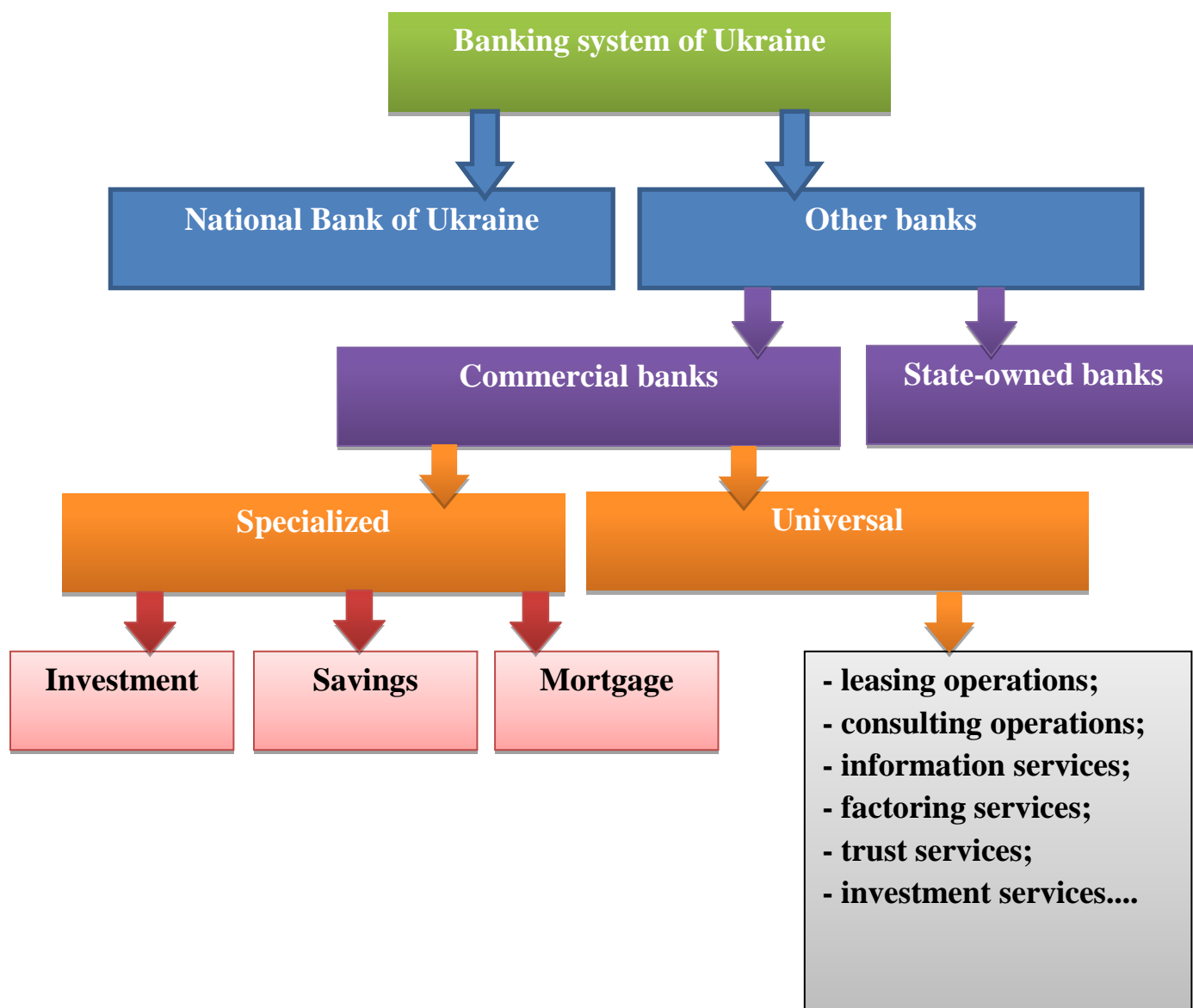

Figure 5.1.1. Banking system of Ukraine

The main goal of a commercial bank is to make a profit. World practice has developed *two principles for building* commercial banks:

☑ *the principle of segmentation*, when banking activity is limited to a certain type of operations or a sector of the money market;

☑ *the principle of universality*, when any restrictions on the activities of banks in the money market are removed.

Banks have the right to independently own, use and dispose of property owned by them. The bank has its full name in Ukrainian and a foreign language (in foreign

languages), and may also have an abbreviated name in Ukrainian and a foreign language (foreign languages). The name of the bank must contain the word "bank", as well as an indication of the organizational and legal form of the bank. The word "bank" and its derivatives are allowed to be used in the name only for those legal entities that are registered by the National Bank of Ukraine as a bank and have a banking license. Banks in Ukraine are created in the form of a joint stock company or a cooperative bank.

Banking services include:

attraction of funds and banking metals subject to return from an unlimited number of persons;

opening and maintaining current (settlement, correspondent) accounts of clients, including in banking metals, and escrow accounts;

provision of funds and precious metals on credit at the expense of funds and precious metals attracted in deposits (deposits), including current accounts, on its own behalf, on its own terms and at its own risk.

The bank also has the right to provide the following financial services:

financial leasing;

factoring;

provision of guarantees;

trade in currency values;

financial services provided within the framework of professional activities in the capital markets;

financial payment services.

In the course of their activities, banks perform active, passive and off-balance sheet operations. Passive operations consist in attracting resources (sources of financing) by banks. The essence of active operations is to invest funds. Off-balance sheet transactions are not related to the direct movement of funds, and therefore are not included in the balance sheet until they are reflected in the bank's profits or losses (for example, advisory services, transactions of a commission nature). **Basic**

operations of the bank: attraction of deposits; granting loans; settlement and cash services for customers.

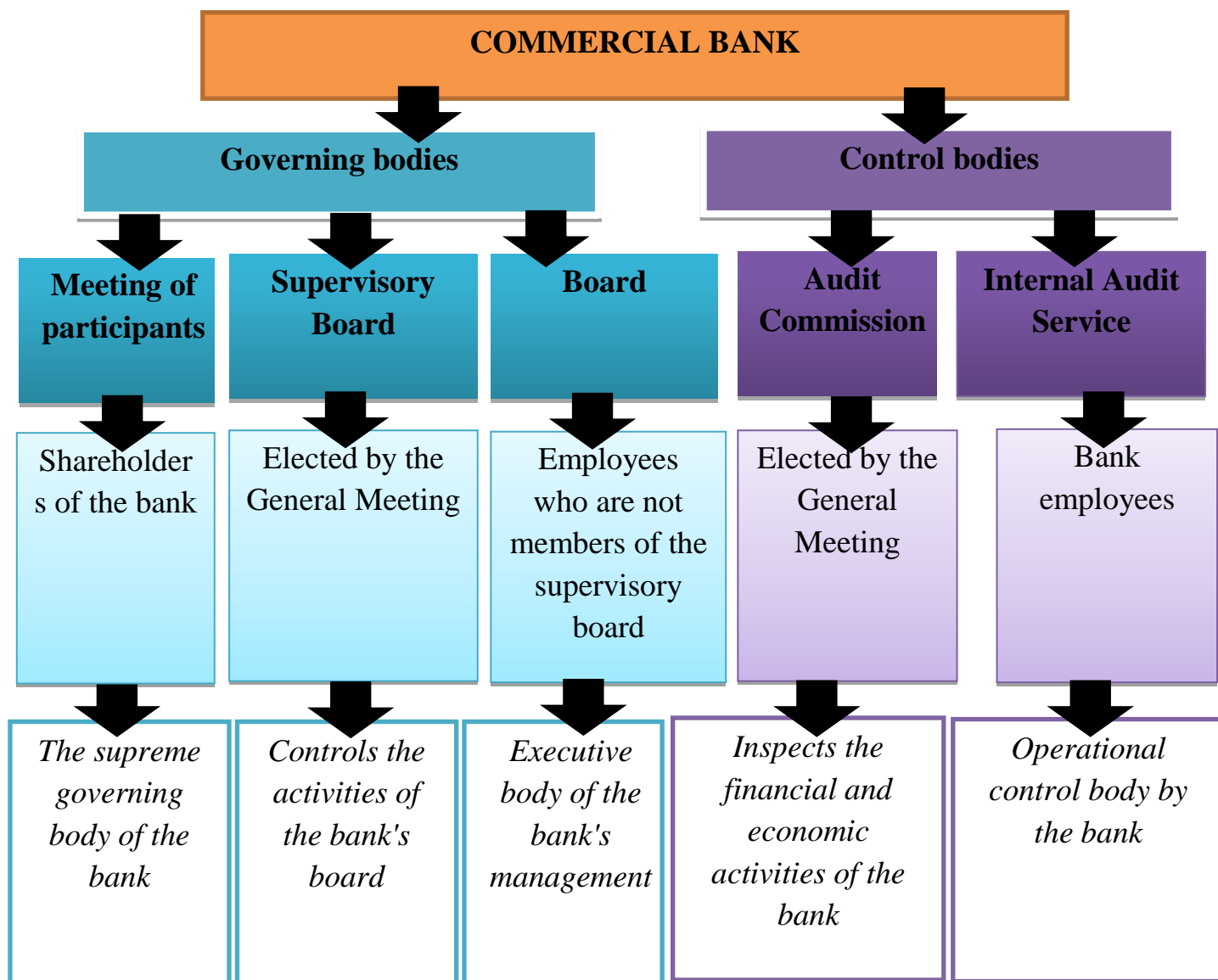

Figure 5.1.2 Organizational structure of a commercial bank

The highest body of a commercial bank is *the meeting of shareholders*. They carry out the general management of the bank's activities, determine the purpose and strategy of its development, adopt the charter and amendments to it, approve reporting, distribute profits, make all important decisions (for example, on opening branches, buying own shares, approving certain transactions for a certain, as a rule, significant amount).

The general management of the bank's activities is carried out *by the bank's council* (supervisory board of the bank), which controls the activities of the bank's board, as well as performs other functions delegated by the general meeting. The number of members of the bank's board is determined by the bank's charter, but cannot be less than five people. The executive body of the bank is *the management board of the bank*, or another body provided for by the charter. The board resolves all issues related to the current activities of the bank, except for those that are within the competence of the general meeting and the council of the bank. The chairman of the board is headed by the chairman, who has deputies (managers who head the structural divisions of the bank). The chairman of the board is personally responsible to the shareholders **for the** results of the bank's activities.

The supervisory body of the bank is *the audit commission*, which consists of members-shareholders or participants of the bank. The commission checks the financial and economic activities of the board on behalf of the general meeting, the board or shareholders holding more than 10% of the votes in aggregate. Its meetings are held as necessary, but at least once a year. The commission draws up conclusions on the bank's reporting, without which the general meeting has no right to approve these reports.

A state bank is a bank whose 100 percent of the authorized capital belongs to the state. A state bank can exist only in the form of a joint stock company.

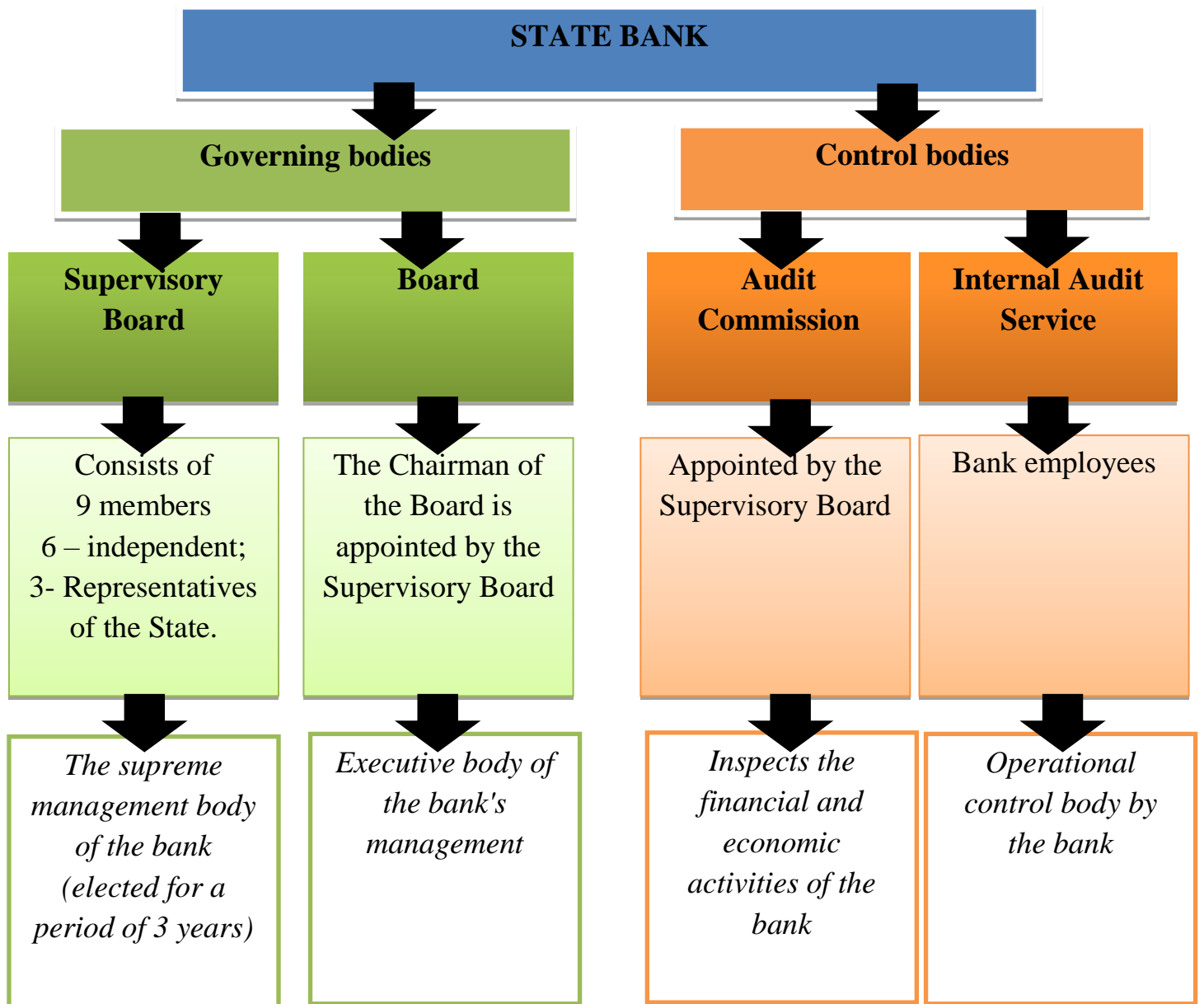

Figure 5.1.3 Organizational structure of a state-owned bank

The governing bodies of a state-owned bank are the supervisory board of a state-owned bank and the board of a state-owned bank.

The Supervisory Board is a collegial management body of a state-owned bank, which, within its competence, manages a state-owned bank, as well as controls and regulates the activities of the executive body of a state-owned bank in order to implement the development strategy of a state-owned bank. The Supervisory Board of a state-owned bank, acting in the interests of a state-owned bank in accordance with the Law of Ukraine "On Banks and Banking", protects the rights of depositors, creditors and the state as a shareholder.

The supervisory board of a state-owned bank consists of *nine members*, of which six members are independent and three members are representatives of the state. One representative of the state in the supervisory board of a state-owned bank is appointed by the supreme body upon the recommendation of the President of Ukraine, one – upon the submission of the Cabinet of Ministers of Ukraine and one – upon the submission of the relevant Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine, which is responsible for banking activities. The term of office of the supervisory board of a state-owned bank shall be *three years*. The supervisory board of a state-owned bank is headed by a chairman who is elected by the supervisory board of a state-owned bank from among its independent members.

The Supervisory Board of a state-owned bank must form an audit committee, a risk committee, and a committee on appointments and remuneration of officials.

The executive body of the state-owned bank that carries out the day-to-day management of the state-owned bank's activities is *the board of the state-owned bank*. The chairman and members of the board of the state-owned bank are appointed and dismissed by the supervisory board of the state-owned bank upon the proposal of the committee of the supervisory board of the state-owned bank on appointments and remuneration of officials. *five years* with the right to appoint for a new term based on the results of competitive selection.

The management entity of a state-owned bank is obliged to monitor existing or potential threats to the national security of Ukraine and, if they are detected, to take measures to neutralize their impact on the bank's activities. In the event that the state acquires ownership of 100 percent of the bank's shares, the provisions of this article shall apply to such bank one year after the state acquires ownership of 100 percent of the bank's shares. Members of the supervisory board of such a bank elected before the provisions of this Article apply to it shall exercise their powers during the term for which they were elected, unless their powers have been terminated in accordance with the law, but not more than three years from the date of appointment.

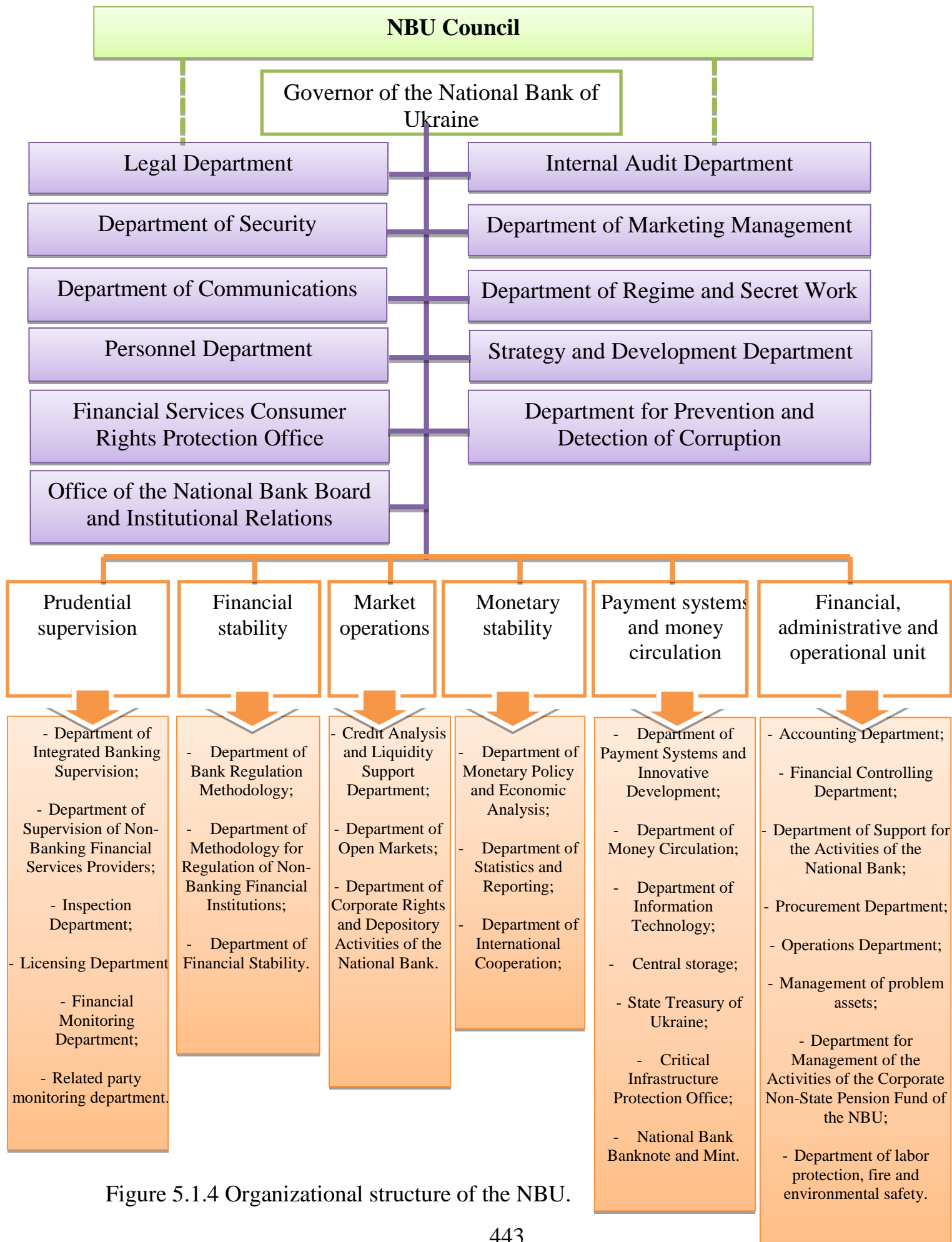

Figure 5.1.4 Organizational structure of the NBU.

The *Council of the National Bank of* Ukraine shall be composed of members of the Council of the National Bank appointed by the Verkhovna Rada of Ukraine and the President of Ukraine. The Verkhovna Rada of Ukraine shall appoint *four members* of the Council of the National Bank by adopting a resolution of the National Bank of Ukraine by adopting a resolution of the Council of the National Bank of Ukraine by issuing a decree of the National Bank of Ukraine by the submission of the President of Ukraine, is an ex officio member of the Council of the National Bank. A member of the NBU Council may be a person who is a citizen of Ukraine, permanently resides in Ukraine, has a complete higher education in economics, finance or law, or a scientific degree in economics, finance or law, and who has at least 10 years of experience in the legislative body or in managerial positions in other public authorities, state bodies that ensure the formation and implementation of state financial, economic or legal policy, or in managerial positions in international financial organizations, or in managerial positions in a bank, or scientific work on financial, economic or legal topics, as well as who is able to hold this position due to his/her business, moral qualities and health condition, provided that information about such a person is not in the Unified State Register of Persons, who have committed corruption or corruption-related offenses.

The term of office of the members of the NBU Council is *seven years*, except for the Governor of the National Bank, who is a member of the NBU Council for the term of his ex officio powers. The same person may not be appointed as a member of the NBU Council for more than two consecutive terms. The Chairman of the NBU Council shall be elected by the NBU Council from among its members for a term of three years. The Chairman of the NBU Council may not be elected as the Chairman of the NBU Council of the National Bank.

The NBU Council establishes *the Audit Committee* to assess the reliability and effectiveness of the NBU's internal control system, as well as the completeness and reliability of the NBU's annual financial statements. In addition to members of the NBU Council, the Audit Committee may include independent experts.

The Governor of the National Bank shall be appointed by the Verkhovna Rada of Ukraine upon the submission of the President of Ukraine for a term of ***seven years***. The same person may not be the Governor of the National Bank for more than two consecutive terms. The Governor of the National Bank may be a person who is a citizen of Ukraine, permanently resides in Ukraine, has a complete higher education in economics or finance or a degree in economics or finance, and who has at least 10 years of experience in the legislative body or in senior positions in other state authorities and state bodies, ensuring the formation and implementation of state financial, economic or legal policy, either in managerial positions in international financial organizations, or in managerial positions in a bank, or in scientific work on financial, economic or legal topics, as well as who is able to hold this position due to his business, moral qualities and health condition, provided that information about such a person is not in the Unified State Register of Persons, who have committed corruption or corruption-related offenses.

The Governor of the NBU has ***six deputies***, including one first deputy, who are appointed and dismissed by the NBU Council upon the submission of the NBU Governor.

Hryvnia (banknotes and coins) as the national currency is the only legal tender on the territory of Ukraine, it is accepted by all individuals and legal entities without any restrictions throughout Ukraine for all types of payments, as well as for crediting to accounts, deposits, letters of credit and for performing payment transactions. The NBU's digital money as an electronic form of the currency of Ukraine is legal tender on the territory of Ukraine, accepted by individuals and legal entities for payment transactions and settlements only in cases provided for by the legislation of Ukraine.

The National Bank is the custodian of the state gold reserve, as well as precious metals, precious stones, and other jewels. The exclusive right to put into circulation (emission) hryvnia and exchange coins, organize their circulation and withdraw them from circulation belongs to the NBU. The issue of digital money of the National Bank is carried out exclusively in non-cash form in accordance with the Law of Ukraine "On Payment Services".

5.2 Licensing, registration and conduct of activities by banks and non-bank financial institutions.

The NBU licenses banking activities in order to ensure the transparency of the banking system.

Bank licensing is the procedure for issuing permission to commercial banks that have acquired the status of a legal entity to carry out certain or all banking operations. A bank has the right to carry out banking activities only after obtaining a banking license.

A person authorized by the founder(s) of a legal entity that intends to carry out banking activities shall submit the following documents to the National Bank of Ukraine together with an application for approval of the charter of this legal entity in order to approve the charter of this legal entity:

1) minutes of the meeting of founders and constituent assembly, agreement on the establishment of a bank or a decision on the establishment of a state bank;

2) the bank's charter;

3) copies of documents determined by the National Bank of Ukraine necessary to identify the founder and all persons through whom indirect ownership of a significant participation in the bank will be carried out;

4) documents determined by the National Bank of Ukraine containing information on:

- compliance of the business reputation of the founder, and for the founder – a legal entity – also of the members of the executive body and/or the supervisory board and all persons through whom indirect ownership of a substantial participation in the legal entity that intends to carry out banking activities will be carried out, with the requirements established by the National Bank of Ukraine;

- compliance of the financial status of the founder – a legal entity, the property status of the founder – an individual, as well as the financial/property status of all persons who will indirectly own a significant participation in a legal entity that intends to carry out banking activities with the requirements established by the National Bank of Ukraine;

- availability of the founder (founders) of sufficient own funds to make the declared contribution to the authorized capital, the source of origin of such funds;

5) documents certifying the full payment of contributions to the authorized capital by the founders;

6) information on the ownership structure of the legal entity that intends to carry out banking activities and the founder who acquires a significant participation in it, in accordance with the requirements of the National Bank of Ukraine;

7) information in the form established by the National Bank of Ukraine about the associated persons of the founder – an individual;

8) information in the form established by the National Bank of Ukraine on legal entities in which the founder is an individual is the head and/or controller;

8¹) information in the form established by the National Bank of Ukraine about persons related to the bank;

9) a copy of the temporary certificate of registration of the issue of shares;

10) conclusion (preliminary opinion) of the Antimonopoly Committee of Ukraine regarding concentration and/or permission of the Antimonopoly Committee of Ukraine for concentration in cases provided for by the legislation of Ukraine;

11) a copy of the payment document on payment for the approval of the bank's charter, the amount of which is established by the National Bank of Ukraine.

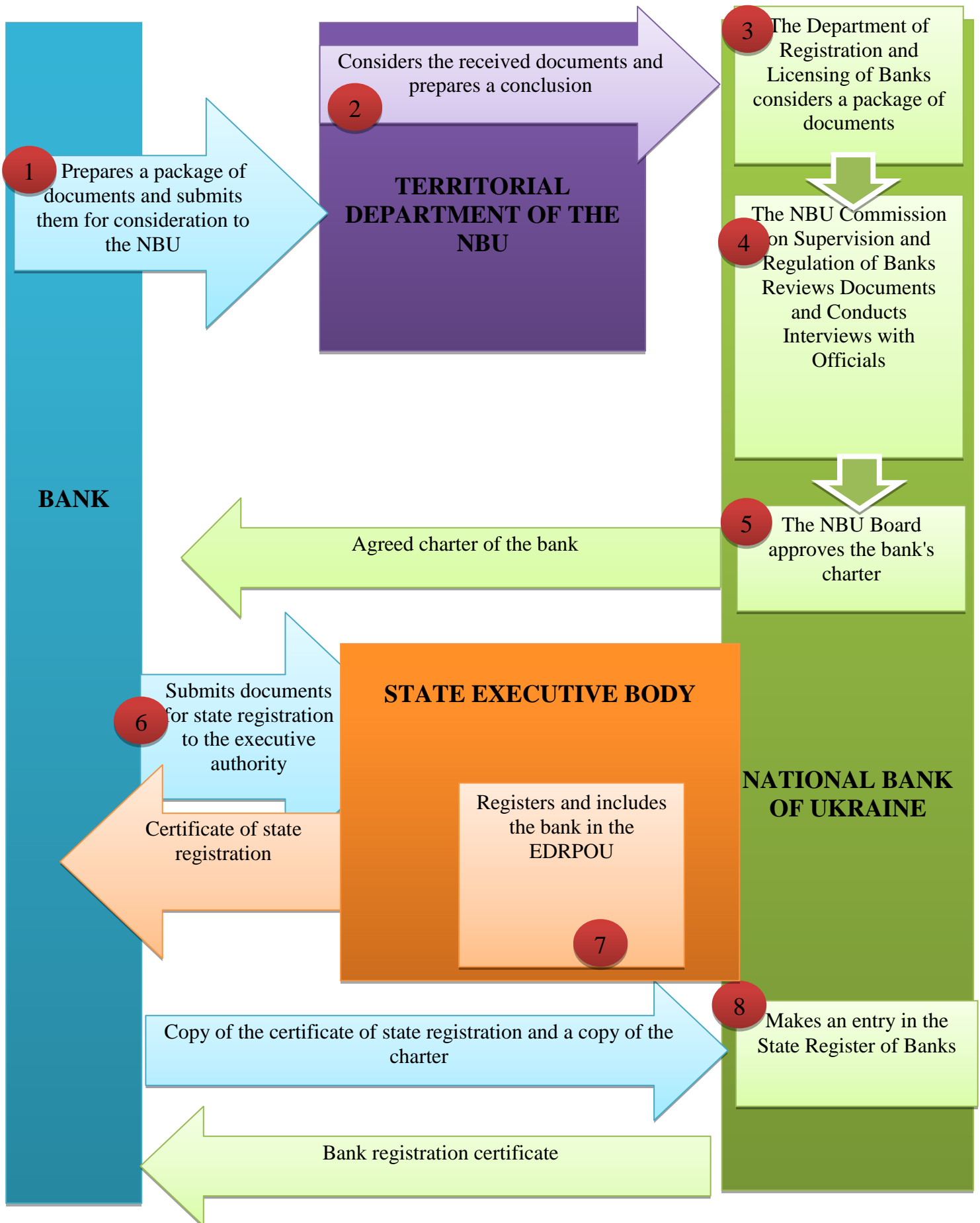

Figure 5.2.1 The procedure for state registration of a bank.

The National Bank of Ukraine shall make a decision on approving the charter or refusing to approve the charter no later than ***three months*** from the date of submission of the full package of documents.

The National Bank of Ukraine has the right to demand, and the founder(s) of a legal entity that intends to carry out banking activities, as well as persons who will acquire a significant participation in this legal entity after its state registration, other persons who had or have legal relations with the person to whom the request relates, are obliged to provide the National Bank of Ukraine with additional information, documents and explanations necessary to clarify or verify the documents provided in accordance with the requirements of this Article or information or to confirm the fulfillment of the requirements established by the legislation of Ukraine.

A legal entity that intends to carry out banking activities is obliged ***to submit documents for obtaining a banking license to the National Bank of Ukraine within a year from the date of state registration in accordance with the procedure established by this Law and regulations of the National Bank of Ukraine.***

Within ***two working days*** from the date of the decision to issue a banking license, the National Bank of Ukraine shall make an appropriate entry in the State Register of Banks and provide the bank with an extract from the State Register of Banks on the issuance of a banking license. The National Bank of Ukraine shall post information on the issued banking licenses on the website of the official website of the National Bank of Ukraine in accordance with the procedure determined by the National Bank of Ukraine.

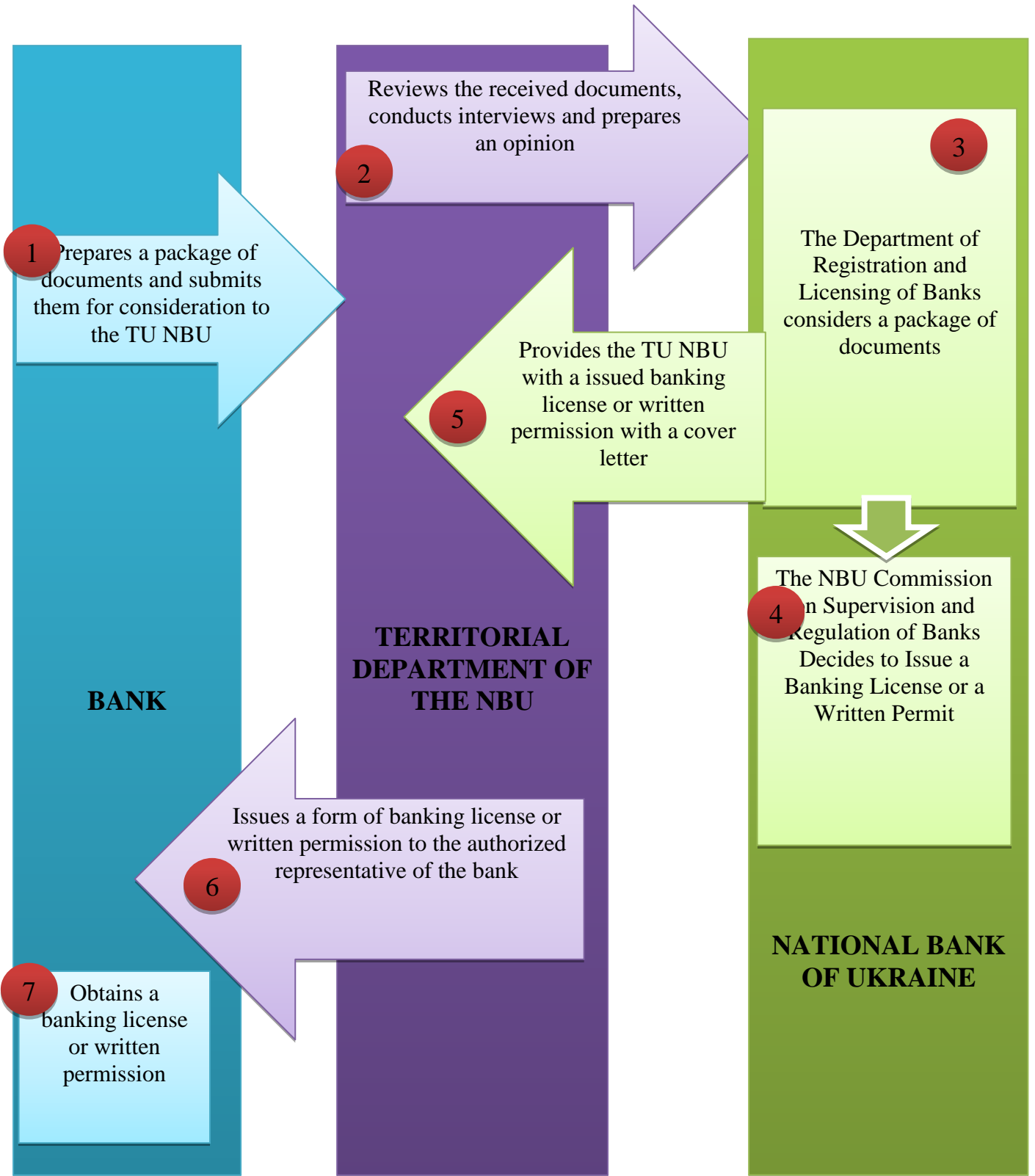

Figure 5.2.2. The procedure for adopting a petition for the issuance of a banking license or written permission to a bank.

Banking services are allowed to be provided exclusively to the bank, such services include:

1) attraction of funds and banking metals subject to return from an unlimited number of persons;

2) opening and maintaining current (settlement, correspondent) accounts of clients, including in banking metals, and escrow accounts;

3) provision of funds and precious metals on credit at the expense of funds and precious metals attracted in deposits (deposits), including current accounts, on its own behalf, on its own terms and at its own risk.

The bank also has the right to provide the following financial services:

financial leasing;

factoring;

provision of guarantees;

trade in currency values;

financial services provided within the framework of professional activities in the capital markets.

financial payment services.

In addition to providing financial services, the bank also has the right to carry out activities related to:

storage of valuables (including accounting and storage of securities and other valuables confiscated (seized) in favor of the state) or provision of an individual bank safe for property lease (lease);

cash transactions, collection of funds and transportation of currency valuables;

provision of consulting and information services on banking and other financial services;

provision of administrator services for the issuance of bonds.

The bank independently sets interest rates and commission fees for the services provided, unless otherwise provided by law.

The bank's managers, chief risk manager, chief compliance manager, head of the internal audit unit and persons who have a significant participation in the bank are obliged to comply with the requirements of the Law of Ukraine "On Banks and Banking", other laws of Ukraine and regulations of the National Bank of Ukraine during the entire time during which they retain their status or have a significant participation in the bank.

The bank is obliged to notify the National Bank of Ukraine about the opening of a separate subdivision and about changes in the activities of a separate subdivision of the bank in cases determined by the National Bank of Ukraine. A separate subdivision of the bank has the right to start its activities 10 *days* after the bank notifies the National Bank of Ukraine of the opening of such a separate subdivision.

Ukrainian banks have the right to establish (including through acquisition) subsidiary banks, branches or representative offices in the territory of other states after obtaining permission from the National Bank of Ukraine. For the opening of subsidiary banks, branches or representative offices of Ukrainian banks in the territory of other states, the same requirements are imposed as are established for opening branches or representative offices of banks on the territory of Ukraine, provided that the National Bank of Ukraine grants permission to make investments abroad in connection with the establishment of a branch or representative office of a bank in the territory of another state. A subsidiary bank, branch or representative office of a Ukrainian bank in the territory of another state is registered in accordance with the requirements of the legislation of this state.

The minimum amount of the authorized capital at the time of state registration of a legal entity that intends to carry out banking activities, as well as the minimum amount of the authorized capital of the bank, cannot be less than UAH 200 million.

The formation and increase of the authorized capital of the bank are carried out at the expense of monetary contributions, except for the cases provided for by the Law on the State Budget of Ukraine for the relevant year, the Law of Ukraine "On Priority Measures to Prevent the Negative Consequences of the Financial Crisis and on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine" and the Law of Ukraine "On

Simplification of Procedures for Reorganization and Capitalization of Banks" during their validity period. Cash contributions for the formation and increase of the authorized capital of the bank are made by residents of Ukraine in hryvnia, and non-residents - in foreign freely convertible currency or in hryvnia. The presence of losses in the bank is not an obstacle to increasing the authorized capital of the bank.

The bank has the right to provide banking and other financial services (except for insurance services), as well as to carry out other activities specified in the legislation, both in national and foreign currency.

Licensing of non-bank financial institutions - The NBU issues licenses to non-bank financial market participants in order to regulate their activities, create an appropriate competitive environment in financial services markets, and provide conditions for protecting the rights and interests of consumers of financial services.

The National Bank of Ukraine also issues licenses to non-bank financial market participants in order to regulate their activities, create an appropriate competitive environment in the financial services markets, and provide conditions for protecting the rights and interests of consumers of financial services.

The NBU issues licenses to non-bank financial institutions for:

- carrying out insurance activities;
- carrying out the activities of a credit union;
- carrying out the activities of a financial company;
- carrying out the activities of a pawnshop;
- carrying out currency transactions;
- carrying out currency transactions in terms of trading in currency valuables in cash.

The inclusion of financial institutions in the registers simultaneously with the issuance of licenses, the decision on licensing and registration is made within **30 working days** from the date of receipt of the full package of documents from the financial institution.

The License Conditions determine the procedure for issuing licenses for the following financial services by the NBU:

- attraction of financial assets with an obligation to return them next;
- financial leasing;
- provision of funds on loan, including on the terms of a financial loan;
- factoring;
- provision of guarantees;
- services in the field of insurance.

Persons who are not financial institutions, but have the right to provide certain financial services (except for postal operators), can only obtain a license for financial leasing.

The National Bank carries out registration, authorization, certification:

- registration of collection companies;
- registration of insurance and reinsurance brokers;
- authorization of persons who have the right to carry out actuarial activities in the field of insurance, and persons who can perform the duties of a responsible actuary;
- certification of persons for the right to carry out temporary administration of non-bank financial institutions.

Business reputation is one of the indicators of the reliability of an institution. Business reputation assessment will be carried out in case of submission of a package of documents for obtaining a license, approval of acquisition or increase of significant participation, approval for the positions of managers of a financial service provider, in case of registration and licensing of a branch of a non-resident insurer in Ukraine, as well as during the validity period of the license of a financial service provider.

It is important that an individual or legal entity in respect of which there are certain signs of impeccable business reputation has the right to file a petition with the NBU not to apply the identified feature to it.

The financial condition of a non-bank financial institution indicates its solvency and ability to properly fulfill its obligations to customers. The general requirements for the financial condition are as follows:

excess of equity capital over the minimum authorized capital (except for credit unions and insurers);

confirmation of sources of funds for the formation of the authorized capital (except for credit unions);

availability of financial resources for the implementation of the business plan (for insurers and credit unions);

compliance with mandatory criteria, standards and other requirements that limit the risks of transactions with financial assets, determined by acts on the regulation of financial services markets;

compliance with solvency conditions (for insurers). The professional suitability of managers and owners of non-bank financial institutions is a prerequisite for the provision of quality services.

The NBU also has the right to decide to conduct testing or interviews with the head, chief accountant of the united credit union or insurer to determine his/her compliance with the requirements for business reputation and professional suitability.

On July 1, 2020, the NBU took over the functions of the regulator of the non-bank financial services market: insurance, leasing, factoring companies, credit unions, pawnshops, and other financial companies.

5.3 Non-bank financial institutions: specifics of their activities and risks.

Non-bank financial institutions play the role of financial intermediaries in the money market, accumulating savings and investing them in income-generating assets such as securities and loans. Their activities have a lot in common with banks, because they work in the sector of indirect financing, generate resources through the issuance of debt obligations, although they are less liquid than bank ones. Like banks, they place resources in income assets, creating their own claims on other entities, albeit more risky.

However, the differences between the intermediary activities of non-bank financial and credit institutions and banks differ significantly, because the specialization of non-bank intermediaries is carried out depending on the nature of attracting free funds of

creditors, as well as on additional services provided by financial intermediaries to their creditors.

Фінансовий ринок у цифрах - Financial market in numbers

926 учасників небанківських фінансових послуг - 926 participants in non-bank financial services

Фінансові компанії – Financial companies

Кредитні спілки – Credit unions

Ломбарди – Lombardi

Страховики – Insurers

Страхові брокери – Insurance brokers

Колекторські компанії – Collection companies

Лізингові компанії - Leasing Companies

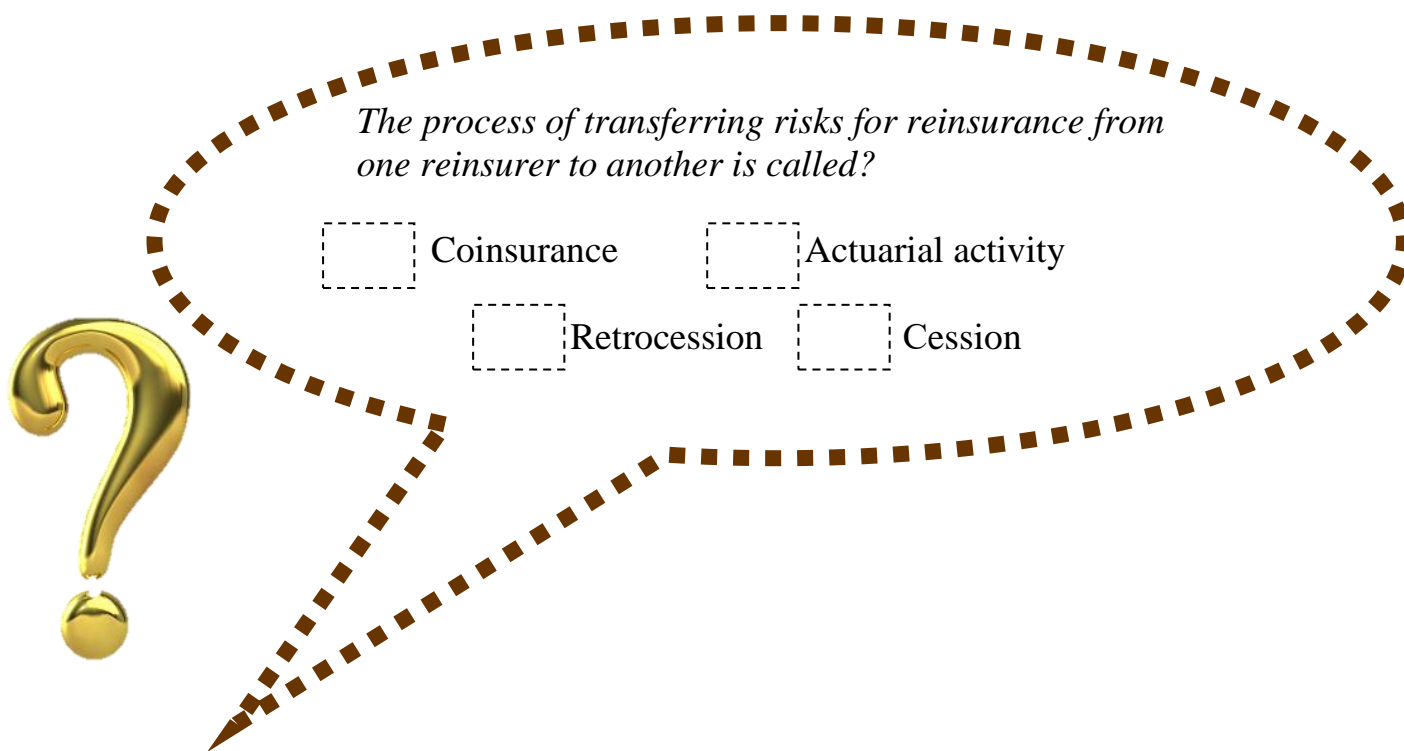
Let us consider in general terms the mechanism of intermediary functioning of the main types of non-bank financial and credit institutions.

Insurance companies (insurers) are financial intermediaries specializing in the

provision of insurance services, i.e. at the expense of enterprises, organizations, and the population, they form trust funds of funds and make payments from them in the event of certain events (insured events).

Insurance companies are conventionally divided into life insurance companies and property and accident insurance companies. Their methods of work are the same: by selling insurance policies, they mobilize certain amounts of funds that they place in income assets. From the income from these assets, they cover their operating expenses and receive profits. From the mobilized funds, these companies create reserves for the payment of indemnities in the event of insured events. The difference between them lies in the methods of placement мобілізованих коштів у дохідні активи.

Insurance companies in developed countries mobilize huge financial resources and are the main suppliers of long-term capital in the money market. In addition to long-term securities, they can invest their resources in mortgage loans, in long-term loans secured by real estate

Basic principles of insurance:

Competitiveness is the provision by the state to insurers and insurers of the right to freely choose types of insurance and equal conditions for conducting

activities. At the same time, favorable conditions are created for the development of the insurance market, which contributes to the realization of the right of legal entities and individuals to effective insurance protection.

☑ **Insurance risk** is a possible event or a group of events in case of which an insurance contract, a specific object of insurance or a type of liability is concluded. Insurance risk is often considered as a distribution between the insurer and the insured of negative economic consequences in the event of an insured event.

☑ **Insurance interest** is when the owners of houses, cars or complex industrial and technical facilities seek to protect their financial investments from possible losses due to natural disasters, accidents, thefts, etc., as well as to ensure the protection of material interests in case of loss of life or health – their own or employees'.

☑ **Coinsurance and reinsurance.** The insurer can take on limited risks. These limits are determined by the presence of insurance funds in the company. **Co-insurance** is the conclusion of one joint insurance contract for a certain object between several insurers. Such an agreement must specify the conditions that regulate the rights and obligations of each insurer. **Reinsurance** is a process in which the insurer (assignor or reinsurer) transfers part of its risks related to the fulfillment of obligations to the insured to another insurer or a specialized reinsurer on the terms specified in the contract. In the first case, the responsibility for the risk is shared between the insurers, and in the case of reinsurance, all liability to the insured is retained by the insurer, the so-called **assignor**, which, in turn, reinsures part of this liability with another insurer or professional reinsurer.

☑ **Maximum good faith** is when insurance is possible only under conditions of a high level of trust between the insurer and the insured. Both parties are obliged to openly share information related to the insured object. Data collection is carried out by filling in special application forms or through oral interviews. In the absence of the necessary information or its concealment, the insurer has the right to refuse to conclude the contract.

☑ **Franchise** is a part of losses determined by the insurance contract, which in the event of an insured event is not subject to compensation by the insurer. It can be

determined in the form of a certain amount of money or as a percentage of the entire sum insured. There are conditional and unconditional deductibles. A *conditional franchise* is a certain amount within which the reinsurer is released from the obligation to pay insurance indemnity under the original contract, provided that the amount of damage does not exceed this amount. *Unconditional franchise* is a part of the loss that is not compensated by the reinsurer when paying insurance indemnity under the original contract. Such policies are common when insuring motor vehicles and some other objects.

☑ **Subrogation** is the transfer by the insured to the insurer of the right to recover the damage caused from third (guilty) parties within the amount paid.

☑ **Indemnity** is the insurer's right to apply to other insurers, who are liable to the same specific insured under the sold policies, with a proposal to share the costs of indemnification.

☑ **Diversification** is the territorial and sectoral dispersion of insurance risks, the better it is carried out, the less likely it is that insured events will occur at the same time, which can significantly affect the financial stability of the company. Today, insurers can invest in bank deposits, securities and real estate.

☑ **Insurance indemnities within the limits of actual damages.** Some enterprises, trying to reduce costs, set understated insurance amounts, which are additionally exposed to inflationary processes. For certain types of compulsory insurance, payment limits are established, which also limits the full compensation of losses. Insurance indemnities can be carried out either by transferring due funds to the account of the insured (insured) or beneficiary, or by paying the costs of repairing the damaged insurance object, restoring the object, or replacing destroyed, damaged or stolen item for a new counterpart. In Ukraine, the simplest form of compensation prevails – funds are transferred to the insured's account or a check is issued to him for cash receipt.

Insurance brokers are legal entities or citizens who are registered in accordance with the established procedure as business entities and carry out intermediary activities in the insurance market on their own behalf on the basis of

instructions from the insured or insurer.

When a person insures property against risk, he makes deductions to the company, the amount of which is directly proportional to the probability of a risky event. If the risk materializes, then the insurer covers the agreed amount of losses. In the case of war risks, the standard probability theory does not work. When hostilities begin, the likelihood of harm works under slightly different laws. The amount of insurance premiums should be much larger. At the same time, the number of insurers who want to participate in such insurance is much smaller. The probability of the realization of war risk in the country where the fighting is taking place is close to 100%.

Pawnshops are non-bank financial institutions, the exclusive activities of which are the provision of financial loans at their own risk at the expense of their own or borrowed funds, secured by movable property for a certain period and at interest. Their capital is formed at the expense of the founders' contributions, income from operating activities and funds received from the sale of pledged property.

Leasing companies are financial institutions that specialize in the acquisition of durable items, such as transport, equipment and machinery, with their subsequent lease to enterprises for use in production processes. The financial resources of such companies are formed at the expense of their own capital and the attraction of bank loans.

Financial leasing is a type of legal relationship under which the lessor undertakes, in accordance with the financial leasing agreement, to transfer to the lessee for possession and use as an object of financial leasing the property owned by the lessor on the right of ownership and acquired by him without prior agreement with the lessee, or the property specially acquired by the lessor from the seller (supplier) in accordance with the established specifications and conditions, as well as those that provide for compliance with at least one of the features (conditions) of financial leasing.

Operational leasing is an operation of a legal entity or an individual (lessor/lessor), under which the lessor/lessor transfers to another person

(lessee/lessee) fixed assets purchased or manufactured by the lessor/lessor, on terms other than those provided for by financial leasing.

Collection companies are non-bank financial institutions that, in accordance with the law, have the right to lend funds, including on the terms of a financial loan, and/or factoring services) included in the register of collection companies, which, in the interests of the lender (original creditor) and/or the new creditor (in case of replacement of the original creditor) in accordance with the agreement with such a lender and/or a new creditor, have the right to settle overdue debts.

Factoring companies are financial institutions that specialize in acquiring the right to claim debt from companies. Usually, such rights are represented by accounts receivable for products supplied, work performed or services provided. According to the new requirements, licenses of non-bank financial institutions for factoring will be reissued to licenses for the activities of a financial company, within which they will authorize the provision of financial factoring services. If a non-bank financial institution plans to provide trade factoring services, it can retain its license, but will be obliged to bring its activities in line with the new requirements for factoring companies. factoring companies will be able to combine the provision of services factoring with the provision of a number of other services, both financial (financial leasing, provision of guarantees and funds on credit, except for the provision of relevant services to consumers) and non-financial (keeping records of receivables, support of work with debtors, submission of monetary claims for payment). This will allow companies to provide their customers with a wider range of services without losing their quality. It is planned to introduce registration of assignments of the right of claim under contracts in the public register. This, among other things, will reduce the risk of fraud during factoring activities and bring Ukrainian factoring closer to the best international practices.

Credit unions are financial institutions established on the basis of cooperation in order to meet the needs of its members in mutual lending and provision of financial and other services provided for by the Law of Ukraine "On Credit Unions", as well as to carry out other activities determined by this Law, at the expense of pooling

monetary contributions of credit union members and other sources determined by this Law.

Financial companies are legal entities whose purpose is to carry out activities for the provision of financial services on the basis of an appropriate license. Providers of accompanying services that do not simultaneously provide financial services, independent financial intermediaries that provide services for the issuance of financial guarantees in the manner and on the terms determined by the Customs Code of Ukraine, as well as other persons who have received a license to carry out activities for the provision of financial services without acquiring the status of a financial institution are not financial institutions.

For the development of financial markets, it is necessary to create liquid financial instruments; deregulation of low-risk segments of non-bank financial services; regulate insurance activities in accordance with Solvency II; to ensure the legal regulation of insurance intermediaries; to create at the legislative level the necessary prerequisites for the development of credit unions and the provision of financial leasing services; to expand the guarantee systems for payments from endowment insurance and deposits of credit union members.

The stability of the national economy requires the functioning of an effective financial services market, the key task of which is to unite various forms of mobilization, accumulation and redistribution of temporarily free financial resources in the field of investment activity.

Using a risk-based approach as a mechanism for preventing money laundering or terrorist financing and preventing risky activities, the financial institution independently determines the relevant indicators and the list of clients to whom enhanced financial monitoring measures are not applied. The NBU, for its part, checks the ability of the system built within financial institutions to properly identify, control, and manage risks related to money laundering or terrorist financing, in particular, the ability of financial institutions to ensure the timely detection of suspicious customer transactions.

5.4 Management of financial stability of banks. Security of banking activities.

The main goal of banking regulation and supervision is the security and financial stability of the banking system, protection of the interests of depositors and creditors. The NBU performs the functions of banking regulation and supervision on an individual and consolidated basis over the activities of banks and banking groups within the limits and in the manner provided for by the legislation of Ukraine. NBU employees are prohibited from disclosing information constituting a state secret, bank secret, or other confidential information that has become known to them in connection with the performance of official duties, and in case of termination of work at the NBU, except as provided for by the legislation of Ukraine.

Bank liquidity is the bank's ability to ensure the timely fulfillment of its monetary obligations, which is determined by the balance between the terms and amounts of repayment of placed assets and the terms and amounts of fulfillment of the bank's obligations, as well as the terms and amounts of other sources and areas of use of funds (granting loans, other expenses). Banking activity is exposed to liquidity risk, the risk of insufficient cash inflows to cover their outflow, That is, the risk that the bank will not be able to pay its own obligations on time due to the impossibility, under certain conditions, of rapid conversion of financial assets into means of payment without significant losses.

In this regard, banks must constantly manage liquidity, maintaining it at a sufficient level for the timely fulfillment of all assumed obligations, taking into account their volumes, maturity and currency of payments, ensure the necessary ratio between own and borrowed funds, form an optimal asset structure with an increase in the share of high-quality assets with an acceptable level of credit risk to meet the legitimate requirements of depositors, creditors and all other clients.

The financial stability of a bank is the ability of a financial and credit institution to ensure the stability of its activities, to function effectively in the conditions of market competition and to fulfill its obligations to customers, partners and investors. It is determined by such key indicators as the structure and volume of

own funds, the level of profitability and profitability, return on equity, compliance with liquidity standards, the efficiency of asset management, as well as the ability to create additional value.

Financial stability management of commercial banks is carried out by:

☑ at the macro level, mainly through the influence of the National Bank of Ukraine on the activities of commercial banks,

☑ at the micro level – through self-regulation of its own financial stability by a commercial bank.

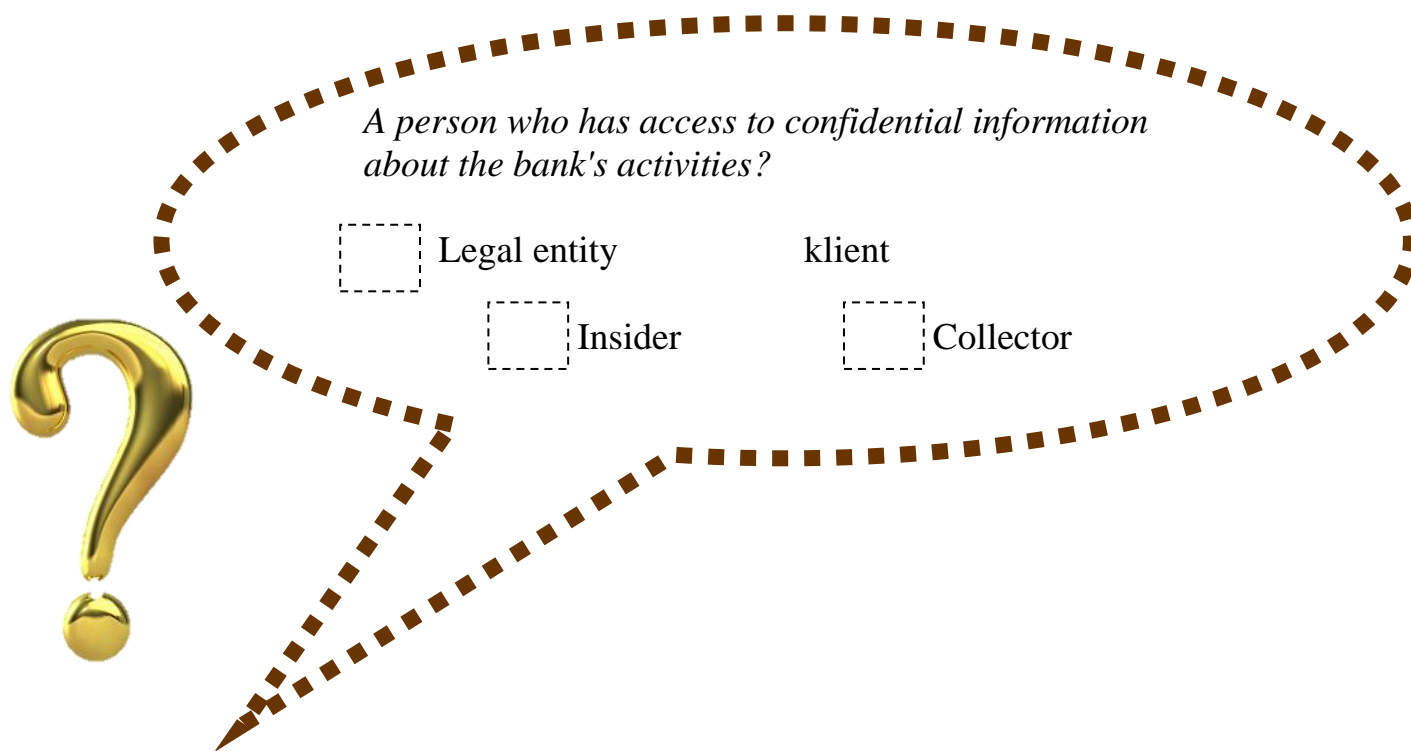
Table 5.3.1 – Bank profitability indicators

Indicator	Calculation formula
ROA – profitability of bank assets	$ROA = \frac{NP}{A} \times 100\%$
	<p>NP – net profit (loss); A – assets of the bank.</p>
ROE – profitability of the bank's share capital	$ROE = \frac{NP}{C} \times 100\%$
	<p>NP – net profit (loss); C – the bank's capital;</p>
SPRED – Net Spread	$SPRED = \frac{\Pi}{A} \times 100\% - \frac{IC}{P} \times 100\%$
	<p>Π – interest income; IC – interest costs; P – liabilities of the bank on which interest is charged A – income assets of the bank.</p>
NIM – Net interest margin	$\text{ЧПМ} = \frac{\Pi - IC}{A} \times 100\%$
	<p>Π – interest income; IC – interest costs; A – assets of the bank.</p>

The National Bank of Ukraine regulates the activities of commercial banks by establishing requirements for the minimum amount of capital, standards (capital, risk,

investment, disposal of foreign exchange position), and standards for mandatory reserve of funds by the banking system.

The key policy rate of the National Bank of Ukraine is one of the monetary instruments used by the National Bank of Ukraine to set a benchmark for banks and other money market entities regarding the value of attracted and placed funds.

In accordance with the international practice of principles and standards, the Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine has been issued, which applies to all banks of Ukraine regardless of the form of ownership, in order to ensure the stable operation of banks and timely fulfillment of their obligations to depositors, as well as to prevent improper allocation of resources and loss of capital due to risks inherent in banking activities. In accordance with the Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine" and the Law of Ukraine "On Banks and Banking", the National Bank of Ukraine determines the procedure for calculating prudential standards that are mandatory for all banks

Table 5.3.2 – Methodology for calculating standards

Regulations		Formula for calculation
H1 – minimum regulatory	H	$PK = OK1 + \Delta K2 - B$

capital ratio (at least UAH 200 million)	
H_{K1} – Tier 1 capital adequacy ratio (not less than 7%)	$H_{K1} = \frac{K1}{CE} \times 100\%$
H_{OK1} – Level 1 fixed capital adequacy ratio (not less than 7.6%)	$H_{OK1} = \frac{OK1}{CE} \times 100\%$
H_{PK} – regulatory capital adequacy ratio (not less than 10%)	$H_{PK} = \frac{PK}{CE} \times 100\%$
	$CE = KP + OP \times 10 + PP \times 10 + Pi - HKP$
LCR_{BB} – liquidity coverage ratio for all currencies (at least 100%)	$LCR_{BB} = \frac{A}{\text{ЧВ}} \times 100\%$
LCR_{IB} – the ratio of liquidity coverage in foreign currencies (not less than 100%)	$LCR_{BB} = \frac{A_i}{\text{ЧВ}_i} \times 100\%$
NSFR – the standard of the net stable financing ratio (not less than 80%)	$NSFR = \frac{ASF}{RSF - HKP} \times 100\%$
H7 – maximum credit risk ratio per counterparty (no more than 25%)	$H7 = \frac{3c}{PK} \times 100\%$
H8 – high credit risk ratio (no more than 8 times the amount of regulatory capital)	$H8 = \frac{3B}{PK} \times 100\%$
H9 – maximum credit risk ratio for transactions with related parties (no more than 25%)	$H9 = \frac{3iH}{K1 + K2 + \Pi} \times 100\%$
H11 – the standard for investing in securities separately for each institution (no more than 15%)	$H11 = \frac{K_{iH}}{PK} \times 100\%$

Нормативи ліквідності

Нормативи кредитного ризику

Нормати

H12 – the standard of the total investment amount (no more than 60%)

$$H12 = \frac{CK_{iH}}{PK} \times 100\%$$

Explanation

PK – regulatory capital of the bank;
CE – aggregate exposure at risk;
KP – the total amount of assets weighted by the degree of credit risk;
OP – minimum amount of operational risk;
PP – the minimum amount of market risk;
P_i – the aggregate amount of differences that arise as a result of the transfer of financial instruments to the bank or trading book and reduce the amount of total capital requirements;
HKP – uncovered credit risk;
K1 – Level 1 capital;
K2 – Level 2 capital;
OK1 – fixed capital of the 1st level;
ДК2 – additional level 2 capital;
B – distraction;
Зс – the sum of all the bank's claims against the counterparty or group of related counterparties and all financial obligations provided by the bank in relation to the counterparty or group of related counterparties;
A – highly liquid assets in all currencies;
ЧВ – net expected cash outflow in all currencies;
A_i – highly liquid cash reserves in foreign currencies;
ЧВ_i – net expected cash outflow in foreign currencies;
ЗВ – the sum of all major credit risks in relation to counterparties, groups of related counterparties, all persons related to the bank;
З_{iH} – the aggregate amount of all claims of the bank against the bank's related parties and the amount of all financial obligations provided by the bank in respect of the bank's related parties;
П – The value of exceeding the standard H9;
К_{iH} – the amount of funds invested for the purchase of shares (shares) and investment certificates separately for each institution;
СК_{iH} – the amount of funds invested in the acquisition of shares (shares/shares) and investment certificates of any legal entity;
ASF – the amount of stable funding available;
RSF – the amount of stable funding required;
HKP – the amount of uncovered credit risk.

Banking security is a state of sustainable life, in which the implementation of the main interests, priority goals of banks, protection from external and internal destabilizing factors are ensured, regardless of the conditions of their functioning.

is a state of sustainable life, in which the implementation of the main interests, priority goals of banks, protection from external and internal destabilizing factors are ensured, regardless of the conditions of their functioning.

Basic principles of banking security:

☑ **legality** (measures that ensure the security of the bank are based on the current laws of Ukraine, resolutions of the Cabinet of Ministers, decrees of the President of Ukraine, regulations of the National Bank, requirements of documents of local authorities and the bank's charter);

☑ **independence and responsibility** (the bank's security units must have at their disposal all the necessary means for the effective solution of the tasks assigned to them, the powers of persons and units of banking security are strictly regulated by the regulatory acts of banks);

☑ **economic feasibility** (security measures should not lead to a deterioration in the conditions of the bank's activities and condition, impede the implementation of its interests; the costs of security measures should be adequate to the effectiveness of the latter);

☑ **competence** (the implementation of security measures must be carried out competently, at a high professional level, based on objective data, not restrict rights and not offend the dignity of citizens);

☑ ***purposefulness*** (security measures are carried out in strict accordance with the tasks solved by the bank and are carried out in accordance with the comprehensive security program approved by its management);

☑ ***coordination and interaction*** (the bank's security service coordinates the efforts of all its institutions and divisions to implement security measures; for this purpose, establishes the necessary relations with the bank's divisions and external organizations);

☑ ***confidentiality*** (all security measures are carried out on a confidential basis, without their disclosure; the bank's management and, by its decision, other persons whose work is related to the need to possess relevant information are informed about the results of the implementation of security measures).

A type of security is a set of features that characterize the readiness of a bank to resist threats to its activities. Among the types of bank security are:

personal security – the ability of each employee of the bank to resist threats to his health, life and professional activity on the basis of mastering the norms and rules of safe behavior;

collective security – the ability of the bank's divisions to ensure an effective mode of operation under the influence of various destabilizing factors;

economic security – a state in which economic development and stability of the bank's activities are ensured, the protection of its financial and material resources is guaranteed, the ability to respond adequately and without significant losses to changes in the internal and external situation;

information security is a state in which the necessary level of awareness of its management, personnel, as well as the external environment and effective protection of all types of information from external and internal threats is ensured.

The main functions of the NBU Security Department are to organize, implement, coordinate and control measures on the following issues:

☑ prevention, detection and termination of offenses in the NBU (except for corruption and corruption-related offenses);

organization, implementation, coordination and control of activities on the following issues;

protection of NBU facilities, valuables stored on them, as well as special cargo during their transportation by the NBU;

mobilization training and civil protection in the NBU;

participation in the implementation of measures to ensure the personnel and financial and economic security of the NBU;

development and implementation of the information security policy of the NBU; information security risk management;

organization and coordination of work on the development of information security technologies and systems, introduction into the information infrastructure of the NBU and the banking system of Ukraine of the latest methods of information protection necessary for the high-quality and timely performance of the functions assigned to the NBU;

organization of cyber defense in the banking system of Ukraine and in the field of money transfer;

ensuring the implementation by the NBU of the function of state regulation in the field of electronic trust services in the banking system of Ukraine in accordance with the legislation of Ukraine;

ensuring the formation and implementation by the NBU of the state policy in the field of critical infrastructure protection in relation to banks, other entities operating in the financial services markets, the state regulation and supervision of which is carried out by the NBU, payment organizations, participants in payment systems, operators of payment infrastructure services in accordance with the legislation of Ukraine.

The security unit in the bank is created in accordance with the spheres, direction of its activities, security tasks and forms of its organization.

Topics of self-control.

1. National Bank of Ukraine: Formation and Development.

2. The essence of a commercial bank, origin and development in Ukraine.
3. Types of commercial banks, specifics of activity: banking operations and services.
4. Passive operations of commercial banks, their types and content.
5. Active operations of commercial banks, their types and content.
6. Emergence and purpose of central banks.
7. Status and functions of the central bank.
8. Monetary policy of the NBU.
9. Fundamentals of organization and functions of the banking system.
10. Financial and credit institutions of non-bank type.
11. Credit systems of foreign countries.
12. Central bank operations, their content.
13. Non-bank financial and credit institutions, their types, functions, operations.
14. The difference between investment funds and financial companies.
15. The level of development of non-bank financial intermediaries in Ukraine.
16. Specialized credit and financial institutions: insurance companies, pension funds, investment funds, financial companies, credit unions, pawnshops.
17. Settlement and cash services by banks for legal entities and individuals.
18. Stability of a commercial bank, its liquidity, collateral mechanism.
19. Economic purpose of the central bank in the market economy.
20. Purpose of financial intermediation.
21. Features of building a banking system in Ukraine.
22. Stability of banks and the mechanism of its provision.
23. Ensuring the security of granting credit.
24. Ensuring the security of banks with plastic means of payment.
25. Activities of banks in the fight against money laundering, receipt by criminal means.
26. The difference between a specialized bank and a non-bank financial and credit institution.

27. Specific features of the banking system that distinguish it from other similar systems.
28. Bank profitability and indicators of its measurement.

TASK														
<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>Crossword</p> </div> </div>														
										1		2		3
						4								
		5					6							
									7					
			8											
	9													
												11	12	
10														
									13					
QUESTION														
<p style="margin: 0;">Horizontally</p> <p style="margin: 0;">1. Monetary punishment as a recovery of a certain amount from the perpetrator.</p> <p style="margin: 0;">5. Regular cash payment (per month), which is assigned in accordance with the procedure established by the state as a measure of material support for certain categories of persons.</p> <p style="margin: 0;">8. A financial commission transaction in which the client assigns receivables.</p> <p style="margin: 0;">9. A credit and financial institution that carries out monetary settlements, accumulates cash and other valuables, grants loans...</p> <p style="margin: 0;">10. US currency?</p> <p style="margin: 0;">13. Offsetting of claims and liabilities in trade settlements.</p>														

Vertically

2. A legal or natural person permanently registered or residing in this country.
3. Funds or material values that have a designated purpose are used for a specific purpose.
4. The official currency of Japan.
6. Type of security for the fulfillment of an obligation by real estate.
7. A financial institution that has the appropriate license to carry out insurance activities.
8. A bank or other financial institution that has the right to carry out factoring operations in accordance with the law.
11. Type of securities, which is a certificate of ownership for a certain share of the authorized (compound) capital.
12. Form of financial lease for the acquisition of fixed assets by enterprises.

TASK

To carry out a comparative characterization of the number of banks and their activities in Ukraine during 2020-2024 according to the table.

Indicator name	2020	2021	2022	2023	2024	Deviation
Number of operating banks	73	71	67	63	62	84.93% (-15,07%)
of which: with foreign capital	33	33	29	27	26	78.79% (-21,21%)
including those with 100% foreign capital	23	23	22	19	19	82.61% (-17.39%)
Bank revenues (UAH million)	250171	273863	357549	446804	420653	168.15% (+68,15%)
Banks' expenses (UAH million)	210445	196488	335628	364124	295099	140.23% (+40,23%)
Net profit/loss (UAH million)	39727	77376	21921	82680	125554	316.04% (+216.04%)

TASK

According to the table, analyze the profitability of the bank «Victory». Calculate the profitability of bank assets (ROA), profitability of the bank's share capital (ROE), net interest margin (NIM).

JUNCTIONS

<i>Indicator</i>	<i>Net profit (loss)</i>	<i>Bank assets</i>	<i>Bank capital</i>	<i>Interest income</i>	<i>Interest expense</i>
Indicator value (UAH million)	2511.99	241275.62	26487.41	28993	9940
ROA	$\text{ROA} = \frac{2511.99}{241275.62} \times 100\%$ <p>ROA = 1.04% (The bank receives enough monetary units of net profit per unit of assets, because the indicator is within (0,75% – 1,5%).)</p>				
ROE	$\text{ROE} = \frac{2511,99}{26487.41} \times 100\%$ <p>ROE =9.48% (The normative value is 10%-20%, this indicator affects the results of obtaining the number of monetary units of net profit per unit of capital)</p>				
NIM	$\text{NIM} = \frac{28993 - 9940}{2511.99} \times 100\%$ <p>NIM =7.89% (The optimal value of the indicator is 4.5%, above the optimal indicates a positive interest rate policy of the bank)</p>				

TASK

Using the leasing calculator online to calculate approximate cost of leasing, choose a scheme payments of lease payments and the residual value of the property under which It is possible to purchase property after the end of the lease agreement.

That is, what amount of money in what period of time you will need to pay to the lessor and at what residual value you will be able to purchase the property after the expiration of the lease agreement. Lease term (this is the repayment period from 60% to 90% of the initial cost of the leased object, depending on the agreement between the lessor and the lessee).

CONDITION

Basic conditions	24 місяців
<i>Lease term</i>	
Cost of the leased object	100000 грн
Leasing interest	10 % річних (ануїтетна схема нарахуван ня)
Down payment for the object	50 %
One-time fee	1 %
Амортизація (місячна)	3.33 %

LEASING CALCULATOR

<https://fin-calc.org.ua/ua/lease/calculate/>

Калькулятор

Тип об'єкта лізингу:

Термін лізингу: місяців

Вартість об'єкта лізингу: грошових одиниць

Лізинговий відсоток: % річних

Первинний внесок: %

Одноразова комісія: %

Амортизація (місячна): %

прискорена амортизація

Ануїтетна схема нарахування відсотків

Стандартна схема нарахування відсотків

ПОРАХУВАТИ

Підсумкові значення, грошових одиниць

Щомісячна сума виплат : 1836.93
Разом сума виплат : 95086.43
в тому числі % : 6524.72
вартість об'єкта : 87561.71
комісії : 1000.00
Залишок вартості об'єкта : 12438.29

Схема лізингових виплат

Місяць	Вартість об'єкту	Погашення вартості об'єкта	Винагорода лізингодавця	Комісії	Виплати на місяць
1	100000,00	51420,27	416,67	1000,00	52836,93
2	48579,73	1432,10	404,83	0,00	1836,93
3	47147,63	1444,04	392,90	0,00	1836,93
4	45703,59	1456,07	380,86	0,00	1836,93
5	44247,52	1468,21	368,73	0,00	1836,93
6	42779,31	1480,44	356,49	0,00	1836,93
7	41298,87	1492,78	344,16	0,00	1836,93
8	39806,10	1505,22	331,72	0,00	1836,93
9	38300,88	1517,76	319,17	0,00	1836,93
10	36783,12	1530,41	306,53	0,00	1836,93
11	35252,71	1543,16	293,77	0,00	1836,93
12	33709,55	1556,02	280,91	0,00	1836,93
13	32153,52	1568,99	267,95	0,00	1836,93
14	30584,54	1582,06	254,87	0,00	1836,93
15	29002,47	1595,25	241,69	0,00	1836,93
16	27407,22	1608,54	228,39	0,00	1836,93
17	25798,68	1621,95	214,99	0,00	1836,93
18	24176,74	1635,46	201,47	0,00	1836,93
19	22541,28	1649,09	187,84	0,00	1836,93
20	20892,19	1662,83	174,10	0,00	1836,93
21	19229,35	1676,69	160,24	0,00	1836,93
22	17552,66	1690,66	146,27	0,00	1836,93
23	15862,00	1704,75	132,18	0,00	1836,93
24	14157,25	1718,96	117,98	0,00	1836,93
Разом		87561,71	6524,72	1000,00	95086,43
Залишок		12438,29			

TASK

Calculate your future pension if you set a goal receive more than UAH 20,000. pensions from 65 to 85 years for by deducting inflation of 5%, then strategies The savings will look like this.

JUNCTIONS

Predict the pension using the table for convenience Excel

	A	B
2	Ваш поточний вік, років	37
3	Доходи в місяць в грн	40000
4	Вік виходу на пенсію, років	65
5	Очікуваний вік дожиття, років	85
6	% від місячного доходу, який ви будете відкладати	20%
7	Вже накопичено капіталу на сьогодні	0
8	Бажана щомісячна пенсія, грн	20000
9		
10	Середньорічна номінальна дохідність ваших інвестицій в грн	7,00%
11	Темп росту вашого щомісячного доходу, % рік	9,6%
12	Інфляція	5,0%
13		
14		
15		
16		
17	Ви витрачаєте тільки відсотки, основну суму не чіпаєте	
18	Ваша середньомісячна пенсія в грн	24021
19		
20	Ви накопите в поточних цінах до пенсії, грн	6 423 514
21		
22	будете відкладати в місяць (грн):	8000
23	будете відкладати в рік (грн):	96000
24		

PENSION CALCULATOR

<https://simeinyi-budzhet.ua/nederzhavni-pensiini-fondy/>

Ваш вік зараз

4 | ✕

37

Коли ви хочете вийти на пенсію

65

Щомісячний внесок, грн.

8000

Скільки років ви хочете отримувати пенсію

20

Очікувана прибутковість (%)

3

ВИ ЗАРАЗ РІВЕНЬ ЖИТТЯ НА ПЕНСІЇ ВИ У 65 РОКІВ

Харчування
Рахунки і комунальні
Здоров'я
Допомога сім'ї
Спорт
Розваги / ресторани
Подорожі
Нерухомість / авто

Ваша майбутня пенсія **24025** грн./міс.

TASK

Calculate individual bank standards based on data of JSC CB "Privatbank".

JUNCTIONS

Capital ratios

<i>Indicator</i>	<i>Regulatory capital</i>	<i>Tier 1 Capital</i>	<i>Tier 1 Fixed Capital (OK1)</i>	<i>Aggregate exposure at risk</i>
Indicator value (thousand UAH)	62 162 886	62 162 886	62 162 886	388 459 199
H1	H1=PK H1=62 162 886 (thousand UAH)			
HK1	$H_{K1} = \frac{62\,162\,886}{388\,459\,199} \times 100\% = 16\%$			
HOK1	$H_{OK1} = \frac{62\,162\,886}{388\,459\,199} \times 100\% = 16\%$			
HPK	$H_{PK} = \frac{62\,162\,886}{388\,459\,199} \times 100\% = 16\%$			

Liquidity ratios

<i>Indicator</i>	<i>Highly liquid assets across all currencies</i>	<i>Net expected cash outflows across all currencies</i>	<i>Highly liquid assets in foreign currencies</i>	<i>Net expected cash outflows in foreign currencies</i>
Indicator value (thousand UAH)	279867597,64	83856531,40	28236756,63	10062534,36

LCR_{BB}	$\text{LCR}_{\text{BB}} = \frac{279867597.64}{83856531,40} \times 100\%$						
LCR_{IB}	$\text{LCR}_{\text{BB}} = \frac{28236756.63}{10062534.36} \times 100\%$						
Credit risk ratios							
<i>Indicator</i>	<i>Regulatory capital</i>	<i>Capital Level 1</i>	<i>Capital 2 levels</i>	<i>The sum of all the great credit risks</i>	<i>The sum of all the bank's claims against the counterparty</i>	<i>Aggregate amount of all bank claims</i>	<i>The Order of Exceeding the Norm H9</i>
Indicator value (thousand UAH)	62162886	62162886	0	500	3931100	7000	1
H7	$\text{H7} = \frac{3931100}{62162886} \times 100\% = 6,32\%$						
H8	$\text{H8} = \frac{500}{62162886} \times 100\% = 0,00\%$						
H9	$\text{H9} = \frac{7000}{62162886+0+1} \times 100\% = 0,01\%$						
Investment standards							
<i>Indicator</i>	<i>Regulatory capital</i>	<i>The amount of funds invested in the purchase of shares (of any legal entity)</i>		<i>The amount of funds invested in the purchase of shares (for each institution)</i>			
Indicator value (thousand UAH)	62 162 886	39697		26856			

H11	$H11 = \frac{26856}{62\,162\,886} \times 100\% = 0,04\%$
H12	$H12 = \frac{39697}{62\,162\,886} \times 100\% = 0,06\%$

TASK				
	Calculate insurance indemnity for different loss options according to the data given in the table.			
JUNCTIONS				
<i>Insurance Sum, thousand UAH</i>	100	170	260	300
<i>Unconditional franchise, %</i>	10	20	35	15
<i>Conditional franchise, %</i>	20	35	20	25
<i>Insured's losses, thousand UAH in case of various cases</i>	30	40	60	130
Unconditional deductible, %	<i>Let's calculate the amount of the unconditional deductible:</i>			
	$100\,000 \times 0.1 = 10\,000 \text{ UAH}$	$170\,000 \times 0.2 = 34\,000 \text{ UAH}$	$260\,000 \times 0.35 = 91\,000 \text{ UAH}$	$300\,000 \times 0.15 = 45\,000 \text{ UAH}$
	<i>Insurance indemnity (paid according to the amount of damages minus the unconditional deductible)</i>			
	$30\,000 - 10\,000 = 20\,000 \text{ UAH}$	$40\,000 - 34\,000 = 6\,000$	$60\,000 < 91\,000$ – non-refundable	$130\,000 - 45\,000 = 85\,000 \text{ UAH}$
Conditional franchise, %	<i>Let's calculate the amount of the conditional deductible</i>			

$$100\,000 \times 0.2 = 20\,000 \text{ UAH}$$

$$170\,000 \times 0.35 = 59\,500 \text{ UAH}$$

$$260\,000 \times 0.2 = 52\,000 \text{ UAH}$$

$$300\,000 \times 0.25 = 75\,000 \text{ UAH}$$

Insurance indemnity (if the losses are less than the deductible, the insurance indemnity is not paid; if they are larger, they are paid in accordance with the amount of the loss):

Fully reimbursed
30000 UAH

40000 <
59500 – non-refundable

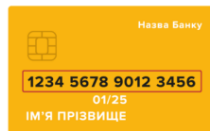
Reimbursed in full
52000 UAH

Reimbursed in full
130 000 UAH

RECOMMENDATION

Повідомляти можна тільки 16-значний номер картки

НИКОМУ НЕ КАЖІТЬ трьохзначний номер на звороті картки

Фінансовий номер телефону

Фінансовий номер телефону – це номер, який прив'язаний до банківських рахунків.

На цей номер надходять:

- коди підтвердження операцій
- паролі від банків
- інформація про баланс коштів на рахунках

ЯК НЕ СТАТИ ЖЕРТВОЮ КІБЕРЗЛОЧИНЦІВ

2021 © Українська міжбанківська Асоціація членів платіжних систем «ЕМА»

Захисти акаунти двічі

Встанови сильний пароль та двоетапну аутентифікацію всюди, де можливо (ігри, Insta, Facebook, пошта, Viber, WhatsApp, Telegram, пошта, Viber...).

Не юзай один пароль усюди. Два – теж замало. Кожному сервісу – свій, окремий і унікальний, пароль!

Легкі гроші

Ігноруй навязливу рекламу легкого заробітку. Не переходь за посиланнями від незнайомих в мейлах, месенджерах та соцмережах.

Захисти свої пристрої

Регулярно оновлюй програми на компі та мобільні застосунки. Не забувай і про версію операційної системи. Розробники самі повідомляють про оновлення, – дотримуйся їхніх рекомендацій. Не підключайся до невідомих вайфаїв.

Зроби собі окрему картку

Для оплати в Інтернет оформи окрему платіжну картку з мінімальним балансом або віртуальну.

Захисти свої дані

Під час вводу даних на сайті звертай увагу на його адресу. Шахраї часто створюють сайти-клони і крадуть там логіни, паролі, карткові дані... і гроші. Повна копія, але адреса інша. Скож, але трохи інша.

Контролюй інфу

Усе, що потрапляє у мережу, залишається там назавжди. Не варто публікувати про себе все! Заборони відмічати себе на фото.

Адреса, телефон, дані платіжної картки, паспорт, інформація щодо покупок та подорожей... Усе може бути використано злочинцями, щоб підібрати спосіб атаки на тебе.

Безкоштовний сир буває лише в мишоловці

Не вір обіцянкам призів і знижок від блогерів і зірок. Перш ніж ввести дані своєї платіжної картки у форму оплати, вивчи адресу сайту, загули його назву та перевір, коли сайт був створений. Якщо сайту кілька місяців – з великою ймовірністю, він шахрайський. Якщо повідомляють, що ти виграв багато грошей або коштовний приз, та для їх отримання потрібно «лише сплатити комісію», – це пастка!

Спитай у тих, хто вже спробував

Спитай у людей, яким ти довіряєш, що вони думають про нову гру, перш ніж грати в неї або завантажити.

Особисте тримай при собі

Не ділись особистими фото та відео з людьми, з якими спілкуєшся лише онлайн. Твої фото можуть бути використані проти тебе.

Дивись, куди тицяєш

Отримав посилання? – не поспішай клікати! Перевір відправника, текст і сам гіперлінк. Шахраї розсилають шкідливі посилання для зараження пристроїв вірусом або викрадення персональних даних та секретних карткових реквізитів.

Не розголошуй персональні дані!

Не розголошуй в соціальних мережах персональну інформацію про себе і свою сім'ю (вік та дату народження, паспортні дані, номер телефону, адресу проживання, номер школи, дані банківських карток).

Будь-які прохання завантажити файли та встановити програми мають розцінюватися як підозрілі.

Блокуй хейтерів

Блокуй відправників неприємних для тебе повідомлень. Не соромся скаржитися адміністрації соцмереж на образливі пости та коментарі, це – анонімно.

Хто ти, «френд»?

У соцмережах додавай у друзі лише тих, кого знаєш особисто, або тих, кого особисто знають твої друзі. Не довіряй незнайомцям у мережі! Фото, обличчя на аватарці, ім'я, вік та стать твого віртуального друга можуть бути несправжніми і вигаданими.

6

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СИСТЕМОЮ. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ.

*«Справжній успіх у фінансах – це результат виваженого планування та
мудрого управління»*

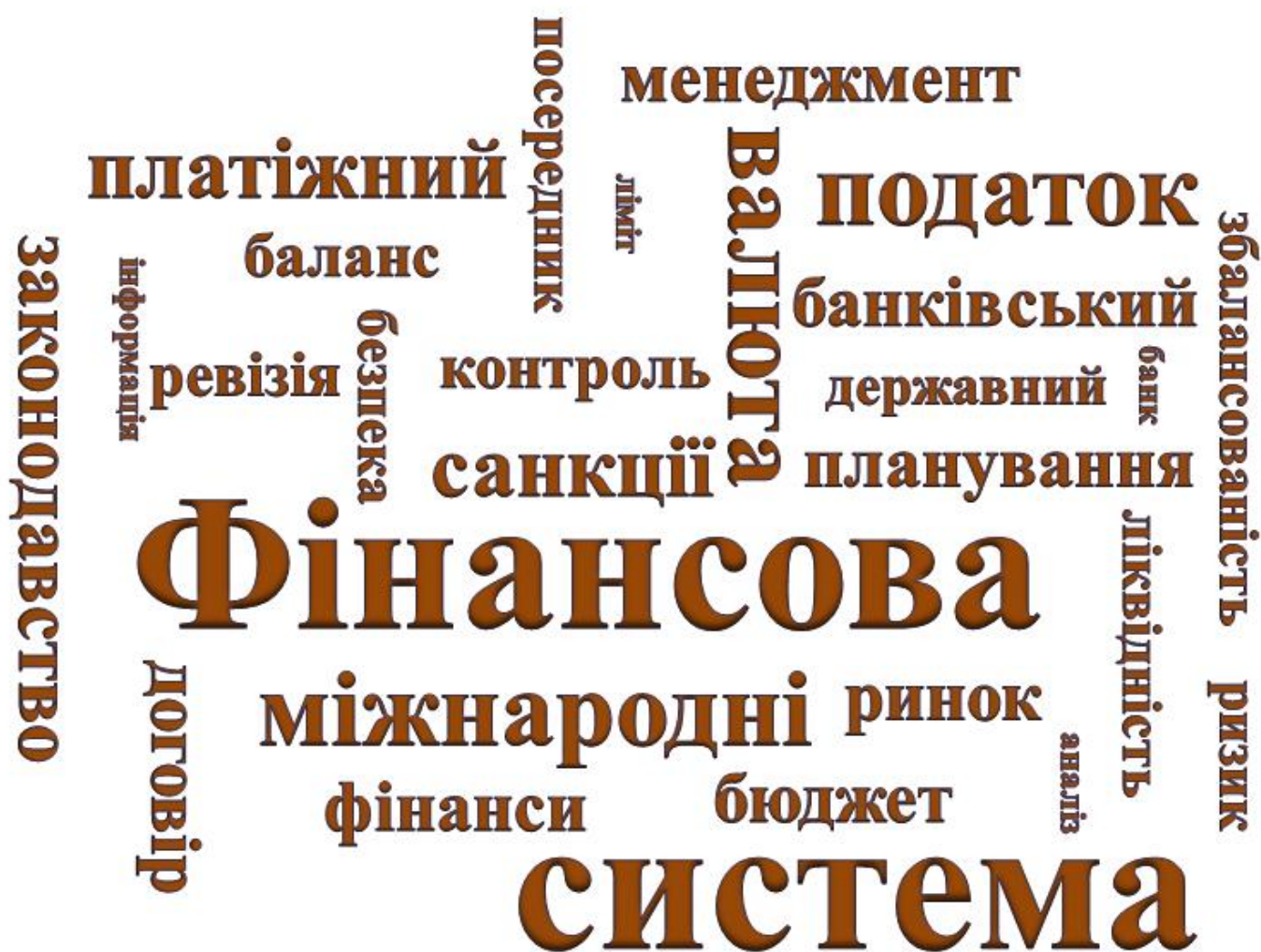

**6.1 УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СИСТЕМОЮ.
ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ.**

6.2 ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ.

**6.3 ЕВОЛЮЦІЯ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ ТА
СТРУКТУРА ВАЛЮТНИХ РИНКІВ.**

**6.4 МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ. ТИПИ І ВИДИ
МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ.**

6.1 Управління фінансовою системою. Фінансовий контроль.

Управління фінансовою системою є ключовою складовою успішного функціонування будь-якої економіки чи організації. Ефективне керування фінансовими ресурсами забезпечує стабільність, розвиток та стійкість до змін у зовнішньому середовищі. У сучасному світі, де глобалізація, цифровізація та економічна нестабільність створюють нові виклики, роль управління фінансами стає ще більш важливим. У державному масштабі управління фінансовою системою сприяє економічному зростанню, підтримує соціальні програми та створює основу для добробуту громадян.

Фінансова система – це комплекс різних фондів фінансових ресурсів, що знаходяться в розпорядженні держави, суб'єктів господарювання, окремих фінансових інститутів та домогосподарств. Ці ресурси спрямовуються на виконання визначених функцій і задоволення соціально-економічних потреб. Концентрація фінансових ресурсів відбувається у відповідних грошових фондах, які можуть виступати ознакою виокремлення ланок фінансової системи.

– це комплекс різних фондів фінансових ресурсів, що знаходяться в розпорядженні держави, суб'єктів господарювання, окремих фінансових інститутів та домогосподарств.

Внутрішня структура фінансової системи складається із сфер та ланок. **Сфера** характеризує узагальнену за певною ознакою сукупність фінансових відносин. **Ланка** виділяє за певною ознакою частину фінансових відносин.

Виділяють чотири сфери фінансової системи:

- ☑ рівень мікроекономіки – фінанси суб'єктів господарювання;
- ☑ рівень макроекономіки – державні фінанси;
- ☑ рівень світового господарства – міжнародні фінанси;
- ☑ сфера забезпечення – фінансовий ринок.

Рис 6.1.1 Структура фінансової системи України за видами фінансових відносин.

Міжнародні фінансові відносини відображають процеси переміщення

капіталу між державами, транснаціональними корпораціями, фінансовими інститутами та приватними інвесторами з різних країн. Вони охоплюють широкий спектр фінансових операцій та інструментів, які сприяють потокам капіталу між країнами з метою підтримки інвестиційної діяльності, розвитку торгівлі та реалізації інших економічних ініціатив.

Державні фінансові відносини охоплюють різноманітні аспекти економічної діяльності, основою яких є формування та виконання державного бюджету. Ці взаємодії включають бюджетне планування, управління державними запозиченнями, проведення фіскальної політики, а також реалізацію реформ і стратегій, спрямованих на фінансовий розвиток, соціальний захист і зміцнення національної економіки.

Регіональні фінансові відносини становлять важливу частину фінансової системи держави, здійснюючись на рівні регіональних і місцевих органів. Вони охоплюють процеси формування, акумулювання та розподілу коштів місцевих бюджетів. Ці відносини відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності та розвитку, оскільки сприяють ефективному вирішенню місцевих проблем і задоволенню потреб населення та громад.

Фінансові відносини суб'єктів господарської діяльності охоплюють різноманітні взаємодії між підприємствами, фінансовими організаціями, державними структурами та фізичними особами. Вони включають такі аспекти, як фінансування та кредитування, здійснення інвестицій і портфельних операцій, проведення розрахунків через платіжні системи, банківські транзакції, страхові послуги та управління фінансовими ризиками.

Фінансові відносини фізичних осіб охоплюють взаємодію окремих учасників економіки, таких як домогосподарства, приватні підприємці чи фізичні особи, з іншими елементами фінансової системи. Ці взаємини формуються на основі конкретних фінансових операцій, потреб, цілей і рішень суб'єктів, що беруть участь у використанні та управлінні фінансовими ресурсами.

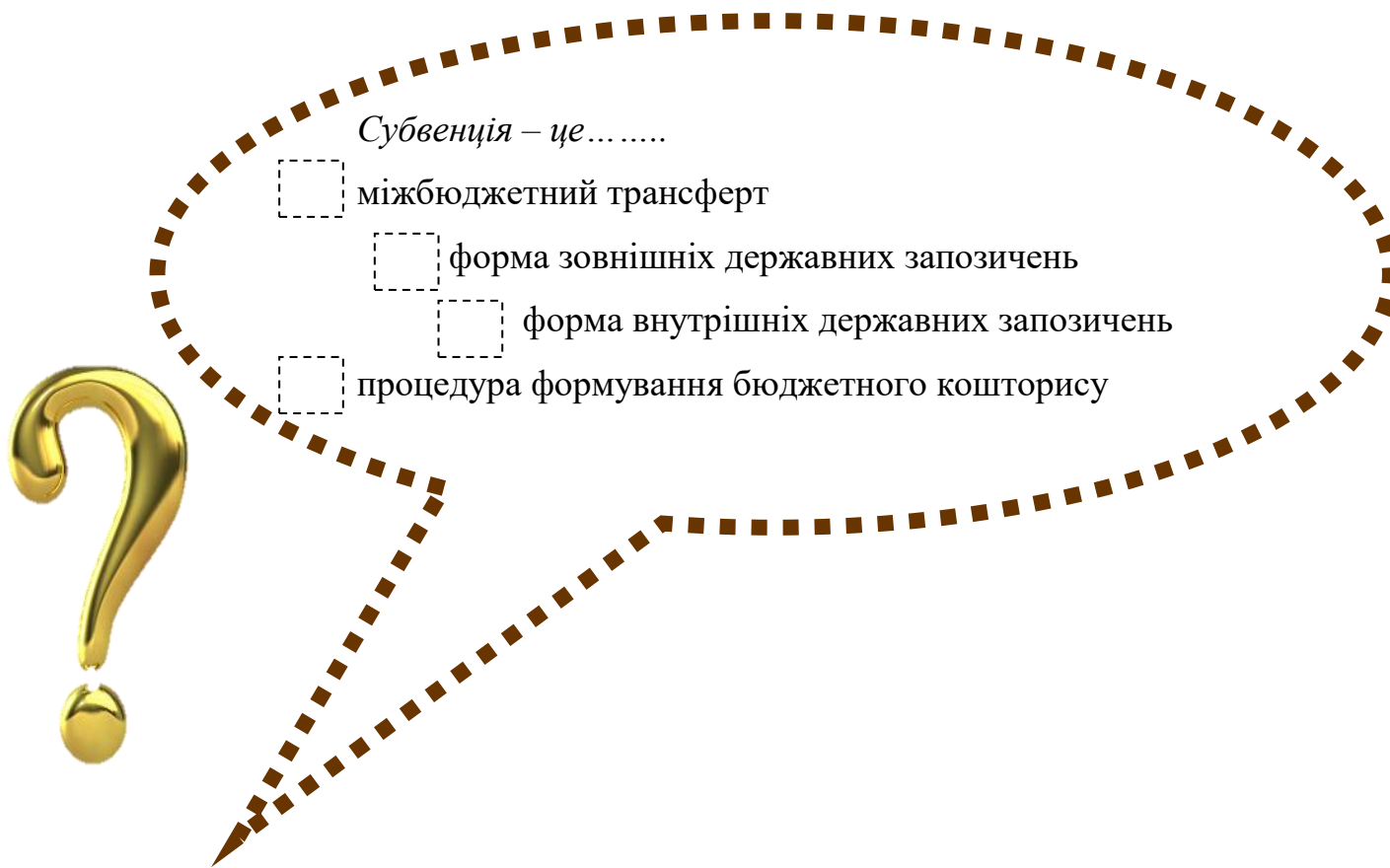

Рис. 6.1.2 Діяльність Міністерства фінансів України.

Забезпечення ефективної та стійкої фінансової системи України дійсно важливо з кількох причин. По-перше, підтримується стабільність економіки, заохочення інвестиції та зростання бізнесу. По-друге, стабільна фінансова система забезпечує ефективну роботу банківської системи, зменшує ймовірність фінансових криз і є ключовим позитивним фактором для економічного соціального розвитку держави. Ефективна та стійка фінансова система є важливою умовою для забезпечення фінансової безпеки та захисту інтересів держави, бізнесу та громадян.

Фінансовий механізм спрацьовує ефективно, якщо функціонують усі його складові. Застосовуючи їх, держава може спрямовувати економічний і соціальний розвиток на своїй території відповідно до потреб громадян. Цього досягають завдяки створенню фондів фінансових ресурсів.

Фінансовий механізм – це сукупність конкретних форм і методів забезпечення розподільчих і перерозподільчих відносин, утворення доходів, фондів грошових коштів.

Субвенція – це.....

міжбюджетний трансферт

форма зовнішніх державних запозичень

форма внутрішніх державних запозичень

процедура формування бюджетного кошторису

Складовими елементами фінансового механізму є:

- фінансове планування й прогнозування;
- управління фінансами;
- фінансовий контроль;
- фінансове забезпечення;
- фінансове регулювання;
- фінансові норми, нормативи, ліміти, резерви, стимули й санкції;
- фінансове законодавство.

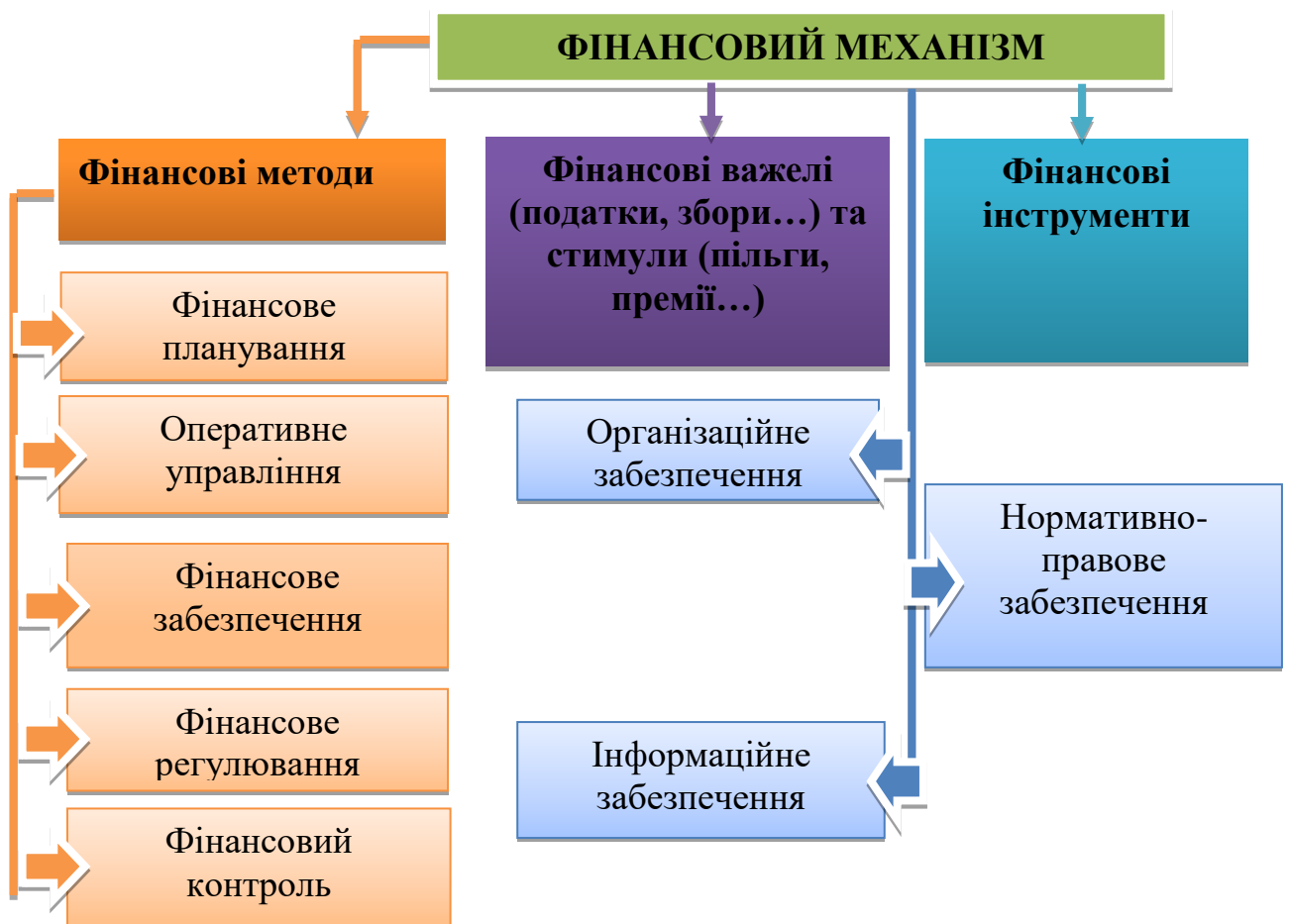

Рис.6.1.3 Склад фінансового механізму

Фінансовий контроль – це цілеспрямована діяльність законодавчих і виконавчих органів державної влади і недержавних організацій на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в процесі формування, розподілу, використання коштів централізованого і децентралізованого грошових фондів з метою найефективнішого соціально-економічного розвитку всіх суб'єктів фінансових відносин.

Для зацікавлення суб'єктів господарювання в досягненні певних результатів використовуються:

☑ **штрафи** (міра матеріального впливу на винних у порушенні законодавства, угод або діючих правил. Накладаються, як правило, в твердій грошовій сумі).

☑ **пеня** (застосовується при несвоєчасному виконанні грошових зобов'язань і нараховується за кожен день прострочення).

– це цілеспрямована діяльність на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в процесі формування, розподілу, використання коштів грошових фондів.

Фінансовий контроль класифікують за часом проведення контролю:

☑ **попередній** (здійснюється на етапі розробки та ухвалення управлінського рішення з фінансових питань. Такий вид контролю пов'язаний із процесами визначення оптимального обсягу централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів у плановому періоді, а також з їх ефективним розподілом та використанням. Вихідну інформаційну базу для цього контролю становлять фактичні дані й фінансові показники минулих періодів. На рівні держави попередній фінансовий контроль проводиться на етапі розробки та прийняття законодавчих і нормативних актів у сфері фінансів);

☑ **поточний** (оперативний контроль за реалізацією фінансової діяльності держави, місцевих органів влади, суб'єктів господарювання, дотриманням планових фінансових показників, виконанням вимог фінансової дисципліни тощо. Він здійснюється шляхом аналізу, перевірки, обстеження діяльності фінансових органів, суб'єктів господарювання, з метою вчасному реагуванні на зміни умов фінансової діяльності);

☑ **наступний** (здійснюється на завершальному етапі виконання планового завдання, з метою контролю за фінансовими результатами, порівняння фактичних і планових показників фінансової діяльності, оцінювання

ефективності проведеної роботи. Такий вид контролю є базою для попереднього контролю майбутнього періоду.).

Отже, існує тісний взаємозв'язок між попереднім, поточним і наступним фінансовими контролюями. Також згідно суб'єктів контролю, виділимо декілька, таких як:

☑ **внутрішньогосподарський фінансовий контроль** на підприємствах, в установах та організаціях здійснюють їх бухгалтерії та фінансові відділи. Такий вид контролю спрямований на виявлення й усунення порушень і недоліків у фінансово- господарській діяльності підприємств, організацій та установ.

☑ **аудиторський фінансовий контроль** здійснюють незалежні контролюючі організації (аудиторські фірми, окремі аудитори), він передбачає перевірку публічної фінансової звітності, бухгалтерського обліку, первинних документів та іншої інформації стосовно фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, правильності обліку, повноти й відповідності до чинного законодавства.

☑ **громадський фінансовий контроль** здійснюється з боку суспільства за фінансовою діяльністю держави, місцевих органів влади, його виконують представники громадських організацій на засадах добровільності та безоплатності.

Залежно від обов'язковості здійснення розрізняють обов'язковий та ініціативний фінансовий контроль.

☑ **обов'язковий фінансовий контроль** здійснюється згідно з вимогами нормативних актів і рішень відповідних органів державного контролю.

☑ **ініціативний фінансовий контроль** проводиться за власним бажанням суб'єктів господарювання.

Вирізняють основні форми фінансового контролю, як перевірка і ревізія.

☑ **перевірка** (обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємства, установи, організації або їх підрозділів. Наслідки перевірки оформляються у вигляді довідки або доповідної записки);

☑ **ревізія** (форма документального контролю за фінансово- господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку та звітності, спосіб документального викриття нестач, розтрат, привласнень і крадіжок коштів та матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань).

6.2 Фінансова безпека держави.

Забезпечення фінансової безпеки держави безпосередньо пов'язане зі збільшенням ефективності фінансової сфери, що сприяє інноваційному соціально-економічному розвитку країни, і є сукупністю комплексу заходів: проведення ефективної грошової політики, реформування банківської системи та фінансових ринків. Фінансову безпеку характеризують як складну багаторівневу систему, що сформована з низки підсистем, які відрізняються структурою та логічним змістом.

Фінансова безпека держави – це стан фінансової системи країни, за якого забезпечуються необхідні умови для стабільного соціально-економічного розвитку, підтримується її стійкість до фінансових криз і дисбалансів, а також створюються передумови для збереження цілісності та ефективності функціонування фінансової системи.

– це стан фінансової системи країни, за якого забезпечуються необхідні умови для стабільного соціально-економічного розвитку, підтримується її стійкість до фінансових криз.

Фінансова безпека держави має і *внутрішній* (досконалістю правової, організаційної та інституціональної бази, а також політичною стабільністю, рівнем ризиків ринкової кон'юнктури, масштабами тіньової економіки та рівнем корупції в державі), і *зовнішній* (фінансовий суверенітет країни, незалежність національної фінансової системи від впливу міжнародних фінансово-кредитних організацій і транснаціонального капіталу) аспекти.

Таким чином, фінансова безпека держави охоплює:

захист фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових взаємовідносин;

досягнення фінансової незалежності, стабільності та стійкості в умовах впливу зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, які можуть становити загрозу національним інтересам у фінансовій сфері;

здатність фінансової системи забезпечувати стабільне функціонування економіки країни та підтримувати її довготривале зростання.

Залежно від сегмента фінансового ринку, фінансова безпека держави охоплює такі компоненти: бюджетну безпеку, боргову, банківську, валютну, грошово-кредитну, безпеку небанківських фінансових ринків (фондового та страхового)

Бюджетна безпека – це стан фінансової системи, що характеризується платоспроможністю та стійкістю держави, збалансованістю доходів і видатків державного та місцевих бюджетів, а також ефективним використанням бюджетних коштів.

Боргова безпека – це підтримання оптимального рівня внутрішньої та зовнішньої заборгованості, з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання запозичень, що дозволяє задовольнити нагальні соціально-економічні потреби, не загрожуючи суверенітету держави та її фінансовій системі. Таке співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями, яке зберігає фінансову стабільність і стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз.

Банківська безпека – це стан банківської системи, що включає два аспекти: по-перше, забезпечення позитивних наслідків діяльності банків для

держави, бізнесу та населення (клієнтів і контрагентів); по-друге, запобігання реальним і потенційним загрозам фінансовій стабільності банківської системи країни, Національному банку та окремим банківським установам.

Валютна безпека – це забезпечення держави достатнім обсягом валютних коштів для підтримки позитивного сальдо платіжного балансу, виконання міжнародних зобов'язань та накопичення необхідних валютних резервів. Включає стабільність національної валюти, що характеризується високою довірою суспільства, стійкістю курсу та створенням сприятливих умов для розвитку національної економіки, залучення іноземних інвестицій і інтеграції країни у світову економічну систему, водночас забезпечуючи захист від коливань на міжнародних валютних ринках.

Грошово-кредитна безпека – це стан грошово-кредитної системи, який забезпечує стабільність національної валюти, доступність кредитних ресурсів для всіх суб'єктів економіки та такий рівень інфляції, що сприяє економічному зростанню і підвищенню реальних доходів населення.

Безпека небанківських фінансових ринків – це такий рівень розвитку фондового та страхового ринків, який забезпечує здатність цих ринків задовольняти потреби суспільства у фінансових інструментах та послугах. Вона включає оптимальний обсяг капіталізації ринку, що враховує структуру і ліквідність цінних паперів, а також гарантує фінансову стійкість емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, консультантів, реєстраторів, зберігачів і держави в цілому.

Система забезпечення та підвищення фінансової безпеки держави повинна базуватися на загальних принципах:

☑ **законності** (суб'єкти фінансової безпеки повинні діяти виключно в рамках чинного законодавства);

☑ **обґрунтованості** (усі компоненти повинні спиратися на чітко визначену теоретичну та методологічну базу);

☑ **керованості** (ієрархічна структура зумовлена особливостями самої системи, складністю й значущістю завдань, покладених на систему

забезпечення фінансової безпеки, а також потребою в постійному та беззаперечному контролі за їх виконанням);

☑ **багатомірності** (аналіз і оцінка всіх аспектів прояву фінансової безпеки);

☑ **комплексності** (жоден елемент фінансової безпеки не здатний повністю замінити відсутність іншого);

☑ **неподільності** (гарантування безпеки кожного окремого елемента (суб'єкта) шляхом забезпечення безпеки всієї системи в цілому);

☑ **еволюційності** (перехід від системи фінансової безпеки, орієнтованої виключно на задоволення інтересів держави, до такої, що спрямована на гармонійне узгодження інтересів громадян, домогосподарств, бізнесу, галузей, регіонів, держави, суспільства та людства загалом).

Суб'єктами, які забезпечують фінансову безпеку держави, є, в першу чергу, органи державної влади, управління та самоврядування: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Державна казначейська служба України; Національний банк України; Державна податкова служба України; Національна поліція України, суди загальної юрисдикції; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування та інші. Вагоме місце займає Державна служба фінансового моніторингу України, яка реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. А також важливим є Бюро економічної безпеки України, мета якого – це протидія економічним злочинам проти держави шляхом реалізації правоохоронної, аналітичної, економічної, інформаційної та інших функцій.

За суб'єктами фінансових відносин у системі фінансової безпеки держави можна виокремити:

☑ фінансову безпеку особи (громадянина) та домогосподарства;

☑ фінансову безпеку підприємства;

☑ фінансову безпеку регіону.

Фінансова безпека особи – це стан, при якому забезпечується економічний і правовий захист її життєвих інтересів, гарантується дотримання конституційних прав і підтримується гідний рівень життя, незалежно від впливу зовнішніх чи внутрішніх загроз. Держава виконує важливу роль у забезпеченні соціальних стандартів і гарантій, зокрема встановлення мінімального розміру заробітної плати та пенсій на рівні, який дозволяє працездатній людині утримувати сім'ю, а пенсіонеру – забезпечити достойні умови життя. Основними загрозами фінансовій безпеці громадян і країни в цілому є невивплата зарплат і пенсій, безробіття, знецінення заощаджень, зниження реальних доходів, збільшення бідності, нерівномірний розподіл доходів і майнове розшарування. Рівень фінансової безпеки окремої особи значною мірою залежить від економічної ситуації в країні та фінансової політики, що впроваджується державою.

Фінансова безпека підприємства – це стан, за якого підприємство має достатні фінансові ресурси для виконання своїх зобов'язань, зберігає фінансову незалежність і стійкість, а також забезпечує захист ключових фінансових інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Вона створює умови для стабільного довгострокового розвитку відповідно до обраної фінансової стратегії. Основними фінансовими інтересами підприємства є збільшення його ринкової вартості, підвищення рентабельності активів і власного капіталу, забезпечення фінансових ресурсів на кожному етапі розвитку, досягнення фінансової стабільності та формування позитивного ділового іміджу. Загальний рівень фінансової безпеки держави залежить від фінансової стабільності окремих регіонів і їхньої взаємодії, що сприяє сталому розвитку всіх територіальних одиниць.

Місце кредитних відносин у забезпеченні фінансової безпеки підприємств, наведено на рис. 6.2.1

Фінансова безпека підприємств

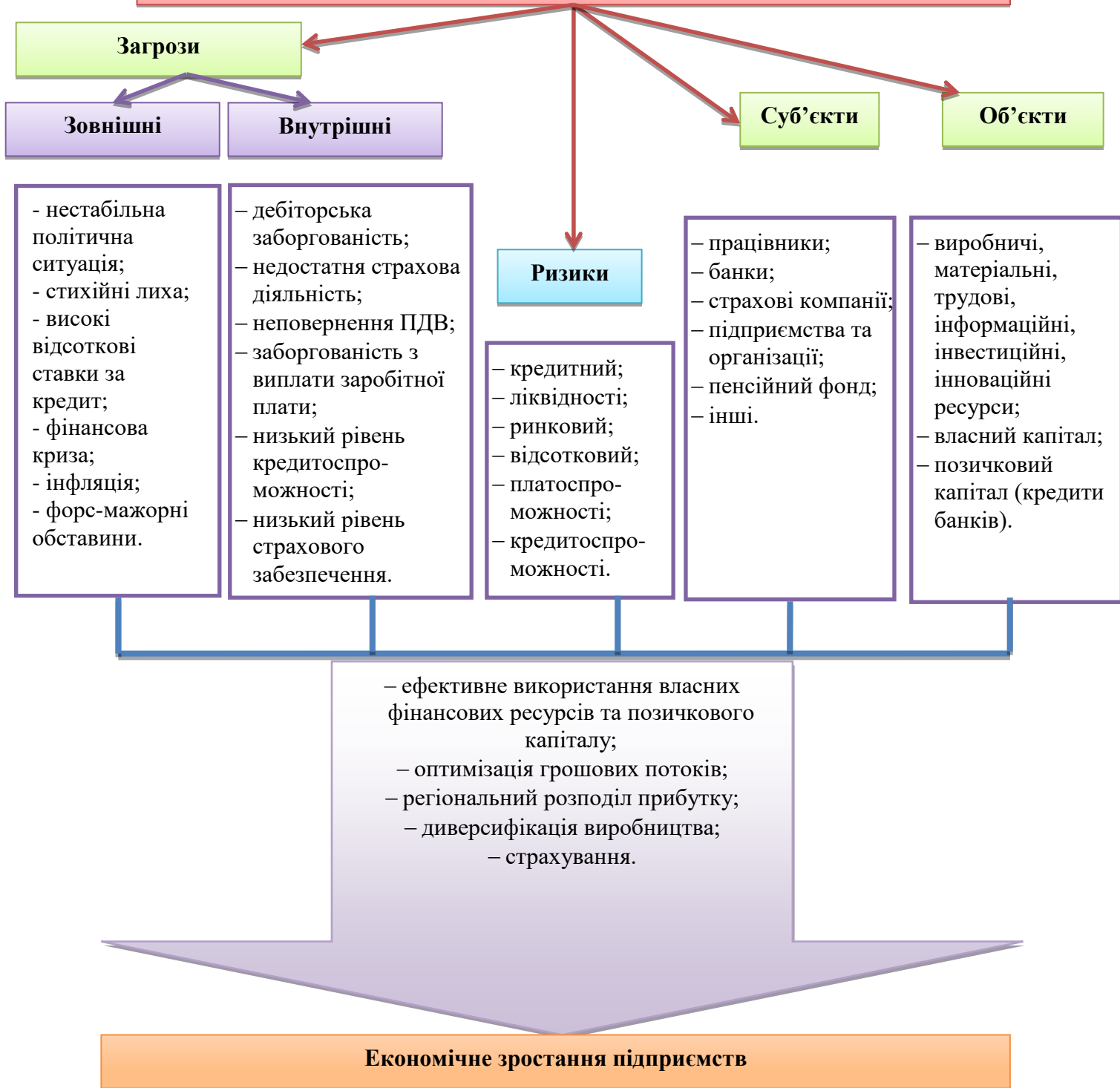

Рис. 6.2.1 Місце кредитних відносин у забезпеченні фінансової безпеки підприємств.

Під фінансовою безпекою підприємств розуміємо сукупність таких структурних компонентів, використання яких характеризується стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз, можливістю запобігти ймовірності появи того чи іншого фінансового ризику та забезпечити ефективне використання власних фінансових ресурсів і позичкового капіталу (кредити банку), оптимізацію грошових потоків, раціональний розподіл прибутку, диверсифікацію виробництва та страхування продукції, тобто досягти стійкого економічного розвитку. Отже, фінансова безпека є важливою складовою економічної безпеки, оскільки:

- ☑ підприємства реалізують свої функції через використання власних фінансових ресурсів та залученого капіталу;

- ☑ через управління грошовими коштами здійснюється вплив на виробничу діяльність;

- ☑ комплексний підхід до вирішення проблем передбачає поєднання структурних компонентів фінансової безпеки (загрози, ризику, суб'єкти та об'єкти).

Саме фінансова безпека створює фінансові (які є складовою економічних) умови для ефективного використання фінансових ресурсів підприємств, забезпечення стабільності фінансових результатів, цілей та стратегії розвитку.

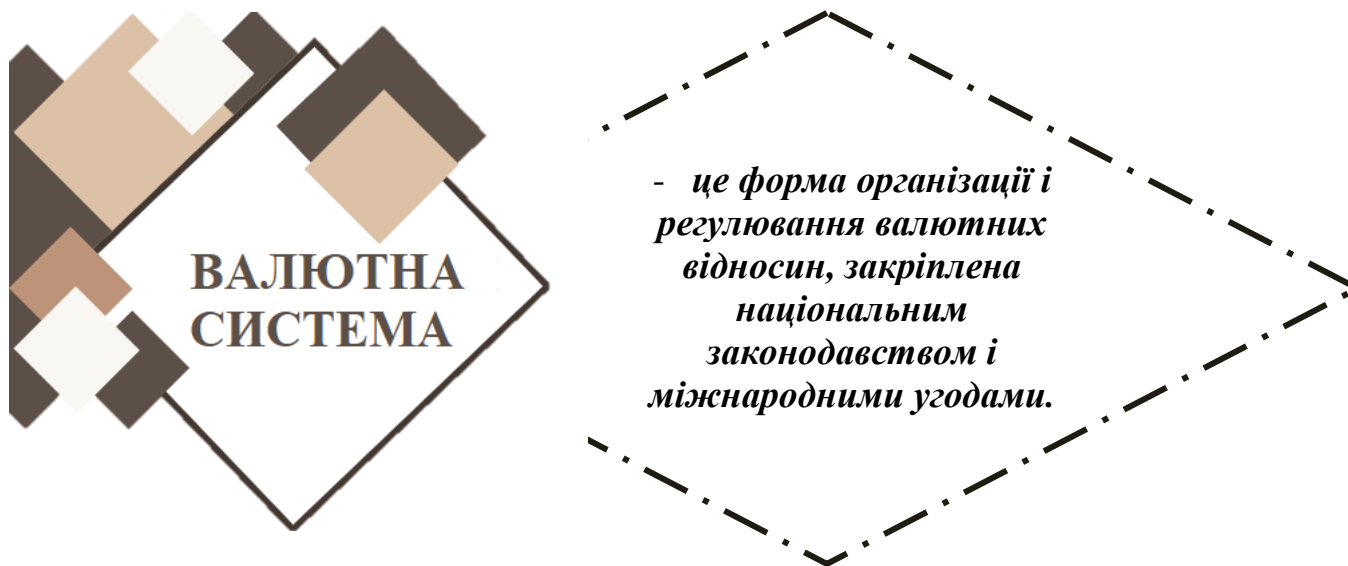
Фінансова безпека регіону – означає його фінансову автономію, яка виражається у здатності ефективно контролювати ресурси регіону та максимально використовувати конкурентні переваги. Вона включає стабільність економіки регіону, що забезпечує надійність усіх складових економічної системи, захист різних форм власності, гарантії для підприємницької діяльності та протидію дестабілізуючим факторам. Також фінансова безпека передбачає здатність регіону до розвитку та прогресу, тобто реалізацію й захист економічних інтересів, модернізацію виробництва,

проведення ефективної інвестиційної й інноваційної політики, а також розвиток інтелектуального та трудового потенціалу.

6.3 Еволюція світової валютної системи та структура валютних ринків.

Включення світового ринку в процес кругообігу капіталу означає перетворення частини грошового капіталу з національних грошей в іноземну валюту і навпаки. Це відбувається під час міжнародних розрахункових, валютних, кредитних і фінансових операцій. Нестабільність міжнародних валютних відносин, валютні кризи негативно впливають на процес відтворення.

Валютна система – це форма організації і регулювання валютних відносин, закріплена національним законодавством і міжнародними угодами. Конкретною формою організації валютних відносин є світова валютна система. Вона являє собою сукупність способів, інструментів та органів (інститутів), за допомогою яких здійснюються грошові розрахунки в рамках світового господарства.

Світова валютна система пройшла кілька етапів розвитку, кожен з яких тривав досить довгий час. Ключові відмінності між різними валютними системами полягали в тому, який актив використовувався як резервний. Залежно від періоду це могли бути золото, долар, що конвертувався в золото за фіксованим курсом, або інші валюти, які виконували роль міжнародного платіжного засобу для підтримки рівноваги платіжного балансу. Сучасна

валютна система пройшла в своєму розвитку три етапи: систему золотого стандарту, Бреттон-Вудську систему і Ямайську систему. Першою світовою валютною системою була Паризька, яка визнавала золото єдиною формою світових грошей. Другою світовою валютною системою була Генуезька валютна система.

Золотий та золотодевізний стандарт організація грошової системи, за якої ціна валюти у золоті встановлюється законом, і органи влади зобов'язуються обмінювати за вимогою золото на валюту за встановленим курсом. За системою "золотого стандарту" всі національні валюти мали фіксований золотий вміст. Характерними ознаками золотомонетного стандарту було те, що в обігу перебували золоті монети, золотий вміст кожної грошової одиниці визначався законом і підтримувався незмінним, існувала вільна взаємна конвертованість валют, а також вільне ввезення і вивезення золота з однієї країни в іншу. Особливістю золотого стандарту був вільний рух золота як додаткового засобу зрівноважування платіжного балансу. Країна, що мала дефіцит торгового балансу, передавала золото своїм торговим партнерам.

Бреттон-Вудська валютна система в основу цієї валютної системи був покладений золото-валютний стандарт, а функція світових грошей була закріплена за американським долларом. Він був єдиною валютою, яка обмінювалася на золото (за ціною 35 дол. за одну унцію золота). Американський доллар було визнано основною резервною валютою. Курс інших валют фіксувався по відношенню до долара США. Але на початку 70-х років потреба в американських доларах з боку світової торгівлі почала зростати швидше, ніж золотий запас США.

Ямайська валютна система впроваджена система змінних валютних курсів, що визначався в залежності від співвідношення між попитом і пропозицією на валютних ринках. За цією системою ціна національної валюти кожної країни стала залежати від стану її власної економіки та її конкурентоспроможності на світовому ринку. Теоретично основою Ямайської

системи був проголошений принцип регулювання валютних курсів ринковими силами (попит і пропозиція).

Функціонування *комплементарної валютної системи*, якою є система з використанням біткоїна, може бути вигідною для національних економік. Крім диверсифікації ризиків, за рахунок розподілу вільних фінансових ресурсів між двома валютами є ще відсутність курсових ризиків під час використання біткоїна в міжнародних транзакціях, адже ця валюта використовується у більшості країн світу. Однак валютна система з використанням біткоїна має й вагомий недолік у вигляді значної волатильності обмінного курсу до національних валют. Для України поява нових локальних систем розрахунку може забезпечити альтернативний шлях для побудови стабільної національної валютної системи.

Курсова політика полягає в проведенні комплексу заходів з метою корекції курсу національної валюти. Якщо це зниження обмінного курсу, то курсова політика називається *політикою девальвації* (сприяє підвищенню конкурентоспроможності національного виробництва, посиленню торговельних позицій країни на світовому ринку та стимулюванню експорту), якщо ціллю курсової політики визнається підвищення обмінного курсу, то вона називається *політикою ревальвації* (стимулює розвиток імпорту, оскільки імпортери для своїх платежів за кордоном купуватимуть іноземну валюту за нижчим курсом).

Валютна інтервенція полягає в оперативному підтриманні валютного ринку в стані рівноваги шляхом збільшення чи зменшення купівлі чи продажу центральним банком іноземної валюти за національну. Щоб зупинити падіння курсу національної валюти і зростання курсу іноземної валюти, центральний банк повинен збільшити продаж іноземної валюти на ринку, піднявши цим її пропозицію до наявного попиту. І навпаки, щоб зупинити підвищення курсу національної валюти і падіння курсу іноземної, він повинен зменшити продаж чи збільшити купівлю останньої. Застосовуючи то один, то другий з цих інструментів, центральний банк може тривалий час підтримувати валютний

ринок і курс у стані рівноваги. Для цього він повинен мати достатній обсяг валютних резервів.

Валютний ринок України – це сукупність відносин у сфері торгівлі валютними цінностями в Україні між суб'єктами валютного ринку України, між суб'єктами ринку та їх клієнтами (уключаючи банки-нерезиденти), між суб'єктами ринку і Національним банком України, а також між Національним банком і його клієнтами, у яких суб'єкти ринку або Національний банк є стороною договору з купівлі, продажу або обміну валютних цінностей.

За характером виконуваних операцій і ступенем їх ризику суб'єктами валютного ринку є:

підприємці, які купують і продають валюту для забезпечення своєї комерційної діяльності (імпортери, експортери);

інвестори, які вкладають свій чи позичений капітал у валютні цінності з метою одержання процентного доходу;

спекулянти, які постійно купують-продають валюту задля одержання доходу від різниці в її курсі; професійними спекулянтами є валютні дилери. Ними можуть бути юридичні та фізичні особи;

хеджери, які здійснюють операції на валютному ринку для захисту від несприятливої зміни валютного курсу;

посередники: банки, брокерські контори, біржі тощо.

Провідне місце серед посередників валютного ризику займають банки, які постійно торгують валютою всередині країни і за її межами. Попит на іноземну валюту одночасно є пропозицією національної валюти, а пропозиція іноземної валюти є одночасно попитом на національну валюту.

Національні валютні ринки існують у більшості країн світу, вони обмежуються економічним простором конкретної країни і регулюються її національним валютним законодавством.

Міжнародні валютні ринки сформувалися у країнах, в яких до мінімуму зведені обмеження на валютні операції (валютні обмеження). Такі ринки регулюються скоріше за все міждержавними угодами, домовленостями самих учасників цих ринків, традиціями.

Структура валютного ринку складається з національних (локальних) ринків, міжнародних ринків і глобального ринку. Вони відрізняються за обсягами та специфікою валютних операцій, кількістю валют, які обмінюються, а також ступенем правового регулювання та іншими особливостями.

Валюта – це грошова одиниця, що використовується як засіб розрахунку при торгівлі.

Торгівля іноземною валютою в готівковій формі (валютно-обмінні операції) здійснюється уповноваженими установами. Торгівля банківськими металами з фізичною поставкою здійснюється виключно банками.

До валютно-обмінних операцій належать:

☑ купівля у фізичних осіб-резидентів і нерезидентів готівки іноземної валюти за: готівкові кошти в гривні; безготівкові кошти в гривні з подальшим їх зарахуванням на власні поточні рахунки цих фізичних осіб;

☑ продаж фізичним особам-резидентам і нерезидентам готівки іноземної валюти за: готівкові кошти в гривні; безготівкові кошти в гривні з власних поточних рахунків цих фізичних осіб;

☑ обмін фізичним особам-резидентам і нерезидентам готівки іноземної валюти однієї іноземної держави на готівку іноземної валюти іншої іноземної держави.

За режимом використання валюти поділяються на:

☑ **Неконвертовані** – це валюти, які неможливо вільно обміняти на іноземні валюти за ринковим курсом.

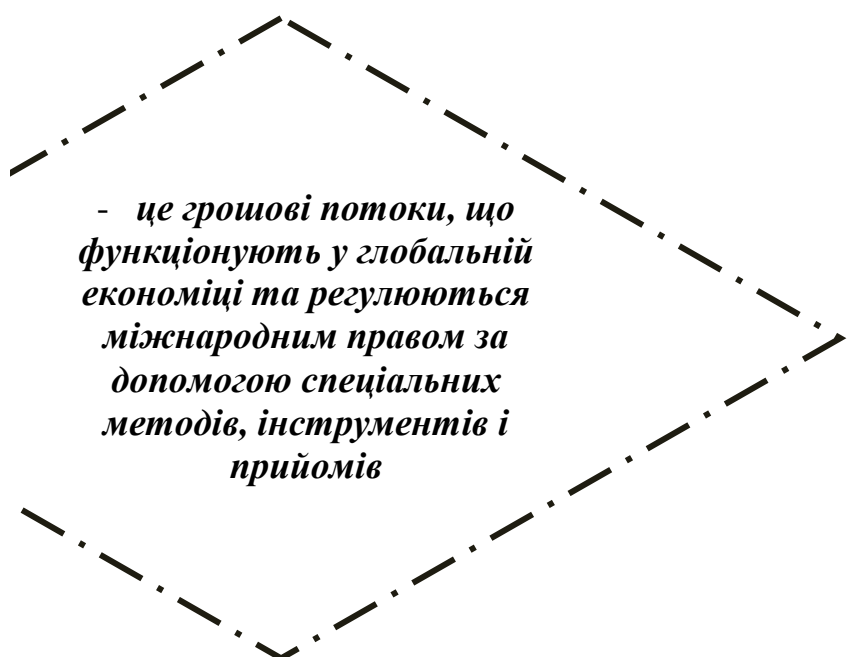
☑ **Конвертовані** – це валюти, які вільно обмінюються на валюти інших країн за курсом, що формується у встановленому порядку, і вільно вивозяться і ввозяться через кордон. Конвертованість буває **повна** (означає можливість вільного обміну національної валюти на іноземну для всіх категорій власників (юридичних і фізичних осіб, резидентів і нерезидентів) та за всіма видами цілей

або операцій (платежі за поточними операціями, платежі за рухом капіталу і переказами)) та *часткова* (означає, що національна валюта обмінюється на іноземну з певними обмеженнями. Якщо конвертація національної валюти дозволена тільки для нерезидентів, то вона називається *зовнішньою*, а якщо для резидентів – *внутрішньою*. Якщо конвертація поширюється тільки на платежі за поточними операціями, вона називається *поточною*, а якщо тільки на платежі за рухом капіталу – *капітальною*).

6.4 Міжнародні фінанси. Типи і види міжнародних розрахунків.

Міжнародні фінанси становлять сукупність відносин зі створення і використання грошових коштів, необхідних для здійснення зовнішньоекономічної діяльності державами, фірмами, іншими юридичними та фізичними особами.

Існування міжнародних фінансів тісно пов'язане із діяльністю міжнародної економіки. Серед найбільш важливих сфер міжнародної економіки є: міжнародна торгівля, міжнародна інвестиційна діяльність, діяльність імміграційних людських ресурсів, міждержавний обмін сучасними технологіями тощо.

Міжнародні фінанси – це грошові потоки, що функціонують у глобальній економіці та регулюються міжнародним правом за допомогою спеціальних методів, інструментів і прийомів. Вони забезпечують процеси формування, розподілу та перерозподілу частини світового ВВП, яка стосується міжнародної економіки, та сприяють виникненню економічних відносин між усіма учасниками цих процесів на міжнародному рівні.

Міжнародні фінанси складаються із взаємоузгоджених та самостійно відособлених ланок, таких як: фінанси міжнародних організацій; фінанси міжнародних інституцій; фінанси транснаціональних корпорацій; міжнародний фінансовий ринок.

Міжнародні фінансові організації і інституції об'єднує спільна ціль, яка полягає в забезпеченні стабілізації світової фінансової системи. Фінансові інституції глобального значення – це МВФ і група Світового банку.

Міжнародний фінансовий ринок є невід'ємною частиною світового господарства. На світовому рівні в основі економічних відносин лежить міжнародний поділ праці, який сприяє більш раціональному використанню ресурсів усього світу, а також поглибленню спеціалізації у міжнародному виробництві.

Під *транснаціональною корпорацією* розуміється велика міжнародна компанія, яка володіє виробничими потужностями, філіями або представництвами в декількох країнах. ТНК здійснює свою діяльність на глобальному рівні, керуючи ресурсами, виробництвом і розподілом товарів чи послуг, з урахуванням переваг різних національних економік. Її діяльність часто базується на ефективному використанні фінансових, людських і матеріальних ресурсів у різних країнах для максимізації прибутку. У системі міжнародних зв'язків ТНК формує мережу власних фінансових установ, діяльність яких визначається умовами функціонування міжнародного фінансового ринку. До таких установ належать: комерційні банки, страхові, інвестиційні, лізингові, фінансові, трастові, пенсійні фонди і компанії. Масштабність і здатність спрямовувати значні обсяги фінансових ресурсів

через власні грошові канали роблять фінанси транснаціональних корпорацій окремою підсистемою міжнародних фінансів.

Суб'єкти міжнародних фінансів поділяють на три основні групи:

1 група – економічні суб'єкти, які мають грошові ресурси (кредитори);

2 група – економічні суб'єкти, які відчують потребу в грошових ресурсах (позичальники);

3 група – професійні посередники (інститути), які працюють на фінансових ринках.

У межах членства України в міжнародних фінансових організаціях Національний банк України активно співпрацює з такими установами: Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Європейський інвестиційний банк.

Міжнародний Валютний Фонд є міжнародною фінансовою організацією, яка була заснована в 1944 році. До її складу входять 190 країн. Фонд має статус спеціалізованої установи ООН і його метою є регулювання валютно-кредитних відносин країн-членів та надання їм допомоги при дефіциті платіжного балансу шляхом надання коротко- і середньострокових кредитів в іноземній валюті.

Група Світового банку складається з п'яти організацій (*Міжнародний банк реконструкції та розвитку, МБРР (IBRD); Міжнародна асоціація розвитку, МАР (IDA); Міжнародна фінансова корпорація, МФК (IFC); Багатостороння агенція з гарантій інвестицій, БАГІ (MIGA); Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів, МЦУІС (ICSID)*). Метою діяльності цих установ є надання фінансової і технічної допомоги країнам, що розвиваються. Серед міжнародних фінансових організацій Світовий банк є другим після МВФ фінансовим партнером України.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) – міжнародна фінансова організація, діяльність якої спрямована на фінансування економічних реформ у країнах Східної Європи з метою їх переходу до ринкової економіки.

Штаб-квартира ЄБРР знаходиться в Лондоні. На сьогодні акціонерами ЄБРР є 71 країна, а також Європейський Союз та Європейський інвестиційний банк.

З метою підвищення ефективності співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, пришвидшення темпів освоєння кредитних коштів за їх проєктами, спрямованих на фінансування розвитку економіки країни, в тому числі відновлення банківського кредитування та розвитку фінансового сектору, Національний банк разом з Урядом України співпрацює з іншими міжнародними організаціями, такими як *Європейський інвестиційний банк* (EIB) (Україна не є членом цієї організації) та *Чорноморський банк торгівлі та розвитку* (BSTDB) (Україна є членом цієї організації з 1997 року). Ресурси цих організацій використовуються для фінансування інвестиційних проєктів у державному та приватному секторах економіки України.

Міжнародні розрахунки – це система механізмів реалізації грошових вимог та зобов'язань, що виникають між різними суб'єктами у сфері міжнародних економічних відносин.

Міжнародні розрахунки здійснюються переважно у *безготівковій формі шляхом* відповідних записів на банківських рахунках в уповноважених банках; вони безпосередньо пов'язані з обміном валют.

Міжнародний рахунок **НОСТРО** (італ. nostro conto – «наш рахунок») – рахунок, який банк відкриває в іноземному банку-кореспонденті й за яким здійснюються всі операції з виконання доручень власника рахунка банком-кореспондентом.

Міжнародний рахунок **ЛОРО** (італ. loro conto – їхній рахунок) – кореспондентський рахунок з міжнародних розрахунків, який відкривається у вітчизняному банку на ім'я іноземного банку-кореспондента.

Суб'єкти міжнародних розрахунків:

- імпортери;
- експортери;
- банки, кредитні установи;
- держава;
- міжнародні організації;
- фізичні особи.

В основу міжнародних розрахунків покладено рух товарно-розпорядчих документів та операційне оформлення платежів.

Форми міжнародних розрахунків для експортера, поділяються на:

Авансова оплата (коли імпортер самостійно або через свій банк чи банк експортера оплачує товар у момент передавання ним замовлення експортеру).

Акредитив (угода згідно з якою, банк зобов'язується на прохання клієнта оплатити документи третій особі (бенефіціару-експортеру), на користь якої відкритий акредитив, чи оплатити акцепт тратти, яку виставив бенефіціар, або зробити неогоціацію (купівлю) документів, виставлених йому експортером (бенефіціаром) відповідно до певних умов).

Інкасо (це банківська операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта отримує на підставі розрахункових документів, грошових коштів, що належать клієнту, від підприємств, організацій, установ за відвантажені на їхню адресу товарно-матеріальні цінності або надані послуги і зараховує ці кошти на його рахунок у банку).

☑ **Банківський переказ** (форма безготівкових розрахунків, за якої банк за дорученням клієнта переводить певну суму грошей з рахунку відправника на рахунок отримувача. Переказ може здійснюватися в межах однієї банківської системи або між банками різних країн);

☑ **Банківський вексель** (цінний папір, який видається банком і зобов'язує банк сплатити вказану у векселі суму грошей власнику векселя (пред'явнику або зазначеній особі) у визначений строк або за пред'явленням. Банківський вексель використовується для забезпечення фінансових операцій або як засіб кредитування);

☑ **Банківський чек** (письмове розпорядження клієнта банку, адресоване банку, виплатити визначену суму грошей певній особі (або пред'явнику чека). Чеки можуть бути іменними, ордерними (з правом передати іншій особі) або на пред'явника. Використовується для зручності розрахунків і безготівкових операцій);

☑ **Відкритий банківський рахунок** (угода між клієнтом і банком, за якою клієнт отримує можливість зберігати кошти, здійснювати розрахункові, платіжні операції та інші фінансові послуги. Відкриття рахунку передбачає оформлення відповідних документів, після чого банк надає клієнту унікальний номер рахунку для ідентифікації операцій);

☑ **Консигнація** (це різновид договору комісії, що застосовується переважно у зовнішньоекономічних договорах. Коли одна сторона бере на себе обов'язок за винагороду протягом певного часу продати від свого імені товари, передані їй іншою стороною).

☑ **Пластикові картки** (електронні платіжні інструменти у вигляді пластикових карт із вбудованим чипом або магнітною стрічкою, які використовуються для доступу до банківського рахунку. Вони дозволяють здійснювати платежі, знімати готівку, оплачувати товари та послуги, а також виконувати інші фінансові операції).

Банки відкривають рахунки в іноземних установах у національній валюті країни-контрагента. На рахунках відображаються всі операції, які здійснюють банки за дорученням своїх клієнтів та за власний рахунок.

На практиці існують дві можливості оформлення кореспондентських відносин банків:

із взаємним відкриттям рахунків (*А-кореспонденти*), коли зв'язок між банками здійснюється через кореспондентський рахунок. **Кореспондентський рахунок** – це рахунок для обліку розрахунків, які виконує одна банківська установа за дорученням і на кошти іншої банківської установи на підставі укладеного кореспондентського договору (угоди);

без відкриття рахунків (*Б-кореспонденти*), коли обмінюються домовленостями про агентські послуги, зокрема, у Б-кореспондента доручення, що надійшли прямо, виконуються негайно, і тому обов'язково має бути домовленість з третьою кредитною установою про придбання необхідної грошової суми. Для цього дуже часто між банками взаємно відкриваються кредитні лінії, які полегшують ділові відносини.

SWIFT перекладається українською як Всесвітня міжбанківська фінансова телекомунікаційна мережа, але вимовляється за аналогією з англійською – СВІФТ. Кожний банк, що входить до цієї мережі, має свій унікальний SWIFTкод. Для здійснення платежу у Європі теоретично достатньо знати SWIFTкод банку та IBAN-код отримувача. IBAN – це міжнародний номер банківського рахунку. Він являє собою послідовність цифр і літер, записану в особливому форматі, яка дозволяє банку однозначно ідентифікувати клієнта. Згідно зі стандартом, рахунок у формі IBAN має містити код країни, наприклад, це UA для нашої держави, до 30 цифр базового банківського рахунку і 2 контрольні цифри, які дозволяють за допомогою спеціального алгоритму зрозуміти, що в IBAN сталася помилка.

Тематика самоконтролю.

1. Фінансовий механізм як сукупність економіко-організаційних і правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави.
2. Міжнародний фінансовий ринок.
3. Вплив фінансової системи на темпи та пропорції розвитку економіки.
4. Баланс фінансових ресурсів і витрат у державі.
5. Етапи формування світової валютної системи.
6. Характеристика валютних ринків
7. Типи і види міжнародних розрахунків.
8. Управління фінансовою системою.
9. Вплив фінансової кризи на фінансову безпеку держави.
10. Показники фінансової діяльності.
11. Фінансові показники.
12. Валютний курс та конвертованість валют.
13. Валютне регулювання: суть та необхідність.
14. Валютні системи: поняття, структура, призначення.
15. Світова та міжнародні валютні системи.
16. Етапи розвитку світової валютної системи.
17. Характеристика операцій на валютному ринку.
18. Фінансова криза та її характеристика.
19. Економічний зміст та призначення фінансового менеджменту.
20. Основи фінансового контролю.
21. Міжнародні фінансові потоки.
22. Міжнародні фінансові інститути.
23. Методи та форми фінансового контролю.
24. Поняття, призначення та елементи національної валютної системи.
25. Діяльність міжнародних організацій і міжнародних інститутів.

ЗАВДАННЯ

До кожного терміну доберіть єдиний правильний варіант визначення

№ п/п	Термін	№ п/п, що відповідає визначенню	Визначення
1	Валовий внутрішній продукт		певний рівень внутрішньої та зовнішньої державної та гарантованої державою заборгованостей, який задовольняє потреби держави у фінансових ресурсах
2	Державний бюджет		сукупність форм і методів створення та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, населення
3	Фінансовий механізм		це захищеність інтересів держави у фінансовій сфері
4	Фінансова безпека держави		сукупність ринкової вартості випущених на території певної держави за звітний період (найчастіше за рік) кінцевих товарів і наданих послуг.
5	Боргова безпека		статистичний звіт, у якому зазначено сумарні дані про економічні операції резидентів з нерезидентами за певний період
6.	Платіжний баланс		це система грошових відносин яка виникає з метою формування та використання централізованого фонду грошових ресурсів для задоволення суспільних потреб

ЗАВДАННЯ

Банк встановив такий курс: 1 USD = 41.50350 UAH
 1 UAH = 0,024 USD
 Маючи 500000 грн, скільки доларів можна купити в банку.
 Купівля – 40,50 UAH, продаж – 41,50 UAH. Скільки євро можна купити за 500000 грн, якщо 1 USD = 0,87 EUR.

РОЗВ'ЯЗОК	ВАЛЮТНИЙ КАЛЬКУЛЯТОР
<p>$500000 / 41,50 = 12047,18$ USD</p> <p>$12047,18 \times 0,87 = 10481,05$ EUR</p>	<p>https://fin-calc.org.ua/ua/calculator/currency/view/</p> <p>Калькулятор</p> <div data-bbox="754 412 1426 580"> <p>Сума: <input type="text" value="500000"/> в валюті: <input type="text" value="Українська гривня"/> Валюта конвертації: <input type="text" value="Долар США"/></p> <p><input type="button" value="ПОРАХУВАТИ"/></p> </div> <p>Результати</p> <p>Базові умови</p> <p><i>Сума у валюті "Українська гривня" : 500000.00</i> <i>Валюта конвертації : Долар США</i></p> <p>Підсумкові значення</p> <p><i>Сума у валюті "Долар США" : 12047.18</i> <i>Курс : 1 UAH = 0.02409 USD</i> <i>Курс : 1 USD = 41.50350 UAH</i></p> <p><i>за даними НБУ</i></p>

РЕКОМЕНДАЦІЯ
<div data-bbox="264 1312 400 1451"> </div> <p data-bbox="935 1285 1198 1323" style="text-align: right;">Онлайн-ресурси</p> <p data-bbox="228 1496 1198 1534">Біржові інвестиційні фонди - https://www.google.com/finance</p> <p data-bbox="228 1559 1086 1653">New York Stock Exchange - https://www.advfn.com/nyse/newyorkstockexchange.asp</p>

ЗАВДАННЯ

Для розрахунку податкової знижки необхідно мати такі дані:
заробітна плата за рік - 455749 грн; вартість навчання – 27800 грн; Розмір податкової знижки – 18 % від вартості навчання.
Сума податкової знижки не може перевищувати розмір сплаченого податку з доходів фізичних осіб (ПДФО).

РОЗВ'ЯЗОК

Для розрахунку податкової знижки необхідно всю вашу заробітну плату за рік помножити на 0,18% (оскільки знижка від податку складає 18%) – так ви порахуєте, скільки податку заплатили із заробітної плати. Від зарплати за рік відняти плату за навчання за рік та отриману суму потрібно помножити на 0,18%. Далі цю отриману суму слід відняти від суми податку із заробітної плати. Так ви дізнаєтеся, скільки грошей вам має повернути держава за оплату освітніх послуг.

Тобто за рік із такої заробітної плати заплатили 82034,89 грн податку ($455749 \times 0,18 = 82034,89$ грн). За навчання заплатили 27800 грн. Отже, $(455749 - 27800) \times 0,18 = 77030,89$. Далі $82034,89 - 77030,89 = 5004$ грн. Тобто за такої річної зарплати та плати за навчання держава мала б повернути 5004 грн. (розрахунок орієнтовний)

**КАЛЬКУЛЯТОР
ПОДАТКОВОЇ ЗНИЖКИ**
<https://finsee.com/%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/>

Калькулятор податкової знижки

Офіційна заробітна плата, грн*	Витрати на навчання, грн
<input type="text" value="455 749"/>	<input type="text" value="27 800"/>
<small>за увесь минулий рік якщо ви отримували 10 000 грн/міс., вкажіть 120 000</small>	<small>фактичні платежі протягом звітного календарного періоду</small>
Податкова знижка	5 004.00 грн

ВАЖЛИВО

Перелік документів

Документи подаються до Державної податкової служби за місцем реєстрації, поштою з повідомленням про вручення або онлайн (в мобільному застосунку «Моя податкова» <https://play.google.com/store/apps/details?id=my.tax.gov.ua> або в електронному кабінеті платника податків <https://cabinet.tax.gov.ua/>):

1. Паспорт.
2. РНОКПП (реєстраційний номер облікової картки платника податків).
3. Декларація про майновий стан і доходи.
4. Довідка про заробітну плату (форма №3).
5. Копія договору з навчальним закладом, в якому повинно бути вказано вартість навчання.
6. Копії квитанцій (чеків, платіжних доручень) за оплату навчання.
7. Документи, що підтверджують ступінь споріднення (якщо за навчання сплачують батьки, то потрібно надати свідоцтво про народження дитини; якщо на податкову знижку претендує чоловік або дружина – свідоцтво про шлюб).
8. Заява із зазначенням реквізитів рахунку для перерахування відшкодування.

Оформити податкову знижку можливо з **1 січня до 31 грудня** року наступного за звітним. У 2025 році подаємо документи за 2024 рік.

Згідно зі статтею 179 Податкового кодексу України у разі ухвалення компенсації за навчання, кошти будуть переведені на ваш банківський рахунок **протягом 60 днів** після надходження пакету документів.

ЗАВДАННЯ

Для діагностики банкрутства підприємства, можна використовувати дво-, п'яти- або семи факторну модель Альтмана. Найбільш ефективною є п'яти факторна модель, в якій факторами виступають певні показники фінансового стану. За даною моделлю розрахунок проводиться за наступною формулою:

$$Z = 1,2 \times X_1 + 1,4 \times X_2 + 3,3 \times X_3 + 0,6 \times X_4 + 0,99 \times X_5$$

Умовне позначення	Назва показника	Порядок розрахунку
Z	інтегральний показник рівня загрози банкрутства	x
X₁	відношення власного оборотного капіталу до сукупних активів	$\frac{\phi 1(p.1195 - p.1695)}{\phi 1 p.1300}$
X₂	відношення чистого прибутку до сукупних активів	$\frac{\phi 2 p.2350}{\phi 1 p.1300}$

X_3	відношення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування до сукупних активів	$\frac{\phi 2 p.2290}{\phi 1 p.1300}$
X_4	відношення між власним і залученим капіталом	$\frac{\phi 1 p.1495}{\phi 1 p.(1595+1695)}$
X_5	відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції до сукупних активів	$\frac{\phi 2 p.2000}{\phi 1 p.1300}$

Ймовірність банкрутства оцінюється залежно від значення Z - рахунка Альтмана, обчисленого за реальними даними підприємств, й визнається такою:

Значення Z -рахунку Альтмана	Ймовірність банкрутства
1,80 і менше	дуже висока
від 1,81 до 2,7	висока
від 2,8 до 2,9	можлива
2,9 і вище	дуже низька

РОЗВ'ЯЗОК

Використовуючи фінансову звітність підприємства (Баланс (ф1) та Звіт про фінансові результати (ф2)) розрахуємо ймовірність банкрутства:

Умовне позначення	Назва показника	Значення	Порядок розрахунку	Результат
X_1	Поточні зобов'язання і забезпечення	5451218	$\frac{3435729 - 5451218}{15754920}$	-0,12
	Оборотні активи	3435729		
	Активи (баланс)	15754920		
X_2	Чистий прибуток	3967156	$\frac{3967156}{15754920}$	0,25
	Активи (баланс)	15754920		
X_3	Прибуток до оподаткування	4438175	$\frac{4438175}{15754920}$	0,28
	Активи (баланс)	15754920		
X_4	Власний капітал	6516072	$\frac{6516072}{3787630+5451218}$	0,71
	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	3787630		
	Поточні зобов'язання і забезпечення	5451218		
X_5	Чистий дохід	36468879	$\frac{36468879}{15754920}$	2,31

	(виручка) від реалізації продукції		15754920
	Активи (баланс)	15754920	

Отримані результати підставляємо у формулу:
 $Z = 1,2 \times (-0,12) + 1,4 \times 0,25 + 3,3 \times 0,28 + 0,6 \times 0,71 + 0,99 \times 2,31 = 3,84$
(ймовірність банкрутства дуже низька)

ЗАВДАННЯ

«Ребус».

На основі поданих картинок, розгадайте ребуси, та пригадайте визначення даних дефініцій.

6

MANAGEMENT OF THE FINANCIAL SYSTEM. INTERNATIONAL FINANCE.

«True success in finance is the result of prudent planning and wise management»

6.1 MANAGEMENT OF THE FINANCIAL SYSTEM. FINANCIAL CONTROL.

6.2 FINANCIAL SECURITY OF THE STATE.

6.3 EVOLUTION OF THE WORLD MONETARY SYSTEM AND STRUCTURE OF CURRENCY MARKETS.

6.4 INTERNATIONAL FINANCE. TYPES AND TYPES OF INTERNATIONAL SETTLEMENTS.

6.1 Management of the financial system. Financial control.

Financial system management is a key component of the successful functioning of any economy or organization. Effective management of financial resources ensures stability, development and resistance to changes in the external environment. In today's world, where globalization, digitalization, and economic instability pose new challenges, the role of financial management becomes even more important. On a national scale, the management of the financial system promotes economic growth, supports social programs and creates the basis for the well-being of citizens.

The financial system is a complex of various funds of financial resources at the disposal of the state, business entities, individual financial institutions and households. These resources are directed to the fulfillment of certain functions and satisfaction of socio-economic needs. The concentration of financial resources occurs in the corresponding monetary funds, which can act as a sign of the separation of the links of the financial system

The internal structure of the financial system consists of spheres and links. *The sphere* characterizes the totality of financial relations generalized by a certain characteristic. A *link* distinguishes a part of financial relations on a certain basis.

There are four areas of the financial system:

- level of microeconomics – finances of business entities;

- ☑ level of macroeconomics – public finance;
- ☑ the level of the world economy – international finance;
- ☑ The sphere of collateral is the financial market.

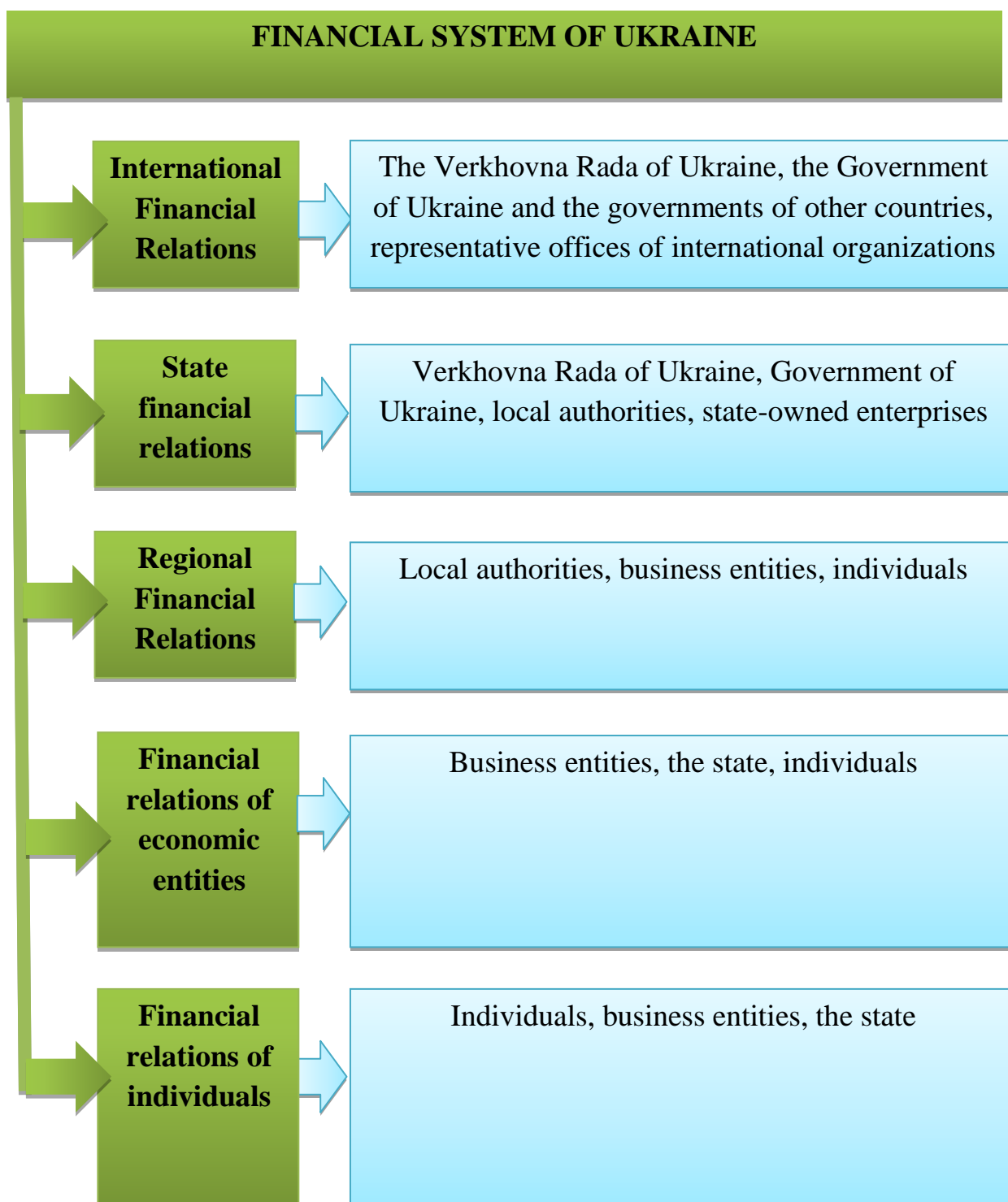

Figure 6.1.1 Structure of the financial system of Ukraine by types of financial relations.

International financial relations reflect the processes of capital movement

between states, transnational corporations, financial institutions and private investors from different countries. They cover a wide range of financial transactions and instruments that facilitate capital flows between countries in order to support investment activities, trade development and the implementation of other economic initiatives.

State financial relations cover various aspects of economic activity, the basis of which is the formation and execution of the state budget. These interactions include budget planning, management of public borrowings, fiscal policy, as well as the implementation of reforms and strategies aimed at financial development, social protection and strengthening of the national economy.

Regional financial relations are an important part of the financial system of the state, being carried out at the level of regional and local bodies. They cover the processes of formation, accumulation and distribution of local budget funds. These relations play a key role in ensuring economic stability and development, as they contribute to the effective solution of local problems and meeting the needs of the population and communities.

Financial relations of business entities encompass various interactions between enterprises, financial organizations, government agencies and individuals. They include aspects such as financing and lending, making investments and portfolio operations, making settlements through payment systems, banking transactions, insurance services and financial risk management.

Financial relations of individuals cover the interaction of individual participants in the economy, such as households, private entrepreneurs or individuals, with other elements of the financial system. These relationships are formed on the basis of specific financial transactions, needs, goals and decisions of entities involved in the use and management of financial resources.

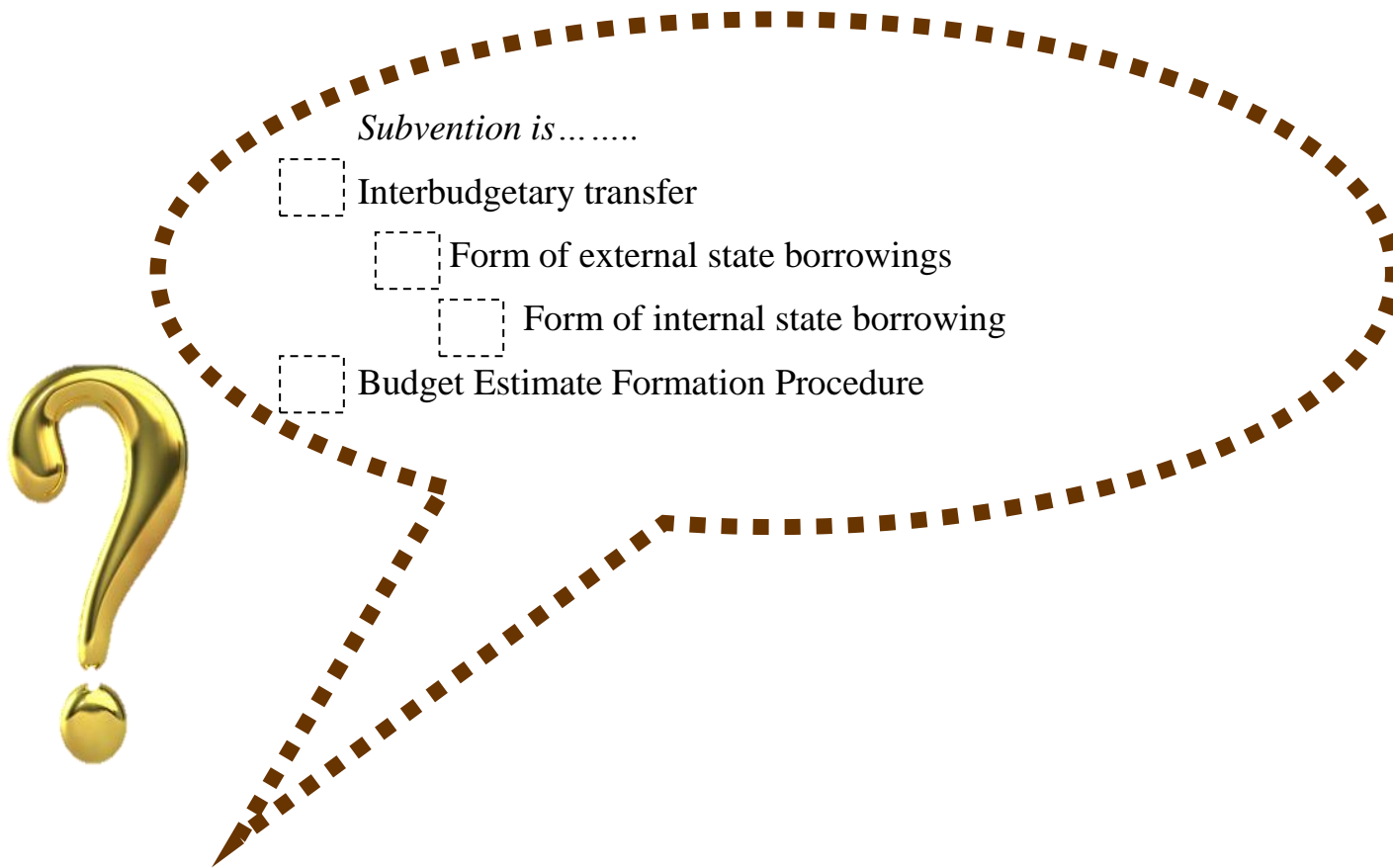

Figure 6.1.2 Activities of the Ministry of Finance of Ukraine.

Ensuring an efficient and sustainable financial system in Ukraine is really important for several reasons. Firstly, the stability of the economy, the encouragement of investment and business growth are maintained. Secondly, a stable financial system ensures the effective operation of the banking system, reduces the likelihood of financial crises and is a key positive factor for the economic and social development of the state. An effective and sustainable financial system is an important condition for ensuring financial security and protecting the interests of the state, business and citizens.

The financial mechanism works effectively if all its components are functioning. By applying them, the state can direct economic and social development in its territory in accordance with the needs of citizens. This is achieved through the creation of funds of financial resources.

The financial mechanism is a set of specific forms and methods of ensuring distributive and redistributive relations, the formation of incomes, and funds of money.

Subvention is.....

- Interbudgetary transfer
- Form of external state borrowings
- Form of internal state borrowing
- Budget Estimate Formation Procedure

The constituent elements of the financial mechanism are:

- financial planning and forecasting;
- financial management;
- financial control;
- financial support;
- financial regulation;
- financial norms, standards, limits, reserves, incentives and sanctions;
- financial legislation.

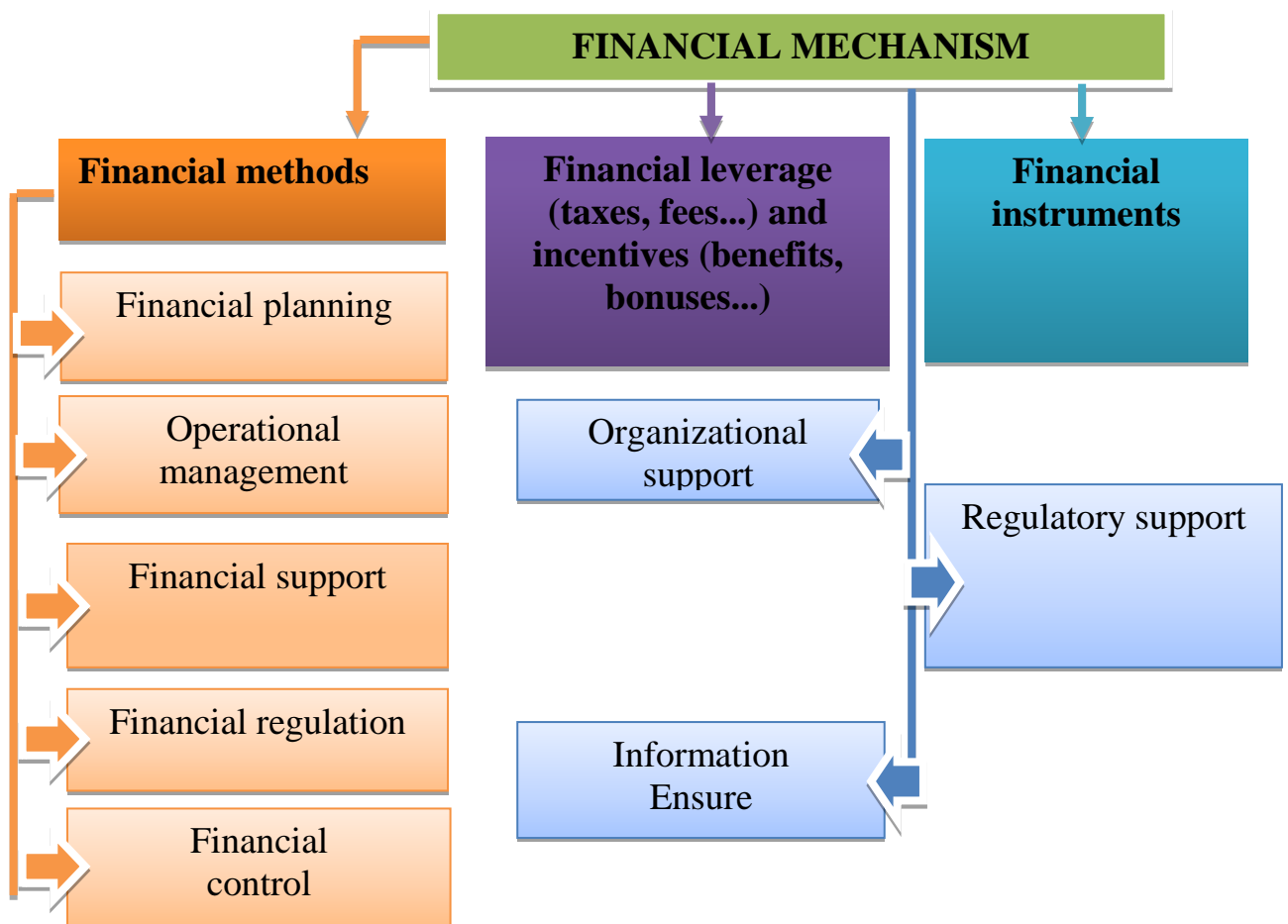

Figure 6.1.3 Composition of the financial mechanism

Financial control is a purposeful activity of legislative and executive bodies of state power and non-governmental organizations to ensure legality, financial discipline and rationality in the process of formation, distribution, use of funds of centralized and decentralized monetary funds for the purpose of the most effective socio-economic development of all subjects of financial relations.

To interest business entities in achieving certain results, the following are used:

☑ ***fin***es (a measure of material influence on those guilty of violating the law, agreements or current rules, imposed, as a rule, in a fixed amount of money).

☑ ***penalty*** (applied in case of untimely fulfillment of monetary obligations and accrued for each day of delay).

– *This is a purposeful activity to ensure legality, financial discipline and rationality in the process of formation, distribution, and use of monetary funds.*

Financial control is classified according to the time of control:

☑ *This* type of control is associated with the processes of determining the optimal amount of centralized and decentralized financial resources in the planning period, as well as with their effective distribution and use. development and adoption of legislative and regulatory acts in the field of finance);

☑ *current* (operational control over the implementation of financial activities of the state, local authorities, business entities, compliance with planned financial indicators, compliance with the requirements of financial discipline, etc. It is carried out by analysis, verification, examination of the activities of financial bodies, business entities, in order to respond in time to changes in the conditions of financial activity);

☑ *the next* (carried out at the final stage of the planned task, in order to control financial results, compare actual and planned indicators of financial activity, evaluate the effectiveness of the work performed.

Отже, існує тісний взаємозв'язок між попереднім, поточним і наступним фінансовими контролюями. Також згідно суб'єктів контролю, виділимо декілька, таких як:

☑ *Internal financial control* at enterprises, institutions and organizations is carried out by their accounting departments and financial departments. This type of

control is aimed at identifying and eliminating violations and shortcomings in the financial and economic activities of enterprises, organizations and institutions.

☑ ***Audit financial control*** is carried out by independent controlling organizations (audit firms, individual auditors), it provides for the verification of public financial statements, accounting, primary documents and other information regarding the financial and economic activities of business entities in order to determine the reliability of their reporting, correctness of accounting, completeness and compliance with the current legislation.

☑ ***Public financial control*** is carried out by society over the financial activities of the state, local authorities, it is carried out by representatives of public organizations on the basis of voluntariness and free of charge.

Depending on the obligatory implementation, a distinction is made between mandatory and voluntary financial control.

☑ ***Mandatory financial control*** is carried out in accordance with the requirements of regulations and decisions of the relevant state control bodies.

☑ ***Initiative financial control*** is carried out at the discretion of business entities.

There are the main forms of financial control, such as inspection and audit.

☑ ***inspection*** (examination and study of individual areas of financial and economic activity of an enterprise, institution, organization or their subdivisions, the consequences of the inspection are drawn up in the form of a certificate or memorandum);

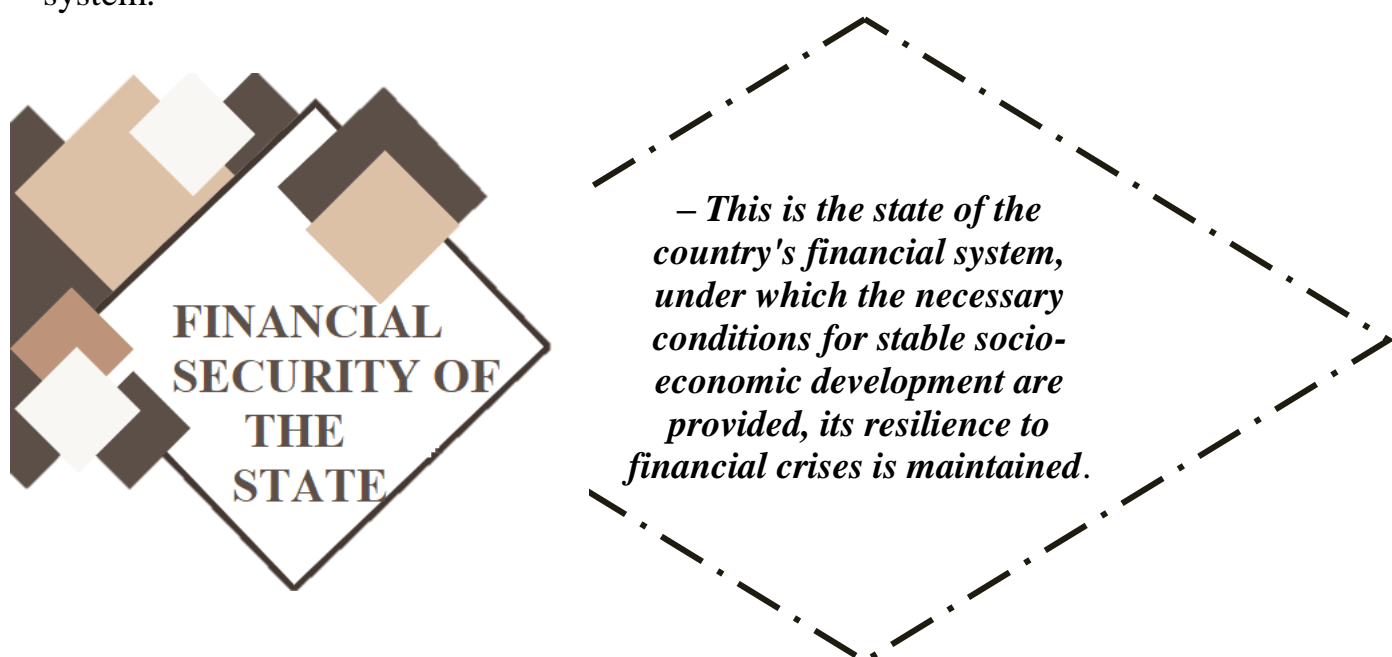
☑ ***audit*** (a form of documentary control over the financial and economic activities of an enterprise, institution, organization, compliance with legislation on financial issues, reliability of accounting and reporting, a method of documenting shortages, embezzlement, misappropriation and theft of funds and material values, prevention of financial abuse).

6.2 Financial security of the state.

Ensuring the financial security of the state is directly related to increasing the efficiency of the financial sector, which contributes to the innovative socio-economic

development of the country, and is a set of measures: conducting an effective monetary policy, reforming the banking system and financial markets. Financial security is characterized as a complex multi-level system formed from a number of subsystems that differ in structure and logical content.

Financial security of the state is the state of the country's financial system, under which the necessary conditions for stable socio-economic development are provided, its resilience to financial crises and imbalances is maintained, and preconditions are created for maintaining the integrity and efficiency of the financial system.

The financial security of the state has both *internal* (perfection of the legal, organizational and institutional framework, as well as political stability, the level of risks of market conditions, the scale of the shadow economy and the level of corruption in the state) and *external* (financial sovereignty of the country, independence of the national financial system from the influence of international financial and credit organizations and transnational capital) aspects.

Thus, the financial security of the state includes:

- protection of financial interests at all levels of financial relations;

☑ achieving financial independence, stability and sustainability under the influence of external and internal destabilizing factors that may pose a threat to national interests in the financial sector;

☑ the ability of the financial system to ensure the stable functioning of the country's economy and maintain its long-term growth.

Depending on the segment of the financial market, the financial security of the state includes the following components: budget security, debt, banking, currency, monetary, security of non-bank financial markets (stock and insurance)

Budget security is the state of the financial system, characterized by the solvency and stability of the state, the balance of revenues and expenditures of the state and local budgets, as well as the effective use of budget funds.

Debt security is the maintenance of the optimal level of internal and external debt, taking into account the cost of its servicing and the efficiency of borrowing, which allows satisfying urgent socio-economic needs without threatening the sovereignty of the state and its financial system. This is the ratio between internal and external borrowing that preserves financial stability and resistance to internal and external threats.

Banking security is the state of the banking system, which includes two aspects: firstly, ensuring the positive consequences of banks' activities for the state, business and the population (customers and counterparties); secondly, preventing real and potential threats to the financial stability of the country's banking system, the National Bank and individual banking institutions.

Currency security is the provision of the state with a sufficient amount of foreign exchange funds to maintain a positive balance of payments, fulfill international obligations and accumulate the necessary foreign exchange reserves. It includes the stability of the national currency, which is characterized by high public confidence, stability of the exchange rate and the creation of favorable conditions for the development of the national economy, attraction of foreign investment and integration of the country into the world economic system, while ensuring protection against fluctuations in international currency markets.

Monetary security is the state of the monetary system, which ensures the stability of the national currency, the availability of credit resources for all economic entities and such a level of inflation that contributes to economic growth and increase in real incomes of the population.

The security of non-bank financial markets is such a level of development of the stock and insurance markets, which ensures the ability of these markets to meet the needs of society in financial instruments and services. It includes the optimal volume of market capitalization, which takes into account the structure and liquidity of securities, as well as guarantees the financial stability of issuers, owners, buyers, trade organizers, consultants, registrars, custodians and the state as a whole.

The system of ensuring and increasing the financial security of the state should be based on the general principles:

☑ **legality** (financial security entities must act exclusively within the framework of current legislation);

☑ **validity** (all components must be based on a clearly defined theoretical and methodological basis);

☑ **manageability** (the hierarchical structure is determined by the features of the system itself, the complexity and significance of the tasks assigned to the system of ensuring financial security, as well as the need for constant and unquestioning control over their implementation);

☑ **multidimensionality** (analysis and assessment of all aspects of financial security);

☑ **complexity** (no element of financial security can completely replace the absence of another);

☑ **indivisibility** (guaranteeing the security of each individual element (subject) by ensuring the security of the entire system as a whole);

☑ **evolutionary** (transition from a system of financial security focused exclusively on satisfying the interests of the state to one aimed at harmonizing the interests of citizens, households, businesses, industries, regions, the state, society and humanity as a whole).

The entities that ensure the financial security of the state are, first of all, bodies of state power, management and self-government: the President of Ukraine; the Verkhovna Rada of Ukraine; the Cabinet of Ministers of Ukraine; the National Security and Defense Council of Ukraine; ministries and other central executive bodies; the State Treasury Service of Ukraine; the National Bank of Ukraine; the State Tax Service of Ukraine; the National Police of Ukraine, courts of general jurisdiction; local state administrations and bodies local self-government and others. An important place is occupied by the State Financial Monitoring Service of Ukraine, which implements state policy in the field of prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of proliferation of weapons of mass destruction. Also important is the Bureau of Economic Security of Ukraine, the purpose of which is to counteract economic crimes against the state through the implementation of law enforcement, analytical, economic, information and other functions.

According to the subjects of financial relations in the system of financial security of the state, the following can be distinguished:

- financial security of a person (citizen) and household;
- financial security of the enterprise;
- financial security of the region.

The financial security of a person is a state in which economic and legal protection of his/her vital interests is ensured, the observance of constitutional rights is guaranteed and a decent standard of living is maintained, regardless of the impact of external or internal threats. The state plays an important role in ensuring social standards and guarantees, in particular the establishment of a minimum wage and pensions at a level that allows an able-bodied person to support a family, And the pensioner was provided with decent living conditions. The main threats to the financial security of citizens and the country as a whole are non-payment of salaries and pensions, unemployment, depreciation of savings, decrease in real incomes, increase in poverty, unequal distribution of income and property stratification. The

level of financial security of an individual largely depends on the economic situation in the country and the financial policy implemented by the state.

Financial security of an enterprise is a state in which an enterprise has sufficient financial resources to fulfill its obligations, maintains financial independence and stability, and also provides protection of key financial interests from internal and external threats. It creates conditions for stable long-term development in accordance with the chosen financial strategy. The main financial interests of an enterprise are an increase in its market value, an increase in profitability assets and equity, providing financial resources at every stage of development, achieving financial stability and forming a positive business image. The general level of financial security of the state depends on the financial stability of individual regions and their interaction, which contributes to the sustainable development of all territorial units.

The place of credit relations in ensuring the financial security of enterprises is given in Figure 6.2.1

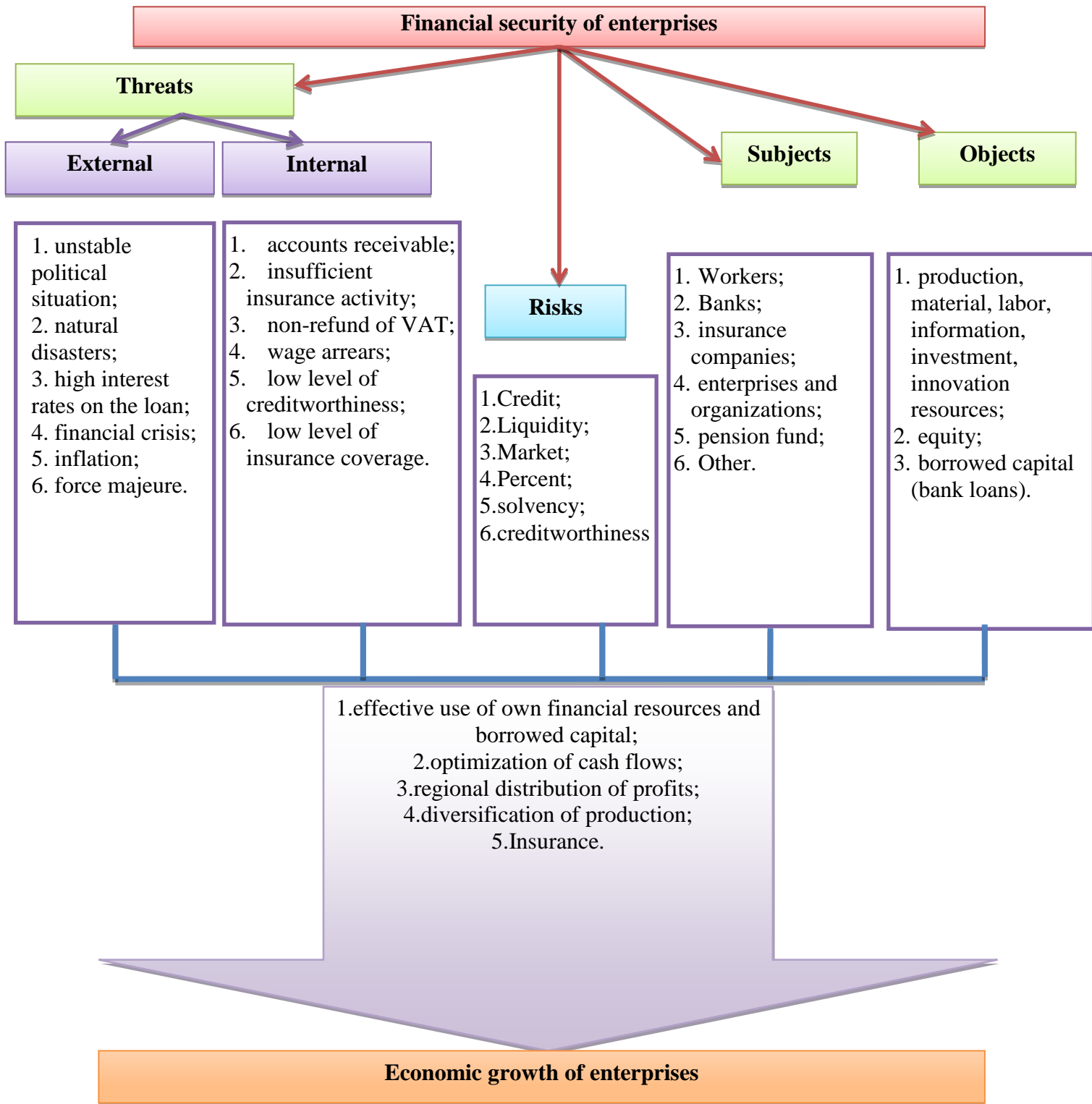

Figure 6.2.1 The place of credit relations in ensuring the financial security of enterprises.

Under the financial security of enterprises we understand a set of such structural components, the use of which is characterized by resistance to external and internal threats, the ability to prevent the likelihood of the emergence of a particular financial risk and to ensure the effective use of own financial resources and borrowed capital (bank loans), optimization of cash flows, rational distribution of profits, diversification of production and product insurance, i.e. to achieve sustainable economic Development. Therefore, financial security is an important component of economic security, because:

☑ enterprises realize their functions through the use of their own financial resources and attracted capital;

☑ через управління грошовими коштами здійснюється вплив на виробничу діяльність;

☑ An integrated approach to solving problems involves a combination of structural components of financial security (threats, risks, subjects and objects).

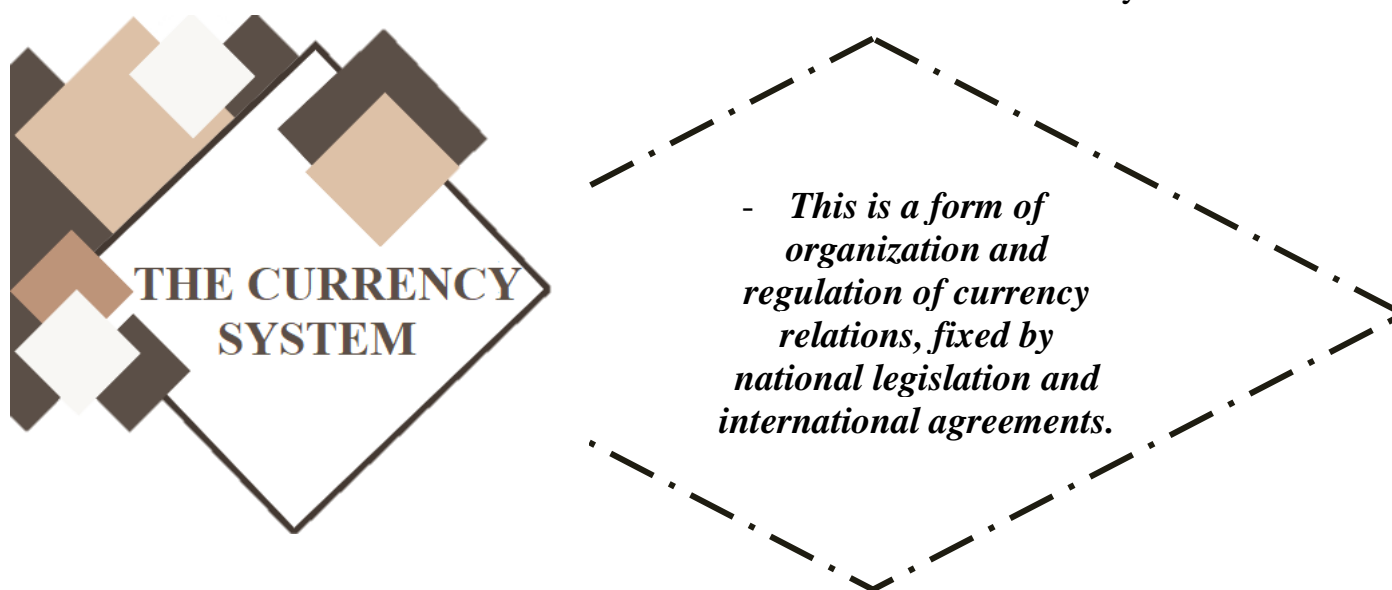
It is financial security that creates financial (which is a component of economic) conditions for the effective use of financial resources of agricultural enterprises, ensuring the stability of financial results, goals and development strategies.

Financial security of the region means its financial autonomy, which is expressed in the ability to effectively control the resources of the region and make the most of competitive advantages. It includes the stability of the region's economy, which ensures the reliability of all components of the economic system, the protection of various forms of ownership, guarantees for entrepreneurial activity and counteraction to destabilizing factors. implementation and protection of economic interests, modernization of production, implementation of effective investment and innovation policy, as well as development of intellectual and labor potential.

6.3 Evolution of the world monetary system and the structure of foreign exchange markets.

The inclusion of the world market in the process of capital circulation means the transformation of part of monetary capital from national money into foreign currency and vice versa. This happens during international settlement, currency, credit and financial transactions. Instability of international monetary relations, currency crises negatively affect the process of reproduction.

The currency system is a form of organization and regulation of currency relations, fixed by national legislation and international agreements. A specific form of organization of currency relations is the world monetary system. It is a set of methods, instruments and bodies (institutions) with the help of which monetary settlements are carried out within the framework of the world economy.

The world monetary system went through several stages of development, each of which lasted quite a long time. The key differences between the different currency systems were which asset was used as a reserve. Depending on the period, these could be gold, a dollar converted into gold at a fixed rate, or other currencies that acted as an international means of payment to maintain the balance of payments. The modern monetary system has gone through three stages in its development: the gold standard system, the Bretton Woods system and the Jamaican system. The first world monetary system was the Paris Monetary System, which recognized gold as the only

form of world money. The Second World Monetary System was the Genoa Monetary System.

Gold and gold exchange standard is the organization of a monetary system in which the price of currency in gold is set by law, and the authorities undertake to exchange gold for currency on demand at a set rate. According to the "gold standard" system, all national currencies had a fixed gold content. The characteristic features of the gold coin standard were that gold coins were in circulation, the gold content of each monetary unit was determined by law and kept unchanged, there was free mutual convertibility of currencies, as well as the free import and export of gold from one country to another. transferred gold to its trading partners.

The Bretton Woods monetary system was based on the gold-currency standard, and the function of world money was assigned to the US dollar. It was the only currency that was exchanged for gold (at a price of \$ 35 per ounce of gold). The US dollar was recognized as the main reserve currency. The exchange rate of other currencies was fixed against the US dollar. But in the early 70s, the need for US dollars from world trade began to grow faster than the U.S. gold reserve.

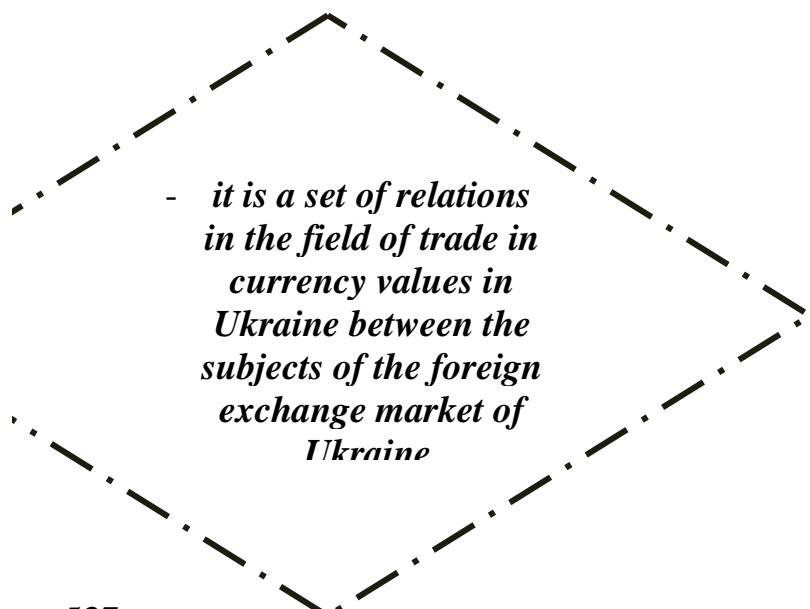
The Jamaican currency system introduced a system of variable exchange rates, which was determined depending on the ratio between supply and demand in the foreign exchange markets. According to this system, the price of the national currency of each country began to depend on the state of its own economy and its competitiveness in the world market. Theoretically, the basis of the Jamaican system was proclaimed the principle of regulation of exchange rates by market forces (supply and demand).

In addition to the diversification of risks, due to the distribution of free financial resources between the two currencies, there is also no exchange rate risks when using bitcoin in international transactions, because this currency is used in most countries of the world. However, the currency system using bitcoin also has a significant drawback in the form of a significant volatility of the exchange rate to national currencies. For Ukraine, the emergence of new local settlement systems can provide an alternative way to build a stable national currency system.

The exchange rate policy consists in carrying out a set of measures in order to correct the exchange rate of the national currency. If it is a decrease in the exchange rate, then the exchange rate policy is called *a devaluation policy* (helps to increase the competitiveness of national production, strengthen the country's trade position in the world market and stimulate exports), if the goal of the exchange rate policy is recognized as an increase in the exchange rate, then it is called *a revaluation policy* (stimulates the development of imports, since importers will buy foreign currency at a lower rate for their payments abroad).

Currency intervention consists in promptly maintaining the foreign exchange market in a state of equilibrium by increasing or decreasing the purchase or sale by the central bank of foreign currency for the national currency. He must reduce the sale or increase the purchase of the latter. By applying one or the other of these instruments, the central bank can maintain the foreign exchange market and the exchange rate in a state of equilibrium for a long time. To do this, he must have a sufficient amount of foreign exchange reserves.

The foreign exchange market of Ukraine is a set of relations in the field of trade in currency valuables in Ukraine between the subjects of the foreign exchange market of Ukraine, between market participants and their clients (including non-resident banks), between market participants and the National Bank of Ukraine, as well as between the National Bank and its clients, in which market entities or the National Bank are parties to an agreement on the purchase, sale or exchange of currency valuables.

By the nature of the operations performed and the degree of their risk, the subjects of the foreign exchange market are:

☑ entrepreneurs who buy and sell foreign currency to ensure their commercial activities (importers, exporters);

☑ investors who invest their own or borrowed capital in currency values in order to receive interest income;

☑ speculators who constantly buy and sell currency in order to receive income from the difference in its exchange rate; Professional speculators are currency dealers. They can be legal entities and individuals;

☑ hedgers who carry out operations in the foreign exchange market to protect against adverse changes in the exchange rate;

☑ intermediaries: banks, brokerage offices, exchanges, etc.

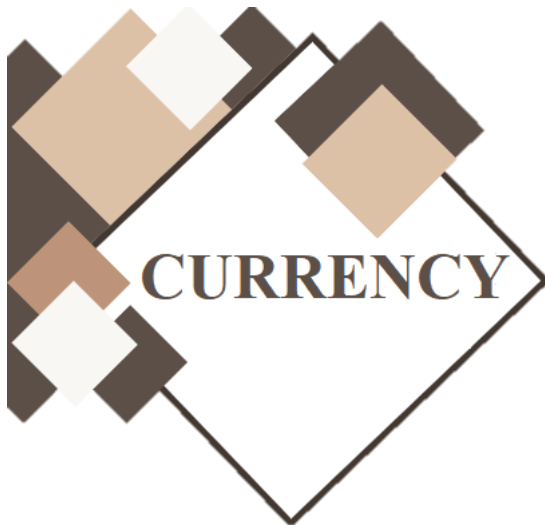
The leading place among currency risk intermediaries is occupied by banks that constantly trade currency inside and outside the country. The demand for foreign currency is at the same time the supply of the national currency, and the supply of foreign currency is at the same time the demand for the national currency.

National currency markets exist in most countries of the world, they are limited to the economic space of a particular country and are regulated by its national currency legislation.

International currency markets were formed in countries in which restrictions on currency transactions (currency restrictions) are minimized. Such markets are most likely regulated by interstate agreements, agreements of the participants of these markets, and traditions.

The structure of the foreign exchange market consists of national (local) markets, international markets and the global market. They differ in the volume and specifics of currency transactions, the number of currencies exchanged, as well as the degree of legal regulation and other features.

A currency is a monetary unit used as a means of settlement in trading.

*It is a monetary unit used
as a means of calculation
in trading.*

Trade in foreign currency in cash (currency exchange operations) is carried out by authorized institutions. Trading in banking metals with physical delivery is carried out exclusively by banks.

Currency exchange operations include:

purchase of foreign currency cash from resident and non-resident individuals for: cash in hryvnia; non-cash funds in hryvnia with their subsequent crediting to their own current accounts of these individuals;

sale of foreign currency cash to resident and non-resident individuals for: cash in hryvnia; non-cash funds in hryvnia from their own current accounts of these individuals;

exchange of cash of foreign currency of one foreign state for cash of foreign currency of another foreign state to resident and non-resident individuals.

*The range within which the state tries to maintain its
exchange rate?*

currency basket

currency corridor

Currency parity

Currency collapse

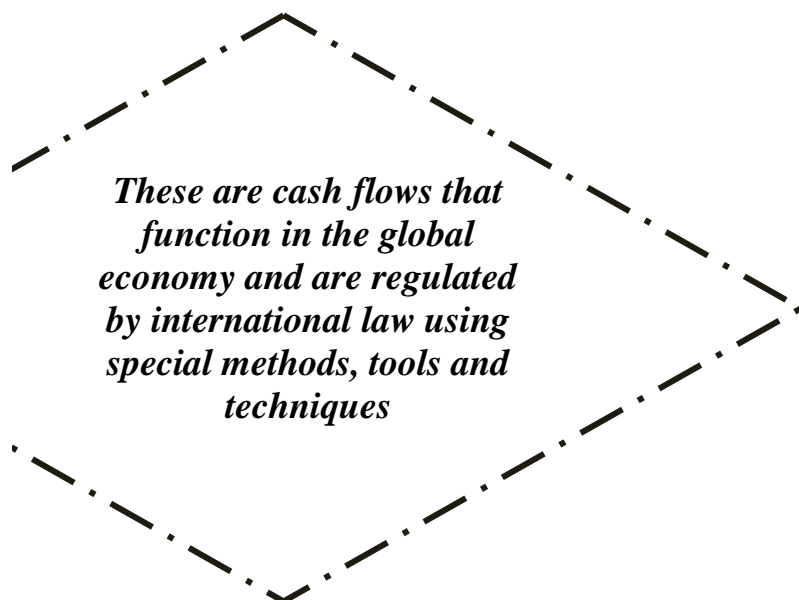
According to the mode of use, currencies are divided into:

☑ **Non-convertible** currencies are currencies that cannot be freely exchanged for foreign currencies at the market rate.

☑ **Convertible** currencies are currencies that are freely exchanged for currencies of other countries at the rate formed in accordance with the established procedure, and are freely exported and imported across the border. Convertibility can be **full** (means the possibility of free exchange of national currency for foreign currency for all categories of owners (legal entities and individuals, residents and non-residents) and for all types of purposes or transactions (payments for current transactions, if the conversion of the national currency is allowed only for non-residents, then it is called *external*, and if for residents – *internal. capital*).

6.4 International Finance. Types and types of international settlements.

International finance is a set of relations for the creation and use of funds necessary for the implementation of foreign economic activity by states, firms, other legal entities and individuals.

International finance is money flows that function in the global economy and are regulated by international law using special methods, tools and techniques. They provide the processes of formation, distribution and redistribution of the part of the

world GDP related to the international economy, and contribute to the emergence of economic relations between all participants in these processes at the international level.

International finance consists of mutually agreed and independently separate links, such as: finance of international organizations; finance of international institutions; finance of transnational corporations; international financial market.

International financial organizations and institutions are united by a common goal, which is to ensure the stabilization of the global financial system. Financial institutions of global importance are the IMF and the World Bank Group.

The international financial market is an integral part of the world economy. At the world level, economic relations are based on the international division of labor, which contributes to a more rational use of the resources of the whole world, as well as to the deepening of specialization in international production.

A multinational corporation is a large international company that owns production facilities, branches or representative offices in several countries. A multinational corporation operates at a global level, managing resources, production and distribution of goods or services, taking into account the preferences of different national economies. In the system of international relations, TNCs form a network of their own financial institutions, the activities of which are determined by the conditions of functioning of the international financial market. Such institutions include: commercial banks, insurance, investment, leasing, financial, trust, pension funds and companies. The scale and ability to direct significant amounts of financial resources through their own monetary channels make the finances of transnational corporations a separate subsystem of international finance.

Subjects of international finance are divided into three main groups:

- 1 group – economic entities that have monetary resources (creditors);
- 2 group – economic entities that feel the need for monetary resources (borrowers);
- 3 group – professional intermediaries (institutions) working in financial markets.

Within the framework of Ukraine's membership in international financial organizations, the National Bank of Ukraine actively cooperates with the following institutions: the International Monetary Fund, the World Bank Group, the European Bank for Reconstruction and Development, the Black Sea Trade and Development Bank, and the European Investment Bank.

The International Monetary Fund is an international financial organization that was founded in 1944 and consists of 190 countries. The Fund has the status of a specialized agency of the United Nations and its purpose is to regulate the monetary relations of the member countries and provide them with a deficit of the balance of payments by providing short- and medium-term loans in foreign currency.

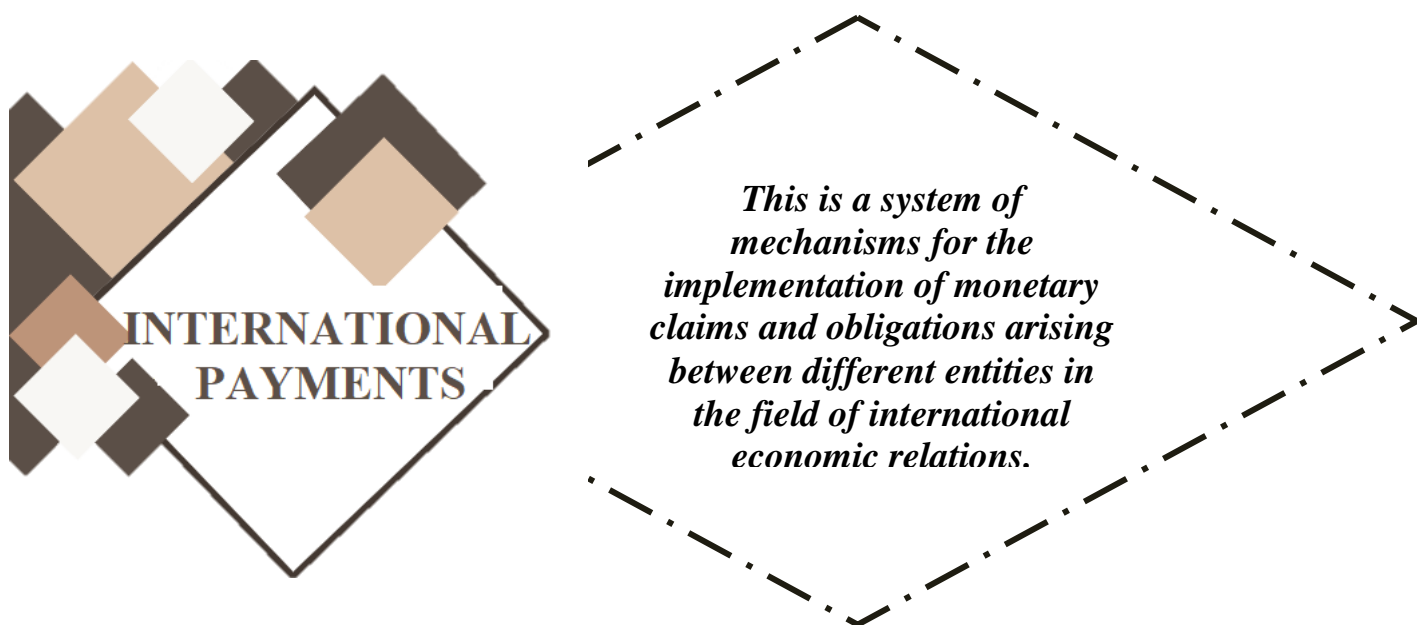
The World Bank Group consists of five organizations (*International Bank for Reconstruction and Development, IBRD (IBRD); International Development Association, IDA; International Finance Corporation, IFC; Multilateral Investment Guarantee Agency, MIGA; International Center for Settlement of Investment Disputes, ICSID*). The purpose of these institutions is to provide financial and technical assistance to developing countries. Among international financial organizations, the World Bank is the second financial partner of Ukraine after the IMF.

The European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) is an international financial organization whose activities are aimed at financing economic reforms in Eastern European countries with the aim of their transition to a market economy. The EBRD is headquartered in London. Today, the EBRD shareholders are 71 countries, as well as the European Union and the European Investment Bank.

In order to increase the efficiency of Ukraine's cooperation with international financial organizations, accelerate the pace of disbursement of loan funds under their projects aimed at financing the development of the country's economy, including the resumption of bank lending and the development of the financial sector, the NBU, together with the Government of Ukraine, cooperates with other international organizations, such as *the European Investment Bank (EIB)* (Ukraine is not a member of this organization) and *the Black Sea Trade and Development Bank*

(BSTDB) (Ukraine has been a member of this organization since 1997). The resources of these organizations are used to finance investment projects in the public and private sectors of the Ukrainian economy.

International settlements are a system of mechanisms for the implementation of monetary claims and obligations arising between different subjects in the field of international economic relations.

International settlements are carried out mainly in *non-cash form by means* of appropriate entries in bank accounts in authorized banks; they are directly related to currency exchange.

NOSTRO *International Account* (Italian *nostro conto* – «our account») – an account opened by the bank in a foreign correspondent bank and on which all operations are carried out to fulfill the instructions of the account holder by the correspondent bank.

LORO *International Account* (Italian *loro conto* – their account) – a correspondent account for international settlements, which is opened in a domestic bank in the name of a foreign correspondent bank.

Subjects of international settlements:

- importers;
- exporters;

- banks, credit institutions;
- state;
- international organizations;
- individuals.

International settlements are based on the movement of inventory documents and operational registration of payments.

Forms of international settlements for exporters are divided into:

Advance payment (when the importer independently or through his bank or the exporter's bank pays for the goods at the time of transferring the order to the exporter).

Letter of credit (an agreement according to which the bank undertakes, at the request of the client, to pay for the documents to a third party (beneficiary-exporter), in whose favor the letter of credit is opened, or to pay for the acceptance of the draft issued by the beneficiary, or to negotiate (buy) the documents issued to it by the exporter (beneficiary) in accordance with certain conditions).

Collection (this is a banking operation by which the bank, on behalf of its client, receives on the basis of settlement documents, funds belonging to the client from enterprises, organizations, institutions for goods and materials shipped to their address or services provided and credits these funds to his account in the bank).

Bank transfer (a form of non-cash payments, in which the bank, on behalf of the client, transfers a certain amount of money from the sender's account to the recipient's account).

Bank bill (a security issued by a bank and obliging the bank to pay the amount of money specified in the bill to the owner of the bill (bearer or specified person) within a specified period or upon presentation).

Bank check (a written order of a bank client addressed to the bank to pay a certain amount of money to a certain person (or bearer of the check)).

Open bank account (an agreement between the client and the bank, according to which the client gets the opportunity to store funds, carry out settlement, payment transactions and other financial services).

☑ **Consignment** (this is a type of commission agreement used mainly in foreign economic contracts, when one party undertakes to sell goods transferred to it by the other party on its behalf for a certain time for remuneration).

☑ **Plastic cards** (electronic payment instruments in the form of plastic cards with a built-in chip or magnetic tape, which are used to access a bank account, they allow you to make payments, withdraw cash, pay for goods and services, as well as perform other financial transactions).

Banks open accounts with foreign institutions in the national currency of the counterparty country. The accounts reflect all transactions carried out by banks on behalf of their customers and at their own expense.

In practice, there are two ways to formalize correspondent relations between banks:

☑ with mutual opening of accounts (**A-correspondents**), when communication between banks is carried out through a correspondent account. **A correspondent account** is an account for accounting of settlements performed by one banking institution on behalf of and at the expense of another banking institution on the basis of a concluded correspondent agreement (agreement);

☑ without opening accounts (**B-correspondents**), when agreements on agency services are exchanged, in particular, with a B-correspondent, orders received directly are executed immediately, and therefore there must be an agreement with a third credit institution on the purchase of the required amount of money. For this purpose, credit lines are very often mutually opened between banks, which facilitate business relations.

SWIFT translates into Ukrainian as the World Interbank Financial Telecommunication Network, but is pronounced by analogy with English – SWIFT. Each bank that is part of this network has its own unique SWIFT code. To make a payment in Europe, it is theoretically enough to know the bank's SWIFT code and the recipient's IBAN code. IBAN is an international bank account number. It is a sequence of numbers and letters, written in a special format, which allows the bank to uniquely identify the client. According to the standard, an account in the form of an

IBAN must contain a country code, for example, it is UA for our country, up to 30 digits of the basic bank account and 2 check digits that allow you to understand that an error has occurred in the IBAN using a special algorithm.

Topics of self-control.

1. Financial mechanism as a set of economic, organizational and legal forms and methods of managing the financial activity of the state.
2. International financial market.
3. The influence of the financial system on the pace and proportions of economic development.
4. Balance of financial resources and expenditures in the state.
5. Stages of formation of the world monetary system.
6. Characteristics of foreign exchange markets.
7. Types and types of international settlements.
8. Management of the financial system.
9. The impact of the financial crisis on the financial security of the state.
10. Indicators of financial activity.
11. Financial indicators.
12. Exchange rate and currency convertibility.
13. Currency regulation: essence and necessity.
14. Currency systems: concept, structure, purpose.
15. World and international monetary systems.
16. Stages of development of the world monetary system.
17. Characteristics of operations in the foreign exchange market.
18. Financial crisis and its characteristics.
19. Economic content and purpose of financial management.
20. Fundamentals of Financial Control.
21. International financial flows.
22. International financial institutions.

23. Methods and forms of financial control.

24. Concept, purpose and elements of the national currency system.

25. Activities of international organizations and international institutions.

TASK			
 For each term, choose the only correct definition option			
No.	Term	No. corresponding to the recognition	Definition
1	Gross domestic product		a certain level of internal and external state and state-guaranteed debts, which satisfies the state's needs for financial resources
2	State budget		a set of forms and methods of creating and using financial resources in order to meet the various needs of state structures and the population
3	Financial mechanism		This is the protection of the interests of the state in the financial sphere
4	Financial security of the state		the totality of the market value of final goods and services produced on the territory of a certain state for the reporting period (most often per year).
5	Debt security		statistical report, which indicates the total data on economic transactions of residents with non-residents for a certain period
6.	Balance of payments		This is a system of monetary relations that arises in order to form and use a centralized fund of monetary resources to meet social needs

TASK

The bank has set the following rate: 1 USD = 41.50350 UAH

1 UAH = 0,024 USD

With 500000 UAH, how many dollars can you buy in a bank.

Buying – 40.50 UAH, selling – 41.50 UAH. How many euros can you buy for 500000 UAH, if 1 USD = 0.87 EUR.

JUNCTIONS

$500000 / 41.50 = 12047.18$
USD

$12047.18 \times 0.87 = 10481.05$
EUR

CURRENCY CALCULATOR

<https://fin-calc.org.ua/ua/calculator/currency/view/>

CALCULATOR

Amount	in foreign currency	currency of conversion
5000	HRN	USD
COUNT		

Results

Basic conditions

Amount in currency "UAH": 50000

Conversion currency: dollar

Final values:

Dollar amount: 12047,18

Rate: 1 UAH=0.02409 USD

Rate: 1 UAH=41.50350 USD

according to the NBU

RECOMMENDATION

Online resources

Exchange-traded investment funds - <https://www.google.com/finance>

New York Stock Exchange -

<https://www.advfn.com/nyse/newyorkstockexchange.asp>

TASK

To calculate the tax rebate, you must have the following data: salary for the year - UAH 455749; Tuition fee – 27800 UAH; The amount of the tax discount is **18% of the tuition fee**. The amount of the tax rebate may not exceed the amount of paid personal income tax (PIT).

JUNCTIONS

To calculate the tax rebate, you need to multiply your entire salary for the year by 0.18% (since the tax discount is 18%) – this is how you calculate how much tax you paid on your salary. Subtract the tuition fee for the year from the salary for the year and the amount received must be multiplied by 0.18%. Further, this amount received should be subtracted from the amount of payroll tax. This way you will find out how much money the state should return to you for paying for educational services.

That is, for the year, UAH 82034.89 of tax was paid from such wages ($455749 \times 0.18 = \text{UAH } 82034.89$). They paid 27800 UAH for training. Therefore, $(455749 - 27800) \times 0.18\% = 77030.89$. Then $82034.89 - 77030.89 = 5004$ UAH. That is, with such an annual salary and tuition fees, the state should return UAH 5004 the calculation is indicative)

TAX DISCOUNT CALCULATOR

<https://finsee.com/%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/>

Калькулятор податкової знижки

Офіційна заробітна плата, грн*	Витрати на навчання, грн*
<input type="text" value="455 749"/>	<input type="text" value="27 800"/>
<small>за весь звітний рік максимум 10 000 грн/міс., максимум 120 000</small>	<small>фактичної плати за період міжрічного звітного року</small>
Податкова знижка	5 004.00 грн

IMPORTANT

List of documents

Documents are submitted to the State Tax Service at the place of registration, by mail with a receipt notice or online (in the mobile application "My Tax Service" » <https://play.google.com/store/apps/details?id=my.tax.gov.ua> or in the electronic cabinet of the taxpayer <https://cabinet.tax.gov.ua/>):

1. Passport.
2. RNOKPP (registration number of the taxpayer's registration card).
3. Declaration of property status and income.
4. Salary certificate (form No. 3).
5. A copy of the agreement with the educational institution, which should indicate the cost of training.
6. Copies of receipts (checks, payment orders) for tuition fees.
7. Documents confirming the degree of kinship (if parents pay for education, then you need to provide a child's birth certificate; if a husband or wife claims a tax discount, a marriage certificate).
8. An application indicating the account details for the transfer of the refund.

It is possible to apply for a tax discount from **January 1 to December 31** of the year following the reporting year. In 2025, we submit documents for 2024.

According to Article 179 of the Tax Code of Ukraine, in case of acceptance of tuition compensation, the funds will be transferred to your bank account **within 60 days** after receipt of the package of documents.

TASK

To diagnose the bankruptcy of an enterprise, you can use the two-, five- or seven-factor Altman model. The most effective is the five-factor model, in which certain indicators of financial condition act as factors. According to this model, the calculation is carried out according to the following formula:

$$Z = 1.2 \times X_1 + 1.4 \times X_2 + 3.3 \times X_3 + 0.6 \times X_4 + 0.99 \times X_5$$

Legend	Name Indicator	Calculation procedure
Z	Integral indicator of the level of bankruptcy threat	x
X₁	Ratio of Equity Working Capital to Total Assets	$\frac{\phi 1(p.1195 - p.1695)}{\phi 1 p.1300}$
X₂	Ratio of net profit to total assets	$\frac{\phi 2 p.2350}{\phi 1 p.1300}$

X_3	Ratio of the financial result from ordinary activities before taxation to total assets	$\frac{\phi 2 p.2290}{\phi 1 p.1300}$
X_4	відношення між власним і залученим капіталом	$\frac{\phi 1 p.1495}{\phi 1 p.(1595+1695)}$
X_5	the ratio of net income (revenue) from the sale of products to total assets	$\frac{\phi 2 p.2000}{\phi 1 p.1300}$

The probability of bankruptcy is estimated depending on the value of Z - Altman's account, calculated on the basis of real data of enterprises, and is recognized as such:

Altman Z-Count Value	Probability of bankruptcy
1.80 and less	very high
from 1.81 to 2.7	high
from 2.8 to 2.9	Possible
2.9 and above	Very low

JUNCTIONS

Using the financial statements of the enterprise (Balance Sheet (F1) and Statement of Financial Results (F2)) we calculate the probability of bankruptcy:

Legend	Indicator	Meaning	Calculation procedure	Result
X_1	Current liabilities and collateral	5451218	$\frac{3435729 - 5451218}{15754920}$	-0.12
	Current assets	3435729		
	Assets (balance sheet)	15754920		
X_2	Net profit	3967156	$\frac{3967156}{15754920}$	0.25
	Assets (balance sheet)	15754920		
X_3	Profit before tax	4438175	$\frac{4438175}{15754920}$	0.28
	Assets (balance sheet)	15754920		
X_4	Equity	6516072	$\frac{6516072}{3787630+5451218}$	0.71
	Long-term liabilities and collateral	3787630		
	Current liabilities and collateral	5451218		
X_5	Net income	36468879	$\frac{36468879}{15754920}$	2.31

	(revenue) from the sale of products		15754920
	Assets (balance sheet)	15754920	

The results obtained are substituted into the formula:
 $Z = 1.2 \times (-0.12) + 1.4 \times 0.25 + 3.3 \times 0.28 + 0.6 \times 0.71 + 0.99 \times 2.31 = 3.84$
 (the probability of bankruptcy is very low)

TASK

«Rebus».

Based on the presented pictures, solve the puzzles, and recall the definitions of these definitions.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аваль - вексельне гарантування, за яким аваліст (особа, що його здійснює) бере на себе відповідальність перед кредитором за виконання зобов'язань векселедавцем щодо оплати цього векселя.

Авізо - доручення на зарахування або списання коштів за рахунками в банку. Розрізняють авізо кредитові (гроші зараховуються) і дебітові (гроші списуються).

Автоматична, або пасивна, фіскальна політика - така, що здійснюється за допомогою "вбудованих стабілізаторів" (податків та державних витрат, трансфертів). Необхідні зміни в рівні державних видатків і податків вводяться автоматично. Це так звана автоматична, або вбудована, стабільність.

Акредитив - доручення банку про виплату певної суми коштів фізичній або юридичній особі при виконанні зазначених в акредитивному листі умов.

Акція - цінний папір, що випускається акціонерним товариством і дає право його власникові, члену акціонерного товариства, брати участь у його управлінні й одержувати частку прибутку у вигляді дивіденду. Грошова сума, зазначена на акції, - номінальна вартість акції; ціна, за якою акція продається, - курс акцій. Розрізняють акції прості, привілейовані, іменні, на пред'явника, трудового колективу підприємств та ін.

Актив банку - частина бухгалтерського балансу (ліва сторона), яка характеризує склад, розміщення і використання коштів банку, згрупованих за їх економічним значенням у процесі відтворення.

Активні операції банку - фінансові операції з розміщення вільних коштів з метою отримання прибутку. До активних операцій належать: надання

кредитів та позичок, придбання цінних паперів вкладення коштів у комерційні проекти, лізингові, факторингові операції, операції з векселями та інші банківські операції.

Акціонерний капітал банку - сплачена частка основного капіталу, вкладеного в банк в обмін на вимогу щодо частки в будь-яких майбутніх прибутках, які розподіляються у формі дивідендів. Основними формами акціонерного капіталу в порядку черговості ставлення вимог на прибуток, що розподіляється, є привілейовані та прості акції. Використовується також для позначення статті в пасиві балансу, що вказує суму, яку внесли акціонери і яка разом із нерозподіленим прибутком та іншими фондами становить власний капітал.

Активи високоліквідні - кошти та активи, які можуть бути швидко трансформовані у наявні кошти.

Абсолютна ліквідність - здатність активу негайно обмінюватись на будь-які блага.

Анулювання (скасування) державного боргу - повна відмова держави від зобов'язань за випущеними позиками (внутрішніми, зовнішніми або за всім державним боргом).

Банкнота - банківський білет, грошовий знак, що випускається в обіг центральним емісійним банком. Забезпечений усіма активами банку та масою товарів, що належать державі.

Балансовий прибуток банку - загальна сума прибутку від усіх видів діяльності банку, яка відображається в балансі. Складається з прибутку від операційної діяльності та надходжень і збитків від позареалізаційних операцій.

Бартер - обмін одного товару на інший без допомоги грошей.

Банк - кредитно-фінансова установа, яка здійснює фінансове посередництво, залучаючи і нагромаджуючи вільні грошові кошти підприємств, організацій, установ.

Банківський кредит - основна форма кредиту, за якої банк надає клієнтові у тимчасове користування частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою банківського процента.

Банкрутство - поняття, що означає розорення, відмову підприємства платити за своїми борговими зобов'язаннями через відсутність коштів. Як правило, призводить до закриття або примусової ліквідації підприємства, розпродажу майна для погашення усіх боргів.

Бартер - обмін товарами на безгрошовій основі. Бартерна угода - безгрошовий, але оцінений і збалансований обмін товарами, оформлений угодою. Банківський процент - плата за надані в торг гроші.

Бланковий кредит - кредит, який надається без забезпечення - лише під зобов'язання повернути кредит і, як правило, надійним позичальникам. Комерційні банки можуть надавати бланкові позики лише в межах наявних власних коштів

Банківська операція - діяльність банку, пов'язана з виконанням його специфічно банківських функцій. Коло банківських операцій в Україні винятково визначено законодавством.

Банківська ліквідність - здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань. Визначається збалансованістю між строками і сумами.

Банківські ресурси - сукупність коштів, які знаходяться в розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення кредитних та інших активних операцій.

Безготівковий обіг - рух вартості без участі грошей готівкою. Здійснюється за допомогою перерахунків у кредитних установах або зарахуванням взаємних вимог.

Білонна монета - розмінна монета меншого номіналу, ніж основна грошова різниця.

Біржа - організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюють торгівлю цінними паперами, нерухомістю і гуртову торгівлю товарами. Відповідно до Цього розрізняють фондову і товарну біржу.

Біржовий ринок - частина ринку цінних паперів, де здійснюються угоди, які укладаються на фондовій біржі. Охоплює насамперед вторинний ринок, хоча в окремих випадках і первинне розміщення цінних паперів може здійснюватись через фондову біржу.

Боргові фінансові інструменти - інструменти, що характеризують кредитні відносини між їх покупцем і продавцем, зобов'язують боржника погасити в передбачені терміни їхню номінальну вартість і сплатити додаткову винагороду у формі процента (якщо він не входить до складу номінальної вартості боргового фінансового інструменту, що погашається). Прикладом боргових фінансових інструментів є облігації, векселі, чеки тощо.

Бреттон-Вудська валютна система - система з новими (після системи золотого стандарту) умовами функціонування світового господарства та міжнародних економічних відносин.

Бюджет - короткостроковий план, у якому відображені джерела покриття витрат та напрями використання ресурсів. Як економічна категорія - сукупність економічних відносин з формування, розподілу та використання централізованого фонду грошових коштів держави.

Бюджетна політика - комплекс юридичних, економічних, організаційних заходів під час складання бюджетів, регулювання бюджетного процесу, управління бюджетним дефіцитом, організації бюджетного контролю. Виявляється у формах і методах мобілізації бюджетних коштів та їх витрачання на різні потреби держави.

Бюджетний дефіцит - перевищення видатків над доходами бюджету.

Бюджетний профіцит - перевищення доходів над видатками бюджету.

Бюджетні кредити - надання коштів з бюджету суб'єктам підприємницької діяльності на поворотній основі, що взагалі не властиве

бюджетним відносинам. На відміну від банківських кредитів видаються на більш пільгових умовах та за нижчими процентними ставками.

Валюта - грошова одиниця, що використовується у функціях світових грошей. Валютний курс - ціна грошової одиниці однієї країни, виражена у грошовій одиниці іншої країни.

Валютна політика - сукупність економічних, юридичних та організаційних форм і методів у галузі валютних відносин, що здійснюються державою та міжнародними валютно-фінансовими організаціями. Регулювання курсу національної валюти здійснюється за допомогою валютних інтервенцій центрального банку, які впливають на попит і пропозицію національної валюти та іноземних валютних цінностей у країні.

Валютний ринок - сукупність обмінних та депозитно-кредитних операцій в іноземних валютах, які здійснюються між юридичними та фізичними особами за ринковим курсом або за процентною ставкою.

Валютні відносини - відносини, що виникають під час функціонування грошей у міжнародному обороті.

Валютні обмеження - законодавчо визначені обмеження на здійснення валютних операцій у країні (для певних груп економічних суб'єктів, для певних видів операцій, валют тощо).

Вбудовані стабілізатори - будь-які заходи, що зумовлюють тенденцію до збільшення дефіциту державного бюджету в період економічного спаду або скорочення дефіциту бюджету в період економічного зростання та інфляції без спеціальних активних заходів з боку уряду та законодавчої влади.

Вексель - вид цінного папера, письмове боргове зобов'язання визначеної форми, яке наділяє його власника (векселеутримувача) безумовним правом вимагати з боржника (векселедавця) сплатити в певний термін зазначену суму грошей. Вирізняють простий і переказний (трата) векселі. Простий вексель виписує боржник, а переказний застосовується при кредитуванні зовнішньої торгівлі кредитором.

Венчурне фінансування - забезпечення фінансовими ресурсами інноваційної діяльності, фінансування науково-технічних досліджень. Фінансування, пов'язане з підвищеним ризиком, оскільки кредит надається не під проценти, а під певну частку приросту капіталу чи під частку акціонерного капіталу майбутнього підприємства.

Відсотки (проценти) - доходи, отримані від операцій з борговими вимогами і зобов'язаннями, зокрема векселями, облігаціями, бонами та іншими платіжними документами, включно з операціями з державними скарбничими зобов'язаннями, а також будь-якими доходами, отриманими платником податку від надання коштів та матеріальних цінностей у кредит та нарахування у вигляді премій чи виграшів або відсотків від суми заборгованості.

Відстрочка погашення позики (або усіх раніше випущених позик) - перенесення строків виплати заборгованості.

Внутрішній державний борг - заборгованість держави всім утримувачам облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) та інших державних цінних паперів, тобто громадянам та підприємствам своєї країни, які є кредиторами держави.

Вторинний ринок - частина ринку цінних паперів, де здійснюються операції перепродажу раніше випущених цінних паперів.

Вторинні фінансові інструменти, або деривативи, (фінансові інструменти другого порядку) - ті, що характеризують виключно цінні папери, які підтверджують право або зобов'язання їхнього власника купити чи продати первинні цінні папери, які обертаються, валюту, товари або нематеріальні активи на попередньо визначених умовах у майбутньому періоді. Використовуються для проведення спекулятивних фінансових операцій та страхування цінового ризику ("хеджування"). Деривативи поділяють на фондові, валютні, страхові, товарні тощо. Основними видами деривативів є опціони, свопи, ф'ючерсні та форвардні контракти.

Гарантійне зобов'язання - форма забезпечення банківського кредиту. Зобов'язання видається гарантом кредиторів для забезпечення своєчасної сплати кредиту.

Гроші - особливий товар, що стихійно виокремився з товарного світу й виконує роль загального еквівалента (початково - золото й срібло) під час обміну товарів. Обслуговуючи всі сфери економічної діяльності, гроші виконують такі функції: міри вартості, засобу обігу, засобів нагромадження і збереження, платежу, світових грошей.

Гривня - грошова одиниця незалежної держави Україна. "Гривня" як грошова й вагова одиниця Київської Русі походить від найменування обруча - прикраси із золота чи срібла, який носили на шиї ("загривку"). Частина цього обруча (рублена гривна), що оберталася в ролі грошей, стала основою найменування грошової одиниці "рубль".

Грошова система - форма організації грошовою обігу й емісії національних грошових знаків, що запроваджується державою. Держава визначає грошову одиницю, масштаб цін, види грошових знаків в обігу і порядок їхньої емісії, характер забезпечення грошей, форми безготівкового платіжного обігу, курси національної валюти щодо іноземних валют.

Грошовий ринок - сукупність грошових інститутів, що спрямовують потоки грошових коштів від власників до позичальників.

Грошова база - це консолідуючий показник резервних грошей банківської системи на основі якого через грошовий мультиплікатор формується пропозиція грошей.

Готівкові гроші - знаки вартості, виготовлені з паперу або іншого малоцінного металу.

Грошовий мультиплікатор - це величина множника (коефіцієнта), на яку збільшується кількість грошей в обігу в результаті операцій на монетарному ринку.

Грошовий оборот - сукупність переміщень грошових коштів між економічними суб'єктами в процесі обміну щодо погашення грошових зобов'язань.

Грошовий потік - сукупність платежів, які обслуговують окремий етап (чи його частку) процесу розширеного відтворення.

Грошові агрегати - показники грошової маси в обігу. Це визначена законодавством відповідно до ступеня ліквідності специфічна група ліквідних активів (від M0 до M3).

Грошовий ринок - частина, структурний елемент національного ринку країни, де здійснюється купівля (продаж) грошей через купівлю-продаж боргових зобов'язань, інших цінних паперів.

Грошові фонди - частина грошових коштів, які мають цільове спрямування.

Грошово-кредитна (монетарна) політика - комплекс дій та заходів держави у сфері грошового ринку, а також сукупність економічних методів, спрямованих на управління рухом кредитного капіталу. Дії грошово-кредитної політики спрямовані на регулювання грошового обороту, здійснюються державою через центральний банк. Вони охоплюють ринок грошей, ринок капіталів, ринок цінних паперів. НБУ здійснює грошово-кредитну політику з метою впливу на грошову масу в обігу, обсяги кредитування, темпи інфляції, стан платіжного балансу.

Дебітори - юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певну суму грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість - сума заборгованості підприємству (організації) з боку юридичних і фізичних осіб, що виникла тимчасово внаслідок відволікання коштів з обігу підприємства у зв'язку з поставкою товарів, виконання робіт або надання послуг.

Девальвація - зниження офіційного курсу національної валюти щодо валют інших країн.

Девізи - платіжні засоби в іноземній валюті, призначені для міжнародних розрахунків.

Депозити - це кошти або цінні папери, надані для зберігання у банках за домовленістю.

Депозитний сертифікат - письмове свідоцтво кредитної установи про депонування коштів, яке підтверджує право юридичної особи на одержання після закінчення зазначеного терміну суми депозиту і процентів за ним. Депозитні сертифікати бувають строкові (під певний договірний процент на певний термін) або до запитання, іменні та на пред'явника.

Державні запозичення - основна форма державного кредиту, за якої держава виступає як позичальник. Державні запозичення характеризуються тим, що тимчасово вільні грошові кошти населення і суб'єктів господарювання залучаються до фінансування загальнодержавних потреб шляхом випуску і реалізації державних цінних паперів.

Державні інвестиції - інвестиції, що здійснюються державою у різних формах, основною з яких є фінансування капітальних вкладень. Виділення коштів може мати форму проектного фінансування конкретного інвестиційного проекту. Бюджетні інвестиції можуть спрямовуватися також на придбання частки акцій акціонерних товариств.

Державний кредит - грошові відносини, що виникають між державою і юридичними та фізичними особами у зв'язку з мобілізацією тимчасово вільних коштів у розпорядження органів державної влади та їхнім використанням на фінансування державних витрат. Основними формами державного кредиту є позички і казначейські зобов'язання.

Державні трансферти - цільове, безповоротне та безоплатне (нееквівалентне) виділення коштів з бюджету конкретним суб'єктам у вигляді державних субсидій, субвенцій і дотацій.

Дефолт - визнання державою своєї неплатоспроможності.

"Дешеві" гроші - грошово-фінансова політика утримання процентних ставок на низькому рівні, що проводиться з метою стимулювання економічної діяльності шляхом зниження вартості кредитів та інвестицій.

"Дорогі" гроші - кредитно-фінансова політика, що припускає стримування обсягу кредитів за рахунок високих процентних ставок Центрального банку.

Депозитні гроші - неповноцінні знаки вартості, які не мають речового вираження й існують лише у вигляді певних сум на рахунках у банках.

Девальвація - офіційне зниження державного металевого вмісту та валютного курсу (чи тільки курсу) національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Депозитний процент - ставка процента, який виплачується за вкладами населення та юридичних осіб.

Державний кредит - вид кредиту, при якому одним із суб'єктів кредитним відносин (як правило, позичальником) виступає держава.

Дивіденди - доходи, отримані суб'єктами господарювання за корпоративним правом у вигляді частки прибутку юридичної особи; включаючи доходи, нараховані у вигляді процентів на акції або на внески до статутних фондів.

Дискреційна, або активна, фіскальна політика - свідоме маніпулювання податками та державними видатками з боку органів законодавчої та виконавчої влади з метою зміни реального обсягу національного виробництва та зайнятості, контролю над інфляцією, прискорення темпів економічного зростання. Є двох видів: стимулююча та стримуюча фіскальна політика.

Дисконт - 1) різниця між сумою, зазначеною на векселі, і тією, що виплачується векселетримачеві; 2) процент, який беруть банки при обліку або купівлі векселів.

Додатковий продукт - вартість, створювана безпосередніми виробниками понад вартість необхідного продукту.

Дотації - кошти, що видаються на покриття збитків підприємств, але у тому разі, коли такі збитки викликані не залежними від підприємств причинами.

Дотації вирівнювання, субвенції, субсидії - кошти, що виділяються у твердій сумі бюджетам нижчих рівнів при затвердженні державного бюджету, якщо закріплені та регулюючі доходи не покривають видатки місцевих бюджетів (головним чином обласних).

Дворівнева банківська система - система, в якій емісійно-організаційні банківські функції відокремлені від інших і реалізуються в так званому першому (верхньому) рівні банківської системи.

Депозит банківський - грошові кошти фізичних і юридичних осіб або цінні папери, які передані на зберігання до банку за відповідну плату.

Економічні межі кредиту - межа відносин з приводу передачі вартості у тимчасове використання.

Еквіваленти грошових коштів - короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Експорт капіталу - вивезення за межі України капіталу в будь-якій формі (валютних коштів, продукції, послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інших немайнових прав) з метою одержання прибутків від виробничої та інших форм господарської діяльності.

Емісія - випуск в обіг грошей, акцій, облігацій та інших боргових зобов'язань.

Емісійний дохід - грошові відносини між державою та фізичними і юридичними особами, у процесі функціонування яких держава отримує дохід від емісії в обіг надлишків грошей, що призводить до їх наступного знецінення і скорочення реальних доходів населення.

Емітенти - суб'єкти фінансового ринку, які залучають необхідні фінансові ресурси за рахунок випуску (емісії) цінних паперів. На фінансовому ринку

виступають виключно в ролі продавців цінних паперів із зобов'язанням виконувати всі вимоги, які впливають із умов їх випуску.

Емісійна функція кредиту - у сучасній економіці гроші виникають внаслідок банківського кредитування. Нестача платіжних засобів у економіці також може покриватись за рахунок розширення комерційного кредиту.

Ефект витіснення - зниження обсягів інвестицій внаслідок зростання процентної ставки.

Ефект доходу - зміна співвідношення між поточним та майбутнім споживанням як реакція на зміну сукупного доходу, що спричинений зміною процентної ставки.

Ефект мультиплікатора - показник, який характеризує залежність між зміною інвестиційних витрат та рівнем обсягів виробництва й національного доходу.

Ефективна ставка відсотка - ставка відсотка, що визначається діленням суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестицій (або зобов'язання) та вартості їх погашення.

Електронні гроші - умовна назва фінансових коштів, які використовує їх власник на основі електронної системи банківських послуг.

Залучені кошти банку - сукупність коштів, які акумулюються банком на різних рахунках клієнтів у вигляді депозитів або придбані на грошовому ринку міжбанківські кредити чи централізовані ресурси.

Забезпечення кредиту - матеріальні й нематеріальні активи, які в разі неповернення кредиту кредитор може використати для компенсації своїх збитків.

Застава - одна з форм забезпечення боргових зобов'язань, яка передбачає передачу кредиторіві майнових чи інших цінностей позичальника. Предметом застави може бути як рухоме, так і нерухоме майно.

Звичайна відсоткова ставка на депозит - середня відсоткова ставка на день відкриття депозиту, але не вища, ніж середня відсоткова ставка за

депозити, залучені протягом 30 календарних днів, що передували даті відкриття цього депозиту.

Звичайна відсоткова ставка на кредит - середня відсоткова ставка на день сплати відсотків за кредит, але не нижча, ніж середня відсоткова ставка за кредити, надані протягом 30 календарних днів, що передували даті надання цього кредиту.

Інфляція - знецінення нерозмінних на золото паперових грошей внаслідок надмірного їх випуску і переповнення ними каналів обігу.

Інвестиції - довгострокові вкладення коштів з метою утворення нових і модернізації діючих підприємств, освоєння новітніх технологій і нової техніки, збільшення виробництва й одержання прибутку.

Інвестиційна політика - політика, пов'язана з державними та приватними інвестиціями на розвиток тих галузей та окремих підприємств, що мають найважливіше значення і визначають науково-технічний прогрес. Держава має заохочувати вітчизняних та іноземних інвесторів шляхом надання їм різноманітних пільг (податкових, амортизаційних та ін.).

Інвестиційні фонди - фінансові інститути, учасники ринку цінних паперів, що здійснюють емісію власних акцій та інвестицій у цінні папери інших емітентів, торгівлю цінними паперами та які володіють інвестиційними цінними паперами.

Індосамент - переказний напис на цінному папері, векселі, чеку, коносаменту тощо, який засвідчує перехід прав за цим документом до іншої особи.

Інфляція - кризовий стан грошової системи, зумовлений диспропорційним розвитком суспільного виробництва, що призводить до невідповідності попиту і пропозиції, до зростання цін на товари і послуги, монопольного стану деяких виробників, що дає їм змогу необґрунтовано підвищувати ціни на свою продукцію. Інфляція спричинює розлад грошової системи, створює фінансове напруження в країні, що врешті призводить до підвищення вартості життя, натуралізації процесів обміну, послаблення зацікавленості працівників у

результатах своєї праці. У цей час курс національної валюти падає. Вирізняють повзучу, галопуючу та гіперінфляцію.

Іпотечний кредит - фінансовий кредит (позичка коштів на визначений строк та під визначені проценти з відстроченням їх погашення), який використовується для будівництва й реконструкції житлового приміщення, що перебуває або перебуватиме у приватній власності громадян, а також для фінансування поточних потреб громадян, що займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, індивідуальною адвокатською і приватною діяльністю, із забезпеченням такого кредиту зазначеними житловими приміщеннями або іншими видами матеріальних цінностей, переданими у заставу (іпотеку) особі, що надає кредит.

Іпотека - застava нерухомого майна (будівель, землі) для отримання в банку чи в інших фінансових установах довготермінового кредиту під заставну.

Казначейські зобов'язання (векселі) - ті, що мають характер боргового зобов'язання, спрямованого тільки на покриття бюджетного дефіциту.

Капітальні вкладення - витрати матеріальних, трудових і грошових ресурсів, спрямовані на вдосконалення та приріст основних фондів.

Кліринг - система безготівкових розрахунків за товари, цінні папери та послуги. Ґрунтується ні врахуванні взаємних вимог і зобов'язань.

Комерційний банк (акціонерний, кооперативний, приватний) - кредитна фінансова установа, що створюється для залучення коштів і розміщення їх від свого імені на умовах повернення та платності. Здійснює розрахункові операції за дорученням клієнтів, їхнє касове обслуговування, операції з валютою, дорогоцінними металами, цінними паперами та інші операції, дозволені законом. Від своєї діяльності одержує прибуток.

Комерційний кредит - будь-яка господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає авансування (попередню оплату) продукції, робіт, послуг іншого суб'єкта підприємницької діяльності з відстроченням дати реалізації, якщо таке відстрочення є більшим, ніж звичайні строки поставки, або перевищує 30 календарних днів від дати здійснення

авансового платежу. Не вважають комерційним кредитом форвардні та ф'ючерсні операції з продукцією сезонного виробництва або цінними паперами і валютними цінностями, а також операції з товарними і валютними опціонами, що передбачають перехід права власності на таку продукцію (цінні папери і валютні цінності) під час здійснення розрахунків за форвардним, ф'ючерсним або опціонним договорами.

Комерційний розрахунок - метод господарювання, що полягає у вимірі в грошовій формі витрат і результатів діяльності, зумовлює максимальне одержання прибутку при мінімальних витратах, обов'язкове одержання прибутку, достатнього для підтримання господарського рівня рентабельності.

Конверсія державного боргу - зміна дохідності позик. Здійснюється у разі зміни ситуації на фінансовому ринку (наприклад, рівня облікової ставки центрального банку) чи погіршення фінансового стану держави, коли вона не в змозі виплачувати передбачуваний дохід.

Конвертування валюти - обмін однієї валюти на іншу за поточним валютним курсом.

Консолідація - зміна строків дії позик. Частіше за все проводиться у формі збільшення строків дії облігацій попередніх позик. В окремих випадках може застосовуватись і скорочення строків дії позик.

Котирування - визначення ринкового курсу цінних паперів. Здійснюється на біржах спеціальними котирувальними комісіями.

Короткостроковий кредит - кредит, що надається для задоволення короткострокових (до 1 року) потреб позичальника, які виникають у зв'язку з витратами виробництва й обігу та не забезпечуються надходженням коштів у відповідному періоді.

Кредитна лінія - надання банком у майбутньому позичальникові кредитів у розмірах, що не перевищують обумовлені раніше певні максимальні величини без будь-яких спеціальних переговорів і укладання угод.

Кредитна операція - господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає надання права на купівлю матеріальних цінностей і

нематеріальних активів із відстроченням платежу, а також на позичку коштів із відстроченням їхнього погашення. Кредитні операції здійснюються у вигляді товарного, комерційного і фінансового кредити.

Кредиторська заборгованість - заборгованість, що виникла при розрахунках з постачальниками, тимчасове використання в грошовому обігу підприємства коштів кредитора.

Кредитування - одна з форм фінансового забезпечення відтворювальних витрат, при яких витрати суб'єкта господарювання покриваються за рахунок банківських кредитів на загадах платності, строковості й повернення.

Купон - відрізняй талон цінного папера (акції, облігації), який дає право його власникові одержати в обумовлений строк певний доход у вигляді процентів аби дивідендів.

Курс акцій, облігацій та інших цінних паперів - ціна акцій, інших цінних паперів на фондовій біржі. Курс прямо пропорційний розмірам дивідендів і процентів та пропорційний величині позикового процента.

Кредитний ринок - складова ринку позичкових капіталів, що охоплює ту частину фінансового ринку, яка функціонує на основі укладення кредитних угод. Має договірний характер.

Кредитні ресурси - кошти, залучені шляхом державних та місцевих позик під певні державні зобов'язання - облігації.

Кредитори - суб'єкти фінансового ринку, які надають позичку в тимчасове користування під певний процент.

Кредитна система - сукупність установ, які реалізують кредитні відносини у конкретній державі.

Кредитна спілка - громадська організація, головною метою якої є фінансовий та соціальний захист її членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування.

Купівельна спроможність - "сила" валюти, що виражається як сума товарів та послуг, які можна придбати на дану грошову одиницю.

Кредит (лат. "credo" - вірити) - економічні відносини між юридичними та фізичними особами, а також державами з приводу отримання позики в грошовій або товарній формі на засадах повернення, строковості, платності.

Кредитна експансія - комплекс заходів, спрямованих на розширення банківського кредитування (збільшення грошової пропозиції). Спрямована на прискорення економічного зростання і застосовується при антициклічному регулюванні економіки.

Кредитна операція - угода про надання кредиту, що супроводжується відповідними записами в балансах кредитора і позичальника.

Кредитна рестрикція - комплекс заходів, спрямованих на скорочення банківського кредитування (зниження пропозиції грошей). Використовується для обмеження платоспроможного попиту і скорочення інфляції.

Кредитний ризик - ризик несплати позичальником основного боргу і процентів за користування кредитом.

Кредитоспроможність - наявність передумов для отримання кредиту і здатність повернути його. Визначається показниками, які характеризують позичальника: акуратністю при розрахунках за раніше отримані кредити, поточним фінансовим станом, здатністю в разі потреби мобілізувати кошти з різних джерел.

Кредитний портфель - сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання прибутку. Банк може видавати кредити безпосередньо, укладаючи угоду з позичальником, або купувати позику чи частину її, яка була видана іншим кредитором, шляхом укладення угоди з позичальником.

Кредитно-інвестиційний портфель - сукупність усіх позичок, наданих ринком, та придбаних цінних паперів.

Кредитна картка - іменний грошовий документ, що видається банком власнику поточного рахунку і дає йому можливість сплатити через ЕОМ свої покупки і погасити борги, переказуючи гроші за рахунком без використання готівки.

Кредитні гроші - неповноцінні знаки вартості, які виникають і функціонують в обігу на основі кредитних відносин. Це узагальнена (збірна) назва різних видів грошей, що виникають як заміщення майнових боргових зобов'язань.

Лізинг - спосіб фінансування інвестицій, заснований на довгостроковій оренді майна при збереженні права власності за орендодавцем; середньо - і довгострокова оренда машин, обладнання і транспортних засобів.

Ліміт кредитування - гранична сума видачі кредиту або залишків заборгованості в плановому періоді.

Ломбард - спеціалізована небанківська кредитна установа, яка видає позички під заклад рухомого майна.

Маржа - різниця між ставками позичкового та депозитного процента, яка є прибутком банку.

Маржа банківська - різниця між курсами валют, цінних паперів, процентними ставками й іншими показниками.

Маса грошей - сукупність грошових коштів у будь-якій їх формі, яка є у економічних суб'єктів у вказаний момент.

Масштаб цін - вагова кількість грошового металу, що законодавчо закріплена за грошовою одиницею. Так, ваговий вміст одного долара США у 1934 р. дорівнював 0,888671 г чистого золота. Валютною реформою 1976-1978 рр., проведеною згідно з рішенням країн Ямайської валютної системи, золотий вміст грошових одиниць країн учасниць МВФ скасовано.

Метод ефективної ставки відсотка - метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходами за фіксованою ставкою відсотка і добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток.

Міжбанківський ринок - ринок, на якому залучаються та розміщуються міжбанківські кредити, у тому числі кредити НБУ та комерційних банків.

Монетаризм - школа в економічній науці, яка ставить гроші у центр макроекономічної політики; базується на кількісній теорії грошей, що пов'язує рівень цін з кількістю грошей у народному господарстві країни.

Монетизація - продаж урядом цінних паперів банкам з метою фінансування дефіциту бюджету.

Міжбанківський процент - процент за кредитами, що видаються одним комерційним банком іншому.

Міжнародний кредит - вид кредиту, що обслуговує рух позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин.

Мобільність капіталу - ступінь свободи, з якою капітали переміщуються з країни в країну під впливом зміни процентних ставок.

Монетарна політика - те саме, що й грошово-кредитна політика.

Монетарні метали - золото і метали іридієво-платинової групи в будь-якому вигляді та стані, за винятком ювелірних, промислових і побутових виробів із цих металів та їхнього брухту.

Монетарні статті - статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

Монетизований борг - борг, що складається з боргів держави комерційним банкам як основним утримувачам державних цінних паперів та фіксується у балансах банків, у зв'язку з чим аналіз його динаміки перебуває під пильним контролем.

Національні валюта - грошова одиниця України - банкноти, білети державної скарбниці, монети, платіжні документи та інші цінні папери, виражені у грошовій одиниці України.

Небанківські фінансово-кредитні інститути - фінансові посередники, діяльність яких не пов'язана з базовими операціями грошового ринку.

Нейтральність грошей - проявляється, коли кількість грошей в економіці впливає тільки на рівень цін, не впливаючи на зміну процентних ставок, рівень зайнятості та інші реальні показники.

Немонетарні активи - усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Нерезиденти - юридичні особи та суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи України, із місцезнаходженням за межами України, які створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави.

Норма обов'язкового резервування - кошти, котрі комерційні банки зобов'язані зберігати у центральному банку. Підвищення або зниження норми відповідно зменшує чи збільшує суму вільних грошових коштів комерційного банку для активних операцій.

Норма процента - співвідношення доходу на позичковий капітал з сумою наданої позики (вимірюється у процентах).

Нуліфікація - оголошення державою знецінених паперових грошей недійсними або обмін знецінених паперових грошей на нові грошові знаки у надзвичайно низькій пропорції, так що плата за такі гроші має суто символічне значення.

Облігація - цінний папір, що приносить дохід у вигляді процента. Випускається державними органами для покриття бюджетного дефіциту і акціонерними товариствами з метою мобілізації капіталу. На відміну від акцій, на облігаціях визначається термін їхнього погашення.

Облікова політика - сукупність принципів, методів та процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Обліковий ринок - ринок, на якому під час укладання угод в обігу перебувають високоліквідні активи (векселі, чеки, депозитні сертифікати).

Обмін за регресивним співвідношенням (облігацій попередніх позик на одну нову зі знижувальним коефіцієнтом) - обмін з метою скорочення державного боргу.

Обліковий процент - процент, установлений як плата за кредити, що надається центральним банком комерційним банкам.

Облікова ставка НБУ - плата (у процентах), що стягується Національним Банком України за проведення операцій за кредитування комерційних банків шляхом рефінансування їхніх активних операцій (обліковий кредит).

Облікова ставка процента - плата, що оголошується й стягується центральним банком за кредитні ресурси, які надаються комерційним банкам.

Операції на відкритому ринку - купівля і продаж центральним банком державних цінних паперів. Купівля цих паперів комерційними банками скорочує їх кредитні ресурси, а викуп цінних паперів центральним банком розширює кредитні ресурси комерційних банків. Відповідно не впливає на грошову масу в обігу.

Обов'язкові банківські резерви - сума грошових коштів, яку повинні постійно зберігати комерційні банки на своїх рахунках в центральному банку. Визначаються у вигляді норми в процентах до банківських пасивів.

Овердрафт - дебетове сальдо за контокорентним рахунком, із яким погодився банк, різновид кредиту.

Операція в іноземній валюті - господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.

Опціон - право купувати або продавати акції за фіксованою ціною протягом встановленого строку.

Паперові гроші - нерозмінні на метал знаки вартості, що випускаються державою (казначейством) для покриття своїх витрат і наділяються нею примусовим курсом.

Пасиви банку - одна з двох частин бухгалтерського балансу (права сторона), в якій на певну дату в грошовому вираженні відображені джерела утворення коштів банку.

Пасивні операції банків - операції, за допомогою яких банки формують свої ресурси для здійснення активних операцій.

Первинні фінансові інструменти (фінансові інструменти першого порядку) - такі, що характеризуються їх випуском в обіг первинним емітентом і

підтверджують прямі майнові права або відносини кредиту (акції, облигації, чеки, векселі тощо).

Переказний вексель (тратта) - письмовий наказ однієї особи (векселеутримувача) іншій (платникові) про виплату за вимогою або на обумовлену дату, зазначену у векселі, певної суми грошей третій особі (ремітентові) або пред'явникові даного векселя.

Платіжна вимога - розрахунковий документ, що його виписує постачальник (кредитор) своєму банкові про стягнення зазначеної в документі суми грошей із покупця (боржника) і врахування їх на рахунок постачальника.

Платіжне доручення - розрахунковий документ, що його виписує власник рахунка установі банку, який його обслуговує, про перерахування певної суми грошей на рахунок одержувача коштів, вказаного в дорученні. Застосовується при розрахунках за товарні й нетоварні операції, авансові платежі.

Процентний ризик - ризик змін процентних ставок, що негативно позначається на прибутку банку.

Платіжний оборот - уся сукупність платежів грошима у готівковій та безготівковій формах щодо погашення всіх грошових зобов'язань, які виникають між економічними суб'єктами.

Платіжний баланс - відображення співвідношення всієї сукупності надходжень із-за кордону та платежів за кордон за певний відрізок часу (рік, квартал, місяць).

Плаваюча процентна ставка - ставка, розмір якої може змінюватись під час дії кредитної угоди.

Повноцінні монети - реальний ваговий вміст монети відповідає її номінальній вартості.

Позичальники - суб'єкти фінансового ринку, які отримують позики від кредиторів під певні гарантії їх повернення і за певну плату у формі процента.

Портфельні інвестори - інвестори, що купують окремі види цінних паперів виключно в цілях отримання доходу.

Позичковий процент - ставка процента, що виплачується позичальником банку за користування позичкою.

Попит на гроші - потреба суб'єктів економіки в певній сумі грошових коштів.

Позиковий відсоток - ціна кредитних коштів на ринку позикового капіталу. Кількісно він може бути визначений нормою або ставкою. Норма відсотків обчислюється відношенням доходу кредитора від наданого кредиту до абсолютної величини цього кредиту.

Простий вексель - безумовне грошове зобов'язання установлені законом форми, що видається банком (векседавцем) фізичній або юридичній особі (векселеутримувачеві), надаючи право останньому вимагати з боржника сплати після зазначеного терміну певної суми грошей, вказаної у векселі.

Ревальвація (реставрація) - офіційне підвищення державного золотого вмісту та валютного курсу або тільки валютного курсу національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Регулювання економіки - це цілеспрямована зміна темпів розвитку господарства й окремих його структурних підрозділів на основі перерозподілу фінансових ресурсів. Регулювання економіки здійснюється в двох формах - саморегулювання та державного регулювання. Перша характеризується такими методами формування фінансової бази в різних ланках суспільного виробництва, які виробляють і використовують самі суб'єкти господарювання. Друга форма відображає втручання держави в процес розвитку суспільного виробництва за допомогою різних економічних інструментів, у тому числі за допомогою фінансових важелів.

Регулювання норми обов'язкових резервів - регулювання, здійснюване НБУ для комерційних банків та інших депозитних установ, які повинні зберігати частину залучених коштів на кореспондентських рахунках у центральному банку без права їх використання і без виплати процентів за ними.

Резервний фонд - фонд, який створюється за рахунок чистого прибутку для забезпечення покриття можливих збитків від фінансово-господарської діяльності.

Резиденти - юридичні особи, включаючи і бюджетні організації, суб'єкти підприємницької діяльності, їхні філії, відділення й інші відокремлені підрозділи, які становлять окремий баланс і мають розрахунковий рахунок та здійснюють реалізацію продукції, робіт, послуг на митній території України.

Рефінансування - погашення старої заборгованості шляхом випуску нових позик, головним чином заміною короткострокових зобов'язань довгостроковими цінними паперами.

Ринок цінних паперів - частина ринку позичкових капіталів, де здійснюються емісія та купівля-продаж цінних паперів, формується ціна на них, урівноважуються попит і пропозиція.

Розрахунковий рахунок - один з основних рахунків, що відкривається у банках юридичними особами для зберігання коштів і здійснення розрахунків. На рахунок зараховують надходження на користь його власника, аз рахунків списують платежі за відповідними видатковими документами.

Світова валютна система - інституційно-функціональна форма організації міжнародних валютно-фінансових відносин, яка склалася внаслідок еволюції світового господарства і юридично закріплена міждержавними домовленостями.

Сеньйораж - дохід держави від емісії грошей.

Сеньйораж - прибуток, отриманий від різниці між номінальною вартістю випущених в обіг грошей та витратами на їх емісію.

Система золотого стандарту - грошова система, що відіграла важливу роль у розвитку міжнародних торговельно-економічних відносин, інтернаціоналізації виробництва. Забезпечувала загальність світових грошей, їх повну конвертованість, стабільність купівельної спроможності та валютних курсів, а також автоматичне (внаслідок міграції золота) врівноваження платіжних балансів окремих держав, стабільність світових цін.

Спекулятивні операції - короткострокові фінансові дії з отримання прибутку у вигляді різниці у процентах з отриманих кредитів. До них належать валютний арбітраж, процентний арбітраж, операції "своп", валютна спекуляція тощо.

Споживчий кредит - вид кредиту, що надається у грошовій чи товарній формах населенню фінансово-кредитними інститутами та нефінансовими організаціями (фірмами) з метою придбання товарів тривалого користування. Реалізується у вигляді банківського і споживчого кредиту.

Страхова компанія (страховик) - установа, яка спеціалізовано займається реалізацією відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб під час окремих подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, що акумулюються з отриманих ними страхових внесків (страхових премій).

Технічні резерви - показник, який виражає грошову оцінку обов'язків страховика за страховими зобов'язаннями, і одночасно - сума коштів, що є гарантією виконання зобов'язань перед страхувальниками з огляду на наявні у портфелі страховика договори страхування.

Товарний кредит - будь-яка господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає реалізацію продукції, робіт, послуг, передавання права власності іншому суб'єктові підприємницької діяльності або громадянину на умовах відстрочення платежу, якщо таке відстрочення перевищує звичайні строки банківських розрахунків або 30 календарних днів від дати реалізації.

Транзакція - операція, угода, що супроводжується взаємними поступками, знижками ціни.

Трансформаційна функція банківської системи - можливість змінювати (трансформувати) строки грошових капіталів, їх розміри та фінансові ризики, мобілізуючи грошові кошти одних суб'єктів ринку і передаючи їх різними способами іншим суб'єктам.

Уніфікація - об'єднання кількох позик в одну. Спрощує управління державним боргом. Може проводитись як окремо, так і в поєднанні з консолідацією.

Факторинг- придбання права на стягнення боргів (покупка дебіторів).
Функція грошей - робота грошей щодо обслуговування руху вартості товарів.
Фінансова звітність - сукупність документів, що характеризує фінансовий стан підприємства.

Фінансовий кредит - будь-яка господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає надання коштів у позичку на визначений строк та під визначені відсотки з поверненням основної суми заборгованості та нарахованих відсотків у грошовій формі або інших формах забезпечення заборгованості, включаючи матеріальні цінності та нематеріальні активи, надані в заставу.

Фінансовий ринок - ринок грошей, кредитних ресурсів, цінних паперів, фінансових послуг.

Фінансові інститути - посередники, що забезпечують "зустріч" позичальника та кредитора на фінансовому ринку. Забезпечують трансформацію тимчасово вільних грошових коштів у позичковий капітал.

Фінансові інструменти - різноманітні фінансові документи, які обертаються на ринку, мають грошову вартість і за допомогою яких здійснюються операції на фінансовому ринку.

Фінансові операції - дії, спрямовані на вирішення певного завдання з організації та управління грошовими відносинами, що виникають при формуванні та використанні відповідних коштів.

Фіскальна (бюджетно-податкова) політика - сукупність заходів, що здійснюються шляхом маніпулювання державним бюджетом - державними видатками та оподаткуванням - для досягнення повної зайнятості, зростання виробництва, зниження інфляції. Податки і державні видатки є основними інструментами фіскальної політики.

Фондова біржа - особливий посередник на ринку цінних паперів, центр торгівлі ними. Виконує три основні функції: посередницьку, індикативну та регулятивну. Сутність посередницької функції полягає в тому, що фондова біржа створює достатні й всебічні умови для торгівлі цінними паперами емітентам, інвесторам та фінансовим посередникам. Торговельні угоди на біржі укладають брокери. Індикативна функція фондової біржі полягає в оцінці вартості й привабливості цінних паперів. Саме на біржі проводиться котирування цінних паперів, яке дає інформацію інвесторам про вартісну та якісну оцінку цінних паперів та динаміку їх розвитку. Регулятивна функція фондової біржі виражається в організації торгівлі цінними паперами. Фондова біржа встановлює вимоги до емітентів, які виставляють свої цінні папери на біржові торги, правила укладення і виконання угод, механізм контролю за діяльністю суб'єктів біржової торгівлі.

Форвардна операція - господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає придбання, продаж форвардної угоди, тобто зобов'язання придбати, продати продукцію сезонного виробництва, цінні папери або валютні цінності у визначений термін у майбутньому з фіксацією ціни реалізації на дату укладання, придбання форвардної угоди. При цьому покупець форвардної угоди має право на відмову від її виконання винятково за наявності згоди іншої сторони форвардної угоди.

Ф'ючерс - вид строкових контрактів на товарних і фондових біржах.

Хеджування - операція зі страхування від ризику зміни вартості цінних паперів за допомогою укладання учасниками ринку двох протилежних угод, в одній з яких він виграє від зміни їхньої вартості, а в іншій програє, зводячи, таким чином, фінансові ризики до мінімуму за рахунок взаємного погашення виграшу й програшу.

Центральний банк - банк першого рівня в дворівневій банківській системі.

Цінні папери - документи, які засвідчують право володіння і довготермінові зобов'язання емітентів щодо виплати їхнім власникам доходів; грошові і товарні документи, що засвідчують майнові права.

Чек - вид цінного папера або грошовий документ строго встановленої форми, що містить беззаперечну вказівку власника поточного рахунка (чекодавця) банкові сплатити зазначену суму конкретній особі чи пред'явникові чека (чекоотримувачу) суму коштів, вказану в чеку.

Юридична особа - підприємство, що виступає як суб'єкт громадянства, в тому числі господарських прав та обов'язків, які мають самостійний баланс, гербову печатку, розрахунковий рахунок у банку. Діє на основі статуту або положення і відповідає в разі банкрутства майном, що йому належить.

Ямайська валютна система - система, що функціонує і розвивається у світовій економіці дотепер, визначена нарадою представників країн - членів МВФ, що відбулася в м. Кінгстон (Ямайка) в січні 1976 р. Кінгстонська угода поклала початок її утворенню.

TERMINOLOGICAL DICTIONARY

Aval is a promissory note guarantee, according to which the avalist (the person who carries it out) assumes responsibility to the creditor for the fulfillment of obligations by the promissory note issuer to pay for this promissory note.

Memo - an order to credit or write off funds on bank accounts. There are credit memos (money is credited) and debit (money is debited).

Automatic, or passive, fiscal policy is one that is carried out with the help of "built-in stabilizers" (taxes and government spending, transfers). The necessary changes in the level of public expenditures and taxes are introduced automatically. This is the so-called automatic, or built-in, stability.

Letter of credit is an order of the bank to pay a certain amount of funds to an individual or legal entity upon fulfillment of the conditions specified in the letter of credit.

A share is a security issued by a joint-stock company and entitles its owner, a member of a joint-stock company, to participate in its management and receive a share of profit in the form of a dividend. The amount of money indicated on a share is the nominal value of the share; the price at which the share is sold is the share price.

A bank's asset is a part of the balance sheet (left side), which characterizes the composition, placement and use of the bank's funds, grouped by their economic value in the process of reproduction.

Active operations of the bank are financial transactions for the placement of free funds for the purpose of making a profit. Active operations include: granting credits and loans, purchasing securities, investing in commercial projects, leasing, factoring operations, transactions with bills of exchange and other banking operations.

The share capital of a bank is the paid-up share of the share capital invested in the bank in exchange for a claim for a share in any future earnings, which are distributed in the form of dividends. constitutes equity.

Highly liquid assets are funds and assets that can be quickly transformed into available funds.

Absolute liquidity is the ability of an asset to be immediately exchanged for any goods.

Cancellation (cancellation) of public debt is a complete refusal of the state from obligations under issued loans (internal, external or on the entire public debt).

A banknote is a bank note, a banknote issued into circulation by the central issuing bank. It is secured by all the bank's assets and a mass of goods owned by the state.

The balance sheet profit of the bank is the total amount of profit from all types of activities of the bank, which is reflected in the balance sheet. It consists of profit from operating activities and gains and losses from non-sales operations.

Barter is the exchange of one product for another without the help of money.

A bank is a credit and financial institution that carries out financial intermediation, attracting and accumulating free funds of enterprises, organizations, institutions.

Bank loan is the main form of credit, in which the bank provides the client with a part of its own or borrowed capital for temporary use on the terms of repayment with payment of bank interest.

Bankruptcy is a concept that means ruin, the refusal of an enterprise to pay its debt obligations due to lack of funds. As a rule, it leads to the closure or forced liquidation of the enterprise, the sale of property to pay off all debts.

Barter is the exchange of goods on a non-monetary basis. Barter transaction is a cashless, but valued and balanced exchange of goods, formalized by an agreement. Bank interest is a payment for money provided for trade.

Blank loan - a loan that is provided without collateral - only under the obligation to repay the loan and, as a rule, to reliable borrowers. Commercial banks can provide blank loans only within the limits of available own funds

Banking operation is the activity of a bank related to the performance of its specifically banking functions. The range of banking operations in Ukraine is exclusively determined by the legislation.

Bank liquidity is the ability of a bank to ensure the timely fulfillment of its monetary obligations. It is determined by the balance between terms and amounts.

Bank resources are a set of funds that are at the disposal of the bank and are used by it to carry out credit and other active operations.

Non-cash circulation is the movement of value without the participation of money in cash. It is carried out by means of recalculations in credit institutions or crediting mutual claims.

A billon coin is a bargaining chip of a smaller denomination than the main monetary difference.

An exchange is an organizationally formalized, permanently operating market where securities, real estate and wholesale trade in goods are carried out. According to this, a stock and commodity exchange are distinguished.

The exchange market is a part of the securities market where transactions are made on the stock exchange. It primarily covers the secondary market, although in some cases the initial placement of securities can be carried out through the stock exchange.

Debt financial instruments are instruments that characterize credit relations between their buyer and seller, oblige the debtor to repay their nominal value within the stipulated time frame and pay additional remuneration in the form of interest (if it is not included in the nominal value of the debt financial instrument to be redeemed). An example of debt financial instruments are bonds, bills of exchange, checks, etc.

The Bretton Woods monetary system is a system with new (after the gold standard system) conditions for the functioning of the world economy and international economic relations.

Budget is a short-term plan, which reflects the sources of covering costs and directions for the use of resources. As an economic category - a set of economic relations for the formation, distribution and use of the centralized fund of state funds.

Budget policy is a set of legal, economic, organizational measures during the preparation of budgets, regulation of the budget process, management of budget

deficit, organization of budget control. It is manifested in the forms and methods of mobilization of budget funds and their spending on various needs of the state.

Budget deficit is the excess of expenditures over budget revenues.

Budget surplus is the excess of revenues over budget expenditures.

Budget loans are the provision of funds from the budget to business entities on a repayable basis, which is not at all characteristic of budget relations. Unlike bank loans, they are issued on more preferential terms and at lower interest rates.

Currency is a monetary unit used in the functions of world money. Exchange rate is the price of a monetary unit of one country, expressed in the monetary unit of another country.

Currency policy is a set of economic, legal and organizational forms and methods in the field of currency relations carried out by the state and international monetary and financial organizations. Regulation of the national currency exchange rate is carried out by means of currency interventions of the central bank, which affect the supply and demand of the national currency and foreign currency values in the country.

Foreign exchange market is a set of exchange and deposit and credit operations in foreign currencies, which are carried out between legal entities and individuals at the market rate or at an interest rate.

Currency relations are relations that arise during the functioning of money in international circulation.

Currency restrictions are legally defined restrictions on the implementation of currency transactions in the country (for certain groups of economic entities, for certain types of transactions, currencies, etc.).

Built-in stabilizers are any measures that cause a tendency to increase the state budget deficit during an economic downturn or reduce the budget deficit during a period of economic growth and inflation without special active measures on the part of the government and the legislature.

A promissory note is a type of security, a written debt obligation of a certain form, which gives its owner (promissory note holder) an unconditional right to

demand from the debtor (promissory note issuer) to pay the specified amount of money within a certain period. There are promissory notes and transferable (spending) promissory notes. A promissory note is issued by the debtor, and a bill of exchange is used when crediting foreign trade by a creditor.

Venture financing is the provision of financial resources for innovative activities, financing of scientific and technical research. Financing associated with increased risk, since the loan is provided not at interest, but at a certain share of capital gains or at a share of the share capital of the future enterprise.

Interest (interest) is income received from transactions with debt claims and obligations, in particular bills, bonds, bonds and other payment documents, including transactions with state treasury obligations, as well as any income received by the taxpayer from the provision of funds and material assets on credit and accrual in the form of bonuses or winnings or interest on the amount of debt.

Deferral of repayment of a loan (or all previously issued loans) - postponement of debt repayment.

Domestic public debt is the debt of the state to all holders of domestic government bonds (OVDP) and other government securities, i.e. to citizens and enterprises of their country that are creditors of the state.

The secondary market is a part of the securities market, where resale operations of previously issued securities are carried out.

Secondary financial instruments, or derivatives, (second-order financial instruments) are those that characterize exclusively securities that confirm the right or obligation of their owner to buy or sell primary negotiable securities, currency, commodities or intangible assets on predetermined terms in the future. Derivatives They are divided into stock, currency, insurance, commodity, etc. The main types of derivatives are options, swaps, futures, and forward contracts.

Guarantee obligation is a form of security for a bank loan. The obligation is issued by the guarantor to the lender to ensure timely payment of the loan.

Money is a special commodity that has spontaneously separated from the commodity world and plays the role of a general equivalent (originally gold and

silver) during the exchange of goods. Serving all spheres of economic activity, money performs the following functions: measures of value, means of circulation, means of accumulation and preservation, payment, world money.

Hryvnia is the currency of the independent state of Ukraine. "Hryvnia" as a monetary and weight unit of Kievan Rus comes from the name of the hoop - jewelry made of gold or silver, which was worn around the neck ("withers"). Part of this hoop (chopped hryvnia), which circulated in the role of money, became the basis for the name of the monetary unit "ruble".

The monetary system is a form of organization of money circulation and the issue of national banknotes, which is introduced by the state. The state determines the monetary unit, the scale of prices, the types of banknotes in circulation and the order of their issue, the nature of money security, forms of non-cash payment circulation, the exchange rates of the national currency against foreign currencies.

Money market is a set of monetary institutions that direct cash flows from owners to borrowers.

The monetary base is a consolidating indicator of the reserve money of the banking system, on the basis of which the money supply is formed through the money multiplier.

Cash is a sign of value made of paper or other low-value metal.

The money multiplier is the value of the multiplier (coefficient) by which the amount of money in circulation increases as a result of operations in the monetary market.

Money turnover is a set of cash movements between economic entities in the process of exchange for the repayment of monetary obligations.

Cash flow is a set of payments that serve a separate stage (or its share) of the extended reproduction process.

Monetary aggregates are indicators of the money supply in circulation. This is a specific group of liquid assets defined by the legislation in accordance with the degree of liquidity (from M0 to M3).

The money market is a part, a structural element of the national market of the country, where money is bought (sold) through the purchase and sale of debt obligations and other securities.

Monetary funds are a part of the funds that have a target direction.

Monetary (monetary) policy is a set of actions and measures of the state in the field of the money market, as well as a set of economic methods aimed at managing the movement of credit capital. lending volumes, inflation rates, balance of payments.

Debtors are legal entities and individuals who, as a result of past events, owe the enterprise a certain amount of cash, their equivalents or other assets.

Accounts receivable is the amount of debt to an enterprise (organization) from legal entities and individuals, which arose temporarily as a result of diversion of funds from the company's turnover in connection with the supply of goods, performance of work or provision of services.

Devaluation is a decrease in the official exchange rate of the national currency against the currencies of other countries.

Mottos are means of payment in foreign currency intended for international settlements.

Deposits are funds or securities provided for storage in banks by agreement.

Certificate of deposit is a written certificate of a credit institution on the deposit of funds, which confirms the right of a legal entity to receive the deposit amount and interest on it after the expiration of the specified period. Certificates of deposit can be fixed-term (at a certain contractual interest for a certain period) or demand, registered and bearer.

State borrowings are the main form of state credit, in which the state acts as a borrower. State borrowings are characterized by the fact that temporarily free funds of the population and business entities are involved in financing national needs through the issuance and sale of government securities.

State investments are investments made by the state in various forms, the main of which is the financing of capital investments. Allocation of funds can take the form of project financing of a specific investment project.

State credit is a monetary relationship that arises between the state and legal entities and individuals in connection with the mobilization of temporarily free funds at the disposal of state authorities and their use to finance public expenditures. The main forms of state credit are loans and treasury obligations.

State transfers are targeted, irrevocable and gratuitous (non-equivalent) allocation of funds from the budget to specific entities in the form of state subsidies, subventions and subsidies.

Default is the recognition by the state of its insolvency.

"Cheap" money is a monetary and financial policy of keeping interest rates at a low level, carried out in order to stimulate economic activity by reducing the cost of loans and investments.

"Expensive" money is a credit and financial policy that involves restraining the volume of loans due to high interest rates of the Central Bank.

Deposit money is an inferior sign of value that has no material expression and exists only in the form of certain amounts on bank accounts.

Devaluation is an official decrease in the state metal content and exchange rate (or only the exchange rate) of the national currency against foreign currencies.

Deposit interest is the interest rate paid on deposits of individuals and legal entities.

State credit is a type of credit in which one of the subjects of credit relations (as a rule, the borrower) is the state.

Dividends are income received by business entities under corporate law in the form of a share of the profit of a legal entity; including income accrued in the form of interest on shares or contributions to authorized funds.

Discretionary, or active, fiscal policy is a deliberate manipulation of taxes and public expenditures by legislative and executive authorities in order to change the

real volume of national production and employment, control inflation, and accelerate economic growth. There are two types: stimulating and restraining fiscal policy.

Discount - 1) the difference between the amount indicated on the bill and the one paid to the bill holder; 2) interest taken by banks when accounting or buying bills.

Additional product is the cost created by direct producers over the cost of the required product.

Subsidies are funds issued to cover the losses of enterprises, but in the case when such losses are caused by reasons beyond the control of enterprises.

Equalization subsidies, subventions, subsidies are funds allocated in a fixed amount to the budgets of lower levels when approving the state budget, if the fixed and regulating revenues do not cover the expenditures of local budgets (mainly regional).

Two-tier banking system is a system in which issue and organizational banking functions are separated from others and are implemented in the so-called first (upper) level of the banking system.

Bank deposit - funds of individuals and legal entities or securities that are transferred to the bank for safekeeping for an appropriate fee.

Economic limits of credit - the limit of relations regarding the transfer of value for temporary use.

Cash equivalents are short-term highly liquid financial investments that are freely convertible into certain amounts of cash and are characterized by a negligible risk of changes in value.

Export of capital is the export of capital outside Ukraine in any form (foreign currency, products, services, works, intellectual property rights and other non-property rights) in order to obtain profits from production and other forms of economic activity.

Issue is the issuance of money, shares, bonds and other debt obligations.

Emission income is a monetary relationship between the state and individuals and legal entities, in the process of functioning of which the state receives income

from the emission of surplus money into circulation, which leads to their subsequent depreciation and reduction of real incomes of the population.

Issuers are financial market entities that attract the necessary financial resources through the issuance (emission) of securities. In the financial market, they act exclusively as sellers of securities with the obligation to comply with all requirements arising from the terms of their issue.

Emission function of credit - in the modern economy, money arises as a result of bank lending. The lack of means of payment in the economy can also be covered by the expansion of commercial credit.

The crowding out effect is a decrease in investment volumes due to an increase in the interest rate.

The income effect is a change in the ratio between current and future consumption as a reaction to changes in aggregate income caused by a change in the interest rate.

The multiplier effect is an indicator that characterizes the relationship between changes in investment costs and the level of production and national income.

Effective interest rate is an interest rate determined by dividing the sum of annual interest and discount (or the difference between annual interest and premium) by the average value of the cost of investment (or liability) and the cost of their repayment.

Electronic money is a conditional name for financial funds used by their owner on the basis of an electronic system of banking services.

Attracted funds of the bank are a set of funds that are accumulated by the bank on various customer accounts in the form of deposits or interbank loans or centralized resources purchased on the money market.

Loan collateral is tangible and intangible assets that the lender can use to compensate for its losses in case of non-repayment of the loan.

Collateral is one of the forms of securing debt obligations, which provides for the transfer of the borrower's property or other values to the creditor. The subject of the pledge can be both movable and immovable property.

The usual interest rate on a deposit is the average interest rate on the day the deposit is opened, but not higher than the average interest rate for deposits attracted during the 30 calendar days preceding the date of opening this deposit.

Ordinary interest rate on a loan - the average interest rate on the day of payment of interest on the loan, but not lower than the average interest rate for loans granted within 30 calendar days preceding the date of granting this loan.

Inflation is the depreciation of paper money that is not exchangeable for gold due to their excessive issuance and overflow of circulation channels by them.

Investments are long-term investments in order to form new and modernize existing enterprises, master the latest technologies and new equipment, increase production and make a profit.

Investment policy is a policy related to public and private investments in the development of those industries and individual enterprises that are of the most important importance and determine scientific and technological progress. The state should encourage domestic and foreign investors by providing them with various benefits (tax, depreciation, etc.).

Investment funds are financial institutions, securities market participants that issue their own shares and investments in securities of other issuers, trade in securities and own investment securities.

Endorsement is a transfer inscription on a security, bill of exchange, check, bill of lading, etc., which certifies the transfer of rights under this document to another person.

Inflation is a crisis state of the monetary system, caused by the disproportionate development of social production, which leads to a discrepancy between supply and demand, to an increase in prices for goods and services, the monopoly status of some producers, which allows them to unreasonably increase prices for their products. Inflation causes a disorder of the monetary system, creates financial tension in the country, which ultimately leads to an increase in the cost of living, naturalization of exchange processes, weakening of employees' interest in the results of their work. At

this time, the exchange rate of the national currency falls. There are creeping, galloping and hyperinflation.

Mortgage loan is a financial loan (a loan of funds for a certain period and at a certain interest rate with a deferral of their repayment), which is used for the construction and reconstruction of residential premises that are or will be privately owned by citizens, as well as for financing the current needs of citizens engaged in entrepreneurial activities without creating a legal entity, individual advocacy and private activities, with the security of such a loan by the specified residential premises or other types of material assets pledged (mortgaged) to the person providing the loan.

Mortgage is a pledge of real estate (buildings, land) to obtain a long-term loan from a bank or other financial institutions against collateral.

Treasury obligations (promissory notes) are those that have the character of a debt obligation aimed only at covering the budget deficit.

Capital investments are expenditures of material, labor and monetary resources aimed at improving and increasing fixed assets.

Clearing is a system of non-cash payments for goods, securities and services. It is based on taking into account mutual claims and obligations.

Commercial bank (joint-stock, cooperative, private) is a credit financial institution created to attract funds and place them on its own behalf on the terms of return and payment. It carries out settlement transactions on behalf of customers, their cash services, transactions with currency, precious metals, securities and other operations permitted by law.

Commercial credit is any business transaction of a business entity that provides for advance (advance payment) for products, works, services of another business entity with a delay in the date of sale, if such deferral is longer than the usual delivery time, or exceeds 30 calendar days from the date of advance payment. Forward and futures transactions with products of seasonal production or securities are not considered commercial credit securities and currency valuables, as well as transactions with commodity and currency options, which provide for the transfer of

ownership of such products (securities and currency values) during settlements under forward, futures or option contracts.

Commercial calculation is a method of management, which consists in measuring costs and results of activity in monetary form, determines the maximum profit at minimal costs, the obligatory receipt of profit sufficient to maintain the economic level of profitability.

Public debt conversion is a change in the profitability of loans. It is carried out in the event of a change in the situation in the financial market (for example, the level of the central bank's discount rate) or a deterioration in the financial condition of the state, when it is unable to pay the estimated income.

Currency conversion is the exchange of one currency for another at the current exchange rate.

Consolidation is a change in the term of loans. Most often it is carried out in the form of an increase in the term of bonds of previous loans. In some cases, a reduction in the term of loans can also be applied.

Quotation is the determination of the market rate of securities. It is carried out on exchanges by special quotation commissions.

Short-term loan is a loan provided to meet the short-term (up to 1 year) needs of the borrower, which arise in connection with the costs of production and circulation and are not provided by the receipt of funds in the relevant period.

Credit line is the provision by the bank of loans to the borrower in the future in the amount not exceeding the previously agreed maximum values without any special negotiations and conclusions.

Credit transaction is an economic transaction of a business entity, which provides for the granting of the right to purchase tangible assets and intangible assets with deferred payment, as well as to borrow funds with a deferral of their repayment. Credit operations are carried out in the form of commodity, commercial and financial loans.

Accounts payable is a debt that arose during settlements with suppliers, temporary use of the creditor's funds in the cash circulation of the enterprise.

Lending is one of the forms of financial support for reproduction costs, in which the costs of an economic entity are covered by bank loans on the terms of payment, maturity and repayment.

Coupon - distinguish a coupon of a security (shares, bonds), which entitles its owner to receive a certain income in the form of interest or dividends within a specified period.

The rate of stocks, bonds and other securities is the price of shares and other securities on the stock exchange. The rate is directly proportional to the size of dividends and interest and is proportional to the amount of loan interest.

The credit market is a component of the borrowed capital market, which covers that part of the financial market that functions on the basis of concluding credit agreements. It has a contractual character.

Credit resources are funds raised through state and local loans against certain state obligations - bonds.

Lenders are financial market entities that provide a loan for temporary use at a certain interest.

Credit system is a set of institutions that implement credit relations in a particular state.

A credit union is a public organization whose main goal is the financial and social protection of its members by attracting their personal savings for mutual lending.

Purchasing power is the "strength" of a currency, which is expressed as the sum of goods and services that can be purchased for a given monetary unit.

Credit (lat. "credo" - to believe) - economic relations between legal entities and individuals, as well as states regarding the receipt of a loan in monetary or commodity form on the basis of repayment, maturity, payment.

Credit expansion is a set of measures aimed at expanding bank lending (increasing the money supply). It is aimed at accelerating economic growth and is used in countercyclical regulation of the economy.

Credit transaction is an agreement on the provision of a loan, accompanied by appropriate entries in the balance sheets of the lender and the borrower.

Credit restriction is a set of measures aimed at reducing bank lending (reducing the supply of money). It is used to limit solvent demand and reduce inflation.

Credit risk is the risk of non-payment by the borrower of the principal debt and interest for the use of the loan.

Creditworthiness is the presence of prerequisites for obtaining a loan and the ability to repay it. It is determined by the indicators that characterize the borrower: accuracy in payments for previously received loans, current financial condition, the ability to mobilize funds from various sources if necessary.

Loan portfolio is a set of all loans provided by the bank for the purpose of making a profit. The bank can issue loans directly, concluding an agreement with the borrower, or buy a loan or part of it, which was issued by another lender, by concluding an agreement with the borrower.

Loan and investment portfolio is a set of all loans granted by the market and purchased securities.

A credit card is a personal monetary document issued by a bank to the owner of a current account and gives him the opportunity to pay for his purchases through a computer and pay off debts, transferring money to the account without using cash.

Credit money is inferior signs of value that arise and function in circulation on the basis of credit relations. This is a generalized (collective) name for various types of money that arise as a substitution of property debt obligations.

Leasing is a method of financing investments based on long-term lease of property while retaining ownership by the lessor; medium and long-term lease of machinery, equipment and vehicles.

Lending limit - the maximum amount of loan issuance or debt balances in the planning period.

Pawnshop is a specialized non-bank credit institution that issues loans secured by movable property.

Margin is the difference between the rates of loan and deposit interest, which is the bank's profit.

Bank margin is the difference between exchange rates, securities, interest rates and other indicators.

A mass of money is a set of money in any form that economic entities have at a given moment.

Thus, the weight content of one US dollar in 1934 was equal to 0.888671 g of pure gold. By the currency reform of 1976-1978, carried out in accordance with the decision of the countries of the Jamaican monetary system, the gold content of monetary units of the IMF member countries was abolished.

The effective interest rate method is a method of calculating amortization of a discount or premium, according to which the amount of depreciation is determined as the difference between income at a fixed interest rate and the product of the effective rate and amortized cost at the beginning of the period for which interest is accrued.

Interbank market is a market where interbank loans, including loans from the NBU and commercial banks, are attracted and placed.

Monetarism is a school in economic science that puts money at the center of macroeconomic policy; is based on the quantitative theory of money, which links the price level with the amount of money in the national economy of the country.

Monetization is the sale of securities by the government to banks in order to finance the budget deficit.

Interbank interest is interest on loans issued by one commercial bank to another.

International credit is a type of credit that serves the movement of borrowed capital in the field of international economic relations.

Capital mobility is the degree of freedom with which capital moves from country to country under the influence of changes in interest rates.

Monetary policy is the same as monetary policy.

Monetary metals are gold and metals of the iridium-platinum group in any form and condition, with the exception of jewelry, industrial and household products made of these metals and their scrap.

Monetary items are balance sheet items about cash, as well as about such assets and liabilities that will be received or paid in a fixed (or determined) amount of money or their equivalents.

Monetized debt is a debt consisting of debts of the state to commercial banks as the main holders of government securities and is recorded in the balance sheets of banks, in connection with which the analysis of its dynamics is under close control.

National currency - the monetary unit of Ukraine - banknotes, state treasury notes, coins, payment documents and other securities denominated in the monetary unit of Ukraine.

Non-bank financial and credit institutions are financial intermediaries whose activities are not related to the basic operations of the money market.

Money neutrality - manifests itself when the amount of money in the economy affects only the price level, without affecting changes in interest rates, employment rates and other real indicators.

Non-monetary assets are all assets other than cash, cash equivalents, and accounts receivable in a fixed (or defined) amount of money.

Non-residents are legal entities and business entities that do not have the status of a legal entity of Ukraine, located outside Ukraine, which are established and operate in accordance with the legislation of a foreign state.

The required reserve rate is the funds that commercial banks are obliged to keep with the central bank. An increase or decrease in the norm, respectively, reduces or increases the amount of free cash of a commercial bank for active operations.

The rate of interest is the ratio of income on borrowed capital with the amount of the loan provided (measured as a percentage).

Nullification is the declaration by the state of depreciated paper money as invalid or the exchange of depreciated paper money for new banknotes in an

extremely low proportion, so that the payment for such money has a purely symbolic meaning.

A bond is a security that brings income in the form of interest. It is issued by state bodies to cover the budget deficit and joint-stock companies in order to mobilize capital.

Accounting policy is a set of principles, methods and procedures used by an enterprise to prepare and present financial statements.

Accounting market is a market where highly liquid assets (bills, checks, certificates of deposit) are in circulation during the conclusion of transactions.

Exchange by regressive ratio (bonds of previous loans for one new one with a decreasing coefficient) - exchange in order to reduce public debt.

Accounting interest is an interest established as a payment for loans provided by the central bank to commercial banks.

NBU discount rate is a fee (in percentage) charged by the National Bank of Ukraine for lending operations to commercial banks by refinancing their active operations (accounting loan).

The discount rate of interest is a fee announced and charged by the central bank for credit resources provided to commercial banks.

Operations on the open market are the purchase and sale of government securities by the central bank. The purchase of these securities by commercial banks reduces their credit resources, and the redemption of securities by the central bank expands the credit resources of commercial banks. Accordingly, it does not affect the money supply in circulation.

Required bank reserves are the amount of cash that commercial banks must constantly keep in their accounts with the central bank. They are determined as a norm as a percentage of bank liabilities.

Overdraft is a debit balance on a current account with which the bank agreed, a type of loan.

A transaction in foreign currency is a business transaction, the cost of which is determined in foreign currency or which requires settlements in foreign currency.

Option is the right to buy or sell shares at a fixed price for a set period.

Paper money is non-exchangeable signs of value for metal, issued by the state (treasury) to cover its expenses and endowed with it at a forced rate.

The bank's liabilities are one of the two parts of the balance sheet (right side), in which on a certain date in monetary terms the sources of formation of the bank's funds are reflected.

Passive operations of banks are operations with the help of which banks form their resources for active operations.

Primary financial instruments (financial instruments of the first order) are those that are characterized by their issuance into circulation by the primary issuer and confirm direct property rights or credit relations (shares, bonds, checks, bills of exchange, etc.).

Bill of exchange (draft) is a written order of one person (bill holder) to another (payer) on payment on demand or on a specified date specified in the bill of exchange of a certain amount of money to a third party (remitter) or bearer of this bill.

Payment demand is a settlement document issued by the supplier (creditor) to his bank on the recovery of the amount of money specified in the document from the buyer (debtor) and their accounting to the supplier's account.

Payment order is a settlement document issued by the account holder to the bank institution that serves it, on the transfer of a certain amount of money to the account of the recipient of funds specified in the order. It is used for settlements for commodity and non-commodity transactions, advance payments.

Interest rate risk is the risk of changes in interest rates, which negatively affects the bank's profit.

Payment turnover is the whole set of payments in cash and non-cash forms regarding the repayment of all monetary obligations that arise between economic entities.

Balance of payments is a reflection of the ratio of the entire aggregate of receipts from abroad and payments abroad for a certain period of time (year, quarter, month).

Floating interest rate is a rate, the amount of which can change during the validity of the loan agreement.

Full-fledged coins - the real weight content of the coin corresponds to its face value.

Borrowers are financial market entities that receive loans from lenders under certain guarantees of their repayment and for a certain fee in the form of interest.

Portfolio investors are investors who buy certain types of securities solely for the purpose of generating income.

Loan interest is the interest rate paid by the borrower to the bank for using the loan.

Demand for money is the need of economic entities for a certain amount of money.

Loan interest is the price of credit funds in the borrowed capital market. Quantitatively, it can be determined by the rate or rate. The rate of interest is calculated by the ratio of the lender's income from the loan provided to the absolute value of this loan.

A promissory note is an unconditional monetary obligation of the form established by law, issued by a bank (promissory note) to an individual or legal entity (promissory note holder), giving the latter the right to demand payment from the debtor after the specified period of a certain amount of money specified in the promissory note.

Revaluation (restoration) is an official increase in the state gold content and exchange rate or only the exchange rate of the national currency against foreign currencies.

Regulation of the economy is a purposeful change in the pace of development of the economy and its individual structural subdivisions on the basis of redistribution of financial resources. Regulation of the economy is carried out in two forms - self-regulation and state regulation. The first is characterized by such methods of forming a financial base in various links of social production, which are produced and used by the economic entities themselves. The second form reflects the intervention of the

state in the process of development social production with the help of various economic instruments, including financial levers.

Regulation of the required reserve rate is a regulation carried out by the NBU for commercial banks and other depository institutions, which must keep part of the attracted funds in correspondent accounts with the central bank without the right to use them and without paying interest on them.

Reserve fund is a fund that is created at the expense of net profit to cover possible losses from financial and economic activities.

Residents are legal entities, including budgetary organizations, business entities, their branches, departments and other separate subdivisions, which constitute a separate balance sheet and have a current account and sell products, works, services in the customs territory of Ukraine.

Refinancing is the repayment of old debt by issuing new loans, mainly replacing short-term liabilities with long-term securities.

The securities market is a part of the market of borrowed capital, where the issue and purchase and sale of securities are carried out, the price for them is formed, and supply and demand are balanced.

Current account is one of the main accounts opened in banks by legal entities for storing funds and making settlements. Receipts in favor of its owner are credited to the account, payments under the relevant expenditure documents are written off from the accounts.

The world monetary system is an institutional and functional form of organization of international monetary and financial relations, which has developed as a result of the evolution of the world economy and is legally enshrined in interstate agreements.

Seigniorage is the income of the state from the emission of money.

Seigniorage is the profit received from the difference between the nominal value of the money put into circulation and the cost of its issuance.

The gold standard system is a monetary system that played an important role in the development of international trade and economic relations, the

internationalization of production. It ensured the universality of world money, its full convertibility, stability of purchasing power and exchange rates, as well as automatic (due to the migration of gold) balancing of the balance of payments of individual states, stability of world prices.

Speculative operations are short-term financial actions to make a profit in the form of a difference in interest on loans received. These include currency arbitrage, interest rate arbitrage, swap operations, currency speculation, etc.

Consumer credit is a type of credit provided in monetary or commodity forms to the population by financial and credit institutions and non-financial organizations (firms) for the purpose of purchasing durable goods. It is implemented in the form of bank and consumer credit.

Insurance company (insurer) is an institution that is specialized in the implementation of relations to protect the property interests of individuals and legal entities during certain events (insured events) at the expense of monetary funds accumulated from the insurance premiums (insurance premiums) received by them.

Technical reserves are an indicator that expresses the monetary assessment of the insurer's obligations under insurance obligations, and at the same time - the amount of funds that is a guarantee of fulfillment of obligations to the insured taking into account the insurance contracts available in the insurer's portfolio.

Commodity credit is any economic transaction of a business entity that provides for the sale of products, works, services, transfer of ownership to another business entity or citizen on the terms of deferred payment, if such deferral exceeds the usual terms of bank settlements or 30 calendar days from the date of sale.

Transaction is an operation, an agreement accompanied by mutual concessions, price discounts.

The transformational function of the banking system is the ability to change (transform) the terms of monetary capital, their size and financial risks, mobilizing the funds of some market subjects and transferring them in various ways to other subjects.

Unification - combining several loans into one. Simplifies public debt management. It can be carried out both separately and in combination with consolidation.

Factoring is the acquisition of the right to collect debts (purchase of debtors). The function of money is the work of money to service the movement of the value of goods. Financial statements are a set of documents that characterize the financial condition of the enterprise.

Financial credit is any business transaction of a business entity that provides for the provision of funds on loan for a certain period and at a certain interest rate with the return of the principal amount of debt and accrued interest in cash or other forms of debt security, including tangible assets and intangible assets provided as collateral.

Financial market is a market of money, credit resources, securities, financial services.

Financial institutions are intermediaries that provide a "meeting" between the borrower and the lender in the financial market. They provide the transformation of temporarily free cash into borrowed capital.

Financial instruments are a variety of financial documents that circulate on the market, have a monetary value and with the help of which transactions are carried out in the financial market.

Financial transactions are actions aimed at solving a certain task of organizing and managing monetary relations that arise during the formation and use of appropriate funds.

Fiscal (fiscal policy) is a set of measures carried out by manipulating the state budget - public expenditures and taxation - to achieve full employment, production growth, and inflation reduction. Taxes and government expenditures are the main instruments of fiscal policy.

The stock exchange is a special intermediary in the securities market, the center of trading in securities. It performs three main functions: intermediary, indicative and regulatory. The essence of the intermediary function is that the stock exchange

creates sufficient and comprehensive conditions for trading in securities for issuers, investors and financial intermediaries. Trade agreements on the stock exchange are concluded by brokers. The indicative function of the stock exchange is to assess the value and attractiveness of securities. Securities quotation is carried out, which provides investors with information about the value and quality valuation of securities and the dynamics of their development. The regulatory function of the stock exchange is expressed in the organization of securities trading. The stock exchange establishes requirements for issuers who put their securities on exchange trading, rules for concluding and executing transactions, a mechanism for controlling the activities of exchange trading entities.

Forward transaction is a business transaction of a business entity that involves the acquisition or sale of a forward transaction, i.e. the obligation to purchase, sell seasonal products, securities or currency values at a specified time in the future with fixation of the sale price on the date of conclusion or purchase of a forward transaction. At the same time, the buyer of a forward agreement has the right to refuse to perform it only if there is a consent of the other party to the forward agreement.

Futures is a type of term contracts on commodity and stock exchanges.

Hedging is an operation to insure against the risk of changes in the value of securities by concluding two opposite transactions by market participants, in one of which it benefits from changes in their value, and in the other it loses, thus minimizing financial risks due to mutual repayment of gains and losses.

The central bank is a first-tier bank in a two-tier banking system.

Securities are documents certifying the right of ownership and long-term obligations of issuers to pay income to their owners; monetary and commodity documents certifying property rights.

A check is a type of security or monetary document of a strictly established form, containing an indisputable instruction from the owner of the current account (drawer) to the bank to pay the specified amount to a specific person or to the bearer of the check (cheque recipient) the amount of funds specified in the check.

A legal entity is an enterprise that acts as a subject of citizenship, including economic rights and obligations, which have an independent balance sheet, a stamp seal, a bank account. It acts on the basis of a charter or regulation and is responsible in case of bankruptcy with the property belonging to it.

The Jamaican monetary system is a system that functions and develops in the world economy until now, determined by a meeting of representatives of IMF member countries, held in Kingston (Jamaica) in January 1976.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Закондавство

<i>Назва</i>	<i>Електронний ресурс</i>
Конституція України	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
Constitution of Ukraine	
Бюджетний кодекс України	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text
Budget Code of Ukraine	
Податковий кодекс України	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
Tax Code of Ukraine	
Господарський кодекс України	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text
Commercial Code of Ukraine	
Закон України " Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення "	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831
Law of Ukraine "On Prevention and Counteraction to the Legalization (Laundering) of Proceeds of Crime, Financing of Terrorism and Financing of the	

Proliferation of Weapons of Mass Destruction"	
Закон України "Про банки і банківську діяльність"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text
Law of Ukraine "On Banks and Banking Activities"	
Закон України "Про валюту і валютні операції"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text
Law of Ukraine "On Currency and Currency Transactions"	
Закон України "Про кредитні спілки"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text
Law of Ukraine "On Credit Unions"	
Закон України "Про Національний банк України"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page#Text
Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine"	
Закон України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text
Law of Ukraine "On Compulsory Civil Liability Insurance of Owners of Land Vehicles"	
Закон України "Про організацію формування та обігу кредитних історій"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15#Text
Law of Ukraine "On the Organization of Formation and Circulation of Credit Histories"	
Закон України "Про платіжні послуги"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text
Law of Ukraine "On Payment Services"	
Закон України "Про споживче кредитування"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text
Law of Ukraine "On Consumer Lending"	
Закон України "Про страхування"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text
Law of Ukraine "On Insurance"	
Закон України "Про фінансовий лізинг"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text ;
Law of Ukraine "On Financial Leasing"	
Закон України "Про фінансові послуги та	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text

фінансові компанії"	ws/show/1953-20#n1134
Law of Ukraine "On Financial Services and Financial Companies"	
Положення про Систему BankID Національного банку України	https://bank.gov.ua/ua/legislation/Regulation_BankID_NBU_17032020_32
Regulations on the BankID System of the National Bank of Ukraine	
Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text
Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine"	
Закон України "Про підприємництво"	https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/698-12#Text
Law of Ukraine "On Entrepreneurship"	

Навчальні посібники

<i>Автори</i>	<i>Назва</i>
Тридід О. М., Вядрова І. М., Самородов Б.В.	Банківська система: начальний посібник. 2-ге видання, стереотипне. Львів: «Новий Світ-2000»2024, 536 с.
Коваленко Д.І., Венгер В.В.	Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика: навчальний посібник. Центр учбової літератури. 2021, 578 с.
Вовчак О.Д., Руцишин Н.М.	Банківська справа: <i>начальний посібник. 3-тє видання, стереотипне.</i> Львів: «Новий Світ-2000» 2022. 560 с.
Вовчак О.Д., Скаска О.І., Стасів А.М.	Банківський нагляд: навч. Посібник. 2020, 472 с.
Політило М.П.,	Фінанси, гроші та кредит: навчальний посібник – Львів:

Хома І.Б., Чубка О.М., Ярошевич Н.Б., Якимів А.І	«Новий Світ-2000». 2025. – 234 с.
Ярошевич Н. Б. Кондрат І. Ю.	Гроші та кредит: навчальний посібник. Money and Credit. Tutorial навчальний посібник – Львів: «Новий Світ-2000». 2024. – 146 с.
Федевич Л.С., Тревого О.І., Ливдар М.В.	Фінансова інфраструктура: навчальний посібник – Львів: «Новий Світ-2000». 2024. – 146 с.. 2024. – 180 с.
Гадецька С.В., Савченко Г.О.	Фінансова математика: навчальний посібник – Львів: «Новий Світ-2000». 2024. – 214 с.
Азаренкова Г.М., Антоненко О.І.	Фінансовий менеджмент: практикум: навчальний посібник – Львів: «Новий Світ-2000». 2024. –308 с.
Дубинецька П.П. Содома Р.І., Саміло А.В.	Основи підприємництва: навчальний посібник

Актуальні статті авторів

<i>Назва</i>	<i>Електронний ресурс</i>
Ruslana Sodoma, Dmytro Kobylkin, Tetiana Shmatkovska, Ihor Pavuk (2024) Management of infrastructure development projects of Ukraine and rural areas. <i>Scientific Papers Series “Management,</i>	https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/14621/1/volume_24_3_2024%20WOS.pdf

<p><i>Economic Engineering in Agriculture and Rural Development</i>“ Volume 24, Issue 3/2024 p. 821-832</p>	
<p>Inna Arakelova, Nataliia Shulpina, Valentyna Tokareva, Olena Nahorna, Olha Shulha, Nataliia Khomiuk, Ruslana Sodoma, Tetiana Shmatkovska (2024) Research and management of the price policy in the field of marketing services of the enterprise using modern information technologies in the conditions of sustainable development. <i>AD ALTA: journal of interdisciplinary research.</i> (volume 14, issue 1, special issue XL.) 240-244</p>	<p>https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50139/1/O_Shulha_AA_14_XLIV_2024_FEU.pdf</p>
<p>Olha Shulha, Yuliia Popova, Mykola Shvets, Dmytro Rudenko, Bohdan Samoilenko, Nataliia Khomiuk, Nadiia Bukalo, Ruslana Sodoma. (2024). Analysis and management of logistics chains in the context of the convergence of digital technologies in the economic architecture of Ukraine. <i>AD ALTA: journal of interdisciplinary research.</i> (volume 14, issue 2, special issue XLIV.) 109-113</p>	<p>https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140244/papers/A_20.pdf</p>
<p>Ruslana Sodoma,,Maryana Kohut, Ihor Pavuk, Dmytro Kobylkin, Lilia Balash (2024) Management of digitization of infrastructure projects and programs. Proceedings of the 5th International Workshop IT Project Management (ITPM 2024) Bratislava, Slovakia, May 22, 2024 pp. 67–76</p>	<p>https://ceur-ws.org/Vol-3709/paper6.pdf</p>
<p>Olha Petrenko, Larysa Raicheva, Anatoliy Horban, Iryna Tykhonina, Alina Nechyporuk, Ruslana Sodoma (2023) Main routes for improving the efficiency of maritime transport in the face of negative externalities <i>AD ALTA: journal of</i></p>	<p>https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130134/papers/A_06.pdf</p>

<p><i>interdisciplinary research.</i> (volume 13, issue 1, special issue xxxiv.) 47-51</p>	
<p>Sodoma, R., Sadura, O., Kudak, K., Kotys, N., Panukhnyk, O., & Blishchuk, K. (2023). TERRITORIAL COMMUNITIES OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION. <i>Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development</i>, 45(3), 306–313.</p>	<p>https://doi.org/10.15544/mts.2023.31 https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/index</p>
<p>Sodoma, R., Kobylkin, D., Pavuk, I. (2023)Project-oriented management of digitization of socio-economic development of territorial communities CEUR Workshop Proceedings 2023, 3453 pp. 36–46</p>	<p>https://ceur-ws.org/Vol-3453/paper4.pdf</p>
<p>Sodoma, R., Lesyk L., Hryshchuk A., Dubynetska P., Shmatkovska, T. (2022) Innovative development of rural territories and agriculture in Ukraine. <i>Scientific Papers Series “Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development“</i> Volume 22, Issue 4/2022 p. 685-696</p>	<p>https://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific-papers/3081-innovative-development-of-rural-territories-and-agriculture-in-ukraine</p>
<p>Sodoma, R., Shmatkovska, T., Dziamulych, M., Vavdiuk, N., Kutsai, N., & Polishchuk, V. (2021). Economic efficiency of the land resource management and agricultural land-use by agricultural producers .<i>Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development</i>, 43(4), 524–535.</p>	<p>https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2326</p>
<p>Sodoma R., Dubynetska P., Kupchak M., Lesyk L., Podzizei O., Zhuk M. (2021) Financial decentralization of territorial communities in the context of the implementation of international experience. Financial and credit activity: problems of</p>	<p>https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/3554</p>

theory and practice. Vol 6, No 41 (2021), p.100-111.	
Sodoma R., Brukh O., Shmatkovska T., Vavdiuk N., Bilochenko A., Kupyra M., Berezhnytska G. (2021) Financing of the agro-industrial complex in the context of the implementation of international experience. <i>Financial and credit activity: problems of theory and practice</i> . Vol 1, No 36 (2021). P. 14-28 Doi: URL: http://fkd.org.ua/article/view/227604	https://doi.org/10.18371/fcap.v1i36.227604
Sodoma R., Shmatkovska T., Dziamulych M., Vavdiuk N., Kutsai N., Polishchuk V. (2021). Economic efficiency of the land resource management by agricultural producers in the system of their non-current assets analysis: a case study of the agricultural sector of Ukraine. <i>Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development" Volume 21, Issue 2/2021</i> . p. 577-589	http://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific-papers/2551-economic-efficiency-of-the-land-resource-management-by-agricultural-producers-in-the-system-of-their-non-current-assets-analysis-a-case-study-of-the-agricultural-sector-of-ukraine
Sodoma R., Cherevko H., Krupiak I., Andrusiak H., Brodska I., Shmatkovska T. (2021) Regulation of the lending market and prospects of financial sector stabilization in Ukraine. <i>Financial and credit activity: problems of theory and practice</i> . Vol 1, No 36 (2021). P. 4-13	http://fkd.org.ua/article/view/227604
Dubnevych Yu., Sodoma R., Dubnevych N. (2021). Socio-economic development of the united territorial community within the conditions of financial decentralization. <i>Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture</i>	http://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific-papers/2419-socio-economic-development-of-the-united-territorial-

<p>and Rural Development“ Volume 21, Issue 1/2021. p. 241-251.</p>	<p>community-within-the-conditions-of-financial-decentralization</p>
<p>Syniavska L., Grytsyna O., Cherevko H., Sholudko O., Sodoma R. (2020) Direct Taxation of Agricultural Enterprises. <i>International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)</i>, Volume-8 Issue-5, January 2020, Volume-9 Issue-2, July 2020. p. 303-307.</p>	<p>https://www.ijrte.org/download/volume-9-issue-2/</p>
<p>Yanyshyn Ya., Sodoma R., Markiv G., Lipych L., Shmatkovska T., Shidnytzka G. (2020). Economic efficiency of the nuts complex business in the agriculture of Ukraine. Scientific Papers Series “Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development“ Volume 20, Issue 2/2020. p. 531-536.</p>	<p>http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.20_2/volume_20_2_2020.pdf</p>
<p>Yanyshyn Ya., Sodoma R., Markiv G., Lipych L., Shmatkovska T., Shidnytzka G. (2020). Economic efficiency of the nuts complex business in the agriculture of Ukraine.. The International Conference ”Agriculture for Life, Life for Agriculture” June 4 – 6, 2020.</p>	<p>http://agricultureforlife.usamv.ro/</p>
<p>Yakubiv V., Sodoma R., Shmatkovska T., Dziamulych M., Brodska I. (2020) Digitalization of Payment Systems in Ukraine. <i>International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)</i>, Volume-8 Issue-5, January 2020, p.4590-4596</p>	<p>https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i5/E6814018520.pdf</p>
<p>Sodoma R., Hrytsyna O., Yakubiv V., Pavlikha N., Shmatkovska T., Tsymbaliuk I., Marcus O., Brodska I. (2019) Development of electronic banking: A case</p>	<p>https://jssidoi.org/jesi/uploads/issues/Entrepreneurship_and_Sustainability_Issues_V</p>

study of Ukraine. <i>Entrepreneurship and Sustainability Issues</i> . Entrepreneurship and Sustainability Center, 2019. vol. 7, issue 1, , pp 219-232. Doi:10.9770/jesi.2019.7.1(17)	ol7_No1_print.pdf
Sodoma R. Shidnytska G., Shvarok A., Shmatkovska T., Zurakovska I. Reculiarities of agrarian receipts as a modern financial tool <i>Economic annals- XXI</i> . 2018. № 169 (1-2). P. 46-49.	http://soskin.info/en/ea/2018/169-1-2/Economic-Annals-contents-V169-09
Sodoma R., Agres O., Havryliuk O., Melnyk K. Innovation and investment development of Ukrainian industry. <i>Financial and credit activity: problems of theory and practice</i> . Vol 1, No 28 (2019). P. 225-233	http://fkd.org.ua/article/view/1618821
Agres O., Sodoma R., Sadura O. Realities and prospects of Ukraine banking system. <i>Financial and credit activity: problems of theory and practice</i> . Vol 2, No 23 (2017). P. 17-23	http://fkd.org.ua/article/view/121032

Наукові журнали

<i>Назва</i>	<i>Електронний ресурс</i>
Журнал «Вісник Національного банку України»	https://journal.bank.gov.ua/ua/about
Visnyk of the National Bank of Ukraine	
Облік і фінанси	https://afj.org.ua/
Accounting and Finance	
Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики	https://fkd.net.ua/index.php/fkd
Financial and credit activities: problems of theory and practice	
Фінанси України	https://finukr.com.ua/index.p

Finances of Ukraine	hp/journal
Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій	https://journal.eae.com.ua/index.php/journal
European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations	
Економіка та суспільство	https://economyandsociety.in.ua/
Economy and society	

Сайти

<i>Назва</i>	<i>Електронний ресурс</i>
Національний банк України	https://bank.gov.ua/
National Bank of Ukraine	
Міністерство фінансів України	https://www.mof.gov.ua/
Ministry of Finance of Ukraine	
Асоціація українських банків	https://aub.org.ua/
Association of Ukrainian Banks	
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	https://www.fg.gov.ua/
Deposit Guarantee Fund for Individuals	
Бюро кредитних історій «Українське кредитне бюро»	https://my.creditua.com/
Credit history bureau "Ukrainian Credit Bureau"	
Національна Асоціація Страховиків України	https://www.nasu.com.ua/
National Association of Insurers of Ukraine	
Незалежна асоціація банків України	https://nabu.ua/
Independent Association of Banks of Ukraine	
Всеукраїнська асоціація ломбардів	https://lombard.org.ua/
All-Ukrainian Association of Pawn Shops	

Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців»	https://uul.com.ua/
Association "Ukrainian Association of Lessors"	
Банк міжнародних розрахунків (БМР)	https://www.bis.org
Bank for International Settlements (BIS)	
Європейський інвестиційний банк (ЄІБ)	https://www.eib.org/en/
European Investment Bank (EIB)	
Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	https://www.ebrd.com/home
European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)	
Міжнародна фінансова корпорація (МФК)	https://www.ifc.org/en
International Finance Corporation (IFC)	
Міжнародний валютний фонд	https://www.imf.org
International Monetary Fund	